Projekt

UCHWAŁA NR .....
RADY MIASTA LĘDZINY

z dnia ..... 2026 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025-2035+

Na podstawie art. 10g ust. 2 pkt 1 oraz art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.), w zw. z art. 3 pkt 3, art. 4 ust. 1, art. 9 pkt 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 198 ze zm.)

Rada Miasta Lędziny uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjąć Strategię Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025-2035+, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Lędziny.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Burmistrz Miasta Lędziny

inż. Marcin Majer

ALEKSANDER NOWORÓL KONSULTING

30-017 Kraków ul. Racławicka 54 / 129 **e-mail: aleksander@noworol.eu**

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+

Powiat Bieruńsko-Lędziński 2026

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Zespół autorski Aleksander Noworól Konsulting:
prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Noworól
dr Kamilla Noworól
dr Jeremiasz Salamon
mgr Paweł Hałat
mgr inż. arch. Leszek Jasiński

W opracowaniu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ aktywnie uczestniczyli:
Starosta Bieruńsko-Lędziński Łukasz Odelga, Wicestarosta Powiatu Zofia Dudek, Członek Zarządu Andrzej Baron, Nieetatowy Członek Zarządu Marek Spyra, Radni powiatu bieruńsko-lędzińskiego wraz z pracownikami Starostwa Powiatowego i powiatowych jednostek organizacyjnych
Burmistrz Miasta Bierunia Sebastian Macioł wraz z pracownikami Urzędu Miejskiego i miejskich jednostek organizacyjnych
Burmistrz Miasta Imielin Krzysztof Hajduczek wraz z pracownikami Urzędu Miejskiego i miejskich jednostek organizacyjnych
Burmistrz Miasta Lędziny Marcin Majer wraz z pracownikami Urzędu Miejskiego i miejskich jednostek organizacyjnych
Wójt Gminy Bojszowy Adam Duczmal wraz z pracownikami Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych
Wójt Gminy Chełm Śląski Andrzej Seweryn wraz z pracownikami Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych

Radni Gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Mieszkańcy powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Przedstawiciele podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Organizacje społeczne działające na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Spis treści:

Wprowadzenie **5**

Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej JST z obszaru Powiatu **8**

Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym **11**

Wizja 11

Cele strategiczne 12

Cele operacyjne i kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych **15**

Cel strategiczny 1. Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy 15

Cel strategiczny 2. Bezpieczni i spokojni o przyszłość mieszkańcy 18

Cel strategiczny 3. Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania 20

Cel strategiczny 4. Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia 24

Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia **28**

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Powiatu **35**

Uwarunkowania budowy Modelu 35

Model struktury funkcjonalno przestrzennej w układzie celów strategicznych 37

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej **44**

Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań **50**

Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki krajowej 50

Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki regionalnej 51

Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla JST z obszaru Powiatu wraz z zakresem planowanych działań **60**

Rozwojowe obszary strategicznej interwencji 60

Problemowe obszary strategicznej interwencji 62

System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych **64**

Ramy finansowe i źródła finansowania **70**

Spisy **77**

Wykaz ważniejszych skrótów 77

Spis tabel 78

Spis rysunków 78

Załączniki **79**

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Załącznik nr 1 – Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego – w osobnym pliku. ... 79

Załącznik nr 2 – Uwarunkowania opracowania Modelu i plansze Modelu w postaci cyfrowej w rozdzielczości pozwalającej na wydruk w formacie A3 – w osobnych 8 plikach 79

Załącznik nr 3 - Warunki dotyczące gospodarki wodnej, które powinny być spełnione w związku z realizacją inwestycji ujętych w projekcie Strategii Rozwoju Gmin Powiatu Bieruńsko – Lędzińskiego na lata 2025 – 2035+ 79

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wprowadzenie

1. „Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+” (zwana dalej **Strategią**) została opracowana na podstawie Umowy Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego z firmą Aleksander Noworól Konsulting (określanej jako **ANK**).
2. Zakres terytorialny Strategii pokrywa się z granicami administracyjnymi powiatu bieruńsko-lędzińskiego, co obejmuje sześć jednostek samorządu terytorialnego (JST): samorząd powiatowy oraz pięć gmin tego powiatu, którymi są: Bieruń, Lędziny, Imielin, Bojszowy i Chełm Śląski.
3. Powiat bieruńsko-lędziński określono w treści Strategii jako **Powiat** lub **PBL**. Miasta i gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego zwane będą zbiorczo **Gminami** lub **Gminami PBL**. Terytorium związku metropolitalnego Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia, w którego skład wchodzą wszystkie Gminy Powiatu, określane będzie jako **Metropolia** lub **GZM**. Wykaz stosowanych w tekście Strategii skrótów zamieszczono na stronie 77.
4. Strategia została opracowana zgodnie z wymogami artykułów 10e, 10f i 10g Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, 1572, 1907, 1940), zwanej dalej **UOSG**.

   4.1. Zgodnie z art. 10g:

   Art. 10g. 1. Gminy sąsiadujące, powiązane ze sobą funkcjonalnie, mogą opracować strategię rozwoju ponadlokalnego będącą wspólną strategią rozwoju tych gmin w zakresie ich terytorium.

   2. Strategia rozwoju ponadlokalnego:

   1) jest opracowywana z udziałem powiatu, jeżeli w jej opracowywaniu uczestniczą wszystkie gminy z terytorium tego powiatu; (...)

   3. Do strategii rozwoju ponadlokalnego przepisy art. 10e ust. 2–4 stosuje się odpowiednio.

   4.2. Art. 10e UOSG stanowi m.in., że:

   *3. Strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, zw. **UOZPPR** (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 198 ze zm.), przygotowanej na potrzeby tej strategii,*

   oraz określa w szczególności:

   1) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym;

   2) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;

   3) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia;

   4) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni, w tym: a) strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, b) system powiązań przyrodniczych, c) główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych, d) główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;

   5) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczące: a) zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu, b) zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, c) kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej, d) zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 ze zm.), e) zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego, f) kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej, g) zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW, h) zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, i) zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, j) zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;

6) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tj. Dz. U. z 2025 r. poz. 581), wraz z zakresem planowanych działań;

7) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;

8) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;

9) ramy finansowe i źródła finansowania.

Niniejsza Strategia obejmuje przytoczony powyżej zakres.

5. Podstawą opracowania Strategii były:
   5.1. dokument pn. „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego” (określany dalej jako **Diagnoza**);
   5.2. dyskusja i spotkania oraz badanie ankietowe, które przeprowadzono na potrzeby opracowania Diagnozy, ale które zawierały też treści wykraczające poza badanie sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej PBL i Gmin PBL[1]; szczególnie ważne sugestie, wykraczające poza zakres Diagnozy, pojawiły się w trakcie grupowego **wywiadu zogniskowanego z dnia 30.10.2024 r.**, w którym uczestniczyli włodarze JST z obszaru Powiatu, oraz **sesji konsultacyjnej** z dnia 15.11.2024 r. poświęconej głównie **identyfikacji SWOT**;
   5.3. sesje kreatywne przeprowadzone metodą „design thinking”, które odbyły się w dniach 10 i 24 stycznia 2025 r.;
   5.4. dyskusja dotycząca modelu struktury funkcjonalno przestrzennej (zwanego dalej **Modelem**), która odbyła się w dniu 7 marca 2025 r.;
   5.5. propozycje lokalnych obszarów strategicznej interwencji przedstawione przez Powiat i Gminy PBL;
   5.6. spotkania konsultacyjne poświęcone dyskusji o projekcie strategii, przeprowadzone w dniach 13 i 16 czerwca 2025 r.;
   5.7. uwagi ewaluatora przedstawione w raporcie z ewaluacji *ex-ante* projektu Strategii[2];
   5.8. aktualna wiedza na temat istniejących i prognozowanych zjawisk i procesów charakteryzujących sytuację społeczno-gospodarczą Polski oraz województwa śląskiego;
   5.9. aktualna wiedza na temat obecnych i prognozowanych zjawisk i procesów w gospodarce przestrzennej;
   5.10. aktualna wiedza na temat metod i zasad planowania strategicznego i operacyjnego w jednostkach samorządu terytorialnego.

[1] We Wprowadzeniu do Diagnozy zamieszczono szczegółowy wykaz wszystkich działań analitycznych zastosowanych w procesie jej powstawania.
[2] W przyszłości.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

6. Horyzont czasowy strategii przyjęto w nawiązaniu do dokumentu pn. „Terytorialny plan sprawiedliwej transformacji Województwa Śląskiego 2030”, w którym zakłada się harmonogram zamykania i restrukturyzacji kopalń m.in. na obszarze PBL. Ustalono, że Kopalnia Piast-Ziemowit Ruch Piast w Bieruniu będzie działać do 2035 r., a Kopalnia Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit w Lędzinach – do 2037 r. Z uwagi na znaczenie transformacji sektora wydobywczego dla rynku pracy Powiatu, Strategia niniejsza opracowana jest w formacie „2035+”. Dziesięcioletni horyzont czasowy pozwala na realizację celów Strategii.

Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej JST z obszaru Powiatu

Z uwagi na to, że:

- Diagnozę przeprowadzono w sposób porządkujący istniejące zjawiska w czterech obszarach tematycznych: powiat bieruńsko-lędziński i jego przestrzeń, demografia Powiatu i jego społeczność w układzie Gmin, gospodarka Powiatu w układzie gmin oraz zarządzanie Powiatem i Gminami PBL;
- Diagnozę zsyntetyzowano w postaci analizy strategicznej – SWOT[3], czyli zestawienia silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń JST z obszaru Powiatu, przy uwzględnieniu powyższych obszarów tematycznych;

wnioski z Diagnozy – determinujące Strategię – przedstawiono w analogicznym układzie tematycznym.

W obszarze tematycznym **PRZESTRZEŃ / INFRASTRUKTURA** warto zauważyć, co następuje:

- Położenie Powiatu w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym, jednym z największych miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce oraz przynależność do Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii stanowią ważny atut w dobie postępującej metropolizacji rozwoju regionalnego. Zjawisko to polega na koncentracji rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego w dużych ośrodkach miejskich i ich obszarach funkcjonalnych. W tym kontekście istotne znaczenie mają występujące w Powiecie rezerwy terenowe dla rozwoju wszelkiego typu działalności (gospodarczej, mieszkaniowej i rekreacyjnej), co jest szczególnie ważne wobec wygaszania działalności górniczej.
- Silną stroną JST z obszaru PBL są bardzo dobre powiązania transportowe, zwłaszcza drogowe, tak w obszarze aglomeracji, jak i w stosunku do dużych miast w sąsiedztwie (Katowice, Kraków). Sygnalizowanym przez mieszkańców problemem jest niewystarczająco sprawny i bezpieczny system transportu publicznego na obszarze Powiatu.
- Przestrzeń Powiatu cechuje się obszarami o wybitnych walorach przyrodniczych i dużej różnorodności krajobrazowej. Jednocześnie należy odnotować występowanie licznych obszarów i obiektów o wysokich wartościach kulturowych, w tym takich, które zostały wpisane do rejestru zabytków. Z drugiej strony warto zwrócić uwagę na występowanie rozległych i rozproszonych struktur przestrzennych o bardzo niskiej intensywności i utrudnionym dostępie do infrastruktury, co nie sprzyja ekonomice wykorzystania przestrzeni.
- Problemem PBL jest dziedzictwo poprzemysłowe, z którym wiąże się występowanie obszarów ze szkodami górniczymi, a także – perspektywicznie – długotrwały i kosztowny proces przekształcania terenów pokopalnianych (w tym remediacji) należących do Skarbu Państwa.
- Ograniczeniem dla rozwoju powiatu jest występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i eopieniami. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności przed powodziami i ich skutkami jest w polskich warunkach klimatycznych kluczowym wyzwaniem stojącym przed władzami publicznymi.
- Pomimo pewnej poprawy, wciąż problemem całej aglomeracji górnośląskiej są zanieczyszczenie powietrza (benzo(a)piren) oraz zły stan wód powierzchniowych i podziemnych.
- W związku z powyższymi obserwacjami, a także na ogół niskim pokryciem planistycznym i znaczącym rozdrobnieniem MPZP, istotnym wyzwaniem dla planistów jest koordynacja polityk przestrzennych uwzględniających relacje międzygminne w skali powiatu, z wykorzystaniem potencjałów i osłabieniem barier rozwojowych.

[3] SWOT – to akronim w języku angielskim od słów: Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

W obszarze tematycznym **SFERA SPOŁECZNA** sformułować można następujące wnioski:

- Pomimo stabilnej sytuacji demograficznej powiatu na tle województwa śląskiego, obserwuje się – także w PBL po roku 2017 – ujemne wartości przyrostu naturalnego. Konsekwencją tego zjawiska jest starzenie się społeczeństwa Powiatu, dotyczące wszystkich gmin, przy czym ujemnym wartościom przyrostu naturalnego towarzyszy odpływ młodzieży do dużych miast. Zwiększenie atrakcyjności zamieszkania dla młodych ludzi w Gminach Powiatu jest jednym z najważniejszych wyzwań stojących przed lokalnymi samorządami. Wskazuje się potrzebę utworzenia DPS-u, którego nie ma na terenie Powiatu.
- Wyzwaniem dla władz lokalnych jest stworzenie warunków dla napływu ludności do gmin Powiatu i zapewnienie bezpiecznego środowiska zamieszkania.
- Pomimo niskiego odsetka mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w PBL na tle województwa i kraju, wyzwaniem dla JST staje się zmiana systemu pomocy społecznej, polegająca na wzroście: problemów opiekuńczo-wychowawczych, przemocy, zaburzeń psychicznych w rodzinach do tej pory nie korzystających z takiej pomocy. Wskazuje się potrzebę utworzenia placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie Powiatu.
- Wskaźniki usług medycznych w Powiecie są niższe niż w przypadku województwa i Polski, co obniża atrakcyjność zamieszkania w Gminach Powiatu. Szczególnymi przypadkami są: brak centrum zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz niższy niż w Polsce i województwie odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach.
- Relatywnie niską świadomość ekologiczną mieszkańców warto zderzyć z wymogami związanymi z dekarbonizacją gospodarki i życia społecznego.
- Pomimo ogólnie korzystnych wskaźników związanych z oświatą w Powiecie, mieszkańcy identyfikują potrzebę stworzenia warunków dla poprawy u uczniów tzw. kompetencji miękkich, nie dość dobrze nauczanych w obowiązującym systemie edukacyjnym.
- W dobie ogólnej niepewności związanej ze światową sytuacją społeczną, polityczną i gospodarczą warto odnotować niską ocenę przez społeczeństwo poziomu przygotowania Powiatu i Gmin do zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu publicznemu (wojna, zamieszki itp.).

Dla obszaru tematycznego **GOSPODARKA** nasuwają się następujące wnioski w kontekście opracowania Strategii:

- Konieczność transformacji gospodarczej Gmin Powiatu, skutkująca odejściem znacznego odsetka pracowników z sektora wydobywczego rodzi potrzebę – ale też stanowi wyzwanie dla władz publicznych – wykreowania nowych, stabilnych miejsc pracy. Działania takie mogą być oparte na kompetencjach związanych z tradycjami przemysłowymi społeczności lokalnej, ale mogą także wiązać się z dostępem do rynku pracy, infrastruktury i usług wyższego rzędu w obrębie aglomeracji górnośląskiej.
- Potencjał gospodarczy tkwi w walorach turystycznych powiatu, wynikających z zasobów przyrodniczych i położenia w pobliżu konurbacji śląskiej. Rozwój funkcji rekreacyjnej, turystyki weekendowej i agroturystyki – to nie dość wykorzystane dotąd sektory działalności gospodarczej.
- Problemem gmin górniczych, gdzie zatrudnienie wiąże się z obecnością dużych przedsiębiorstw, jest znacząco niższy niż średnia dla kraju i regionu wskaźnik przedsiębiorczości. To również wyzwanie dla władz lokalnych, które winny stymulować oddolne inicjatywy uruchamiania działalności gospodarczej.
- W obecnej dobie szczególnej uwagi w prowadzeniu działalności gospodarczej przez duże, średnie i małe przedsiębiorstwa wymaga zbudowanie odporności na możliwe ataki cyberterrorystyczne, ukierunkowane na dezorganizację działalności i podważenie bezpieczeństwa społeczności lokalnych.

Analiza Diagnozy w obszarze tematycznym **ZARZĄDZANIE POWIATEM I GMINAMI PBL** nasuwa następujące wnioski pod kątem dalszych prac nad Strategią:

- Szereg przesłanek dowodzi wysokiej sprawności systemu zarządzania samorządami Powiatu. Świadczą o tym: tradycje i doświadczenie Gmin Powiatu w zakresie strategicznego planowania rozwoju społeczno-gospodarczego, aktywna polityka inwestycyjna w minionych dziesięciu latach, skuteczne wykorzystanie funduszy pomocowych krajowych i europejskich w celu realizacji projektów z zakresu ochrony środowiska, energetyki, edukacji, opieki społecznej i transportu. To szczególnie ważne wobec dalszej dostępności środków pomocowych, zwłaszcza pochodzących z Unii Europejskiej.
- Wdrożenie strategii rozwoju ponadlokalnego ułatwione będzie zapewne doświadczeniami w zakresie aktywnego prowadzenia współpracy międzygminnej w układzie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym.
- Wyzwaniem dla władz szczebla lokalnego i ponadlokalnego jest aktualnie konieczność wdrożenia procedur bezpieczeństwa w związku z ryzykiem pełnoskalowej wojny Rosji z NATO. Po pierwsze, odnosi się to do potrzeby zapewnienia odporności infrastruktury krytycznej, w tym: energetycznej, informatycznej, wodociągowej i kanalizacyjnej, na różnego rodzaju wrogie ataki. Po drugie, wymaga to edukacji społecznej w sferze zachowań zwiększających odporność ludności na zagrożenia.
- Doświadczenia lat 2019–2021 uświadamiają możliwość pojawienia się zdarzeń o charakterze epidemicznym / pandemicznym, wynikających z procesów globalizacji. Zapewnienie odpowiedniego poziomu odporności na tego typu zjawiska stwarza kolejne istotne wyzwanie dla samorządów.
- Problemem Gmin Powiatu jest ograniczona skala wykorzystania instrumentów stymulujących aktywność obywatelską (np. budżetu partycypacyjnego). Skutkiem tego jest choćby niższy niż w województwie i kraju wskaźnik liczby NGO przypadających na 1 tysiąc mieszkańców we wszystkich JST Powiatu.
- Sygnalizowany powyżej, niekorzystny bilans pokrycia planistycznego w gminach Powiatu na tle województwa śląskiego wpływa na relatywnie niski popyt inwestycyjny (z wyjątkiem Bierunia i Imielina).
- Istnieje potrzeba poprawy komunikacji społecznej pomiędzy administracją lokalną i ponadlokalną a mieszkańcami z wykorzystaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. W warunkach pokojowych jest to ważne dla upowszechnienia oferty kulturalnej i sportowej w Powiecie. Trzeba także pamiętać o możliwości wykorzystania tego rodzaju systemów komunikacyjnych w przypadku pojawienia się zagrożeń, o których była mowa powyżej.

Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Wizja

Wizja rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego przedstawia syntezę tego, jak wspólnoty samorządowe PBL wyobrażają sobie Gminy i Powiat w horyzoncie czasowym roku 2035. Wizja oparta jest o wnioski z Diagnozy i związane z nimi wyzwania.

Skala ryzyk, z którymi współcześnie muszą liczyć się wszelkie władze publiczne, powoduje, że we wnioskach z Diagnozy wielokrotnie przywoływano takie pojęcia, jak: transformacja gospodarcza, odporność na zagrożenia, konieczności zapewnienia bezpieczeństwa w różnych obszarach tematycznych. Uznano, że strategicznym wyzwaniem JST Powiatu w tych warunkach jest – obok zagwarantowania wysokiej jakości życia mieszkańców – zapewnienie odporności (rezyliencji) miejskiej, którą określa się jako „zdolność jednostek, społeczności, instytucji, firm i systemów do przetrwania, przystosowania się i rozwoju bez względu na rodzaje chronicznych stresów i ostrych wstrząsów”[4].

Przyjmuje się zatem następujące brzmienie wizji rozwoju Gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego i Powiatu:

Powiat bieruńsko-lędziński i jego Gminy w 2035 roku – obszarem odpornym na wstrząsy i zagrożenia, miejscem wysokiej jakości życia, innowacyjnej, zrównoważonej i sprawiedliwej gospodarki oraz czystego i zdrowego środowiska

Wizja stanowi wytyczną dla sformułowania dalszych elementów Strategii, a to: celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków ich wdrażania. Wizja pozwala też na sformułowanie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej dla obszaru Powiatu.

[4] *What is Urban Resilience?*, https://resilientcitiesnetwork.org/what-is-urban-resilience (dostęp: 9.07.2025).

Cele strategiczne

Wizję i cele strategiczne rozwoju powiatu bieruńsko-lędzińskiego i jego Gmin do 2035 r. przedstawiono na poniższym schemacie.

Rysunek 1. Wizja i Cele strategiczne Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu bieruńsko-lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+

Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny 1. **Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy** nawiązuje do następujących celów zrównoważonego rozwoju ONZ (SDG):

- Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie;
- Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi;
- Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność.

Cel strategiczny 1. **Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy** odnosi się do zakładanego stanu gospodarki Gmin Powiatu. Stan ten w 2025 r. cechuje się wysokim poziomem bazy ekonomicznej dla rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego. W roku 2035 gospodarka lokalna jest w stanie transformacji, przy czym sektor wydobywczy utracił swoją dominującą rolę na rzecz zaawansowanego technologicznie przetwórstwa przemysłowego oraz nowych sektorów gospodarki związanych z położeniem Gmin Powiatu na terenie Metropolii. Wykorzystywane są silne strony Powiatu, a to: osadzone w tradycjach przemysłowych kompetencje ludności oraz położenie na terenie Metropolii. Gospodarka lokalna uwzględnia wzrost wpływu sztucznej inteligencji i związane z tym procesy technologiczne, co wpływa także na rynek pracy. Zachowuje odporność na zagrożenia o charakterze ataków cyberterrorystycznych. Proces dekarbonizacji gospodarki wymusza zwiększenie udziału energii odnawialnej. Elementem reorientacji gospodarki lokalnej jest turystyka, głównie weekendowa, oferująca usługi na rzecz ludności aglomeracji górnośląskiej. Gminy Powiatu tworzą warunki dla rozwoju przedsiębiorczości i uruchomienia działalności gospodarczej przez młodych ludzi, którzy tym samym są mniej zainteresowani przeprowadzką do większych miast województwa. Stan gospodarki lokalnej zapewnia mieszkańcom Powiatu stabilną i godną pracę.

Cel strategiczny 2. **Bezpieczni i spokojni o przyszłość mieszkańcy** nawiązuje do następujących celów zrównoważonego rozwoju ONZ (SDG):

- Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt;
- Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie;
- Cel 10: Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.

Cel strategiczny 2. **Bezpieczni i spokojni o przyszłość mieszkańcy** koncentruje się na kwestiach społecznych. Wobec zmian ludnościowych związanych z problemem tzw. drugiego przejścia demograficznego Gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego przeciwdziałają konsekwencjom starzenia się ludności, wspierając politykę rodzinną, zachęcając do wydłużenia aktywności zawodowej oraz tworząc politykę migracyjną, polegającą na skłanianiu osób spoza własnego obszaru do osiedlania się i podjęcia pracy w lokalnych przedsiębiorstwach. Wymaga to stworzenia bezpiecznego środowiska zamieszkania oraz zapewnienia wysokiej sprawności usług publicznych. Powiat i jego gminy zapewniają wysoki poziom edukacji, w tym kontynuowanej przez całe życie. W szczególności dotyczy to edukacji ekologicznej, prowadzonej także poza systemem szkolnym w lokalnych ośrodkach kultury. Poziom usług medycznych podniesiony jest przynajmniej do wskaźników średniej wojewódzkiej. Mieszkańcy posiadają wiedzę o sposobach zachowania się i miejscach pobytu na wypadek zagrożeń bezpieczeństwa.

Cel strategiczny 3. **Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania** nawiązuje do następujących celów zrównoważonego rozwoju ONZ (SDG):

- Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu;
- Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji.
- Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom;
- Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymywać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.

Cel strategiczny 3. **Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania** odnosi się do szeroko rozumianego gospodarowania przestrzenią Powiatu. W 2035 r. Powiat jest bardzo dobrze skomunikowany z miastami Metropolii oraz innymi ważniejszymi ośrodkami miejskimi, jak: Bielsko-Biała, Oświęcim, Chrzanów i – dalej – Kraków. Dotyczy to połączeń drogowych (m.in. trasy ekspresowej S1), a także kolejowych (tam, gdzie to możliwe). W Powiecie funkcjonuje sprawny i satysfakcjonujący mieszkańców transport publiczny. Rezerwy terenowe, w szczególności powstałe w wyniku zaprzestania działalności wydobywczej, są przygotowane do zagospodarowania dla innych działalności gospodarczych (logistyka, przetwórstwo przemysłowe, produkcja energii odnawialnej) oraz na cele mieszkaniowo-usługowe. Trwa proces remediacji terenów pokopalnianych. Dzięki działaniom podjętym przez Gminy Powiatu oraz inne ośrodki Metropolii, stan środowiska naturalnego, w tym powietrza i wód powierzchniowych, spełnia normy czystości. Dzięki inwestycjom prowadzonym we współpracy z władzami państwowymi zapewniono bezpieczeństwo przeciwpowodziowe.

Gospodarka przestrzenna Gmin Powiatu została skoordynowana, zapewniając koncentrację nowej zabudowy wokół istniejących ciągów komunikacyjnych oraz w obszarach uzupełniania zabudowy, ograniczając tym samym ingerencję w tereny wolne od zabudowy. Trwa proces realizacji lokalnych centrów usługowych, które są dostępne transportem publicznym. Sprawny transport międzygminny, komfortowe centra przesiadkowe i parkingi Park&Ride ułatwiają przewóz osób, w szczególności młodzieży, transportem publicznym z Gmin Powiatu do ośrodków miejskich Metropoli.

Cel strategiczny 4. **Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia** nawiązuje do następującego celu zrównoważonego rozwoju ONZ (SDG):

- Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu.

Cel strategiczny 4. **Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia** dotyczy funkcjonowania władz publicznych i administracji lokalnej na obszarze Powiatu. W roku 2035 starostwo powiatowe, urzędy miejskie i gminne w sposób skuteczny realizują zadania ustawowe oraz inne przedsięwzięcia nie zastrzeżone dla innych jednostek administracji publicznej. Bazując na niniejszej Strategii, stworzono dobry system współpracy władz publicznych Powiatu i Gmin. Sprawnie pozyskiwane są środki pomocowe, zwłaszcza na cele związane z ochroną klimatu i energetyką, sprawiedliwą transformacją gospodarki, transportem, edukacją, opieką społeczną i bezpieczeństwem. Lokalna administracja publiczna jest dobrze przygotowana na zagrożenia związane z: klęskami żywiołowymi (powodzie), epidemiami, atakami cyberterrorystycznymi, atakami na infrastrukturę publiczną oraz zagrożeniami związanymi z działaniami wojennymi, prowadzonymi na terenie Polski. Przygotowanie to dotyczy szczegółowych procedur zachowania się służb państwowych i samorządowych, a także przeszkolenia ludności i przedsiębiorców. W JST Powiatu funkcjonuje sprawny, wykorzystujący technologie cyfrowe, system komunikacji społecznej, pozwalający dobrze realizować zadania publiczne, ale też ułatwiający koordynację działań prowadzonych przez organizacje społeczne.

Realizowane są zadania związane z planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym, a także z promocją Powiatu i jego Gmin.

***

Powyższe cele strategiczne stanowią podstawę dla zdefiniowania celów operacyjnych, które z kolei są uszczegółowione właściwymi kierunkami działań.

Cele operacyjne i kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

Poniżej przedstawiono cele operacyjne Strategii w układzie poszczególnych celów strategicznych oraz odpowiadające celom operacyjnym kierunki działania.

Cel strategiczny 1. Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy

Dla celu strategicznego 1. **Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy** sformułowano następujące cele operacyjne:

1.1. Rozwinięta infrastruktura zielonej i innowacyjnej gospodarki w zakresie: transportu, mediów, dostępu do Internetu szerokopasmowego,

1.2. Elastyczna i dobrze wypromowana w skali krajowej i zagranicznej oferta terenów inwestycyjnych dla działalności gospodarczej i mieszkalnictwa,

1.3. Wysoki poziom przedsiębiorczości w oparciu o system wsparcia nowej działalności gospodarczej uruchomionej przez absolwentów szkół średnich i wyższych pochodzących z Gmin Powiatu,

1.4. Rozwinięta sieć obiektów związanych z turystyką weekendową kierowaną przede wszystkim do mieszkańców Metropolii,

1.5. Wysokie kompetencje mieszkańców w kontekście aktualnych możliwości zatrudnienia.

`Cel operacyjny 1.1. Rozwinięta infrastruktura zielonej i innowacyjnej gospodarki w zakresie: transportu, mediów, dostępu do Internetu szerokopasmowego

Cel operacyjny 1.1. Koncentruje się na przygotowaniu przez władze publiczne wszelkich aktywności ułatwiających realizację inwestycji wspierających miejsca przyszłej aktywności gospodarczej. W szczególności chodzi o poprawę dostępności terenów poprzez zapewnienie: dojazdu możliwymi środkami transportu, przyłączenia mediów oraz wykorzystania Internetu szerokopasmowego. Działaniom tym powinno towarzyszyć wykorzystanie rezerw terenowych na przedsięwzięcia związane z energetyką odnawialną (wiatraki, farmy solarne).

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.1. Rozwinięta infrastruktura zielonej i innowacyjnej gospodarki w zakresie: transportu, mediów, dostępu do Internetu szerokopasmowego

1.1.1. Zapewnienie dostępności do terenów inwestycyjnych w Gminach Powiatu poprzez odpowiednie zapisy w skoordynowanych w skali Powiatu planach ogólnych gmin (POG);

1.1.2. Realizacja inwestycji infrastrukturalnych w rejonie stref aktywności gospodarczej;

1.1.3. Nawiązanie współpracy z uczelniami technicznymi południowej Polski w celu upowszechnienia na terenie Powiatu rozwiązań cyfrowych poprawiających warunki rozwoju innowacyjnej gospodarki;

1.1.4. Wspieranie – w ramach zadań własnych JST i we współpracy z NGO – systemu transformacji przedsiębiorstw okołogórniczych w celu łagodnego przejścia procesu transformacyjnego gospodarki Powiatu;

1.1.5. Uwzględnienie inwestycji infrastrukturalnych w rejonie obszarów aktywności gospodarczej w wieloletnich planach finansowych;

1.1.6. Tworzenie warunków do rozwoju potencjału gospodarczego, zapewniającego stabilizację dochodów podatkowych gminy.

1.1.7. Utworzenie ponadlokalnego programu reindustrializacji terenów pogórniczych (Bieruń–Lędziny) obejmującego: bank terenów, standardy remediacji, miejscowe plany, pozyskanie i obsługę inwestorów, klastry MŚP w zielonych technologiach, logistykę i przemyśle 4.0.

Cel operacyjny 1.2. Elastyczna i dobrze wypromowana w skali krajowej i zagranicznej oferta terenów inwestycyjnych dla działalności gospodarczej i mieszkalnictwa

Nowe inwestycje, tak gospodarcze, jak i mieszkaniowe, są kołem zamachowym rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Cel operacyjny 1.2. koncentruje się na przygotowaniu prawnym i marketingowym procesu pozyskania nowych inwestorów. Promocja terenów gospodarczych powinna być ukierunkowana na przedsiębiorstwa zaawansowane technologicznie, dla których lokalizacja na krawędzi Metropolii nie będzie stanowiła problemu. Istotą działania jest w tym wypadku stworzenie atrakcyjnych miejsc zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsięwzięć gospodarczych.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.2. Elastyczna i dobrze wypromowana w skali krajowej i zagranicznej oferta terenów inwestycyjnych dla działalności gospodarczej i mieszkalnictwa

1.2.1. Proinwestycyjna gospodarka nieruchomościami publicznymi: inwentaryzacja w kontekście zapisów w planach ogólnych Gmin i wycena nieruchomości;

1.2.2. Współpraca z właścicielami nieruchomości prywatnych w zakresie koordynacji i wsparcia w obrocie terenami położonymi w strefach rozwoju zabudowy gospodarczej i mieszkaniowej;

1.2.3. Opracowanie ofert terenów inwestycyjnych oraz ich promocja w kraju lub/i za granicą.

Cel operacyjny 1.3. Wysoki poziom przedsiębiorczości w oparciu o system wsparcia nowej działalności gospodarczej uruchomionej przez absolwentów szkół średnich i wyższych pochodzących z Gmin Powiatu

Problemem PBL jest relatywnie niski poziom przedsiębiorczości. Warto zatem zwrócić uwagę na to, że innowacyjna przedsiębiorczość jest jednym z motorów lokalnego rozwoju gospodarczego. Cel operacyjny 1.3. dotyczy działań ukierunkowanych na zwiększenie indywidualnej zdolności do uczenia się i zdobywania nowych kompetencji w aktualnych uwarunkowaniach technologicznych i ekonomicznych. Poprawa poziomu przedsiębiorczości wymaga – ze strony władz publicznych – działań animacyjnych w zakresie doradztwa gospodarczego i zawodowego, a także wsparcia organizacyjno-finansowego dla osób przekwalifikowujących się (po transformacji górnictwa) oraz absolwentów szkół średnich i wyższych pochodzących z Gmin Powiatu.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.3. Wysoki poziom przedsiębiorczości w oparciu o system wsparcia nowej działalności gospodarczej uruchomionej przez absolwentów szkół średnich i wyższych pochodzących z Gmin Powiatu

1.3.1. Uznanie obszaru Powiatu za terytorium instytucji i miejsc świadczenia ponadlokalnych usług edukacyjnych, co powinno objąć:

- specjalizacje biznesowe KSSE i branże współzależne,
- innowacyjny biznes, zdrową żywność i agroturystykę,
- elastyczną ofertę edukacyjną dostosowaną do zmieniającej się struktury gospodarki Powiatu.

1.3.2. Rozwój systemu doradztwa gospodarczego i zawodowego w każdej Gminie Powiatu;

1.3.3. Stworzenie na szczeblu powiatowym cyfrowej platformy wsparcia osób dążących do uruchomienia własnej działalności gospodarczej, szczególnie osób młodych mieszkających w Gminach Powiatu;

1.3.4. Wdrożenie systemu zachęt, takich jak: inkubator przedsiębiorczości, fundusz kredytowo-pożyczkowy, granty/stypendia dla osób przekwalifikowujących się – dla nowych przedsiębiorców, szczególnie zatrudniających osoby odchodzące z górnictwa i przedsiębiorstw okołogórniczych oraz mieszkańców Gmin Powiatu.

1.3.5. Promowanie współpracy MŚP i mikroprzedsiębiorców z dużymi przedsiębiorstwami w powiecie bieruńsko-lędzińskim.

Cel operacyjny 1.4. Rozwinięta sieć obiektów związanych z turystyką weekendową kierowaną przede wszystkim do mieszkańców Metropolii

Zasoby i walory przyrodnicze, krajobrazowe oraz dziedzictwo materialne i niematerialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego stwarza szanse na rozwinięcie działalności turystycznej. Na obecnym etapie wydaje się, że oferta turystyczna powinna być skierowana głównie do mieszkańców Metropolii. Wymaga to upowszechnienia wiedzy o walorach Powiatu poprzez akcje promocyjne oraz współpracę z organizacjami turystycznymi. Z drugiej strony warto upowszechnić wśród mieszkańców Powiatu i potencjalnych przedsiębiorców informacje o charakterze organizacyjnym, związane z kierunkami rozwoju turystyki lokalnej.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.4. Rozwinięta sieć obiektów związanych z turystyką weekendową kierowaną przede wszystkim do mieszkańców Metropolii

1.4.1. Upowszechnienie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego Powiatu i promocja działań na rzecz ochrony zabytków, w tym z wykorzystaniem istniejących instytucji kultury;

1.4.2. Zachowanie i kultywowanie regionalnych tradycji oraz ochrona krajobrazu kulturowego powiatu bieruńsko-lędzińskiego;

1.4.3. Opracowanie i przygotowanie informacji turystycznej o zasobach przyrodniczych, krajobrazowych oraz obiektach kultury materialnej, które mogą być przedmiotem zainteresowania przyjezdnych spoza Powiatu;

1.4.4. Współpraca z ogólnopolskimi organizacjami turystycznymi w celu wypromowania walorów Powiatu;

1.4.5. Promocja działalności gospodarczej związanej z turystyką i usługami gastronomicznymi wśród mieszkańców Gmin Powiatu;

1.4.6. Organizowanie ponadlokalnych imprez kulturalnych, sportowych itp.;

1.4.7. Miasto-wieś: krótkie łańcuchy i usługi czasu wolnego – rozwój krótkich łańcuchów dostaw (rolnictwo, rzemiosło, inkubacja usług weekendowo-rekreacyjnych, wsparcie marek lokalnych i wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym).

Cel operacyjny 1.5. Wysokie kompetencje mieszkańców w kontekście aktualnych możliwości zatrudnienia

Dynamicznie rozwijająca się gospodarka oparta na wiedzy wymaga specyficznych kompetencji pracowniczych. Stanowią one dzisiaj zasadniczy czynnik zatrudnienia. Pracodawcy oczekują zaangażowania i otwarcia zatrudnionych na permanentne uczenie się oraz pozyskiwanie nowych umiejętności. Poza wiedzą obecnie zwraca się uwagę na zdolności komunikacyjne i inteligencję emocjonalną. Niezbędne są dzisiaj także kompetencje społeczne, związane z umiejętnością pracy zespołowej. Rozwój gospodarki lokalnej i wykorzystanie potencjału, jakim jest obecność w Metropolii, wymagają zatem wykroczenia poza schemat podstawy programowej powszechnej edukacji.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.5. Wysokie kompetencje mieszkańców w kontekście aktualnych możliwości zatrudnienia

1.5.1. Współpraca szkół Powiatu z uczelniami i placówkami kształcenia ustawicznego oraz przedsiębiorcami;

1.5.2. Elastyczna oferta edukacyjna, w tym wspierająca funkcje kognitywne mieszkańców Powiatu, dostosowana do zmieniającej się struktury Powiatu;

1.5.3. Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu.

Cel strategiczny 2. Bezpieczni i spokojni o przyszłość mieszkańcy

Dla celu strategicznego 2. **Bezpieczni i spokojni o przyszłość mieszkańcy** proponuje się następujące cele operacyjne:

2.1. Polityka demograficzna osłabiająca skutki starzenia się społeczności Powiatu;

2.2. Wysoka sprawność usług publicznych:

- w sferze społecznej, czyli usług: administracyjnych, edukacyjnych, związanych z kulturą i kulturą fizyczną, usług zdrowotnych i opiekuńczych (w tym specjalistycznych),
- w odniesieniu do infrastruktury technicznej, czyli usług: wodno-kanalizacyjnych, energetycznych, ciepłownictwa i transportu oraz w celu zapewnienia efektywnego zarządzania i zagospodarowania odpadów komunalnych;

2.3. Świadomość społeczna zagrożeń wynikających z sytuacji geopolitycznej oraz znajomość niezbędnych procedur.

Cel operacyjny 2.1. Polityka demograficzna osłabiająca skutki starzenia się społeczności Powiatu

Konsekwencją tzw. drugiego przejścia demograficznego są (w uproszczeniu) niski przyrost naturalny oraz wydłużanie się życia dzięki postępom medycyny oraz poprawie warunków życia ludności. Konsekwencją tych zjawisk jest starzenie się społeczeństwa, a zatem wzrost potrzeb medycznych i opiekuńczych. W szerszej skali społecznej opisywany proces rodzi poważne konsekwencje ekonomiczne dla systemu emerytalnego. W skali gminy i powiatu nie ma możliwości skutecznego stawienia czoła powyższym problemom. Można jednak wyobrazić sobie trzy rodzaje aktywności, które osłabiają efekty starzenia się lokalnej społeczności. Są to: polityka prorodzinna, zachęcanie ludności do wydłużania aktywności zawodowej oraz polityka migracyjna.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.1. Polityka demograficzna osłabiająca skutki starzenia się społeczności Powiatu

2.1.1. Wspieranie kobiet w utrzymaniu zatrudnienia w urzędach i jednostkach organizacyjnych JST Powiatu oraz innych podmiotach prowadzących działalność na terenie Powiatu w sytuacji powrotu do pracy po urodzeniu dzieci;

2.1.2. Prowadzenie – w przypadku deficytów na rynku pracy – akcji promujących zatrudnienie pracowników spoza powiatu w podmiotach publicznych, społecznych i gospodarczych na terenie Powiatu, a przy tym integracja osób napływowych ze społeczeństwem PBL; dotyczy to w szczególności repatriantów;

2.1.3. Prowadzenie akcji promujących opóźnienie przejścia na emeryturę poza progi ustawowe;

2.1.4 Kształtowanie oferty edukacyjnej powiatowych szkół ponadpodstawowych w odniesieniu do postępujących zmian demograficznych.

Cel operacyjny 2.2. Wysoka sprawność usług publicznych

Realizacja usług publicznych stanowi podstawowe, ustawowe zadanie władz lokalnych. Jakkolwiek jest to rutynowa działalność samorządów, to z punktu widzenia ludności wysoka jakość obsługi mieszkańców oraz niezawodność gospodarki komunalnej ma kluczowe znaczenie dla jakości życia. Realizacja usług publicznych oraz funkcjonowania kierownictwa służb, inspekcji i straży wymaga zapewnienia organizacji przez administrację publiczną lub inne podmioty oraz zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych. Warto pamiętać, że – w związku ze starzeniem się społeczeństwa, zmianami klimatycznymi oraz cywilizacyjnymi (zwłaszcza wśród młodzieży) – pojawiają się nowe wymagania, którym samorządy powinny sprostać.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.2. Wysoka sprawność usług publicznych

2.2.1. Realizacja ustawowych zadań publicznych (m.in. oświata, kultura i kultura fizyczna, zdrowie, pomoc społeczna, promocja) przez Powiat i Gminy Powiatu w warunkach zapewnienia wysokich standardów obsługi mieszkańców, w tym z wykorzystaniem bezpiecznych technologii cyfrowych;

2.2.2. Dalsza deinstytucjonalizacja usług społecznych w JST Powiatu.

2.2.3. Modernizowanie w trybie ciągłym infrastruktury publicznej, będącej gwarantem bezpieczeństwa zamieszkania (m.in. drogi, sieci wodno-kanalizacyjne, sieci energetyczne, ciepłownictwo, gospodarka odpadami);

2.2.4. Ustalenie polityki oświatowej, w której uczeń jest w centrum działań edukacyjnych, co oznacza m.in. uwzględnienie w programach oświatowych: edukacji związanej z rozwijaniem kompetencji miękkich (emocjonalnych), edukacji ekologicznej oraz edukacji regionalnej poprzez promowanie dziedzictwa kulturowego oraz historii regionu;

2.2.5. Objęcie powiatowych szkół ponadpodstawowych gminnymi programami profilaktycznymi;

2.2.6. Promocja aktywnego i zdrowego stylu życia;

2.2.7. Podjęcie współpracy na płaszczyźnie powiat-gminy w zakresie innowacyjnych metod dotyczących wsparcia zdrowia psychicznego w ujęciu kompleksowym, tj. od żłobka poprzez system oświaty po wsparcie zdrowia psychicznego osób dorosłych, w tym poprzez utworzenie Centrum Zdrowia Psychicznego;

2.2.8. Sprawny system ochrony i aktywizacji osób samotnych i seniorów, w tym poprzez tworzenie „domów seniora”;

2.2.9. Projektowanie nowych obiektów infrastruktury publicznej w formule obiektów wielofunkcyjnych, tj. z uwzględnieniem zmian demograficznych (np. zmiana funkcji szkół) oraz z wyposażeniem je w systemy ochrony ludności (schrony).

2.2.10. Rozszerzenie oferty usług zdrowotnych, kulturalnych i rekreacyjnych w strefach śródmiejskich i osiedlowych oraz mobilnych form świadczeń, aby zatrzymać odpływ mieszkańców i podnieść atrakcyjność zamieszkania.

2.2.11. Stały program profilaktyki i badań przesiewowych w gminnych politykach ochrony zdrowia (alerty jakości powietrza, edukacja i komunikacja ryzyka w sezonie grzewczym).

Cel operacyjny 2.3. Świadomość społeczna zagrożeń wynikających z sytuacji geopolitycznej oraz znajomość niezbędnych procedur

Sytuacja geopolityczna w trzeciej dekadzie XXI w. nie pozostawia złudzeń odnoszących się do zagrożeń związanych z ryzykiem pełnoskalowych wojen, także na terenie Europy. Wojna w Ukrainie toczona za granicą Polski, napięcia i trudne do przewidzenia zachowania państw NATO powodują poczucie niepokoju, uzasadnionego doświadczeniami historycznymi sprzed 80–90 lat. Dziejową powinnością władz publicznych jest konieczność uświadomienia mieszkańcom konsekwencji tych zjawisk i wdrożenie procedur bezpieczeństwa w obszarze obrony cywilnej.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.3. Świadomość społeczna zagrożeń wynikających z sytuacji geopolitycznej oraz niezbędnych procedur:

2.3.1. Zapewnienie miejsc ochrony i bezpieczeństwa dla ludności na wypadek wojny;

2.3.2. Przegląd i aktualizacja procedur związanych z obroną cywilną;

2.3.3. Upowszechnienie wśród ludności wiedzy o działaniach i procedurach związanych z obroną cywilną i ochroną ludności, w tym: przeprowadzenie szkoleń, kursów i ćwiczeń oraz wyposażenie w instrumenty pozwalające na samodzielne czasowe egzystowanie w warunkach zewnętrznego zagrożenia, szkolenia i kursy personelu i pracowników instytucji.

Cel strategiczny 3. Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania

Dla celu strategicznego 3. **Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania** proponuje się następujące cele operacyjne:

3.1. Czyste środowisko naturalne w odniesieniu do jakości powietrza i ochrony przed hałasem oraz stanu wód powierzchniowych i ziemi,

3.2. Rozwinięte powiązania transportowe międzygminne i ponadlokalne z ośrodkami miejskimi, zwłaszcza Metropolii, z wykorzystaniem centrów przesiadkowych,

3.3. System lokalnych ośrodków usług publicznych i komercyjnych, dostępnych pieszo, rowerem lub transportem publicznym,

3.4. Bezpieczeństwo przeciwpowodziowe i „przeciwpodtopieniowe” Gmin Powiatu,

3.5. Zagospodarowane tereny sportowo-rekreacyjne,

3.6. Obszary strategicznej interwencji w Powiecie.

Cel operacyjny 3.1. Czyste środowisko naturalne w odniesieniu do jakości powietrza i ochrony przed hałasem oraz stanu wód powierzchniowych i ziemi

Zanieczyszczenie środowiska stanowi poważny problem większości miejskich gmin w Polsce. Jest to przede wszystkim konsekwencja stosowania systemów ogrzewania opartych o paliwa kopalne. Istotną rolę w zanieczyszczeniu powietrza ma także transport samochodowy. Pomimo oznak poprawy, wciąż w wielu zespołach miejskich, w szczególności w Metropolii, obserwuje się przekroczenia norm zanieczyszczenia powietrza, wody i ziemi. Niniejszy cel operacyjny zakłada eliminację tego zjawiska.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 3.1. Czyste środowisko naturalne w odniesieniu do jakości powietrza i ochrony przed hałasem oraz stanu wód powierzchniowych i ziemi

3.1.1. Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji ze źródeł grzewczych oraz poprawa efektywności energetycznej obiektów publicznych i prywatnych;

3.1.2. Ochrona przyrody i zasobów naturalnych stanowiących silną stronę przestrzeni Powiatu;

3.1.3. Upowszechnienie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w szczególności w obiektach publicznych i prywatnych oraz w dostępnych obszarach (np. na wodach);

3.1.4. Ochrona akustyczna terenów mieszkaniowych wzdłuż linii kolejowych, dróg (z dużym natężeniem ruchu pojazdów) oraz terenów przemysłowych;

3.1.5. Identyfikacja źródeł zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podjęcie działań prawnych w stosunku do podmiotów odpowiedzialnych za ten stan w celu spełnienia warunków Dyrektywy Ściekowej przez wszystkie Gminy;

3.1.6. Zapewnienie sprawnego odprowadzania wód na terenach pokopalnianych;

3.1.7. Podejmowanie działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez tworzenie przestrzeni zielonych i infrastruktury magazynującej wodę;

3.1.8. Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni ścieków;

3.1.9. Współpraca z władzami państwowymi oraz prywatnymi w sferze remediacji terenów pokopalnianych / poprzemysłowych;

3.1.10. Budowa punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych;

3.1.11. Wprowadzenie możliwości powierzenia odbioru odpadów własnym spółkom gminnym w trybie bezprzetargowym, zwanym „in-house”;

3.1.12. Działania edukacyjne oraz współpraca z organizacjami społecznymi na rzecz wdrażania rozwiązań ekologicznych;

3.1.13. Ponadgminny program dekarbonizacji ciepłownictwa (przyłączenia do sieci/źródła nisko-/zeroemisyjne), masowa wymiana źródeł ciepła, termomodernizacje budynków komunalnych i prywatnych, zintegrowana kontrola i egzekucja uchwały antysmogowej oraz pilotaże innowacji (magazyny ciepła, pompy ciepła w zabudowie rozproszonej).

Cel operacyjny 3.2. Rozwinięte powiązania transportowe z ośrodkami miejskimi, zwłaszcza Metropolii, z wykorzystaniem centrów przesiadkowych

Położenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego w obszarze Metropolii, a przy tym na granicy województwa małopolskiego, jest ważnym atutem i szansą rozwojową dla Gmin Powiatu. Strategia zakłada intensyfikację powiązań Gmin Powiatu z ośrodkami miejskimi, Do których da się dotrzeć/dojechać w 30–40 minut. Powiązania te zapewne wykorzystają istniejącą sieć drogową oraz drogę ekspresową S1. W dobie kryzysu klimatycznego i zanieczyszczenia środowiska poprzez transport drogowy Strategia koncentruje się na potrzebie rozwoju transportu publicznego pomiędzy Gminami Powiatu a ośrodkami miejskimi. W związku z rozproszeniem zabudowy na terenie PBL istotnego znaczenia nabierają centra przesiadkowe typu Park&Ride i Bike&Ride ograniczające ruch samochodowy.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 3.2. Rozwinięte powiązania transportowe z ośrodkami miejskimi, zwłaszcza Metropolii, z wykorzystaniem centrów przesiadkowych

3.2.1. Sprawny i niezawodny transport publiczny łączący Gminy Powiatu z ośrodkami miejskimi Metropolii oraz miastami: Bielsko-Biała, Oświęcim, Chrzanów, Kraków, Pszczyna, Miedźna;

3.2.2. Analiza potrzeb i realizacja centrów przesiadkowych typu Park&Ride i Bike&Ride w celu podniesienia sprawności przewozu osób, a tym samym – ograniczenia ruchu samochodowego pomiędzy Gminami Powiatu a ośrodkami miejskimi Metropolii;

3.2.3. Rozwój układu tras rowerowych w skali Powiatu powiązanych z regionalną siecią rowerową, z uwzględnieniem istniejących tras rowerowych, zapewniających szybką komunikację między układami osiedleńczymi oraz terenami rekreacyjnymi;

3.2.4. Opracowanie planów (przestrzennych i operacyjno-inwestycyjnych) zagospodarowania terenów przylegających do drogi ekspresowej S1;

3.2.5. Upowszechnienie usług gospodarki współdzielenia w transporcie, jak np. carpooling i car-sharing (w związku z wdrożeniem w 2027 r. unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji – ETS2).

3.2.6. Zintegrowana mobilność PBL↔GZM – wspólne planowanie i wdrażanie zintegrowanego transportu publicznego (węzły przesiadkowe, standardy taryfowe/biletowe, ciągi pieszo-rowerowe między miejscowościami, priorytet dla transportu zbiorowego) dla obsługi miejskich ośrodków funkcjonalnych PBL.

Cel operacyjny 3.3. System lokalnych ośrodków usług publicznych i komercyjnych dostępnych pieszo, rowerem lub transportem publicznym

Jakość życia mieszkańców uzależniona jest – obok sprawności infrastruktury technicznej – od możliwości skorzystania z usług publicznych i komercyjnych. Aktualne tendencje w projektowaniu osiedli mieszkaniowych i miast zakładają potrzebę promowania bliskości, to jest dostępności usług w izochronie 15–20 minut – pieszo, rowerem lub wygodnym transportem publicznym. Odpowiednikiem takiego podejścia teoretycznego są koncepcje „miasta bliskiego” i „gminy bliskiej”.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 3.3. System lokalnych ośrodków usług publicznych i komercyjnych dostępnych pieszo, rowerem lub transportem publicznym

3.3.1. Analiza bliskości usług publicznych i komercyjnych w miastach Powiatu – identyfikacja deficytów dostępności usług w kontekście ruchu pieszego, rowerowego i wykorzystującego transport publiczny;

3.3.2. Propozycja lokalizacji centrów lokalnych eliminujących zidentyfikowane deficyty (por. rozdział „Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Powiatu").

Cel operacyjny 3.4. Bezpieczeństwo przeciwpowodziowe i „przeciwpodtopieniowe" Gmin Powiatu

Powodzie są najczęstszą formą klęski żywiołowej na obszarze Polski. Powiat bieruńsko-lędziński także zagrożony jest zjawiskiem powodzi. Wymaga to od władz publicznych odpowiedniego przygotowania się oraz właściwej reakcji i prowadzenia działań ratunkowych w sytuacji wystąpienia powodzi.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 3.4. Bezpieczeństwo przeciwpowodziowe i „przeciwpodtopieniowe" Gmin Powiatu:

3.4.1. Upowszechnienie małej retencji na terenach zielonych i rekreacyjnych, zatrzymującej lub spowalniającej spływ wód opadowych;

3.4.2. Unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią;

3.4.3. Ustalenie warunków możliwego zagospodarowania obszarów chronionych obwałowaniami;

3.4.4. Stały monitoring stanu wód powierzchniowych Powiatu i realizacja zadań ustawowych w obszarze ochrony przeciwpowodziowej;

3.4.5. Uwzględnienie w planach zagospodarowania: osiadania terenu i zmiany kierunku spływu cieków wodnych, wód podziemnych i zastoisk powstałych wskutek działalności kopalń.

3.4.6. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego zagrożenia podtopieniami[5].

Cel operacyjny 3.5. Zagospodarowane tereny sportowo-rekreacyjne

W XXI w. obserwuje się występowanie zmian klimatycznych polegających na podniesieniu się temperatury powietrza wraz z różnego typu konsekwencjami (m.in. wyspy ciepła, gwałtowne zjawiska atmosferyczne, susze). Tereny zielone w miastach są czynnikiem osłabiającym negatywne skutki tego zjawiska. Są także miejscem poprawiającym dobrostan ludności w obszarach zabudowanych. Nierzadko wykorzystywane są na cele rekreacyjne. Strategia postuluje szczególną dbałość o tereny zielone oraz stworzenie systemu powiązań sportowo-rekreacyjnych ścieżkami rowerowymi, wykorzystujących naturalne walory Powiatu.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 3.5. Zagospodarowane tereny sportowo-rekreacyjne

3.5.1. Poprawa standardu zagospodarowania terenów zielonych na cele sportowe i rekreacyjne, przyjmując za priorytet realizację celów publicznych i zapewniając powszechną dostępność dla mieszkańców Powiatu (np. poprzez ustalanie gminnych standardów w POG);

3.5.2. Stworzenie systemu powiązania terenów sportowo-rekreacyjnych w skali Powiatu w oparciu o realizację nowych ścieżek rowerowych, z otwarciem na atrakcje otaczających gmin i powiatów;

[5] Przykładowo – wzdłuż cieku Ławeckiego, w szczególności na wysokości ul. Zamkowej oraz w pobliżu przecięcia drogi DK1 po obu stronach.

3.5.3. Tworzenie zielonych przestrzeni pomiędzy ścisłą zabudową w celu powiększania powierzchni biologicznie czynnej: np. parki kieszonkowe, zielone przystanki, parkingi z nawierzchnia przepuszczalną;

3.5.4. Prototypowe miejsca relaksu i rekreacji;

3.5.5. Korytarze przyrodnicze i błękitno-zielona infrastruktura – utrwalenie i łączenie korytarzy ekologicznych, mała retencja, tereny zalewowe i renaturyzacja cieków jako element systemu adaptacji do zmian klimatu i bezpieczeństwa powodziowego.

Cel operacyjny 3.6. Obszary strategicznej interwencji w Powiecie

Odrębnym celem operacyjnym w ramach Celu 3. jest identyfikacja na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego obszarów strategicznej interwencji (OSI), zidentyfikowanych na poziomie wojewódzkim i lokalnym. Tematyce tej poświęcone są dwa rozdziały niniejszej Strategii, zamieszczone w dalszej części opracowania. W tym miejscu istnienie tych obszarów zostało jedynie zasygnalizowane, by podkreślić, że ich ustalenie stanowi element wdrożenia Celu strategicznego 3.

Cel strategiczny 4. Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia

Dla celu strategicznego 4. **Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia** sformułowano następujące cele operacyjne:

4.1. Zapewnienie – w granicach zadań ustawowych i w procesie animacji współpracy międzysektorowej – skuteczności w realizacji celów i kierunków działań ujętych w Strategii;

4.2. Upowszechnienie w społeczności Powiatu rozwiązań cyfrowych oferowanych przez administrację państwową oraz aplikacji własnych;

4.3. Skoordynowana w skali Powiatu gospodarka przestrzenna;

4.4. Racjonalna i z koordynowana w skali Powiatu gospodarka wodna;

4.5. Lokalna administracja publiczna dobrze przygotowana na wszelkiego typu zagrożenia zewnętrzne, w tym klęski żywiołowe.

Cel operacyjny 4.1. Zapewnienie – w granicach zadań ustawowych i w procesie animacji współpracy międzysektorowej – skuteczności w realizacji celów i kierunków działań ujętych w niniejszej Strategii

W kontekście zarządzania Powiatem i Gminami zidentyfikować można dwa filary aktywności, która powinna być podejmowana przez administrację samorządową. Istotą strategii terytorialnych jest to, że muszą odnosić się do zadań podmiotów publicznych odpowiedzialnych za kreowanie przyszłości jednostek administracyjnych, a le także powinny oddziaływać na – pozostające poza kompetencjami samorządów – kluczowe obszary życia społecznego gospodarczego i przestrzennego. Starostwo Powiatowe oraz urzędy miast i gmin powinny zatem uwzględniać zapisy Strategii i realizować jej cele w trybie ciągłym.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.1. Zapewnienie – w granicach zadań ustawowych i w procesie animacji współpracy międzysektorowej – skuteczności w realizacji celów i kierunków działań ujętych w niniejszej Strategii

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

4.1.1. Realizacja w ramach zadań ustawowych przez Starostwo Powiatowe, Starostę, Burmistrzów, Wójtów oraz urzędy miejskie i urzędy gminne celów i kierunków działań niniejszej Strategii;

4.1.2. Animowanie współpracy międzysektorowej (pomiędzy administracją, przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi), wspierającej dobrostan społeczny, rozwój gospodarczy i ład przestrzenny zgodnie z zapisami niniejszej Strategii;

4.1.3. Zwiększanie poziomu dochodów JST Powiatu poprzez absorpcję środków finansowych ze źródeł zewnętrznych kierowanych na cele infrastrukturalne, społeczne, edukacyjne, opiekuńcze i zdrowotne;

4.1.4. Koordynacja w skali powiatu działań wszystkich JST w sferze transportu publicznego i gospodarki komunalnej.

Cel operacyjny 4.2. Upowszechnienie w społeczności Powiatu rozwiązań cyfrowych oferowanych przez administrację państwową oraz aplikacji własnych

Cyfryzacja usług publicznych jest procesem postępującym w skali kraju i animowanym przez administrację rządową. W wielu obszarach życia publicznego przynosi to istotne ułatwienia i oszczędność czasu. Warto zatem upowszechniać w społeczności Powiatu rozwiązania cyfrowe oferowane przez administrację państwową, a także pokusić się o wprowadzenie własnych aplikacji (por. Kierunek działania 1.3.2.), adresowanych głównie do młodzieży. Warunkiem sprawnego funkcjonowania tego typu rozwiązań jest bezprzewodowa dostępność do Internetu, której zapewnienie na całym obszarze Powiatu jest koniecznością najbliższych lat.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.2. Upowszechnienie w społeczności Powiatu rozwiązań cyfrowych oferowanych przez administrację państwową oraz aplikacji własnych

4.2.1. Zapewnienie łączności bezprzewodowej w standardzie co najmniej LTE we wszystkich osiedlach mieszkaniowych i miejscach prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Powiatu;

4.2.2. Upowszechnianie w społeczności Powiatu rozwiązań cyfrowych oferowanych przez administrację państwową (np. mObywatel, e-Doręczenia);

4.2.3. Opracowanie przez Powiat i jego Gminy własnych bezprzewodowych platform cyfrowych (np. wsparcie uruchamiania działalności gospodarczej, promocja sportu, kultury i turystyki), podnoszących jakość życia społeczności, ale adresowanych głównie do młodych mieszkańców Powiatu;

4.2.4. Stworzenie systemu podnoszenia kwalifikacji cyfrowych przez seniorów.

Cel operacyjny 4.3. Skoordynowana w skali Powiatu gospodarka przestrzenna

Zapewnienie skoordynowanego w skali Powiatu systemu zagospodarowania przestrzennego stanowi jedno z kluczowych wyzwań niniejszej Strategii. Głównym instrumentem jest przy tym model struktury funkcjonalno-przestrzennej opisany w dalszej części dokumentu. Model ten zakłada następujące elementy ukierunkowujące planowanie przestrzenne: densyfikację obszarów uzupełniania zabudowy, koncentrację nowej zabudowy wokół istniejących ciągów komunikacyjnych, wykorzystanie istniejących i powstających rezerw terenowych oraz poprawę dostępności usług publicznych.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.3. Skoordynowana w skali Powiatu gospodarka przestrzenna

4.3.1. Koordynacja przestrzenna planów ogólnych gmin dla zachowania ciągłości struktury i funkcji przestrzeni Powiatu w zgodzie z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej i nawiązując do celów i kierunków działania niniejszej Strategii;

4.3.2. Koncentracja nowej zabudowy wokół istniejących ciągów komunikacyjnych, ukierunkowana na ograniczenie rozlewania się zabudowy na tereny zielone;

4.3.3. Wykorzystanie rezerw terenowych wynikających z transformacji gospodarki lokalnej na nowe aktywności gospodarcze oraz zabudowę mieszkaniową.

Cel operacyjny 4.4. Racjonalna i z koordynowana w skali Powiatu gospodarka wodna

Stan wód powierzchniowych i podziemnych wymaga zgodnie z ustawą – Prawo wodne (Dz. U. 2025 poz. 960) realizacji celów środowiskowych ujętych w II aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami (IIaPGW – Dz. U. 2023 r. poz. 300)[6].

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.4. Racjonalna i z koordynowana w skali Powiatu gospodarka wodna:

4.4.1. Realizacja celów środowiskowych IIaPGW, przyjętych dla wód powierzchniowych na terenie Powiatu, co obejmuje:

- utrzymanie lub przywrócenie właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony;
- zachowanie stawów oraz infrastruktury stawowej we właściwym stanie. zachowanie wysp i grobli jako miejsc lęgowych;
- zachowanie zbiorników wodnych (w tym stawów hodowlanych, zbiorników powstałych po eksploatacji kruszywa, starorzeczy);
- zapewnienie sztucznych miejsc gniazdowych- wysp i platform;
- Zapobieganie:
  - wycinaniu zadrzewień i zakrzaczeń na groblach i wzdłuż cieków wodnych bez zastosowania nasadzeń zastępczych,
  - nadmiernemu usuwaniu roślinności wynurzonej i pływającej oraz płatów szuwaru i roślinności na groblach; płoszeniu ptaków przez sporty wodne, rekreację, wędkarstwo,
  - niszczeniu brzegów wysp i grobli; postępującej zabudowie w sąsiedztwie stawów i innych zbiorników wodnych; niszczeniu grobli w wyniku działalności bobrów i piżmaków,
  - zwiększonym zrzutom wody w sezonie lęgowym ptaków prowadzącym do wezbrania wód i niszczenia lęgów; wypalaniu szuwaru, roślinności nadbrzeżnej i grobli;

4.4.2. Realizacja celów środowiskowych IIaPGW, przyjętych dla wód podziemnych na terenie Powiatu, co obejmuje ich dobry stan chemiczny i ilościowy;

4.4.3. Spełnianie warunków dotyczących gospodarki wodnej w związku z realizacją przedsięwzięć, w tym – inwestycji, ujętych w Strategii, zgodnie z Załącznikiem nr 3 do niniejszego dokumentu.

[6] Na lata 2022–2027, IIaPGW przyjęta została oddzielnymi rozporządzeniami Ministra Infrastruktury

Cel operacyjny 4.5. Lokalna administracja publiczna dobrze przygotowana na wszelkiego typu zagrożenia zewnętrzne, w tym klęski żywiołowe

Aktualna sytuacja geopolityczna oraz zagrożenia bezpieczeństwa publicznego podnoszą znaczenie działań i szczegółowych procedur, które są niezbędne dla zachowania bezpieczeństwa. Cel operacyjny 4.4. dotyczy z jednej strony wdrażania zadań wynikających z ustawy o zarządzaniu kryzysowym w odniesieniu do infrastruktury krytycznej, położonej na obszarze powiatu. Z drugiej strony koniecznością jest uświadomienie społecznościom lokalnym i przedsiębiorcom sposobów zachowania się w sytuacjach kryzysowych, w tym związanych z klęskami żywiołowymi, jak np. powódź lub silny wiatr.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.5. Lokalna administracja publiczna dobrze przygotowana na wszelkiego typu zagrożenia zewnętrzne, w tym klęski żywiołowe:

4.5.1. Realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej oraz ochrony ludności, zgodnie z ustawą z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 122 ze zm.);

4.5.2. Budowa schronów/ bunkrów w myśl ustawy o obronie cywilnej i ochronie ludności, w tym adaptacja do takich funkcji obiektów, które utraciły przydatność do funkcji głównej (jeśli będzie taka możliwość);

4.5.3. Opracowanie wspólnego systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji dla wszystkich urzędów Powiatu (cyberbezpieczeństwo);

4.5.4. Opracowanie w skali powiatu szczegółowych procedur działania poszczególnych urzędów oraz jednostek administracyjnych JST na wypadek zagrożenia infrastruktury krytycznej, z wykorzystaniem jednolitego i spójnego systemu monitoringu;

4.5.5. Podnoszenie świadomości społecznej w odniesieniu do konieczności zaznajomienia się z procedurami opracowanymi na wypadek wystąpienia zjawisk kryzysowych, w tym związanych z klęskami żywiołowymi

4.5.6. Przeprowadzenie okresowych szkoleń, kursów i ćwiczeń oraz zapewnienie niezbędnego wyposażenia instytucji w sprzęt i rozwiązania techniczne w celu zwiększenia odporności na różne zagrożenia i zdarzenia kryzysowe, w tym katastrofy naturalne.

4.5.7. Odporny Powiat – ponadlokalny system zarządzania kryzysowego i odporności (powodzie/susze, black-out, naruszanie cyberbezpieczeństwa), w tym: procedury, ćwiczenia, wyposażenie służb, systemy ostrzegania i e-usługi kryzysowe.

Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia

CEL STRATEGICZNY 1. INNOWACYJNA GOSPODARKA ZAPEWNIAJĄCA GODNE MIEJSCA PRACY

OCZEKIWANE REZULTATY DZIAŁAŃ:

- Większa atrakcyjność inwestycyjna PBL
- Większa dostępność nowych terenów inwestycyjnych na obszarze PBL
- Skuteczna promocja oferty inwestycyjnej obszaru objętego Strategią
- Większy poziom przedsiębiorczości mieszkańców PBL
- Większa atrakcyjność turystyczna bazująca na zasobach przyrodniczych, krajobrazowych oraz obiektach kultury materialnej PBL oraz skuteczny system ich promocji
- Wzrost kompetencji zawodowych mieszkańców PBL

Tabela 1. Wskaźniki realizacji Celu Strategicznego 1. INNOWACYJNA GOSPODARKA ZAPEWNIAJĄCA GODNE MIEJSCA PRACY.

Wskaźnik	Źródło	Miara	Wartość bazowa (rok)	Oczekiwany trend
Powierzchnia nowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych w związku z realizacją celów Strategii	JST PBL	ha	0 (2025)	↑
Liczba inwestycji zrealizowanych na nowo uzbrojonych terenach inwestycyjnych wpisujących się w cele Strategii	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Powierzchnia nowo utworzonych terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe	JST PBL	ha	0 (2025)	↑
Liczba MŚP (0–249 pracujących) na 10 tys. mieszkańców PBL	GUS BDL	szt.	974 (2023)	↑
Liczba osób, które nabyły nowe kwalifikacje zawodowe dzięki systemowi zachęt (m.in. inkubator przedsiębiorczości, fundusz kredytowo-pożyczkowy, granty stypendia, o których mowa w Strategii) funkcjonującemu w PBL	JST PBL	os.	0 (2025)	↑

Wskaźnik	Źródło	Miara	Wartość bazowa (rok)	Oczekiwany trend
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w PBL	GUS BDL	os.	12,64	↑
Liczba miejsc noclegowych na 1 tys. ludności PBL	GUS BDL	os.	1,76 (2023)	↑
Liczba ponadlokalnych (zrealizowanych przez co najmniej 2 JST) oraz wpisujących się w cele Strategii przedsięwzięć zwiększających wykorzystanie potencjału turystycznego i dziedzictwa kulturowego JST PBL	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Odsetek podmiotów prowadzących na terenie PBL działalności związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (Sekcja I PKD)	GUS BDL	%	2,6 (2023)	↑
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w wieku 18–24 lata w liczbie ludności w tym wieku	GUS BDL	%	1,5 (2023)	↓
Liczba szkół PBL współpracujących z uczelniami i placówkami kształcenia ustawicznego przy realizacji programów kształcenia wpisujących się w cele Strategii	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba projektów z zakresu rozwoju kompetencji, umiejętności i wiedzy osób dorosłych zrealizowanych we współpracy z IOB oraz wpisujących się w cele Strategii	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑

Źródło: opracowanie własne.

CEL STRATEGICZNY 2. BEZPIECZNI I SPOKOJNI O PRZYSZŁOŚĆ MIESZKAŃCY

OCZEKIWANE REZULTATY DZIAŁAŃ:

- Lepsze zarządzanie zmianą demograficzną na obszarze PBL, zwłaszcza w zakresie ponadlokalnego rynku pracy
- Lepsza dostępność i wysoka jakość usług publicznych
- Społeczność odporna na zagrożenia wynikające z sytuacji geopolitycznej

Tabela 2. Wskaźniki realizacji Celu Strategicznego 2. BEZPIECZNI I SPOKOJNI O PRZYSZŁOŚĆ MIESZKAŃCY

Wskaźnik	Źródło	Miara	Wartość bazowa (rok)	Oczekiwany trend
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	GUS BDL	%	25,3 (2023)	↓
Liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka, na 10 tys. mieszkańców	GUS BDL	os.	5,4 (2023)	↓
Udział osób spoza PBL w ogólnej liczbie wykonujących pracę w PBL	GUS	%	3,7 (2023)	↑
Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu rozszerzonym z matematyki	OKE w Jaworznie	%	28,4 (2024)	↑
Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu rozszerzonym z języka polskiego	OKE w Jaworznie	%	48,6 (2024)	↑
Średni wynik egzaminów maturalnych w stopniu rozszerzonym z języka angielskiego	OKE w Jaworznie	%	64,8 (2024)	↑
Liczba imprez kulturalnych zorganizowanych na obszarze JST PBL	GUS BDL	szt.	161 (2023)	↑
Liczba uczestników imprez kulturalnych zorganizowanych na obszarze JST PBL	GUS BDL	os.	34 754 (2023)	↑
Liczba przychodni na 10 tys. ludności PBL	GUS BDL	szt.	5 (2023)	↑
Liczba lekarzy (personel pracujący ogółem) na 10 tys. ludności PBL	GUS BDL	szt.	20,6 (2022)	↑
Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem)	GUS BDL	szt.	457 (2023)	↓
Długość nowo wybudowanych, zmodernizowanych dróg publicznych i chodników w związku z realizacją celów Strategii	JST PBL	km	0 (2025)	↑
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	GUS BDL	%	92,5 (2023)	↑
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	GUS BDL	%	99,3% (2023)	→
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	GUS BDL	%	57,3 (2023)	↑

Wskaźnik	Źródło	Miara	Wartość bazowa (rok)	Oczekiwany trend
Liczba programów zrealizowanych na podstawie zapisów Strategii mających na celu profilaktykę zdrowia (w tym psychicznego) oraz promocję zdrowego stylu życia	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba działań, projektów oraz inicjatyw wpisujących się w cele Strategii związane z aktywizacją osób starszych zamieszkujących PBL	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba wybudowanych nowych budowli ochronnych (schronów itp. miejsc ochrony na wypadek działań wojennych) zgodnie z celami Strategii	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑

Źródło: opracowanie własne.

CEL STRATEGICZNY 3. CZYSTE, ZDROWE I DOBRZE URZĄDZONE ŚRODOWISKO PRACY I ZAMIESZKANIA

OCZEKIWANE REZULTATY DZIAŁAŃ:

- Poprawa stanu jakości środowiska naturalnego oraz jego poszczególnych elementów (powietrza, wody, gleby)
- Poprawa dostępności komunikacyjnej PBL w oparciu o zróżnicowane i efektywne rozwiązania komunikacyjne
- Usługi publiczne i komercyjne bliskie mieszkańcom
- Poprawa bezpieczeństwa powodziowego i „przeciwpodtopieniowego" PBL oraz poszczególnych jego gmin
- Atrakcyjny, dostępny i zielony system terenów sportowo-rekreacyjnych

Tabela 3. Wskaźniki realizacji Celu Strategicznego 3. CZYSTE, ZDROWE I DOBRZE URZĄDZONE ŚRODOWISKO PRACY I ZAMIESZKANIA

Wskaźnik			Źródło	Miara	Wartość bazowa (rok)	Oczekiwany trend
Liczba działań podjętych w związku z realizacją celów Strategii, których efektem jest modernizacja indywidualnych źródeł ciepła			JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba budynków	prywatnych	które w związku z realizacją celów Strategii poddane zostały termomodernizacji	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
	użyteczności publicznej		JST PBL	szt.	0 (2025)	↑

Wskaźnik			Źródło	Miara	Wartość bazowa (rok)	Oczekiwany trend
Liczba projektów z zakresu instalacji OZE w budynkach	prywatnych	zrealizowanych w okresie obowiązywania Strategii	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
	użyteczności publicznej		JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba zidentyfikowanych i zlikwidowanych w związku z realizacją celów Strategii źródeł zanieczyszczenia wód powierzchniowych na obszarze PBL			JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Powierzchnia terenów pokopalnianych / poprzemysłowych poddanych remediacji na cele określone w Strategii			JST PBL	ha	0 (2025)	↑
Liczba centrów/ węzłów przesiadkowych na obszarze PBL			GUS BDL	szt.	2 (2025)	↑
Drogi dla rowerów na 100 km^2			GUS BDL	km^2	33,45	↑
Powierzchnia terenów przylegających do S1, dla których opracowano plany zagospodarowania zgodnie z zapisami Strategii			JST PBL	ha	0 (2025)	↑
Liczba utworzonych na obszarze PBL centrów lokalnych usług (zgodnie z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej Strategii)			JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba wspartych / zrealizowanych zadań z zakresu zwiększania zdolności retencyjnych wpisujących się w cele Strategii			JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Udział powierzchni gminnych parków spacerowo-wypoczynkowych w łącznej powierzchni terenów zieleni PBL			GUS BDL	%	9,9 (2023)	↑
Liczba projektów/ przedsięwzięć realizowanych w ramach obszarów strategicznej interwencji kluczowych dla JST PBL	rozwojowych		JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
	problemowych				0 (2025)	↑

Źródło: opracowanie własne.

CEL STRATEGICZNY 4. SPRAWNE ZARZĄDZANIE POWIATEM I GMINAMI ZAPEWNIAJĄCE ODPORNOŚĆ NA ZAGROŻENIA

OCZEKIWANE REZULTATY DZIAŁAŃ:

- Wysoka skuteczność ponadlokalnych polityk rozwojowych
- Zwiększenie dostępności do usług publicznych poprzez ich cyfryzację
- Skuteczne mechanizmy koordynacji gospodarowania przestrzenią w wymiarze ponadlokalnym
- Skuteczny system zarządzania zasobami wody w wymiarze ponadlokalnym
- Administracja publiczna odporna na zagrożenia

Tabela 4. Wskaźniki realizacji Celu Strategicznego 4. SPRAWNE ZARZĄDZANIE POWIATEM I GMINAMI ZAPEWNIAJĄCE ODPORNOŚĆ NA ZAGROŻENIA

Wskaźnik	Źródło	Miara	Wartość bazowa (rok)	Oczekiwany trend
Liczba projektów / przedsięwzięć partnerskich przyczyniających się do realizacji celów Strategii wdrażanych przez co najmniej 2 JST PBL	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Wartość środków finansowych pozyskanych przez JST z PBL ze źródeł zewnętrznych z przeznaczeniem na realizację celów infrastrukturalnych i społecznych wynikających ze Strategii	JST PBL	PLN	0 (2025)	↑
Liczba użytkowników platform cyfrowych przygotowanych przez JST PBL w związku z realizacją celów Strategii dotyczących w szczególności podnoszenia jakości życia społeczności, w tym zwłaszcza młodzieży	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba działań edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców, w tym seniorów, realizowanych co najmniej w 2 JST PBL w oparciu o zapisy Strategii	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba ustaleń międzygminnych dotyczących planowania przestrzennego wpisujących się w model struktury funkcjonalno-przestrzennej Strategii	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Odsetek terenów pokopalnianych / poprzemysłowych poddanych remediacji zagospodarowanych na cele gospodarcze i mieszkaniowe wynikające ze Strategii	JST PBL	%	0 (2025)	↑
Liczba nowo wybudowanych schronów / bunkrów w związku z realizacją celów Strategii	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑

Wskaźnik	Źródło	Miara	Wartość bazowa (rok)	Oczekiwany trend
Liczba akcji informacyjnych przeprowadzonych na podstawie zapisów Strategii, ukierunkowanych na upowszechnienie wśród mieszkańców PBL wiedzy o procedurach opracowanych na wypadek wystąpienia zjawisk kryzysowych	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑
Liczba porozumień zawartych pomiędzy JST PBL w związku z realizacją Strategii JST, których przedmiotem jest koordynacja działań prowadzonych w sytuacji wystąpienia zjawisk kryzysowych	JST PBL	szt.	0 (2025)	↑

Źródło: opracowanie własne.

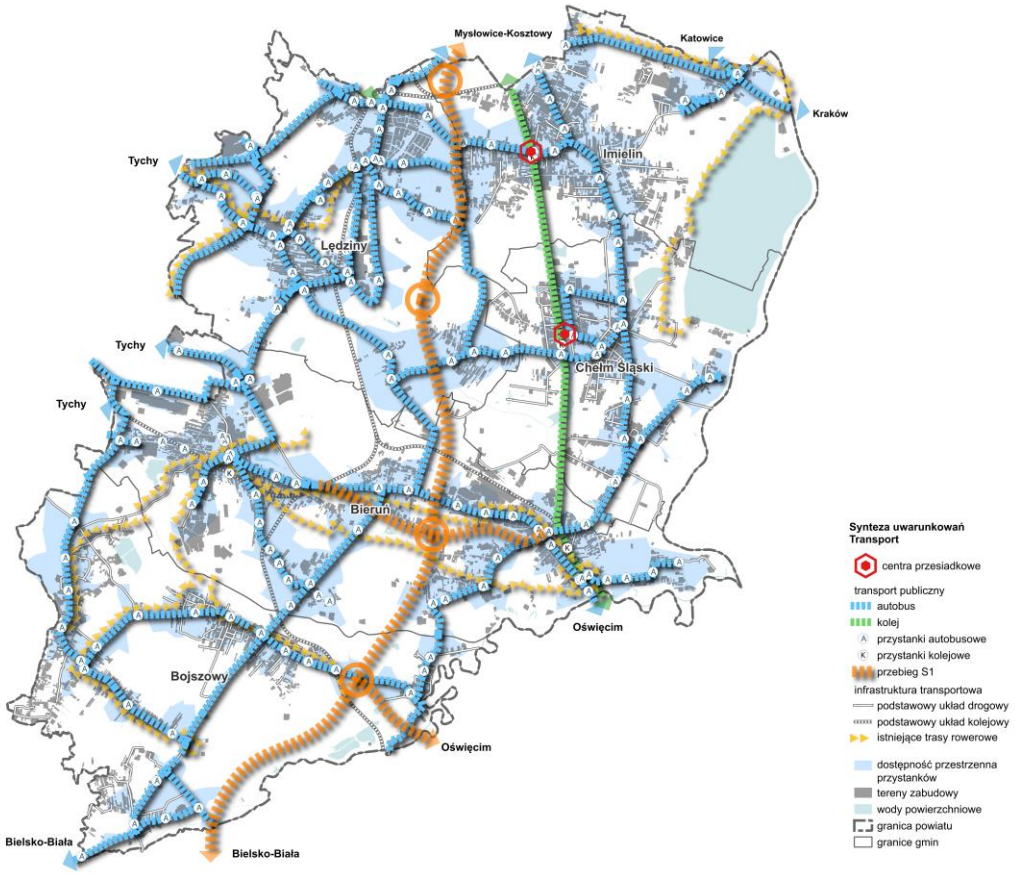
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Powiatu

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej (zw. dalej Modelem) stanowi docelowy układ elementów składowych przestrzeni powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Przedstawione graficznie obszary mają charakter kierunkowy i orientacyjny w odniesieniu do przyszłych aktów planowania przestrzennego sporządzanych z uwzględnieniem jego założeń.

Model obejmuje zakresem pięć Gmin PBL, odnosząc się do kwestii mających znaczenie dla wszystkich lub większości z nich. Przyjęto, że w Modelu znajdują odzwierciedlenie te problemy lokalne, które wywołują konsekwencje w skali całej wspólnoty Powiatu. Tym samym Model stanowi wypadkową problematyki przestrzennej, realizując strategiczną zasadę 4K: „kompleksowość – komplementarność – kooperacja – koordynacja" w odniesieniu do zarządzania zasobami i przedsięwzięciami.

Uwarunkowania budowy Modelu

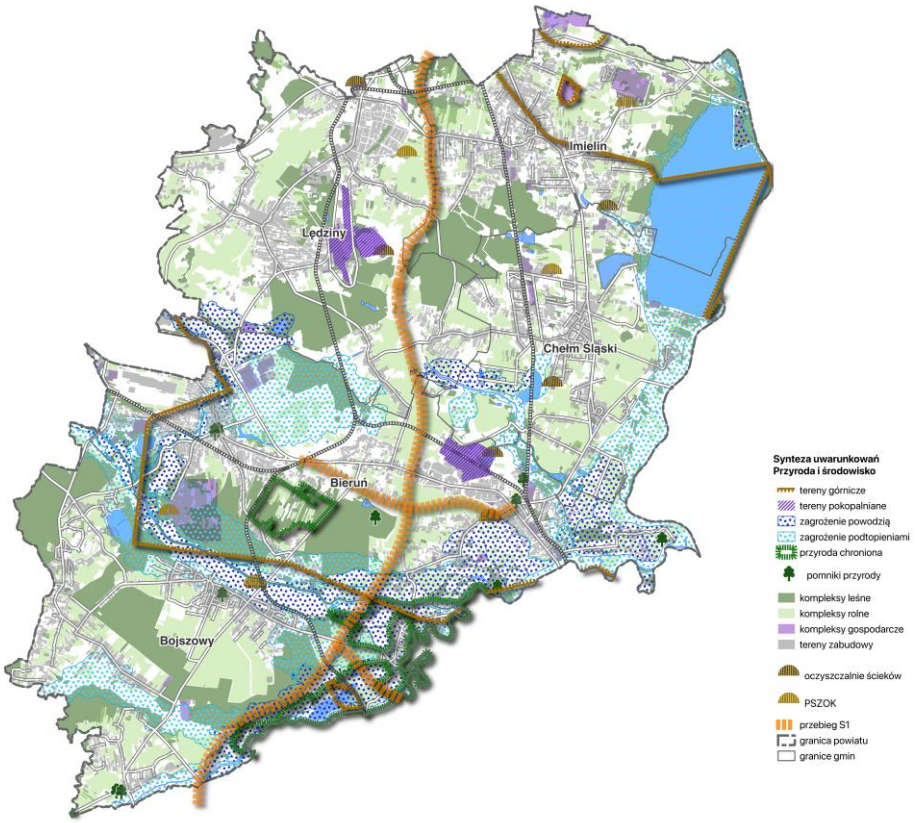
Opracowany Model obejmuje dwie części. Pierwsza z nich stanowi syntezę uwarunkowań wynikających z przeprowadzonej uprzednio diagnozy strategicznej. Uwzględniono przy tym te związane z zagospodarowaniem przestrzennym elementy Diagnozy, które mają charakter ponadlokalny, stanowiąc zobrazowanie stanu wyjściowego i będąc determinantami procesów rozwojowych. Uwarunkowania Modelu zaprezentowane zostały w układzie dziedzinowym na poniższych rysunkach[7].

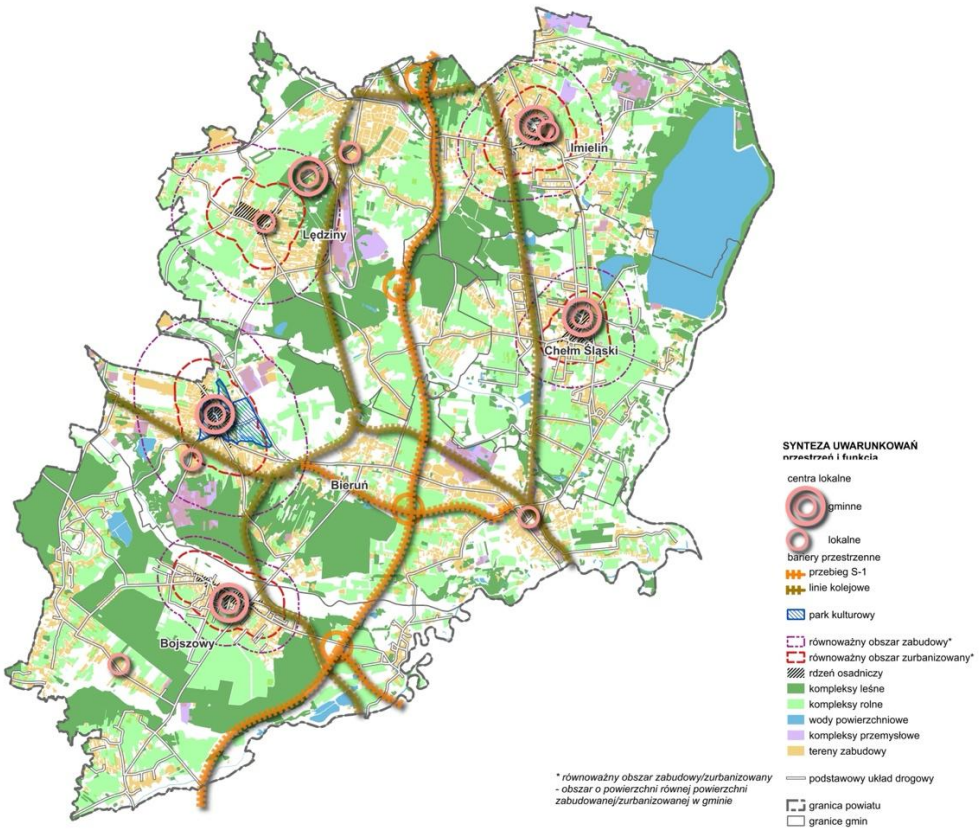
Rysunek 2. Synteza uwarunkowań transportowych

Źródło: opracowanie własne.

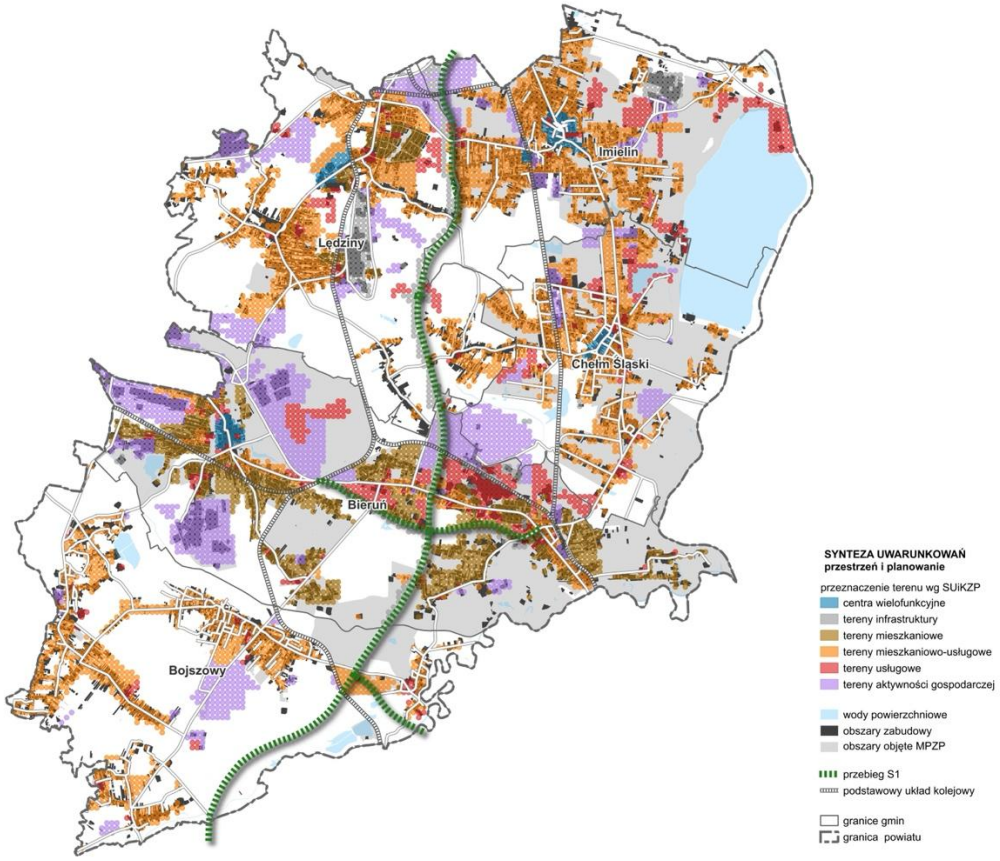
[7] W Załączniku nr 2 Strategii zamieszczono w postaci cyfrowej pliki w rozdzielczości pozwalającej na wydruk w formacie A3.

Rysunek 3. Synteza uwarunkowań przyrodniczych i środowiskowych
Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 4. Synteza uwarunkowań przestrzennych i funkcjonalnych
Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 5. Synteza uwarunkowań przestrzennych i planistycznych
Źródło: opracowanie własne.

Model struktury funkcjonalno przestrzennej w układzie celów strategicznych

Właściwy model struktury przestrzenno-funkcjonalnej stanowi odwzorowanie w przestrzeni przyjętych w strategii celów i kierunków działań, będąc swego rodzaju projekcją stanu docelowego. Jednocześnie podkreślić należy, że **Model nie stanowi szczegółowego odwzorowania procesów i zjawisk w przestrzeni, natomiast przybiera postać schematyczną i symboliczną, ilustrując istotę podejmowanych lub planowanych działań.** Model zaprezentowany został w układzie poszczególnych Celów Strategicznych 1–4, integrując przy tym w każdym z nich wspólne elementy o charakterze dziedzinowym, a to:

- strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
- system powiązań przyrodniczych,
- główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
- główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

Odwzorowanie przestrzenne Celu Strategicznego 1. Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy

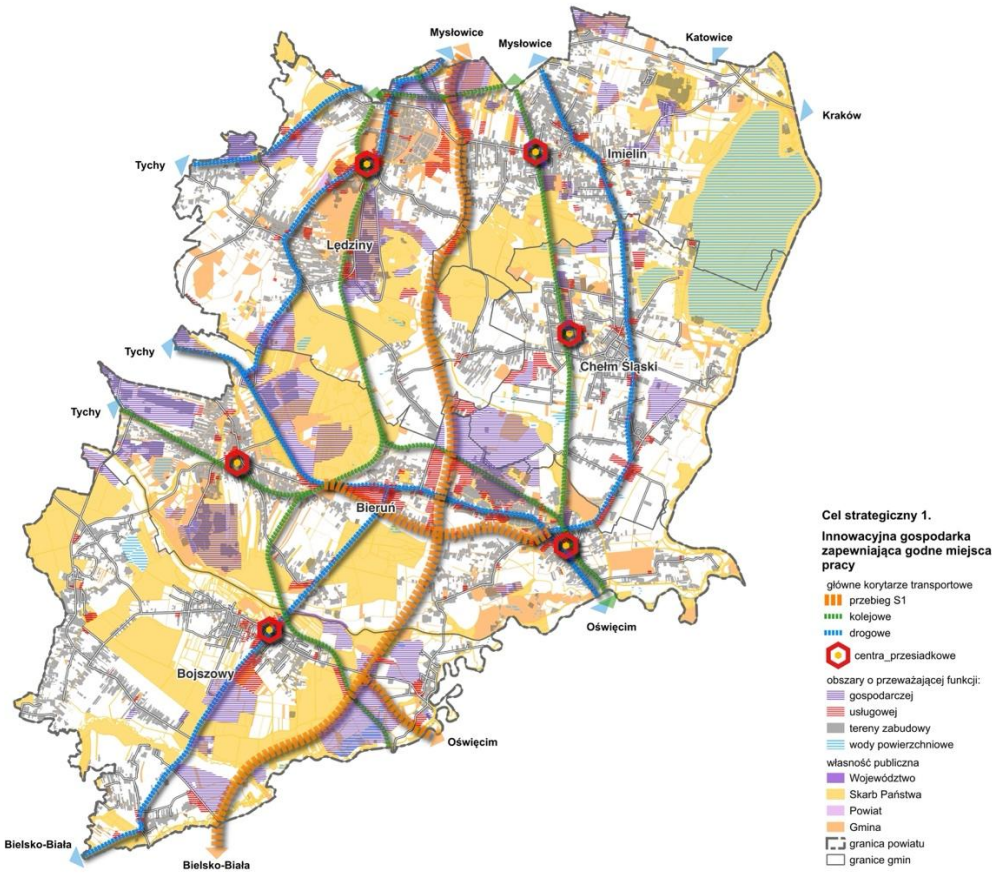
Syntetycznie przestrzenny wymiar problematyki Celu Strategicznego 1 można ująć następująco:

- Obszar PBL obejmuje znaczącą powierzchnię terenów będących we władaniu podmiotów publicznych, przy czym własność JST jest ograniczona, gdyż większość pozostaje w różnych formach władania Skarbu Państwa i jego podmiotów. Sytuacja ta stanowi jednak istotny potencjał w odniesieniu do możliwości rozwoju i kształtowania struktury przestrzennej obszarów przeznaczonych pod aktywność gospodarczą. Dotyczy to w szczególności planowania przestrzennego, realizacji rozwiązań infrastrukturalnych, wspólnych przedsięwzięć

z innymi partnerami publicznymi czy wreszcie szerszych możliwości pozyskiwania zewnętrznego finansowania.

- Szczególne znaczenie będzie mieć pozyskiwanie i aktywny udział w zagospodarowaniu terenów i obiektów uwalnianych w wyniku wygaszania kopalni. Stwarza to okazję dla przygotowania zintegrowanych przedsięwzięć rozwojowych z wykorzystaniem dostępnych instrumentów, takich jak np. specjalna strefa rewitalizacji w rozumieniu Ustawy o rewitalizacji.
- Rozwój lokalnej gospodarki wymaga sprawnych systemów i układów transportowych, realizujących wewnętrzne i zewnętrzne łańcuchy dostaw, jak również gwarantujących racjonalny czas i warunki dojazdu do i z pracy. Trasa S1 stanie się kręgosłupem transportowym Powiatu, a rejony węzłów – dogodnym miejscem lokalizacji terenów gospodarczych. Szczegółową charakterystykę zamieszczono poniżej przy opisie Modelu w kontekście Celu 3.
- Rozwój obszarów o przeważających funkcjach związanych z aktywnością gospodarczą, przeznaczonych głównie na cele przemysłowe i usługowe – rozpatrywać należy w relacji do położenia trasy S1. Stanie się ona głównym elementem szkieletu funkcji gospodarczych Powiatu. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na rolę węzłów trasy S1, które będą zapewniać dostępność transportową do terenów gospodarczych. To właśnie węzły powinny wyznaczać wektory determinujące planowanie koncentracji funkcji gospodarczych.
- Koniecznością staje się wykorzystanie potencjału terenów i obiektów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym oraz powiązanie ich z systemem infrastruktury rowerowej. Niezbędne jest przy tym zredefiniowanie funkcji tras rowerowych w kierunku kreowania i promocji produktów turystycznych – turystyki weekendowej i agroturystyki oraz funkcji rekreacyjnych wraz z odpowiednim ich doinwestowaniem.

Przedstawia to poniższy rysunek.

Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w aspekcie Celu Strategicznego 1. Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy

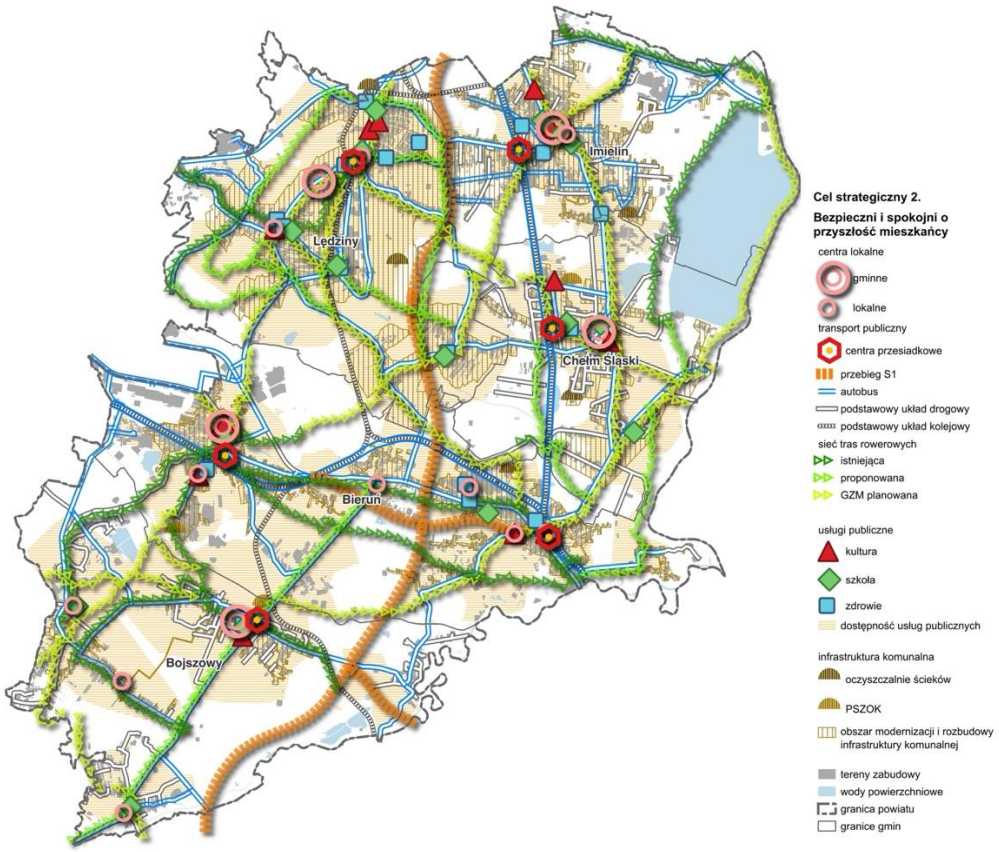
Źródło: opracowanie własne.

Odwzorowanie przestrzenne Celu Strategicznego 2. Bezpieczni i spokojni o przyszłość mieszkańcy

Syntetycznie przestrzenny wymiar problematyki Celu Strategicznego 2 można przedstawić następująco:

- Gęsta sieć istniejących dróg wymaga przede wszystkim przekształcenia – w odniesieniu do stanu technicznego i charakterystyk (w tym kategorii) – w taki sposób, aby dostosować parametry użytkowania dróg do nowych wektorów ruchu, uwzględniających trasę S1. Odrębnym zadaniem będzie przy tym odpowiednie skomunikowanie istniejących i planowanych terenów o przeważających funkcjach związanych z aktywnością gospodarczą jako kluczowych generatorów ruchu.
- Rozwój infrastruktury publicznej oraz poprawa jakości usług dla mieszkańców wymaga wzrostu efektywności zarządzania infrastrukturą poprzez modernizację i rozbudowę sieci oraz wdrażanie nowoczesnych technologii – np. poprzez rozwój internetu rzeczy (IoT[8]). Wyzwaniem przyszłości jest też wdrożenie inteligentnych systemów monitoringu i zarządzania gospodarką wodno-ściekową i odpadami.
- Rozwój sieci obiektów użyteczności publicznej, takich jak szkoły, przedszkola, biblioteki czy ośrodki zdrowia, powinien następować poprzez budowę nowych i modernizację istniejących placówek z zapewnieniem odpowiedniego programu funkcjonalno-użytkowego dostosowanego do faktycznych potrzeb. Wiąże się to też z wprowadzaniem nowoczesnych metod i instrumentów zarządzania zasobami.
- Warunkiem zapewnienia wysokiej jakości życia w Powiecie jest także inwestowanie w sferze publicznej i promowanie wśród mieszkańców zachowań konsumpcyjnych związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Przestrzenne odwzorowanie powyższych założeń przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w aspekcie Celu Strategicznego 2. Bezpieczni i spokojni o przyszłość mieszkańcy

Źródło: opracowanie własne.

[8] IoT – Internet of Things (ang.).

Odwzorowanie przestrzenne Celu Strategicznego 3. Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania

Skrótowo przestrzenny wymiar problematyki Celu Strategicznego 3 ująć można następująco:

- Przedsięwzięciem strategicznym w obszarze transportu publicznego będzie rewitalizacja linii kolejowej relacji Orzesze-Jaśkowice – Tychy – Oświęcim (ciąg linii: 179 – 885 – 138) z przystankami Górki-Ściernie i KWK-Piast. To nowa relacja, która zapewni połączenie na osi wschód – zachód. Rozwój infrastruktury kolejowej wymaga przy tym równoległego procesu modernizacji infrastruktury przystankowej, szczególnie w centrach przesiadkowych. Wobec spodziewanych wzrostów natężenia ruchu niezbędna będzie również szeroko rozumiana modernizacja i przebudowa skrzyżowań układu drogowo-kolejowego.
- Kluczową rolę w zapewnieniu mobilności mieszkańcom obszaru pięciu Gmin PBL odgrywa publiczna komunikacja autobusowa, obecnie oparta na zarządzanej zewnętrznie sieci, o charakterze tranzytowym. Dla poprawy dostępności obszaru Powiatu transport publiczny powinien zostać uzupełniony przez system przesiadkowy komunikacji międzygminnej. System ten winien zapewnić dogodny dostęp do linii tranzytowych w centrach przesiadkowych, zarówno w relacjach kolej – autobus (Bieruń Nowy, Chełm Śląski, Imielin), jak i autobus – autobus (Lędziny, Bieruń Stary, Bojszowy). Przedstawiony w Modelu układ transportowy należy traktować jako ideogram symbolizujący relacje, które powinny znaleźć swoje odwzorowanie w postaci systemu powiązań międzygminnych. Realizacja tego zadania wymaga jednak wcześniejszych szczegółowych analiz i studiów nad wyborem optymalnego pod względem ekonomicznym i społecznym rozwiązania.
- Model obejmuje także system tras rowerowych obsługujących podróże obligatoryjne (do pracy, szkoły itd.) oraz funkcje rekreacyjne i turystyczne. W Modelu przyjęto kategorię trasy rowerowej jako zbioru rozwiązań przestrzennych, technicznych i funkcjonalnych obejmujących szereg środków, do których należą: drogi rowerowe, pasy i kontrapasy rowerowe, ulice o ruchu uspokojonym, strefy zamieszkania, łączniki rowerowe itp. (wraz z niezbędną infrastrukturą). Strategiczne działania winny zostać nakierunkowane na rozbudowę i integrację obecnych gminnych sieci dróg rowerowych i ich infrastruktury oraz powiązania z sieciami: metropolitalną (GZM) i regionalną, a także z centrami przesiadkowymi.
- W sensie przestrzennym i funkcjonalnym kluczowe znaczenie dla zrównoważonego transportu ma fizyczna integracja systemu w postaci centrów przesiadkowych – węzłów rozrządu na styku transportu kolejowego, autobusowego, rowerowego i – rzecz jasna – samochodowego (Park&Ride/Bike&Ride). Powstają przy tym relacje w rodzaju: kolej–autobus–rower–samochód oraz autobus/tranzyt–autobus/międzygminny–rower–samochód. Centra przesiadkowe stanowią węzły zróżnicowanych powiązań przestrzennych, adresowanych do podróżnych, którym nie można zagwarantować połączeń w pełni bezpośrednich. Przy zapewnieniu odpowiedniej sprawności i koordynacji rozkładów jazdy centra przesiadkowe pozwalają na minimalizację czasu i kosztów przejazdu, np. z wykorzystaniem biletu wspólnego. Zaproponowane w Modelu kluczowe (przybliżone) lokalizacje zarówno uwzględniają przebiegi poszczególnych kategorii sieci transportowych i ich węzłów, jak i uwzględniają atrybuty przestrzenno-funkcjonalne, np. stopień urbanizacji i usytuowanie w znaczących skupiskach funkcji mieszkaniowych i gospodarczych.
- Zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania wymaga takiej modernizacji usług publicznych w Powiecie, żeby uwzględniały one integrację sieci współpracy międzygminnej, a przy tym tworzyły nowoczesną ofertę spędzania czasu wolnego i nauki. W ślad za tym konieczny jest rozwój odpowiedniej infrastruktury przyjaznej dla użytkowników, w szczególności dostosowanej do wymagań dla osób o szczególnych potrzebach.
- Współczesne tendencje tworzenia przestrzeni publicznych wykorzystują kategorię bliskości miejsc zamieszkania i usług, w miarę możności eliminując potrzebę transportu samochodowego. Skłania to do koncentrowania usług publicznych w wielofunkcyjnych centrach lokalnych, zapewniających odpowiednią dostępność i stanowiących ośrodki życia publicznego i społecznego. Każda jednostka osadnicza powinna być wyposażona w lokalny ośrodek usługowy, dostosowany do potrzeb społeczności i tworzący przestrzeń integracji mieszkańców.

- Cechą przyjaznego mieszkańcom zagospodarowania przestrzennego jest dbałość o rozwój lokalnych terenów i obiektów rekreacyjno-sportowych. Chodzi o powiązanie tych terenów i obiektów w międzygminną sieć. Może ona mieć aspekt funkcjonalny, z uwzględnieniem specjalizacji powiatowych, jak i aspekt programowy, związany z animacją lokalnej społeczności.
- Model struktury funkcjonalno-przestrzennej uwzględnia także wykorzystanie potencjału terenów cennych przyrodniczo – istniejących i planowanych. Zakłada przy tym poddanie tych terenów kompleksowym działaniom ochronnym wraz z odpowiednimi programami edukacyjnymi skierowanymi do mieszkańców.
- Szczególną rolę w polityce gmin należy przypisać ograniczeniu (mitygacji) zagrożeń naturalnych, takich jak powodzie błyskawiczne i podtopienia. Stanowią one realne zagrożenie wynikające z postępującej urbanizacji, z którą wiążą się zmniejszona retencja wody w środowisku i zwiększenie odpływu powierzchniowego wody. W gospodarowaniu przestrzenią konieczne jest zatem uwzględnienie tych zagrożeń i zastosowanie odpowiednich instrumentów (w tym planistycznych), obejmujących w szczególności: małą retencję, ograniczenia wielkości powierzchni nieprzepuszczalnych i trudnoprzepuszczalnych czy stosowanie niezbędnych zabezpieczeń technicznych obiektów budowlanych.

Syntetycznie zagadnienia te przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w aspekcie Celu Strategicznego 3. Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania

Źródło: opracowanie własne.

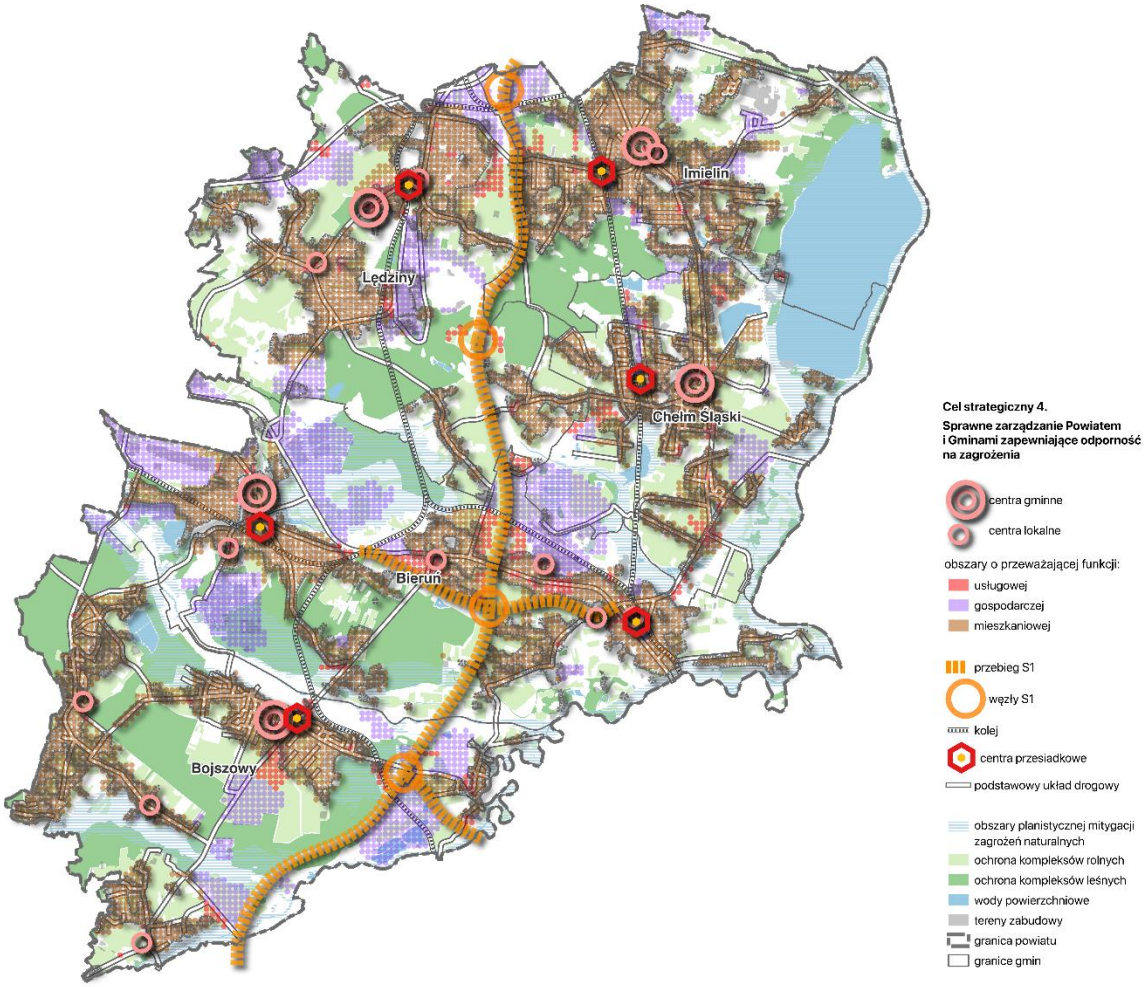
Odwzorowanie przestrzenne Celu Strategicznego 4. Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia

Odnosząc model struktury funkcjonalno-przestrzennej do kwestii zarządzania Powiatem i Gminami, skoncentrowano się na Celu operacyjnym 4.3. Skoordynowana w skali Powiatu gospodarka przestrzenna.

Polityka przestrzenna w pierwszym rzędzie powinna sterować rozwojem mieszkalnictwa. Stanowi ono swego rodzaju wyznacznik zmian funkcjonalno-przestrzennych jako pierwotnych funkcji urbanizacyjnych. Mieszkalnictwo jest też najrozleglejszą formą zagospodarowania terenu. W większości zespołów osadniczych gmin Powiatu procesy rozwojowe polegały na stopniowym, niekontrolowanym rozszerzaniu się zabudowy – głównie mieszkaniowej. Zjawisko to opierało się o istniejący, tradycyjny i wielodrożny układ przestrzenny, cechujący się jednocześnie niską intensywnością zabudowy. Doprowadziło to do niekorzystnego efektu rozlewania się zabudowy. Świadoma gospodarka przestrzenna powinna przeciwdziałać temu procesowi poprzez koncentrację zabudowy i wzrost intensywności zagospodarowania, w szczególności w obszarach centralnych miast, stanowiących naturalne zaplecze dla rozwoju centrów gminnych i lokalnych. W związku z powyższym w Modelu zastosowano następujące rozwiązania:

- Zaproponowano wprowadzenie zasady koncentracji zabudowy – w pierwszym rzędzie – w granicach wyznaczonych jako obszar uzupełnienia zabudowy. Metodykę przyjęto w kontekście przepisów Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, z uwzględnieniem zasad określonych w art. 1 ust. 2 pkt. 4 tej ustawy, w granicach ustalonego w planach ogólnych gmin zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową. Szczególną uwagę należy przy tym zwrócić na skoordynowanie obszarów zabudowy na obszarach położonych przy granicach z sąsiednimi gminami. Trzeba dążyć do ograniczania wyznaczania nowych terenów zabudowy mieszkaniowej.
- W ślad za procesami koncentracji zabudowy o przeważającej funkcji mieszkaniowej i wzrostem jej intensywności w obszarach centralnych nastąpić powinien rozwój centrów wielofunkcyjnych – gminnych, który w procesie „umiastowienia" pociągnie za sobą wzrost intensywności zabudowy o charakterze „mixed-use". Pozwoli to na koncentrację w odpowiednich proporcjach usług zarówno publicznych, jak i komercyjnych oraz odpowiednie przekształcanie przestrzeni publicznych i zieleni. Uzupełnieniem struktury usług w mniejszych zespołach mieszkaniowych winny stać się centra lokalne o podstawowym programie funkcjonalnym, odpowiadającym najpilniejszym potrzebom mieszkańców. Rozważać należy zarówno tworzenie nowych, jak i często stosowane uzupełnianie istniejących centrów komercyjnych o funkcje publiczne. Szczególnym przypadkiem są Bieruń i Lędziny, gdzie wytworzył się układ bipolarny, w którym w procesie planistycznym trzeba przewidzieć właściwą hierarchizację i komplementarność istniejących centrów.
- Równie dużą wagę należy przyłożyć do rozwiązań infrastrukturalnych, w szczególności projektowania wewnętrznych układów komunikacyjnych w rozległych zespołach o przeważającej funkcji mieszkaniowej. Powinno to być narzędziem racjonalizacji struktur przestrzennych.
- Polityka planistyczna winna zostać ukierunkowana na daleko posuniętą ochronę zwartych kompleksów leśnych i rolnych, stanowiących fundament zarówno ekosystemu środowiskowo-przyrodniczego, jak i struktury krajobrazu.

Syntetycznie przedstawione zagadnienia ujęto na poniższym rysunku.

Rysunek 9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w aspekcie Celu Strategicznego 4. Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia

Źródło: opracowanie własne.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Przewiduje się następujące **zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu**:

- objęcie w pierwszej kolejności aktami planowania przestrzennego terenów zdegradowanych o charakterze „brownfields", wymagających remediacji, w szczególności poprzemysłowych i pokopalnianych, w celu zapewnienia właściwych parametrów środowiskowych dla przyszłych funkcji gospodarczych; dotyczy to zwłaszcza powierzchni biologicznie czynnej i odpowiedniego bilansu terenów zielonych;
- wskazanie w dokumentach planistycznych obszarów poprzemysłowych i pokopalnianych remediacji – jako środka przywrócenia pierwotnych wartości użytkowych terenów (przy minimalizacji negatywnego wpływu na środowisko i zdrowie ludzi) oraz jako warunku ponownego wykorzystania tych terenów przez nadanie nowego programu użytkowego;
- dostosowanie do zmian klimatycznych poprzez:
    - szersze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym i zwiększenie efektywności energetycznej obiektów publicznych i infrastrukturalnych, takich jak obiekty użyteczności publicznej, oświetlenie dróg, optymalizacja poprzez cyfryzację zarządzania zasobami;
    - ograniczenie tzw. niskiej emisji, przede wszystkim z palenisk domowych;
    - podjęcie priorytetowo działań mitygacyjnych w odniesieniu do zagrożeń naturalnych, w szczególności powodzi błyskawicznych i podtopień, poprzez wprowadzenie w MPZP obowiązku retencji wód w przypadku braku infrastruktury opadowej, a także ograniczania utwardzania powierzchni terenu, szczególnie w obszarach aktywności gospodarczej i infrastruktury drogowej;
    - współdziałanie z właściwymi organami w zakresie ochrony wód i środowiska na terenach objętych zagrożeniami powodziowymi, a w szczególności – wszelkie prace, inwestycje i inne działania w obrębie i otoczeniu wód płynących budowli hydrotechnicznych należy wykonywać zgodnie z wymaganiami obowiązujących przepisów prawa, w uzgodnieniu z ich zarządcami i administratorami. Ich realizacja winna zapewniać zrównoważony reżim hydrologiczny i zrównoważoną gospodarkę wodną w zakresie przeciwdziałania powodzi oraz skutkom suszy;
- ochrona powietrza przed stanowiącymi największe zagrożenie zanieczyszczeniami pochodzenia komunikacyjnego poprzez priorytetyzację alternatywnych środków transportu zbiorowego – komunikacji publicznej autobusowej i kolejowej oraz indywidualnej z wykorzystaniem roweru;
- ochrona przed zanieczyszczeniem hałasem przede wszystkim w kontekście korytarza trasy S1 oraz rozwoju obszarów aktywności gospodarczej;
- rozwój terenów rekreacyjnych jako istotnego składnika zasobu terenów zielonych i wód otwartych;
- ochrona krajobrazu ruralistycznego poprzez ograniczanie presji urbanizacyjnej i bezpośrednią ochronę przed zabudową zwartych kompleksów rolnych i leśnych;
- kształtowanie systemu przyrodniczego obejmującego zróżnicowaną strukturę terenów, form urządzania i użytkowania oraz udostępniania w ścisłej zależności od struktury sieci hydrograficznej, wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych; zapewnienie różnorodności i ciągłości tego systemu poprzez ochronę siedlisk i korytarzy ekologicznych, lokalnych i regionalnych, szczególnie w obszarach transgranicznych, z uwzględnieniem międzynarodowego korytarza Wisły wraz z dopływami;
- aktywna ochrona wód podziemnych i powierzchniowych pod względem ilościowym (obniżanie poziomu wód gruntowych, zanieczyszczenia) i jakościowym przed skutkami presji wynikającej z położenia w obszarach górniczych – wyznaczenie i monitorowanie stref ochronnych.

Na etapie przygotowania i realizacji przedsięwzięć wynikających ze Strategii stosuje się zasadę wstępnego screeningu środowiskowego, polegającą na identyfikacji potencjalnych oddziaływań planowanych działań na środowisko, w tym na obszary chronione, zasoby wodne, klimat akustyczny oraz system przyrodniczy. W przypadku stwierdzenia możliwości wystąpienia istotnych oddziaływań, przedsięwzięcia realizowane są zgodnie z zasadą: unikania oddziaływań, ich minimalizacji, a w razie konieczności – kompensacji przyrodniczej, w oparciu o obowiązujące przepisy prawa oraz ustalenia dokumentów planistycznych i decyzji administracyjnych.

Przy wyborze lokalizacji oraz przygotowaniu przedsięwzięć realizujących cele Strategii, w pierwszej kolejności uwzględnia się następujące uwarunkowania środowiskowe:

- oddziaływanie na klimat akustyczny oraz jakość powietrza, w szczególności w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych (w tym korytarza S1) oraz terenów o przeważających funkcjach związanych z aktywnością gospodarczą;
- wpływ na zasoby wodne i stosunki wodne, zwłaszcza na obszarach objętych eksploatacją górniczą lub zagrożonych nadmiernym uszczelnieniem powierzchni;
- zachowanie ciągłości systemu przyrodniczego i korytarzy ekologicznych, w tym dolin rzecznych;
- ochronę krajobrazu oraz zwartych kompleksów rolno-leśnych, w celu ograniczania presji urbanizacyjnej;
- konieczność stosowania rozwiązań sprzyjających adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększania retencji i ograniczania negatywnych oddziaływań inwestycji.

Ustala się następujące **zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej**:

- zachowanie charakteru i wartości środowiska kulturowego, zarówno poszczególnych obiektów, jak i całych układów przestrzennych, krajobrazowych i urbanistycznych; zapobieganie niekorzystnym przekształceniom funkcjonalnym i przestrzennym poprzez szczegółowe regulacje planistyczne;
- integracja działań w sferze ochrony zabytków i wartości kulturowych z szeroko pojętą ochroną środowiskową i krajobrazową;
- określenie zakresu i warunków dotyczących prowadzenia przy zabytkach robót budowlanych; ustalenie zakresu dopuszczalnej ingerencji w tkankę zabytkową, w tym możliwości stosowania innych niż pierwotne wyrobów i materiałów budowlanych;
- wskazanie w MPZP, oprócz obiektów zabytkowych, także obszarów ich otoczenia i widoku podlegających ochronie; uszczegółowienie zasad tej ochrony;
- określenie zasad ochrony stanowisk archeologicznych i udostępnianie publiczne informacji o tych stanowiskach;
- określenie zasad iluminacji obiektów zabytkowych.

Przyjmuje się następujące **kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy o przeważającej funkcji mieszkaniowej**:

- dla zahamowania procesu „rozlewania się” zabudowy rekomenduje się jej zagęszczenie w granicach obszarów uzupełnienia zabudowy (w rozumieniu UOPIZP) przy jednoczesnym dążeniu do ograniczania wyznaczania nowych terenów zabudowy o przeważającej funkcji mieszkaniowej;
- zaleca się rewizję istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów położnych w sąsiedztwie trasy S1 pod kątem ograniczeń zabudowy mieszkaniowej z uwagi na zagrożenia hałasem oraz zanieczyszczeniami komunikacyjnymi;
- rekomenduje się przypisanie szczególnego znaczenia planowaniu obszarów centralnych gmin jako stref wielofunkcyjnych z zabudową mieszkaniową, uzupełnionych funkcjami usługowymi wraz ze zwiększeniem intensywności ich zabudowy,
- centra gminne i lokalne powinny być kształtowane w postaci stref usług mieszanych: terenów infrastruktury społecznej oraz usług komercyjnych;

- zaleca się rozwój układów bipolarnych w Bieruniu i Lędzinach poprzez właściwą hierarchizację i komplementarność istniejących centrów;
- rekomenduje się zapewnienie w aktach planowania przestrzennego w rozległych obszarach o przeważającej funkcji mieszkaniowej wymagań dotyczących konieczności funkcjonowania sprawnych wewnętrznych układów komunikacyjnych.

Przewiduje się następującą **zasadę lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:**

Ze względu na fakt, że:

- lokalizacja obiektów handlu wielkopowierzchniowego o powierzchni zabudowy powyżej 2000 m², obejmującej powierzchnię sprzedaży oraz magazynową wraz z niezbędnymi, towarzyszącymi obiektami budowlanymi i zielenią towarzyszącą, nastręcza istotnych problemów wynikających przede wszystkim ze skali oddziaływania na środowisko gospodarcze oraz znaczącą uciążliwość dla otoczenia oraz że
- panuje tendencja do lokalizowania tych obiektów w terenach o mniejszym stopniu zurbanizowania, co zaburza istniejącą strukturę przestrzenną,

sugeruje się dopuszczenie sytuowania takich obiektów w bezpośrednim sąsiedztwie trasy S1 lub na terenach uwalnianych z innej działalności gospodarczej. W takim przypadku lokalizacja obiektów handlu wielkopowierzchniowego stanie się elementem reaktywacji zagospodarowania zgodnego z interesem społecznym.

Ustala się następujące **zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego**:
Z uwagi na to, że lokalizacja kluczowych inwestycji celu publicznego ma długofalowy wpływ na rozwój przestrzenny, społeczny i środowiskowy określonego obszaru, przy ich planowaniu i realizacji konieczne jest uwzględnienie następujących aspektów:

- dostępności dla mieszkańców i użytkowników, z uwzględnieniem transportu publicznego, dróg **dojazdowych, parkingów, ścieżek rowerowych i dojść pieszych**,
- możliwości podłączenia do infrastruktury technicznej,
- poszanowania środowiska naturalnego i ekosystemu przyrodniczego,
- wspierania spójności terytorialnej i kształtowania ładu przestrzennego w chronionych obszarach zurbanizowanych,
- **maksymalnej efektywności rezultatów przy racjonalizacji kosztów,**
- **zapewnienia efektu synergii z innymi funkcjami przestrzeni poprzez wzajemne ich uzupełnianie.**

Zakłada się przyjęcie opisanych poniżej **kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej**.

W odniesieniu do **systemu transportowego**:

- Biorąc pod uwagę, że transport publiczny jest niezbędny dla zapewnienia mieszkańcom dostępu do pracy, edukacji, usług publicznych czy rozrywki, niezależnie od statusu społecznego czy dochodów, należy dążyć do tego, by transport ten poprawiał mobilność mieszkańców, a przy tym zmniejszał marginalizację osób starszych, osób z niepełnosprawnościami czy innych grup społecznych, które mogą mieć utrudniony dostęp do pozostałych środków transportu. Polityka transportowa powinna zatem opierać się na preferencji środków transportu zbiorowego – kolei oraz autobusu, jak również alternatywnych form transportu indywidualnego, takich jak rower. Główną rolę w systemie transportowym ma odgrywać publiczna komunikacja autobusowa oparta na istniejącej sieci połączeń GZM, która ze względu na swój charakter tranzytowy nie zaspokaja dostatecznie potrzeb lokalnych. Konieczne jest zatem uzupełnienie jej układu transportowego o zintegrowany system przesiadkowy, realizowany przez wewnętrzną,

międzygminną sieć połączeń dojazdowych, umożliwiającą dowolny wybór oczekiwanych przez podróżnych relacji. Realizacja tej sieci powinna odbywać się za pomocą linii międzygminnych zaplanowanych i zaprojektowanych na podstawie szczegółowych analiz transportowych.

- Poszczególne sieci transportowe powinny zostać zintegrowane w punktach węzłowych – centrach przesiadkowych usytuowanych w znaczących skupiskach funkcji mieszkaniowych i gospodarczych. Centra te winny być wyposażone w niezbędną infrastrukturę (parkingi P&R, K&R, hale i zadaszenia, systemy informacyjne, niezbędne usługi itp.).
- W związku z projektem rewitalizacji linii kolejowej relacji Orzesze-Jaśkowice – Tychy – Oświęcim niezbędna jest modernizacja infrastruktury przystankowej, szczególnie w centrach przesiadkowych, a także modernizacja i przebudowa skrzyżowań układu drogowo-kolejowego dla zapewnienia bezpieczeństwa i należytej przepustowości.
- W planowaniu infrastruktury komunikacyjnej uwzględnić należy konieczność rozbudowy sieci tras rowerowych wraz z niezbędną infrastrukturą i dostosowanie jej do współczesnych standardów użytkowych, technicznych oraz bezpieczeństwa. Sieć lokalna winna być zintegrowana z istniejącymi i planowanymi sieciami: metropolitalną i regionalną, tworząc funkcjonalne korytarze transportowe,
- Niezbędnym uzupełnieniem powyższych działań jest promowanie wśród mieszkańców i wprowadzanie w transporcie publicznym tzw. zielonych technologii – pojazdów z napędem elektrycznym lub wodorowym.

W odniesieniu do **infrastruktury technicznej** zakłada się:

- zapewnienie właściwego stanu technicznego dróg lokalnych i modernizację istniejącej sieci drogowej w dostosowaniu do prognozowanych obciążeń ruchem oraz uwzględnienie w planowaniu nowej kategoryzacji dróg dostosowanej do przewidywanych potoków wynikających z dostępu do S1, a także do właściwego skomunikowania istniejących i planowanych terenów;
- wprowadzanie rozwiązań umożliwiających optymalizację zarządzania ruchem poprzez systemy informatyczne i przestrzeń informacyjną (aplikacje mobilne), zapewniając poprawę płynności ruchu i jednoczesną minimalizację negatywnego wpływu na środowisko;
- opracowanie projektów nowych obiektów infrastruktury technicznej zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego;
- modernizację i rozbudowę technicznych systemów komunalnych: sieci wodociągowej i kanalizacyjnej: sanitarnej, opadowej lub ogólnospławnej oraz oczyszczalni ścieków uwzględniających istniejące potrzeby mieszkańców, jak również zaopatrzenie planowanych obszarów o przeważających funkcjach związanych z aktywnością gospodarczą:
    - zmiany winne w pierwszym rzędzie obejmować przedsięwzięcia zmierzające do spełnienia warunków wdrażania dyrektywy 91/271/EWG (tzw. ściekowej) dot. procentu skanalizowania poszczególnych aglomeracji wodnych i zapewnienia odpowiedniej wydajności oczyszczalni.

W odniesieniu do **infrastruktury społecznej** zakłada się:

- modernizację istniejących i planowanie nowych obiektów użyteczności publicznej, takich jak: szkoły, przedszkola, żłobki, POZ, obiekty administracji publicznej, domy kultury i świetlice, jako elementy infrastruktury przyjaznej dla użytkowników, w szczególności dostosowanej do wymagań osób o szczególnych potrzebach, zapewniając odpowiedni poziom funkcjonalno-użytkowy i realizując program społeczny spełniający najwyższe standardy;
- opracowanie projektów nowych obiektów infrastruktury społecznej zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego;
- realizację zasady koncentracji infrastruktury społecznej w centrach lokalnych, zapewniających maksymalizację dostępności dla mieszkańców i efektywności wykorzystania takich centrów;
- tworzenie międzygminnej sieci współpracy i wymiany placówek społecznych.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Przyjmuje się następującą **zasadę lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW**.

Ze względu na strukturę przestrzenną gmin Powiatu i dominujące funkcje użytkowania terenów oraz zasoby terenów zielonych i leśnych należy ograniczyć lokalizację urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW do istniejących i przyszłych terenów poindustrialnych, w tym pokopalnianych. Dopuszcza się ewentualnie planowanie lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW w obszarach aktywności gospodarczej.

Określę się następujące **zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko**:

- realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych, w szczególności o charakterze gospodarczym, winna pozostawać w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju, co wiąże się z takim wyborem lokalizacji, który pozwala na realizację celów gospodarczych, ale jednocześnie nie prowadzi do degradacji środowiska naturalnego;
- rekomenduje się szczegółowe rozpoznanie już na etapie planistycznym warunków hydrogeologicznych – w obszarach zagrożeń powodziowych, podtopień i ruchów pionowych – w celu wyznaczenia zakazów, dopuszczeń i ograniczeń oraz innych warunków działalności inwestycyjnej na terenach o niekorzystnej charakterystyce;
- zaleca się wprowadzenie zakazów lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na obszarach rezerwatów przyrody, użytków ekologicznych, parków krajobrazowych, terenów wpisanych do rejestru zabytków, obszarów stref ochronnych, wyznaczonych korytarzy ekologicznych, tj. na terenach objętych ochroną na podstawie przepisów szczególnych, jak również na obszarach cennych przyrodniczo – leśnych, kompleksów zielonych znajdujących się w rejestrze i ewidencji zabytków i innych, nie objętych ochroną prawną.
- sugeruje się ograniczenie dopuszczalności wprowadzania form użytkowania terenu mogących stanowić zagrożenie dla stabilności ekosystemu przyrodniczego, w tym mających wpływ na wodę, powietrze, glebę, florę i faunę, a także zdrowie ludzkie; konieczne jest egzekwowanie wynikających z obowiązujących regulacji prawnych wymagań jakościowych dla rozwiązań technicznych i technologicznych ograniczających emisje zanieczyszczeń, hałasu czy zużycie wody dla planowanych, projektowanych i realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Przyjmuje się, że **zasadą kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej** jest zachowanie i wspieranie rolniczego charakteru użytkowania gruntów, właściwego dla większości terenów otwartych Powiatu. Wobec zachodzących procesów urbanizacyjnych na terenie gmin Powiatu, powodujących rozprzestrzenianie się zabudowy w postaci rozległych, wielodrożnych układów o bardzo niskiej intensywności, należy dążyć do zapewnienia ochrony przed zabudową zwartych kompleksów rolnych i leśnych w postaci wyznaczonych w POG postaci stref otwartych. Dopuszcza się zabudowę siedliskową związaną z prowadzeniem gospodarstw rolnych.

Określa się następujące **zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji**.

W związku z tym, że obecnie na terenie Gmin PBL nie obowiązują żadne programy rewitalizacji obszarów zdegradowanych, rekomenduje się wprowadzenia instrumentów wynikających z obowiązujących przepisów Ustawy o rewitalizacji, w szczególności dla terenów poprzemysłowych objętych rozpoczętymi procesami wygaszania kopalń. Tereny te, o znaczącym potencjale gospodarczym, położone jednak w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów o przeważającej funkcji mieszkaniowej, mogą dzięki możliwym do przeprowadzenia działaniom rewitalizacyjnym przyczynić się do przeciwdziałania występującym negatywnym zjawiskom społecznym. Wymaga to zachowania staranności w harmonizacji polityki przestrzennej oraz kontroli nad przyszłym wykorzystaniem tych terenów poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki.

Celowe jest zatem wykorzystanie narzędzi, jakie daje gminny program rewitalizacji, takich jak: miejscowy plan rewitalizacji, specjalna strefa rewitalizacji, prawo pierwokupu oraz inne szczególne instrumenty prawno-finansowe.

Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa[9] wraz z zakresem planowanych działań

Obszary strategicznej interwencji to określone w strategii rozwoju **obszary**[10] o zidentyfikowanych lub potencjalnych **powiązaniach funkcjonalnych** lub o **szczególnych warunkach** społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu **barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych**, do których jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł lub rozwiązania regulacyjne[11].

OSI mogą być wyznaczane na poziomie krajowym, wojewódzkim oraz lokalnym i ponadlokalnym. W strategii rozwoju ponadlokalnego muszą zostać uwzględnione obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa (która uwzględnia OSI krajowe) wraz z zakresem planowanych działań. Jako element fakultatywny w strategii rozwoju ponadlokalnego mogą być wskazane OSI o charakterze ponadlokalnym.

Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki krajowej

Zgodnie z zapisami Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), rozwiniętymi w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR), wsparcie z poziomu krajowego skoncentrowane będzie w obszarach zmagających się z trudnościami adaptacyjnymi i restrukturyzacyjnymi na poziomie regionalnym i ponadlokalnym. Dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach polityk unijnych w Polsce, w tym polityki spójności w latach 2021–2027, jest Umowa Partnerstwa (UP).

W KSRR wskazane zostały OSI wymagające ukierunkowanego wsparcia z poziomu kraju – wśród nich istotny dla powiatu bieruńsko-lędzińskiego jest **OSI Śląsk (województwo śląskie)**. Duże uzależnienie śląskiej gospodarki od tradycyjnego przemysłu górniczego i hutniczego jest w KSRR wskazywane jako przyczyna słabszego tempa wzrostu gospodarczego względem innych regionów. Zgodnie z zapisami UP **województwo śląskie** należy do regionów górniczych, które objęte są Mechanizmem Sprawiedliwej Transformacji, którego zadaniem jest łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu w regionach i sektorach, które najbardziej ucierpią w wyniku przekształceń. Kierunki rozwoju OSI Śląsk (województwo śląskie) zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 5. Kierunki rozwoju OSI województwo śląskie

Śląsk (województwo śląskie) – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
● Wzrost innowacyjności przemysłu poprzez rozwijanie nowych wysoko produktywnych branż i modernizowanie tradycyjnych sektorów przemysłowych, ● Zwiększenie poziomu inwestycji rozwojowych w regionie, ● Zwiększenie aktywności zawodowej i podniesienie kwalifikacji mieszkańców regionu, ● Poprawa jakości środowiska przyrodniczego, zarówno w zakresie walki z zanieczyszczeniem powietrza, jak i poprzez działania w sferze rewitalizacji oraz rekultywacji, ● Rozwój i modernizacja infrastruktury transportowej.

[9] O której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 581 ze zm.).
[10] W znaczeniu geograficznym jako ograniczona część przestrzeni, terytorium.
[11] Art. 5 pkt 6b Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz.U. z 2025 r. poz. 198 ze zm.).

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

● Wykorzystanie potencjału województwa śląskiego w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju, ● Poprawa warunków rozwojowych miast województwa śląskiego, w tym przeciwdziałanie zjawiskom depopulacyjnym w miastach.
Regiony Górnicze – Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji – Umowa Partnerstwa
● Dywersyfikacja gospodarcza regionów węglowych realizowana poprzez m.in. inwestycje produkcyjne w MŚP (w określonych przypadkach również w innych niż MŚP przedsiębiorstwach), inwestycje w tworzenie nowych przedsiębiorstw, działania badawcze i innowacyjne oraz działania wspierające transfer zaawansowanych technologii, a także poprzez cyfryzację, ● Wsparcie zmiany i podnoszenie kwalifikacji pracowników oraz aktywne poszukiwanie pracy, ● Rozwój przystępnej cenowo czystej energii i poprawa efektywności energetycznej, ● Wzmacnianie gospodarki o obiegu zamkniętym, ● Przywracanie funkcji terenom górniczym/przemysłowym z uwzględnieniem zasady „zanieczyszczający płaci”, ● Inne obszary wsparcia wskazane i uzasadnione w terytorialnych planach sprawiedliwej transformacji, w tym w zrównoważona mobilność lokalna oraz w zakresie kształcenia i włączenia społecznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie KSRR i UP.

Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki regionalnej

Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2030” (SRWŚ)[12] wyznacza OSI w dwu ujęciach: funkcjonalnym oraz tematycznym.

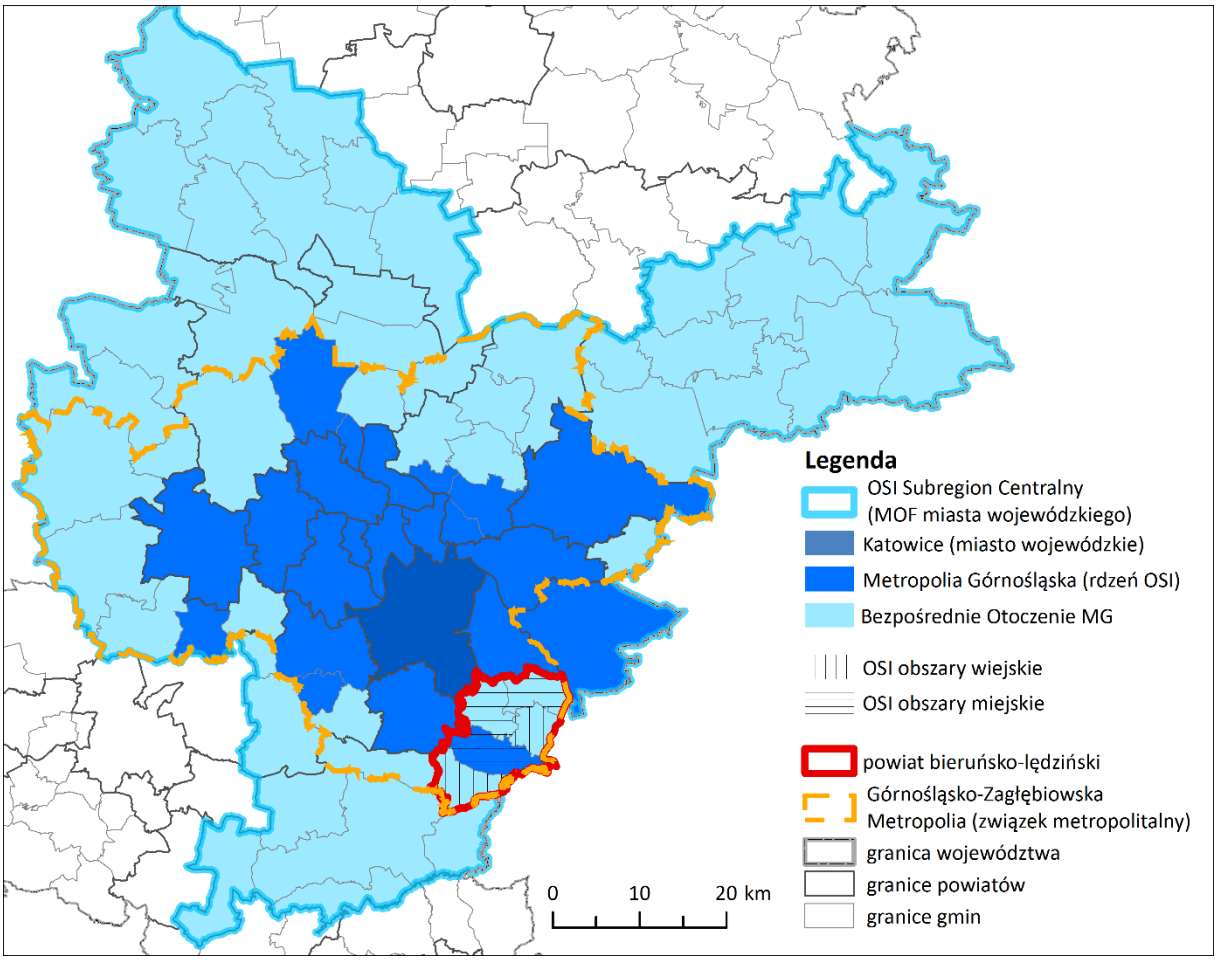
Regionalne obszary strategicznej interwencji – ujęcie funkcjonalne

Regionalne OSI wyznaczone został z punktu widzenia organizacji procesów rozwojowych (subregiony) oraz podstawowych typów ośrodków osadniczych. Dla powiatu bieruńsko-lędzińskiego i gmin należących do niego istotne są następujące regionalne OSI w ujęciu funkcjonalnym

- Subregion Centralny, w tym:
    - Metropolia Górnośląska (Bieruń),
    - Bezpośrednie Otoczenie Metropolii Górnośląskiej (Bojszowy, Chełm Śląski, Imielin, Lędziny);
- obszary miejskie (gminy miejskie powiatu: Bieruń, Lędziny, Imielin);
- obszary wiejskie (gminy wiejskie powiatu: Bojszowy, Chełm Śląski).

Zasięg przestrzenny regionalnych OSI w ujęciu funkcjonalnym przedstawiono na poniższej mapie.

[12] Załącznik do Uchwały nr VI/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 października 2020 r., https://www.slaskie.pl/content/strategia-rozwoju-wojewodztwa-slaskiego-slaskie-2030 (dostęp: 10.07.2025).

Rysunek 10. Zasięg przestrzenny OSI regionalnych w ujęciu funkcjonalnym

Zasięg OSI obszarów miejskich i wiejskich na mapie ograniczono do gmin powiatu BL
Źródło: opracowanie własne.

Subregion Centralny

Subregiony województwa śląskiego zorganizowane są wokół miejskich ośrodków węzłowych, dla których wyznaczono bezpośrednie otoczenie funkcjonalne. Powiat BL należy w całości do **Subregionu Centralnego**. Subregion działa instytucjonalnie w oparciu o stowarzyszenie samorządowe – Związek Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego. W wymiarze administracyjnym centrum subregionu stanowi Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia (GZM) – związek metropolitalny 41 miast i gmin[13], w tym wszystkich gmin powiatu BL. Subregion centralny, jako miejski obszar funkcjonalny miasta wojewódzkiego, będzie realizował instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), przewidziany w Umowie Partnerstwa.

Bieruń należy do Metropolii Górnośląskiej (MG), stanowiącej centrum subregionu składające się z 23 miast. Metropolia jest kluczowym obszarem funkcjonalnym regionu o znaczeniu krajowym i europejskim, na którym realizowane są funkcje metropolitalne. Wyzwaniem dla MG jest dalsze wzmacnianie procesów i powiązań metropolitalnych.

Pozostałe gminy powiatu BL zaliczono do Bezpośredniego Otoczenia MG – grupy gmin wykazujących silne powiązania funkcjonalne z ośrodkiem centralnym, gdzie zachodzą i będą zachodziły w przyszłości

[13] Powołany Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2017 r. w sprawie utworzenia w województwie śląskim związku metropolitalnego pod nazwą „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia" z siedzibą w Katowicach (Dz. U. poz. 1290).

silne procesy przepływu czynników rozwojowych z MG oraz postępować będą procesy integracji usług i planowania rozwoju.

Tabela 6. Kierunki rozwoju regionalnego OSI Subregion Centralny

Subregion centralny (Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030)
● Wzmocnienie procesu wewnętrznej integracji GZM. ● Wzmacnianie dywersyfikacji gospodarczej bazy ekonomicznej obszaru. ● Poprawa jakości środowiska, w tym w szczególności jakości powietrza, wód powierzchniowych i klimatu akustycznego. ● Kształtowanie racjonalnej gospodarki wodnej w związku z nadmiernym wykorzystaniem wód podziemnych. ● Poprawa bezpieczeństwa powodziowego oraz przeciwdziałanie skutkom suszy. ● Skuteczniejsze wykorzystywanie potencjałów przyrodniczych i kulturowych w rozwoju produktów turystycznych, w tym rozwój infrastruktury turystycznej. ● Wyhamowanie niekorzystnych procesów demograficznych. ● Ograniczanie zjawiska suburbanizacji. ● Rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych, w tym terenów i obiektów poprzemysłowych. ● Harmonizacja rozwoju infrastruktury oraz organizacji transportu publicznego. ● Wzmocnienie działań na rzecz sprawiedliwej transformacji. ● Wzmacnianie procesów i powiązań metropolitalnych, w tym rozwój ośrodków naukowych i akademickich, centrów technologii i innowacji, przemysłów kreatywnych i wielkich wydarzeń na obszarze Metropolii Górnośląskiej.
MOF miast wojewódzkich – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (Umowa Partnerstwa)
● Rozwój zrównoważonego transportu publicznego łączącego miasto i jego OF. ● Poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym miasta, szczególnie w zakresie jakości powietrza. ● Zwiększenie efektywności energetycznej w obszarze funkcjonalnym. ● Przechodzenie w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. ● Wsparcie rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego w odpowiedzi na potrzeby i wyzwania rynku pracy w OF. ● Wsparcie rozwoju innowacyjności w obszarach miejskich.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWŚ i UP.

Obszary miejskie

Do OSI należą z obszaru powiatu BL miasta Bieruń, Lędziny oraz Imielin.

Województwo śląskie jest najbardziej zurbanizowanym obszarem w Polsce, z policentryczną siecią miejską. SRWŚ wskazuje na niekorzystne zjawiska demograficzne zachodzące w miastach województwa, co wiąże się z kurczeniem się miast i suburbanizacją. Wywiera to niekorzystny wpływ na przestrzeń miejską i jej funkcjonalność, powodując zamieranie centrów miast. Z degradacją przestrzeni publicznych powiązane są negatywne zjawiska społeczne (wzrost przestępczości i ograniczone poczucie bezpieczeństwa). Problemem miast województwa jest pogarszająca się jakość środowiska, zwłaszcza powietrza, obciążenie i zagęszczenie infrastruktury technicznej i transportowej, co w znacznym stopniu wpływa na jakość życia mieszkańców. Regionalna polityka miejska[14], będąca uszczegółowieniem SRWŚ w zakresie działań w obszarach miejskich, wskazuje szereg kierunków działania w tych obszarach.

Tabela 7. Kierunki rozwoju regionalnego OSI Obszary miejskie

Obszary miejskie (Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030 i Regionalna Polityka Miejska Województwa Śląskiego)
● Poprawa jakości środowiska w miastach; ● Wspieranie zrównoważonego rozwoju miast oraz ochrona krajobrazu;

[14] Regionalna Polityka Miejska Województwa Śląskiego. Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 2703/297/VI/2021 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 15 grudnia 2021 r.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

● Rozwój bezpiecznej i zrównoważonej mobilności w miastach; ● Adaptacja miast do zmian klimatu; ● Wzmacnianie usług ekosystemowych w miastach oraz ochrona różnorodności biologicznej i georóżnorodności; ● Rozwijanie oferty wysokiej jakości usług wyższego rzędu w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i kultury; ● Wspieranie procesów partycypacji obywatelskiej i integracji społecznej; ● Zwiększanie dostępności mieszkańców do e-usług publicznych; ● Kreowanie wizerunku i podnoszenie atrakcyjności i konkurencyjności miast regionu; ● Wspieranie rozwoju usług metropolitalnych rangi międzynarodowej; ● Wspieranie inwestycji i inicjatyw związanych z ochroną i promocją dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego; ● Podniesienie jakości i poprawa dostępności usług społecznych; ● Poprawa bezpieczeństwa publicznego; ● Integracja planowania rozwoju; ● Rozwijanie oferty rynku pracy i aktywizacji zawodowej mieszkańców, w szczególności sektora osób młodych i sektora srebrnej gospodarki; ● Podnoszenie atrakcyjności miast dla mieszkańców; ● Poprawa bezpieczeństwa energetycznego w warunkach transformacji branży górniczej i energetycznej ● Poprawa jakości przestrzeni publicznych; ● Wspieranie inwestycji i inicjatyw związanych z tworzeniem nowych oraz przyciąganiem i rozwojem istniejących firm technologicznych i firm zaawansowanej produkcji przemysłowej; ● Wspieranie rewitalizacji obszarów zdegradowanych; ● Wzmocnienie powiązań ośrodków miejskich na różnych poziomach hierarchii miejskiej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWŚ i RPMWŚ.

Obszary wiejskie

W skład OSI wchodzą gminy Bojszowy i Chełm Śląski.

Cechą wielu obszarów wiejskich województwa (w tym położonych w powiecie BL) jest częściowa utrata rolniczego charakteru na skutek działalności wydobywczej i przemysłowej, zatrudnienia mieszkańców w przemyśle lub dwuzawodowości, a także suburbanizacji. Obszary te cechują się zróżnicowaniem funkcji obejmującym funkcje rolnicze, rybactwo oraz działalności pozarolnicze, w tym agroturystykę, turystykę oraz usługi dla społeczności lokalnej i turystów. SRWŚ wskazuje w OSI na konieczność poprawy możliwości zatrudnienia i mobilności zawodowej, stworzenie warunków do zwiększenia inwestycji okołorolniczych i pozarolniczych, rozbudowę lokalnej infrastruktury transportowej i poprawy funkcjonowania transportu zbiorowego, a także działania aktywizujące społeczności wiejskie, ukierunkowane na poprawę jakości edukacji i kształcenia ustawicznego, zachowanie różnorodności i spuścizny kulturowej, zachowanie i kształtowanie krajobrazu, ochronę i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego. Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030[15] wskazuje szereg kierunków działania w tych OSI Obszary wiejskie.

Tabela 8. Kierunki rozwoju regionalnego OSI Obszary wiejskie

Obszary wiejskie (Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030 i Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030)
● Wysoka konkurencyjność produktów rolnych regionu oraz rozwój rolnictwa wykorzystujący lokalne uwarunkowania środowiskowe. ● Rozwój działalności gospodarczych wykorzystujących rolnictwo oraz uwarunkowania środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich. ● Rosnący potencjał generowania i absorbowania innowacji przez gospodarkę obszarów wiejskich. ● Rozwój odnawialnych źródeł energii w oparciu o uwarunkowania środowiskowe oraz rolnictwo.

[15] Regionalna Polityka Miejska Województwa Śląskiego. Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 2703/297/VI/2021 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 15 grudnia 2021 r.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

- Dostępność udogodnień podnoszących atrakcyjność biznesową obszarów wiejskich.
- Dostępność usług publicznych oraz infrastruktury technicznej umożliwiającej rozwój mieszkańców na obszarach wiejskich.
- Oferta lokalnych firm zapewniająca dostęp do dóbr i usług rynkowych warunkujących codzienne funkcjonowanie mieszkańców.
- Ograniczona presja funkcji mieszkaniowych na zasoby środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich.
- Zintegrowane społeczności lokalne i wysoka aktywność mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej.
- Ochrona zasobów środowiskowych i kulturowych obszarów wiejskich.
- Kształtowanie przestrzeni wiejskich z zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych.
- Rozwój aktywności kulturalnych o ponadlokalnej atrakcyjności opierających się na wykorzystaniu tradycji obszarów wiejskich.
- Budowanie wizerunku województwa z wykorzystaniem wartości przyrodniczych i kulturowych obszarów wiejskich.
- Wykorzystanie rynków regionalnych aglomeracji i lokalnych ośrodków rozwoju do sprzedaży produktów i usług wytworzonych na obszarach wiejskich.
- Infrastrukturalne powiązanie obszarów wiejskich i obszarów miejskich.
- Tworzenie relacji i partnerstwa w ramach lokalnych obszarów funkcjonalnych.

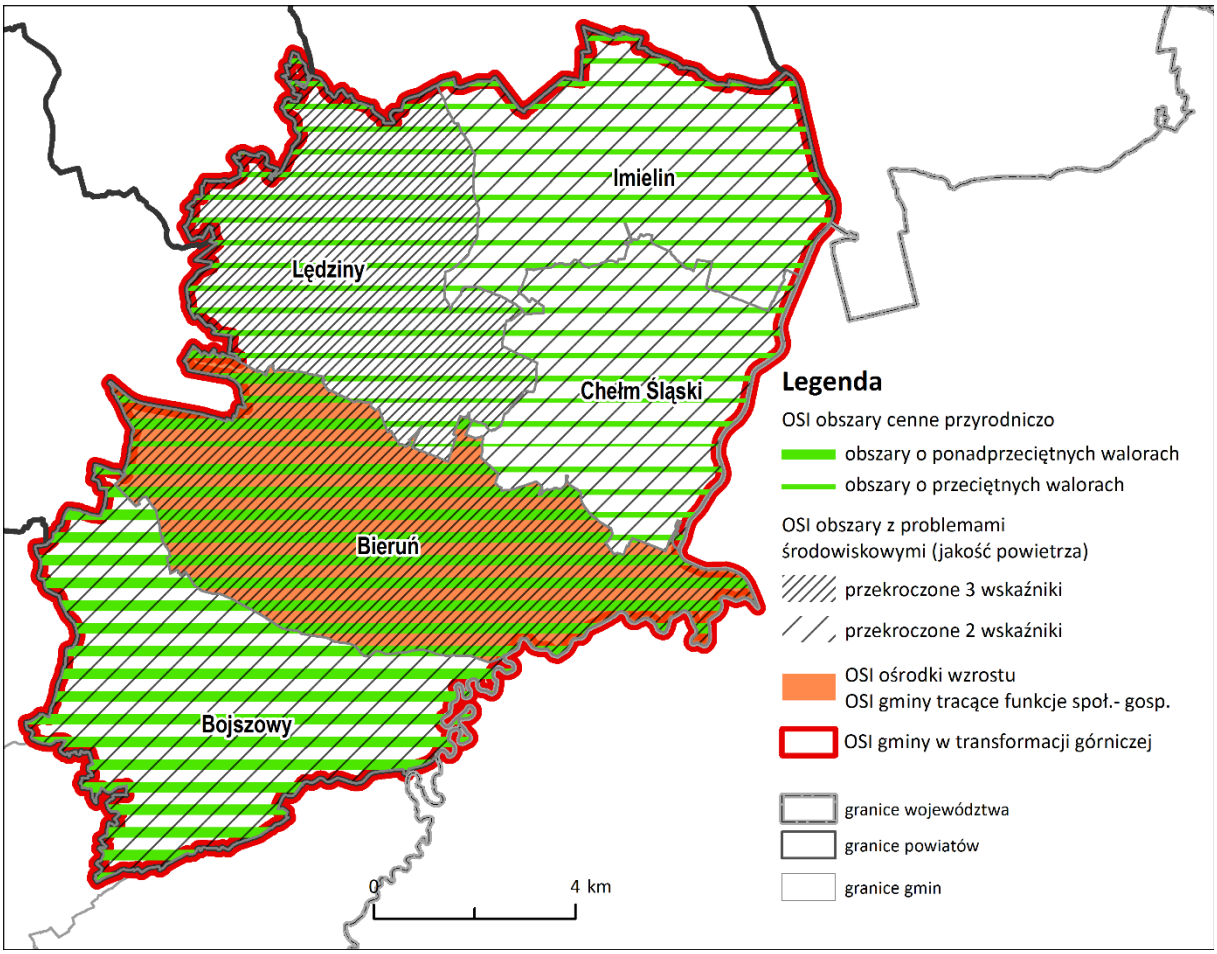
Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWŚ i SROWWŚ.

Regionalne obszary strategicznej interwencji – ujęcie tematyczne

W SRWŚ wyznaczono OSI szczególnie ważne z punktu widzenia zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych województwa w ujęciu tematycznym – w odniesieniu do potencjałów i problemów. Dla powiatu BL i gmin z jego obszaru istotne są:

1. OSI konkurencyjne:
   - obszary cenne przyrodniczo, w tym:
     - gminy o ponadprzeciętnych walorach przyrodniczych (Bieruń, Bojszowy),
     - obszary o przeciętnych walorach przyrodniczych (Chełm Śląski, Lędziny, Imielin);
   - ośrodki wzrostu ośrodki uzupełniające/lokalne (Bieruń);
2. OSI problemowe:
   - Odporny Powiat – ponadlokalny system zarządzania kryzysowego i odporności gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza, w tym:
     - przekroczone trzy wskaźniki jakości powietrza (Bieruń, Lędziny),
     - przekroczone dwa wskaźniki jakości powietrza (Bojszowy, Chełm Śląski, Imielin);
   - gminy w transformacji górniczej – gminy, w których kumulują się problemy społeczne i przestrzenne (cały powiat).

Zasięg przestrzenny regionalnych OSI w ujęciu tematycznym przedstawiono na poniższej mapie.

Rysunek 11. Zasięg przestrzenny OSI regionalnych w ujęciu tematycznym na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: opracowanie własne.

Obszary cenne przyrodniczo

OSI obejmuje najważniejsze obszary dla zachowania walorów przyrodniczych regionu. Gminy województwa zostały podzielone na 5 kategorii walorów przyrodniczych (I – najniższa, V – najwyższa). Kategoryzacja terenów cennych przyrodniczo została oparta o powierzchniowe formy ochrony przyrody oraz korytarze ekologiczne[16].

Bieruń i Gmina Bojszowy zostały zaliczone do grupy III – gmin o ponadprzeciętnych walorach przyrodniczych, natomiast Chełm Śląski, Lędziny i Imielin – do grupy II – obszarów o przeciętnych walorach przyrodniczych.

Ośrodki wzrostu

Są to obszary (miasta i gminy miejsko-wiejskie powyżej 20 tys./miasta powiatowe powyżej 15 tys. mieszkańców) predystynowane do pełnienia wiodących funkcji gospodarczych i społecznych w regionie, które powinny stanowić o sile regionu w przyszłości i jego pozycji konkurencyjnej. Ośrodki wzrostu zostały podzielone na cztery kategorie.

Do najniższej kategorii – ośrodków uzupełniających (lokalnych) – został zaliczony Bieruń.

[16] Co sprawia, że gminy PBL o niewielkim odsetku powierzchni chronionych sklasyfikowane zostały niżej, niż może to wynikać z wartości przyrodniczych.

Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Do głównych wyzwań silnie zurbanizowanego regionu zaliczono ograniczanie wewnętrznych zróżnicowań na obszarach zurbanizowanych (w szczególności Metropolii) i zapewnienie zrównoważonej sieci ośrodków miejskich, która będzie stanowiła szkielet stabilnego układu przestrzennego regionu. W strategii województwa śląskiego poszerzono listę miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze wymienionych w KSRR. Są to ośrodki (miasta i gminy miejsko-wiejskie powyżej 20 tys./miasta powiatowe powyżej 15 tys. mieszkańców), które w ciągu kilkunastu lat stopniowo traciły swoją pozycję jako znaczących ośrodków gospodarczych i społecznych w regionie. Wskazano trzy kategorie tych ośrodków – od znacznej po umiarkowaną utratę funkcji.

Do ośmiu ośrodków o umiarkowanej utracie funkcji został zaliczony Bieruń.

Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza

Główną przyczyną złej jakości powietrza w województwie jest niska emisja, mniejszy wpływ na jakość powietrza ma emisja przemysłowa i liniowa. Poprawa jakości powietrza jest kluczowym wyzwaniem dla województwa. Do najważniejszych skutków zanieczyszczenia należy pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców. Gminy zostały podzielone na trzy obszary problemowe w zależności od liczby średniorocznych przekroczeń norm jakości powietrza w odniesieniu do pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu.

Do gmin o największych problemach w zakresie jakości powietrza (III obszar problemowy – przekroczenie średniorocznych norm dla 3 wskaźników) zostały zaliczone Bieruń i Lędziny. Do gmin o średnich problemach w zakresie jakości powietrza (II obszar problemowy – przekroczenie średniorocznych norm dla 2 wskaźników) zaliczono Bojszowy, Imielin i Chełm Śląski.

Gminy w transformacji górniczej

OSI obejmuje obszary, na których będą występowały lub już występują negatywne skutki prowadzonej transformacji w obszarze sektora górniczego. W gminach tych pojawiły się problemy społeczne związane z redukcją zatrudnienia w sektorze górniczym oraz przestrzenne – niekorzystne zmiany w środowisku i przestrzeni skutkujące koniecznością podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Wszystkie gminy powiatu BL zaliczono do typu gmin, w których kumulują się problemy społeczne i przestrzenne. Zgodnie z zapisami SRWŚ tereny współwystępowania obu typów zjawisk problemowych będą traktowane priorytetowo.

Kierunki rozwoju regionalnych OSI tematycznych zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 9. Kierunki rozwoju regionalnych OSI tematycznych według SRWŚ

Obszary cenne przyrodniczo
● Ochrona różnorodności biologicznej i georóżnorodności, poprawa stosunków wodnych i ochrona siedlisk wodno-błotnych na obszarach chronionych oraz zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych. ● Programowanie i prowadzenie na tych terenach zrównoważonej polityki rozwoju, godzącej interesy ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym tych obszarów ukierunkowanym na wykorzystanie lokalnych potencjałów.
Ośrodki wzrostu
● Podniesienie poziomu innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw, wzmocnienie potencjału i skali oddziaływania oraz pozycji na arenie międzynarodowej ośrodków akademickich oraz sektora B+R, a także utrzymanie pozycji ośrodka wzrostu. ● Rozwój funkcji metropolitalnych, poprawa jakości środowiska i przestrzeni, tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy poprzez rozwój potencjału gospodarczego i zwiększenie poziomu inwestycji, pozwalających na zatrzymanie procesu „drenażu mózgów” przez inne atrakcyjne ośrodki metropolitalne.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze
● Wzmocnienia potencjału gospodarczego gmin i wzrostu inwestycji sektora przedsiębiorstw. ● Rozwój szeroko pojętych usług. ● Poprawa dostępu do oferty kulturalnej i rekreacyjnej. ● Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, aktywizacja mieszkańców. ● Wsparcie procesów rewitalizacyjnych. ● Poprawa jakości przestrzeni oraz środowiska.
Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza
● Poprawa jakości powietrza. Ograniczenie niskiej emisji, która w największym stopniu odpowiada za przekroczenia norm jakości powietrza. ● Wsparcie rozbudowy sieci ciepłowniczej i włączenie w nią możliwie największej liczby budynków mieszkalnych. ● Generowanie i wdrażanie innowacji ograniczających negatywny wpływ na środowisko. ● Egzekwowanie przepisów tzw. uchwały antysmogowej przez gminy. ● Zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej profilaktyki i opieki medycznej.
Gminy w transformacji górniczej
● Zagospodarowanie terenów po zakończonej eksploatacji górniczej, a także przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego. ● Zapewnienie możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia, w tym przekwalifikowania kadr. ● Wsparcie dla rozwoju nowych oraz istniejących firm, które będą tworzyć nową bazę ekonomiczną gmin. ● Poprawa jakości środowiska, rozwój usług publicznych, poprawa jakości przestrzeni publicznych, zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz rozwój oferty czasu wolnego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRWŚ.

***

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego pozostaje w pełnej zgodności z kierunkami interwencji terytorialnej SRW „Śląskie 2030". Poniżej przedstawiono matrycę powiązań OSI SRW „Śląskie 2030" z celami i wybranymi kierunkami Strategii Ponadlokalnej JST PBL 2025-2035+.

Tabela 10. Matryca powiązań OSI SRW „Śląskie 2030" z celami i kierunkami Strategii Ponadlokalnej JST PBL 2025-2035[17].

Obszar Strategicznej Interwencji SRW „Śląskie 2030"	Gminy PBL objęte interwencją	Zakres tematyczny wg SRW	Powiązane cele i kierunki Strategii Ponadlokalnej JST PBL 2025-2035+	Proponowane uzupełnienia / nowe kierunki
OSI problemowe: Gminy w transformacji górniczej	Cały PBL	Reindustrializacja, nowe funkcje gospodarcze, aktywizacja społeczna, gospodarka niskoemisyjna	Cel 1: Innowacyjna gospodarka	Kierunek 1.1.7.: Utworzenie ponadlokalnego programu reindustrializacji
OSI funkcjonalne: Obszary wiejskie w strefie metropolitalnej	Bojszowy, Chełm Śląski	Krótkie łańcuchy dostaw, turystyka, kultura, infrastruktura	Cel 1: Innowacyjna gospodarka	1.4.7. Miasto–wieś: krótkie łańcuchy i usługi czasu wolnego"
OSI problemowe: Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze	Bieruń (praktycznie - cały PBL)	Rewitalizacja, usługi publiczne, zatrzymanie odpływu ludności	Cel 2: Bezpieczni i spokojni	2.2.10: Rozszerzenie oferty usług zdrowotnych,

[17] Opracowano na podstawie rozdziału 7 SRW „Śląskie 2030" – *Przedsięwzięcia i terytorialny wymiar interwencji* oraz aktualnego projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego PBL

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Obszar Strategicznej Interwencji SRW „Śląskie 2030”	Gminy PBL objęte interwencją	Zakres tematyczny wg SRW	Powiązane cele i kierunki Strategii Ponadlokalnej JST PBL 2025-2035+	Proponowane uzupełnienia / nowe kierunki
			o przyszłość mieszkańcy	kulturalnych i rekreacyjnych w strefach śródmiejskich i osiedlowych oraz mobilnych form świadczeń; 2.2.11. Stały program profilaktyki i badań przesiewowych w polityce ochrony zdrowia
OSI problemowe: gminy z problemami jakości powietrza	Cały PBL	Ograniczenie niskiej emisji, rozwój sieci ciepłowniczej, egzekwowanie uchwały antysmogowej	Cel 3: Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania	3.1.13. Ponadgminny program dekarbonizacji ciepłownictwa
OSI konkurencyjne: obszary cenne przyrodniczo	Cały PBL	Wykorzystanie potencjałów, powiązania infrastrukturalne i rynkowe	Cel 3: Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania	3.5.5. Korytarze przyrodnicze i błękitno-zielona infrastruktura
OSI konkurencyjne: Ośrodki wzrostu – lokalne/uzupełniające	Bieruń (ośrodek subregionalny)	Rozwój ośrodków lokalnych, powiązania transportowe i gospodarcze	Cel 3: Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania	3.2.6. Zintegrowana mobilność PBL↔GZM
OSI problemowe: Odporny Powiat – odporność i bezpieczeństwo	Wszystkie gminy PBL	Zarządzanie kryzysowe, infrastruktura krytyczna, bezpieczeństwo energetyczne i społeczne	Cel 4: Sprawne zarządzanie i odporność	4.5.7. Odporny Powiat – ponadlokalny system zarządzania kryzysowego i odporności

Źródło: opracowanie własne.

Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla JST z obszaru Powiatu wraz z zakresem planowanych działań

W strategii rozwoju ponadlokalnego można wyznaczyć OSI o randze ponadlokalnej (obszaru funkcjonalnego) jako element operacjonalizacji podejścia terytorialnego. OSI dla powiatu BL wskazane zostały oddolnie przez przedstawicieli gmin, a następnie zweryfikowane i skategoryzowane oraz uzupełnione przez zespół Strategii[18]. Na terenie PBL wskazano dwa typy OSI:

- rozwojowe – wyróżniające się szczególnymi potencjałami, w których interwencja wspomagać będzie przewagi konkurencyjne powiatu i jego gmin,
- problemowe – charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami, w których interwencja nakierowana będzie na przełamanie barier rozwojowych.

Lokalizację OSI przedstawiono na rysunku 12.

Rozwojowe obszary strategicznej interwencji

Do OSI rozwojowych zaliczono:

- **Obszary koncentracji funkcji centrotwórczych (centra miejskie/gminne i lokalne), wymagające wzmocnienia lub nowe**
  Celem jest uzupełnienie i wzmocnienie istniejących centrów miejskich/gminnych lub wykreowanie nowych centrów lokalnych, zapewniających dostępność usług dla mieszkańców.
- **Strefy rozwoju funkcji gospodarczych**
  Celem jest rozwój istniejących lub tworzenie nowych obszarów koncentracji funkcji produkcyjnej, logistycznej i usługowej o znaczeniu ponadlokalnym, zwłaszcza w powiązaniu z węzłami trasy S1. Wybrane OSI obejmują duże, strategicznie położone obszary inwestycyjne we wszystkich gminach powiatu.
- **Obszary rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i sportowej o znaczeniu ponadlokalnym**
  Celem jest rozwój istniejących funkcji i zachowanie wartości przyrodniczo-kulturowych obszarów o dużym potencjale dla rekreacji i turystyki mieszkańców gmin PBL i Metropolii.
- **Główne centra przesiadkowe Powiatu, położone przy najważniejszych przystankach i dworcach kolejowych i autobusowych w gminach Powiatu**
  Celem jest rozwój zrównoważonej mobilności i zapewnienie powiązań transportowych w skali Powiatu i metropolii.

Tabela 11. Kierunki rozwoju OSI ponadlokalnych rozwojowych

OSI	Kierunki działania
Obszary koncentracji funkcji centrotwórczych (centra miejskie/gminne i lokalne), wymagające wzmocnienia lub nowe	
Centrum historyczne Bierunia Starego	● Rozbudowa infrastruktury usług publicznych: edukacyjnej, kulturalnej, sportowo-widowiskowej, zdrowia, pomocy społecznej, w tym usług opiekuńczych i administracyjnych. ● Poprawa warunków dla funkcjonowania usług komercyjnych i handlu. ● Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej (w tym transportu publicznego, rowerowego i pieszego). ● Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej.
Centrum miejskie w Lędzinach	
Centrum miejskie w Imielinie	
Centrum gminne w Bojszowach	
Centrum Lokalne Bojszowy Nowe	
Centrum gminne w Chełmie Śląskim	
Centrum lokalne w Bieruniu Nowym	
Centrum lokalne Dworzec Bieruń Nowy	

[18] Por. *Strategia rozwoju ponadlokalnego. Poradnik praktyczny*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, s. 44–45.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

OSI	Kierunki działania
Centrum lokalne w Bieruniu – KWK Piast	● Zagospodarowanie i podniesienie standardu funkcjonalnego i estetycznego przestrzeni publicznej. ● Ograniczenie uciążliwości środowiskowych – niskiej emisji i ruchu samochodowego. ● Ochrona dziedzictwa, w tym rewaloryzacja obiektów zabytkowych. ● Dostosowanie centrów do zmian klimatycznych, w tym rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury, urządzanie i odnowa parków, parków kieszonkowych i zieleńców oraz ochrona starodrzewu. ● Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa – modernizacja infrastruktury policji i straży pożarnej oraz budowa schronów dla ludności i systemów monitoringu.
Centrum lokalne w Bieruniu – Ściernie	
Centrum lokalne w Bieruniu – os. Chemików	
Centrum lokalne Świerczyniec Gmina Bojszowy	
Centrum lokalne Międzyrzecze Gmina Bojszowy	
Centrum lokalne w Lędzinach – Hołdunów	
Centrum lokalne w Imielinie – Hala	
Centrum lokalne w Lędzinach – pl. Farski	
Strefy rozwoju funkcji gospodarczych	
Strefa aktywności gospodarczej Lędzińska w Bieruniu	● Rozwój funkcji gospodarczych – produkcyjnych, logistycznych i usługowych – kluczowych dla powiatu SAG. ● Opracowanie planów (przestrzennych i operacyjno-inwestycyjnych) zagospodarowanie terenów w SAG, skoordynowane w skali Powiatu. ● Realizacja inwestycji infrastrukturalnych w rejonie stref aktywności gospodarczej, przygotowanie infrastruktury technicznej i transportowej (w tym budowa dróg łączących tereny inwestycyjne z węzłami trasy S1). ● Współpraca z właścicielami nieruchomości prywatnych w zakresie koordynacji i wsparcia w obrocie terenami położonymi w strefach rozwoju zabudowy gospodarczej. ● Dostosowanie do zmian klimatycznych, w tym rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury na terenach inwestycyjnych, oraz rozwój zrównoważonej mobilności. ● Promocja terenów inwestycyjnych w SAG.
Strefa aktywności gospodarczej S1 w Imielinie/Lędzinach	
Strefa aktywności gospodarczej w Chełmie Śląskim (przy granicy z Bieruniem)	
Strefa aktywności gospodarczej w Bojszowach	
Obszary rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i sportowej o znaczeniu ponadlokalnym	
Arboretum w Bijasowicach (Bieruń)	● Poprawa standardu oraz rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców oraz odwiedzających. ● Rewaloryzacja historycznych zespołów dworskich i parkowych w Bijasowicach (w powiązaniu z arboretum), Jedlinie i Bojszowach. ● Rozwój centrów rekreacji i ośrodków sportów wodnych przy zbiornikach Łysina, Dziećkowice i Stawie Kudrowiec. ● Kontynuacja rewitalizacji i zagospodarowania obszaru Paciorkowców (w powiązaniu z ochroną terenów przyrodniczych Staw Goldman w Chełmie Śląskim). ● Ochrona starodrzewu (w tym ochrona istniejących i ustanawianie nowych pomników przyrody). ● Rozwój szlaków tematycznych (pieszych, rowerowych, konnych), łączących obszary przyrodnicze atrakcyjne turystycznie w gminach powiatu BL. ● Dostosowanie do zmian klimatycznych, w tym rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury.
Tereny rekreacyjne – Łysina (Bieruń)	
Tereny rekreacyjne – Paciorkowce (Bieruń)	
Tereny sportowo-rekreacyjne – ul. Stadionowa w Lędzinach	
Tereny rekreacyjne – Staw Kudrowiec (Chełm Śląski)	
Obszar sportowo-rekreacyjny – ul. Hallera i Cisowiec (Imielin)	
Park dworski w Bojszowach	
Park zamkowy w Jedlinie (Bojszowy)	
Tereny rekreacyjne przy Zbiorniku Dziećkowice	
Główne centra przesiadkowe powiatu	
Centrum przesiadkowe w Bieruniu Starym	● Rewitalizacja linii kolejowej nr 179 i uruchomienie przewozów pasażerskich. ● Modernizacja stacji i przystanków kolejowych na terenie powiatu. ● Analiza potrzeb i realizacja centrów przesiadkowych typu Park&Ride i Bike&Ride oraz przystanków Kiss&Ride. ● Współpraca na rzecz rozwoju przewozów kolejowych i autobusowych na terenie powiatu.
Centrum przesiadkowe w Bieruniu Nowym	
Centrum Przesiadkowe w Lędzinach	
Centrum Przesiadkowe w Imielinie	
Centrum Przesiadkowe w Chełmie Śląskim	

OSI	Kierunki działania
Centrum Przesiadkowe w Bojszowach	● Rozbudowa sieci dróg rowerowych oraz ciągów pieszych do centrów przesiadkowych. ● Zagospodarowanie i podniesienie standardu funkcjonalnego i estetycznego przestrzeni publicznej centrów przesiadkowych i ich okolicy oraz ich dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. ● Promocja transportu zrównoważonego w Powiecie.

Źródło: opracowanie własne.

Problemowe obszary strategicznej interwencji

Do obszarów problemowych zostały zaliczone:

- **Tereny przekształceń obszarów pokopalnianych**
  - Głównym celem jest przekształcenie terenów wygaszanych KWK Piast-Ziemowit (rekultywacja, rewaloryzacja, reurbanizacja) w powiązaniu z działaniami związanymi ze sprawiedliwą transformacją;
  - Celem dodatkowym jest przekształcanie terenów po kopalniach dolomitów na cele rekreacyjne i turystyczne;
- **Obszary przyrodnicze o znaczeniu ponadlokalnym, wymagające zachowania i ochrony**
  Celem jest ochrona najcenniejszych obszarów przyrodniczych i zwiększenie niskiego udziału powierzchni chronionej w powiecie;
- **Obszary wymagające mitygacji zagrożeń naturalnych**
  Celem jest wzmacnianie bezpieczeństwa obszarów zurbanizowanych szczególnie zagrożonych powodzią lub podtopieniami.

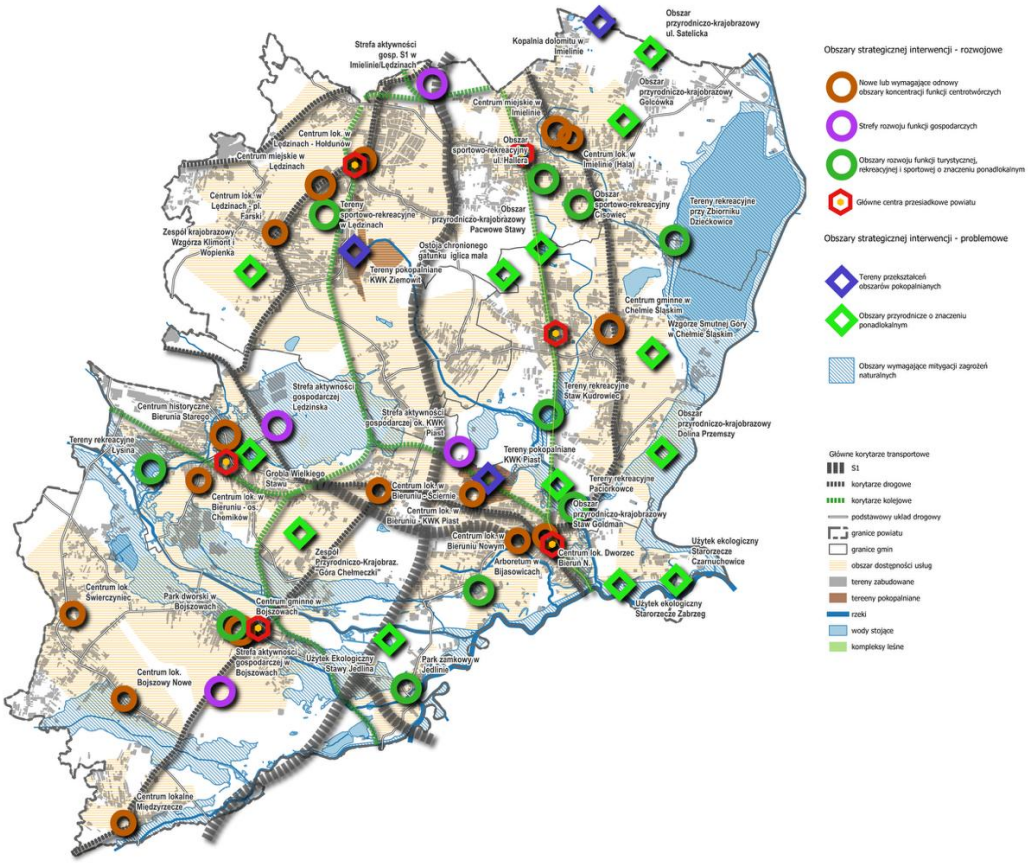
Tabela 12. Kierunki rozwoju gminnych OSI problemowych

OSI	Kierunki działania
Tereny przekształceń obszarów pokopalnianych	
Tereny pokopalniane KWK Piast-Ziemowit, Ruch Piast w Bieruniu	● Rekultywacja, rewaloryzacja i reurbanizacja terenów pogórniczych i poprzemysłowych we współpracy z władzami państwowymi i regionalnymi (w powiązaniu z OSI sprawiedliwa transformacja). ● Tworzenie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. ● Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych w sąsiedztwie KWK. ● Poprawa jakości środowiska przyrodniczego na terenach poprzemysłowych i w ich sąsiedztwie. ● Wykreowanie nowych centrów miejskich w sąsiedztwie KWK w Bieruniu i Lędzinach. ● Ochrona wybranych elementów dziedzictwa poprzemysłowego i tworzenie przestrzeni publicznej wysokiej jakości.
Tereny pokopalniane KWK KWK Piast-Ziemowit, Ruch Ziemowit w Lędzinach	
Kopalnie dolomitów w Imielinie	● Zagospodarowanie na cele rekreacji i turystyki.
Obszary przyrodnicze o znaczeniu ponadlokalnym wymagające zachowania i ochrony	
Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Góra Chełmeczki” w Bieruniu	● Ochrona bioróżnorodności, georóżnorodności i krajobrazu powiatu. ● Ochrona przed zabudową terenów przyrodniczo cennych. ● Ochrona stanowisk chronionych gatunków zwierząt i roślin. ● Ochrona starorzeczy i stawów jako ważnego elementu krajobrazu i tożsamości powiatu, w tym niezbędna ochrona czynna. ● Obejmowanie ochroną obszarową terenów przyrodniczo cennych wskazanych w dokumentach Gmin (SUiKZP, POS). ● Opracowanie strategii ochrony terenów cennych przyrodniczych i powiązania ich korytarzami ekologicznymi. ● Zrównoważony i niezagrażający walorom OSI rozwój infrastruktury turystycznej (np. służącej obserwacji ptaków).
Użytek ekologiczny Starorzecze Czarnuchowice w Bieruniu	
Użytek ekologiczny Starorzecze Zabrzeg w Bieruniu	
Grobla Wielkiego Stawu w Bieruniu	
Obszar przyrodniczo-krajobrazowy Dolina Przemszy w Chełmie Śląskim	
Obszar przyrodniczo-krajobrazowy Staw Goldman w Chełmie Śląskim	
Obszar przyrodniczo-krajobrazowy Pacwowe Stawy w Chełmie Śląskim i Imielinie	

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

OSI	Kierunki działania
Obszar przyrodniczo-krajobrazowy Golcówka w Imielinie	
Obszar przyrodniczo-krajobrazowy ul. Satelicka w Imielinie	
Zespół krajobrazowy Wzgórza Klimont i Wopienka w Lędzinach	
Użytek ekologiczny Stawy Jedlina w Bojszowach	
Natura 2000 Stawy w Brzeszczach, kod obszaru PLB120009 (częściowo obejmująca obszar w Gminie Bieruń i Bojszowy)	
Wzgórze Smutnej Góry w Chełmie Śląskim	
Ostoja chronionego gatunku iglica mała w Błędowie (Gmina Chełm Śląski)	
Obszary wymagające mitygacji zagrożeń naturalnych	
Obszary zagrożone powodzią i podtopieniami w Bieruniu, Bojszowach i Chełmie Śląskim	● Zapobieganie intensyfikacji zagospodarowania i zabudowy terenów zalewowych. ● Ustalenie warunków możliwego zagospodarowania obszarów chronionych ● Budowa, odbudowa i przebudowa obwałowań przeciwpowodziowych, w tym obwałowań Wisły i Przemszy w celu stworzenia spójnego systemu przeciwpowodziowego. ● Zwiększanie naturalnej retencji.

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 12. OSI ponadlokalne

Źródło: opracowanie własne.

System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Zasadniczym zadaniem systemu realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ jest stworzenie warunków umożliwiających efektywne oraz skuteczne osiąganie celów rozwojowych wskazanych w tym dokumencie. Stąd też pojawia się konieczność wyposażenia Strategii w instrumentarium oraz procedury wspierające zarówno wdrażanie działań ukierunkowanych na osiąganie wyznaczonych celów rozwojowych, jak i monitorowanie oraz ocenę ich skuteczności.

Zasady realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+

Zasady realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ określają podstawowe wartości, którymi w trakcie wdrażania działań na rzecz urzeczywistnienia strategicznych celów rozwojowych wyznaczonych w tym dokumencie będą kierować się Samorządy Gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego, Samorząd Powiatu, jak również partnerzy społeczni, gospodarczy i publiczni zaangażowani w ten proces.

Dlatego też Strategia realizowana będzie z uwzględnieniem katalogu następujących zasad:

- zgodnej współpracy – współdziałanie pomiędzy samorządami powiatu bieruńsko-lędzińskiego będzie opierać się na zaufaniu, zrozumieniu oraz dialogu;
- partnerstwa – w proces wdrażania Strategii oraz wytyczonych w niej celów na równych prawach zaangażowani zostaną partnerzy społeczni, gospodarczy i publiczni;
- zrównoważonego rozwoju – impulsy rozwojowe generowane wskutek realizacji Strategii nie będą naruszać równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, co umożliwi zaspokajanie podstawowych potrzeb obecnego oraz przyszłych pokoleń;
- transparentności – wszelkie decyzje oraz działania związane z realizacją celów rozwojowych określonych w Strategii podejmowane będą w sposób jawny i z poszanowaniem obowiązujących przepisów prawa;
- spójności i komplementarności – Strategia oraz podejmowane w oparciu o jej zapisy działania będą zgodne (spójne) z regionalnymi dokumentami strategicznymi (Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030") oraz komplementarne względem dokumentów strategicznych zrzeszeń samorządowych, w których uczestniczą samorządy powiatu bieruńsko-lędzińskiego (w tym zwłaszcza Strategia Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022–2027, z perspektywą do 2035 r. oraz Strategia Rozwoju Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r.), dzięki czemu realizacja wyznaczonych w niej celów będzie przyczyniać się do rozwoju szerszych układów terytorialnych (regionu, subregionu i metropolii).

Aktorzy Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+

Samorządy Miast i Gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz Samorząd Powiatu

Przepisy (art. 3) Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wymieniają samorząd gminny oraz samorząd powiatowy jako podmioty odpowiedzialne za prowadzenie polityki rozwoju. Dlatego też głównymi aktorami zaangażowanymi w proces realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ będą Samorządy Gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz Samorząd Powiatu.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Zgodnie z postanowieniami Porozumienia z dnia 29 października 2024 r. w sprawie określenia zasad współpracy przy opracowaniu, realizacji i wdrażaniu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ rolę lidera w procesie wdrażania Strategii pełnił będzie Samorząd powiatu bieruńsko-lędzińskiego, do którego zadań należy w szczególności:

- reprezentowanie (po uprzedniej konsultacji) samorządów powiatu bieruńsko-lędzińskiego przy podejmowaniu ustaleń dotyczących wdrażania Strategii wobec podmiotów zewnętrznych;
- udział w spotkaniach i konferencjach związanych z realizacją i promocją Strategii, co nie wyklucza udziału przedstawicieli pozostałych samorządów powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
- informowanie samorządów powiatu bieruńsko-lędzińskiego o ustaleniach, działaniach i faktach mających wpływ na realizację celów Strategii.

Lider oraz pozostałe samorządy powiatu bieruńsko-lędzińskiego będą wykonywały zadania związane z realizacją Strategii poprzez swoje organy wykonawcze (wójtów, burmistrzów i zarząd powiatu) oraz organy uchwałodawczo-kontrolne (rady gmin i miast oraz radę powiatu). Organy wykonawcze samorządów powiatu bieruńsko-lędzińskiego będą podejmować w ramach kompetencji wynikających z przepisów prawa wszelkie czynności związane z bieżącym wdrażaniem Strategii. W szczególności organy te w związku z realizacją Strategii zobowiązane są do:

- przygotowania projektów uchwał rad gmin, miast i powiatu, w szczególności tych, które związane są z realizacją Strategii;
- wykonywania uchwał rad gmin, miast i powiatu, w szczególności tych, które związane są z realizacją Strategii;
- opracowanie i uzgodnienie projektów dokumentów wykonawczych Strategii, w tym zwłaszcza projektów programów rozwoju, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- przygotowanie projektu budżetu gmin, miast i powiatu;
- przedkładanie każdego roku radom gmin, miast i powiatu raportu o stanie miasta, gminy, powiatu, o którym mowa w przepisach Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz w Ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

W powyższym zakresie organy wykonawcze wspierane będą przez gminną, miejską oraz powiatową administrację samorządową, obejmującą w szczególności urzędy gmin i miast, starostwo powiatowe, samorządowe jednostki organizacyjne oraz spółki z udziałem samorządu.

Organy uchwałodawczo-kontrolne samorządów powiatu bieruńsko-lędzińskiego będą realizować działania:

a) wspierające osiąganie celów rozwojowych wyznaczonych w Strategii, w szczególności poprzez:
   - uchwalanie rocznych budżetów gmin, miast i powiatu będących zasadniczymi instrument realizacji Strategii,
   - uchwalanie dokumentów wykonawczych Strategii;

b) nadzorujące aktywności organów wykonawczych związane z realizacją Strategii, w szczególności poprzez:
   - rozpatrywanie corocznych sprawozdań z wykonania budżetów gmin, miast i powiatu oraz podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia lub nieudzielenia organom wykonawczym absolutorium z tego tytułu,
   - rozpatrywanie corocznych raportów o stanie gmin, miast i powiatu (w tym w zakresie działań na rzecz realizacji Strategii) i podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia lub nieudzielenia organom wykonawczym wotum zaufania z tego tytułu,

- zgłaszanie przez radnych zapytań i interpelacji, o których mowa w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz w Ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

Rada Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+

W celu koordynacji działań związanych z wdrażaniem i monitorowaniem Strategii zostanie powołana Rada Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+, w której skład wejdą: Starosta Bieruńsko-Lędziński (lider), Burmistrz Miasta Bierunia, Burmistrz Miasta Imielin, Burmistrz Miasta Lędziny, Wójt Gminy Chełm Śląski, Wójt Gminy Bojszowy oraz przedstawiciel Polskiej Grupy Górniczej SA.

W szczególności Rada odpowiedzialna będzie za:

- rozpatrywanie wszelkich kwestii, które mają wpływ na realizację Strategii oraz osiąganie opisanych w niej celów rozwojowych;
- koordynowanie działań podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii, w tym zwłaszcza gminnej i powiatowej administracji samorządowej, oraz zapewnienie obiegu informacji pomiędzy nimi;
- powoływanie zespołów zadaniowych wypracowujących szczegółowe propozycje działań oraz projektów na rzecz realizacji celów Strategii;
- uzgadnianie i akceptowanie propozycji projektów ponadlokalnych przyczyniających się do realizacji Strategii;
- zapewnienie udziału we wdrażaniu i monitorowaniu Strategii przez partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych (zgodnie z zasadą partnerstwa);
- wypracowywanie wspólnych stanowisk względem podmiotów zewnętrznych w sprawach istotnych dla realizacji Strategii oraz osiągania opisanych w niej celów rozwojowych;
- opiniowanie projektów dokumentów istotnych z punktu widzenia realizacji Strategii;
- koordynowanie działań związanych z monitorowaniem i ewaluacją Strategii, w tym identyfikowanie czynników powodujących opóźnienia w osiąganiu wyznaczonych w niej celów;
- akceptowanie projektów raportów o stanie miasta, gminy i powiatów w części dotyczącej Strategii oraz raportu strategicznego;
- podejmowanie decyzji o rozpoczęciu ewaluacji Strategii oraz akceptację jej założeń metodycznych i merytorycznych;
- opiniowanie raportów z ewaluacji Strategii;
- formułowanie propozycji w zakresie usprawnień i optymalizacji procesu wdrażania Strategii;
- podejmowanie decyzji dotyczących potrzeby aktualizacji Strategii;
- opiniowanie i akceptowanie projektu aktualizacji Strategii.

Rada będzie spotykać się co najmniej dwa razy w roku. Za zwoływanie posiedzeń oraz organizację prac rady odpowiedzialny będzie jej przewodniczący, którego funkcję pełnić będzie Starosta Bieruńsko-Lędziński. W uzasadnionych przypadkach Rada może podejmować swoje decyzje w trybie obiegowym.

Szczegółowe kompetencje oraz zasady funkcjonowania Rady określone zostaną w porozumieniu zawartym pomiędzy samorządami powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

W strukturze Starostwa Bieruńsko-Lędzińskiego wskazana zostanie komórka organizacyjna odpowiedzialna za koordynację na poziomie gminnej i powiatowej administracji samorządowej powiatu bieruńsko-lędzińskiego działań związanych z realizacją i monitorowaniem Strategii. Pozostałe samorządy działające na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego wskażą w ramach obsługujących je urzędów miast i urzędów gmin osoby lub komórki organizacyjne odpowiedzialne za współpracę z właściwą komórką organizacyjną Starostwa w zakresie realizacji Strategii, polegającą w szczególności na:

- gromadzeniu i przekazywaniu informacji, danych związanych z realizacją, monitorowaniem oraz ewaluacją Strategii;
- przygotowaniu projektów raportów o stanie miasta, gminy i powiatów w części dotyczącej Strategii oraz raportu strategicznego;
- udziale w procesie ewaluacji Strategii;
- podejmowaniu wspólnych działań na rzecz wypracowania propozycji ponadlokalnych projektów;
- opracowaniu wniosków o dofinansowanie realizacji projektów ponadlokalnych ze źródeł zewnętrznych;
- opracowaniu materiałów będących przedmiotem dyskusji na posiedzeniach Rady;
- przygotowaniu projektów dokumentów wykonawczych Strategii.

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+

Przepisy Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym wskazują, że w ramach systemu realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego zostają określone wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych strategii (art. 10e ust. 3 pkt 8). Sformułowanie, a następnie konsekwentne stosowanie katalogu wytycznych w tym zakresie pozwoli na stworzenie spójnego i hierarchicznego systemu zarządzania Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+.

W związku z powyższym dokumenty wykonawcze Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ powinny co do zasady:

a. posiadać zbliżoną strukturę, na którą będą składać się co najmniej:
    - wnioski z przeprowadzonej diagnozy strategicznej,
    - cele oraz niezbędne do ich realizacji kierunki działania,
    - opis spodziewanych efektów interwencji,
    - system wskaźników,
    - potencjalne źródła finansowania,
    - zasady prowadzenia monitoringu i ewaluacji;
b. być spójne z celami określonymi w Strategii – dokumenty wykonawcze powinny określać realizowane przez siebie cele operacyjne wynikające ze Strategii, a także uszczegóławiać ich zakres;
c. identyfikować (tam, gdzie to możliwe i uzasadnione) wymiar przestrzenny planowanych działań, ze szczególnym uwzględnieniem działań zidentyfikowanych w Strategii OSI;
d. wskazywać (jeśli jest to możliwe) projekty niezbędne do realizacji celów określonych w danym dokumencie wykonawczym;
e. wskazywać podmiot (komórkę organizacyjną urzędu, samorządową jednostkę organizacyjną, spółkę z udziałem jednostki samorządu terytorialnego itp.) odpowiedzialny za realizację dokumentu wykonawczego;
f. posiadać horyzont czasowy niewykraczający poza okres, na który uchwalona została Strategia (z wyjątkiem sytuacji, w których konieczność wyznaczenia dłuższego horyzontu czasowego wynika z przepisów prawa lub ze specyfiki obszaru (zakresu tematycznego), do którego odnosi się interwencja opisana w dokumencie).

Przed przyjęciem dokumentu wykonawczego przez organ stanowiący bądź też przed jego uchwaleniem przez organ stanowiący jego projekt poddany zostanie ocenie pod kątem spełnienia powyższych wytycznych. W każdej jednostce samorządu terytorialnego objętej niniejszą Strategią za sporządzenie oceny odpowiedzialna będzie komórka organizacyjna wskazana przez organ wykonawczy tej jednostki.

Co do zasady, dokumenty wykonawcze Strategii przyjmowane będą w formie programów rozwoju (tj. dokumentów realizujących cele zawarte w strategii rozwoju), o których mowa w przepisach Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Mając na uwadze ponadlokalny charakter niniejszej strategii rozwoju, co do zasady dokumenty względem niej wykonawcze będą odnosić się do zagadnień, których zasięg przestrzenny wykracza poza granice administracyjne jednej gminy. Katalog dokumentów wykonawczych nie będzie ograniczał się wyłącznie do strategii, planów czy programów, których opracowanie i uchwalenie stanowi prawny (tj. wynikający z ustawy) obowiązek jednostek samorządu terytorialnego, lecz będzie również obejmował dokumenty, których przygotowanie będzie stanowić przejaw inicjatywy własnej samorządów terytorialnych działających na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Zakres merytoryczny celów oraz kierunków działań opisanych w niniejszej Strategii uzasadnia możliwość opcjonalnego opracowania m.in. następujących dokumentów tego typu:

- Ponadlokalny program rozwoju gospodarczego;
- Program wzmacniania kapitału ludzkiego na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
- Plan promocji ponadlokalnej oferty inwestycyjnej w powiecie bieruńsko-lędzińskim;
- Koncepcja transformacji energetycznej powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
- Program rozwoju turystyki oraz promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
- Kierunki rozwoju transportu i komunikacji na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
- Program rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
- Ponadlokalny program zarządzania zmianą demograficzną;
- Powiatowy plan rozwoju usług publicznych;
- Program wzmacniania odporności jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
- Plan likwidacji niskiej emisji na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

Na potrzeby realizacji zadań w zakresie polityki rozwoju wynikających ze Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ dopuszcza się możliwość zawierania porozumień terytorialnych (o których mowa w Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju), w szczególności z innymi jednostkami samorządu terytorialnego. Jednocześnie nie wyklucza się zawarcia porozumień terytorialnych z Zarządem Województwa Śląskiego, ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego oraz innymi ministrami.

Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+

Monitoring oraz ewaluację należy postrzegać jako komplementarne procedury, których wdrożenie pozwoli na uzyskanie pełnego oraz obiektywnego obrazu skuteczności interwencji publicznej podejmowanej w związku z realizacją Strategii oraz efektów i rezultatów uzyskiwanych dzięki podejmowanym w jej ramach działaniom.

Podstawę monitoringu stanowi zestaw wskaźników sformułowanych w odniesieniu do każdego z celów strategicznych zidentyfikowanych w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ (zob. część Strategii pt. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia). Wartości rejestrowane w odniesieniu do poszczególnych wskaźników stanowić będą miary sukcesu w zakresie urzeczywistniania oczekiwanych rezultatów działań zaplanowanych w Strategii.

Na etapie operacjonalizacji przygotowane zostaną wytyczne dla jednostek samorządu terytorialnego objętych Strategią, które dookreślą w szczególności zakres, źródła, częstotliwość oraz procedury gromadzenia i przekazywania danych wskaźnikowych oraz odpowiedzialność za poszczególne wskaźniki.

Postępy w zakresie realizacji celów Strategii prezentowane będą każdego roku w ramach raportów o stanie gmin, miast i powiatu, o których mowa w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym i Ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Dokumenty te, poza opisem działań i aktywności dotyczących poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego działających na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego, uzupełniane będą o dodatkowy komponent dotyczący realizacji celów wynikających ze Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+.

Ponadto raz na trzy lata przygotowany zostanie raport strategiczny, będący okresowym sprawozdaniem z realizacji Strategii w ujęciu rzeczowym i finansowym. Raport strategiczny przekazywany będzie organom uchwałodawczo-kontrolnym poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego oraz publikowany na ich oficjalnych stronach internetowych.

Strategia poddawana będzie ewaluacji, rozumianej jako systematyczna i obiektywna ocena zawartych w niej założeń, procesu jej realizacji oraz uzyskiwanych rezultatów, pod względem stosowności, skuteczności, trwałości, efektywności i użyteczności podjętych działań. Ewaluacja realizowana będzie przez niezależny podmiot zewnętrzny, zebrane w jej wyniku wnioski, zalecenia i rekomendacje publikowane zaś będą w formie ogólnodostępnego raportu.

Zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju projekt Strategii poddany zostanie uprzedniej ocenie trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności jej realizacji (ewaluacja *ex-ante*).

Na kolejnych etapach wdrażania Strategii planuje się przeprowadzenie:

- ewaluacji *on-going*, która zostanie zrealizowana co najmniej raz w trakcie wdrażania Strategii, jej zasadniczym cele będzie zaś ocena dotychczasowych efektów realizacji Strategii, skuteczności mechanizmów i instrumentów jej wdrażania oraz jakości systemu finansowania. Wnioski sformułowane w wyniku ewaluacji, uzupełnione o informacje pozyskane w ramach procedury monitoringu, mogą stanowić podstawę do zainicjowania aktualizacji Strategii;
- ewaluacji *ex-post*, planowanej po zakończeniu wdrażania Strategii, koncentrującej się na ocenie stopnia realizacji założonych w niej celów, skuteczności wykorzystywanych na potrzeby ich osiągania instrumentów i mechanizmów oraz identyfikacji efektów długookresowych interwencji publicznej realizowanej na podstawie jej zapisów. Wiedza zgromadzona w wyniku ewaluacji wykorzystana zostanie w kolejnych cyklach zarządzania strategicznego realizowanego przez jednostki samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

Decyzje dotyczące uruchomienia procesu ewaluacji Strategii oraz jej zakresu metodycznego i merytorycznego podejmowane będą przez Radę Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+.

Podsumowując opis systemu realizacji, należy przypomnieć, że Strategia nie zastępuje ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji administracyjnych ani procedur ocen oddziaływania na środowisko, lecz stanowi dokument ramowy, którego realizacja odbywa się z zachowaniem obowiązujących przepisów oraz ustaleń dokumentów branżowych i planistycznych.

Ramy finansowe i źródła finansowania

Precyzyjne określenie wartości środków niezbędnych do sfinansowania interwencji publicznej opisanej w Strategii w perspektywie roku 2035 jest zadaniem trudnym z kilku zasadniczych powodów:

- ogólnego charakteru dokumentu, jakim jest strategia rozwoju, w której co do zasady następuje selekcja priorytetowych kierunków rozwoju danego układu terytorialnego, a nie identyfikacja i operacjonalizacja konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych (projektów);
- kompleksowego charakteru interwencji opisanej w Strategii, na którą składają się zarówno działania w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej, jak i organizacyjno-zarządczej;
- wielości podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii, wśród których znajdują się partnerzy społeczni i gospodarczy, których działania i budżety są autonomiczne względem samorządu terytorialnego;
- wieloletniego charakteru interwencji opisanej w Strategii, który sprawia, że:
    - nawet w sytuacji oszacowania kosztów związanych z realizacją interwencji jej ostateczna wartość będzie różnić się od przyjętych szacunków,
    - na moment opracowania niniejszej Strategii cześć źródeł finansowania (budżetów), które potencjalnie mogą partycypować w kosztach realizacji opisanej w tym dokumencie interwencji publicznych, jeszcze nie istnieje.

Mając na uwadze powyższe, doprecyzowanie wartości środków przeznaczanych na realizację Strategii następować będzie na kolejnych etapach jej operacjonalizacji, w tym zwłaszcza w trakcie tworzenia dokumentów wykonawczych oraz wynikających z nich konkretnych projektów.

W kontekście realizacji Strategii kluczowego znaczenia nabiera proces tworzenia dokumentów finansowych jednostek samorządu terytorialnego działających na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Zapisy Strategii odnoszące się do poszczególnych kierunków realizacji powinny stanowić wskazówkę dla opracowania kolejnych rocznych budżetów oraz wieloletnich prognoz finansowych jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego. W ten sposób stworzony zostanie mechanizm wiążący zapisy Strategii z wydatkami budżetów samorządowych, tak aby planowane w ich ramach inwestycje stanowiły odzwierciedlenie celów rozwojowych przyjętych dla obszaru objętego Strategią w perspektywie 2035 roku.

Ściślejsze powiązanie wydatków ponoszonych w ramach budżetów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego z priorytetami wynikającymi z niniejszej Strategii może przyczynić się nie tylko do zdynamizowania rozwoju samorządów terytorialnych funkcjonujących na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego, ale również do poprawy ich sytuacji finansowej, w tym zwłaszcza lepszego zbilansowania ich budżetów. Przeprowadzona w związku z opracowaniem niniejszej Strategii diagnoza w pełni uzasadnia przyjęcie tego rodzaju podejścia w polityce finansowej jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Analiza sytuacji budżetowej powiatu oraz pięciu położonych na jego obszarze gmin przeprowadzona dla lat 2014–2023 pokazała, że w badanym okresie systematycznie wzrastały dochody budżetów samorządowych, czemu jednakże towarzyszył wzrost wydatków budżetowych. Porównanie obu kategorii uwidoczniło, że nie zawsze jednostkom samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko-lędzińskiego udawało się zbilansować obie kategorie.

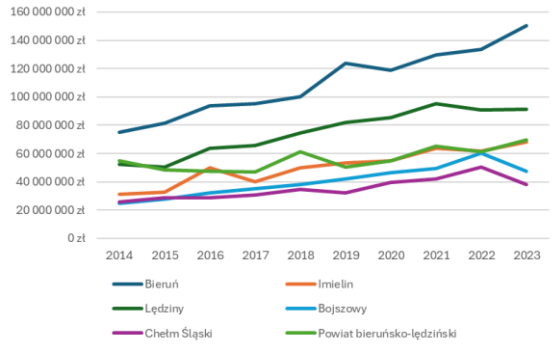
Tabela 13. Porównanie uśrednionej wartości dochodów ogółem oraz wydatków ogółem budżetów jednostek samorządów terytorialnych powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014–2023

Jednostka samorządu terytorialnego	Dochody ogółem			Wydatki ogółem		
	średnia dla lat 2014–2018	średnia dla lat 2019–2023	% zmiana	średnia dla lat 2014–2018	średnia dla lat 2019–2023	% zmiana
Bieruń	89 099 564,18 zł	131 288 928,96 zł	47%	88 973 364,41 zł	125 705 995,70 zł	41%
Imielin	40 762 561,81 zł	60 327 116,85 zł	48%	39 312 936,74 zł	61 454 682,69 zł	56%

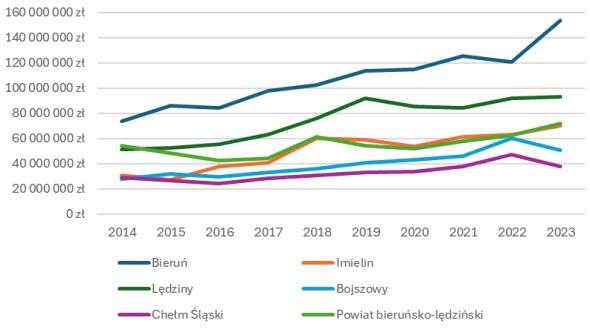
Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Jednostka samorządu terytorialnego	Dochody ogółem			Wydatki ogółem		
	średnia dla lat 2014–2018	średnia dla lat 2019–2023	% zmiana	średnia dla lat 2014–2018	średnia dla lat 2019–2023	% zmiana
Lędziny	61 285 435,03 zł	88 867 337,80 zł	45%	59 748 542,51 zł	89 491 351,36 zł	50%
Bojszowy	31 552 134,98 zł	49 161 155,64 zł	56%	31 693 915,84 zł	48 067 585,73 zł	52%
Chełm Śląski	29 753 611,77 zł	40 435 972,77 zł	36%	27 959 999,98 zł	37 887 925,87 zł	36%
Powiat bieruńsko-lędziński	51 758 672,18 zł	60 268 877,37 zł	16%	50 211 022,44 zł	59 810 943,12 zł	19%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 1. Dochody ogółem jednostek samorządu terytorialnego położonych na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014–2023

Wykres 2. Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego położonych na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na potrzeby oszacowania ram finansowych Strategii wykorzystane zostały wieloletnie prognozy finansowe (WPF) obowiązujące w jednostkach samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych wieloletnia prognoza finansowa stanowi instrument wieloletniego planowania finansowego w jednostkach samorządu terytorialnego. WPF obejmuje okres roku budżetowego oraz co najmniej trzech kolejnych lat. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że jedynie w przypadku Gminy Bojszowy WPF obejmuje cały okres obowiązywania niniejszej Strategii (tj. lata 2025–2035). W przypadku pozostałych jednostek samorządu terytorialnego okres objęty WPF jest krótszy i obejmuje lata: 2025–2034 (Lędziny), 2025–2032 (powiat bieruńsko-lędziński), 2025–2029 (Bieruń i Imielin) oraz 2025–2028 (Chełm Śląski). Pomimo zróżnicowanych okresów objętych WPF poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, stan ten w dalszym ciągu pozwala na oszacowanie ram finansowych Strategii w momencie jej opracowania.

Zestawione w poniższej tabeli dane opisujące główne kategorie budżetowe w okresie obowiązywania strategii opracowane zostały na podstawie:

- Uchwały nr III/3/2025 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 27 lutego 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Bierunia na lata 2025–2029;
- Uchwały nr IX/41/24 Rady Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie wieloletniej prognozy finansowej powiatu bieruńsko-lędzińskiego na lata 2025–2032;
- Uchwały X/90/24 Rady Miasta Lędziny z dnia 16 grudnia 2024 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Lędziny na lata 2025–2034;

- Uchwały nr X/76/2025 Rady Gminy Bojszowy z dnia 27 stycznia 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej;
- Uchwały nr XI/62/2025 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 26 lutego 2025 r. w sprawie zmian Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Chełm Śląski na lata 2025–2028;
- Uchwały nr XII/58/2025 Rady Miasta Imielin z dnia 24 lutego 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2025–2029 Miasta Imielin.

Z przeanalizowanych dokumentów wynika, że w okresie obowiązywania Strategii łączne dochody wszystkich jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego będą kształtowały się na poziomie co najmniej 4,228 mld zł, całkowita wartość planowanych wydatków wyniesie zaś co najmniej 4,233 mld zł. Co istotne, w badanym okresie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego będą utrzymywać nadwyżkę operacyjną pozwalającą im na pokrycie wydatków bieżących dochodami bieżącymi. W praktyce oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego objęte Strategią dysponują możliwościami finansowymi pozwalającymi im na prowadzenie nowych inwestycji lub spłatę wcześniejszego zadłużenia.

Tabela 14. Prognoza wysokości głównych kategorii budżetowych w latach 2025–2035 jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego

JST	Kategoria	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	RAZEM
Bojszowy	*Dochody ogółem*	69 991 892,71	60 968 655,00	62 858 684,00	64 618 727,00	66 428 052,00	68 088 753,00	69 790 971,00	71 535 745,00	73 324 139,00	75 157 242,00	77 036 172,00	**759 799 032,71**
	Dochody bieżące	57 118 465,57	60 968 655,00	62 858 684,00	64 618 727,00	66 428 052,00	68 088 753,00	69 790 971,00	71 535 745,00	73 324 139,00	75 157 242,00	77 036 172,00	**746 925 605,57**
	Wydatki ogółem	72 877 175,43	59 586 929,00	61 720 584,00	63 480 627,00	65 289 952,00	67 950 653,00	69 640 496,00	71 447 145,00	73 269 589,00	75 123 342,00	77 015 022,00	**757 401 514,43**
	Wydatki bieżące	56 333 239,71	58 946 022,00	60 977 042,00	62 955 726,00	64 532 601,00	66 153 170,00	67 808 678,00	69 456 623,00	71 137 475,00	72 840 146,00	74 573 722,00	**725 714 444,71**
	Nadwyżka operacyjna	785 225,86	2 022 633,00	1 881 642,00	1 663 001,00	1 895 451,00	1 935 583,00	1 982 293,00	2 079 122,00	2 186 664,00	2 317 096,00	2 462 450,00	**21 211 160,86**
Lędziny	*Dochody ogółem*	131 794 489,76	120 158 400,54	117 422 221,70	119 682 043,92	123 033 141,14	126 920 969,67	129 967 072,94	132 696 381,48	135 350 309,11	138 057 315,29		**1 275 082 345,55**
	Dochody bieżące	109 103 044,00	112 921 650,54	116 422 221,70	119 682 043,92	123 033 141,14	126 920 969,67	129 967 072,94	132 696 381,48	135 350 309,11	138 057 315,29		**1 244 154 149,79**
	Wydatki ogółem	132 574 489,76	116 479 400,54	115 022 221,70	117 282 043,92	120 633 141,14	126 520 969,67	129 567 072,94	132 696 381,48	135 350 309,11	138 057 315,29		**1 264 183 345,55**
	Wydatki bieżące	99 125 932,32	102 198 836,22	104 856 005,96	107 477 406,11	110 164 341,27	112 918 449,80	115 741 411,04	118 634 946,32	121 600 819,98	124 640 840,48		**1 117 358 989,50**
	Nadwyżka operacyjna	9 977 111,68	10 722 814,32	11 566 215,74	12 204 637,81	12 868 799,87	14 002 519,87	14 225 661,90	14 061 435,16	13 749 489,13	13 416 474,81		**126 795 160,29**
powiat bieruńsko-lędziński	*Dochody ogółem*	97 949 708,34	85 290 631,87	85 900 280,00	88 083 457,00	90 288 214,00	92 548 158,00	94 863 262,00	97 234 828,00				**732 158 539,21**
	Dochody bieżące	85 944 481,24	85 290 631,87	85 900 280,00	88 083 457,00	90 288 214,00	92 548 158,00	94 863 262,00	97 234 828,00				**720 153 312,11**
	Wydatki ogółem	106 546 778,04	84 668 491,87	85 278 140,00	87 461 317,00	89 665 994,00	92 291 010,00	94 606 114,00	96 977 716,00				**737 495 560,91**
	Wydatki bieżące	83 256 992,29	83 597 491,87	82 739 140,00	84 855 317,00	86 950 994,00	89 101 010,00	91 350 114,00	93 652 716,00				**695 503 775,16**
	Nadwyżka operacyjna	2 687 488,95	1 693 140,00	3 161 140,00	3 228 140,00	3 337 220,00	3 447 148,00	3 513 148,00	3 582 112,00				**24 649 536,95**
Bieruń	*Dochody ogółem*	169 813 919,59	163 377 141,85	164 830 466,47	168 951 228,13	173 681 862,52							**840 654 618,56**
	Dochody bieżące	156 609 116,59	161 577 141,85	164 830 466,47	168 951 228,13	173 681 862,52							**825 649 815,56**
	Wydatki ogółem	191 106 597,45	159 178 496,42	160 757 239,91	164 904 388,13	169 813 830,44							**845 760 552,35**

JST	Kategoria	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	RAZEM
	Wydatki bieżące	143 432 988,25	149 231 347,21	153 926 282,23	157 928 365,57	161 876 574,71							**766 395 557,97**
	Nadwyżka operacyjna	13 176 128,34	12 345 794,64	10 904 184,24	11 022 862,56	11 805 287,81							**59 254 257,59**
Imielin	*Dochody ogółem*	89 402 499,37	87 404 074,39	81 851 388,47	83 667 227,32	85 311 896,65							**427 637 086,20**
	Dochody bieżące	73 084 523,55	77 555 039,42	79 726 580,52	81 258 924,75	82 836 161,61							**394 461 229,85**
	Wydatki ogółem	90 458 610,64	86 582 074,39	81 258 878,47	82 988 227,32	85 311 896,65							**426 599 687,47**
	Wydatki bieżące	68 635 610,64	70 734 672,39	72 715 243,21	74 808 670,15	76 903 312,91							**363 797 509,30**
	Nadwyżka operacyjna	4 448 912,91	6 820 367,03	7 011 337,31	6 450 254,60	5 932 848,70							**30 663 720,55**
Chełm Śląski	*Dochody ogółem*	48 160 021,62	46 947 426,00	48 402 796,00	49 758 074,00								**193 268 317,62**
	Dochody bieżące	45 159 957,44	46 947 426,00	48 402 796,00	49 758 074,00								**190 268 253,44**
	Wydatki ogółem	57 570 941,51	46 347 426,00	47 802 796,00	49 758 074,00								**201 479 237,51**
	Wydatki bieżące	43 931 574,96	45 030 067,00	46 605 906,00	48 149 806,00								**183 717 353,96**
	Nadwyżka operacyjna	1 228 382,48	1 917 359,00	1 796 890,00	1 608 268,00								**6 550 899,48**

Opracowanie własne na podstawie: Uchwały nr III/3/2025 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 27 lutego 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Bierunia na lata 2025–2029; Uchwały nr IX/41/24 Rady Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie wieloletniej prognozy finansowej powiatu bieruńsko-lędzińskiego na lata 2025–2032; Uchwały X/90/24 Rady Miasta Lędziny z dnia 16 grudnia 2024 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Lędziny na lata 2025–2034; Uchwały nr X/76/2025 Rady Gminy Bojszowy z dnia 27 stycznia 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej; Uchwały nr XI/62/2025 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 26 lutego 2025 r. w sprawie zmian Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Chełm Śląski na lata 2025–2028; Uchwały nr XII/58/2025 Rady Miasta Imielin z dnia 24 lutego 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2025–2029 Miasta Imielin.

Wdrożenie części interwencji publicznej opisanej w Strategii będzie wymagało pozyskania środków zewnętrznych, w tym zwłaszcza pochodzących z budżetu Unii Europejskiej. Realizacja wpisujących się w nią projektów będzie zatem uzależniona od rozstrzygnięć konkursów ogłaszanych m.in. w ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021–2027, właściwych programów krajowych na lata 2021–2027 oraz w pewnym zakresie Krajowego Programu Odbudowy i Wzmacniania Odporności na lata 2021–2026. Mając na uwadze, że horyzont Strategii wyznaczony został na rok 2035, budżet Unii Europejskiej (Wieloletnie Ramy Finansowe) przyjęty na lata 2021–2027 nie będzie jedynym, którego środki będą partycypowały w finansowaniu działań wynikających ze Strategii. Dlatego też zakłada się, chociaż na obecnym etapie nie jest możliwe wskazanie, w jakim zakresie i w jakiej wysokości, że w realizację Strategii zaangażowane będą również środki finansowe kolejnego (2028+) budżetu Unii Europejskiej.

Wnioski z przeprowadzonej diagnozy strategicznej wskazują, że jednostki samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego dysponują doświadczeniem pozwalającym im na skuteczne pozyskiwanie i inwestowanie funduszy pomocowych zarówno krajowych (m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, Metropolitalny Fundusz Solidarności, Fundusz Odporności), jak i europejskich (głównie środki polityki spójności na lata 2014–2021 oraz 2021–2027) na rzecz realizacji projektów zwłaszcza z zakresu ochrony środowiska, energetyki, edukacji, opieki społecznej czy też transportu.

Źródłem finansowania Strategii nie będą wyłącznie środki o charakterze publicznym. Z punktu widzenia skuteczności osiągania przyjętych w tym dokumencie celów kluczowego znaczenia nabiera potrzeba włączania w ten proces również środków prywatnych pozostających w dyspozycji partnerów społecznych i gospodarczych. Dlatego też, urzeczywistniając zasadę partnerstwa, tworzone będą mechanizmy zachęcające podmioty prywatne do angażowania środków własnych na rzecz współfinansowania lub finansowania przedsięwzięć wpisujących się w cele Strategii.

Mając na uwadze powyższe, w realizację Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ zaangażowane zostaną w szczególności środki:

- budżetów jednostek samorządu terytorialnego funkcjonujących na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
- budżetu Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej;
- budżetu Samorządu Województwa Śląskiego;
- Wieloletnich Ram Finansowych Unii Europejskiej na lata 2021–2027 dystrybuowane w szczególności poprzez:
    - Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021–2027,
    - Program Krajowy Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS),
    - Program Krajowy Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG),
    - Program Krajowy Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS),
    - Program Krajowy Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021–2027 (FERC),
    - Krajowy Program Odbudowy i Wzmacniania Odporności na lata 2021–2026;
- Samorządowego Programu Pożyczkowego Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej;
- pochodzące z międzynarodowych instytucji, np. Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Banku Światowego;
- z innych źródeł zagranicznych, takich jak np. Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
- budżetu państwa, dystrybuowane w szczególności poprzez:
    - Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych;

    - Program Inwestycji Strategicznych;
    - Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg;
    - Fundusz Inicjatyw Obywatelskich;
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Funduszu Szerokopasmowego;
- pozyskane w formule zwrotnych instrumentów finansowych;
- prywatne, w tym w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Spisy

Wykaz ważniejszych skrótów

BDL – bank danych lokalnych GUS

BDOT – baza danych obiektów topograficznych

CAWI – Computer-Assisted Web Interview, czyli wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW

Diagnoza – Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego

EGiB – ewidencja gruntów i budynków

Gminy – miasta i gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Gminy PBL – miasta i gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Gminy Powiatu – miasta i gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego

GZM – Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

IOB – instytucje otoczenia biznesu

KSSE – Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna

Metropolia – Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

Model – model struktury funkcjonalno-przestrzennej powiatu bieruńsko-lędzińskiego

MOF – miejskie obszary funkcjonalne

MPZP – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

NGO – organizacje pozarządowe

OF – obszar funkcjonalny

OSI – obszary strategicznej interwencji

PBL – powiat bieruńsko-lędziński

POG – plan ogólny gminy

Powiat – powiat bieruńsko-lędziński

SRWŚ, SRW „Śląskie 2030” – Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego

Strategia – Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+

SUiKZP – studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

SWOT – analiza silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, analiza strategiczna

UOPIZP – Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 ze zm.)

UOSG – Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.)

UOSP – Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107 ze zm.)

UOSW – Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 581)

UOZPPR – Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198 ze zm.)

WPF – wieloletnia prognoza finansowa

Spis tabel

Tabela 1. Wskaźniki realizacji Celu Strategicznego 1. INNOWACYJNA GOSPODARKA ZAPEWNIAJĄCA GODNE MIEJSCA PRACY. 28
Tabela 2. Wskaźniki realizacji Celu Strategicznego 2. BEZPIECZNI I SPOKOJNI O PRZYSZŁOŚĆ MIESZKAŃCY 30
Tabela 3. Wskaźniki realizacji Celu Strategicznego 3. CZYSTE, ZDROWE I DOBRZE URZĄDZONE ŚRODOWISKO PRACY I ZAMIESZKANIA 31
Tabela 4. Wskaźniki realizacji Celu Strategicznego 4. SPRAWNE ZARZĄDZANIE POWIATEM I GMINAMI ZAPEWNIAJĄCE ODPORNOŚĆ NA ZAGROŻENIA 33
Tabela 5. Kierunki rozwoju OSI województwo śląskie 50
Tabela 6. Kierunki rozwoju regionalnego OSI Subregion Centralny 53
Tabela 7. Kierunki rozwoju regionalnego OSI Obszary miejskie 53
Tabela 8. Kierunki rozwoju regionalnego OSI Obszary wiejskie 54
Tabela 9. Kierunki rozwoju regionalnych OSI tematycznych według SRWŚ 57
Tabela 10. Matryca powiązań OSI SRW „Śląskie 2030" z celami i kierunkami Strategii Ponadlokalnej JST PBL 2025-2035. 58
Tabela 11. Kierunki rozwoju OSI ponadlokalnych rozwojowych 60
Tabela 12. Kierunki rozwoju gminnych OSI problemowych 62
Tabela 13. Porównanie uśrednionej wartości dochodów ogółem oraz wydatków ogółem budżetów jednostek samorządów terytorialnych powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014–2023 70
Tabela 14. Prognoza wysokości głównych kategorii budżetowych w latach 2025–2035 jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego 73

Spis rysunków

Rysunek 1. Wizja i Cele strategiczne Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu bieruńsko-lędzińskiego i Powiatu na lata 2025–2035+ 12
Rysunek 2. Synteza uwarunkowań transportowych 35
Rysunek 3. Synteza uwarunkowań przyrodniczych i środowiskowych 36
Rysunek 4. Synteza uwarunkowań przestrzennych i funkcjonalnych 36
Rysunek 5. Synteza uwarunkowań przestrzennych i planistycznych 37
Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w aspekcie Celu Strategicznego 1. Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy 38
Rysunek 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w aspekcie Celu Strategicznego 2. Bezpieczni i spokojni o przyszłość mieszkańcy 39
Rysunek 8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w aspekcie Celu Strategicznego 3. Czyste, zdrowe i dobrze urządzone środowisko pracy i zamieszkania 41
Rysunek 9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w aspekcie Celu Strategicznego 4. Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia 43
Rysunek 10. Zasięg przestrzenny OSI regionalnych w ujęciu funkcjonalnym 52
Rysunek 11. Zasięg przestrzenny OSI regionalnych w ujęciu tematycznym na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego 56
Rysunek 12. OSI ponadlokalne 63

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Załączniki

Załącznik nr 1 – Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego – w osobnym pliku.

Załącznik nr 2 – Uwarunkowania opracowania Modelu i plansze Modelu w postaci cyfrowej w rozdzielczości pozwalającej na wydruk w formacie A3 – w osobnych 8 plikach

Załącznik nr 3 - Warunki dotyczące gospodarki wodnej, które powinny być spełnione w związku z realizacją inwestycji ujętych w projekcie Strategii Rozwoju Gmin Powiatu Bieruńsko – Lędzińskiego na lata 2025 – 2035+[19]

[19] Zgodnie z pismem Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach z dnia 2 września 2025 r. (znak: C.RZP.0800.56.2025.MW).

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

ALEKSANDER NOWORÓL KONSULTING

30-017 Kraków ul. Racławicka 54 / 129 e-mail: aleksander@noworol.eu

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego

(opracowana w związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju Ponadlokalnego gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego i powiatu na lata 2025-2035+)

Kraków 2024/2025

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Zespół autorski Aleksander Noworól Konsulting:

prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Noworól

dr Kamilla Noworól

dr Jeremiasz Salamon

mgr Paweł Hałat

mgr inż. arch. Leszek Jasiński

Spis treści:

Wprowadzenie 5

Opinie o jakości życia, atutach i problemach mieszkańców 7

Powiat bieruńsko-lędziński i jego przestrzeń 10

Podział administracyjny 10

Położenie i otoczenie PBL 11

Zasoby naturalne PBL 15

Stan środowiska przyrodniczego i ochrona środowiska 17

Obszary i obiekty o wysokich walorach kulturowych i przyrodniczych 30

System osiedleńczy i stan zagospodarowania przestrzennego 45

Demografia Powiatu i jego społeczność w układzie gmin 71

Demografia i migracje 71

Wykształcenie i edukacja 78

Kultura 88

Ochrona zdrowia i opieka nad dziećmi 95

Problemy społeczne i pomoc społeczna 98

Bezpieczeństwo publiczne 103

Gospodarka Powiatu w układzie gmin 108

Przedsiębiorczość 108

Dominujący profil gospodarczy w układzie branż i gmin 111

Rynek pracy i bezrobocie 118

Tereny inwestycyjne 124

Zarządzanie Powiatem i gminami PBL 126

Zasoby finansowe JST oraz gospodarka finansowa gmin i Powiatu 126

Planowanie rozwoju w układzie powiatu i gmin 148

Aktywność obywatelska i współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi 159

Promocja JST z obszaru Powiatu 172

Analiza strategiczna – SWOT 175

Spisy 182

Wykaz ważniejszych skrótów 182

Spis tabel 183

Spis wykresów 184

Spis rysunków 187

Spis wykresów ankiety 188

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Załączniki 190

Załącznik 1. Dodatkowe informacje, które pojawiły się w uwagach do Diagnozy, a których wysoki poziom szczegółowości wykracza poza konwencję Opracowania 190

Załącznik 2 – Wyniki ankietyzacji 192

Wprowadzenie

Uwagi formalne

1. „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego” (zwana dalej **Diagnozą**) opracowana została w związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025-2035+.
2. Diagnozę opracowano zgodnie z wymogami Art. 10a. ust. 1. Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324, 862).
3. Diagnoza obejmuje syntetyczną analizę procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych **zidentyfikowanych w skali ponadlokalnej** na obszarze powiatu-bieruńsko-lędzińskiego.
4. Powiat bieruńsko-lędziński określono w treści Diagnozy jako **Powiat** lub **PBL**. Wykaz innych ważniejszych, stosowanych w teście Diagnozy skrótów zamieszczono w na stronie 182.
5.

Uwagi metodyczne

Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej powiatu bieruńsko-lędzińskiego przeprowadzono w sposób porządkujący istniejące zjawiska w czterech obszarach problemowych, uwzględniając dodatkowo zarządzanie powiatem i gminami. Diagnozę wieńczy analiza strategiczna opracowana w postaci SWOT[1], czyli zestawienia silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń JST z obszaru Powiatu. Ujawnienie SWOT gmin PBL oparto na czterech wymienionych poniżej źródłach informacji:

1. Dokonano **eksperckiej oceny danych i informacji** pozyskanych ze: statystyki publicznej, stron internetowych JST Powiatu, publikowanych źródeł wiedzy oraz materiałów przekazanych przez starostwo powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz urzędy miast i gmin tego powiatu. Zsyntetyzowane dane przedstawiono na stronach niniejszej Diagnozy.

W dniach 24.10.2024 – 7.11.2024 przeprowadzono **badania ankietowe**. Ankiety adresowane były do trzech grup respondentów: mieszkańców, przedsiębiorców oraz polityków i urzędników samorządowych. W badaniach tych uczestniczyli wszyscy chętni, ogółem 2121 respondentów. Należy odnotować, że ankietę w formie CAWI (przy wykorzystaniu Microsoft Forms), udostępniały JST, tj. Gminy i Powiat Bieruńsko-Lędziński, za pomocą własnych kanałów dystrybucji. I tak ostatecznie:

- ankietę do mieszkańców dotyczącą jakości życia wypełniło 1815 osób (3% mieszkańców powiatu), osoby nie będące mieszkańcami gmin powiatu nie miały możliwości wypełnienia kwestionariusza;
- wśród 275 ankiet wypełnionych przez polityków i urzędników - 82% stanowili mieszkańcy gmin Powiatu;
- w ankiecie skierowanej do radnych i urzędników proszono o ocenę wielu aspektów funkcjonowania JST z obszaru Powiatu. Zakładając, że w tej grupie jest wyższa i bardziej profesjonalna świadomość problemów rozwoju i funkcjonowania samorządów, sformułowano

[1] SWOT – to akronim w jęz. angielskim: Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

liczne pytania szczegółowe, odnoszące się do różnych kwestii społecznych oraz systemów zarządzania;

- w ankiecie skierowanej do przedsiębiorców wzięło udział 31 osób prowadzących działalność na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego, w tym: 17 mikroprzedsiębiorców/-czyń, 9 samozatrudnionych/-ne oraz 5 reprezentantów/-ek małych i średnich przedsiębiorstw;
- pełne wyniki badań ankietowych przedstawiono w formie tabelarycznej oraz na wykresach w załączniku do Diagnozy.

W dniu 30.10.2024 r. przeprowadzono grupowy **wywiad zogniskowany** dotyczący diagnozy kluczowych problemów rozwojowych gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego i powiatu. W spotkaniu fokusowym uczestniczyli **włodarze JST z obszaru Powiatu**: Starosta PBL, Burmistrzowie oraz Wójtowie wraz z sekretarzami i personelem odpowiedzialnym za przygotowanie Strategii rozwoju ponadlokalnego gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego i Powiatu na lata 2025-2035+. Wywiad (zwany w treści Diagnozy **wywiadem fokusowym**) miał miejsce w Starostwie Powiatowym w Bieruniu (lista obecności dostępna jest w Starostwie).

W dniu 15.11.2024 r. odbyła się **sesja konsultacyjna**, w której uczestniczyły osoby zorientowane w problematyce rozwoju gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego i powiatu. Sesja poświęcona była bezpośrednio **identyfikacji SWOT**, czyli silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Spotkanie odbyło się w Starostwie Powiatowym (lista obecności dostępna jest w Starostwie).

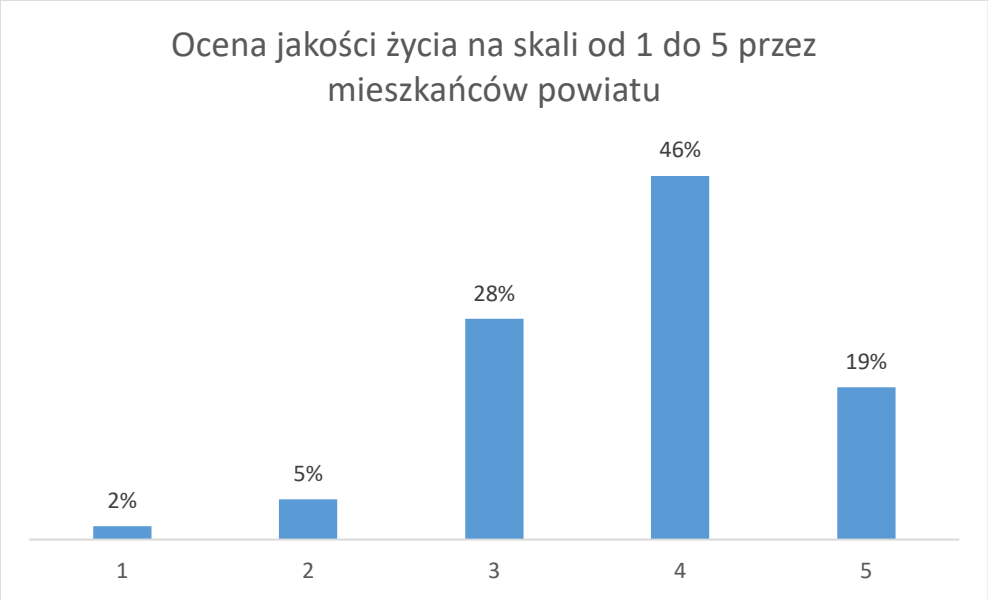
Ujawnione w trakcie badań obserwacje o charakterze jakościowym uzupełniają w tekście Diagnozy dane ilościowe oraz analizy przestrzenne gmin i powiatu bieruńsko lędzińskiego.

Dla czytelności wyników zastosowanych metod badawczych wykresy sporządzone na podstawie ankiet nazwano „Wykresami ankiety". Wykresy te, w przypadku prezentacji ocen respondentów w skali 1 – 5, wskazują wartości **średnie** (nie mediany).

Opinie o jakości życia, atutach i problemach mieszkańców

Przed systematyczną prezentacją wyników analiz sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej JST z terenu Powiatu postanowiono przedstawić swoistą syntezę Diagnozy w postaci zestawu kluczowych opinii mieszkańców, radnych i urzędników o jakości życia, atutach i problemach napotykanych w badanym obszarze.

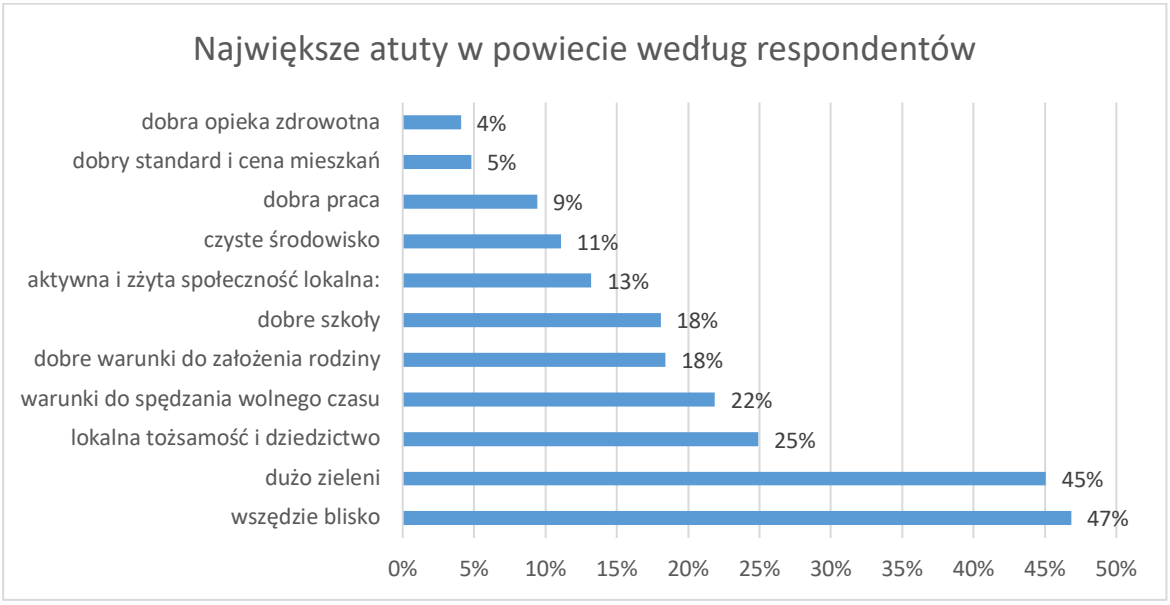
Należy zauważyć, że ogólna ocena jakości życie w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego jest relatywnie wysoka. Przedstawiono to na poniższym wykresie ankiety.

Wykres ankiety 1. Ocena jakości życia w gminach PBL (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do mieszkańców.

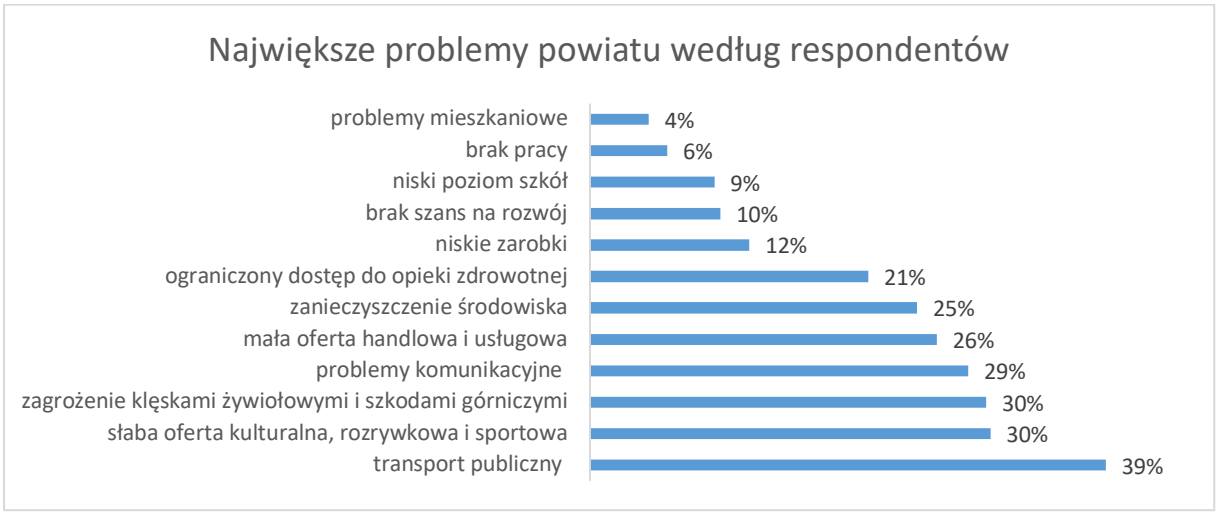
Za największe atuty życia w Powiecie, mieszkańcy uważają dostępność miejsc życia i pracy oraz znaczny odsetek terenów zielonych. Kolejno – jako silne strony – wskazują lokalną tożsamość i dziedzictwo oraz warunki do spędzania wolnego czasu.

Wykres ankiety 2. Atuty zamieszkania w gminach Powiatu według respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do mieszkańców.

Mieszkańcy wypowiadają się też w sprawie największych problemów związanych z zamieszkaniem na terenie Powiatu. Problemem poważnym jest zdaniem respondentów transport publiczny, którego wskazuje aż 39% ankietowanych. Dalsze problemy przedstawiono poniżej na wykresie ankiety. Aż 30% respondentów widzi następujące problemy: zagrożenie klęskami żywiołowymi i szkodami górniczymi oraz słabą ofertę kulturalną, rozrywkową i sportową, a dalej – problemy komunikacyjne (29%).

Wykres ankiety 3. Największe problemy mieszkańców Powiatu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do mieszkańców.

Mieszkańcy gmin PBL korzystają z instytucji i usług położonych poza miejscem ich zamieszkania. Przedstawia to poniższy wykres ankiety. Dominujące podróże respondentów poza gminę zamieszkania dotyczą usług w zakresie handlu i gastronomii.

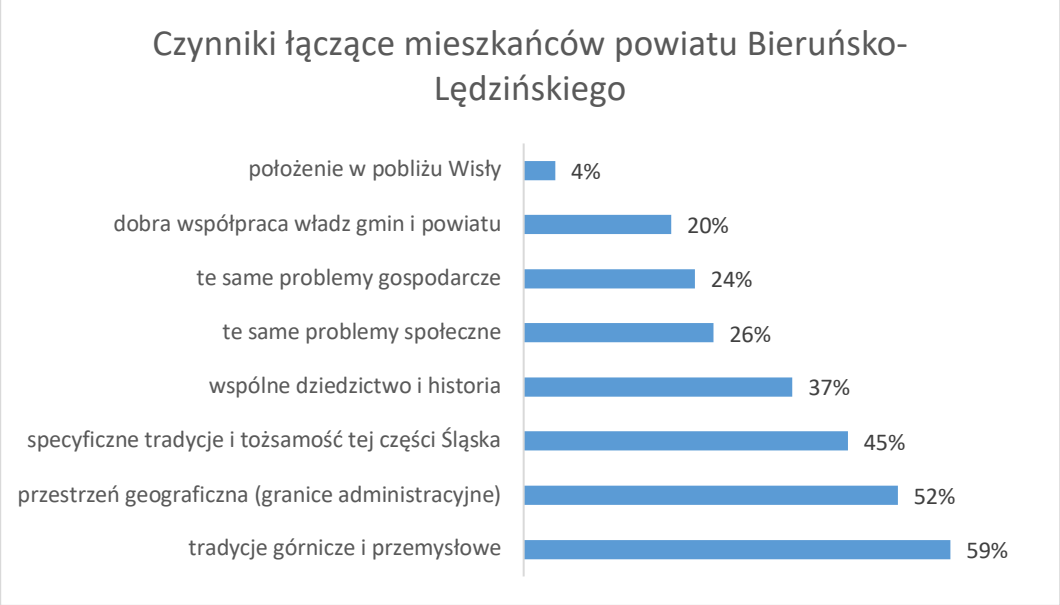

Wykres ankiety 4. Instytucje i usługi, z których korzystają mieszkańcy powiatu poza gminą zamieszkania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do mieszkańców.

Ankieta skierowana do radnych i urzędników samorządowych miała bardziej pogłębiony charakter, ale także odniosła się do jakości życia i problemów społeczności na terenie Powiatu. Obserwacje tej grupy badanych warto uwzględnić, gdyż 82% respondentów było jednocześnie mieszkańcami Powiatu. Założono, że grupa radnych i urzędników jest bardziej świadoma problemów rozwoju i funkcjonowania JST z obszaru Powiatu, stąd, w kwestiach problemów społeczności gmin z obszaru PBL pojawiło się szereg pytań pogłębiających wiedzę o mieszkańcach i ich postrzeganiu kluczowych problemów.

Z uwagi na istotność kwestii tożsamościowych, postawiono pytanie o to, co łączy mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Respondenci wskazali przede wszystkim tradycje górnicze i przemysłowe oraz przestrzeń geograficzną w granicach administracyjnych Powiatu. W dalszej kolejności pojawiły się specyficzne tradycje i tożsamość części Śląska, w której znajduje się Powiat. Szczegóły przedstawia poniższy Wykres ankiety 5.

Wykres ankiety 5. Czynniki łączące mieszkańców powiatu w ocenie radnych i urzędników.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Wielkie znaczenie kwestii tożsamościowych podkreślili także uczestnicy **wywiadu fokusowego**. Zwrócono przy tym uwagę na pewną sprzeczność związaną z rozwojem mieszkalnictwa na terenie gmin Powiatu. Z jednej strony przyciąganie nowych mieszkańców jest korzystne z ekonomicznego punktu widzenia, z drugiej zaś nie zachęca perspektywa przekształcania się gmin, zwłaszcza wiejskich, w „sypialnie" miast aglomeracji górnośląskiej.

Powiat bieruńsko-lędziński i jego przestrzeń

Podział administracyjny

Powiat powołany został do życia 1 stycznia 1999 r. pod nazwą „powiat tyski". Pierwotnie siedziba powiatu zlokalizowana zastała w Tychach. Niemniej jednak już w kwietniu 1999 r. za zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji siedzibę przeniesiono do Bierunia. Z kolei z dniem 1 stycznia 2002 r. nazwę powiatu zmieniono na „powiat bieruńsko-lędziński".

W skład powiatu bieruńsko-lędzińskiego wchodzi pięć gmin:

- trzy gminy miejskie: Bieruń, Imielin, Lędziny
- dwie gminy wiejskie: Bojszowy, Chełm Śląski.

Rysunek 1. Podział administracyjny Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego

Źródło:
https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Bieru%C5%84-L%C4%99dziny_County_administrative_map-PL.svg#filelinks

Położenie i otoczenie PBL

Powiat bieruńsko-lędziński jest najmniejszym pod względem powierzchni i liczby ludności powiatem ziemskim woj. śląskiego. Zajmuje powierzchnię 158 km^2 i zamieszkiwany jest przez 59,4 tys. osób (dane GUS, stan na grudzień 2023 r.).

Powiat położony jest we wschodniej części woj. śląskiego, przy granicy z woj. małopolskim. Sąsiaduje od północy i zachodu z miastami na prawach powiatu: Jaworznem, Mysłowicami, Katowicami i Tychami, od południa z powiatem pszczyńskim, od wschodu z powiatem oświęcimskim w woj. małopolskim.

Obszary funkcjonalne, na terenie których położony jest powiat bieruńsko-lędziński[2]

Jednym z najważniejszych uwarunkowań funkcjonowania i rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu jest jego położenie w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym – jednym z największych miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce.

Zgodnie z delimitacją w Strategii rozwoju województwa śląskiego 2030[3] obszar Powiatu znalazł się w Subregionie Centralnym województwa, zamieszkiwanym przez 2,7 mln mieszkańców. Centrum subregionu w ujęciu funkcjonalny **jest Metropolia Górnośląska (MG), która składa się z 23 miast – do których zaliczono Bieruń**. Zgodnie ze Strategią województwa MG jest kluczowym obszarem funkcjonalnym regionu o znaczeniu krajowym i europejskim, gdzie realizowane są funkcje metropolitalne, w tym w szczególności gospodarcze, naukowe, kulturalne i zdrowotne. Wyzwaniem dla Metropolii jest dalsze wzmacnianie procesów i powiązań metropolitalnych, w tym rozwój ośrodków naukowych i akademickich, centrów technologii i innowacji, przemysłów kreatywnych i wielkich wydarzeń.

Pozostałe gminy Powiatu zostały zaliczone do Bezpośrednie Otoczenia Metropolii Górnośląskiej (BOMG) czyli gmin, wykazujących silne powiązania funkcjonalne z ośrodkiem centralnym województwa. Założono, że na tym obszarze zachodzą i będą zachodziły w przyszłości silne procesy przepływu czynników rozwojowych z obszaru wiodącego, czyli MG oraz postępować procesy integracji usług i planowania rozwoju.

W 2018 r. rozpoczął działalność związek metropolitalny **Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia** z siedzibą w Katowicach (GZM)[4]. W skład GZM wchodzi 41 miast i gmin położonych w Subregionie Centralnym woj. śląskiego – w tym **wszystkie gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego**. Związek realizuje zadania określone w ustawie o związku metropolitalnym w województwie śląskim.

Strategia rozwoju GZM[5] wyznacza na terenie Związku (i częściowo poza jego granicami) obszary funkcjonalne wg czterech kryteriów.

- **Metropolitalne obszary funkcjonalne** dzielą GZM na rdzeń i otoczenie rdzenia. Cały **powiat bieruńsko-lędziński zaliczono do otoczenia rdzenia GZM** (delimitacja różni się tu od przyjętej w Strategii woj. śląskiego);

[2] Por. rozdział „Współpraca międzygminna w układzie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym".
[3] Uchwała nr VI/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 października 2020 r
[4] GZM został powołany 26 czerwca 2017 r. w oparciu o Rozporządzenie Rady Ministrów (poz. 1290), na mocy ustawy o związku metropolitalnym w województwie śląskim.
[5] Strategia Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022-2027, z perspektywą do 2035 r., Uchwała nr XLIX/367/2022 Zgromadzenia Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii z dnia 16 grudnia 2022 r.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

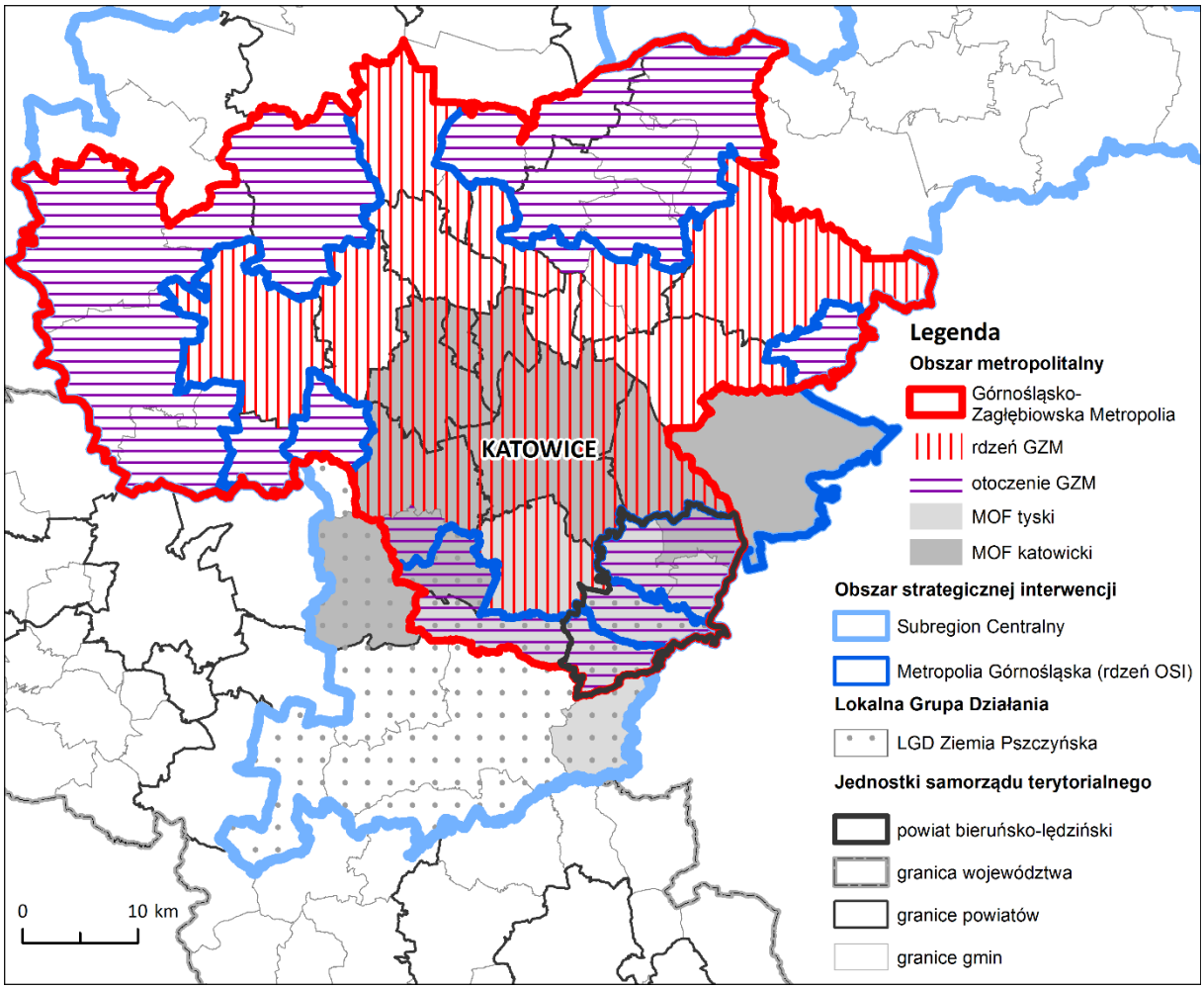
- **Miejskie obszary funkcjonalne (MOF)** wyznaczono na podstawie siły oddziaływania głównego ośrodka węzłowego na otoczenie. **Bieruń, Bojszowy, Chełm Śląski i Lędziny zaliczono do MOF tyskiego, a Imielin – MOF katowickiego.**
- **Przyrodniczy obszar funkcjonalny** obejmuje tereny niezurbanizowane – na podstawie danych przestrzennych SUiKZP gmin GZM, tereny wód płynących i wód stojących – na podstawie danych BDOT; tereny przyrodnicze objęte ochroną prawną. Elementami POF są także tereny szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej - jako teren biologicznie czynny.
- **Gospodarczy obszar funkcjonalny** obejmuje tereny działalności gospodarczej, logistycznej, magazynowej, przemysłowej, produkcyjnej i produkcyjno-usługowej, niezwiązanej z usługami publicznymi; tereny lokalizacji funkcji związanych z działalnością gospodarczą typu: centra biznesowe, parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, strefy ekonomiczne; obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej (jako teren użytkowany gospodarczo), układy transportowe: drogowe i kolejowe oraz infrastruktura techniczna wraz z terminalami komunikacyjnymi i logistycznymi – jako ważne czynniki lokalizowania funkcji gospodarczych

Ze względu na charakter delimitacji ten Przyrodniczy i Gospodarczy OF występuje we wszystkich gminach Powiatu.

Bieruń i Bojszowy należą także do obszaru działania Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Pszczyńska", realizującej projekty współfinansowane ze środków europejskich dla obszarów wiejskich objętych lokalną strategią działania.

Położenie Powiatu na tle obszarów funkcjonalnych przedstawiono na mapie (Rysunek 2). W obu zaproponowanych delimitacjach większa część powiatu należy do otoczenia rdzenia metropolii śląsko-zagłębiowskiej. W delimitacji przyjętej na potrzeby strategii województwa do gmin rdzenia zaliczono Bieruń. Zwraca także uwagę, że przez powiat przechodzi granica stref oddziaływania dwóch ośrodków węzłowych Metropolii – tj. Tychów (większość powiatu) i Katowic (północna część).

Położenie powiatu w obszarze metropolitalnym przynosi korzyści związane z dostępem do rynku pracy, a także infrastruktury i usług wyższego rzędu jak również konkurencyjnością inwestycyjną. Stanowi jednocześnie wyzwanie związane z konkurencją gospodarczą silniejszych ośrodków rdzenia i przekształceniami gospodarczymi w metropolii. Lokalizacja w strefie bezpośredniego otoczenia rdzenia metropolii w połączeniu z dużymi obszarami zaliczonymi do przyrodniczego obszaru funkcjonalnego umożliwiają także rozwój usług związanych z rekreacją i turystyką oraz funkcji mieszkaniowej. Jednocześnie przynosi to wyzwania związane z ochroną środowiska i przestrzeni przed niekontrolowaną urbanizacją stref podmiejskich, a także rozwojem transportu metropolitalnego i uciążliwości z nim związanych.

Rysunek 2. Obszary funkcjonalne, na terenie których położony jest powiat bieruńsko-lędziński

Źródło: Opracowanie własne

Powiązania transportowe

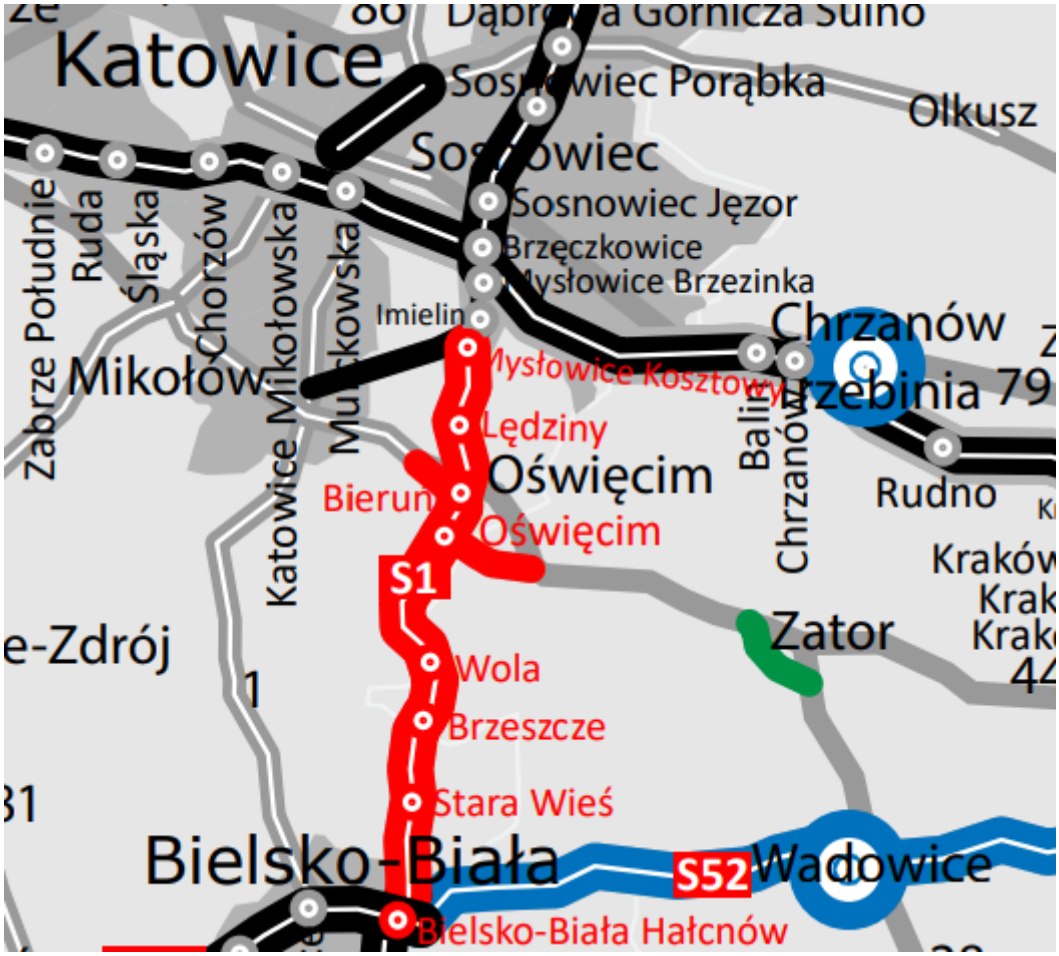
Powiat BL należy do obszarów dobrze skomunikowanych, przez jego obszar przebiegają ważne drogi o charakterze krajowym i międzynarodowym jak i linie kolejowe.

Powiat położony jest na skrzyżowaniu istniejących i planowanych szlaków, zarówno o przebiegu wschód-zachód jak i północ-południe. Najważniejszą trasą przebiegającą przez powiat jest droga ekspresowa S1. Obecnie przez północą część powiatu przebiega jej odcinek Dąbrowa Górnicza-Tychy (tzw. Wschodnia obwodnica GOP), zapewniająca przez węzeł Hołdunów/Olszyce powiązania powiatu z siecią dróg ekspresowych i autostrad (w tym pobliskiej autostrady A4). W budowie natomiast znajduje się odcinek Mysłowice (węzeł „Kosztowy II") – Bielsko-Biała (węzeł „Suchy Potok") - Budowana trasa będzie miała na terenie powiatu dwa węzły – w Bieruniu i Lędzinach (Rysunek 3). Ukończenie budowy odcinków Kosztowy-Bieruń i Bieruń-Oświęcim (wraz z obwodnicą) planowane jest na 2025 r.[6].

Przez powiat przebiega także droga krajowa nr 44 (Kraków-Gliwice), która jest główną osią transportową powiatu na kierunku wchód-zachód, łączącą także powiat z drogą krajową nr 1 przez węzeł w sąsiednich Tychach. Układ głównych tras wiążących powiat z otoczeniem uzupełniają drogi

[6] Mapa Stanu Budowy Dróg GDDKiA, https://www.gov.pl/web/gddkia/msbd, stan na 08.11.2022

wojewódzkie nr 934 (Mysłowice – Bieruń) i nr 931 (Bieruń-Pszczyna) oraz nr 738 (z Chełmu Śląskiego do węzła autostrady A4 w Krakowie-Bielanach)

Rysunek 3. Przebieg drogi ekspresowej S1 (w budowie) pomiędzy Mysłowicami i Bielskiem-Białą

Źródło: Mapa Stanu Budowy Dróg GDDKiA, https://www.gov.pl/web/gddkia/msbd

Przez powiat BL przebiegają także linie kolejowe. Magistralna, pasażersko – towarowa linia kolejowa relacji Oświęcim – Katowice (nr 138) zapewnia powiązanie z aglomeracją śląską i stolicą województwa. Pozostałe linie kolejowe w powiecie są wyłączone z ruchu pasażerskiego.

Linia kolejowa nr 179 Tychy – Mysłowice Kosztowy na terenie powiatu jest czynna tylko w ruchu towarowym, a przewozy są prowadzone z Katowic do stacji Tychy-Lodowisko. Linia nr 885 Nowy Bieruń – KWK „Piast" jest czynna tylko w ruchu towarowym. Ze środków Regionalnego Program Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 przygotowana została dokumentacja rewitalizacja linii kolejowych, która umożliwiałaby prowadzenie połączeń na trasie Tychy-Bieruń-Oświęcim. Projekt „Rewitalizacja linii kolejowych nr 140/169/179/885/138 połączenia: Orzesze Jaśkowice – Tychy – Baraniec – KWK Piast – Nowy Bieruń – Oświęcim" znalazł się jednak liście rezerwowej projektów regionalnych 2021-2027 Krajowego Programu Kolejowego i nie ma zapewnionego finansowania[7].

[7] Aktualizacja Krajowego Programu Kolejowego do 2030 roku (z perspektywą do roku 2032) – Uchwała nr 218/2023 Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2023 r.

Kolejowy ruch pasażerski obsługiwany jest przez Koleje Śląskie (linia S31 Katowice-Oświęcim), a pociągi zatrzymują się na stacjach Imielin, Chełm Śląski i Bieruń Nowy. Połączenia autobusowe (w tym linie metropolitalne) organizowane są przez Zarząd Transportu Metropolitalnego w Katowicach.

Czas dojazdu samochodem do Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice-Pyrzowice z Bierunia wynosi ok. 45 min, a z Lędzin ok. 35 min. Podobny jest czasu dojazdu do MPL Kraków-Balice.

***

Korzystne położenie powiatu na tle aglomeracji górnośląskiej podkreślali również uczestnicy **wywiadu fokusowego**. Wskazywali na możliwość pokazania różnorodności gmin Powiatu, jego walorów przyrodniczych i antropogenicznych, jako potencjału do wykorzystania w przyszłości.

Zasoby naturalne PBL

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego znajdują się udokumentowane złoża węgla kamiennego. W systemie MIDAS Państwowego Instytutu Geologicznego figuruje 18 udokumentowanych złóż węgla kamiennego, w tym 3 zagospodarowane i 2 na których eksploatacja została zaniechana (Tabela 1). W Lędzinach ponadto znajduje się jedno zidentyfikowane złoże metanu towarzyszącego złożom węgla.

Tabela 1. Udokumentowane złoża węgli kamiennych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

Nazwa złoża i symbol w systemie MIDAS	Rodzaj kopaliny	Stan zagospodarowania	Gminy
Dąb [WK 16694]	**węgiel kamienny**	**złoże zagospodarowane**	**Imielin**
Piast [WK 299]	**węgiel kamienny**	**złoże zagospodarowane**	**Bieruń, Bojszowy Chełm Śląski, Lędziny**
Wesoła [WK 350]	**węgiel kamienny, metan**	**złoże zagospodarowane**	**Lędziny**
Imielin Południe [WK 15813]	węgiel kamienny	eksploatacja złoża zaniechana	Imielin, Chełm Śląski
Czeczott [WK383]	węgiel kamienny	eksploatacja złoża zaniechana	Bieruń, Bojszowy
Lędziny [WK 7101]	węgiel kamienny, metan	złoże rozpoznane szczegółowo	Bieruń, Imielin, Lędziny
Czeczott-Wschód [WK 8601]	węgiel kamienny	złoże rozpoznane szczegółowo	Bieruń, Bojszowy
Imielin Północ [WK 18243]	węgiel kamienny	złoże rozpoznane szczegółowo	Imielin
Studzienice [WK 7389]	węgiel kamienny, metan	złoże rozpoznane szczegółowo	Bieruń, Bojszowy
Studzienice 1 [WK 17700]	węgiel kamienny, metan	złoże rozpoznane szczegółowo	Bojszowy
Oświęcim-Polanka" [WK1075]	węgiel kamienny	złoże rozpoznane wstępnie	Bieruń
Międzyrzecze [WK 300]	węgiel kamienny	złoże rozpoznane wstępnie	Bojszowy
Ziemowit [WK 374]	węgiel kamienny, metan, łupki ogniotrwałe	złoże skreślone z bilansu zasobów	Bieruń, Chełm Śląski, Imielin, Lędziny
Czeczott-pole zachód [WK 6294]	węgiel kamienny, metan	złoże skreślone z bilansu zasobów	Bojszowy
Ćwiklice-Międzyrz.-Bieruń [WK 301]	węgiel kamienny	złoże skreślone z bilansu zasobów	Bojszowy
Imielin-Jazd [WK 371]	węgiel kamienny	złoże skreślone z bilansu zasobów	Imielin
Piast Wschód [WK 5306]	węgiel kamienny	złoże skreślone z bilansu zasobów	Chełm Śląski
Ziemowit Pole Wschód [WK 5618]	węgiel kamienny	złoże skreślone z bilansu zasobów	Bieruń, Lędziny
Lędziny [MW 14011]	metan pokładów węgla	złoże rozpoznane szczegółowo	Lędziny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie systemu MIDAS. Stan na 11.11.2024.

Poza złożami węgla w gminach powiatu występują także udokumentowane złoża surowców skalnych – kamieni łamanych i blocznych (dolomitów i wapieni), żwirów oraz surowców ilastych (Tabela 2). Obecnie eksploatowane są wyłącznie złoża dolomitów (w Imielinie) oraz piasków i żwirów (w Bojszowach).

Tabela 2. Udokumentowane złoża surowców skalnych

Nazwa złoża i symbol w systemie MIDAS	Rodzaj kopaliny	Stan zagospodarowania	Gminy
Imielin 1 [KD 17954]	**kamienie łamane i bloczne (dolomit)**	**złoże zagospodarowane**	**Imielin**
Imielin-Północ [KD 615]	**kamienie łamane i bloczne (dolomit)**	**złoże zagospodarowane**	**Imielin**
Imielin-Rek [KD 863]	**kamienie łamane i bloczne (dolomit, wapień)**	**złoże zagospodarowane**	**Imielin**
Imielin [KD 857]	kamienie łamane i bloczne (dolomit, wapień)	eksploatacja złoża zaniechana	Imielin
Bojszowy II/1 [KN 18982]	**piaski i żwiry**	**złoże zagospodarowane**	**Bojszowy**
Łysina [KN 4427]	piaski i żwiry	eksploatacja złoża zaniechana	Bieruń
Bijasowice - Obszar A1 [KN 20976]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane szczegółowo	Bieruń
Bijasowice-obszar A [KN 5097]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane szczegółowo	Bieruń
Bojszowy II/2 [KN 21400]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane szczegółowo	Bojszowy
Jedlina [KN 20242]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane szczegółowo	Bojszowy
Jedlina -1 [KN 21371]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane szczegółowo	Bojszowy
Łysina 1 [KN 13322]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane szczegółowo	Bieruń
Międzyrzecze [KN 20474]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane szczegółowo	Bojszowy
Bijasowice-obszar B [KN 5098]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane wstępnie	Bieruń
Bijasowice-obszar C [KN 5099]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane wstępnie	Bieruń
Bojszowy [KN 4428]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane wstępnie	Bojszowy
Bojszowy II[KN 5207]	piaski i żwiry	złoże rozpoznane wstępnie	Bojszowy
Kopciowice [IB 2098]	surowce ilaste ceramiki budowlanej	złoże rozpoznane wstępnie	Chełm Śląski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie systemu MIDAS. Stan na 11.11.2024.

Obszar górniczy to przestrzeń, w granicach której przedsiębiorca jest uprawniony do wydobywania kopaliny oraz prowadzenia robót górniczych niezbędnych do wykonywania koncesji. Na terenie powiatu wyznaczono 5 obszarów górniczych związanych z wydobyciem węgla kamiennego, znajdujących się we wszystkich gminach powiatu. Ponadto na terenie Imielina wyznaczono obszar związany z eksploatacją kruszyw mineralnych (kamieni łamanych), a w Bojszowach – piasków i żwirów (Tabela 3).

Tabela 3. Obszary górnicze ustanowione w obowiązujących koncesjach w granicach powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Obszar Górniczy	Nr w rejestrze	Złoże	Kopalina	Koncesjobiorca	Gminy
Piast	1/1/78 WUG	Ziemowit	węgle kamienne	Kompania Węglowa S.A. KWK "Piast"	Lędziny, Imielin
Bieruń II	1/1/125	Piast	węgle kamienne	Polska Grupa Górnicza S.A.	Bieruń, Lędziny, Bojszowy, Chełm Śląski

Obszar Górniczy	Nr w rejestrze	Złoże	Kopalina	Koncesjobiorca	Gminy
Imielin I	1/1/132	Imielin-Południe	węgle kamienne	Polska Grupa Górnicza S.A.	Imielin, Chełm Śląski
Lędziny I	1/1/69	Ziemowit	węgle kamienne, metan pokładów węgli	Polska Grupa Górnicza S.A.	Bieruń, Chełm Śląski, Imielin, Lędziny
Dąb	1/1/154/a,b	Dąb	węgle kamienne	Południowy Koncern Węglowy S.A.	Imielin
Imielin-Północ V	10-12/2/84b	Imielin-Północ	kamienie łamane i bloczne	Kopalnia Imielin sp. z o.o.	Imielin
Imielin III	10-12/3/245 a	Imielin 1	kamienie łamane i bloczne	Przedsiębiorstwo Produkcji Kruszyw Mineralnych i Lekkich sp. z o.o.	Imielin
Imielin - Rek V	10-12/2/159 c	Imielin-Rek	kamienie łamane i bloczne	Kopalnia Dolomitu REK; Małek i Wyrobek sp. k.	Imielin
Bojszowy II/2	10-12/2/197 b	Bojszowy II/1	piaski i żwiry	MAN-TRANS sp. z o.o.	Bojszowy
Bojszowy 4	10-12/3/277 a	Bojszowy II/1	piaski i żwiry	MAN-TRANS sp. z o.o.	Bojszowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie systemu MIDAS. Stan na 11.11.2024.

Stan środowiska przyrodniczego i ochrona środowiska

Jakość powietrza atmosferycznego i jego ochrona

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego nie jest prowadzony stały monitoring jakości powietrza w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska[8]. Powiat należy do strefy śląskiej (PL2405) oceny jakości powietrza wg Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza. Najbliższe stacje pomiarowe Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska znajdują się w Pszczynie i Tychach (strefa aglomeracja górnośląska).

Zakres prowadzonego monitoringu to pomiary stężeń: dwutlenku siarki (SO_2), dwutlenku azotu (NO_2), tlenków azotu (NO_X), benzenu (C_6H_6), tlenku węgla (CO), ozonu (O_3), pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 w powietrzu, a także pomiary ołowiu (Pb), arsenu (As), kadmu (Cd), niklu (Ni) i benzo(a)pirenu (BaP) w pyle zawieszonym PM10.

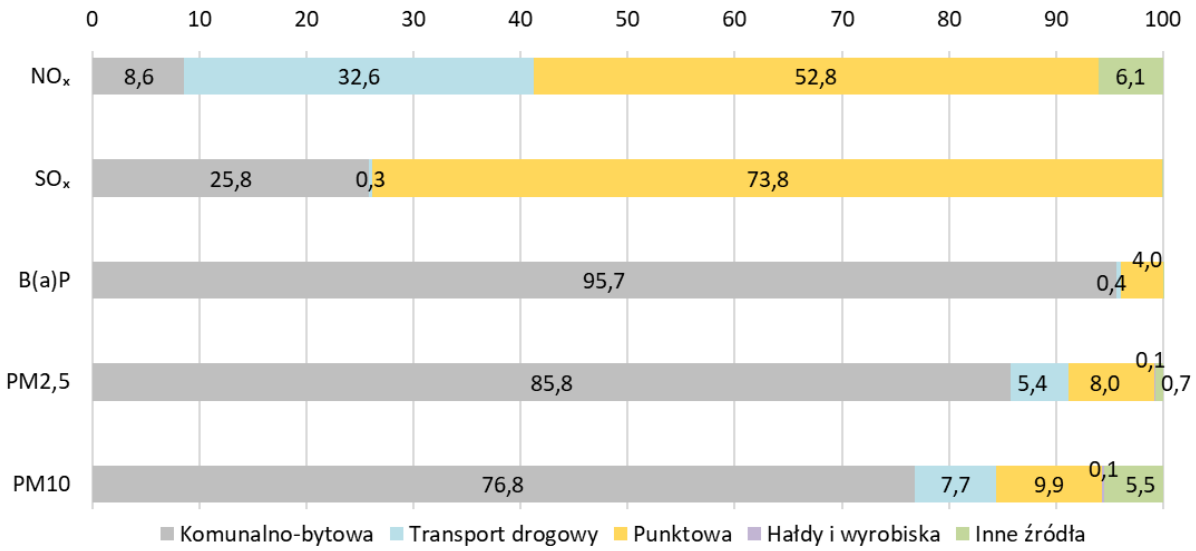
Na stan jakości powietrza mają wpływ emisje z różnych typów źródeł:

- z sektora komunalno-bytowego powierzchniowa),
- ze źródeł związanych z transportem – liniowa (pierwotna i związana z unoszeniem zanieczyszczeń),
- z sektora przemysłowego (punktowa),
- z hałd i wyrobisk,
- inne (np. spoza województwa).

Udział poszczególnych sektorów jest różny w zależności od rodzaju zanieczyszczeń. W przypadku pyłów PM10 i PM 2,5 oraz benzo(a)pirenu (BaP) dominującym źródłem jest emisja z sektora komunalno-

[8] Na terenie powiatu (w Bieruniu i Imielinie) znajdują się natomiast Czujniki Airly, pozwalające mieszkańcom śledzić stan powietrza w czasie rzeczywistym.

bytowego. W przypadku dwutlenku siarki – źródła przemysłowe, w przypadku tlenków azotów – źródła przemysłowe i transport drogowy.

Wykres 1. Udziały źródeł emisji [%] w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w województwie śląskim
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim za 2023 r, GIOŚ

Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim za 2023 rok wskazuje na systematyczną poprawę jakości powietrza na terenie województwa. Stężenia średnioroczne i średniodobowe dla pyłu zawieszonego PM10 nie przekroczyły poziomów dopuszczalnych, wszystkie strefy zostały zaliczone do klasy A (podobnie jak w latach 2020-2022).

Nie została przekroczona dopuszczalna częstość przekraczania stężeń 24-godzinnych PM10 (35 dni w roku kalendarzowym), a także wartości stężeń średnich rocznych pyłu PM2,5. Obie te normy były jednak przekroczone w 2022 r. i w latach poprzednich, a obszary przekroczeń występowały także w powiecie bieruńsko-lędzińskim[9].

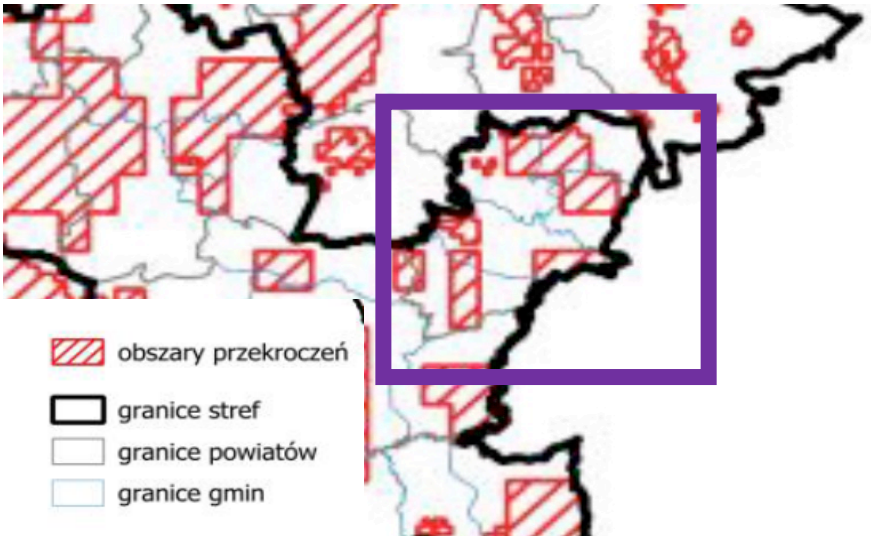
Największym problemem w zakresie jakości powietrza jest przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10. W 2023 roku obszar przekroczeń poziomu docelowego dla tego zanieczyszczenia obejmował ponad połowę obszaru województwa, zamieszkałą przez 59% ludności. Obszary przekroczeń występowały także na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskego (Rysunek 4). Głównym poziomem przekroczenia poziomów zanieczyszczenia BaP jest emisja z sektora bytowego – z palenisk domowych – w sezonie grzewczym. Także wtedy zdarzają się przekroczenia średnich dobowych stężeń pyłów PM10.

W strefie śląskiej odnotowano przekroczenia poziomów stężenia ozonu (w odniesieniu do celu długoterminowego) ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin (obszar przekroczeń obejmuje cały powiat). Jako główną przyczynę występowania przekroczeń poziomu celu długoterminowego dla ozonu GIOŚ wskazuje warunki meteorologiczne w okresie wiosenno-letnim, sprzyjające formowaniu się ozonu w powietrzu oraz napływ mas powietrza zanieczyszczonych ozonem

[9] Uchwała nr VI/62/8/2023 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 20 listopada 2023 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji „Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego" przyjętego uchwałą Nr VI/21/12/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 czerwca 2020 roku

i substancjami stanowiącymi tzw. prekursory ozonu, z terenów zurbanizowanych województwa i spoza granic kraju.

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego nie odnotowano przekroczeń norm w odniesieniu do innych rodzajów zanieczyszczeń powietrza.

Rysunek 4. Zasięg obszarów przekroczeń poziomu docelowego B(a)P w pyle zawieszonym PM10, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi, w województwie śląskim w 2023 roku.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim za 2023 r, GIOŚ

Jako przyczyny poprawy jakości powietrza w woj. śląskim GIOŚ przyjmuje się realizowane przez samorządy programy naprawcze, w tym przyjęcie w 2017 r. uchwały antysmogowej.

Wskazuje się jednak także na rolę wyjątkowo ciepłych sezonów grzewczych w ostatnich latach. Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego prowadzone są od lat działania ograniczające niską emisję. Program ograniczenia niskiej emisji (PONE), z udziałem środków z WFOŚiGW w Katowicach, środków powiatu i gmin. zakładający wymianę niskowydajnych, węglowych źródeł ciepła na kotły gazowe kondensacyjne, niskoemisyjne kotły węglowe, kotły na biomasę, pellet są realizowane w Bieruniu, Chełmie Śląskim, Lędzinach, Imielinie i Bojszowach. Ponadto gminy realizują dodatkowe programy wsparcia (w postaci dotacji celowej) wymiany kotłów na paliwa stałe (pozaklasowych lub które uległy awarii) ze środków własnych (w Bojszowach, Bieruniu, Imielinie). Realizowane były także programy instalacji fotowoltaicznych na terenie gmin: Bojszowy, Imielin, Lędziny. W czterech gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego (Bieruń, Lędziny, Imielin, Chełm Śląski) działają punkty konsultacyjne programu „Czyste Powietrze" prowadzone w porozumieniu z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach.

W ramach programu *„Śląskie. Przywracamy błękit* - Kompleksowa realizacja Programu Ochrony Powietrza dla Województwa Śląskiego” we wszystkich gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego działają przeszkoleni ekodroadcy. Ich zadania obejmują świadczenie usług doradczych dla mieszkańców oraz inicjowanie i koordynowanie lokalnych działań na rzecz poprawy jakości powietrza.

Wykres ankiety 6. Ocena ogólna jakości środowiska w poszczególnych JST i w Powiecie w opinii radnych i urzędników (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać na powyższym wykresie ankiety, radni i urzędnicy JST z obszaru Powiatu krytycznie oceniają ogólną jakość środowiska. Najlepszą ocenę wystawili przedstawiciele organów wykonawczych (3,29 w skali 1 – 5), a najbardziej krytyczni są pracownicy oświaty (3,06 w tej samej skali).

Stan wód i zagrożenie powodziowe

Stan wód powierzchniowych

Obszar powiatu położony jest w obrębie regionu wodnego Małej Wisły, na terenie zlewni bilansowej Przemszy oraz Małej Wisły. Obszar odwadniany jest głównie przez Wisłę oraz jej dopływy – Przemszę, Gostynię, Potok Goławiecki.

Naturalne zbiorniki wodne występują w dolinie Wisły. Są to charakterystyczne dla rzek meandrujących starorzecza. Ponadto na terenie Powiatu znajdują się zbiorniki sztuczne[10]:

- zbiornik Dziećkowice (w gminach Imielin i Chełm Śląski) o pow. 710 ha powstały w wyrobisku piasku podsadzkowego stanowi zbiornik wody pitnej;
- zbiornik Łysina (w Bieruniu) – zbiornik poeksploatacyjny, wykorzystywany do celów rekreacyjnych;
- zbiornik Poloczek (w gminie Bojszowy) – pozostałości stawów hodowlanych;
- mniejsze zbiorniki – stawy pohodowlane (np. Pacwowe Stawy, Staw Kudrowiec, Staw Goldman), oczka wodne w Dolinie Przemszy i Wisły oraz osadniki i zbiorniki poeksploatacyjne (m.in. nieczynny zbiornik wód pokoagulacyjnych na zachód os Zbiornika Dziećkowice w Chełmie Śląskim).

[10] Program ochrony środowiska dla powiatu bieruńsko-lędzińskiego do roku 2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2030.

Na terenie powiatu znajduje się dziewięć jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP)[11], o zróżnicowanych typach abiotycznych, należących zarówno do krajobrazów nizinnych jak i wyżynnych. Większość z nich to cieki silnie przekształcone.

- Przemsza od Białej Przemszy do ujścia (RW20001021294) – silnie zmieniona część wód, typ potok lub strumień nizinny piaszczysty,
- Pszczynka od zb. Łąka do ujścia (RW20001121169) – silnie zmieniona część wód, typ rzeka nizinna,
- Wisła od zb. Goczałkowice do Przemszy (RW20001121199) – silnie zmieniona część wód, typ rzeka nizinna,
- Wisła od Przemszy do Skawy (RW20001121339) – silnie zmieniona część wód, typ rzeka nizinna,
- Potok Tyski (RW200006211869) – silnie zmieniona część wód, typ potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym,
- Mleczna (RW200006211889) – silnie zmieniona część wód, typ potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym,
- Potok Goławiecki (RW200006211949) – silnie zmieniona część wód, typ potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym,
- Korzenica (RW200010211689) – naturalna część wód, typ potok lub strumień nizinny piaszczysty,
- Gostynia od Starej Gostyni do ujścia (RW200011211899) – silnie zmieniona część wód, typ rzeka nizinna.

Stan wód powierzchniowych w powiecie bieruńsko-lędzińskim jest zły. Większość JCWP wykazuje zły lub słaby potencjał ekologiczny oraz stan chemiczny poniżej dobrego (Tabela 4).

Tabela 4. Ocena stanu wód powierzchniowych (JCWP) w powiecie bieruńsko-lędzińskim.

Jednolita część wód	Stan/potencjał ekologiczny		Stan chemiczny		Stan (ogólny)
	Ocena	Wskaźniki determinujące	Ocena	Wskaźniki determinujące	
Przemsza od Białej Przemszy do ujścia RW20001021294	słaby pot.	przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor fosforanowy (V), cynk; fitobentos, makrofity, makrobezkręgowce	poniżej dobrego	benzo(a)piren, benzo(g,h,i)perylen, fluoranten, kadm, nikiel, ołów, DDT całkowity, HCH;bromowane difenyloetery, heptachlor	zły
Pszczynka od zb. Łąka do ujścia RW20001121169	umiarkowany pot.	OWO, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy;	poniżej dobrego	bromowane difenyloetery	zły
Wisła od zb. Goczałkowice do Przemszy RW20001121199	zły pot.	BZT5, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy; fitobentos, makrofity, makrobezkręgowce, ichtiofauna	poniżej dobrego	benzo(a)piren, benzo(g,h,i)perylen, heptachlor;bromowane difenyloetery, rtęć, heptachlor	zły
Wisła od Przemszy do Skawy RW20001121339	zły pot. ek.	przewodność, azot amonowy; fitobentos, makrofity, makrobezkręgowce, ichtiofauna	poniżej dobrego	benzo(a)piren, nikiel	zły
Potok Tyski RW200006211869	słaby pot.	OWO, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor ogólny, fosfor fosforanowy (V), cynk; fitobentos	poniżej dobrego	nikiel	zły
Mleczna RW200006211889	umiarkowany pot.	BZT5, OWO, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, fosfor ogólny; fitobentos	dobry	-	zły

[11] Opracowanie własne na podstawie kart charakterystyk projektu „Opracowanie II aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy wraz z dokumentami planistycznymi stanowiącymi podstawę do ich opracowania". http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe

Jednolita część wód	Stan/potencjał ekologiczny		Stan chemiczny		Stan (ogólny)
	Ocena	Wskaźniki determinujące	Ocena	Wskaźniki determinujące	
Potok Goławiecki RW200006211949	słaby pot.	BZT5, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor fosforanowy (V); fitobentos	poniżej dobrego	nikiel	zły
Korzenica RW200010211689	umiarko-wany stan	azot amonowy	poniżej dobrego	bromowane difenyloetery, heptachlor	zły
Gostynia od Starej Gostyni do ujścia RW200011211899	słaby pot.	BZT5, OWO, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor ogólny; fitobentos, makrobezkręgowce	poniżej dobrego	nikiel, ołów; bromowane difenyloetery, rtęć	zły

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart charakterystyk JCWP http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe

Ocena stanu na podstawie oceny stanu GIOŚ 2014-2019 i oceny eksperckiej (wg klasyfikacji obowiązującej od 1 stycznia 2022)

Zły stan wód na terenie Powiatu wynika z licznych źródeł zanieczyszczeń, zarówno znajdujących się na obszarze powiatu jak i w zlewniach powyżej, wywierających przede wszystkim presję troficzną i chemiczną (Tabela 5).

Do najistotniejszych źródeł presji chemicznej dla wód powierzchniowych należą:

- Źródła rozproszone z gospodarki komunalnej, związanej z rozwojem obszarów zurbanizowanych (źródła rozproszone) oraz składowiskami odpadów (źródła punktowe);
- Źródła przemysłowe (punktowe źródła przemysłowe, ze składowisk odpadów)
- Źródła nieznane (związane z odprowadzaniem substancji zakazanych).

Do najistotniejszych źródeł presji troficznej dla wód powierzchniowych należą:

- Odpływ miejski (nieoczyszczone wody opadowe),
- Rolnictwo (nawożenie),
- źródła bytowe i komunalne,
- Źródła przemysłowe.

Na stan wód wpływ ma także znaczący stopień przekształcenia koryt i dolin rzecznych oraz zmiany stosunków wodnych wynikających z górnictwa (presja hydromorfologiczna).

Tabela 5. Główne źródła presji na JCWP w powiecie bieruńsko-lędzińskim

Jednolita część wód	Główne źródło presji				
	troficznych	zasalają-cych	z grupy syntet. i niesynt. subst. zaniecz.	hydro-morfologicznych	chemicznych
Przemsza od Białej Przemszy do ujścia RW20001021294	odpływ miejski (wody opadowe)	nie dotyczy	nie dotyczy	prostowanie koryta, budowle piętrzące, budowle regulacyjne, górnictwo	rozproszone: rozwój obszarów zurbanizowanych; punktowe: przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk, nieznane (substancje zakazane)
Pszczynka od zb. Łąka do ujścia RW20001121169	odpływ miejski (wody opadowe); nawożenie i depozycja, źródła przemysłowe, źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)	nie dotyczy	nie dotyczy	prostowanie koryta, budowle piętrzące, budowle regulacyjne, górnictwo, zapora powyżej	rozproszone: rozwój obszarów zurbanizowanych;
Wisła od zb. Goczałkowice do Przemszy	odpływ miejski (wody opadowe); nawożenie	nie dotyczy	nie dotyczy	prostowanie koryta, budowle piętrzące, budowle regulacyjne,	rozproszone: rozwój obszarów zurbanizowanych;

Jednolita część wód	Główne źródło presji				
	troficznych	zasalają-cych	z grupy syntet. i niesynt. subst. zaniecz.	hydro-morfologicznych	chemicznych
RW20001121199	i depozycja, źródła przemysłowe, źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)			górnictwo, zapora powyżej	nieznane (substancje zakazane);
Wisła od Przemszy do Skawy RW20001121339	nawożenie i depozycja, odpływ miejski (wody opadowe), źródła przemysłowe, źródła bytowe i komunalne (rozproszone)	nie dotyczy	nie dotyczy	budowle piętrzące, wały przeciwpowodziowe, górnictwo	rozproszone: rozwój obszarów zurbanizowanych; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo; punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk
Potok Tyski RW200006211869	nawożenie i depozycja, odpływ miejski (wody opadowe)	eutrofizacja	ścieki przemysłowe i komunalne oraz depozycja atmosferyczna	prostowanie koryta, budowle regulacyjne, obiekty mostowe, górnictwo	rozproszone: rozwój obszarów zurbanizowanych
Mleczna RW200006211889	źródła przemysłowe, źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)	ścieki przemysłowe i komunalne	nie dotyczy	prostowanie koryta, budowle regulacyjne, obiekty mostowe , wały przeciwpowodziowe, górnictwo,	nie dotyczy
Potok Goławiecki RW200006211949	nawożenie i depozycja, odpływ miejski (wody opadowe	ścieki przemysłowe i komunalne	nie dotyczy	prostowanie koryta, budowle piętrzące, budowle regulacyjne, obiekty mostowe, wały przeciwpowodziowe górnictwo	rozproszone: rozwój obszarów zurbanizowanych; punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk, nieznane (substancje zakazane
Korzenica RW200010211689	nawożenie i depozycja, odpływ miejski (wody opadowe), źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)	nie dotyczy	nie dotyczy	prostowanie koryta, budowle regulacyjne górnictwo	rozproszone: rozwój obszarów zurbanizowanych; nieznane (substancje zakazane);
Gostynia od Starej Gostyni do ujścia RW200011211899	źródła przemysłowe, źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)	nie dotyczy	nie dotyczy	prostowanie koryta, budowle piętrzące, budowle regulacyjne, wały przeciwpowodziowe, górnictwo,	rozproszone: rozwój obszarów zurbanizowanych; punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk, nieznane (substancje zakazane)

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart charakterystyk JCWP http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną w ramach aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy określono cele środowiskowe dla jednolitych części wód, poprzez wdrożenie działań mających zapewnić długookresowe, racjonalne gospodarowanie wodami oraz ochronę zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju (Tabela 6)[12]. Dla JCWP na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego wskazano w celach środowiskowych poprawę potencjału/stanu ekologicznego jak, a także częściową poprawę stanu chemicznego wód.

[12] II Aktualizacja PGW https://apgw.gov.pl/pl/III-cykl-prace-realizowane-w-cyklu

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Dla każdej JCWP określono także ryzyko nieosiągnięcia celów. Dla wszystkich JCWP na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego wskazano zagrożenie dla osiągnięcia celów środowiskowych.

Tabela 6. Cele środowiskowe dla JCWP w powiecie bieruńsko-lędzińskim

Jednolita część wód	stan/potencjał ekologiczny		stan chemiczny	
	ocena	cel	ocena	cel
Przemsza od Białej Przemszy do ujścia RW20001021294	słaby pot.	Umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [cynk, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C, IO, MIR, MMI, EFI+PL/ IBI_PL]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny	poniżej dobrego	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(g,h,i)perylen(w), fluoranten(w), Heksachlorocykloheksan (HCH)(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
Pszczynka od zb. Łąka do ujścia RW20001121169	umiarko-wany pot.	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny	poniżej dobrego	dobry stan chemiczny
Wisła od zb. Goczałkowice do Przemszy RW20001121199	zły pot.	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny	poniżej dobrego	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(g,h,i)perylen(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
Wisła od Przemszy do Skawy RW20001121339	zły pot. ek.	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny na odcinku cieku istotnego Wisła od ujścia Skawy do ujścia Soły (dla łososia); zapewnienie drożności cieku dla migracji gatunków o znaczeniu gospodarczym na odcinku cieku głównego Wisła od ujścia Skawy do ujścia Soły (dla troci wędrownej)	poniżej dobrego	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
Potok Tyski RW200006211869	słaby pot.	umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny, azot amonowy, fosforany, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna wartość w wodzie: do 2740 µS/cm), IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny	poniżej dobrego	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [nikiel(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
Mleczna RW200006211889	umiarko-wany pot.	umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot amonowy, OWO, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna wartość w wodzie: zgodnie z zasadą braku dalszego pogorszenia), IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny	dobry	dobry stan chemiczny
Potok Goławiecki RW200006211949	słaby pot.	umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny, azot amonowy, fosforany, BZT5, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna	poniżej dobrego	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [nikiel(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

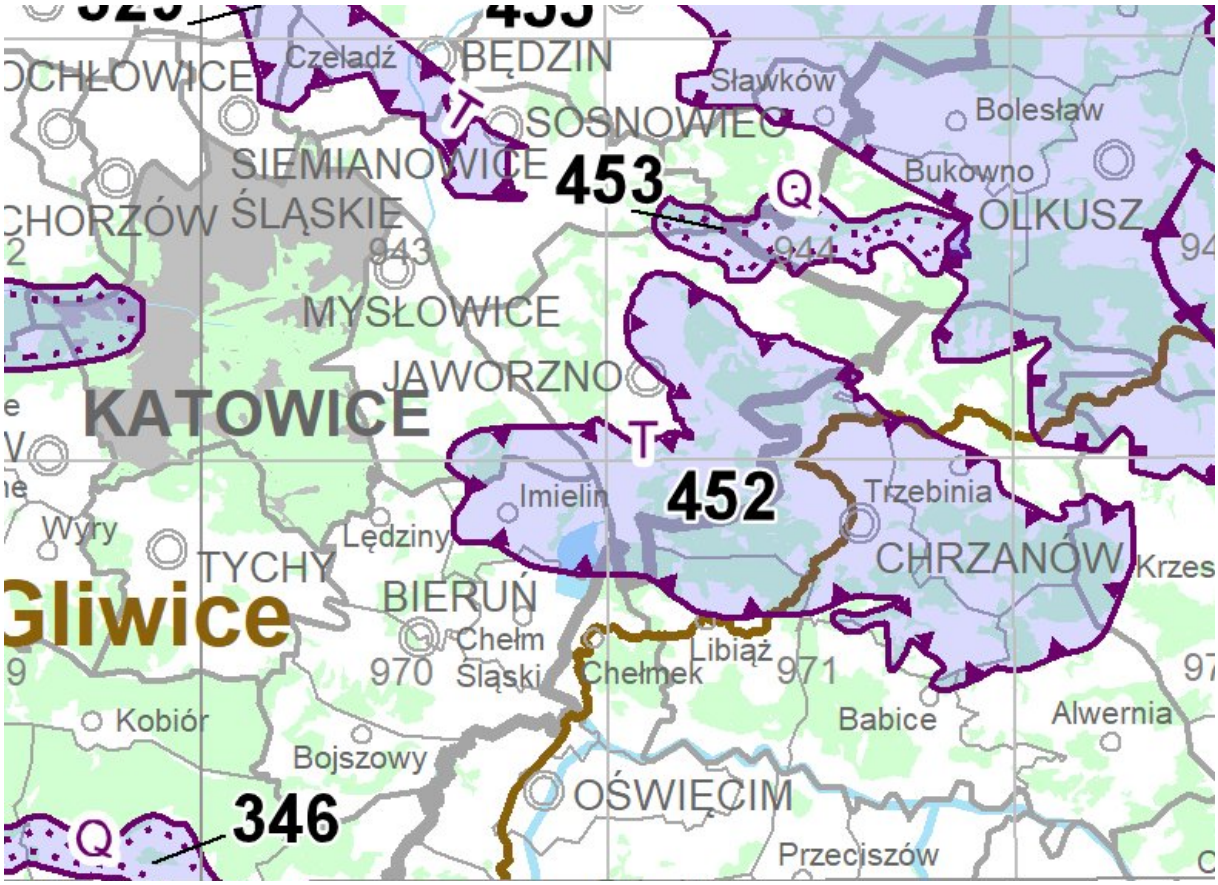
Jednolita część wód	stan/potencjał ekologiczny		stan chemiczny	
	ocena	cel	ocena	cel
		wartość w wodzie: zgodnie z zasadą braku dalszego pogorszenia), IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny		
Korzenica RW200010211689	umiarkowany stan	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny	poniżej dobrego	dobry stan chemiczny
Gostynia od Starej Gostyni do ujścia RW200011211899	słaby pot.	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny	poniżej dobrego	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [nikiel(w), ołów(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart charakterystyk JCWP http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe

Stan wód podziemnych

Główne zbiorniki wód podziemnych to struktury geologiczne zasobne w wodę, które stanowią lub mogą stanowić w przyszłości strategiczne zasoby wód podziemnych do wykorzystania dla zaopatrzenia ludności i podstawowych gałęzi gospodarki wymagających wody wysokiej jakości[13]. W północnej części powiatu bieruńsko-lędzińskiego znajduje się fragment zbiornika nr 452 „Chrzanów" (Rysunek 5). Głównym poziomem użytkowym jest triasowe piętro wodonośne, występujące w szczelinowo-krasowych utworach węglanowych. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 82,5 tys. m^3/dobę. Na zasoby wód podziemnych Zbiornika Chrzanów istotny wpływ miały wody pochodzące z odwadniania zlikwidowanej kopalni „Trzebionka". Istotne zmiany warunków hydrodynamicznych, w wyniku wypełniania leja depresji w rejonie zlikwidowanej kopalni „Trzebionka" oraz niekorzystne trendy zmiany jakości wód podziemnych w tym rejonie wskazują na konieczność opracowania nowej dokumentacji tego zbiornika[14].

[13] https://www.pgi.gov.pl/psh/psh-2/ochrona-wod-podziemnych.html
[14] Charakterystyka głównych i lokalnych zbiorników wód podziemnych. Informator PSH: Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce. Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, 2017

Rysunek 5. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, https://www.pgi.gov.pl/psh/psh-2/ochrona-wod-podziemnych.html

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego wyodrębniono pięć jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Większość jednostek podlega presji związanej z intensywnym poborem na potrzeby komunalne oraz odwodnieniem terenów górniczych (Tabela 7)

Tabela 7. Jednolite części wód podziemnych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Nr zbiornika	Zasoby dostępne do zag. [tys. m³/rok]	Pobór [tys. m³/rok]	% wykorzyst. zasobów dost. do zag.	Zidentyfikowane presje znaczące.
145 [GW2000145]	64 184,16	28 881,74	45	(1) pobór na potrzeby odwodnienia wyrobisk górniczych (rejon GZW), (2) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem i gospodarką komunalną
146 [GW2000146]	15 216,12	45 097,0	296	(1) pobór na potrzeby odwodnienia wyrobisk górniczych (rejon GZW), (2) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem i gospodarką komunalną
147 [GW2000147]	20906,84	19 537,16	93	(1) pobór na potrzeby odwodnienia wyrobisk górniczych (rejon GZW), (2) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem i gospodarką komunalną
156 [GW2000156]	18 433,60	6 271,29	34	(1) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem i gospodarką komunalną, (2) pobór punktowy z ujęć wód podziemnych oraz odwodnienia wyrobisk górniczych (rejon GZW)
157 [GW2000157]	14 806,96	18 466,84	125	1) pobór na potrzeby odwodnienia wyrobisk górniczych (rejon GZW), (2) presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem i gospodarką komunalną

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart charakterystyk JCWPd http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-podziemne

Stan większości jednolitych części wód podziemnych został oceniony jako słaby (Tabela 8). Jedyną jednostką, której stan ogólnych oceniono jako dobry jest JCWPd nr 156. W większości przypadków słaba ocena wynika ze złego stanu ilościowego wód (w tym obniżenia poziomu zwierciadła wód poziomów wodonośnych), a ten z przekroczenia zasobów dyspozycyjnych, głównie na skutek poboru odwodnieniowego w rejonie Górnośląskiego Zagłębia Węglowego.

W przypadku JCWPd nr 145 ocena wynika ze słabego stanu chemicznego (przekroczenia K, NO3, Ca, pH, Ni, Fe, Mn, SO_4). Zagrożeniem dla stanu wód w tej jednostce mogą być potencjalne ogniska zanieczyszczeń (punktowe, liniowe, obszarowe), możliwość ascenzji kwaśnych wód kopalnianych a także słaba izolacja lub/i mała głębokość występowania poziomu wodonośnego. Częściowo zanieczyszczenia mają także charakter geogeniczny (Fe, Mn).

Dla wszystkich JCWPd określono cele środowiskowe zakładające co najmniej niepogorszenie stanu chemicznego i ilościowego wód. W przypadku wszystkich jednostek wskazano zagrożenie dla osiągnięcia celów w zakresie jakości chemicznej i celu ilościowego wód.

Tabela 8. Ocena stanu jednolitych części wód podziemnych oraz cele środowiskowe i ocena ryzyka ich nieosiągnięcia

Nr JCWPd	Ocena stanu JCWPd			Cel środowiskowy		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środow.
	chemiczny	ilościowy	ocena	chemiczny	ilościowy	
145	słaby	dobry	słaby	dobry, z wyłącz. przekr. wartości progowej dobrego stanu w przypadku wskaźników: Fe, Mn	dobry	zagrożona ilościowo i chemiczne
146	dobry	słaby	słaby	dobry	brak pogorszenia akt. stanu ilościow. (słaby stan ilościowy w zakresie bilansu wodnego)	zagrożona ilościowo i chemiczne
147	dobry	słaby	słaby	dobry	brak pogorszenia aktualnego stanu ilościowego (słaby stan ilościowy w zakresie bilansu wodnego)	zagrożona ilościowo i chemiczne
156	dobry	dobry	dobry	dobry	dobry	zagrożona ilościowo i chemiczne
157	dobry	słaby	słaby	dobry	brak pogorszenia aktualnego stanu ilościowego (słaby stan ilościowy w zakresie bilansu wodnego)	zagrożona ilościowo i chemiczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart charakterystyk JCWPd http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-podziemne

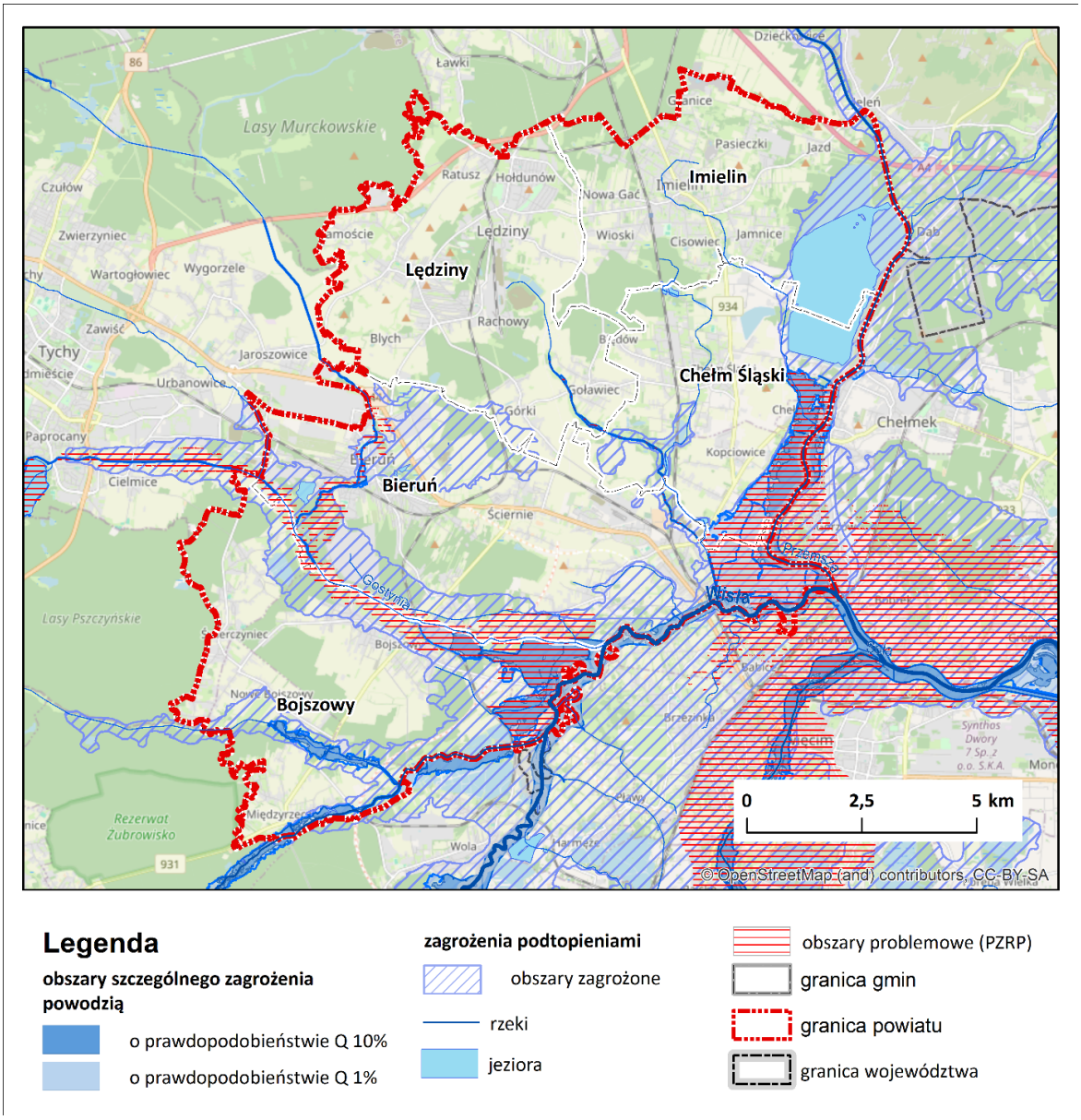
Zagrożenie powodziowe

Do obszarów szczególnego zagrożenia powodzią zalicza się m.in. obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy oraz tereny zalewane wodą powodziową Q=1% i Q=10% wskazane na mapach zagrożenia powodziowego.

Obszary zagrożenia powodziowego w powiecie bieruńsko lędzińskim występują w dolinach Wisły, Przemszy oraz Pszczynki, a także mniejszych rzek: Gostyni, Korzenicy, Mlecznej, Potoku Goławieckiego.

Ze względu na ukształtowanie terenu, położenie w widłach Wisły i Przemszy oraz zagospodarowanie terenu, największe obszary zagrożenia powodziowego znajdują się w Bieruniu (Bijasowice, Bieruń Nowy, Czarnuchowice), Chełmie Śląskim oraz w Bojszowach (Rysunek 6).

Znaczące obszary tychże gmin są także w zagrożone występowaniem powodzi od wód gruntowych (podtopień). Jako obszary podtopień definiuje się obszary wystąpienia zwierciadła wody podziemnej blisko powierzchni terenu, co skutkuje podmokłościami w rejonie i sąsiedztwie doliny rzecznej[15].

Rysunek 6. Obszary zagrożenia powodziowego w powiecie bieruńsko-lędzińskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wód Polskich (w serwisie Otwarte Dane) i Państwowego Instytutu Geologicznego (usługa WMS PGI), podkład: OpenStreetMap

[15] https://www.pgi.gov.pl/psh/dane-hydrogeologiczne-psh/947-bazy-danych-hydrogeologiczne/8874-obszary-zagrozone-podtopieniami.html

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszaru dorzecza Wisły (2 cykl)[16] definiuje obszary problemowe - charakteryzujące się najwyższym poziomem zintegrowanego ryzyka powodziowego, wymagających pilnych działań redukujących ryzyko powodziowe. Powiat bieruńsko-lędziński położony jest na terenie trzech takich obszarów - w Bieruniu, gminie Bojszowy i gm. Chełm Śląski (Tabela 9 i Rysunek 6).

Tabela 9. Obszary problemowe PZRP dla obszar dorzecza Wisły

Obszar problemowy	Zlewnia planistyczna	Typ powodzi*	Uwagi / charakterystyka OP
Zlewnia Przemszy	Zlewnia [Wisły] od ujścia Przemszy do ujścia Potoku Kościelnickiego;	A11, A21	OP dotyczy rzeki Przemszy (w km 0+000 – 42+800) wraz z jej dopływami, Potoku Goławieckiego (km 0+000 – 7+500) oraz łączącego je odcinka Wisły. Największe zagrożenie istnieje w rejonie ujścia Przemszy do Wisły (km 0+000 – 6+000 rzeki Przemszy). Wskazany obszar dotyczy dzielnicy Czarnuchowice (gm. Bieruń) oraz wsi Gorzów (gm. Chełmek). Zagrożenie występuje także na rzekach: Biała Przemsza, Bobrek, Kozi Bród, Biała, Brynica, Rawa, Wielonka
Gostynia	Małej Wisły	A23, A11	OP dotyczy rzeki Gostynia w km 0+000 – 15+000 oraz odcinka Wisły od ujścia Gostyni do ujścia Pszczynki. Największe zagrożenie występuje w gm. Bojszowy, w miejscowości Jedlina, na zawalu Wisły, obejmując obszar skupionej zabudowy jednorodzinnej
Górna Wisła	[m.in.] Zlewnia [Wisły] od ujścia Przemszy do ujścia Potoku Kościelnickiego	A23	OP wyznaczono w oparciu o rozkład ryzyka powodziowego dla powodzi A23

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły.

**Oznaczenie typu powodzi ze względu na źródło i mechanizm powstawania: A11: powodzie rzeczne, A21: powodzie o mechanizmie naturalnego wezbrania – zalanie terenu przez wody na skutek podniesienia się ich poziomu, A23: powodzie rzeczne powstałe w wyniku zniszczenia obwałowań przeciwpowodziowych.*

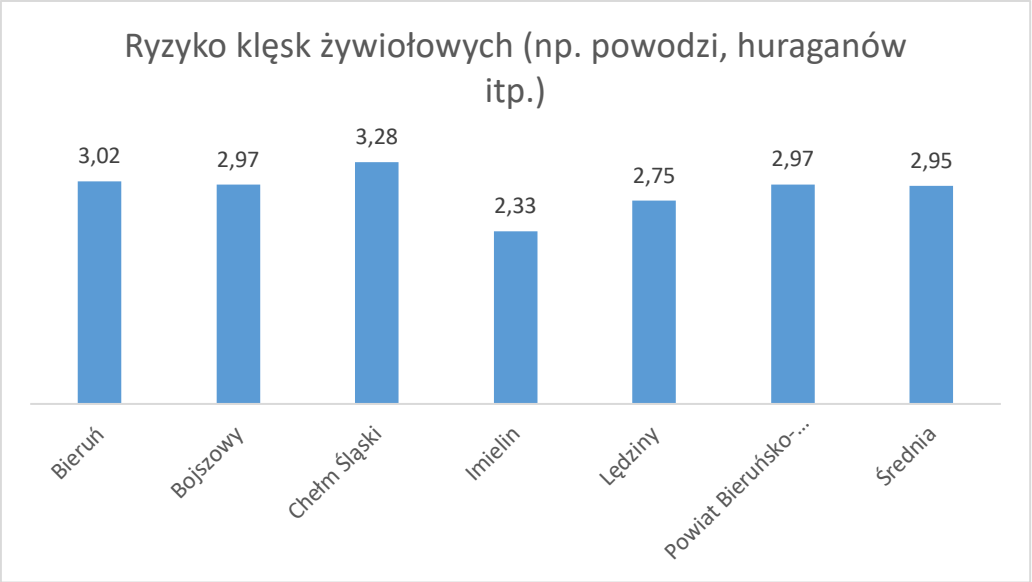
Na liście działań strategicznych przewidzianych do realizacji w ramach PZRP figuruje 5 zadań z terenu powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

- Odbudowa i przebudowa obwałowań przeciwpowodziowych rzeki Mleczna na terenie m. Bieruń Stary w km 1+900-4+350 (od mostu kolejowego przy ul. Chemików do mostu w ul. Turyńskiej) gm. Bieruń, pow. bieruńsko – lędziński (OP Gostynia);
- Przebudowa i nadbudowa lewego wału rzeki Wisły oraz lewego wału rzeki Pszczynki od ujścia rzeki Gostynki (miejsce zakończenia nadbudowy wałów rzeki Gostynki w km 0+000 –1+200) do nasypu kolejowego w m. Jedlina, gm. Bojszowy (OP Gostynia);
- Przebudowa i odbudowa obustronnych wałów przeciwpowodziowych rzeki Gostynki w km lewy wał: 4+200 - 10+620, prawy wał: 4+200-11+450 [w gm. Bojszowy] (OP Gostynia);
- Przebudowa i odbudowa obustronnych wałów przeciwpowodziowych rzeki Gostynki w km 3+000-4+200 [w gm. Bojszowy] (OP Gostynia);
- Modernizacja i nadbudowa lewostronnego obwałowania rzeki Wisły w Bieruniu – Czarnuchowicach od ujścia rzeki Przemszy (przejazd wałowy na wysokości posesji przy ul. Mielęckiego 82) do mostu w ulicy Warszawskiej (droga nr 44) wraz z odwodnieniem terenów zawala wałów rzeki Przemszy, gm. Bieruń, pow. bieruńsko – lędziński (OP Zlewnia Przemszy).

[16] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły, Dz.U. 2022 poz. 2739

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Kwestie zagrożeń powodziowych są istotne dla wszystkich grup ankietowanych w procesie przygotowania Diagnozy. Jak zaznaczono wcześniej (por. Wykres ankiety 3), zagrożenia te wraz ze szkodami górniczymi zasygnalizowało jako problem aż 36% ankietowanych mieszkańców. Przedsiębiorcy także wskazali tę kategorie problemów jako istotną – 7 na 31 wskazań (por. Wykres ankiety 28). Z kolei, radni i urzędnicy odnieśli się do ryzyk związanych z klęskami żywiołowymi na poziomie średnim i dość wyrównanym w skali poszczególnych JST. Przedstawia to poniższy Wykres ankiety.

Wykres ankiety 7. Ocena ryzyka klęsk żywiołowych, a zwłaszcza powodzi przez radnych i urzędników (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

***

Do zagadnień związanych z ochroną środowiska na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego odnieśli się ogólnie włodarze gmin i Powiatu. W trakcie **wywiadu fokusowego** podkreślono, że kluczowym zagadnieniem w procesie dalszej poprawy środowiska – zarówno powietrza, jak i wód oraz ziemi – jest system edukacji środowiskowej, który powinien wykształcić w młodym pokoleniu odpowiednie postawy i zachowania.

Obszary i obiekty o wysokich walorach kulturowych i przyrodniczych

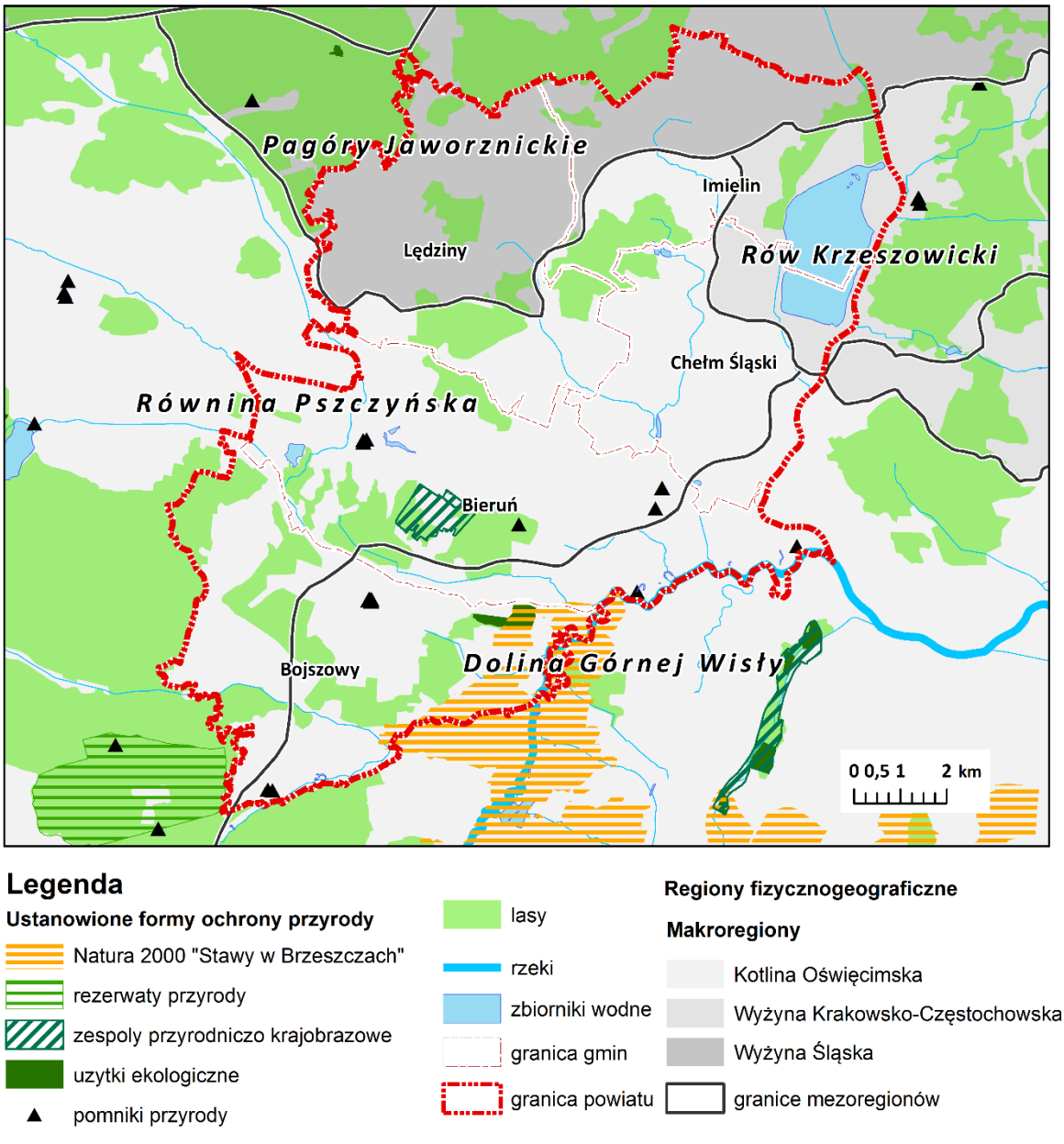
Obszary o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych

Powiat położony jest na granicy trzech wielkich jednostek fizycznogeograficznych (makroregionów). Wynika z tego zróżnicowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gmin (Rysunek 7). Większość powiatu (w całości gmina Bojszowy, Bieruń oraz południowe części pozostałych gmin) położona jest w obrębie Kotliny Oświęcimskiej (mezoregiony Dolina Górnej Wisły i Równina Pszczyńska), z równinnym, lekko pofałdowanym krajobrazem i rozległymi dolinami rzecznymi. Fragmenty Imielina i gminy Chełm Śląski położone są na terenie mezoregionu Rów Krzeszowicki (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), tektonicznego obniżenia wypełnionego osadami. Natomiast północna część powiatu położna jest na Wyżynie Śląskiej (Pagóry Jaworznickie), gdzie triasowe skały węglanowe tworzą izolowane pagóry. Powiat bieruńsko-lędziński jest obszarem o znacznym stopniu antropogenicznych przekształceń środowiska, jednak w gminach powiatu zachowały się obszaru o znaczących walorach przyrodniczych.

Obszarem o najwyższych walorach przyrodniczych na terenie Bierunia jest dolina Wisły między ujściami Gostyni i Przemszy, obejmująca meandrujące koryto rzeki oraz terasę zalewową ze starorzeczami. Najwyższe wartości przyrodnicze cechują ekosystemy związane z ciekami i zbiornikami wodnymi (w tym starorzeczami i pozostałościami dawnych stawów), stanowiące siedliska rzadkich gatunków oraz pełniące rolę korytarzy ekologicznych. Ponadto cenne przyrodniczo i krajobrazowo są większe kompleksy leśne, pasy i kępy zadrzewień i zarośli, zachowane w dolinach cieków płaty wilgotnych świeżych łąk. Obszarami o wysokich walorach krajobrazowych o charakterze antropogenicznym są pozostałości grobli Wielkiego Stawu Bieruńskiego, groble stawów – Kopańskiego i Goldman (na granicy z gm. Chełm Śląski, staw położony jest w Kopciowicach) i teren „Paciorkowców". Ponadto do cenniejszych terenów należą zbiornik Łysina wraz z otoczeniem, ujście rzeki Mlecznej do Gostyni Góra Chełmeczki, Skarpa nad Potokiem Bijasowickim i Staw Derówka.

Walory krajobrazowe Lędzin związane są przede wszystkim z urozmaiconą rzeźbą terenu w jej północnej części w obrębie Pagórów Jaworznickich, składających się z szeregu garbów i wzniesień o kopiastych wierzchołkach, miejscami o znacznych wysokościach względnych (góra Klemensa i Klimont). Cennym pod względem krajobrazowym i przyrodniczym obszarem są szerokie doliny Przyrwy i miejscami Potoku Goławieckiego. Lasy na obrzeżach północno-zachodniej części miasta wchodzą w skład obszaru węzłowego dla ssaków kopytnych - Lasy Murckowskie, połączonej przez korytarz w dolinie Mlecznej z Lasami Pszczyńsko-Kobiórskimi.

Pod względem krajobrazu w Imielinie wyróżnić można północną część położoną na zbudowanych z triasowych skał węglanowych wzgórzach oraz równinną pozostałą część. Wyróżniające się pod względem przyrodniczo-krajobrazowym obszary miasta to dolina Imielinki, tereny wapiennych i dolomitowych wzgórz z dawnymi kamieniołomami w północnej części miasta, zbiorowiska wodno-błotne w Starej Gaci i na północ od Błędowaoraz Zbiornik Imieliński (Dziećkowice).

Rysunek 7. Lasy i przyrodnicze tereny chronione w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle regionalizacji fizycznogeograficznej[17]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przestrzennych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody oraz Corine Land Cover.

Obszarem o największej bioróżnorodności w granicach gminy Chełm Śląski jest wilgotna dolina Przemszy (regionalny korytarz ornitologiczny „Dolina Przemszy"). Gradient wilgotnościowy, podatność na zalewy oraz obecność licznych gatunków rodzimych drzew stwarza szerokie spektrum siedlisk i warunki bytowania dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Unikalnym w skali gminy elementem krajobrazu jest jej najwyższy punkt – Smutna Góra (284,6 m n.p.m.). Porastający jej stoki drzewostan jest zwarty, złożony z gatunków rodzimych (oraz aklimatyzowanej robinii). W północno-zachodniej części gminy występuje wschodni fragment regionalnej ostoi florystyczno-mykologicznej „Chełm Śląski

[17] Regionalizacja fizycznogeograficzna na podstawie: Solon i in., 2018, Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. Geographia Polonica 91(2):143-170

– Błędów". Przedmiotami ochrony są tu mszaki (1 gatunek) oraz rośliny naczyniowe (4 gatunki). Ważną ostoją dla ptaków jest Zbiornik Dziećkowice.

Najważniejsze walory przyrodniczo krajobrazowe w gminie Bojszowy skupiają się w dolinach rzecznych: Wisły, Pszczynki oraz Gostyni, gdzie zachował się rozległe nadrzeczne łąki. W ujściowym odcinku tej ostatniej rzeki zachował się obszar mokradeł i lasów olchowo-dębowch. Istotnym walorem przyrodniczym jest pasmo lasów w środkowej części gminy.

Obszary i obiekty chronione na podstawie Ustawy o ochronie przyrody

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego ustanowiono stosunkowo niewiele terenów objętych formami ochrony przyrody.[18] Na terenie powiatu znajduje się obszar Natura 2000, zespół przyrodniczo krajobrazowy, użytek ekologiczny i pomniki przyrody[19].

Specjalny Obszar Ochrony Ptaków – Natura 2000 „Stawy w Brzeszczach" (PLB120009) obejmuje położony w dolinie Wisły (odcinek o charakterze naturalnym), kompleks kilkunastu starych stawów rybnych. Powierzchnia obszaru wynosi o 3,1 tys. ha (na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego, w Bieruniu i gm. Bojszowy, 357,4 ha). Stawy są otoczone przez lasy, łąki i pastwiska oraz pola. Roślinność wodna i bagienna składa się z 260 gatunków roślin naczyniowych, w rzadkim zbiorowisku łąk ostrożeniowych występują: ostrożeń łąkowy, storczyki, bluszcz pospolity. Stawy są ważną ostoją ptaków, w tym ślepowrona, bączka, rybitwy białowąsej. Na terenie ostoi występuje 14 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 6 gatunków ptaków cennych i zagrożonych (nie wymienione w Dyrektywie). Obszar stanowi element międzynarodowego korytarza ekologicznego Górnej Wisły.

Użytek ekologiczny „Stawy Jedlina" o pow. 42,2 ha, ustanowiony w 2004 r., chroni kompleks stawów i podmokłych łąk w gminie Bojszowy[20]. Celem ochrony jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych ekosystemów stawów i podmokłych łąk ze stanowiskami lęgowymi regionalnie rzadkich i ustępujących gatunków ptaków. Od II poł. XX w. stawy zanikały, obecne wypełnione wodą są pozostałości jednego stawu. Rozważane jest odtworzenie kompleksu stawów, które może podnieść walory krajobrazowe i przyrodnicze gminy.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Góra Chełmeczki" znajduje się na terenie gminy Bieruń i obejmuje pow. 120,2. Celem ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Góra Chełmeczki" jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, ze względu na bioróżnorodność, cechy estetyczne oparte na układzie licznie występujących polan wyodrębnionych kompleksami zieleni oraz kulturowe wartości związane z rozwojem miasta i zachowaniem jego tożsamości.

Jako pomniki przyrody chronione są 22 drzewa w Bieruniu i gm. Bojszowy. Największa liczba pomnikowych drzew (12, w tym 8 dębów szypułkowych, trzy jesiony i lipa drobnolistna) znajduje się w parku w Bojszowach.

Ponadto w SUiKZP gmin wskazywane są obszary i obiekty o dużych walorach przyrodniczych, które należy objąć ochroną a podstawie Ustawy o ochronie przyrody:

W Lędzinach:

[18] Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, z późn. zm.).

[19] W południowo-zachodniej części gm. Bojszowy znajduje się też niewielki fragment rezerwatu „Żubrowisko" położonego w sąsiednim powiecie pszczyńskim. Ze względu na znikomą powierzchnię na terenie powiatu BL pominięto opis rezerwatu.

[20] Załącznik 1.2. Dodatkowe informacje o użytku ekologicznym „Stawy Jedlina" w Gminie Bojszowy.

- Jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy obejmujący wzgórza Klimont i Klemensa;
- jako użytki ekologiczne: a) mokradła w oddziale leśnym 155 z przedłużeniem do doliny Goławca, mokradła przy ul. Dzikawej (powstałe na szkodach górniczych), c) podmokłe łąki i lasy na granicy z Bieruniem, d) wilgotne łąki i lasy na obszarze osiadań górniczych, e) zadrzewione i zakrzewione wyrobiska i wądoły na obrzeżach wzniesień (wzgórza Klimont i Klemensa oraz sąsiednie wzniesienia);
- jako pomniki przyrody (drzewa okazałych rozmiarów): a) lipa drobnolistna przy ul. Zamoście (pozostało jedno z grupy dwóch drzew, b) zadrzewienie w obszarze ekotonalnym na granicy lasu w Zamościu składające się z dębów i olsz, c) dęby szypułkowe przy ul. Dzikawej, d) brzoza brodawkowata na terenie Ośrodka Zalew.

W Bieruniu:

Dopuszcza się objęciem formą ochrony przyrody (bez sprecyzowania) oraz nakazuje się ochronę przed zabudową w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- Dolina Wisły – całość doliny Wisły w granicach jej zalewów powodziowych wraz z wymienionymi niżej starorzeczami
- Starorzecze „Koło Babic"
- Starorzecze „Czarnuchowice
- Starorzecze „Bujac"
- Starorzecze „Zabrzeg"
- Starorzecze „Przy Wiśle
- Starorzecze „Przy Potoku Zerowym"
- Grobla Stawu Goldman (wraz z okolicznymi stawami)
- Grobla Stawu Kopańskiego
- Grobla Wielkiego Stawu Bieruńskiego (wraz z okolicznymi zalewiskami)
- Staw „Za Groblą" w Czarnuchowicach.

W Imielinie:

- Zbiorowiska wodno-błotne w Błędowie i Stara Gać,
- Murawy kserotermiczne na Golcówce, w tym stanowisko storczyków i wnętrza łomów

Jako formę ochrony przyrody wskazuje się użytki ekologiczne, w przypadku muraw w Golcówce – należy rozważyć ochronę w formie rezerwatu.

W gminie Bojszowy[21]

- jako użytek ekologiczny: starorzecze Gostyni
- Ochrona dolin rzecznych Wisły, Pszczynki, Gostyni, Korzyńca oraz pasma lasów od Świerczyńca do Jedliny (bez sprecyzowania formy ochrony).

W gminie Chełm Śląski

- Jako obszary Chronionego Krajobrazu: Dolina Przemszy, Pacwowe Stawy;
- Pomniki przyrody: pojedyncze drzewa oraz aleja dębów szypułkowych. (Szulcowiec).

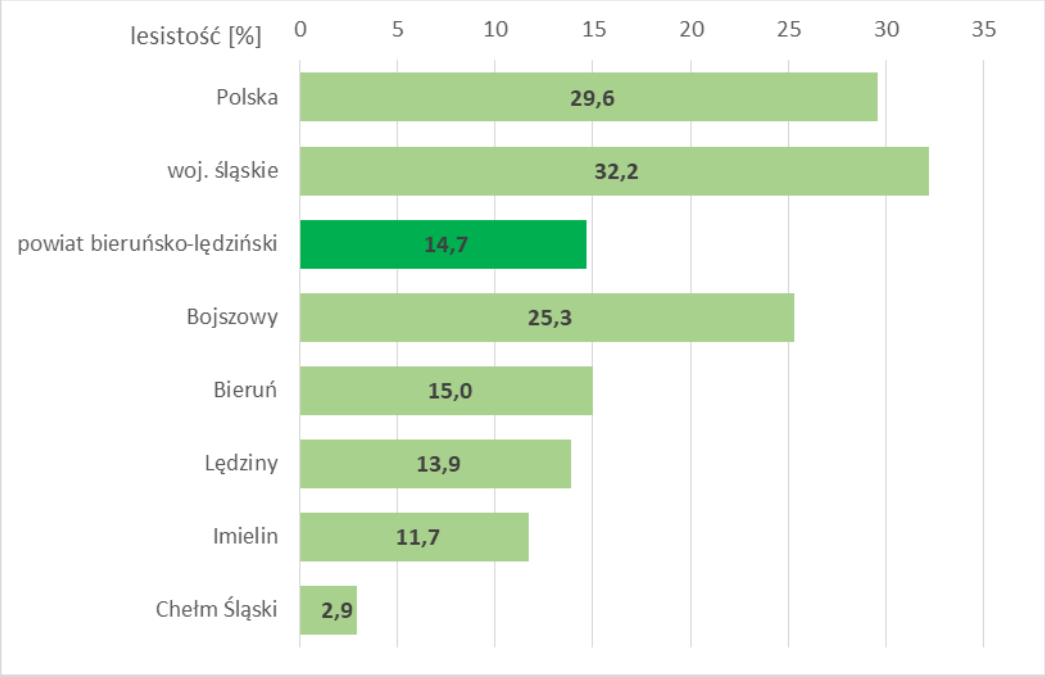
Lasy, zieleń urządzona i tereny rekreacyjne

[21] Uchwalone w 1998 r. SUiKZP gm. Bojszowy wskazuje także na ochronę w postaci otuliny Pszczyńskiego Parku Krajobrazowego – którego utworzenie przez wojewodę katowickiego (później śląskiego) nie doszło do skutku.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Powierzchnia gruntów leśnych w powiecie bieruńsko-lędzińskim w końcu 2023 r. wynosiła 2 372 ha i w ciągu 20 lat wzrosła o ok. 2,2%, co było nieco niższym przyrostem w stosunku do Polski (3,8%) ale wyższym niż dla woj. śląskiego (1,9%). Największe zasoby leśne znajdują się w gminie Bojszowy – aż 38% gruntów leśnych powiatu oraz w Bieruniu (26%). Największy przyrost powierzchni leśnych odnotowała gmina Chełm Śląski (28%) jednak powierzchnia lasów jest tam nadal znikoma (zaledwie 71 ha). Ponadto znaczniejszym wzrost powierzchni lasów (4%) odnotowano w Lędzinach.

Lesistość powiatu jest niewielka zarówno na tle kraju jak i województwa (Wykres 2.). Nawet w gminie Bojszowy lesistość jest znacznie mniejsza niż średnia dla kraju. Znikomą lesistością cechuje się gmina Chełm Śląski.

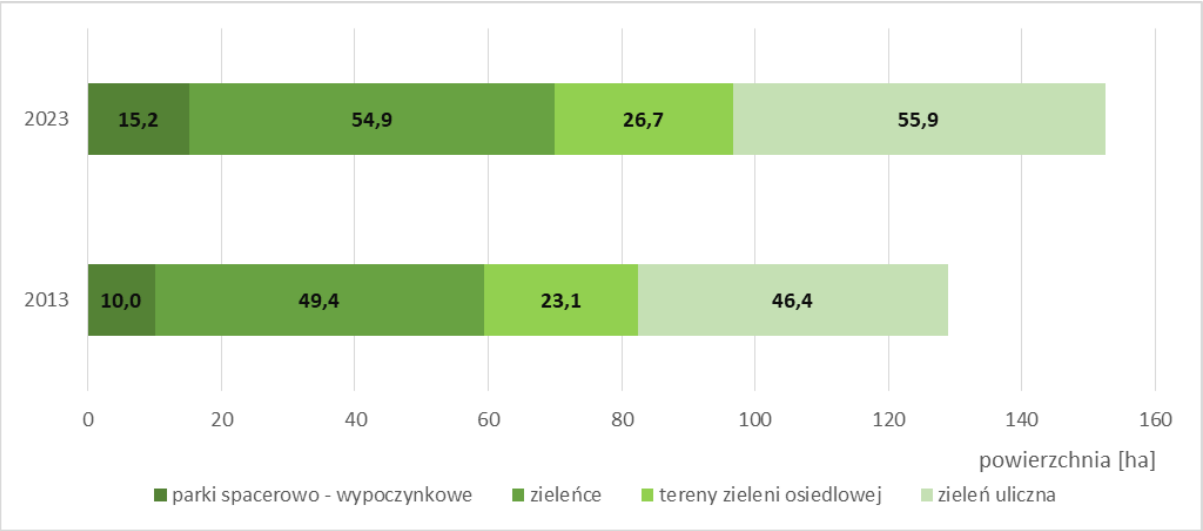

Wykres 2. Lesistość powiatu bieruńsko-lędzińskiego i jego gmin na tle kraju i woj. śląskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Powierzchnia terenów zieleni urządzonej w powiecie bieruńsko-lędzińskim wynosi blisko 160 ha i zwiększyła się w ostatniej dekadzie o ok. 24 ha (18%). Stosunkowo niewielka jest powierzchnia terenów parków spacerowo-wypoczynkowych[22], natomiast największą powierzchnię zajmują skwery, a także tereny zieleni ulicznej (Wykres 3).

[22] Dla porównań wykorzystano dane GUS, sporządzane na podstawie sprawozdań z gmin. Nie każdy teren zielony o charakterze parkowym ma status parku i jest raportowany jako park. Parki spacerowo-wypoczynkowe w statystykach GUS istnieją tylko w Bieruniu i Lędzinach.

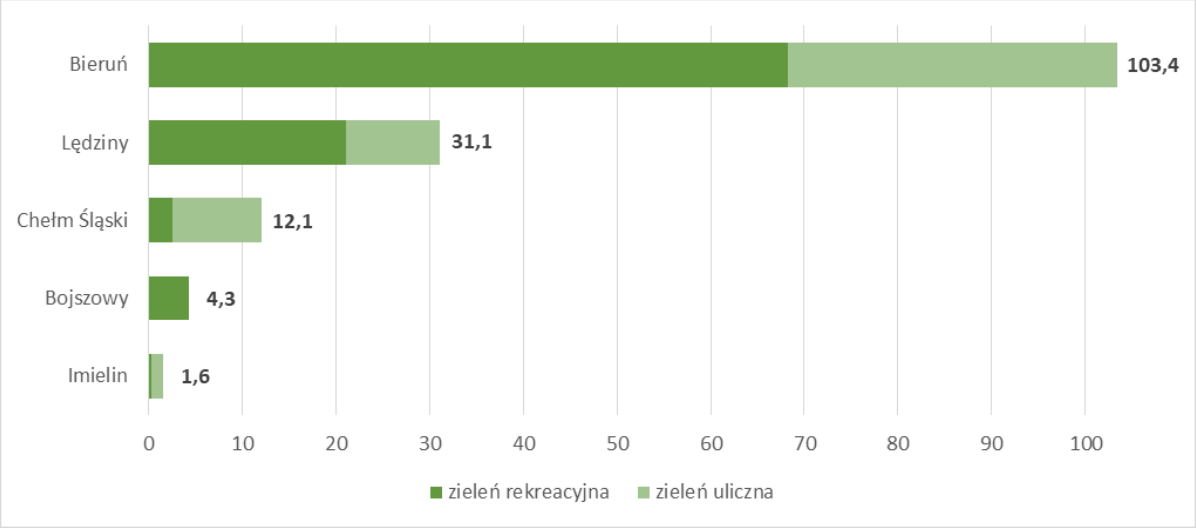

Wykres 3. Powierzchnia terenów zieleni urządzonej w powiecie bieruńsko-lędzińskim wg kategorii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wskaźniki dla terenów zieleni urządzonej w powiecie nie są wysokie – co prawda udział terenów zieleni rekreacyjnej (parki, zieleńce, zieleń osiedlowa) w powierzchni powiatu (0,6%) jest wyższy niż średnia dla kraju (0,2%) i porównywalny do zurbanizowanego woj. śląskiego (0,7%), jednak powierzchnia tych terenów na mieszkańca powiatu wynosząca 16m^2 jest niższa niż wskaźniki zarówno dla Polski (17 m^2) jak i dla regionu (23 m^2).

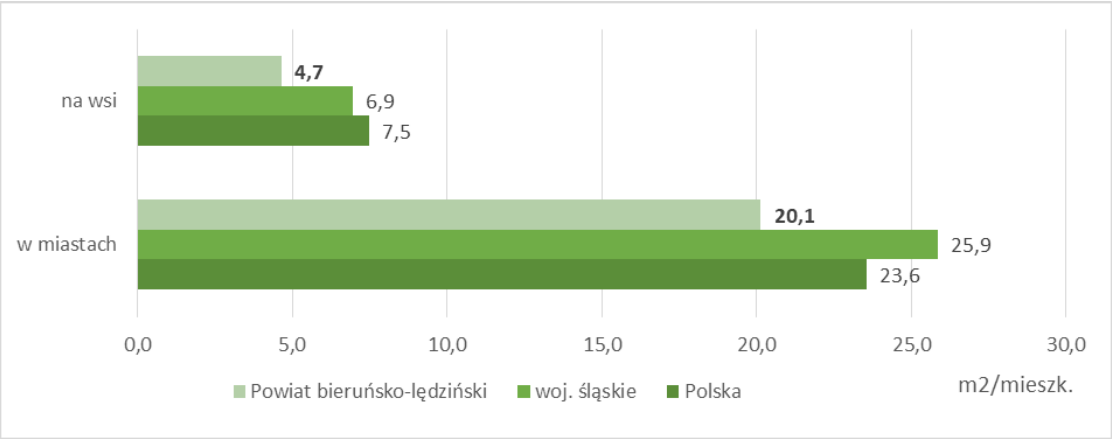
Powierzchnia terenów zieleni urządzonej jest nierównomiernie rozłożona w gminach – 68% terenów zielonych znajduje się w Bieruniu, a kolejne 20% w Lędzinach. W pozostałych gminach powierzchnia zieleni urządzonej jest znikoma (Wykres 4).

Wykres 4. Powierzchnia terenów zieleni urządzonej w powiecie bieruńsko-lędzińskim wg gmin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Różnice w zaopatrzeniu w tereny zieleni rekreacyjnej częściowo wynikają z odmiennego charakteru gmin miejskich i wiejskich powiatu, niemniej wskaźniki dla terenów zieleni rekreacyjnej jest w powiecie bieruńskim niższy zarówno na wsi jak i w miastach (Wykres 5)

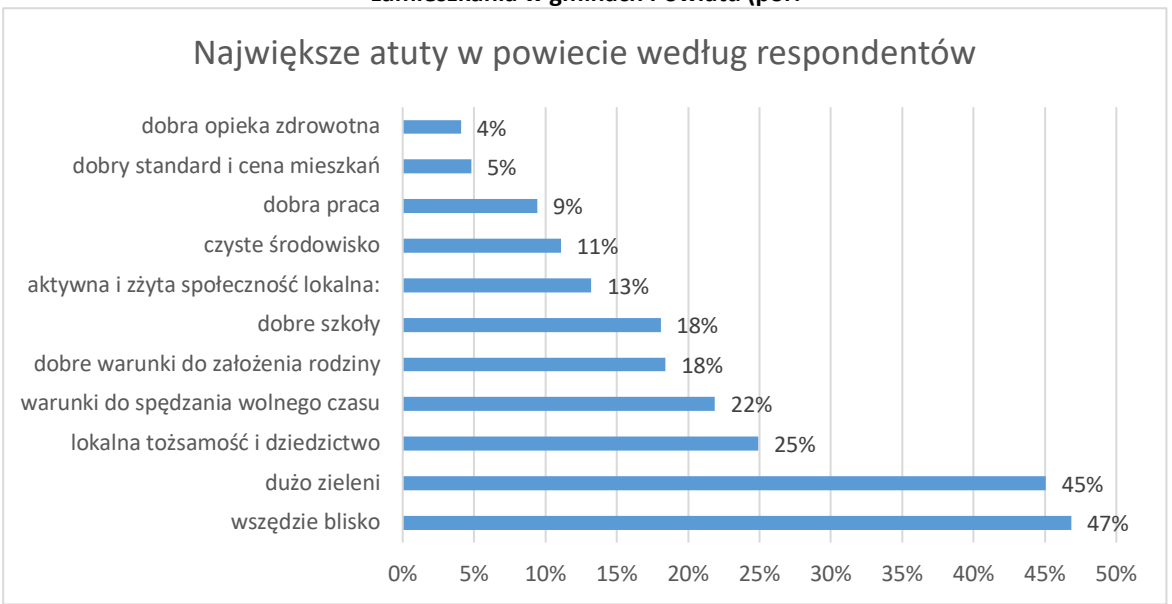

Wykres 5. Zaopatrzenie w tereny zieleni rekreacyjnej (urządzonej) - powierzchnia parków, zieleńców i zieleni osiedlowej na mieszkańca na wsi i w miastach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ważną rolę rekreacyjną dla mieszkańców powiatu jak i Metropolii pełnią powiecie bieruńsko-lędzińskim inne obszary, nie stanowiące terenów zieleni urządzonej i nie ujęte w powyższych statystykach. Należą do nich kąpieliska i tereny żeglarskie nad Zbiornikiem Imielińskim (Dziećkowice) oraz kąpielisko nad Zbiornikiem Łysina w Bieruniu. Na mapach Górnośląsko-Zagłębiowskiej metropolii[23] wskazano także inne obszary rekreacyjne z terenu bieruńsko-lęzińskiego; w Bieruniu: teren zrekultywowanych hałd – Paciorkowce, mini arboretum i Park Grobla oraz park dworski w Bojszowach.

Zarówno mieszkańcy, jak też radni i urzędnicy doceniają ilość i jakość terenów zielonych istniejących na obszarze Powiatu. W opinii mieszkańców ilość terenów zielonych jest jednym z najwyższych atutów zamieszkania w gminach Powiatu (por.

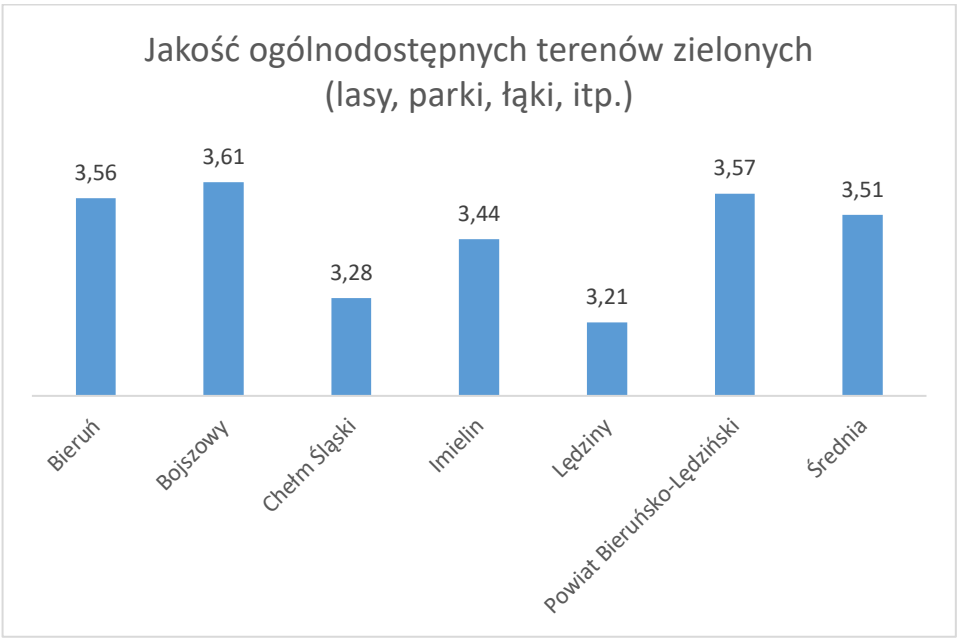
Wykres ankiety 2). Radni i urzędnicy także wyrażają pozytywne opinie w tym zakresie. Przedstawiają to poniższe dwa wykresy ankiety.

[23] https://infogzm.metropoliagzm.pl

Wykres ankiety 8. Ilość ogólnodostępnych terenów zielonych w układzie gmin w opinii radnych i urzędników otwórz (w skali 1 do 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników

Wykres ankiety 9. Jakość ogólnodostępnych terenów zielonych w układzie gmin w opinii radnych i urzędników otwórz (w skali 1 do 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników

Infrastruktura sportowa

Infrastrukturą sportowo-rekreacyjną w Bieruniu zarządza Bieruński Ośrodek Sportu i Rekreacji, pod którego zarządem znajdują się następujące obiekty:

- Centrum Sportowe Homera "ADRENALINA" Ścianka Wspinaczkowa ul. Homera 34,
- Hala Sportowa i kompleks boisk, ul. Warszawska 294A,
- Hala Sportowa, ul. Szarych Szeregów 15,
- Pływalnia i kompleks boisk przy Szkole Podstawowej nr 1, ul. Kadłubowa 15,
- Pływalnia przy Szkole Podstawowej nr 3, ul. Węglowa 11,

- Obiekt KS „Piast” - Stadion sportowy, korty tenisowe, strzelnica sportowa oraz budynek administracyjny, ul. Warszawska 270,
- Obiekt KS "UNIA" - Stadion sportowy oraz budynek administracyjny, ul. Chemików 40,
- Sezonowe kąpielisko na obiekcie wodnym „Łysina”, ul. Łysinowa,
- Skatepark, ul. Królowej Jadwigi
- Tężnie solankowe w mini-parku przy ul. Remizowej
- Place zabaw oraz boiska środowiskowe.

W Lędzinach infrastrukturą sportowo-rekreacyjną zarządza Ośrodek Rekreacyjno-Sportowy Centrum (ul. Lędzińska 14), który dysponuje: pływalnią krytą, siłowni, halą sportową, salą taneczną, a w strefie otwartej basenem odkrytym i kortami tenisowymi. Ponadto w Lędzinach znajduje się:

- stadion piłkarski MKS Lędziny,
- Boisko Orlik przy Powiatowym Zespole Szkół w Lędzinach,
- boisko wielofunkcyjne z zadaszeniem na terenie Szkoły Podstawowej nr 3.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Imielinie zarządza halą sportowo-widowiskową przy ul. Sapety 8a. Ponadto w mieście znajduje się hala sportowa przy Szkole Podstawowej Nr 2 przy ul. Karola Miarki oraz Stadion LKS Pogoń Imielin,

W gminie Bojszowy znajduje się:

- hala sportowa i boisko piłkarskie z widownią przy ul. Gościnnej w Bojszowach,
- kompleks boisk wraz z kortami tenisowymi i siłownią na wolnym powietrzu w Bojszowach,
- tereny sportowo-rekreacyjne przy szkole podstawowej w Świerczyńcu,
- boisko wielofunkcyjne wraz z kortami tenisowymi przy szkole podstawowej w Międzyrzeczu,
- boiska sportowe w Jedlinie, Międzyrzeczu,
- skatepark w Bojszowach.

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Chełmie Śląskim zarządza obiektami:

- boiskiem sportowym oraz budynkiem (siłownia) przy ul. Techników 4b w Chełmie Śląskim,
- placami zabaw przy ul. Wiosennej i ul. Głogowej w Chełmie Śląskim,
- sztucznym lodowiskiem (sezonowo),
- siłowniami zewnętrznymi.

Warto zauważyć rozbieżność w ocenie infrastruktury rekreacyjnej i sportowej pomiędzy mieszkańcami a radnymi i urzędnikami. O ile mieszkańcy uważają, że obiekty rekreacyjne i sportowe są słabą stroną JST z obszaru Powiatu (Wykres ankiety 3), to radni i urzędnicy oceniają ilość i jakość tych obiektów – pozytywnie. Ilustrują to dwa kolejne wykresy ankiety.

Wykres ankiety 10. Ilość terenów i obiektów rekreacyjnych i sportowych w opinii radnych i urzędników (w skali 1 do 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Wykres ankiety 11. Jakość terenów i obiektów rekreacyjnych i sportowych w opinii radnych i urzędników (w skali 1 do 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Zabytki i obszary ochrony konserwatorskiej

Do rejestru zabytków nieruchomych wpisano 27 obiektów i zespołów zabytkowych z terenu powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Największa liczba zabytków wpisanych do rejestru znajduje się w Bieruniu (

Tabela 10).

Tabela 10. Obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych w powiecie bieruńsko-lędzińskim

Gmina	Zabytek
Bieruń	historyczny układ miasta Bieruń Stary (koniec XIV w.)
	kościół parafialny pw. św. Bartłomieja z XVIII w
	kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1909 r.
	kościół cmentarny pw. św. Walentego z XVII w.
	kaplica pw. Świętej Trójcy (1. poł. XIX w.) wraz z otoczeniem
	kostnica (dom pogrzebowy) z przełomu XIX/XX w.
	grobowiec rodziny Gawlików z pocz. XX w. na cmentarzu paraf.
	cmentarz żydowski z XIX w.
	stanowisko archeologiczne - kopiec z XIII/XIV w.
Lędziny[24]	dom gminy protestanckiej z XVIII w. ul. Hołdunowska 39
	kostnica z XVIII w.
	d. klasztor Boromeuszek (1905 r.)
	plebania z XVIII w. ul. Lędzińska 86
	kościół filialny pw. św. Klemensa z 2. poł. XVIII w.
	dom z XIX w. ul. Gwarków 6
	dom z XIX w. ul. Gwarków 8
Imielin	kaplica pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z XVIII w.
	dom z XIX w. ul. Brata Alberta 32
	dom z XIX w. ul. Brata Alberta 48
	dom z XIX w. ul. Brata Alberta 52
	młyn wodny z XIX w. ul. Wandy 40
	stanowisko archeologiczne - osada łużycka i przeworska, między ul. Turystyczną i Oświęcimską
Bojszowy	stodoła z XIX w. przy domu ul. Wolności 25
Chełm Śląski	kościół parafialny pw. Świętej Trójcy z XVII w.
	dom drewniany z XIX w. ul. Śląska 72 (obiekt nie istnieje)
	chlew murowany z XIX w. ul. Śląska 38
	zespół podworski w Kopciowicach (dwór, spichlerz, obora, stodoła, resztki parku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Spisu obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków z terenu województwa śląskiego (stan na 4 czerwca 2024 r.)

Obszary i obiekty o największych wartościach kulturowych w gminach

Bieruń

Największą liczbą zabytków na terenie powiatu cechuje się Bieruń. W gminnej ewidencji zabytków figuruje 140 obiektów kubaturowych, 20 obiektów małej architektury, 3 cmentarze, 7 obiektów industrialnych, 10 obiektów zieleni zabytkowej, a także 7 udokumentowanych stanowisk archeologicznych. Jako dobra kultury współczesnej chronionych jest 10 mogił i miejsc pamięci.

W skład miasta Bieruń wchodzi dziewięć dzielnic, będących wcześniej samodzielnymi osadami lub przysiółkami: Bieruń Stary, Bieruń Nowy, Bijasowice, Czarnuchowice, Jajosty, Kopań, Porąbek, Ściernie i Zabrzeg. Do obszarów o największych wartościach kulturowych należy układ urbanistyczny **Bierunia Starego**, który od średniowiecza posiadał charakter osady, a potem miasta targowego. Zachował się rynek na planie kwadratu i odchodzącymi z każdego narożnika dwiema ulicami. Zabudowę przyrynkową stanowi zespół jednopiętrowych kamienic z wyróżniającym się budynkiem ratusza. W bezpośrednim sąsiedztwie Starego Miasta znajduje się grobla, która powstała w latach 1530-1540 dla

[24] Załącznik 1.1. W wykaz obiektów Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Lędziny**.**

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

ochrony miasta przed wodami nieistniejącego Wielkiego Stawu Bieruńskiego. W 2016 r. obszar staromiejski i Grobli w Bieruniu zostały objęte ochroną, jako parki kulturowe[25].

Centralna część **Bierunia Nowego** zachowała w dużym stopniu historyczną XIX wieczną zabudowę, z regularnym szachownicowym układem urbanistycznym rozplanowanym w oparciu o dawny pruski trakt drogowy.

Pozostałe dzielnice Bierunia powstały jako wsie-ulicówki, przekształcając się stopniowo w wielodrożnice. Do dziś czytelny jest układ ruralistyczny poszczególnych miejscowości z częściowo zachowaną zabudową siedliskową. W XX wieku degradacji uległy natomiast zespoły dworskie i towarzysząca im zabudowa folwarczna. Elementem dziedzictwa są także obiekty industrialne – m.in. dawny młyn przy ul. Warszawskiej czy zabudowania d. fabryki ERG, a także zabudowa dworca kolejowego w Bieruniu Nowym.

W granicach administracyjnych Bierunia zidentyfikowane zostały następujące rodzaje zabudowy zabytkowej i obiektów zabytkowych[26]:

- Zespoły rezydencjonalno-parkowe - w formie szczątkowej: zespół dworski w Bijasowicach, przy ulicy Jagiełły (XIX w.), zespół przy ul. Barbórki 23, z początku XX w.;
- Zabudowa folwarczna i budynki gospodarcze – częściowo zachowana zabudowa folwarczna w Bijasowicach (Sadowa i Barbórki) oraz kilka pojedynczych obiektów z XIX/XX w. (stodoła przy ul. Warszawskiej 390, stodoła przy ul. Wita 18, stodoła przy ul. Oświęcimskiej 443B, budynek obory przy ul. Warszawskiej 393A;
- Mieszkalne budownictwo patronackie – pozostałość kolonii ruralistycznej – trzy budynki z przełomu XIX i XX w. przy ul. Sadowej;
- Obiekty sakralne – kościoły: św. Walentego, św. Bartłomieja i Najświętszego Serca Pana Jezusa oraz domy parafialne i klasztor Sióstr Służebniczek przy ul. Bojszowskiej;
- Budynki użyteczności publicznej – Ratusz na rynku Bierunia, obiekty przy ul. Chemików 119 i 131, Krakowskiej 20 i 36 (dawna karczma), Piastowskiej 1, Wawelskiej 22 i 35, budynek piekarni przy ul. Hejnałowej 1, XIX-wieczna ochronka przy ul. Warszawskiej 292;
- Kamienice małomiasteczkowe i neostylowe – dwu-trzykondygnacyjna zabudowa rynku Starego Bierunia oraz ulic przyrynkowych;
- Budynki mieszkalne, jednorodzinne o charakterze małomiasteczkowym, jednokondygnacyjne, z poddaszem, nakryte dachami dwuspadowymi; o skromnym detalu architektonicznym;
- Budynki wiejskie mieszkalno-gospodarcze – o analogicznych formach, jak w typie powyżej, mieszkalne i gospodarcze;
- Domy jednorodzinne o charakterze „małomiasteczkowym". Obiekty o bardziej urozmaiconych bryłach;
- Mieszkalne budynki neostylowe. Obiekty o rzutach i bryłach prostych lub rozczłonkowanych, o dekoracji zaczerpniętej ze stylów historycznych wcześniejszych epok;
- Cmentarze rzymskokatolickie: przy ul. Krakowskiej z XVII w. i przy ul. Budzyńskiej/Warszawskiej z XIX w. oraz kirkut, przy ul. Wita, 1778 r.;
- Obiekty małej architektury – ok. 20 obiektów: kapliczki słupowe, kaplice i kapliczki kubaturowe, figury pomnikowe oraz krzyże kapliczkowe;

[25] Uchwała Nr III/6/2016 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie utworzenia Zespołu parków kulturowych pod nazwami Park Kulturowy dla Obszaru Staromiejskiego i Park Kulturowy dla Obszaru Grobli

[26] Program opieki nad zabytkami dla gminy Bieruń na lata 2021-2024 (Uchwała II/5/2021 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 25 lutego 2021 r.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

- Zieleń: zieleń zabytkowa na terenie założeń rezydencjonalno-parkowych, Park Miejski na pl. Alfreda Nobla oraz aleje przyuliczne i obsadzenia grobli stawów użytkowych;
- Obiekty przemysłowe – m. in. zespół zabudowy NITRONERG, tartak oraz dawną fabryka papy firmy Landau i Schreih, zespół dworca kolejowego w Bieruniu Nowym, kilka wiaduktów i mostów kolejowych, spichlerz przy ul. Warszawskiej, stacje transformatorowe. Jednym z najciekawszych zespołów przemysłowych są groble po dawnym Wielkim Stawie Bieruńskim i zespole stawów hodowlanych.

Lędziny

Miasto Lędziny jest konglomeratem jednostek osadniczych, odmiennych pod względem genezy, funkcji i ukształtowania zabudowy. Charakter miasta, składającego się z kilku równorzędnych pod względem znaczenia funkcji usługowych jednostek (dzielnic), spowodował, że nie ukształtowało się jedno wyraźne centrum miasta. Walory krajobrazowe miasta związane z urozmaiconą rzeźbą terenu w obrębie Zrębowych Pagórów Lędzińskich. W SUiKZP wydzielono dziesięć jednostek osadniczych: Blych (Blich), Goławiec, Górki, Centrum (Kolonia Piast - Centrum - Kolonia Ziemowit [Rachowy]), Lędziny, Lędziny - Świniowy i Ratusz, Nowy Hołdunów, Stary Hołdunów, Smardzowice, Zamościa, z których część zachowała historyczny charakter.

W jednostce Lędziny zachowało się czytelne siedlisko dawnej wsi z pl. Farskim i budynkiem dawnej owczarni z XVIII w., z kościołem pw. św. Anny i cmentarzem usytuowanym na południowo-wschodnim skraju układu zabudowy (z zachowanymi budynkami zabytkowymi z pocz. XX w.) oraz dawnym folwarkiem. Szczególne znaczenie ma rejon **Wzgórza Klimont** z barokowym kościołem pw. św. Klemensa z 1769-1772 (wpisanym do rejestru zabytków) oraz kapliczką „Pod lipami" z XVIII w. w rejonie ul. Zabytkowej, będącym prawdopodobnie miejscem najwcześniejszego osadnictwa.

W Gminnej Ewidencji Zabytków figurują związane z górnictwem węgla kamiennego budynki mieszkalne **Kolonii Piast** i zabudowania poprzemysłowe dawnej kopalni "Piast" (w jednostce Centrum).

Znaczącymi walorami cechują się obiekty należą także obiekty związane z dawną kolonią protestancką w **Hołdunowie**, założoną w 1770 r.: m.in. dawny budynek gminy protestanckiej (ul. Hołdunowska 39) oraz kostnica i dwa nagrobki na cmentarzu ewangelickim (ul. Ruberga 1), a także - głównie ze względu na układ urbanistyczny - Osiedle (kolonia) Domków Fińskich z lat 40. i 50. XX w. z pasmem zieleni w obrębie uskoku Piastowskiego w Hołdunowie.

W Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się 34 obiekty, w tym 4 obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego[27]. Ponadto w Lędzinach istnieją cztery obiekty stanowiące miejsca pamięci (dobra kultury współczesnej) - pomniki i obelisk oraz grób zbiorowy wojenny. Jako dobra kultury współczesnej chronione są także budynek Urzędu Miasta przy ul. Lędzińskiej oraz kościoły i kaplice, zbudowane po 1945 r.:

- kościół pw. Chrystusa Króla przy ul. Janiny Lewandowskiej w Hołdunowie,
- kościół ewangelicko-augsburski pw. św. Trójcy, ul. Ruberga w Hołdunowie,
- kościół pw. św. Anny przy ul. Ks. Kontnego w Lędzinach,
- kościół pw. Apostołów Piotra i Pawła przy ul. Lipowej w Górkach,
- kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, ul. Goławiecka w Goławcu,
- Kaplica Matki Boskiej Różańcowej, al. Matki Boskiej Różańcowej w Lędzinach

[27] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Lędziny. Uchwała nr CIV/512/23 Rady Miasta Lędziny z dnia 26 czerwca 2023 r.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

W celu ochrony elementów struktury przestrzennej miasta wyróżniających się walorami dziedzictwa kulturowego w SUiKZP wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej:

- strefę SK1 – obejmującą centralną część Lędzin (siedlisko dawnej wsi) w obrębie czworoboku ulic: Lędzińska, ks. Kontnego, Zawiszy Czarnego, Łanowa oraz teren kościoła pw. św. Anny i cmentarz parafialny;
- strefę SK2 – obejmującą Kolonię "Piast" przy ul. Lędzińskiej;
- strefę SK3 – obejmującą tereny wokół kościoła pw. św. Klemensa (rejon Wzgórza Klimont i Wzgórza Klemensa).

Imielin

Najcenniejsze zabytki Imielina to obiekty sakralne: barokowa kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej oraz neogotycki kościół Matki Boskiej Szkaplerznej. Ponadto w centrum miasta zachowało się kilka obiektów mieszkalnych z XIX-XX w. Na terenie Imielina znajdują się także liczne stanowiska archeologiczne.

W gminnej ewidencji zabytków Imielina znajduje się 29 obiektów, w tym 7 obiektów kubaturowych, 5 obiektów małej architektury (w tym Kopiec Wolności) oraz 17 stanowisk archeologicznych.

Obiekty kubaturowe chronione w ewidencji to:

- kościół parafialny pw. Matki Boskiej Szkaplerznej oraz Plebania Parafii Matki Boskiej Szkaplerznej – ul. Imielińska 89,
- budynek Urzędu Miasta Imielin – ul. Imielińska 81,
- budynek kolejowy, wielorodzinny – ul. Ksawerego Dunikowskiego 1,
- trzy budynki mieszkalne lub mieszkalno-usługowe (ul. Biskupa Stanisława Adamskiego 1, ul. Św. Brata Alberta 16, ul. K. Dunikowskiego 10).

SUiKZP Imielina wyznacza obszar proponowany do objęcia strefą konserwatorską „E” ochrony ekspozycji dla Kopca Wolności ku czci poległych w 1945 r. – ul. Wyzwolenia.

Chełm Śląski

Ze względu na ruralistyczną genezę Chełmu Śląskiego, zabudowa kształtowała się w układzie ulicowym. Tworzy w miarę spójne zespoły z umiarkowaną tendencją do peryferyzacji. Główna – historyczna i zarazem centrotwórcza oś komunikacyjna to ul. Śląska. W Chełmie Śląskim najważniejsze obiekty kształtujące krajobraz kulturowy to dominanty centrum wsi – XVII w. kościół Świętej Trójcy oraz wzniesienie Smutna Góra (z krzyżem upamiętniającym epidemię cholery ok. 1831 r.)[28]. Ważnym elementem krajobrazu kulturowego są rozległe tereny otwarte umożliwiające ekspozycję wspomnianych dominant. Ponadto zachowały się stosunkowo nieliczne zabudowania mieszkalne i gospodarcze[29].

Do najcenniejszych obiektów zabytkowych w gminie Chełm Śląski należy zespół podworski w Kopciowicach, powstały w XIX w., składający się z dworu (przebudowanego), zabudowań gospodarczych i resztek parku.

[28] Uchwała Nr LXI/310/2023 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 23 sierpnia 2023 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chełm Śląski

[29] SUiKZP wskazuje, że większość takich obiektów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków nie istnieje lub została gruntownie przebudowana i utraciła wartości zabytkowe.

Ważnym elementem krajobrazu kulturowego gminy są liczne przydrożne krzyże i kapliczki jako elementy stanowiące spoiwo kulturowe układu przestrzennego.

SUiKZP wskazuje strefy ochrony konserwatorskiej:

- Strefa ochrony zespołu dworskiego w Kopciowicach – wpisana do rejestru zabytków oraz obszar wokół zespołu dworskiego wpisanego do rejestru zabytków (do ochrony w prawie miejscowym);
- Strefa ochrony krajobrazu kulturowego – nakazująca kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej z uwzględnieniem dwubiegunowego charakteru obszaru strefy (historyczne centrum/Smutna Góra), z zachowaniem terenów otwartych stanowiących ich ekspozycyjne przedpole oraz zakaz lokalizowania obiektów stanowiących komponent konkurencyjny dla dominant w formie Kościoła parafialnego pw. Św. Trójcy oraz Smutnej Góry.

Bojszowy

W gminie Bojszowy znajduje się stosunkowo niewiele obiektów zabytkowych. W rejestrze zabytków figuruje jedynie stodoła w Bojszowach[30] Natomiast po zespole dworskim z XIX w. w Jedlinie pozostał tylko wymagający rewitalizacji park (Park Zamkowy)[31], ruiny dworu zostały rozebrane.

W gminnej ewidencji zabytków znajduje się 13 obiektów zabytkowych. Do najważniejszych zabytków należy kościół św. Jana Chrzciciela położony w centrum wsi Bojszowach Górnych (wraz z terenem cmentarza) oraz Kościół pw. NMP Wniebowziętej w Międzyrzeczu. W Bojszowach, Bojszowach Nowych i Międzyrzeczu do ewidencji wpisano kilka budynków mieszkalnych lub usługowych, a w Jedlinie budynek przedszkola[32].

W SUiKZ wskazano do ochrony 20 kapliczek i krzyży przydrożnych. W centrum wsi Bojszowy Górne, na północ od kościoła parafialnego zachowały się z pozostałościami parku dworskiego.

System osiedleńczy i stan zagospodarowania przestrzennego

Charakterystyka przestrzenna gmin PBL

Użytkowanie terenu

Podstawową formą wykorzystania ziemi w powiecie bieruńsko-lędzińskim są grunty rolne. Zajmują one obecnie łącznie 8 695 ha, co stanowi 55% powierzchni ogólnej. Odsetek ten jest wyższy niż w województwie śląskim (50,9%). Wartości dla poszczególnych gmin są zrównoważone, przy czym najwyższa występuje w gminie Bojszowy (56%), zaś najmniejsza – w gminie Imielin (41%).

O połowę mniejszy areał (22%) powierzchni ogólnej stanowią grunty zurbanizowane o powierzchni 3 488 ha, który to wskaźnik jest jednak niemal dwukrotnie wyższy od wskaźnika regionalnego (13,8%). Najwyższą wartość (36%) przyjmuje dla gmin: Bieruń i Lędziny, natomiast najmniejszy – dla gmin: Bojszowy (15%) i Chełm Śląski (17%).

[30] Wg SUiKZP obiekt nie istnieje.

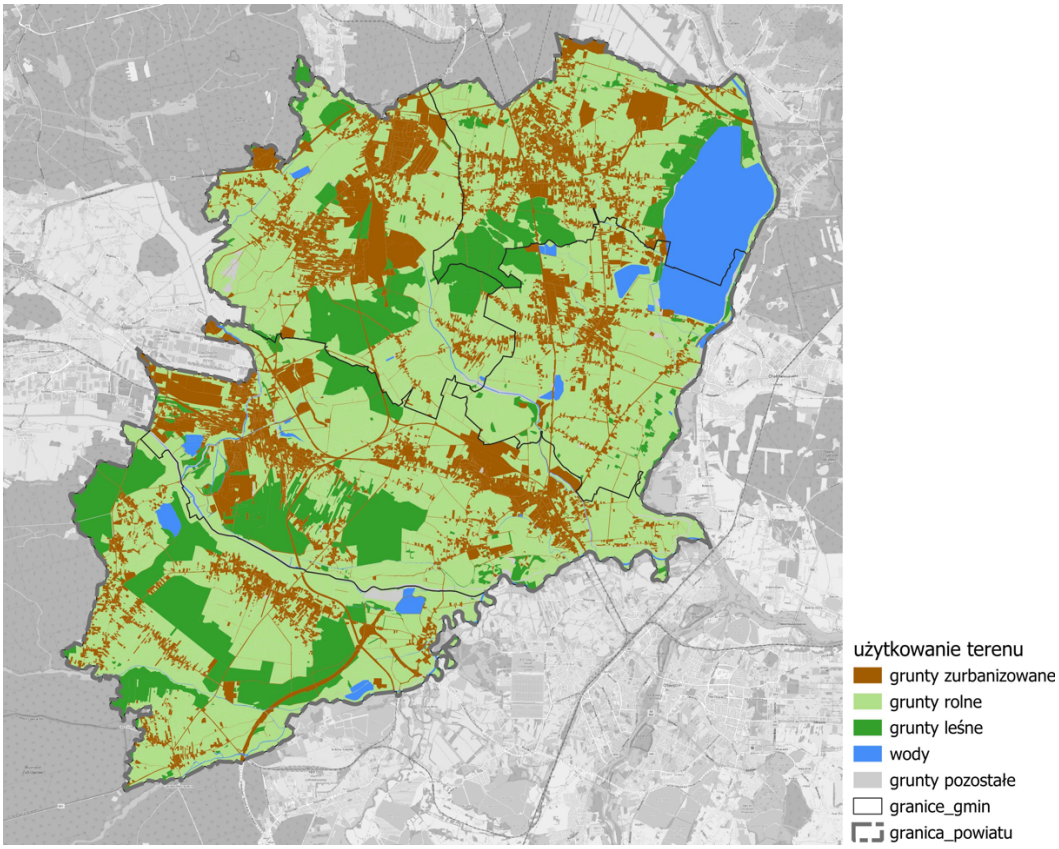
[31] Gminny Program Rewitalizacji Gminy Bojszowy na lata 2017-2022

[32] Bojszowy: Ewidencja Zabytków: zabytki ruchome i nieruchome, https://otwartedane.metropoliagzm.pl/dataset/428dd12e5743fe74cc5404605f8d8283065bc7c7e24f985a2e7e219ad2b1a106

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Trzecią w kolejności kategorią użytkowania są lasy i grunty zadrzewione zajmujące w powiecie powierzchnię 2 506 ha tj. 16% powierzchni. Daje to wartość o połowę niższą niż dla województwa (33,3%). Najwyższy udział stanowią w gminie Bojszowy (25%) najniższy zaś – 9% - w gminie Chełm Śląski.

Pozostałe kategorie użytkowania – wody i inne formy zajmują niewielki odsetek powierzchni powiatu, jedynie w gminach Imielin i Chełm Śląski zaznacza się, za sprawą zbiornika Dziećkowice, znaczący udział, odpowiednio: 18 i 9% powierzchni gminy.

Rysunek 8. Użytkowanie terenu wg kategorii.

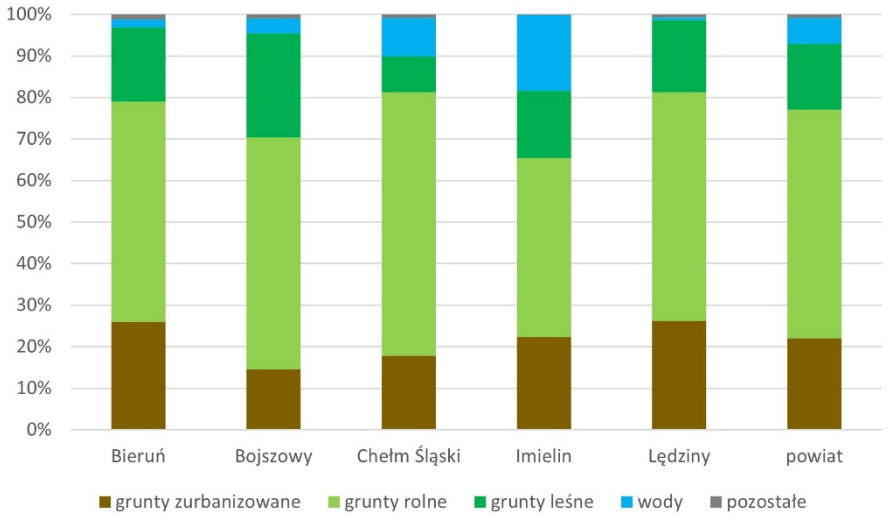
Źródło: EGiB

Tabela 11. Bilans użytkowania terenu według gmin

Gminy	Grunty zurbanizowane	%	Grunty rolne	%	Grunty leśne	%	Wody	%	Pozostałe	%
Bieruń	1 140	26,0%	2 318	53,0%	782	18,0%	87	2,0%	54	1,0%
Bojszowy	511	15,0%	1 952	56,0%	880	25,0%	123	4,0%	37	1,0%
Chełm Śląski	480,5	17,9%	1 704,7	63,4%	233,9	9%	245,6	9,1%	25,0	1%
Imielin	687,3	22,4%	1 320,0	43,1%	496,0	16,2%	557,2	18,2%	5,7	0,2%
Lędziny	890	26,0%	1 874	55,0%	593	17,0%	18	1,0%	27	1,0%
POWIAT	**3 488**	**22,0%**	**8 695**	**55,0%**	**2 506**	**16,0%**	**992**	**6,0%**	**133**	**1,0%**
ŚLĄSKIE[33]	**169 486**	**13,8%**	**627 522**	**50,9%**	**410 236**	**33,3%**	**19 566**	**1,6%**	**5 208**	**0,4%**

Źródło: EGiB.

[33] Wg. Analiza struktury własności i sposobu użytkowania gruntów w województwie śląskim wg stanu na dzień 1 stycznia 2023 roku Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego Departament Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami

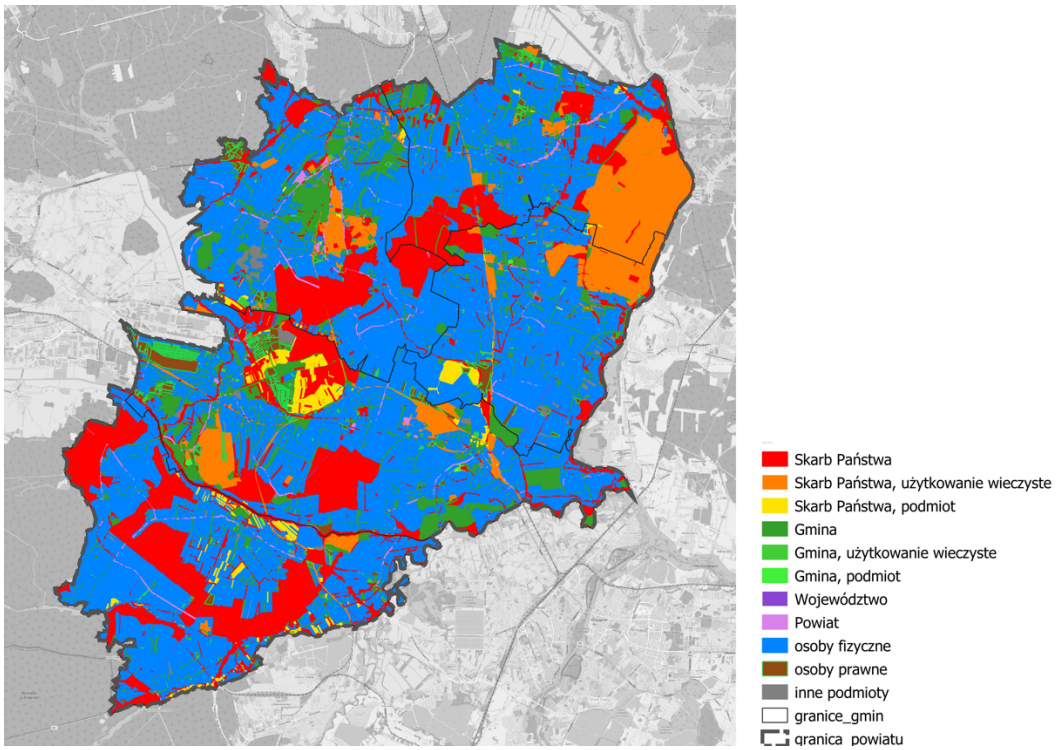

Wykres 6. Bilans użytkowania terenu wg gmin.

Źródło: EGiB.

Struktura własności

Analizując strukturę własnościową gruntów w powiecie bieruńsko-lędzińskim można stwierdzić, że dominującą rolę odgrywa sektor prywatny (59,2%), który obejmuje grunty: osób fizycznych, spółdzielni, kościołów i związków wyznaniowych, wspólnot gruntowych, spółek prawa handlowego oraz innych, nieklasyfikowanych podmiotów. Grunty Skarbu Państwa w różnych formach własności i władania zajmują 30,2%, zaś odpowiednio gmin – 9,4%. Własność innych podmiotów samorządowych – powiatu i województwa to zaledwie udział ułamkowy – odpowiednio: 0,8 i 0,4%. Powyższa struktura nie odbiega zasadniczo od danych charakteryzujących województwo śląskie.

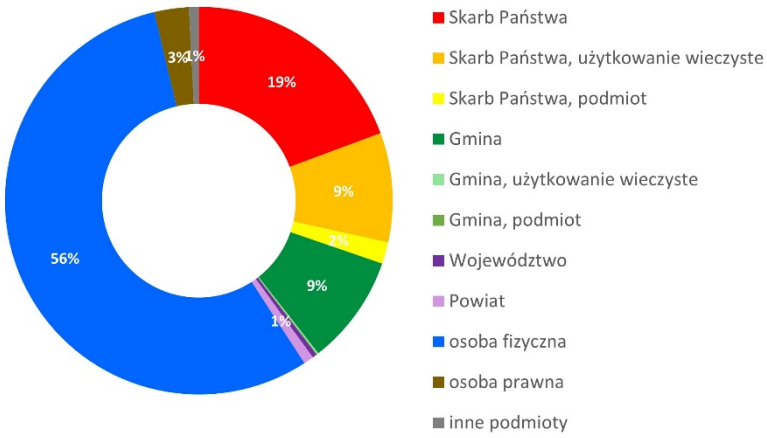
Rysunek 9. Struktura własności.

Źródło: EGiB.

Tabela 12. Struktura własności.

Własność	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Skarb Państwa	3 060,2	19,3%
Skarb Państwa, użytkowanie wieczyste	1 442,8	9,1%
Skarb Państwa, podmiot	286,5	1,8%
Gmina	1 450,0	9,2%
Gmina, użytkowanie wieczyste	19,0	0,1%
Gmina, podmiot	10,8	0,1%
Województwo	59,9	0,4%
Powiat	132,9	0,8%
osoba fizyczna	8 777,9	55,5%
osoby prawne	455,3	2,9%
inne podmioty	130,0	0,8%

Źródło: EGiB

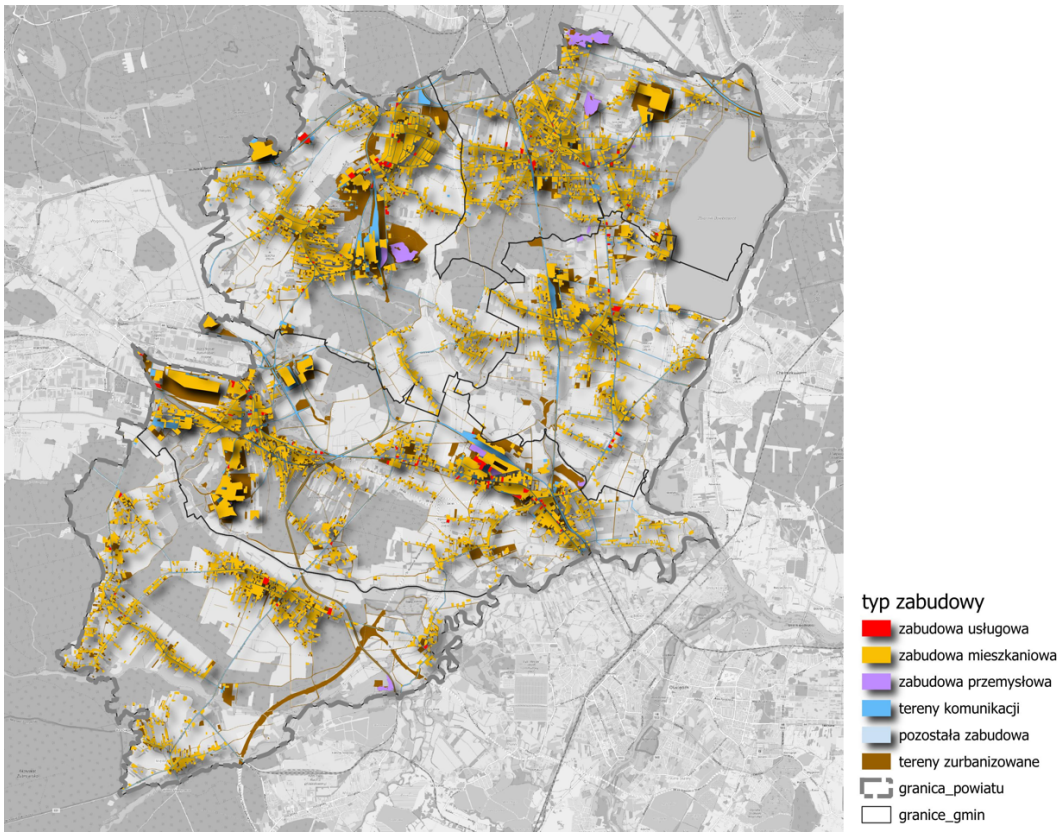
Wykres 7. Struktura własności gruntów.

Źródło: EGiB

Struktura funkcjonalno-przestrzenna - obszary zurbanizowane

W powiecie bieruńsko-lędzińskim tereny zurbanizowane, jako kategoria użytków gruntowych zajmują powierzchnię blisko 3 500 ha, co stanowi 22,1% powierzchni ogółem, natomiast tereny zabudowy wyznaczone, jako części zabudowanych działek ograniczonych buforem 51 m dla istniejących budynków obejmują ponad 1 270 ha to jest 8% powierzchni powiatu (wskaźnik wykorzystania terenu).

W strukturze zabudowy dominuje funkcja mieszkaniowa, która stanowi od 53,7% w gminie Bieruń, po 81,6% w gminie Bojszowy. Zwraca uwagę, w trzech gminach miejskich, spory udział zabudowy o charakterze przemysłowym – od 11,1% w Lędzinach po 20% w Bieruniu. Udział terenów infrastruktury komunikacyjnej jest we wszystkich gminach mniej więcej wyrównany, oscylujący wokół średniej wartości dla Powiatu wynoszącej 18,2%. Natomiast udział funkcji usługowych i pozostałych rodzajów zabudowy jest nikły. Zobrazowano to poniżej w formie graficznej, tabelarycznej i na wykresie.

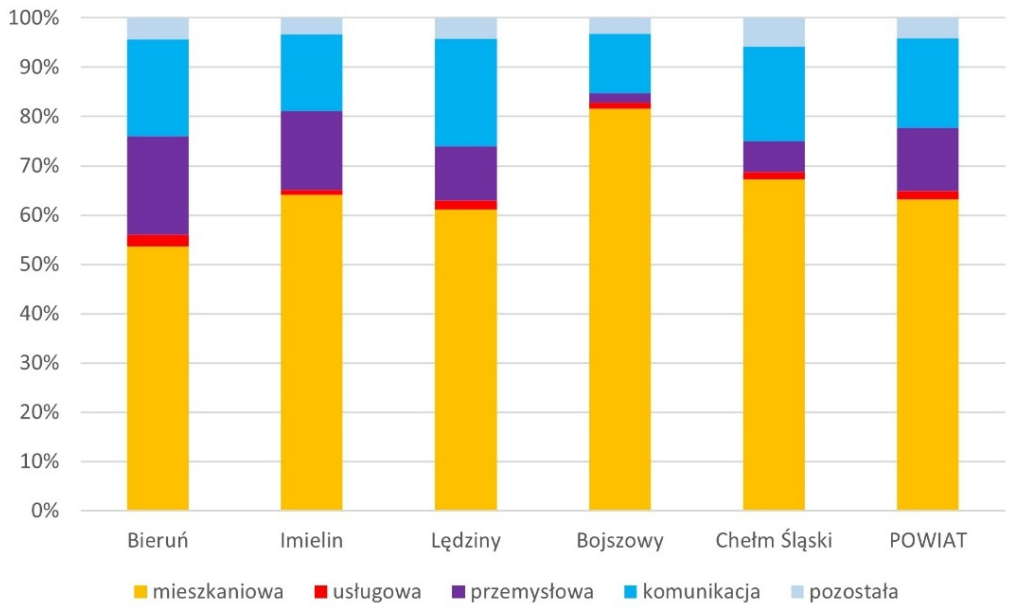
Rysunek 10. Struktura funkcjonalna zabudowy.

Źródło: BDOT10k

Tabela 13. Struktura funkcjonalna zabudowy wg gmin.

JST	Mieszkaniowa	Usługowa	Przemysłowa	Komunikacja	Pozostała
Bieruń	53,7%	2,4%	20,0%	19,6%	4,3%
Imielin	64,1%	1,0%	16,0%	15,6%	3,3%
Lędziny	61,1%	1,8%	11,1%	21,7%	4,2%
Bojszowy	81,6%	1,3%	1,9%	12,0%	3,2%
Chełm Śląski	67,3%	1,5%	6,3%	19,1%	5,8%
POWIAT	**63,2%**	**1,7%**	**12,8%**	**18,2%**	**4,1%**

Źródło: BDOT10k

Wykres 8. Struktura funkcjonalna zabudowy wg gmin.

Źródło: BDOT10k

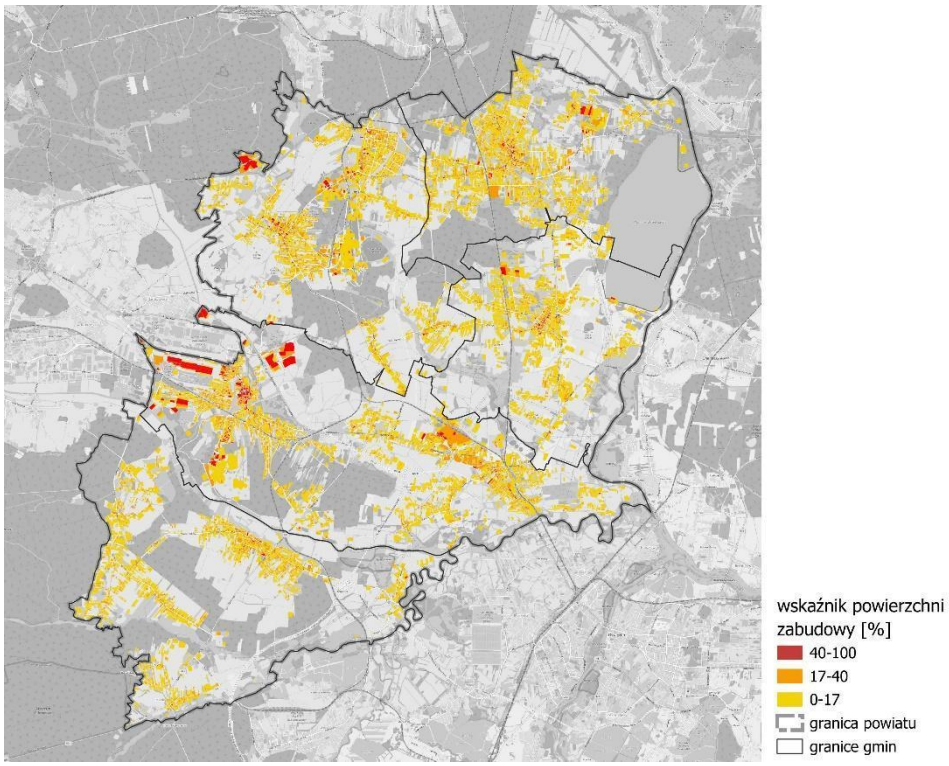
Ogólnie, w gminach Powiatu (63%) decydującym typem zabudowy jest zabudowa mieszkaniowa – od 54% w gminie Bieruń, po 82% w gminie Bojszowy. W trzech gminach miejskich odnotować warto także udział szeroko rozumianej zabudowy przemysłowej, w tym: składowej oraz związanej z usługami dla przemysłu.

Tereny zajęte przez urządzenia komunikacyjne odpowiadają strukturze przestrzennej zabudowy i zachodzących procesach urbanizacyjnych (rozpraszanie wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych oraz jako efekt obsługi rozproszonej zabudowy (Lędziny, Chełm Śląski).

Wskaźnik powierzchni zabudowy to stosunek powierzchni zabudowy budynku do powierzchni działki ograniczonej buforem o promieniu 50 m, to jest przyjętej jako działka zabudowana. Jest to parametr zbliżony do intensywności zabudowy w rozumieniu zajętości powierzchni terenu.

Analiza wykazuje, iż dominuje w gminach wartość wskaźnika 0-17% odpowiadająca bardzo niskiej intensywności zabudowy, właściwej dla rozproszonej zabudowy terenów wiejskich. Wskaźnik 17-40% tj. niskiej intensywności zabudowy występuje w zwartych strukturach zurbanizowanych, natomiast koncentracja zabudowy o średniej i wysokiej intensywności (powyżej 40%) występuje nielicznie w centrach miejskich i na obszarach przemysłowych.

Wskaźniki powierzchni zabudowy przedstawiono poniżej.

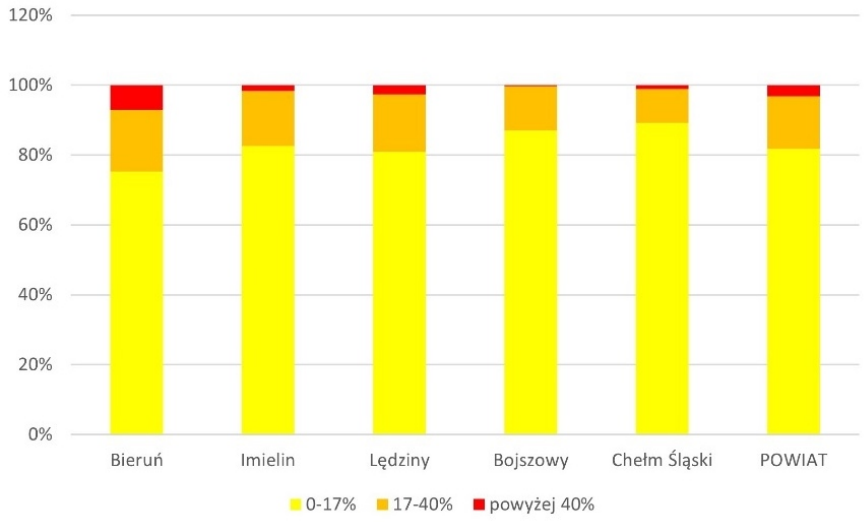
Rysunek 11. Struktura przestrzenna zabudowy - wskaźnik powierzchni zabudowy

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 14. Struktura przestrzenna zabudowy - wskaźnik powierzchni zabudowy

Gmina	Wskaźnik powierzchni zabudowy						
	0-17	%	17-40	%	powyżej 40	%	suma
Bieruń	766,32	75%	179,65	18%	72,13	7%	1 018,10
Imielin	527,64	83%	101,17	16%	10,51	2%	639,32
Lędziny	632,76	81%	127,62	16%	21,14	3%	781,52
Bojszowy	521,51	87%	76,17	13%	2,06	0%	599,74
Chełm Śląski	447,92	89%	48,22	10%	5,85	1%	501,99
POWIAT	**2 896,15**	82%	**532,83**	15%	**111,69**	3%	**3 540,67**

Źródło: opracowanie własne.

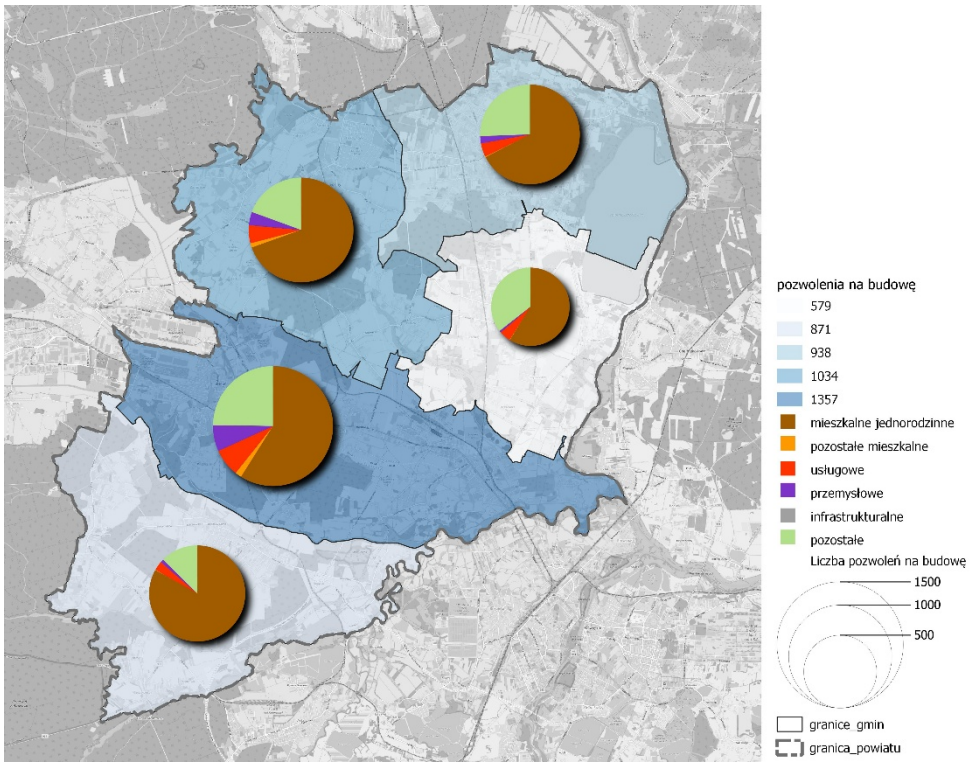
Wykres 9. Struktura - wskaźnik powierzchni zabudowy wg gmin

Źródło: opracowanie własne.

Procesy urbanizacji

Ruch budowlany

Ruch budowlany jest istotnym wskaźnikiem urbanizacji odzwierciedlając aktywność inwestycyjną. W poszczególnych gminach liczba wydanych pozwoleń jest zróżnicowana a trendy wykazują zmienność w czasie wykazując nieregularność rok do roku. Dominują pozwolenia na budowę obiektów mieszkaniowych, w dalszej kolejności infrastrukturalnych. Widoczne są tu analogie do struktury funkcjonalnej zabudowy (Tabela 15).

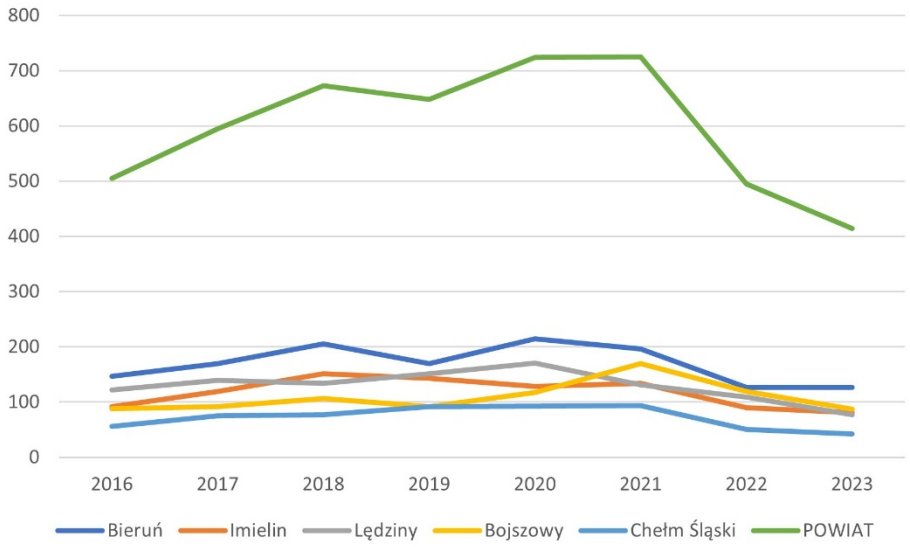
Rysunek 12. Pozwolenia na budowę w latach 2016-2023

Źródło: GUNB, BDL

Tabela 15. Pozwolenia na budowę w latach 2016-2023.

JST	Obiekty						
	mieszka-niowe jedno-rodzinne	pozostałe mieszka-niowe	usłu-gowe	przemy s-łowe	infras-truktu-ralne	pozos-tałe	suma
Bieruń	738	22	94	88	105	310	**1 357**
Imielin	591	2	39	20	62	224	**938**
Lędziny	663	13	53	39	81	185	**1 034**
Bojszowy	694	1	26	9	36	105	**871**
Chełm Śląski	324	1	26	4	28	196	**579**
POWIAT	**3 010**	**39**	**238**	**160**	**312**	**1 020**	**4 779**

Źródło: GUNB, BDL

Wykres 10. Dynamika pozwoleń na budowę 2016-2023 wg gmin.

Źródło: GUNB, BDL

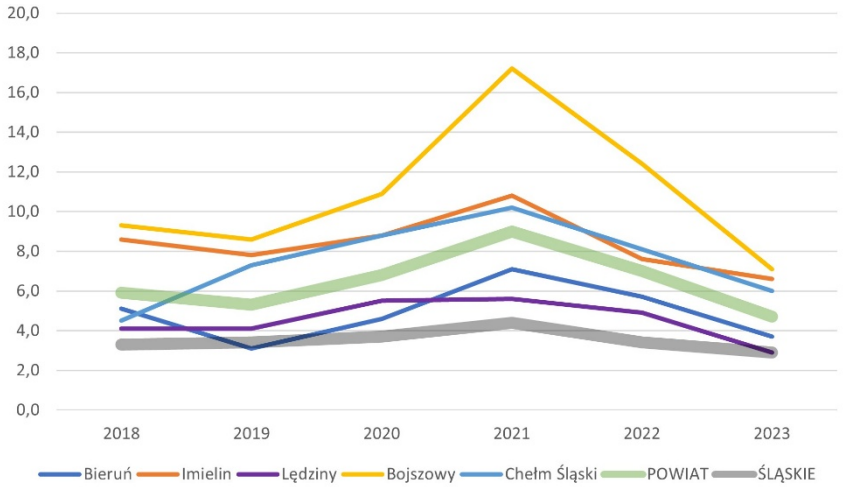
Odpowiednim wskaźnikiem procesu urbanizacji jest liczba pozwoleń na budowę oraz zgłoszeń budowy na 1000 mieszkańców.

W latach 2018-2023 w wskaźnik ten wykazywał tendencję malejącą w Powiecie (5,9-4,7), znacząco jednak większą, niż w województwie (3,3-2,9). Wskazuje to na malejącą aktywność inwestycyjną w tym przedziale czasowym, przy czym w poszczególnych gminach przebieg trendu jest zróżnicowany – najniższe wartości wskaźnika przypadają na Bieruń i Lędziny, najwyższe zaś na Bojszowy.

Tabela 16. Pozwolenia na budowę/1000 ludności w latach 2018-2023.

JST	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bieruń	5,1	3,1	4,6	7,1	5,7	3,7
Imielin	8,6	7,8	8,8	10,8	7,6	6,6
Lędziny	4,1	4,1	5,5	5,6	4,9	2,9
Bojszowy	9,3	8,6	10,9	17,2	12,4	7,1
Chełm Śląski	4,5	7,3	8,8	10,2	8,1	6,0
POWIAT	**5,9**	**5,3**	**6,8**	**9,0**	**7,0**	**4,7**
ŚLĄSKIE	**15,4**	**15,2**	**14,1**	**14,6**	**10,3**	**9,0**

Źródło: BDL

Wykres 11. Pozwolenia na budowę/1 000 ludności w latach 2018-2023.

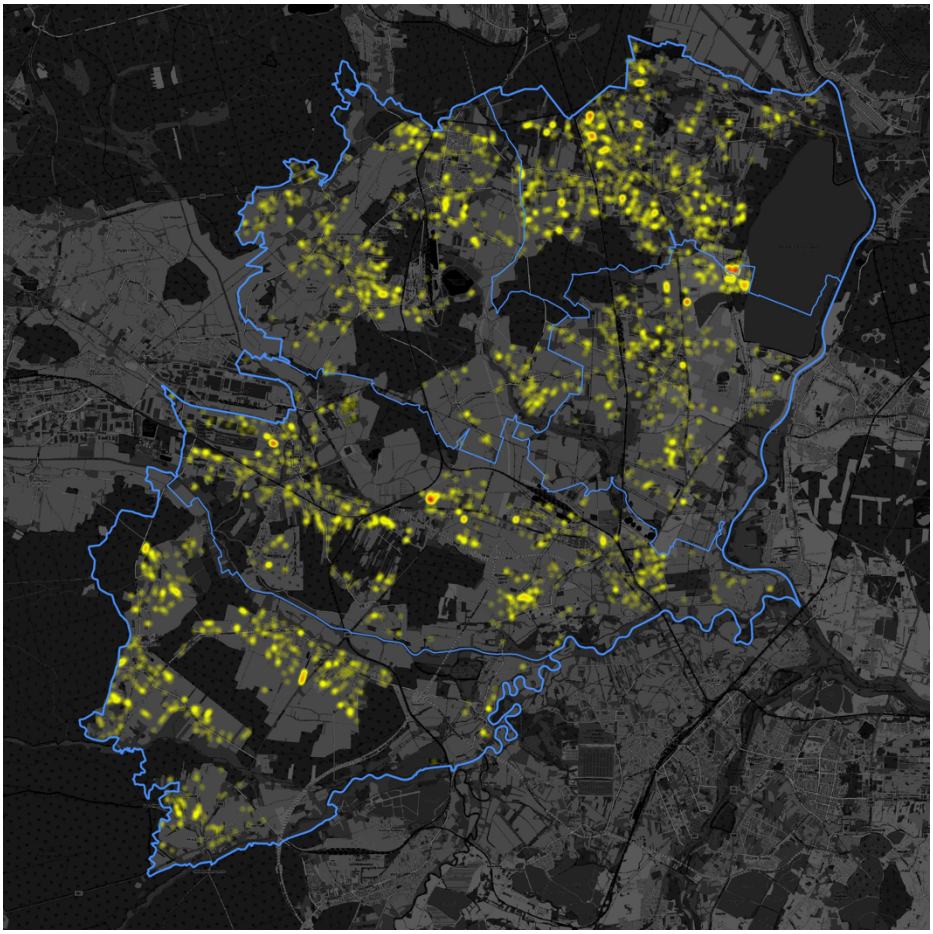
Źródło: BDL

Struktura funkcjonalna pozwoleń (rodzajów inwestycji) wskazuje na najwyższy udział budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego oraz inwestycji infrastrukturalnych.

Nowe budynki 2016-2023 wg gmin

O ile analiza danych dotyczących pozwoleń na budowę dostarcza informacji na temat zamierzeń inwestycyjnych, o tyle dane odnoszące się do zrealizowanych obiektów dają obraz stanu faktycznego różniąc się od tych poprzednich.

Mapa koncentracji nowej zabudowy nie wykazuje szczególnych koncentracji o typie ogniskowym, przyjmując wzorzec o charakterze rozproszonym – wskazuje to na tendencję do uzupełniania istniejących struktur zurbanizowanych.

Rysunek 13. Koncentracje nowych budynków 2016-2023.

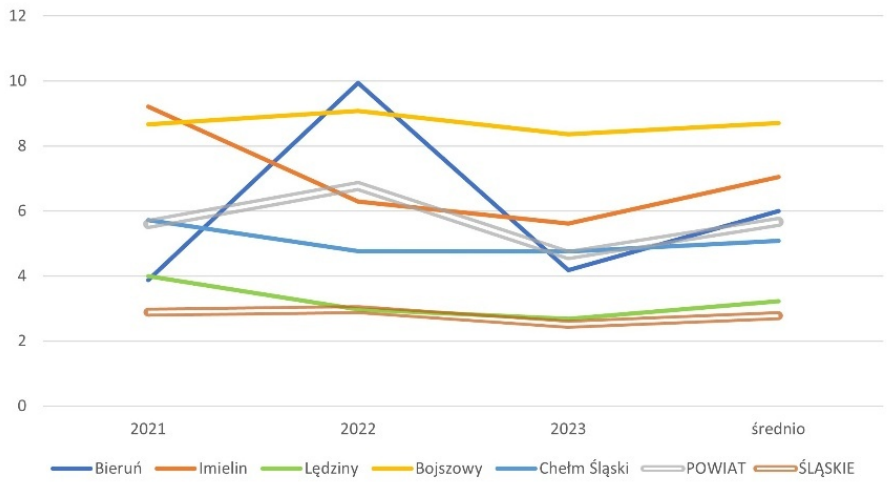
Źródło: BDOT10k

Liczba nowych budynków oddanych do użytkowania /1000 mieszkańców w powiecie (5,67) wyraźnie, bo niemal dwukrotnie przewyższa średnią wartość wskaźnika dla województwa (2,78). W poszczególnych gminach jest on zróżnicowany, niemniej dla Bierunia (6,00), Imielina 7,04) i Bojszowach (8,70) przekracza średnią dla powiatu. Także i w tym zestawieniu największą aktywnością w zakresie inwestycji budowlanych wykazują się Bojszowy.

Tabela 17. Nowe budynki 2021-2023/1 000 mieszk. wg gmin. Źródło: BDL

JST	Liczba nowych budynków oddanych do użytkowania na 1000 ludności			
	2021	2022	2023	średnio
Bieruń	3,88	9,94	4,18	6,00
Imielin	9,21	6,29	5,62	7,04
Lędziny	4,00	2,97	2,68	3,22
Bojszowy	8,66	9,08	8,36	8,70
Chełm Śląski	5,72	4,76	4,75	5,08
POWIAT	**5,60**	**6,77**	**4,65**	**5,67**
ŚLĄSKIE	**2,88**	**2,96**	**2,51**	**2,78**

Źródło: BDL

Wykres 12. Dynamika - nowe budynki 2021-2023/1 000 mieszk. wg gmin.

Źródło: BDL

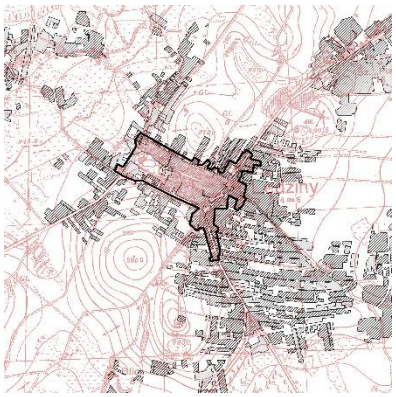
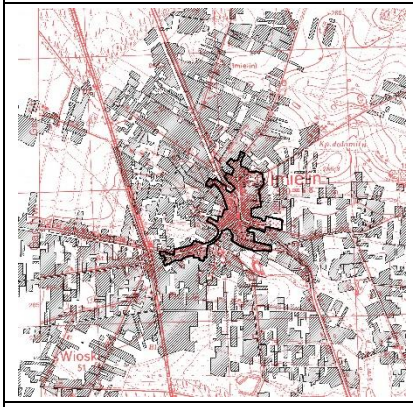
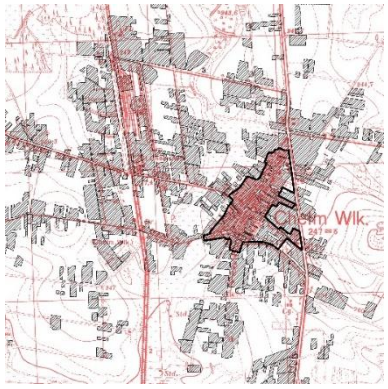
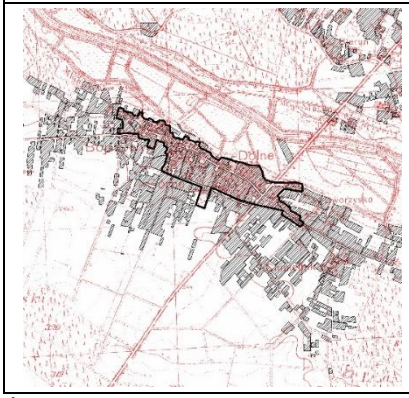
Urbanizacja – rozwój głównych ośrodków w powiecie

Analiza historyczna struktury przestrzennej głównych układów osadniczych dostarcza informacji na temat przebiegu procesów urbanizacyjnych i ich ewaluacji. Posłużenie się w analizie porównawczej archiwalnymi mapami topograficznymi z lat 30-tych XX wieku[34] pozwala wyodrębnić rdzeń osadniczy a w rezultacie określić kierunki i zasięgi rozwoju przestrzennego jednostki osadniczej.

Tabela 18. Analiza rozwoju osadniczego głównych ośrodków.

	Stary Bieruń Spośród ośrodków gminnych Powiatu jako jedyny Stary Bieruń reprezentuje typowo miejski, tradycyjny układ przestrzenny z wyraźnie wyodrębnionym centrum (rynek i szachownicowy układ ulic). Układ ten został zachowany w niemal niezmienionym zakresie. Rozwój przestrzenny nastąpił pomiędzy ulicą Krakowską a linią kolejową w kierunku wschodnim, ul. Chemików na południe oraz w kierunku zachodnim – rejon ul. Łysinowa - Marcina. Północno-zachodnie rubieże miasta to obszary przemysłowe na granicy z Tychami. Tereny te charakteryzują się strukturami „łanowymi" wzdłuż ciągów drogowych, z zabudową mieszkaniową jednorodzinną, typowymi dla krajobrazu podmiejskiego.

[34] Archiwum Map Wojskowego Instytutu Geograficznego 1919 – 1939. http://polski.mapywig.org/news.php

	Lędziny Pierwotny układ przestrzenny rozwijał się w układzie wielodrożnym wzdłuż traktu komunikacyjnego dzisiejszej u. Lędzińskiej z centralnym obszarem w kwadracie ulic Lędzińska – Łanowa – Zawiszy Czarnego - Ks. Pawła Kontnego. Rozwój przestrzenny obejmował przede wszystkim część południową wypełniając strukturą „łanową" teren pomiędzy ul. Lędzińską a ul. Ignacego Jana Paderewskiego i Zabytkową, aż po ul. Pokoju. Obecnie centrum tego obszaru zostało ukształtowane w postaci przestrzeni publicznej placu Farskiego. Jednocześnie rozwijał się drugi ośrodek – Hołdunów, związany z eksploatacją kopalni KWK Ziemowit. Wzdłuż ul. Hołdunowskiej oprócz obustronnych ciągów budynków wielorodzinnych powstał obszar mieszkaniowy w zabudowie jednorodzinnej, o zakomponowanym układzie nieregularnej „szachownicy".
	Imielin Rdzeń osadniczy miasta skupiał zabudowę wzdłuż ciągów komunikacyjnych dzisiejszych ulic: Imielińskiej, Brata Alberta i Wyzwolenia z centrum w rejonie kościoła pw. Matki Boskiej Szkaplerznej. W miarę równomiernego rozwoju przestrzennego miasta we wszystkich kierunkach powstały struktury przestrzenne o ortogonalnych i dostatecznie gęstej i spójnej komunikacyjnie sieci dróg wewnętrznych. Główną osią przestrzenną pozostała ul. Imielińska, a w rejonie ulic Imielińskiej – Wyzwolenia – Kowalskiej kształtuje się nowe centrum miejskie.
	Chełm Śląski Pierwotna zabudowa wsi koncentrowała się wzdłuż dzisiejszej ul. Śląskiej przyjmując w latach 30-tych XX wieku układ rusztowy. Rdzeń ten współcześnie, tworząc centrum handlowo-usługowe, uległ równomiernemu poszerzeniu, a jednocześnie nastąpiła proces zabudowywania pasma (Błędów) wzdłuż terenów kolejowych niezależnie od rozwoju wzdłuż ciągów drogowych. W rezultacie poza centrum wsi doszło do rozległego rozproszenia zabudowy w nieregularnych, niezorientowanych wielodrożnych układach przestrzennych. W rezultacie trudno jest wyodrębnić funkcjonalne i przestrzenne centrum.
	Bojszowy Pod względem rozległości zmian w przestrzeni spośród gmin powiatu, Bojszowy wykazują najmniejszy odsetek nowo-zurbanizowanych terenów. Pierwotny układ ulicowy wsi wzdłuż dzisiejszej ulicy Gaikowej - Pancerniaków pozostał główną osią struktury, której rozwój przebiegał wzdłuż głównego traktu oraz w kierunku południowym po dzisiejszą ul. Św. Jana, formując swego rodzaju układ „grzebieniowy" niejako wymuszony morfologią terenów od strony północnej.

Źródło: BDOT10k, mapy WIG

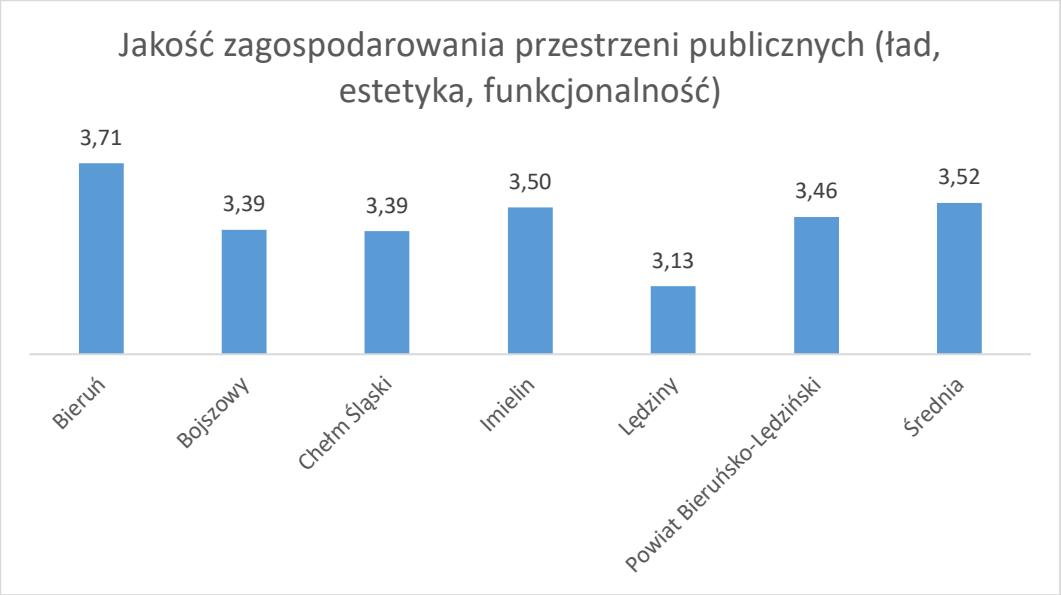
W zasadzie, wszystkie ośrodki – z punktu widzenia rozwoju przestrzennego – powielają model pierwotnego, wiejskiego w charakterze układu wielodrożnego, w którym kanwą liniowego rozwoju są główne trakty komunikacyjne. Zabudowa obszarowa w większości (poza np. Hołdunowem)

powstawała w wyniku wypełniania przestrzeni pomiędzy ciągami drogowymi. W rezultacie takiej ekstensywnej kolonizacji przestrzeni powstają rozległe i rozproszone struktury o bardzo niskiej intensywności, niezorientowane o utrudnionym dostępie do infrastruktury, co nie sprzyja ekonomice wykorzystania przestrzeni. Wydaje się to być konsekwencją wcześniejszych polityk przeznaczania pod zabudowę zbyt dużych powierzchni terenów w stosunku do realnych potrzeb i możliwości realizacyjnych gminy. Można dostrzec zatem pewną analogię do zjawiska miejskiego zwanego urban sprawl – „rozlewania się" zabudowy.

Z wyjątkiem Starego Bierunia, w układach osadniczych brak wyodrębnionych, skomponowanych przestrzeni centralnych ogniskujących podstawowe funkcje miastotwórcze – lokalnych centrów obejmujących jednocześnie ukształtowaną przestrzeń publiczną i odpowiedni program funkcjonalny.

W układach urbanistycznych powiatu występuje jeszcze jeden interesujący wzorzec. Bieruń i Lędziny stanowią układy dwubiegunowe/bipolarne związane z wyodrębnionym przestrzennie w stosunku do miasta ośrodkiem przemysłowym - kopalnią (Bieruń Stary – Bieruń Nowy, Lędziny – Hołdunów). W rezultacie tego dualizmu przestrzennego powstały dwa niezależne funkcjonalnie, niezhierarchizowane ośrodki funkcjonalne, co stanowi istotne wyzwanie rozwojowe.

Respondenci z grupy radnych i urzędników wypowiedzieli się pozytywnie w sprawie jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych. Poniższy wykres ankiety przedstawia jednak zróżnicowane oceny tych przestrzeni w zależności od gminy.

Wykres ankiety 12. Jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych w gminach PBL (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

System transportowy

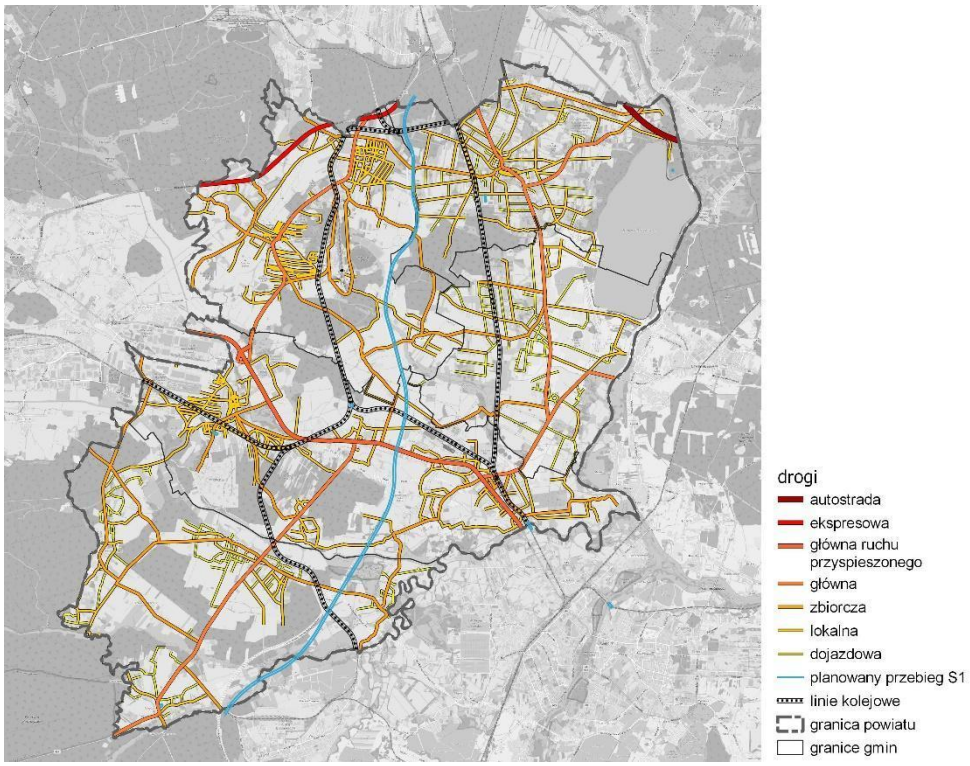
Sieć drogowa

Jak zaznaczono wcześniej, zewnętrzne powiązania transportowe z ośrodkami aglomeracji górnośląskiej i kraju zapewniają: sąsiedztwo autostrady A4 (Jędrzychowice – Korczowa) oraz obecny przebieg drogi ekspresowej S1 (węzeł Hołdunów/Olszyce). Realizacja jej nowego, 12,8-kilometrowego odcinka

Kosztowy II–Oświęcim zapewni połączenia Powiatu w relacji pn.-pd. Pyrzowice-Zwardoń. W osi wsch.-zach. podstawowym ciągiem transportowym jest droga krajowa DK44 Gliwice – Oświęcim.

Region śląski cechuje zdecydowanie największa gęstość dróg utwardzonych w kraju (201 km/km^2), co znajduje odzwierciedlanie w danych dla powiatu bieruńsko-lędzińskiego, który nawet przewyższa region pod tym względem (270 km/km^2). Najgęstsza sieć występuje w gminie Lędziny (328,1 km/km^2), najrzadsza zaś - w -gminie Bojszowy (220 km/km^2).

Łączna długość dróg w powiecie wynosi 1 005 km, z czego większość stanowią drogi gminne (27,2%) oraz pozostałe (57,5%). Drogi zarządzane przez ponadlokalne instytucje stanowią zaledwie 5,3%. Największy kilometraż znaleźć można w gminie Bieruń, podczas gdy najmniejszy – w gminie Chełm Śląski.

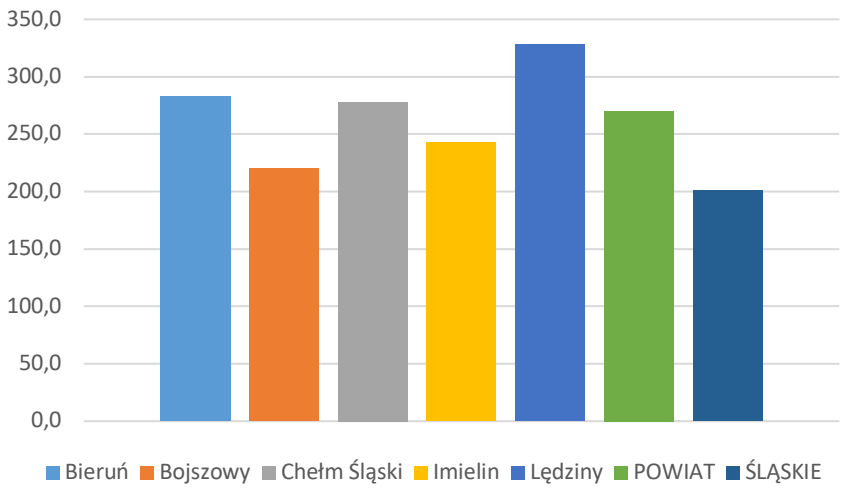
Rysunek 14. Sieć drogowa i kolejowa

Źródło: BDOT 10k

Tabela 19. Długość dróg publicznych wg kategorii w gminach. Źródło: BDL

	krajowe	wojewódzkie	powiatowe	gminne	łącznie	gęstość dróg publicznych/100 km^2
Bieruń	15	4	22	72	113	282,5
Bojszowy	0	7	22	48	77	220,0
Chełm Śląski	0	9	8	47	64	278,3
Imielin	4	3	11	50	68	242,9
Lędziny	11	0	38	56	105	328,1
POWIAT	**30**	**23**	**101**	**273**	**427**	**270,3**
ŚLĄSKIE						**201,1**

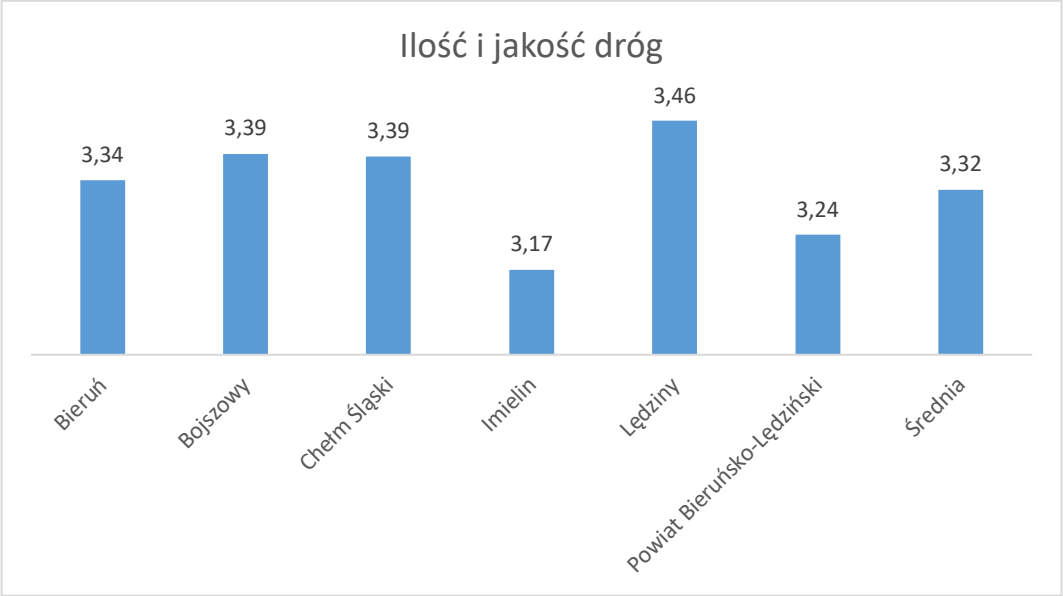
Źródło: BDL

Wykres 13. Gęstość dróg publicznych/100 km^2 dróg wg kategorii w gminach.

Źródło: BDL.

Ankietowani radni i urzędnicy samorządowi wystawiają dosyć wyrównaną ocenę ilości i jakości dróg na terenie Powiatu. Najbardziej krytyczni byli respondenci oceniający miasto Imielin. Natomiast przedsiębiorcy uznają problemy komunikacyjne, w tym ilość i jakość dróg oraz strefy kongestii, za jeden z ważniejszych problemów prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze Powiatu (Wykres ankiety 28).

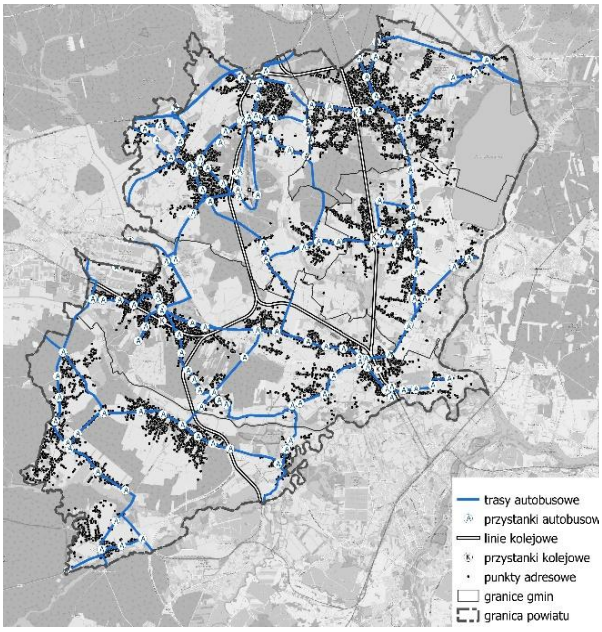
Wykres ankiety 13. Ocena ilości i jakości dróg przez radnych i urzędników (w skali 1 - 5).

Źródło opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Transport publiczny

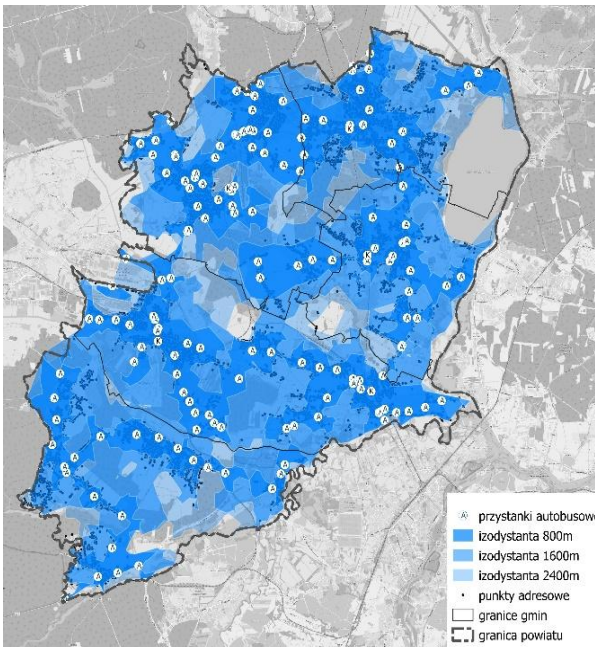
Województwo śląskie zajmuje pierwsze miejsce w kraju pod względem długości i gęstości sieci linii kolejowych normalnotorowych eksploatowanych.

Obszar powiatu bieruńsko-lędzińskiego jest obsługiwany przez sieć autobusową komunikacji miejskiej GZM zarządzaną przez Zarząd Transportu Metropolitalnego. Obejmuje ona 13 linii, w tym 2 linie metropolitalne. Ponadto obszar gminy Bieruń obsługiwany jest przez 4 gminne linie busowe.

Rysunek 15. Sieć transportu publicznego

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 16. Dostępność piesza przystanków autobusowych

Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę liczbę i rozmieszczenie przystanków komunikacji publicznej należy stwierdzić, że pod kątem dostępności pieszej w powiecie bieruńsko-lędzińskim zapewniono mieszkańcom bardzo dobry dostęp do komunikacji publicznej. W granicach dostępności 15-minutowej (800 m) zlokalizowanych jest 83,6% budynków mieszkalnych, a w przypadku 98,1% adresów, odległość dojścia pieszego nie przekracza 1 600 m. Są to parametry zazwyczaj odnoszone do silnie zurbanizowanej przestrzeni miejskiej, w tym przypadku wiąże się to z silnym związaniem struktury osadniczej z siecią drogową.

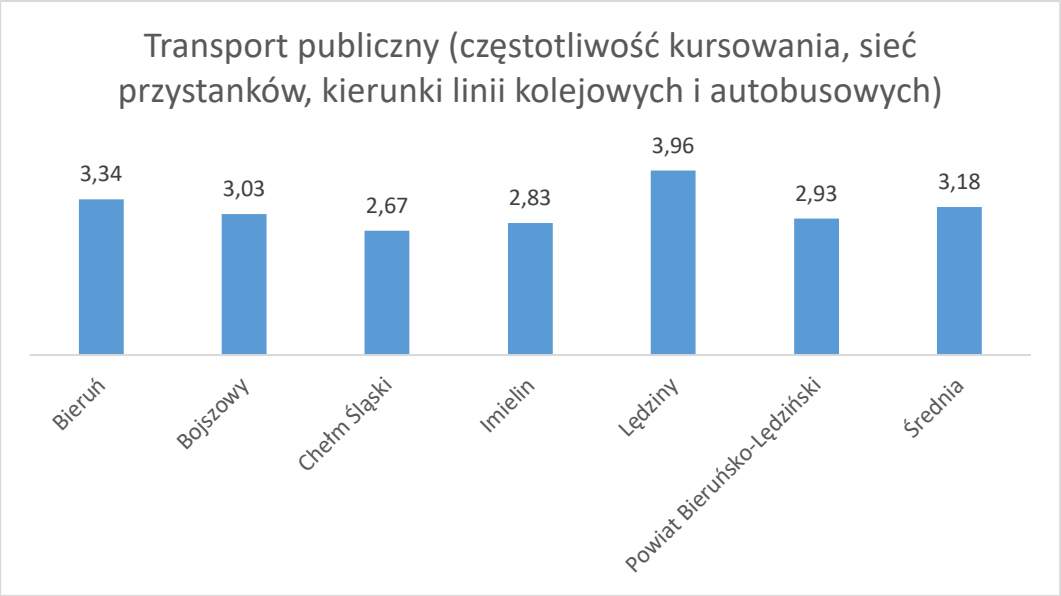
Region śląski charakteryzuje się największą długością eksploatowanych linii kolejowych (1 885,0 km) w skali kraju. W rezultacie pod względem gęstości sieci kolejowej w 2023 roku województwo było zdecydowanym liderem w kraju (15,3 km/100 km2) przy 4,4 km/10 tys. Ludności. Na tym tle powiat bieruńsko-lędziński nie odstaje od średniej. Łączna długość dwóch eksploatowanych linii w granicach powiatu: nr 138 Oświęcim-Katowice oraz nr 179 Tychy – Mysłowice-Kosztowy wynosi 23,5 km, co daje gęstość na poziomie 14,8 km/100 km^2. W rezultacie na 10 tys. mieszkańców przypada 3,9 km. Tak gęsta sieć w powiązaniu z systemem transportu publicznego w ramach GZM sprzyja mobilności mieszkańców, szczególnie w skali metropolitalnej.

Tabela 20. Długość i gęstość linii kolejowych w PBL

	Długość linii	Linie kolejowe /100 km^2	Linie kolejowe/10 tys. Ludności
powiat	23,5	14,8	3,9
śląskie	1 885,0	15,3	4,4

Źródło: BDL

Pozytywna, bo oparta o wskaźniki ocena ekspercka transportu publicznego w powiecie bieruńsko-lędzińskim nie jest podzielana przez mieszkańców. Świadczą o tym zarówno poniższy wykres ankiety, przedstawiający ocenę tego transportu przez radnych i urzędników (Wykres ankiety 14), jak i identyfikacja największych problemów Powiatu przez mieszkańców. Wskazali oni transport publiczny jako najbardziej palący problem JST z obszaru PBL (Wykres ankiety 3 powyżej).

Wykres ankiety 14. Ocena transportu publicznego przez radnych i urzędników (w skali 1 - 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Znaczenie poprawy jakości transportu publicznego podkreślano także w trakcie **wywiadu fokusowego**. Szczególnie chodzi tutaj o potrzebę poprawy dostępu do usług publicznych, które świadczone są w ościennych gminach lub innych miastach aglomeracji górnośląskiej. Problem jest szczególnie istotny wobec zjawiska starzenia się społeczeństwa, a także zapewnienia dojazdów do szkół dla młodszych mieszkańców Powiatu. Zwrócono przy tym uwagę, że warto lepiej zintegrować gminy PBL właśnie poprzez rozwój transportu publicznego, zwłaszcza jako alternatywy dla indywidualnej komunikacji samochodowej. Postulowano reorganizację siatki połączeń w taki sposób, by była ona sprawna i szybka, zakładając jednocześnie lepsze powiązanie z rozbudowywaną siecią kolejową.

Infrastruktura techniczna (komunalna) w układzie powiatu i gmin

Infrastruktura komunalna stanowi kluczowy element „wyposażenia" przestrzeni zurbanizowanej zapewniający zaspokajanie zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej oraz stanowiący jeden z kluczowych czynników rozwoju lokalnego. Należy przy tym traktować ją z jednej strony jako zasób w rozumieniu techniczno-ekonomicznym z drugiej zaś, jako usługę świadczoną przez jednostkę samorządu terytorialnego na rzecz mieszkańców – stanowiącą jeden z najistotniejszych obszarów tzw. zadań własnych.

Tabela 21. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych.

Nazwa	Ogółem	
	wodociąg	kanalizacja
	[%]	[%]
Bieruń	98,2	99,3
Imielin	100,0	92,9
Lędziny	99,1	90,5
Bojszowy	96,6	82,2
Chełm Śląski	100,0	90,4
POWIAT	98,7	92,1
ŚLĄSKIE	89,9	63,4

Źródło: BDL

Tabela 22. Dostępność sieci infrastruktury komunalnej.

Nazwa	Długość eksploatowanej sieci wodociągowej/100 km^2	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	Długość eksploatowanej sieci kanalizacyjnej/ 100 km^2	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	Długość eksploatowanej sieci gazowej/ 100 km^2	Ludność korzystająca z sieci gazowej
	[km]	%	[km]	%	[km]	%
Bieruń	313,0	99,3%	311,0	97,6%	352,2	74,1%
Imielin	322,1	99,9%	510,4	79,9%	327,7	73,4%
Lędziny	305,9	99,9%	433,8	97,8%	367,7	69,1%
Bojszowy	170,5	97,2%	330,5	85,0%	0,8	1,6%
Chełm Śląski	279,0	99,9%	346,6	92,4%	313,5	83,6%
POWIAT	**276,8**	**99,3%**	**380,6**	**92,5%**	**268,2**	**63,2%**
ŚLĄSKIE	**201,5**	**96,0%**	**148,7**	**79,8%**	**164,6**	**67,1%**

Źródło: BDL

Na koniec 2023 r. gęstość sieci wodociągowej (wskaźnik liczony jako iloraz długości sieci wodociągowej do powierzchni obszaru), w powiecie wyniosła blisko 279 km/100 km2, a więc więcej, niż wskaźnik regionalny wynoszący nieco ponad 201 km/100 km^2. W rezultacie realizowane są potrzeby ponad 99% ludności (województwo śląskie – 96%), a niemal 99% budynków mieszkalnych jest zaopatrywana w wodę z wodociągów gminnych. Są to zarazem wskaźniki o najwyższych wartościach w skali kraju. W podziale na gminy uwagę zwraca równomierny, niemal jednakowy rozkład wskaźników, a jedyne zróżnicowanie gęstości wynika z struktury przestrzennej – nieco niższe wartości dla gmin wiejskich: Bojszowach i Chełmu Śląskiego.

W powiecie bieruńsko lędzińskim gęstość sieci kanalizacyjnej wyniosła w 2023 r. 380,6 km/km^2, to jest ponad dwukrotnie więcej niż w województwie śląskim (148,7). Oznacza to ponad 92% budynków mieszkalnych podłączonych do sieci, zapewniając obsługę blisko 93% mieszkańców (województwo śląskie – 79,8%). Zbiorowe odprowadzenie ścieków jest bardziej niż w przypadku wodociągu, wypadkową potrzeb oraz możliwości technicznych i technologicznych związanych ze strukturą przestrzenną i morfologiczną terenu. Stąd też dostrzegalne jest zróżnicowanie w poszczególnych gminach: od 510,4 km/km^2 w Imielinie, po 311,0 km/km^2 w Bieruniu. W tym przypadku należy to interpretować jako funkcję zróżnicowanej koncentracji zabudowy. Niemniej jednak, choćby w aspekcie środowiskowym, docenić należy wysoki stopień dostępu mieszkańców do infrastruktury kanalizacyjnej[35].

Odmienny charakter posiada infrastruktura gazownicza zapewniająca dostęp do ekologicznego medium grzewczego i użytkowego. Uzależniona jest ona od dostępu do istniejących ponadlokalnych sieci przesyłowych. W 2023 r. gęstość sieci gazowej w powiecie wyniosła 268,2 km/km^2 to jest niemal o 40% większa niż w regionie, jednak korzysta z niej zaledwie 63,2% ludności, a więc nieco mniej, niż w województwie (67,1%). Także w przypadku tej sieci infrastruktury dostępność dla mieszkańców jest zróżnicowana w poszczególnych gminach: największa – od 83,6% w Chełmie Śląskim, po Lędziny (69,1%). W gminie Bojszowy wskaźnik ten wynosi zaledwie 1,6%, co pozwala praktycznie uznać tę gminę za niezgazyfikowaną.

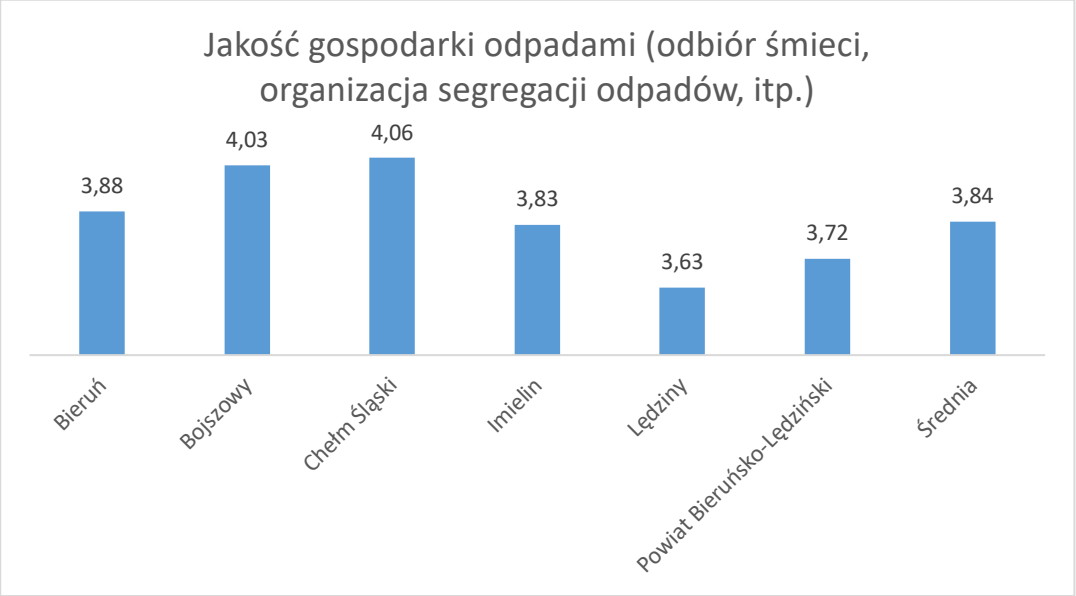
Problem z odpadami komunalnymi dotyczący gospodarki odpadami polega na konieczności uzyskania przez gminy wartości poziomów recyklingu odpadów komunalnych, które gminy będą zobligowane osiągnąć w latach 2021-2035. Poziom recyklingu będzie wynosił odpowiednio: 20% za rok 2021, 25% za rok 2022, 35% za rok 2023, 45% za rok 2024 i 55% za rok 2025. W chwili obecnej gminy podejmują

[35] Por. też. Załącznik 1.3. Informacje dotyczące stanu oczyszczalni ścieków w Bojszowach.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

wszelkie starania do uzyskania wskazanych wartości procentowych m.in. wykonują badania składu morfologicznego odpadów (gm. Bojszowy, Bieruń, Imielin, Lędziny), badania ankietowe dotyczące kompostowników przydomowych, kontrole prawidłowej segregacji odpadów w terenie.

W trakcie **wywiadu fokusowego** politycy samorządowi wskazali na istotny w skali Powiatu problem odpadów komunalnych i gospodarki odpadami. Podkreślono, że będzie bardzo trudno sprostać wymaganiom, które przed samorządami stawia strona rządowa. Oceniono, że wskaźniki segregacji odpadów w JST z obszaru Powiatu są słabe. Badanie ankietowe radnych i urzędników przedstawiło zróżnicowaną, choć ogólnie pozytywną ocenę gospodarki odpadami w poszczególnych gminach. Uwidacznia to poniższy wykres ankiety

Wykres ankiety 15. Ocena jakości gospodarki odpadami przez radnych i urzędników (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

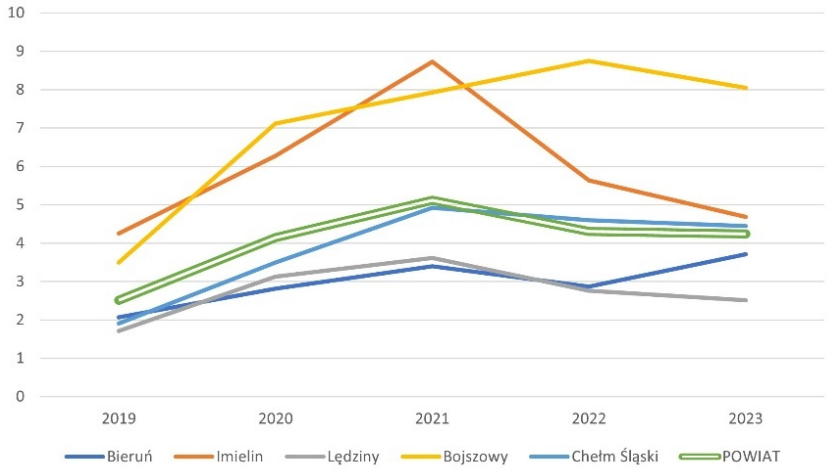
Zasoby mieszkaniowe/mieszkalnictwo w układzie gmin

Sytuacja mieszkaniowa w powiecie mierzona wskaźnikiem dostępności mieszkań, to jest liczbą mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców wynoszącego 297,9 mieszkań/1000 mieszkańców kształtuje się poniżej standardu zarówno krajowego (357,1), jak i regionalnego (377,5). Natomiast średnia powierzchnia użytkowa mieszkania (97,2 m^2), jak i powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę (27,5 m^2) przewyższają parametry charakteryzujące województwo i kraj. Przedstawiono to na poniższych tabelach i rysunkach (wykresach).

Tabela 23. Liczba nowych budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania na 1000 ludności.

JST	2021	2022	2023	średnio
Bieruń	3,88	9,94	4,18	6
Imielin	9,21	6,29	5,62	7,04
Lędziny	4	2,97	2,68	3,22
Bojszowy	8,66	9,08	8,36	8,7
Chełm Śląski	5,72	4,76	4,75	5,08
POWIAT	**5,6**	**6,77**	**4,65**	**5,67**
ŚLĄSKIE	**2,88**	**2,96**	**2,51**	**2,78**

Źródło: BDL

Wykres 14. Liczba nowych budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania na 1000 ludności.

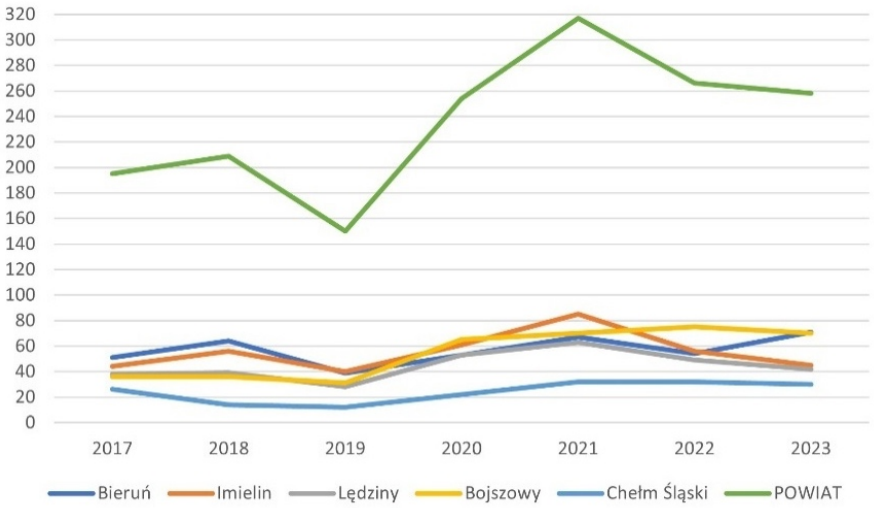
Źródło: BDL

Poniżej przedstawiono dane dotyczące mieszkań oddanych do użytku.

Tabela 24. Mieszkania oddane do użytkowania w gminach 2016-2023.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Razem
Bieruń	51	64	39	53	67	54	71	399
Imielin	44	56	40	61	85	56	45	387
Lędziny	38	39	28	53	63	49	42	312
Bojszowy	36	36	31	65	70	75	70	383
Chełm Śląski	26	14	12	22	32	32	30	168
POWIAT	**195**	**209**	**150**	**254**	**317**	**266**	**258**	**1 649**

Źródło: BDL

Wykres 15. Mieszkania oddane do użytkowania w gminach 2017-2023.

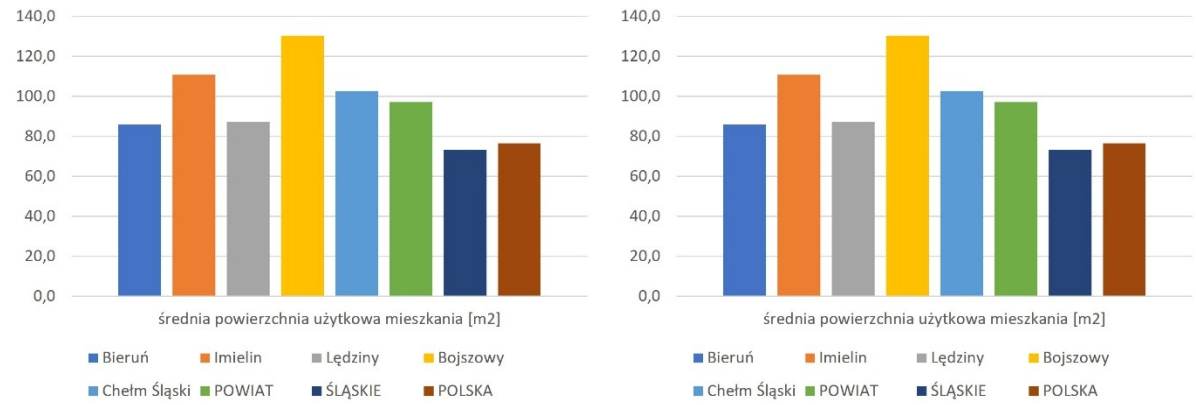
Źródło: BDL

W poszczególnych gminach przedstawione dane wykazują zróżnicowanie. Dostępność mieszkań w gminach wiejskich (Bojszowy – 233,0, Chełm Śląski – 276,1) jest nieco niższa niż w miejskich (Imielin – 324, Bieruń – 310,4). Także średnia powierzchnia użytkowa kształtuje się pomiędzy 130,4 m^2 w gminie Bojszowy po 85,9 m^2 w gminie Bieruń, a więc różnica wynosi blisko 35%. Podobna różnica w tych gminach (28%) występuje w przypadku powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę.

Tabela 25. Wskaźniki mieszkaniowe w gminach w 2021 r.

Jednostka terytorialna	Mieszkania ogółem	Liczba mieszkań/ 1 000 ludności	Średnia powierzchnia użytkowa [m²]	Powierzchnia użytkowa/1os [m²]
Bieruń	5 846	310,4	85,9	26,5
Imielin	3 050	324,5	110,8	36,6
Lędziny	5 073	310,6	87,2	26,9
Bojszowy	1 998	233,0	130,4	32,1
Chełm Śląski	1 740	276,1	102,6	29,0
POWIAT	**17 707**	297,9	**97,2**	**29,2**
ŚLĄSKIE	**1 630 915**	**377,5**	**73,3**	**27,5**
POLSKA	**13 438 922**	**357,1**	**76,5**	**27,5**

Źródło: NSP2021

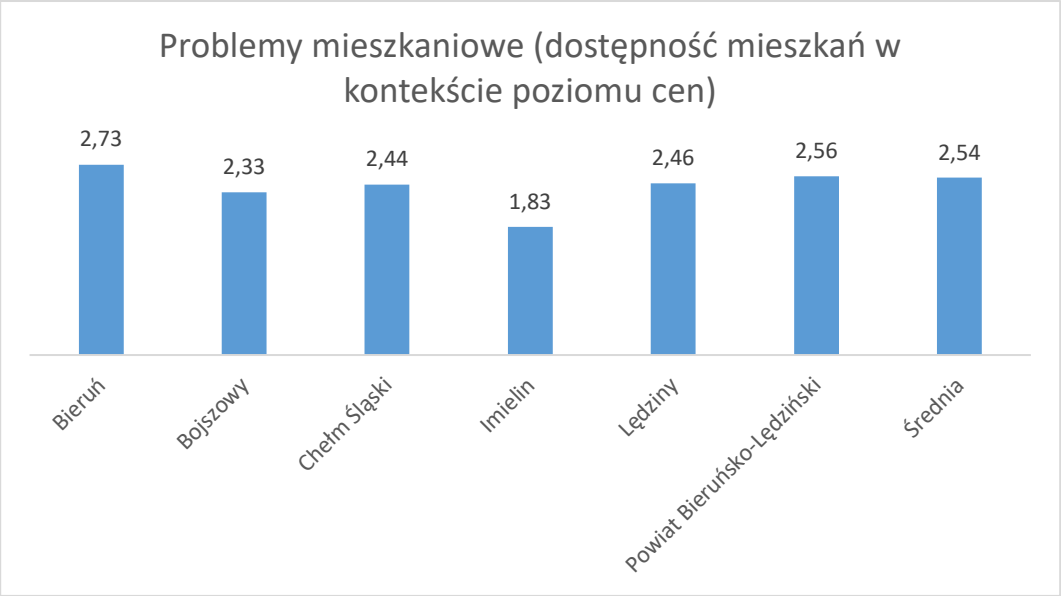
Wykres 16. Wskaźniki mieszkaniowe w gminach w 2021 r.

Źródło: NSP2021

W latach 2021-2023 odnotować należy wzrost liczby nowych budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania na 1000 ludności (średnio 5,67 w skali roku), co daje niemal dwukrotnie wyższy wskaźnik, niż w regionie śląskim (2,78). Jednocześnie zauważalne jest zróżnicowanie jego wartości w poszczególnych gminach od 7,04 w Imielinie, po 3,22 w Lędzinach przy jednoczesnym zróżnicowaniu w poszczególnych latach.

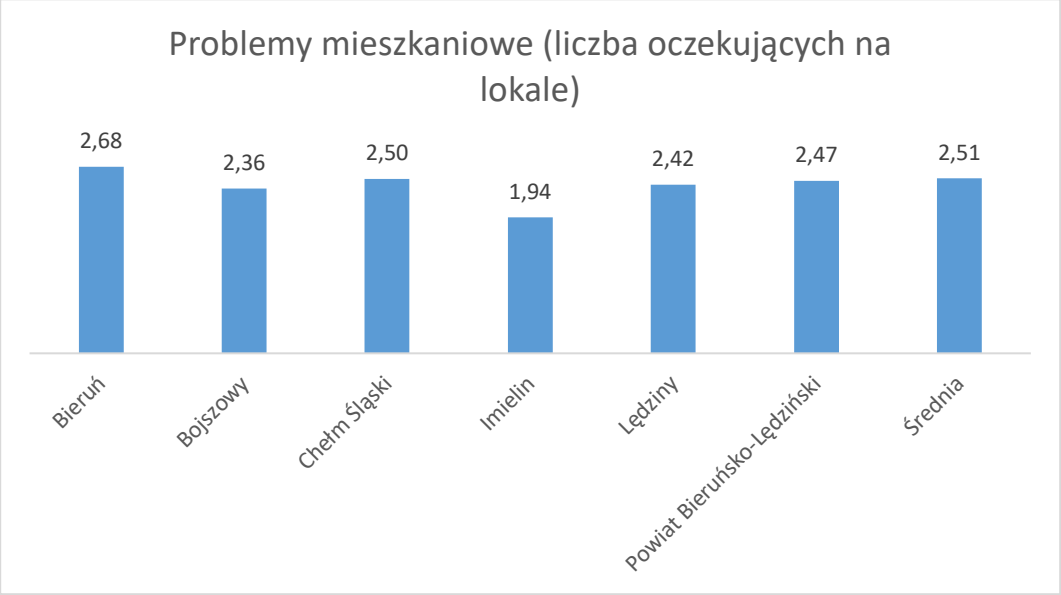
Wskaźniki mieszkaniowe potwierdzają dominujący udział substancji mieszkaniowej jednorodzinnej w ogólnej strukturze zabudowy.

Radni i urzędnicy ocenili relatywnie nisko sytuację mieszkaniową ludności w gminach Powiatu. Dotyczy to zarówno dostępności mieszkań w kontekście poziomu cen jak i liczby osób oczekujących na mieszkanie. Obrazują to dwa poniższe wykresy ankiety, wykazując w obu wypadkach bardzo niskie oceny (od 1,82 do 2,73 w skali 1 – 5).

Wykres ankiety 16. Dostępność mieszkań w opinii rad i urzędników samorządowych (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Wykres ankiety 17. Niedobory w dostępności do mieszkań w opinii radnych i urzędników (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Dostępność usług publicznych – struktura przestrzenna

Zapewnienie odpowiedniej dostępności do usług publicznych jest jednym z podstawowych zadań własnych samorządów poszczególnych szczebli. Usługi publiczne to każda usługa, której świadczenie leży w interesie publicznym oraz na świadczenie której państwo może mieć wpływ poprzez instrumenty organizacyjne czy finansowe. Istotą „publicznego" charakteru jest niedopuszczalność wykluczenie kogokolwiek z korzystania z nich. W ramach tych usług można wyróżnić kategorie m. in.: usług administracyjnych, usług społecznych czy technicznych. Dostępność determinują dwa podstawowe czynniki:

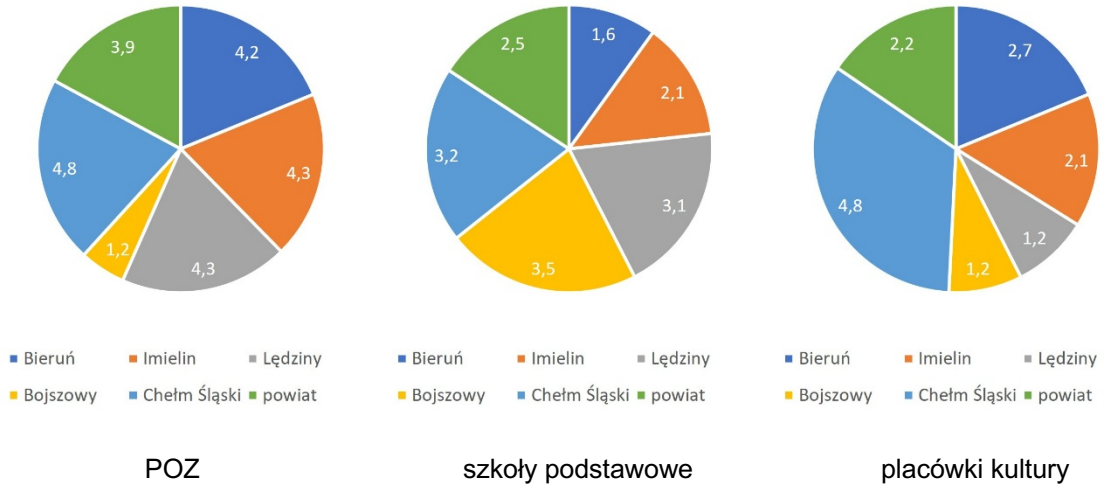
- istnienie, wielkość oraz struktura usług realizujących określone potrzeby na danym terenie (podaż usług),
- ich dystrybucja przestrzenna powiązana z siecią komunikacyjną (dostępność przestrzenna).

Jedną z miar jakości struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru jest zatem dostępność przestrzenna tych usług dla mieszkańców. Każda, prawidłowo funkcjonująca lokalna społeczność wymaga odpowiedniego dostępu mieszkańców do dóbr i usług pierwszej potrzeby, w szczególności odpoczynku oraz kultury i edukacji. Mowa tu o łatwości osobistego dotarcia od miejsca zamieszkania do miejsca świadczenia usług. Dostępność pieszą to najkrótsza odległość konieczna do pokonania pieszo pomiędzy miejscem zamieszkania a lokalizacją danej usługi. Generalnie brak jest szczegółowych standardów w tym zakresie, jednak najczęściej stosowanym jest odległość 15-minutowa (ok. 800 m – ¼ mili) współcześnie definiująca tzw. „miasto 15-minutowe".

W ramach niniejszej diagnozy przyjęto model ograniczony do najważniejszych usług publicznych o charakterze podstawowym:

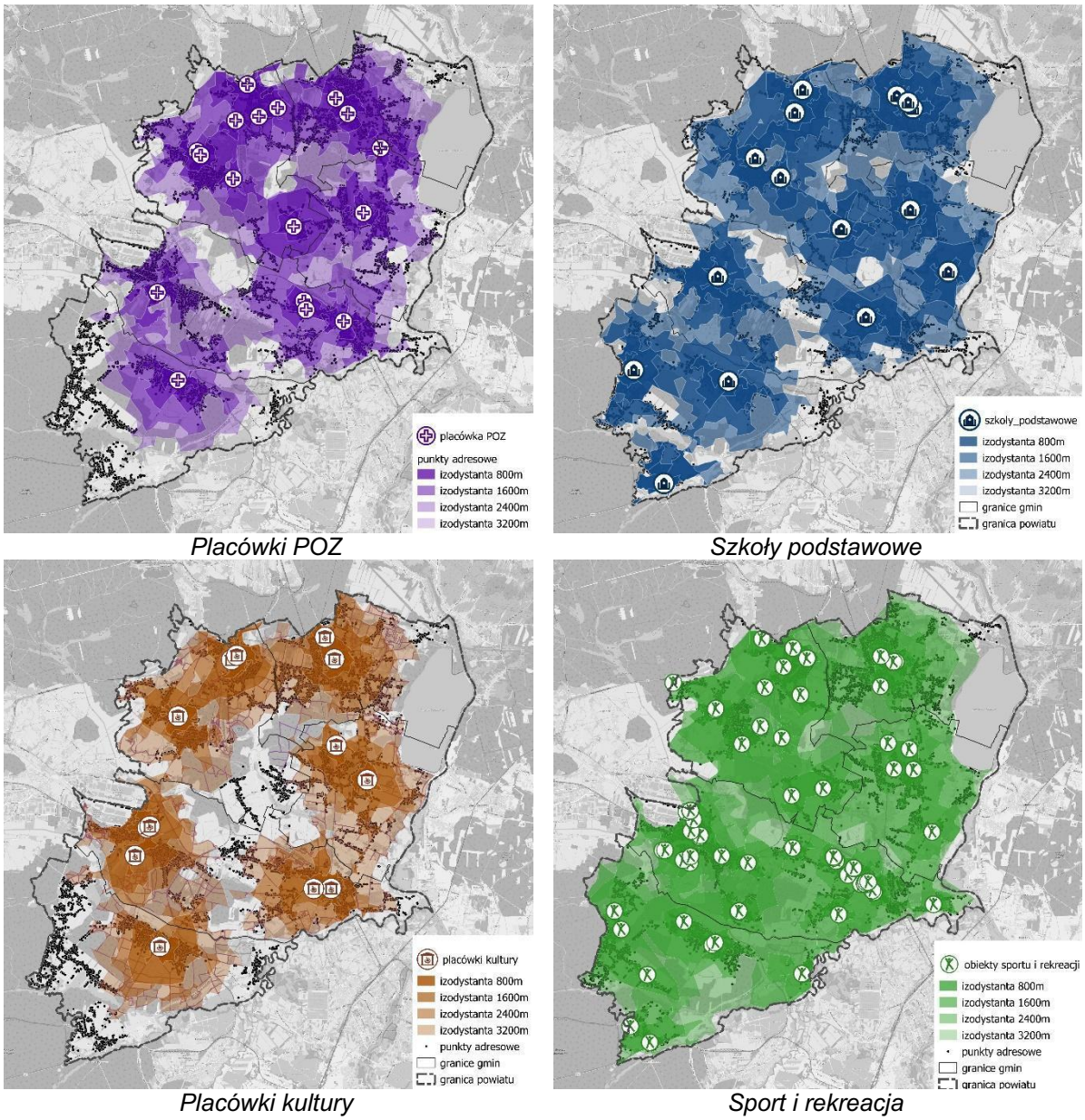
- edukacji reprezentowanej przez szkoły podstawowe,
- kultury reprezentowanej przez domy i ośrodki kultury, muzea, biblioteki,
- opieki zdrowotnej reprezentowanej przez placówki podstawowej opieki zdrowotnej (POZ),
- sportu i rekreacji reprezentowanych przez hale i sale sportowe, boiska sportowe, siłownie zewnętrzne.

W ujęciu wskaźnikowym przedstawiono placówki wybranych usług publicznych na poniższym wykresie.

Wykres 17. Placówki wybranych usług publicznych/10 000 ludności.
Źródło: BDL

Kolejny Rysunek 17 prezentuje przestrzenny zakres dostępności analizowanych usług, a dalsze tabele ujmują te informacje ilościowo i wskaźnikowo.

Placówki POZ *Szkoły podstawowe*

Placówki kultury *Sport i rekreacja*

Rysunek 17. Dostępność piesza wybranych usług publicznych.

Źródło: BDOT10k, gminy.

Tabela 26. Dostępność piesza placówek wybranych usług publicznych.

Gmina	Placówki POZ	Szkoły podstawowe	Placówki kultury	Średnia dostępność
Bieruń	1 305,3	1 314,8	1 468,4	1 362,8
Imielin	1 323,7	1 481,1	1 584,5	1 463,1
Lędziny	988,8	1 117,5	2 140,6	1 415,6
Bojszowy	2 491,2	1 279,4	4 391,7	2 720,8
Chełm Śląski	1 409,9	1 182,2	1 674,6	1 422,2
Powiat	**1 503,8**	**1 275,0**	**2 252,0**	**1 676,9**
Śląskie	**1 853,8**	**1 290,5**	**3 025,8**	**2 056,7**

Źródło: opracowanie własne, GUS 2018[36]

[36] „Wskaźniki dostępności terytorialnej mieszkańców Polski do wybranych obiektów użyteczności publicznej”; Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018. https://new.stat.gov.pl/publikacje/wskazniki-dostepnosci-terytorialnej-mieszkancow-polski-do-wybranych-obiektow

Tabela 27. Budynki mieszkalne [%] w izodystantach 800-3200 m.

	Placówki POZ	Szkoły podstawowe	Placówki kultury	Obiekty sportu i rekreacji
Izodystanta 800m	26,1%	20,9%	24,0%	52,2%
Izodystanta 1 600m	58,5%	61,4%	59,1%	83,9%
Izodystanta 2 400m	80,6%	85,9%	75,3%	96,8%
Izodystanta 3 200m	88,1%	95,7%	84,9%	98,8%

Źródło: gminy, powiat, BDOT10k

Dla porównania:

- szkoły podstawowe - w skali kraju, w miastach średnia odległość do szkoły wynosi 0,8 km, podczas gdy na wsi 2,1 km;
- podstawowa opieka zdrowotna - w skali kraju: w miastach średnia odległość do tej usługi wynosi około 0,8 km, podczas gdy na wsi 3,4 km;
- placówki kultury – w skali kraju: w miastach średnia odległość do biblioteki wynosi około 1 km podczas gdy na wsi około 3 km; odpowiednio dla domów kultury średnie odległości wynoszą 1,7 km i 5,2 km.

Na tym tle, dostępność w gminach powiatu, zarówno w odniesieniu do regionu, jak i kraju należy ocenić pozytywnie, biorąc pod uwagę „wiejski" charakter struktur urbanistycznych (sieci osadniczej) także gmin miejskich.

Jedynie należy zauważyć wyróżniającą się in minus gminę Bojszowy tak, w zakresie dostępności POZ, jak i placówek kultury, co jest konsekwencją wiejskiego charakteru tej gminy.

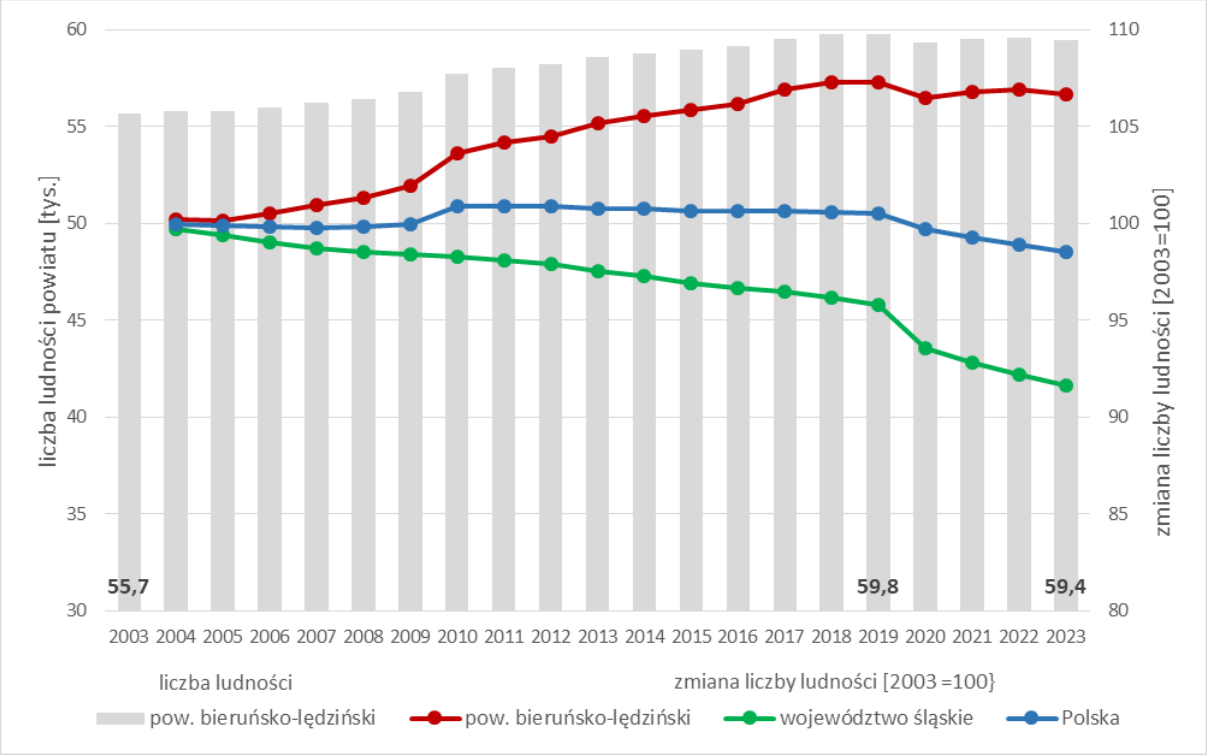
Demografia Powiatu i jego społeczność w układzie gmin

Demografia i migracje

Liczba mieszkańców i jej zmiany

W powiecie bieruńsko-lędzińskim mieszka (dane dla końca 2023 r.) 59,4 tys. osób. Największymi miastami powiatu są Bieruń, zamieszkiwany przez 18,8 tys. mieszkańców (32% ludności powiatu) i Lędziny (16,3 tys. osób, 27% ludności powiatu). Ponadto w skład powiatu wchodzi miasto Imielin (9,4 tys., 16% ludności powiatu) oraz gminy wiejskie: Bojszowy (8,6 tys. osób, 14% ludności powiatu) i Chełm Śląski (6,3 tys. mieszkańców, 11% ludności powiatu).

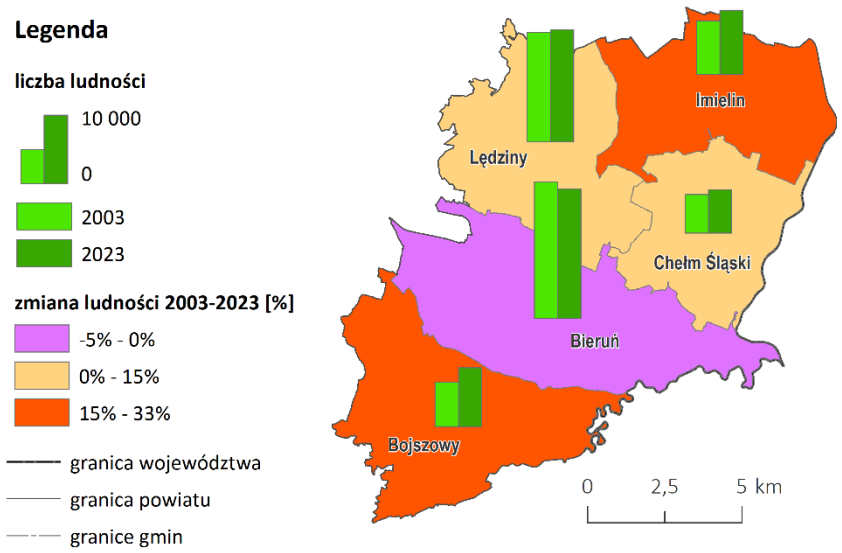
Liczba mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzińskiego rosła do 2019 r., gdy osiągnęła blisko 60 tys. Od tego czasu można obserwować nieznaczny spadek ludności – do 59,4 tys. Na tle kraju, a zwłaszcza szybko depopulującego się województwa śląskiego sytuacja powiatu jest korzystna.

Wykres 18. Liczba ludności powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2003-2023 oraz dynamika liczby ludności powiatu na tle województwa śląskiego i Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wzrost liczby ludności w ciągu ostatnich 20 lat dotyczył większości gmin powiatu – najbardziej wzrastała liczba ludności gmin Imielin i Bojszowy. Spadek ludności zanotował natomiast Bieruń.

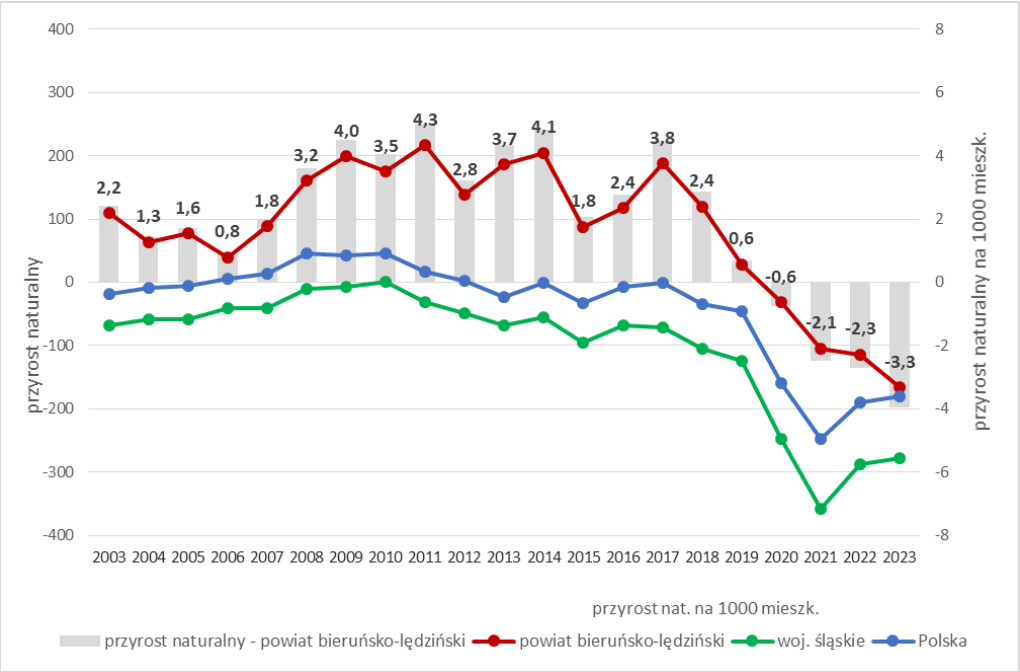

Rysunek 18. Zmiana liczby ludności gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2003-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

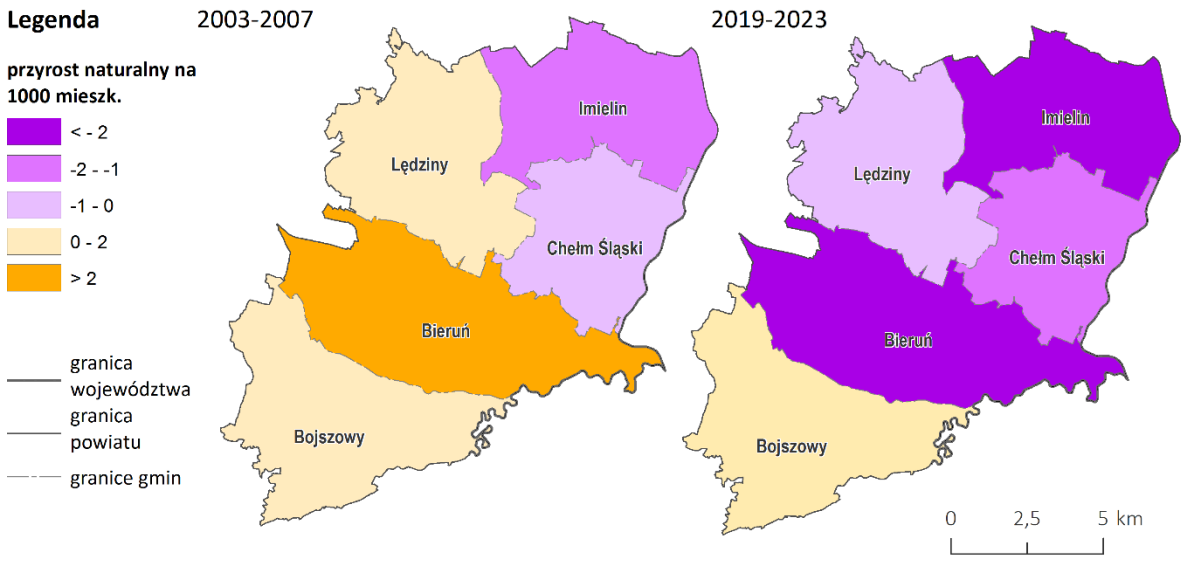
Przyrost naturalny i migracje

Czynnikami wpływającymi na zmianę ludności są przyrost naturalny i migracje. Powiat bieruńsko-lędziński do 2017 r. cechował się stosunkowo korzystną sytuacją pod względem przyrostu naturalnego – zwłaszcza w porównaniu ze wskaźnikami dla Polski i woj. śląskiego. W ostatnich latach jednak sytuacja znacząco się pogorszyła, a od czasu pandemii COVID przyrost naturalny przyjmuje wartości ujemne i rokrocznie bilans urodzeń i śmierci się pogarsza. Najniższy przyrost naturalny w ostatnich latach odnotowano w Bieruniu i Lędzinach (Rysunek 19), a jedyną gminą z dodatnim przyrostem są Bojszowy.

Wykres 19. Przyrost naturalny w latach 2003-2023 w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle województwa śląskiego i Polski

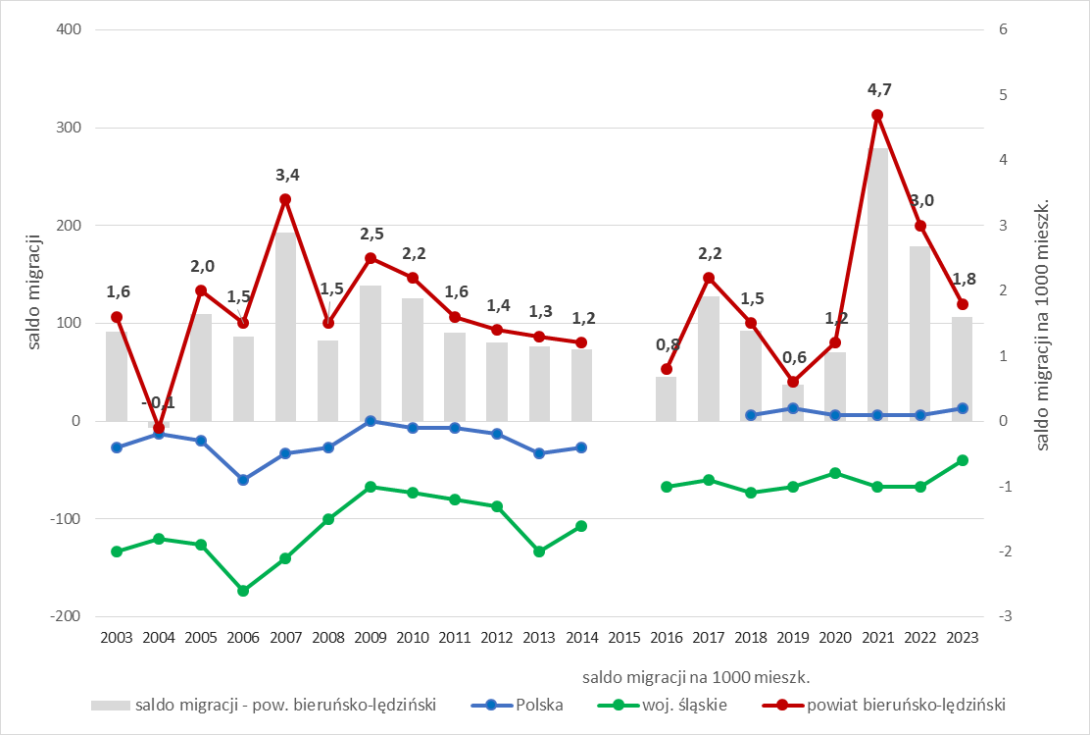
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Rysunek 19. Przyrost naturalny (średnia pięcioletnia) w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2003-2007 i 2019-2023

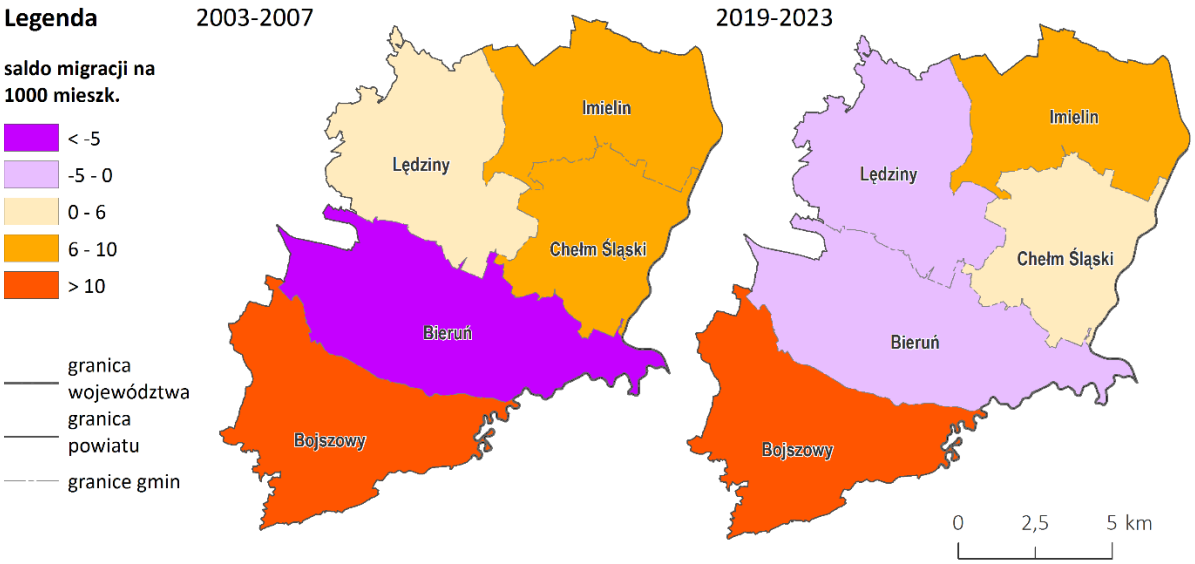
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Korzystniej niż przyrost naturalny przedstawia się wskaźnik migracji. W ostatnich dwóch dekadach saldo migracji dla powiatu było dodatnie w każdym roku (poza 2004). Nie we wszystkich gminach powiatu skala imigracji jest taka sama. Najwyższy wskaźnik migracji notowany jest w gm. Bojszowy, a dodatnim wskaźnikiem cechują się również Imielin i Chełm Śląski. Największe miasta powiatu notują natomiast ujemne saldo migracji (Rysunek 20).

Wykres 20. Saldo migracji w latach 2003-2023 w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle województwa śląskiego i Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. Dla 2015 r. brak danych.

Rysunek 20. Saldo migracji (średnia pięcioletnia) w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2003-2007 i 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

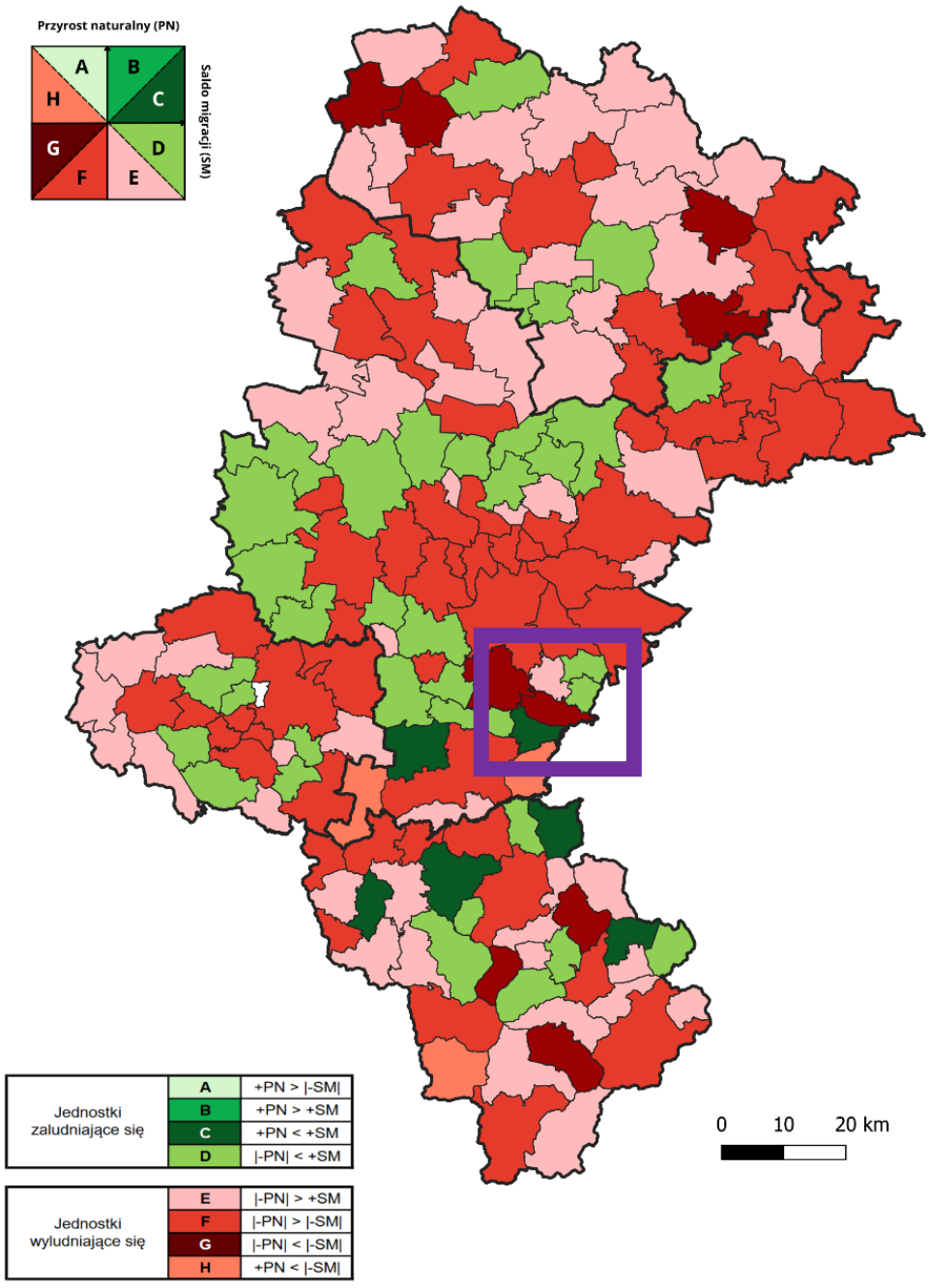
Podobnie jak w całej Polsce w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie w powiecie bieruńsko-lędzińskim zamieszkali obywatele tego kraju. Wg danych Ministerstwa Cyfryzacji[37] w październiku 2024 r. w powiecie mieszkało ok. 1,3 tys. osób zarejestrowanych w rejestrze obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca na podstawie specustawy.

Prognozy demograficzne

Gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego należą do rożnych typów w klasyfikacji Webba, opartej na wskaźnikach przyrostu naturalnego i migracji i określających jednostki zaludniające i wyludniające się[38]. W najkorzystniejszej sytuacji jest gmina Bojszowy, należąca do typu C, gdzie dodatniemu przyrostowi naturalnemu towarzyszy jeszcze większy przyrost migracyjny. W gminach Chełm Śląski i Imielin, należących do typu D, przyrostu migracyjny rekompensował ubytek ludności wynikający w ujemnego przyrostu naturalnego. W gorszej sytuacji są miasta powiatowe, szczególnie należący do typu G Bieruń, gdzie ubytkowi migracyjnemu towarzyszy ubytek związany z ujemnym przyrostem naturalnym W Lędzinach (typ E) ubytek związanych z ujemnym przyrostem naturalnym nie jest rekompensowany przyrostem migracyjnym.

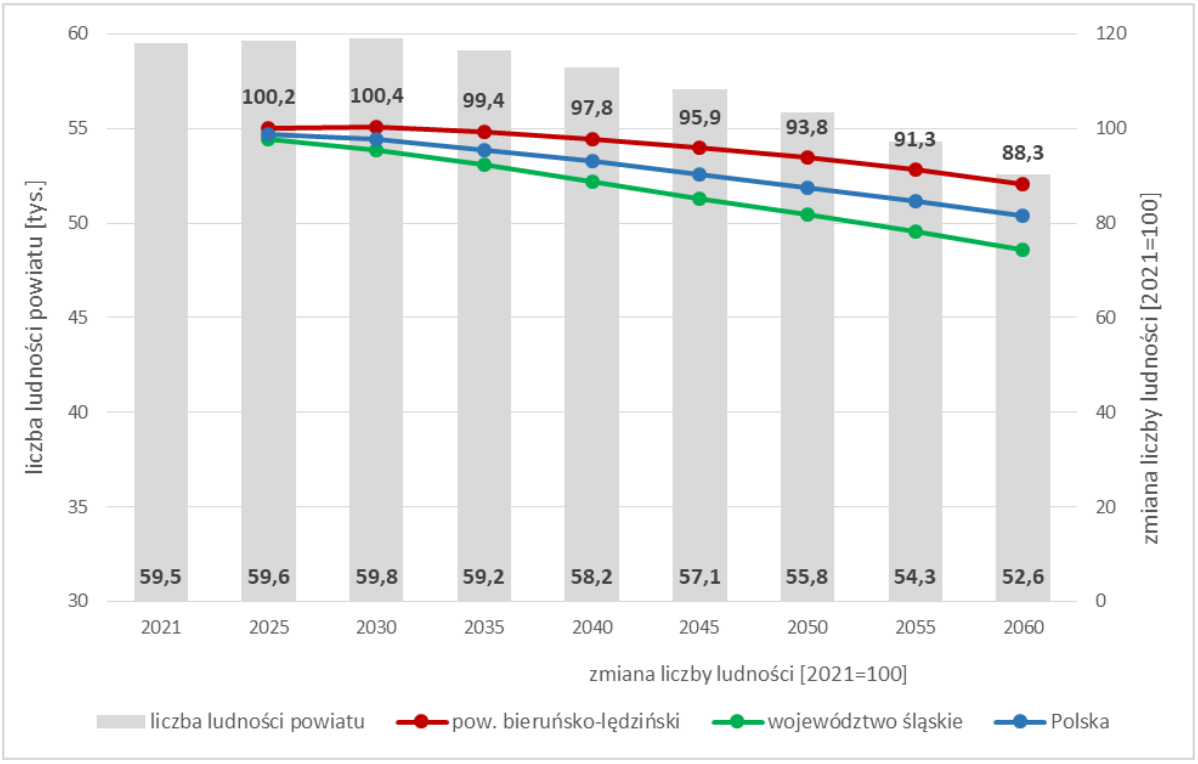
[37] Dane Ministerstwa Cyfryzacji, https://dane.gov.pl/pl/dataset/2715

[38] Klasyfikacja Webba wyróżnia osiem typów demograficznych. Typy A-D odnoszą się do jednostek zaludniających się poprzez dodatni przyrost naturalny i/lub przyrost migracyjny. Typy E-H odnoszą się do jednostek wyludniających się – na skutek ujemnego przyrostu naturalnego i/lub ubytek migracyjny.

Rysunek 21. Typologia demograficzna gmin województwa śląskiego według metody Webba w 2022 r.
Źródło: Raport o stanie województwa za 2023 rok, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Prognoza demograficzna sporządzona przez GUS dla powiatów przewiduje, że w najbliższej dekadzie (do 2035 r.) liczba ludności powiatu bieruńsko-lędzińskiego będzie utrzymywała się na podobnym poziomie – niespełna 60 tys. W późniejszych latach następował będzie stopniowy spadek ludności do ok. 55 tys. w 2050 r. i 53 tys. dekadę później.

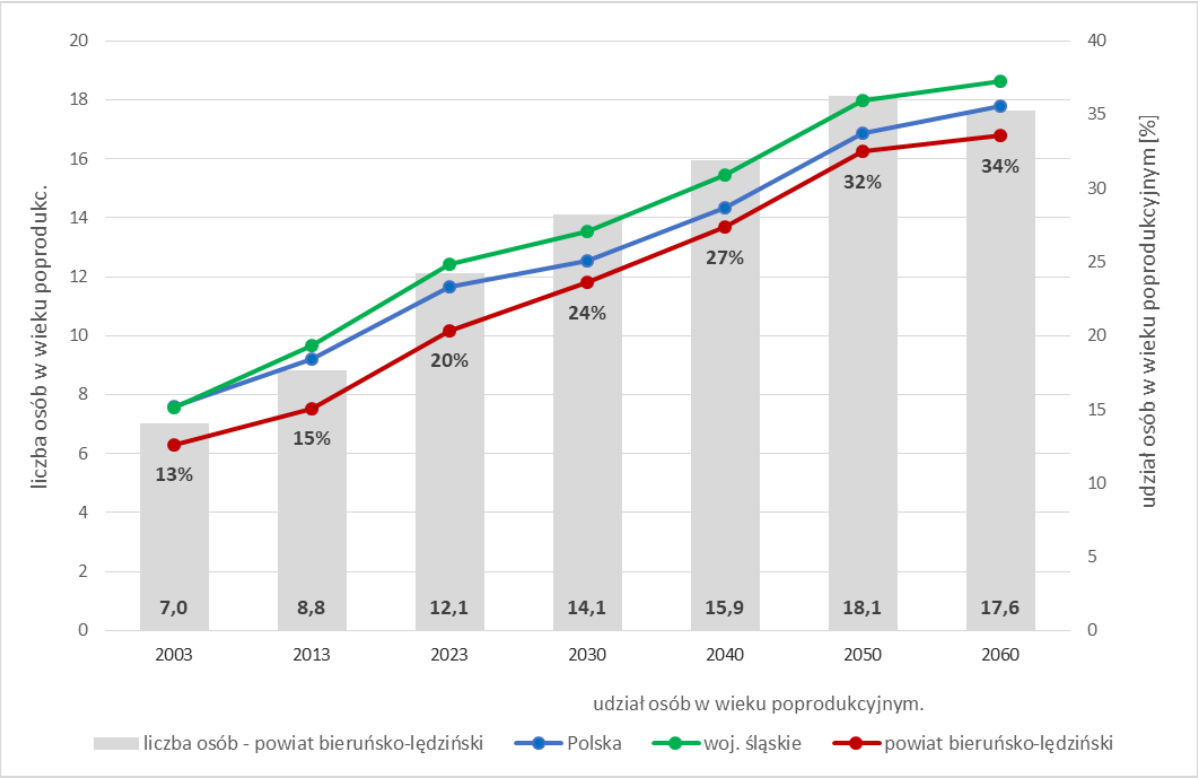

Wykres 21. Prognoza liczby ludności powiatu bieruńsko-lędzińskiego na lata 2023-2060 (opracowana na bazie NSP 2021) oraz dynamika prognozowanej liczby ludności powiatu na tle województwa śląskiego i Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

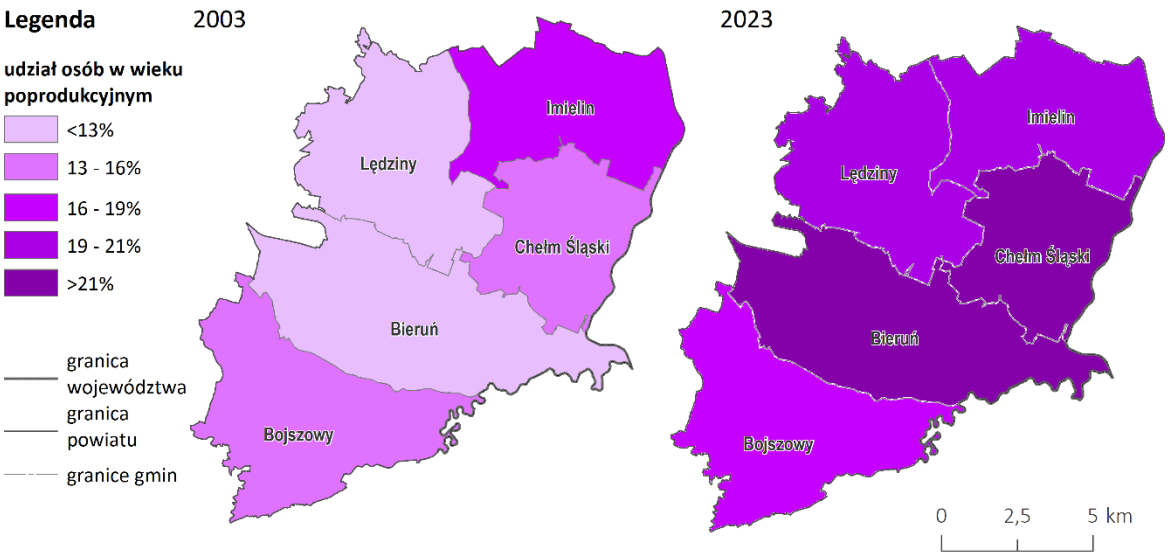
Struktura demograficzna i starzenie się społeczności

Podobnie jak w całym kraju w powiecie bieruńsko-lędzińskim występuje zjawisko starzenia się społeczności. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 7 tys. w 2003 r. do ponad 12 tys. w 2023 r. Zwiększył się też udział osób starszych w ogóle mieszkańców – z 13 do 20%. Na tle państwa, a zwłaszcza woj. śląskiego powiat cechuje się wciąż niższym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym. Jednak wg prognoz GUS liczba takich osób, a także ich udział w społeczności powiatu będzie nadal wzrastać. W 2030 r. będą stanowić jedną czwartą, a w połowie XXI w. już jedną trzecią mieszkańców powiatu. Procesy starzenia dotyczą wszystkich gmin powiatu. Najbardziej zaawanasowane są one w Bieruniu i gm. Chełm Śląski, gdzie udział mieszkańców w starszym wieku przekroczył 21%. Najniższy udział osób w wieku poprodukcyjnym cechuje natomiast gm. Bojszowy.

Wykres 22. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej) w latach 2003-2023 oraz prognozy dla lat 2030-2060 dla powiatu bieruńsko-lędzińskiego na tle województwa śląskiego i Polski.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Rysunek 22. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej) w latach 2003 i 2023 w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego

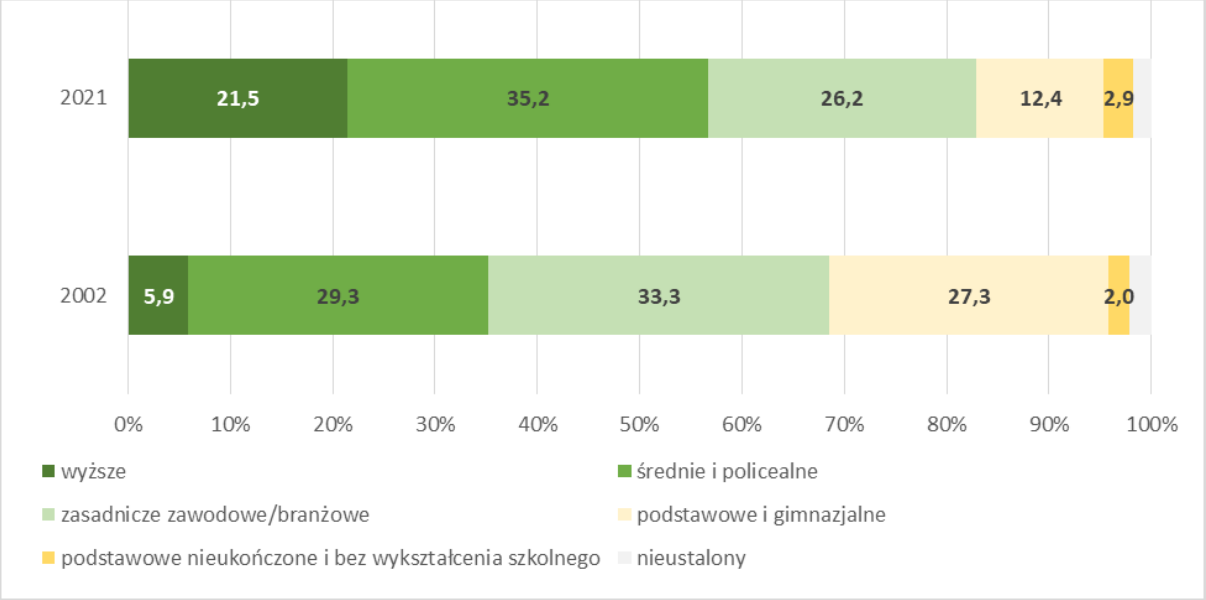
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykształcenie i edukacja

Struktura wykształcenia mieszkańców

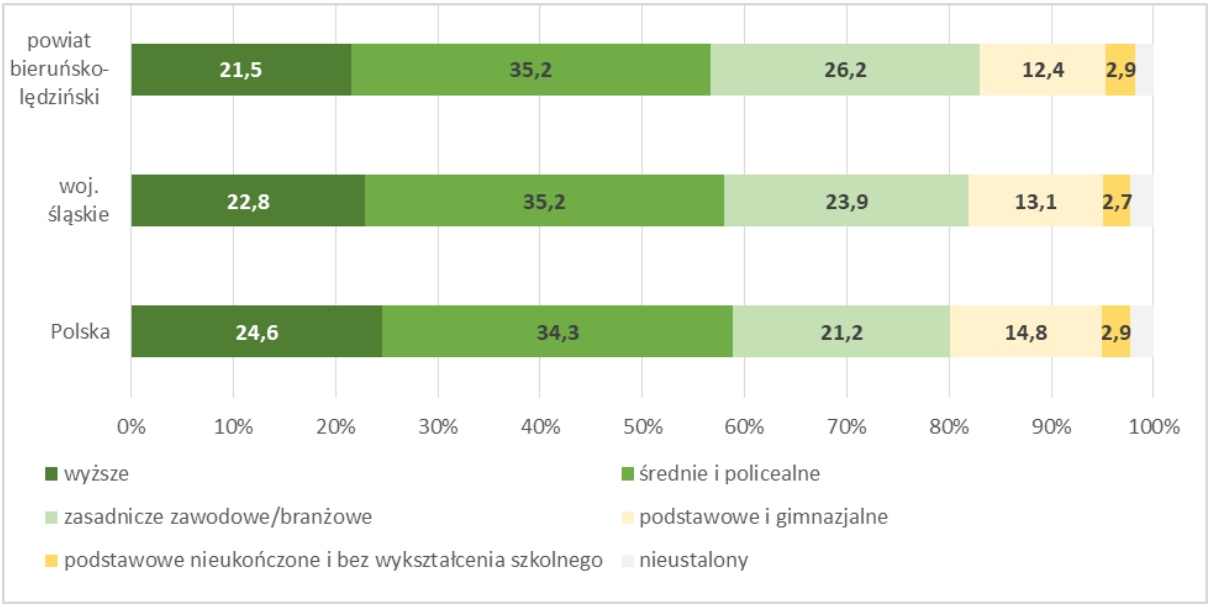
Informacji o poziomie formalnego wykształcenia dostarczają Narodowe Spisy Powszechne – stąd najnowsze dane dostępne są dla 2021 r. Porównanie wyników ze spisów z 2002 i 2021 r. wskazuje na systematyczny wzrost poziomu formalnego wykształcenia mieszkańców powiatu. Ponad trzykrotnie wzrósł udział osób z wyższym wykształceniem, które obecnie stanowią ponad 21% mieszkańców. Do kilkunastu procent spadł udział mieszkańców, którzy edukację ukończyli na poziomie podstawowym lub nie ukończyli edukacji.

Struktura wykształcenia formalnego mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzińskiego jest zbliżona do średniej dla województwa śląskiego. Na tle kraju i województwa powiat cechuje się obecnie nieznacznie niższym odsetkiem osób z wykształceniem wyższym. Niższy jest jednak także udział mieszkańców bez wykształcenia co najmniej zawodowego/branżowego.

Wykres 23. Struktura wykształcenia mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2002 i 2021 – wg danych Narodowych Spisów Powszechnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 24. Struktura wykształcenia mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2021 na tle woj. śląskiego i Polski – wg danych Narodowych Spisów Powszechnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Placówki oświatowe

W gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego funkcjonują następujące placówki oświatowe[39]:

W Bieruniu:

- Cztery przedszkola: 3 przedszkola publiczne prowadzone przez gminę (w tym jedno z oddziałami integracyjnymi) oraz jedno przedszkole niepubliczne;
- Dwie publiczne szkoły Podstawowe (prowadzone przez gminę);
- Niepubliczna szkoła muzyczna I stopnia;
- Liceum ogólnokształcące (prowadzone przez powiat);
- Powiatowy Zespół Szkół, w ramach, którego działają: technikum, branżowa szkoła I stopnia, centrum kształcenia zawodowego;
- Poradnia psychologiczno-pedagogiczna prowadzona przez powiat;
- Trzy niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego (Centrum Szkoleniowe Dexteritas, K&B Szkolenia, Ośrodek Kształcenia Zawodowego „Profesja").

W Lędzinach

- Trzy publiczne przedszkola, prowadzone przez gminę, w tym dwa z oddziałami integracyjnymi;
- Cztery publiczne szkoły podstawowe, prowadzone przez gminę, w tym 2 z oddziałami integracyjnymi;
- Powiatowy Zespół Szkół, w ramach którego działają: technikum, branżowa szkoła I stopnia, szkoła policealna (obecnie brak uczniów);
- Niepubliczna placówka kształcenia ustawicznego (Ośrodek Kształcenia Ustawicznego „Bellator24").[40]

[39] Zgodnie z Rejestrem szkół i placówek oświatowych, https://rspo.gov.pl, stan na 27.10.2024, zweryfikowane na podstawie serwisów WWW placówek oświatowych

[40] Placówka figuruje w rejestrze z siedzibą w Lędzinach, jednak prowadziła działalność w Tychach.

W Imielinie

- Dwa publiczne przedszkola prowadzone przez gminę;
- Dwie publiczne szkoły podstawowe prowadzone przez gminę.

W gminie Bojszowy:

- Jedno przedszkole publiczne, prowadzone przez gminę (w Bojszowach);
- Trzy publiczne szkoły podstawowe, prowadzone przez gminę (Międzyrzecze, Bojszowy, Świerczyniec), w tym jedna (w Świerczyńcu) z oddziałami integracyjnymi,

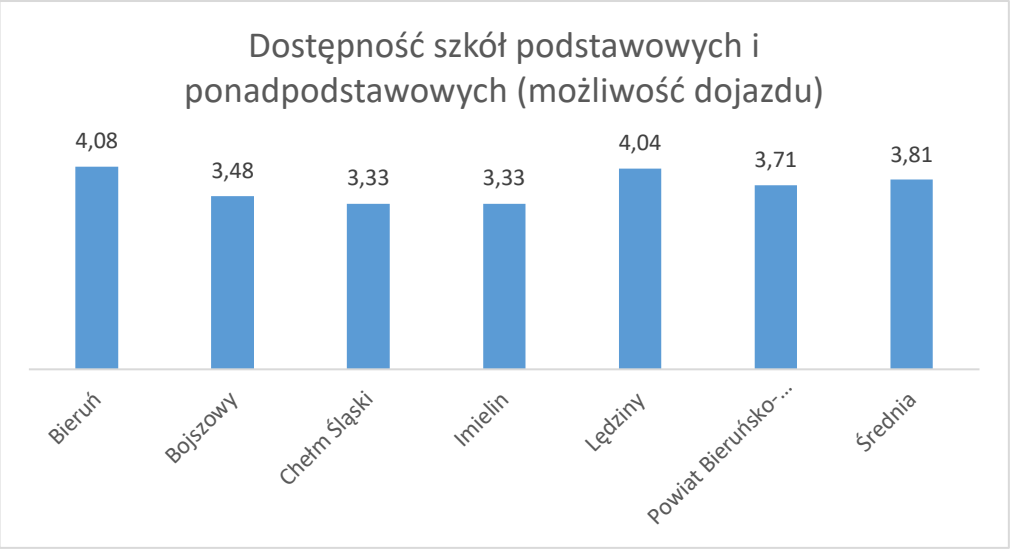
W gminie Chełm Śląski

- Jedno publiczne przedszkole prowadzone przez gminę (w Chełmie Śląskim);
- Dwie publiczne szkoły podstawowe (w tym jedna z oddziałami integracyjnymi), prowadzone przez gminę;
- Niepubliczna poradnia-psychologiczno-pedagogiczna (Centrum Diagnostyczno-Terapeutyczne Evoluo w Chełmie Śląskim);
- Niepubliczna placówka kształcenia ustawicznego (Ośrodek Szkoleń Work Art w Chełmie Śląskim);
- Niepubliczna placówka oświatowo-wychowawcza w systemie oświaty (Placówka Pracy Pozaszkolnej dla Dzieci i Młodzieży „Aura").

Łącznie w powiecie bieruńsko-lędzińskim działają następujące placówki oświatowe:

- Przedszkola: 11, w tym 1 niepubliczne, 3 z oddziałami integracyjnymi;
- Szkoły Podstawowe: 13, w tym 2 z oddziałami integracyjnymi;
- Szkoła muzyczna I stopnia: 1;
- Liceum ogólnokształcące dla młodzieży: 1;
- Technikum dla młodzieży: 2;
- Branżowa szkoła I stopnia: 2;
- Szkoła policealna: 1 (obecnie brak uczniów);
- Centrum kształcenia zawodowego: 1;
- Niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego: 5;
- Poradnia psychologiczno-pedagogiczna: 2 (w tym jedna niepubliczna);
- Niepubliczna placówka oświatowo-wychowawcza w systemie oświaty: 1.

Dobre szkoły są, zdaniem mieszkańców atutem zamieszkania w gminach Powiatu (por. Wykres ankiety 2). Radni i urzędnicy – z kolei – ocenili pozytywnie ogólną dostępność z obszaru Powiatu do szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Przedstawia to poniższy Wykres ankiety.

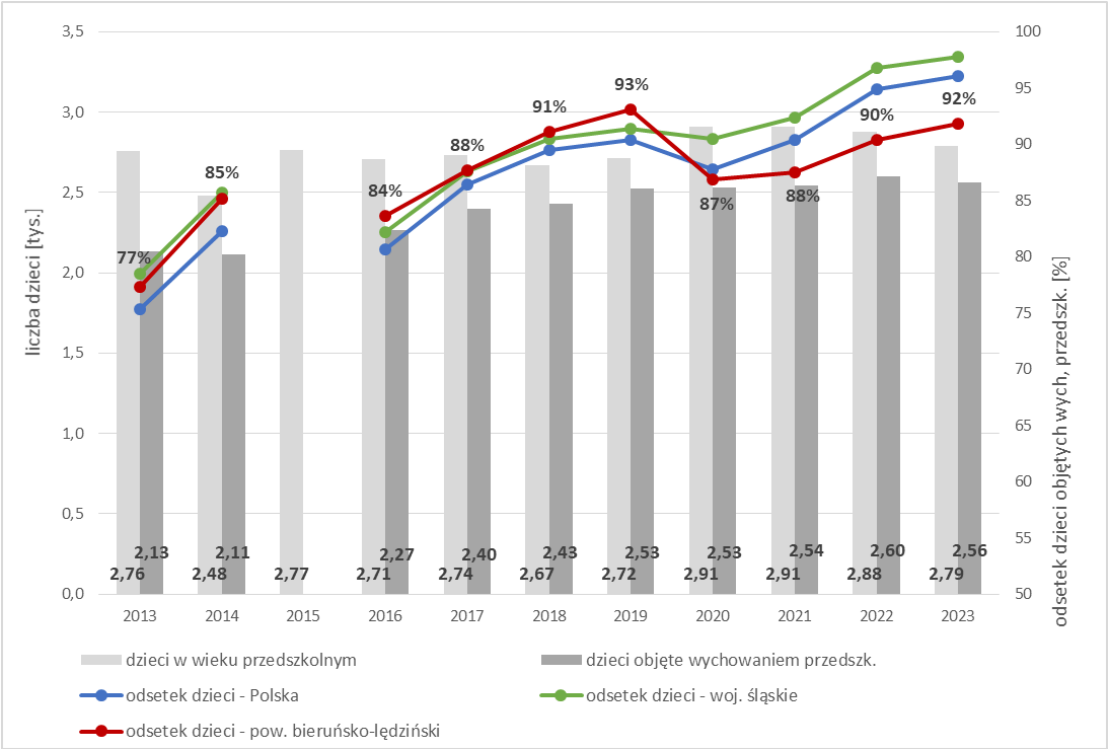
Wykres ankiety 18. Dostępność szkół podstawowych i ponadpodstawowych, w tym możliwości dojazdu w ocenie radnych i urzędników (w skali 1 – pięć).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Wychowanie przedszkolne

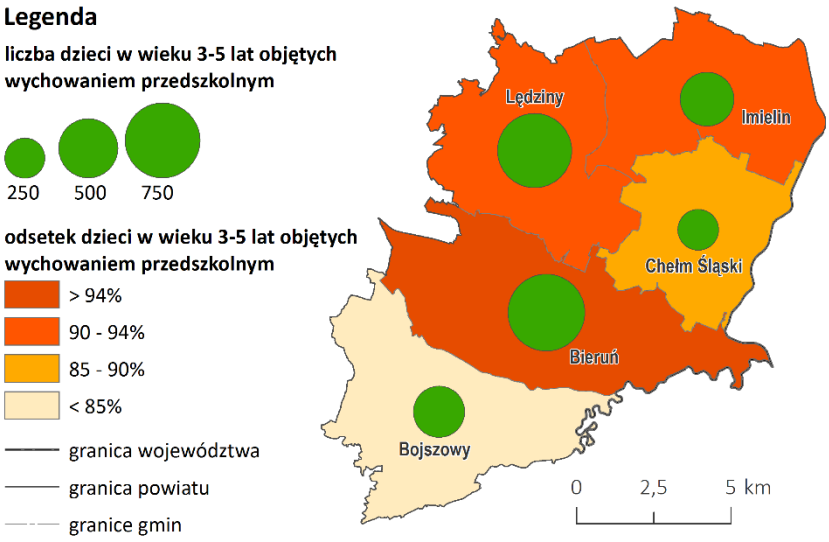
W powiecie bieruńsko-lędzińskim funkcjonuje 11 przedszkoli, w tym 3 z oddziałami integracyjnymi (w Lędzinach i Bieruniu). Większość z nich to placówki publiczne, jedno niepubliczne przedszkole znajduje się w Bieruniu. Do przedszkoli uczęszcza ponad 2,5 tys. dzieci. Liczba dzieci w przedszkolach w powiecie wzrosła w stosunku do 2013 r. o ponad 400 osób (21%). Znacząco wzrósł udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wykształceniem przedszkolnym[41]. W 2013 r. było to 77% dzieci, obecnie – ponad 92%, przy czym po 2019 r. (pandemia Covid) zanotowano mocny spadek udziału dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (wiązało się to głównie z wzrostem liczby dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkujących powiat). Następnie zanotowano stopniowy wzrost wskaźnika do obecnego poziomu. Po 2019 r. powiat cechuje nieznacznie mniejszy udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym niż dla całego kraju i regionu (Wykres 25). Najwyższym udziałem dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym cechuje się Bieruń, natomiast stosunkowo niski jest udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gm. Bojszowy (Rysunek 23).

[41] Dane GUS obejmują przedszkola, przedszkola specjalne, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne.

Wykres 25. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat), objętych wychowaniem przedszkolnym i udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolny w latach 2013-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

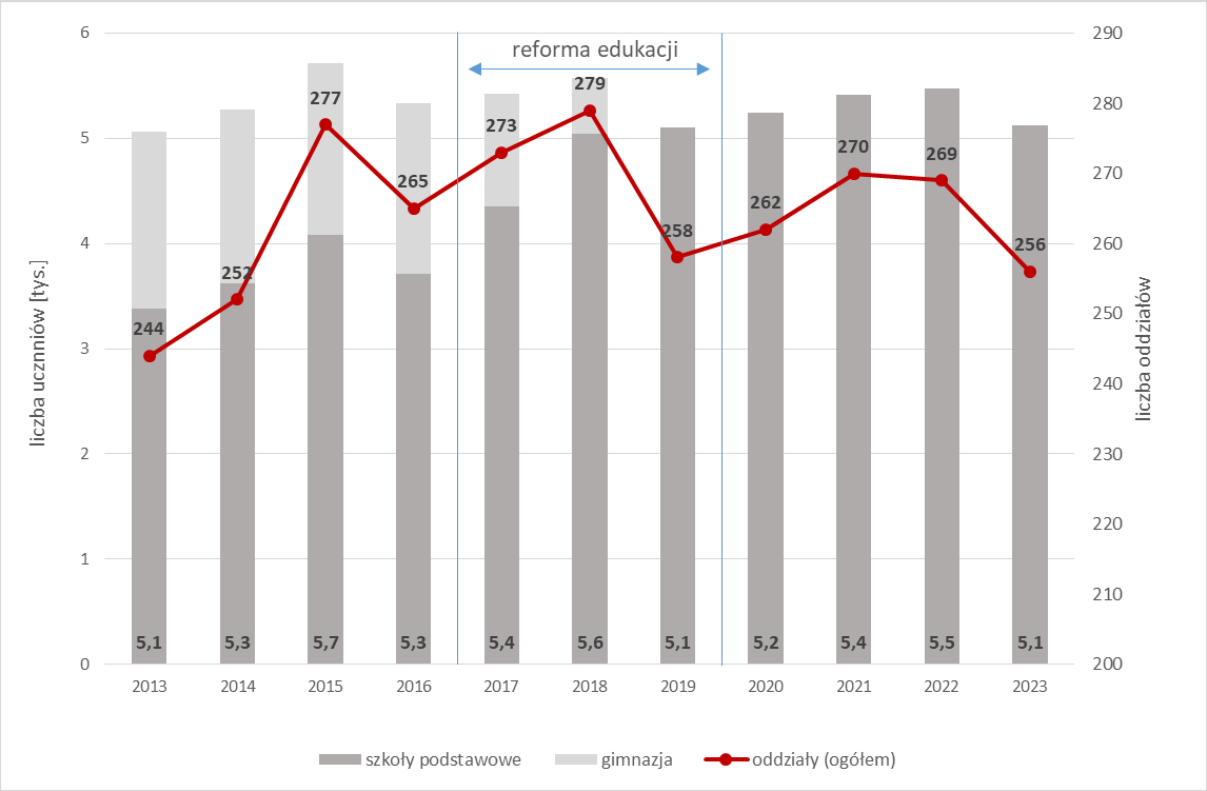

Rysunek 23. Liczba i udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Szkoły podstawowe

W powiecie bieruńsko-lędzińskim działa 13 szkół podstawowych, w tym cztery z oddziałami integracyjnymi (w Lędzinach, Świerczyńcu w gm. Bojszowy i Chełmie Śląskim). Liczba uczniów szkół podstawowych po wzrostach do 2022 r. w ostatnim okresie zaczęła spadać.

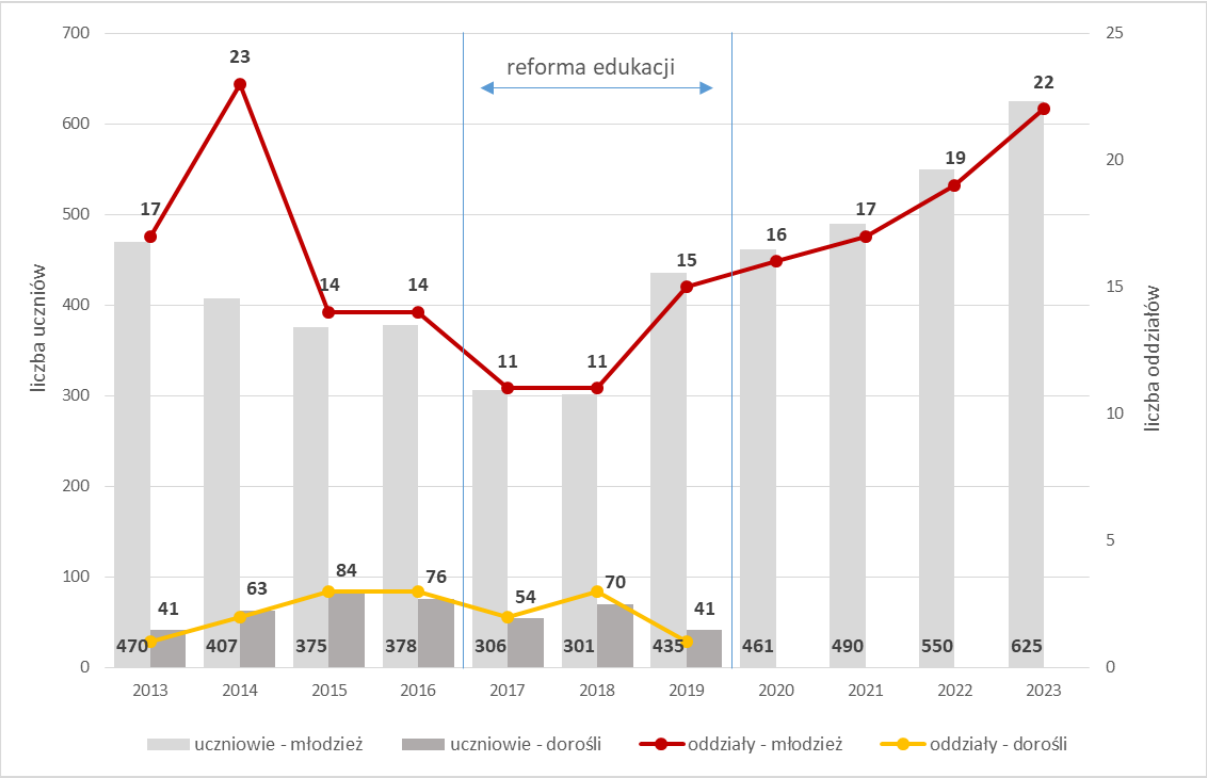
Wykres 26. Liczba uczniów szkół podstawowych (i gimnazjów) w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Licea ogólnokształcące

W powiecie bieruńsko-lędzińskim działa jedno Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Śląskich w Bieruniu. Liceum kształci w klasach o profilu matematycznym, humanistycznym, przyrodniczymi językowym. Od 2019 r. nie funkcjonuje liceum (dla młodzież i dla dorosłych) w ramach Powiatowego Zespołu Szkół w Lędzinach.

Pomimo zamknięcia szkoły w Lędzinach liczba uczniów klas licealnych w powiecie bieruńsko-lędzińskim wzrosła w ostatnich latach – obecnie kształci się tam ponad 600 osób, o 150 osób więcej niż na początku analizowanego okresu, kiedy nastąpił znaczący spadek liczby uczniów liceów, natomiast obecnie nie funkcjonuje w powiecie liceum dla dorosłych.

Wykres 27. Licea ogólnokształcące w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDLGUS

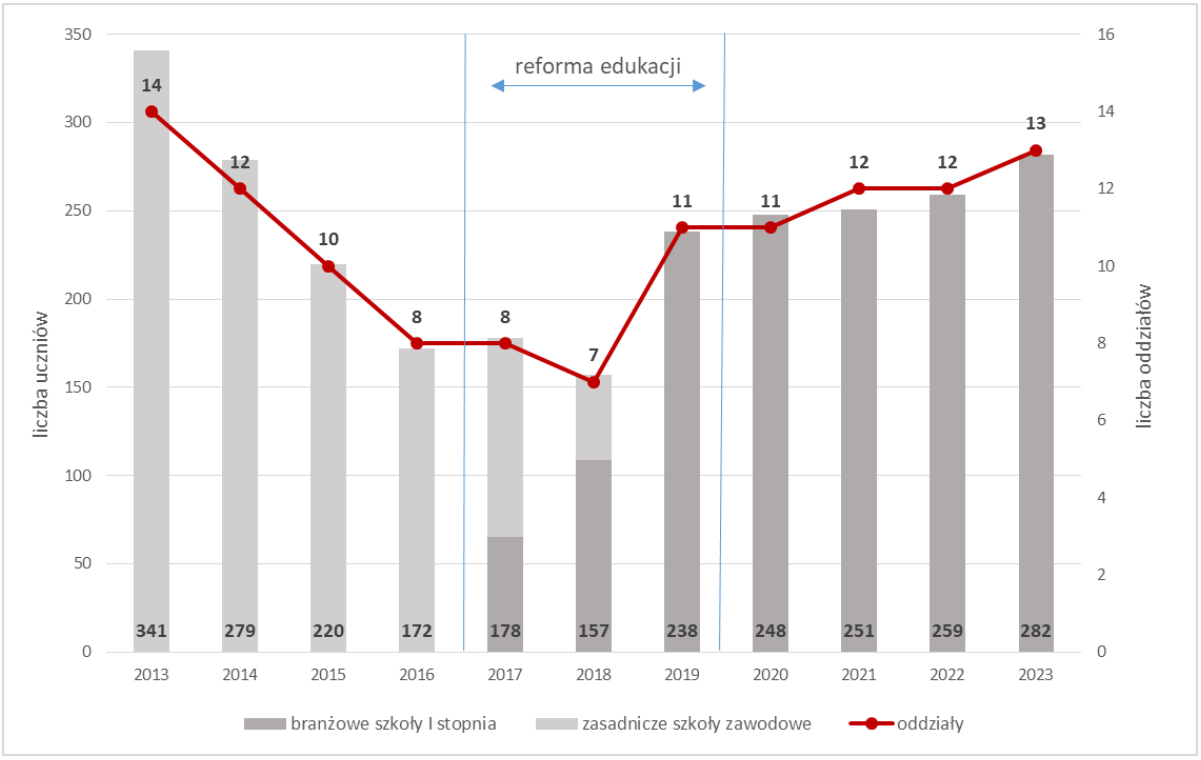
Szkolnictwo zawodowe

W powiecie bieruńsko-lędzińskim działają dwa powiatowe zespoły szkół ponadpodstawowych – w Bieruniu i Lędzinach. W ramach Powiatowego Zespołu Szkół w Bieruniu działają: technikum dla młodzieży i branżowa szkoła I stopnia. Technikum kształci w siedmiu zawodach: technik mechanik, technik elektryk, technik informatyk, technik żywienia, technik ekonomista, technik reklamy, technik rachunkowości, a branżowa szkoła I stopnia w ramach klasy wielozawodowej kształci młodzież w kilkunastu zawodach. W ramach PZS działa Centrum Kształcenia Zawodowego, które organizuje kursy z zakresu teoretycznych przedmiotów zawodowych dla uczniów klas branżowych.

W ramach Powiatowego Zespołu Szkół w Lędzinach działają: technikum dla młodzieży, branżowa szkoła I stopnia i szkoła policealna. Technikum kształci w siedmiu zawodach: technik fotografii i multimediów, technik informatyk, technik logistyk, technik ekonomista, technik mechanik, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik elektryk. Podobniej jak w PZS w Bieruniu Branżowa szkoła I stopnia kształci młodzież w ramach klasy wielozawodowej. Szkoła policealna oferuje kształcenie w zawodzie technik usług kosmetycznych[42].

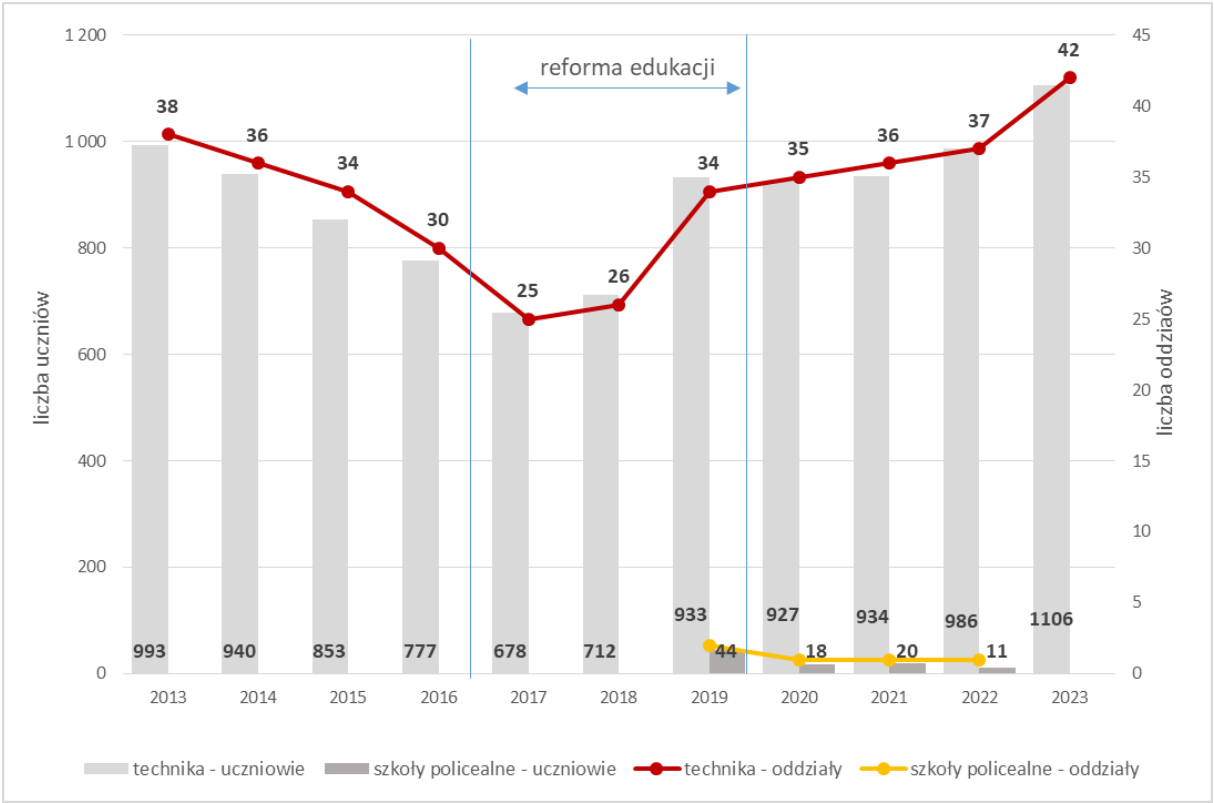
W ostatnich latach liczba uczniów zarówno szkół branżowych jak i techników w powiecie wzrasta. Obecnie w obu zespołach szkół kształci się ponad 1,4 tys. osób. Po spadkach w latach 2013-2018 liczna uczniów szkół zawodowych zaczęła wzrastać i jest obecnie porównywalna do 2013 r. Po 2022 r. brak natomiast uczniów szkół policealnych.

[42] Wg systemu informacji oświatowej brak uczniów.

Wykres 28. Branżowe szkoły I stopnia i zasadnicze szkoły zawodowe w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

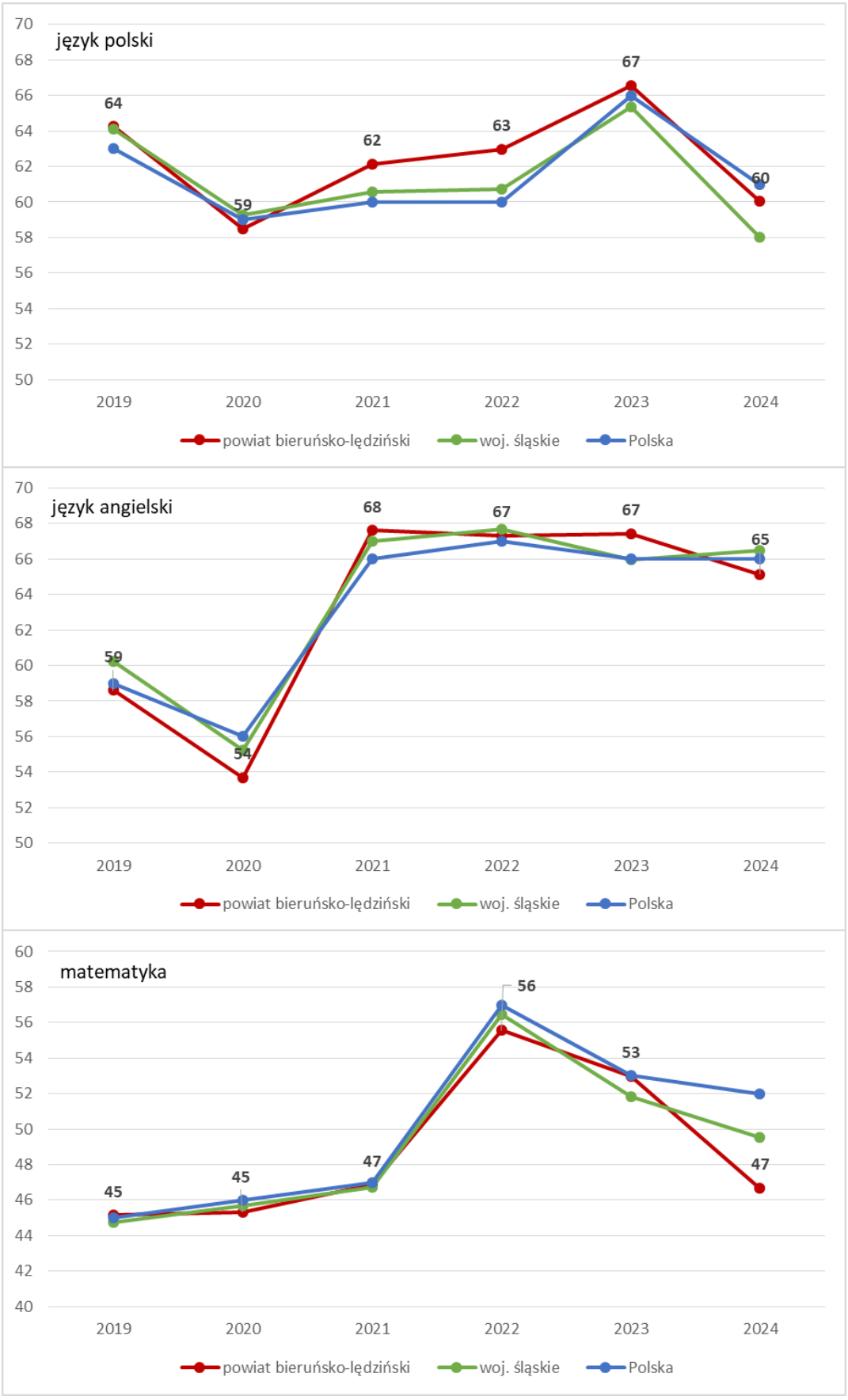
Wykres 29. Technika i szkoły policealne w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wyniki egzaminów szkolnych

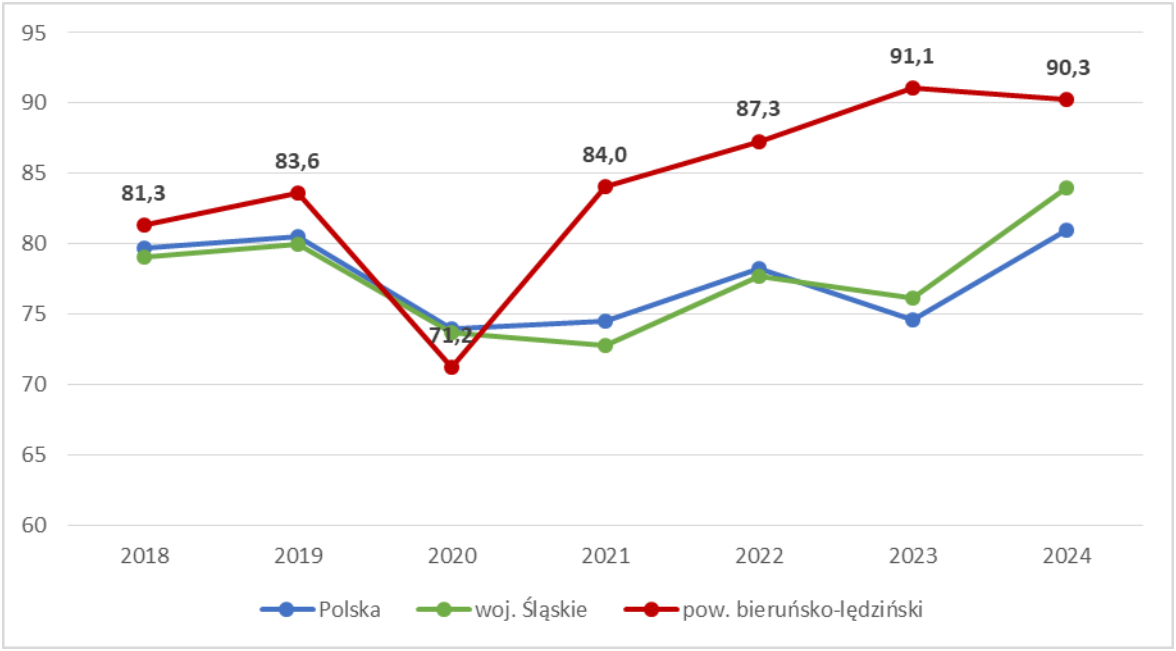
Jedną z miar poziomu szkolnictwa są wyniki egzaminów szkolnych na poszczególnych stopniach edukacji. Od 2019 r. uczniowie kończący szkołę podstawową zdają egzamin ósmoklasisty, z języka polskiego, matematyki i języka obcego (zdecydowana większość – z angielskiego). Uczniowie szkół powiatu bieruńsko-lędzińskiego osiągają wyniki zbliżone do średniej dla kraju i regionu. W przypadku języka polskiego średnia osiągana przez uczniów szkół z powiatu była w ostatnich trzech latach nieco wyższa niż dla całego województwa.

Zdawalność matur w szkołach średnich (licea i technika ogółem) była natomiast w latach 2018-2024 wyższa niż średnia dla Polski i woj. śląskiego. Szczególnie widoczne jest to w ostatnich czterech latach.

Wykres 30. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2019-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CKE

Wykres 31. Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2018-2024.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CKE i OKE w Jaworznie

Kultura

Samorządowe Instytucje kultury

Powiat bieruńsko-lędziński prowadzi jedną instytucję kultury – utworzoną w 2020 r. **Powiatową Bibliotekę Publiczną w Lędzinach**. Celem PBP jest zaspokajanie potrzeb czytelniczych, informacyjnych oraz kulturalnych mieszkańców powiatu, w tym w szczególności, w zakresie wiedzy o regionie. Misją Biblioteki jest ochrona oraz dokumentacja regionalnego i narodowego dziedzictwa, wspieranie rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Powiatowa Biblioteka Publiczna ma stać się namiastką mediateki – zostanie wyposażona w zbiory o charakterze multimedialnym.

W powiecie bieruńsko-lędzińskim działają ponadto liczne samorządowe instytucje kultury, dla których organizatorami są gminy, wymienione poniżej.

W Bieruniu:

1. Bieruński Ośrodek Kultury (BOK), którego działalność prowadzona jest w kilku obiektach:
   - Kinoteatr „Jutrzenka” - główna siedziba BOK, w obiekcie znajduje się sala na 150 osób ze sceną i ekranem kinowym,
   - Dom Kultury „Gama” - sala widowiskowa mieszcząca 300 osób, hol z funkcją wystawienniczą, sala plastyczna, sala nauki gry na instrumentach muzycznych, pracownia ceramiczna, sale prób dla zespołów muzycznych pomieszczenie biurowe oraz balkon na widownię.
   - Dom Kultury „Remiza” - obiekt wielofunkcyjny, dostosowany do osób niepełnosprawnych, otoczony parkiem z muszlą koncertową,

BOK, powołany w 1992 r, prowadzi działania z zakresu edukacji artystycznej i kulturalnej mieszkańców miasta w każdym wieku, pielęgnowania dziedzictwa kulturowego regionu, współpracy z lokalną

społecznością na rzecz realizacji wspólnych działań społeczno-kulturalnych. Instytucja organizuje spektakle, spotkania literackie, koncerty, wieczorki poetyckie, spotkania z autorami książek dla dzieci i dorosłych, jasełka. BOK jest głównym organizatorem imprez plenerowych (w tym Dni Bierunia).

W BOK siedzibą mają chóry „Polonia" i „Harmonia", zespoły teatralne: Teatr ruchu i tańca „Epidemia", zespoły folklorystyczne: „Bierunianki", „Nowobierunianki" i Regionalny Zespół Dziecięcy Pieśni i Tańca „Ziemia Bieruńska" – młodzieżowa grupa teatralna „Fantom" oraz „Teatr dla Dorosłych".

Wspólnie z Akademią WSB realizuje zajęcia dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

W ramach BOK działają także dwie biblioteki: Miejska Biblioteka Publiczna nr 1 w Bieruniu Starym i Miejska Biblioteka Publiczna nr 2 w Bieruniu Nowym. MBP nr 1 posiada wypożyczalnię dla dorosłych, wypożyczalnię dla dzieci, czytelnię prasy połączoną z czytelnią internetową. MBP nr 2 posiada wypożyczalnię dla dorosłych i dzieci, czytelnię wraz ze stanowiskami internetowymi. Biblioteki są organizatorami imprez, m.in. spotkań autorskich, konkursów plastycznych, wycieczek, wyjazdów do teatru.

2. Muzeum Miejskie w Bieruniu (w organizacji)

Muzeum zostało założone w 2018 r. Muzeum zostało wpisane do wykazu muzeów MKiDN[43].

W Lędzinach:

3. Miejski Ośrodek Kultury (MOK) w Lędzinach, prowadzący działalność w dwu obiektach:
    - Siedziba MOK;
    - Sala widowiskowa „Piast".

MOK w Lędzinach działa od 2005 r. MOK realizuje zadania w dziedzinie wychowania, upowszechniania i inicjowania działań kulturalnych, organizuje zajęcia stacjonarne dla dzieci, młodzieży i dorosłych, spektakle, przeglądy artystyczne, a także imprezy plenerowe. Instytucja wspiera inicjatywy służące ochronie dóbr i zabytków kultury w mieście oraz regionie, kultywuje zwyczaje i obyczaje śląskie, a także wyszukuje talenty artystyczne wśród mieszkańców, współpracuje z lędzińskimi stowarzyszeniami społeczno-kulturalnymi oraz innymi ośrodkami kultury, organizacjami i stowarzyszeniami. MOK wspiera działalność trzech zespołów artystycznych: Zespołu Folklorystycznego „Lędzinianie", Chóru „Akord" oraz Kameralistów Miasta Lędziny „Pro Arte et Musica".

4. Miejska Biblioteka Publiczna w Lędzinach wraz z filią

Miejska Biblioteka Publiczna działa w budynku zabytkowej plebanii kościoła św. Anny. W bibliotece funkcjonuje izba regionalna, która gromadzi między innymi stroje regionalne, stare sprzęty użytkowe i fotografie. W strukturach biblioteki działa jedna filia.

W Imielinie

5. Miejskie Centrum Kultury w Imielinie, w ramach którego działają:
    - Dom Kultury „Sokolnia";
    - Miejska Biblioteka Publiczna.

MCK w Imielinie organizuje kursy, warsztaty, kółka zainteresowań. Instytucja organizuje spotkania autorskie, koncerty, przedstawienia teatralne i kabaretowe, wyjazdy do muzeów i teatrów. MCK

[43] Wykaz zawiera dane o muzeach, które działają w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902, z późn. zm.).

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

opiekuje się Teatrem Komanderów oraz zespołami i grupami hobbistycznymi. Organizuje także działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Miejska Biblioteka Publiczna poza działalnością biblioteczną prowadzi także działalność wystawienniczą w Izbie Regionalnej, prezentującej eksponaty i zbiory ilustrujące tradycję, kulturę i obyczaje dawnych mieszkańców Imielina i regionu.

W gm. Bojszowy

6. Gminna Biblioteka Publiczna w Bojszowach wraz z Filią w Bojszowach Nowych

W 2004 r przekształcono Gminną Bibliotekę Publiczną w Bojszowach w instytucję kultury, poszerzając profil działalność biblioteki. W Bibliotece organizowane są m.in. zajęcia dla dzieci, warsztaty regionalne oraz przeglądy filmowe (Bojszowska Kraina Snów).

W gm. Chełm Śląski

7. Gminny Ośrodek Kultury w Chełmie Śląskim

GOK w Chełmie Śląskim powstał w 1997 r. (do 2012 r. jako Gminna Świetlica Środowiskowa). Placówka prowadzi zajęcia artystyczno-edukacyjne: pracownię plastyczno-ceramiczną, zajęcia plastyczne, muzyczne, taneczne oraz z zakresu samoobrony. Organizowane są koncerty i warsztaty muzyczne, zajęcia dla seniorów, a także wystawy w galerii GOK oraz imprezy plenerowe. Przy GOK działa zespół regionalny „„Kopciowiczanki".

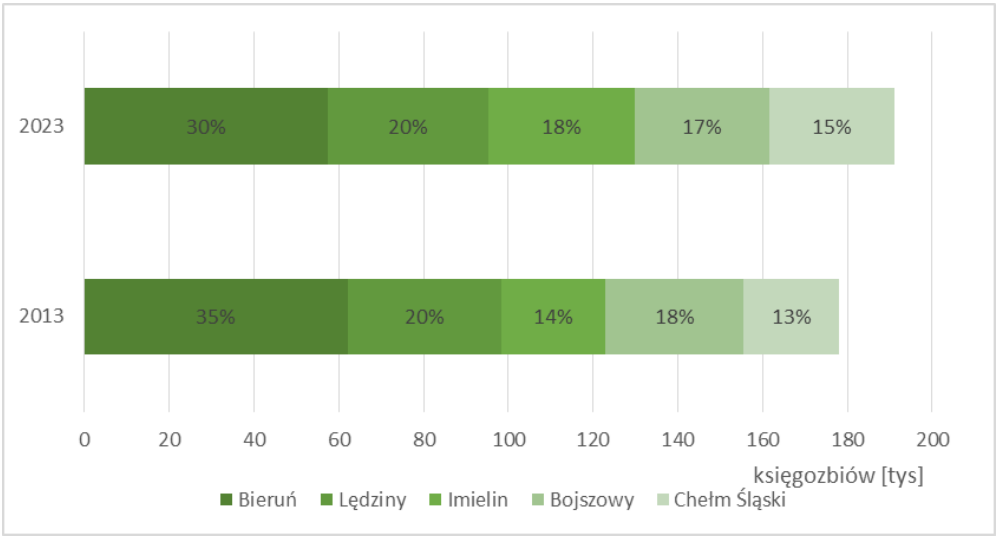
8. Gminna Biblioteka Publiczna w Chełmie Śląskim

Gminna Biblioteka Publiczna w Chełmie Śląskim działa jako samodzielna jednostka od 1995 r., a od 2012 r. w nowej siedzibie.

Biblioteki i czytelnictwo

W powiecie bieruńsko-lędzińskim działa jedna powiatowa i sześć gminnych bibliotek publicznych (dwie w Bieruniu i po jednej w pozostałych gminach) oraz dwie filie bibliotek (w Lędzinach i Bojszowach).

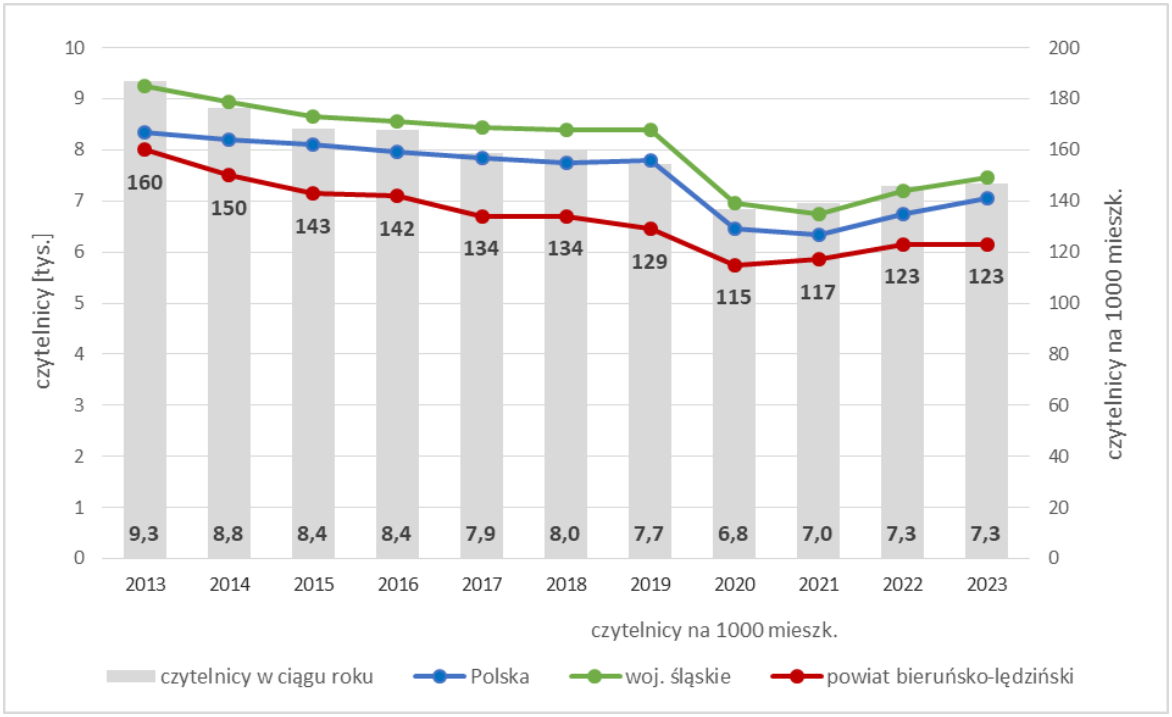
Księgozbiór bibliotek liczył w końcu 2023 r. 191 tys. woluminów i powiększył się w ciągu dekady o 13 tys. książek. Największym księgozbiorem dysponuje Bieruń, gdzie liczba książek w ostatniej dekadzie zmniejszyła się. Największy przyrost zasobu bibliotek zanotował Imielin (wzrost o 10 tys.), znacznie wzrósł też zasób biblioteki w Chełmie Śląskim.

Wykres 32. Księgozbiór bibliotek w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2013 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Mniej korzystnie przedstawiają się wskaźniki czytelnictwa. Podobnie jak w całej Polsce wskaźniki te spadają. Liczba czytelników w bibliotekach publicznych powiatu spadła w ciągu dekady o 2 tys. Oznacza to spadek poziomu czytelnictwa – mierzonego liczbą czytelników na 1000 mieszkańców. Spadek pogłębiła pandemia, w trakcie której liczba czytelników spadła poniżej 7 tys. rocznie. W ostatnich latach nastąpił bardzo nieznaczny wzrost czytelnictwa.

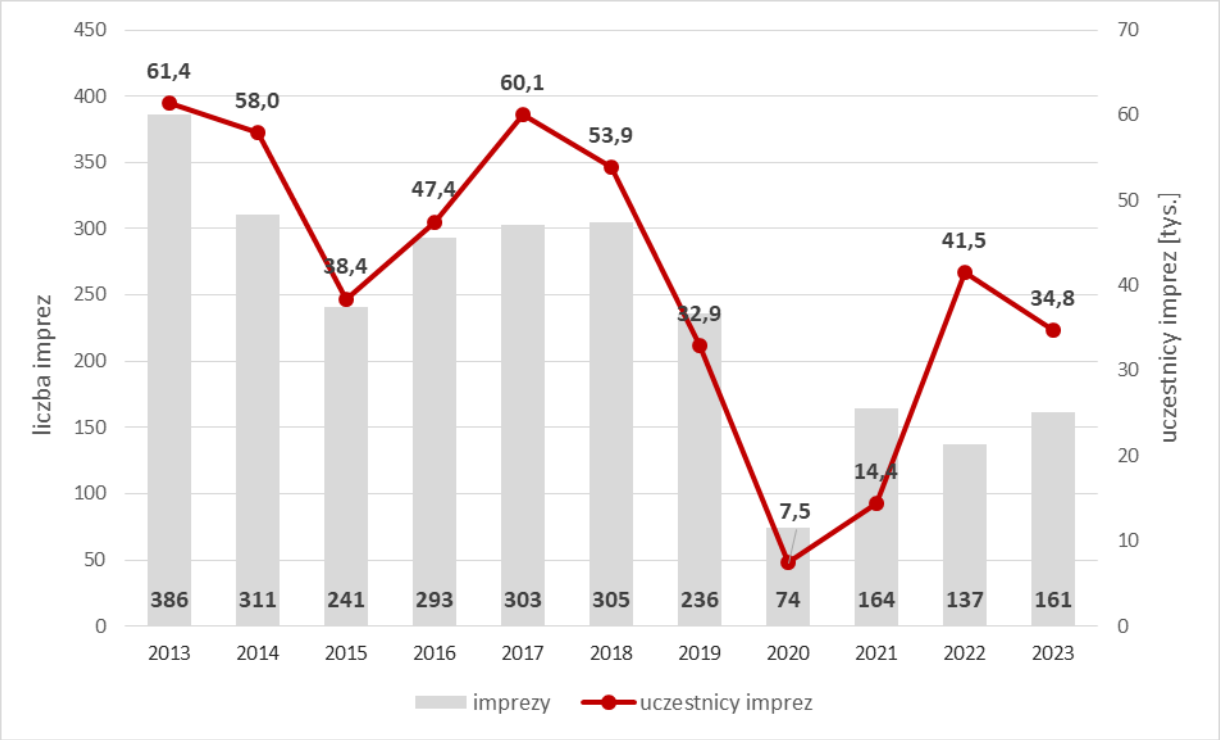
Wykres 33. Czytelnicy bibliotek w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 oraz czytelnicy na tysiąc mieszkańców w powiecie, woj. śląskim i w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Działalność kulturalna - wskaźniki

W powiecie bieruńsko-lędzińskim działają cztery domy kultury – Bieruński Ośrodek Kultury, Miejski Ośrodek Kultury w Lędzinach, Miejskie Centrum Kultury w Imielinie oraz Gminny Ośrodek Kultury w Chełmie Śląskim. Domy kultury w latach 2014-2023 organizowały ok. 300 imprez kulturalnych rocznie. Uczestniczyło w nic od ok. 30 tys. do 60 tys. osób rocznie, jednak od 2017 r. liczba uczestników imprez sukcesywnie spadała. Drastyczne załamanie liczby imprez i ich uczestników nastąpiło w 2020 r. w związku z pandemią. W następnych latach liczba imprez wzrosła do ok. 150, a w ostatnich dwóch latach uczestniczyła w nich liczba osób porównywalna do okresu przedpandemicznego.

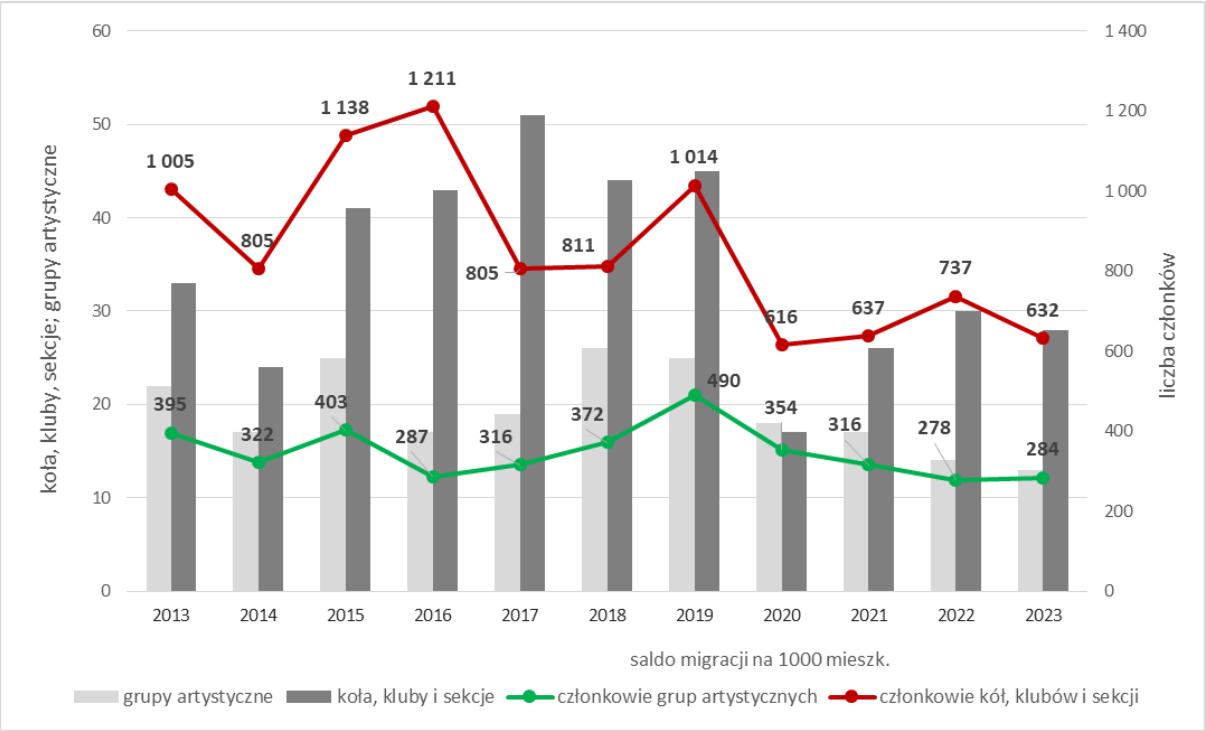
.

Wykres 34. Uczestnicy imprez kulturalnych organizowanych przez domy kultury w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 oraz uczestnicy na tysiąc mieszkańców w powiecie, woj. śląskim i w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

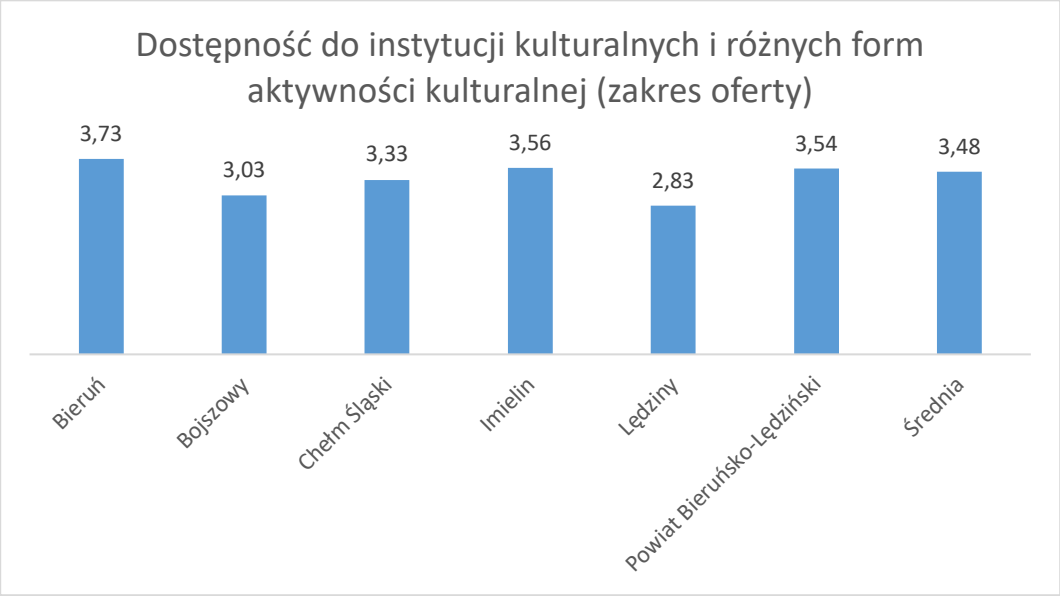
W domach kultury powiatu działało w 2023 r. ok. 30 kół, klubów i sekcji, w których uczestniczy ponad 600 osób a także kilkanaście grup artystycznych zrzeszających niemal 300 osób. Liczba osób uczestniczących w kołach, klubach i sekcjach jest w ostatnich latach, po pandemii, znacznie mniejsza niż na początku badanej dekady. Pandemia w mniejszym stopniu odbiła się natomiast na działaniach grup artystycznych.

Wykres 35. Grupy artystyczne oraz koła, kluby i sekcje w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

O ile radni urzędnicy ocenili ofertę kulturalną oraz dostępność i jakość wydarzeń kulturalnych na poziomie pozytywnym, lecz średnim (por. dwa poniższe wykresy ankiety), to jednak trzeba pamiętać, że mieszkańcy ocenili tę ofertę jako relatywnie słabą (por. Wykres ankiety 3).

Wykres ankiety 19. Zakres oferty i dostępność do instytucji kultury (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Wykres ankiety 20. Dostępność i jakość organizowanych wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Muzea i dziedzictwo niematerialne

Jedynym muzeum działającym w powiecie jest Muzeum Miejskie w Bieruniu, którego celem jest ochrona i upowszechnianie dziedzictwa kultury materialnej i niematerialnej w szczególności miasta Bierunia oraz powiatu bieruńsko-lędzińskiego, jako części historycznej ziemi pszczyńskiej i Śląska. Działalność muzeum obejmuje: budowę kolekcji muzealnej (zbiory historyczne, etnograficzne, fotograficzne, sztuki), działalność wystawienniczą, wydawniczą, edukacyjną i organizację wydarzeń. Muzeum opracowało Bieruński Szlak Historyczny – system pylonów informacyjnych z tekstami umieszczony w istotnych dla historii miasta miejscach. W Bieruniu działa Stowarzyszenie Miłośników 600-letniego Bierunia, które od 1987 r. wydaje Zeszyty Bieruńskie.

Ponadto w powiecie działają dwie Izby Regionalne (w strukturach bibliotek), gromadzące i wystawiające eksponaty dokumentujące historię i tradycje regionalne: w Lędzinach i Imielinie.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje[44]:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język,
- sztuki widowiskowe,
- zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne
- wiedzę i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata
- umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym

Dokumentację żywego niematerialnego dziedzictwa stanowi Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Na historię i tożsamość powiatu składa się także historia wydobycia węgla kamiennego, zwyczaje i tradycje związane z górnictwem. W woj. śląskim na Krajową listę dziedzictwa wpisano kultywowaną także w powiecie bieruńsko-lędzińskim *Barbórkę górników węgla kamiennego*. W 2023 r. na listę wpisano natomiast Tradycje Kulturowe Górniczych Orkiestr Dętych z Górnego Śląska. Wśród depozytariuszy tego zwyczaju wymienione są m.in. orkiestry z Bierunia i Lędzin.

[44] Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r.

Ochrona zdrowia i opieka nad dziećmi

Ochrona zdrowia

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego nie ma szpitala ogólnego. Najbliższym szpitalem jest Wojewódzki Szpital Specjalistyczny Megrez Sp. z o.o. w Tychach. Mieszkańcy powiatu korzystają także ze stacjonarnych usług medycznych oferowanych w szpitalach: w Oświęcimiu, Katowicach, Pszczynie i Mikołowie. W Lędzinach działa Oddział Szpitalny Rehabilitacji Narządu Ruchu (w ramach Miejskiego Zespołu Opieki Zdrowotnej), który prowadzi kompleksowe leczenie rehabilitacyjne. Oddział dysponuje 40 łóżkami.

Wg danych Starostwa na terenie powiatu działają następujące podmioty lecznicze, świadczące ambulatoryjną pomoc medyczną w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej:

W Bieruniu:

- Spółka Cywilna "Medicor", Adam Zug, Teresa Zug-Kubeczko,
- "Medyk" Lekarze Spółka Partnerska, Janusz Fijoł, Barbara Węgrzyn,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lecznictwa ambulatoryjnego "Esculap" w Spadku, Malordy-Kryczek Barbara (Poradnia Lekarza POZ),
- Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Multimed Sp. Z O.O.,
- Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Multimed Sp. Z O.O. (Poradnia Lekarza POZ dla dzieci),
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Familia-Med" Spółka z.o.o.

W Lędzinach:

- Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej w Lędzinach (ul. Pokoju),
- Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej w Lędzinach (ul. Fredry),
- Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej w Lędzinach (ul. Asnyka),
- Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej w Lędzinach (ul. Goławiecka),
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Anna Stachoń-Żołna, Magdalena Gonscz, Monika Lysko, Damian Gonscz, Marek Lysko,
- Familiamed Spółka Z Ograniczoną Odpowiedzialnością.

W Imielinie

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Imielinie.

W Bojszowach

- Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej W Bojszowach.

W Chełmie Śląskim

- Prywatna Przychodnia Lekarska Barbara Frysz-Domańska i Henryk Domański Spółka Jawna,
- Zakład Opieki Zdrowotnej Chełm Śląski.

Całodobową i świąteczną opiekę zdrowotną na terenie powiatu świadczy jedynie Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej w Lędzinach (przychodnia na ul. Pokoju). We wszystkich gminach powiatu działają także przychodnie specjalistyczne.

Wskaźniki usług medycznych w powiecie bieruńsko-lędzińskim są nieco gorsze niż średnia dla województwa i dla Polski. Niższe jest zarówno nasycenie placówkami opieki ambulatoryjnej, jak i liczba udzielonych porad w przeliczeniu na mieszkańca (jeszcze w 2013 r. była ona wyższa niż średnia wojewódzka i krajowa). Znacznie niższe niż średnia są wskaźniki personelu medycznego (Tabela 28). Niekorzystny jest zwłaszcza spadający (podobnie jak w całym kraju) wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców. Wg danych GUS liczba lekarzy pracujących w powiecie bieruńsko-lędzińskim spadła z ok. 170 w latach 2014-2015 do 123 w 2022 r.

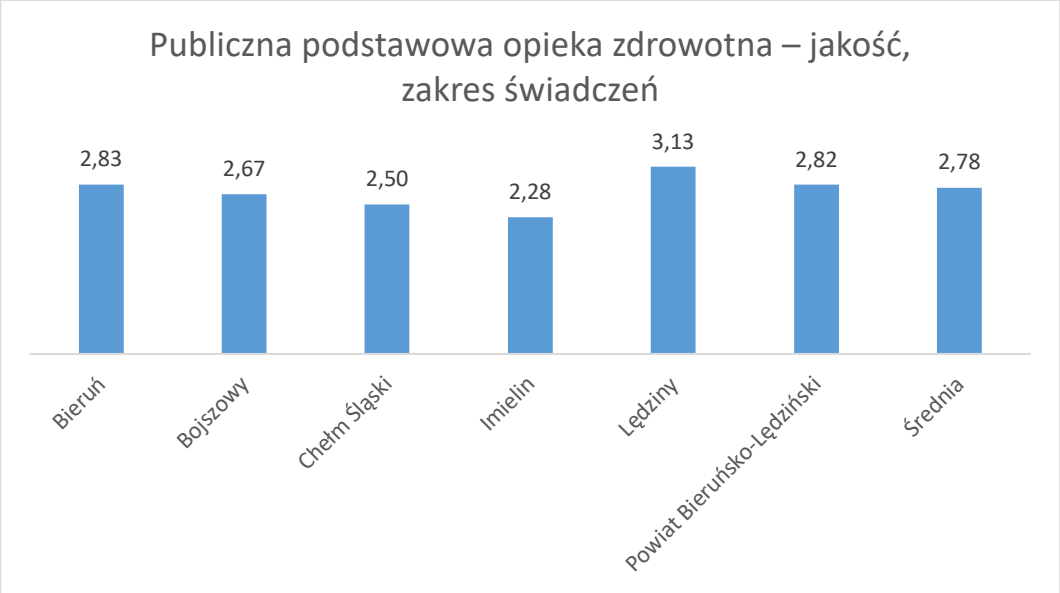
Tabela 28. Wskaźniki usług medycznych w powiecie bieruńsko-lędzińskim, woj. śląskim i Polsce w 2023 r.

Wskaźnik	2013			2023*		
	Polska	woj. śląskie	pow. bieruńsko-lędziński	Polska	woj. śląskie	pow. bieruńsko-lędziński
Przychodnie na 10 tys. ludności	5	6	5	6	6	5
Porady lekarskie (POZ) na tys. ludności	410	418	442	481	476	461
Lekarze (personel pracujący og.) na 10 tys. ludności	48,7	52,8	24,6	38,3	43,6	20,6
Pielęgniarki i położne (personel pracujący og.) na 10 tys. ludności	66,2	71,0	18,4	66,7	71,1	24,2

*dla personelu medycznego – 2022 r.

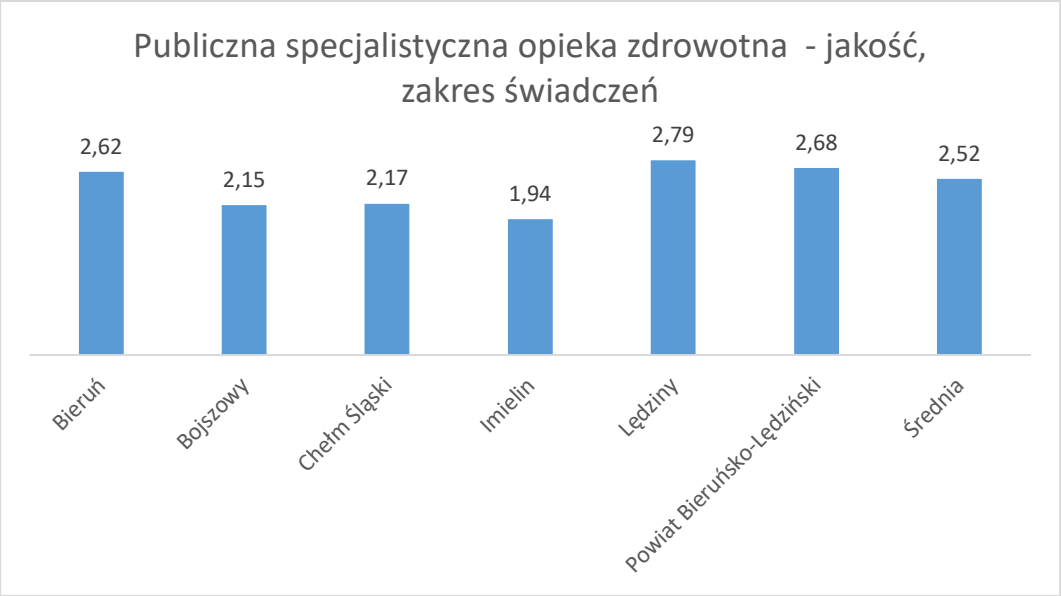
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W przypadku usług zdrowia, opinie wyrażone przez radnych i urzędników nie wystawiają dobrego świadectwa opiece zdrowotnej na terenie powiatu, zarówno podstawowej (2,28 – 3.13 w skali 1 - 5) jak i specjalistycznej (1,94 – 2,79 w skali 1 - 5). Przedstawiają to poniższe wykresy ankiety.

Wykres ankiety 21. Ocena publicznej podstawowej opieki zdrowotnej przez radnych i urzędników (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Wykres ankiety 22. Ocena publicznej specjalistycznej opieki zdrowotnej przez radnych i urzędników (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Opieka żłobkowa

Zgodnie z rejestrem żłobków i klubów dziecięcych MPRiPS w powiecie bieruńsko-lędzińskim działa siedem żłobków (w tym jeden z dwoma oddziałami) oraz jeden klub dziecięcy. Łącznie żłobki i kluby dziecięce w powiecie zapewniają 351 miejsc dla dzieci w wieku 0-3 lata. W 2024 r. żłobki w powiecie opiekowały się 288 dziećmi. Największy ze żłobków – Żłobek Miejski w Imielinie – zapewnia 120 miejsc i został otwarty we wrześniu 2023 r. Wiosną 2024 r. rozpoczęła się budowa żłobka miejskiego w Bieruniu – dotąd jedynej gminie powiatu bez publicznego żłobka.

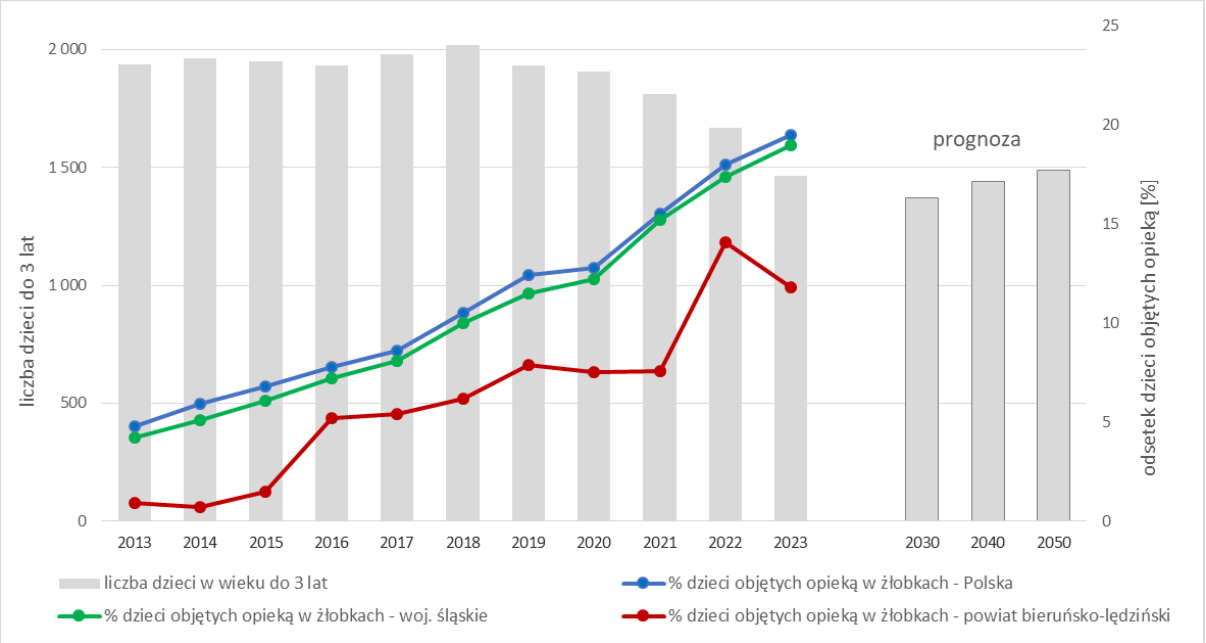
Tabela 29. Żłobki w gminach PBL.

Gmina	Nazwa	Miejsca	Dzieci
Bieruń	ŻŁOBEK A KUKU! Przedszkole ABC Ewa Stec-Dobrzyńska	41	41
Bieruń	Żłobek Mikołajkowo	64	64
Bieruń	ŻŁOBEK "PRZYTULNIE"	42	25
Ogółem Bieruń		147	130
Lędziny	Miejski Żłobek w Lędzinach	34	29
Lędziny	Miejski Żłobek w Lędzinach (oddział zamiejscowy)	34	29
Ogółem Lędziny		68	58
Imielin	Żłobek Miejski w Imielinie	120	84
Bojszowy	Gminny Żłobek w Bojszowach	20	20
Bojszowy	Klub Dziecięcy "Bojszowiaczek"	16	16
Ogółem Bojszowy		36	36
Chełm Śląski	Gminny Żłobek w Chełmie Śląskim	54	32
Ogółem powiat		**351**	**288**
Bieruń	Żłobek miejski w budowie	46	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MPRiPS, https://empatia.mpips.gov.pl/

Udział dzieci objętych opieką żłobkową w powiecie bieruńsko-lędzińskim sukcesywnie wzrastał od 2013 r. od znikomych wartości (poniżej 1%) do kilkunastu procent. Jednocześnie w ostatnich kilku

latach spada liczba dzieci w wieku żłobkowym – z ok. 2 tys. w 2018 r. do 1,5 tys. w 2023 r. Zgodnie z prognozą GUS dla powiatów liczba dzieci w wieku do 3 lat będzie się utrzymywać na poziomie ok. 1,5 tys. osób.

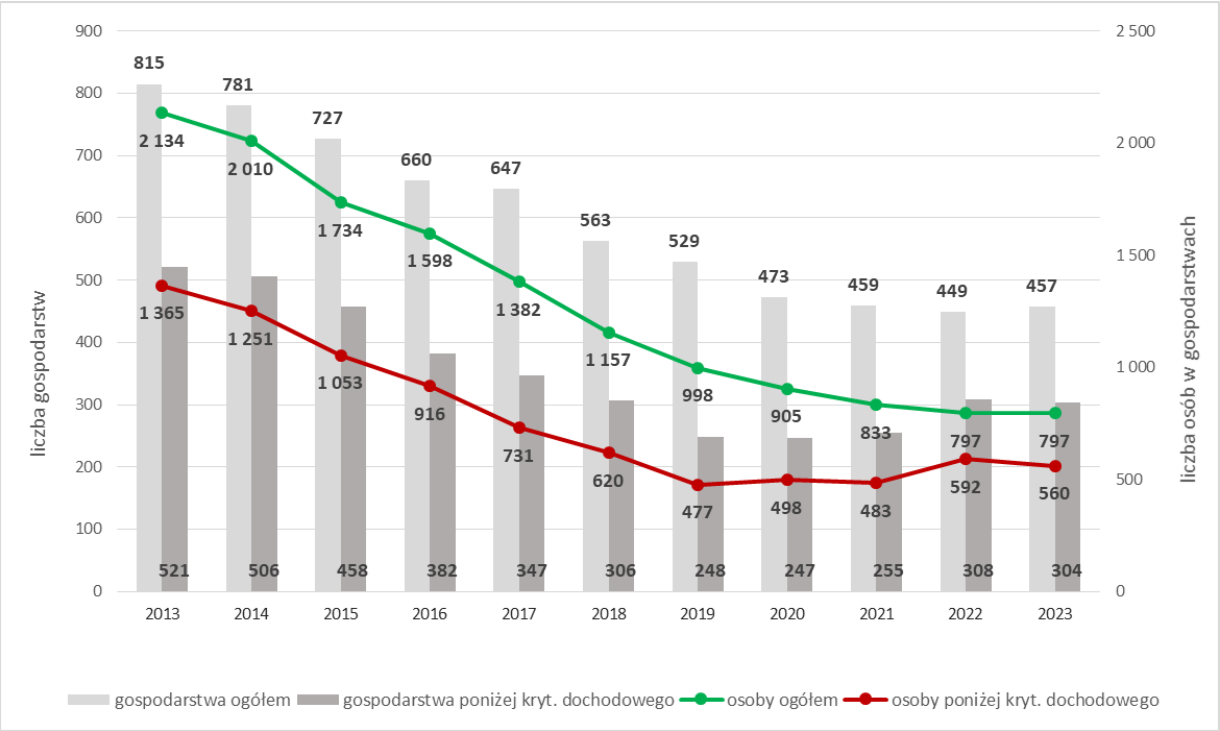
Wykres 36. Liczba dzieci w wieku do lat 3 w latach 2013-2023 i prognoza na latach 2030-2050 oraz odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS i Prognoza ludności na lata 2023-2060 GUS

Problemy społeczne i pomoc społeczna

Pomoc społeczna

Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej w powiecie bieruńsko-lędzińskim sukcesywnie spada od 2013 r., kiedy z pomocy korzystało ok. 800 gospodarstw, w tym ok. 500 poniżej kryterium dochodowego uprawniającego do wypłaty świadczeń pieniężnych. Spadek liczby osób korzystających z pomocy był większy, niemal trzykrotny. Gospodarstwa korzystające z pomocy są coraz mniejsze. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie korzystającym z pomocy spadła z 2,7 do 1,7. Po 2020 r. nastąpił natomiast nieznaczny wzrost liczby osób uprawnionych do korzystania z pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego – liczba osób wzrosła z ok. 250 do ok. 300.

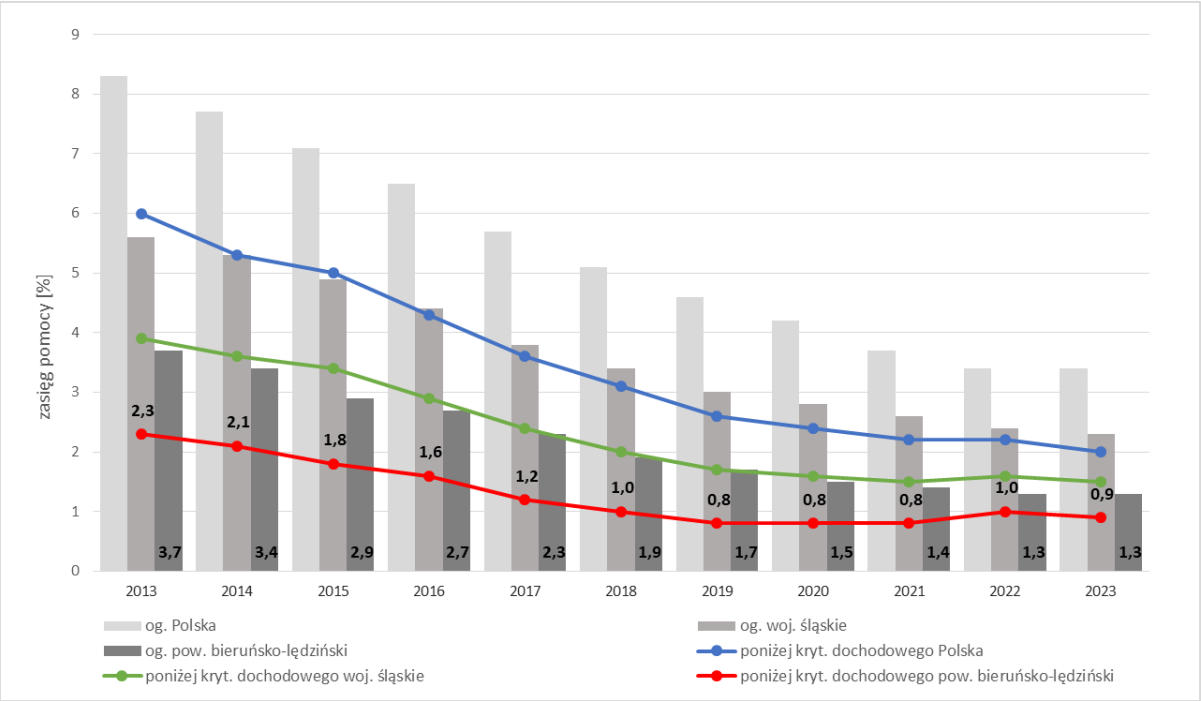

Wykres 37. Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej i osób w tych gospodarstwach wg kryterium dochodowego[45]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej, zarówno poniżej kryterium dochodowego jak i ogółem jest w powiecie bieruńsko-lędzińskim utrzymuje się od dekady na poziomie blisko dwukrotnie niższym niż średnia dla województwa i ponad 2,5-krotnie niższym niż dla kraju. W ciągu dekady odsetek korzystających z pomocy spadł z prawie 4% do nieco ponad 1% mieszkańców.

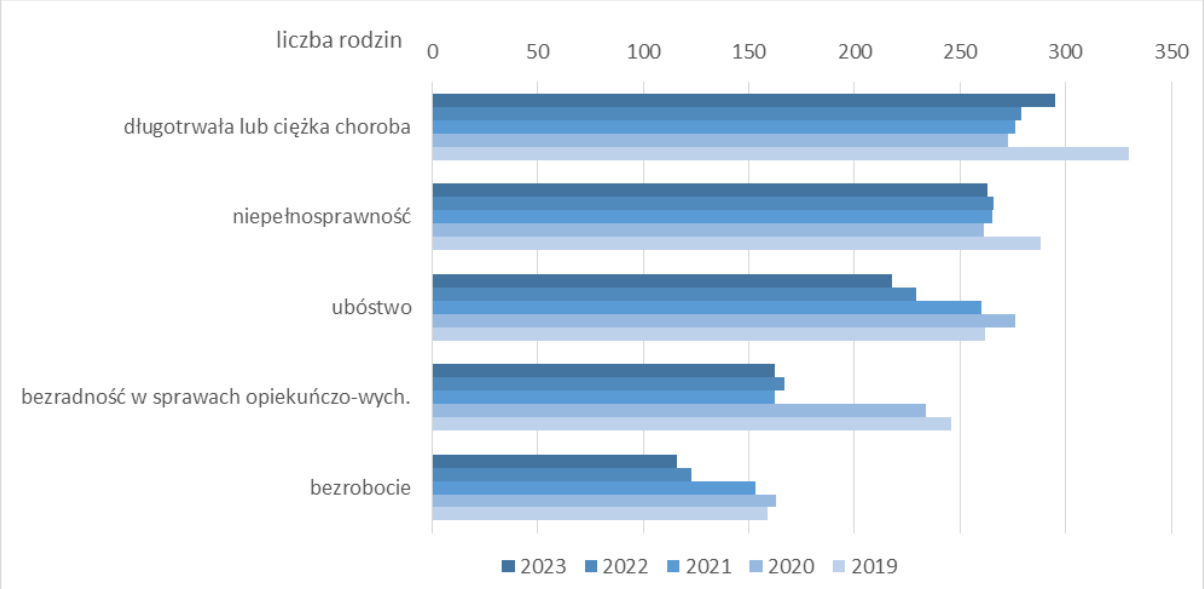
[45] Zbiorowość poniżej kryterium dochodowego oznacza, że dochód na osobę w rodzinie/osobę samotnie gospodarującą nie był wyższy, niż ustalone w ustawie kryterium do uzyskania świadczenia pieniężnego.

Wykres 38. Zasięg pomocy społecznej – odsetek mieszkańców korzystających z pomocy ogółem i poniżej kryterium dochodowego w powiecie bieruńsko-lędzińskim, woj. śląskim i w Polsce[46]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Głównymi przyczynami przyznawania pomocy rodzinom w powiecie bieruńsko-lędzińskim w ostatnich latach była długotrwała lub ciążka choroba lub niepełnosprawność.

Wykres 39. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

[46] Zbiorowość poniżej kryterium dochodowego oznacza, że dochód na osobę w rodzinie/osobę samotnie gospodarującą nie był wyższy, niż ustalone w ustawie kryterium do uzyskania świadczenia pieniężnego.

Instytucją realizującą zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w Lędzinach. Jednostka realizuje zadania z zakres:

- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- pomocy społecznej,
- przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych,
- ochrony zdrowia psychicznego.

W ramach jednostki funkcjonuje Centrum Usług Społecznych Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego. W Centrum działają powiatowy dzienny dom pomocy społecznej oraz klub seniora.

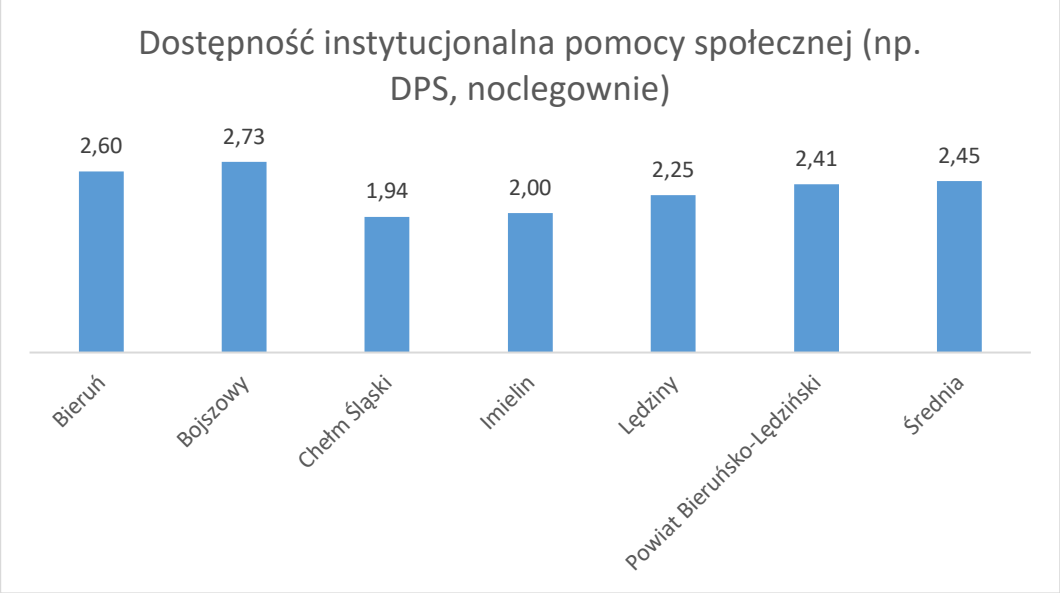
Zadania pomocowe na rzecz społeczności lokalnych realizują gminne ośrodki pomocy społecznej.

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu;
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lędzinach;
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Imielinie;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chełmie Śląskim;
- Centrum Usług Społecznych w Bojszowach.

W powiecie bieruńsko-lędzińskim nie funkcjonuje stacjonarny dom opieki społecznej.

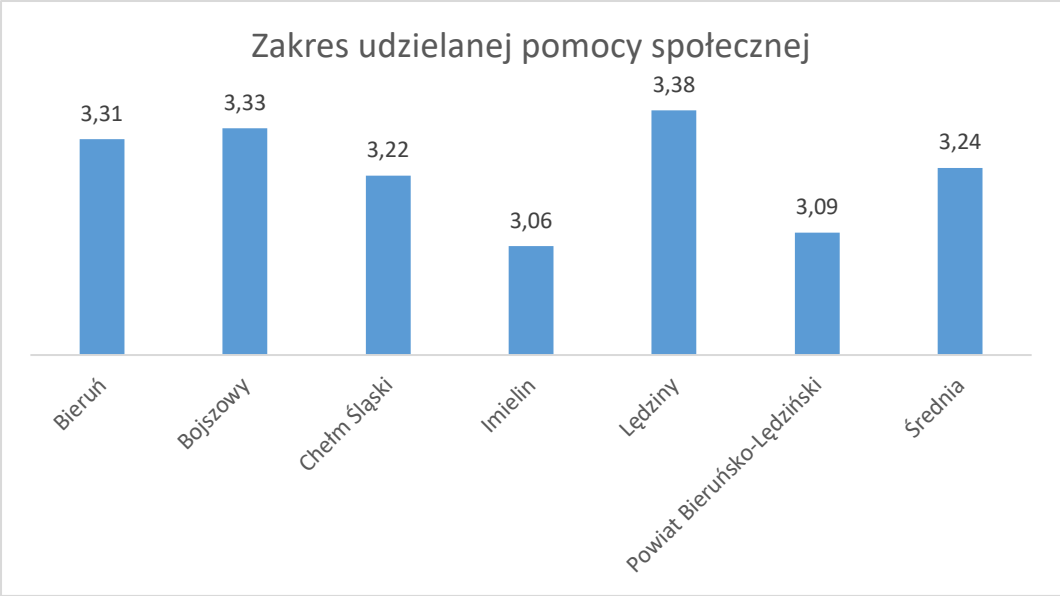
W Lędzinach znajduje się schronisko dla osób w kryzysie bezdomności, prowadzone przez Chrześcijańskiego Stowarzyszenie Dobroczynne.

Pomimo pozytywnych zjawisk, opisanych powyżej, radni i urzędnicy ocenili dostępność instytucjonalną pomocy społecznej dość surowo i w sposób wyrównany w układzie JST z obszaru Powiatu.

Wykres ankiety 23. Ocena dostępności instytucjonalnej pomocy społecznej w układzie gmin (w skali 1 – 5).
Źródło opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Tym niemniej zakres udzielanej pomocy społecznej radni i urzędnicy ocenili znacznie wyżej, różnicując jednak swoje opinie w odniesieniu do poszczególnych JST. Przedstawia to poniższy wykres ankiety.

Wykres ankiety 24. Zakres udzielanej pomocy społecznej w układzie gmin (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Opieka i pomoc dla seniorów

Procesy starzenia się społeczności wymagają dostosowania infrastruktury oraz oferty związanej z usługami opiekuńczymi, ale także kulturą i edukacją w starszym wieku.

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego działają dwie niepubliczne placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku[47]:

- Dom Opieki Dla Osób Starszych Pensjonat „Marie” w Imielinie (27 miejsc);
- Dom Opieki im. Św. Józefa w Chełmie Śląskim (15 miejsc).

Ponadto na terenie powiatu działają dzienne domy seniora, zapewniające od poniedziałku do piątku, osobom starszym podstawowe usługi mające pomóc w czynnościach dnia codziennego m.in. aktywność ruchową, ofertę edukacyjną, rekreacyjną, kulturalną i opiekuńczą:

- Dzienny Dom Pomocy w Lędzinach (w ramach Centrum Usług Społecznych): 30 miejsc;
- Dzienny Dom Senior+ w Bieruniu: 15 miejsc;
- Dzienny Dom Senior+, Międzyrzecze, gm. Bojszowy: 15 miejsc;

Osoby starsze mogą także spędzać czas w Klubach Seniora:

- Klub Seniora w Lędzinach (w ramach Centrum Usług Społecznych);
- Klub Senior+ Imielin.

W gminach powiatu realizowany jest Program „Opieka wytchnieniowa” dla opiekunów osób (dorosłych i dzieci) z niepełnosprawnościami lub wymagających stałej opieki, poprzez umożliwienie uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej. W 2024 r. realizowany jest w 2024 r. przez PCPR, gminy Imielin, Chełm Śląski, Lędziny i Bieruń.

[47] Zgodnie z Rejestrem placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. śląskim wg stanu na 11.09.2024 r. https://www.katowice.uw.gov.pl/wydzial/wydzial-rodziny-i-polityki-spolecznej/wykazy-i-rejestry

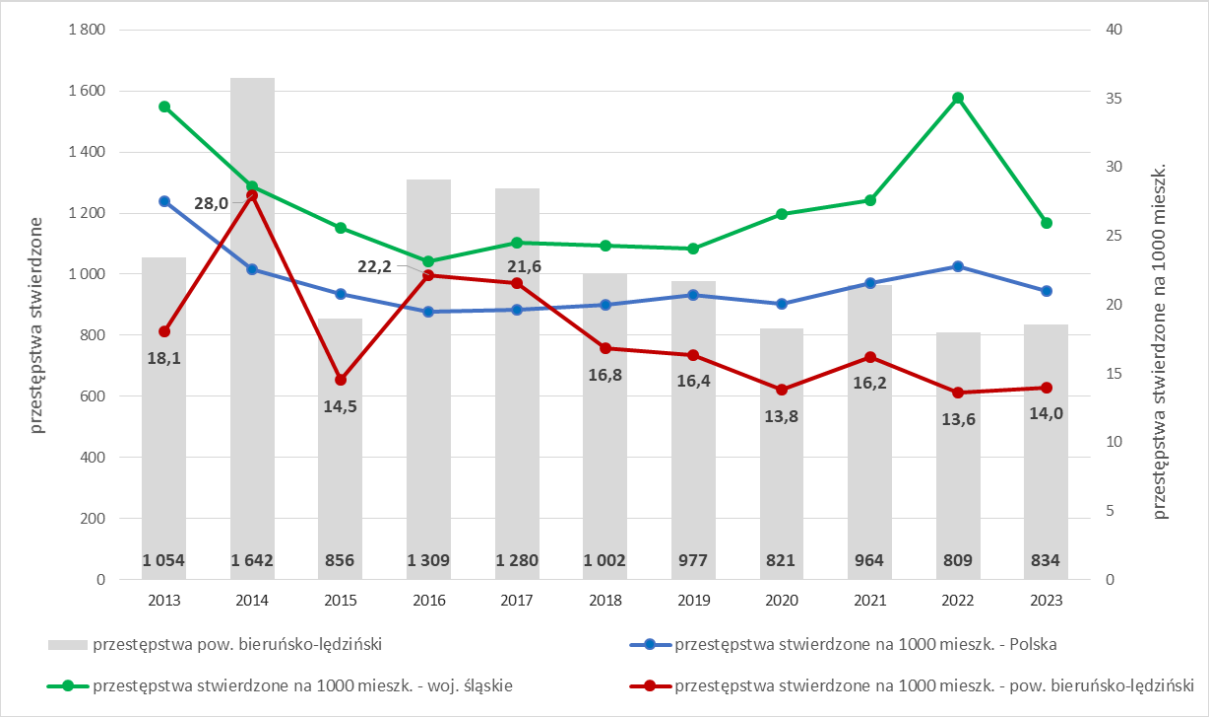
W powiecie bieruńsko-lędzińskim działają Uniwersytety Trzeciego Wieku:

- w Bieruniu – organizowany przez Bieruński Ośrodek Kultury i Akademię WSB,
- W Chełmie Śląskim – zajęcia organizowane przez firmę 2concept sp. z o.o., prowadzone są w Gminnym Ośrodku Kultury w Chełmie Śląskim.

Działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku przy Miejskim Ośrodku Kultury w Lędzinach została zawieszona.

Bezpieczeństwo publiczne

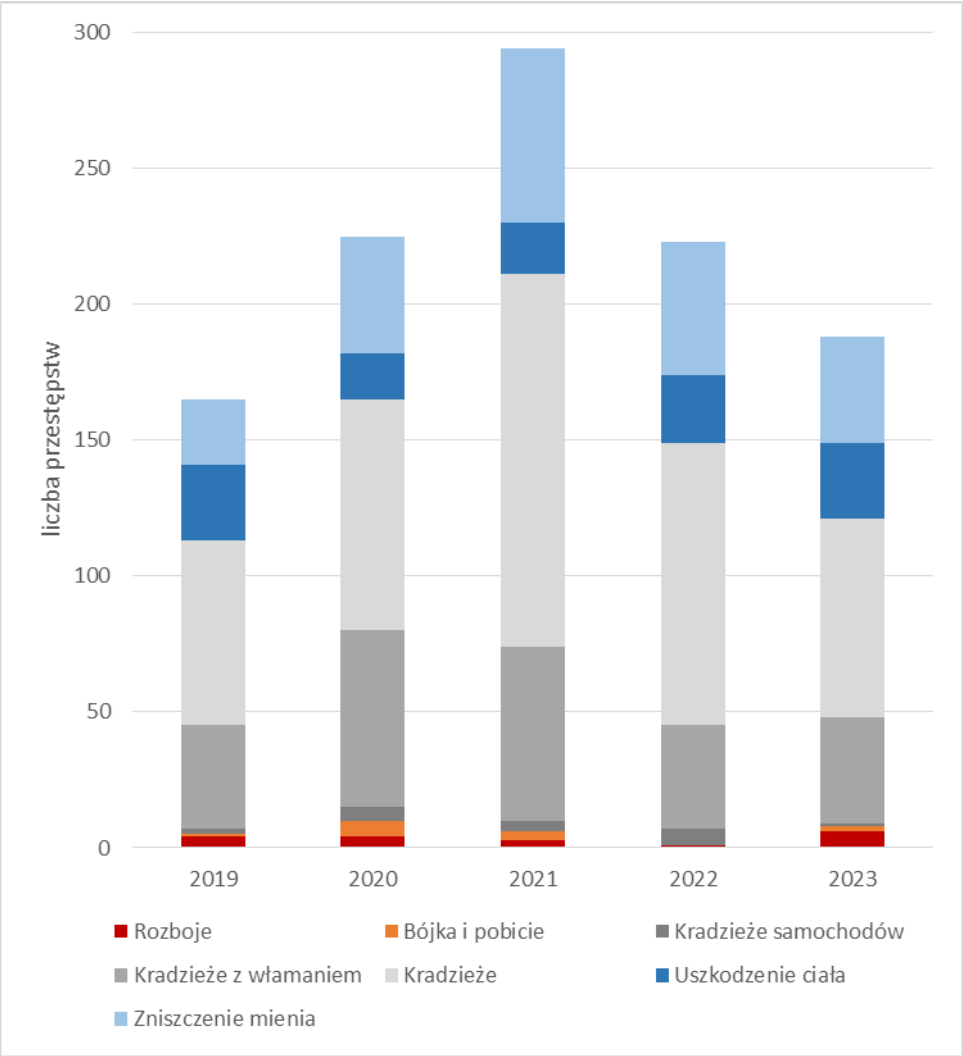
Liczba przestępstw stwierdzonych w powiecie bieruńsko-lędzińskim spadła w latach 2013-2023 o ponad 20%. Poziom przestępczości w powiecie jest w ostatnich latach znacznie niższy niż średnia dla Polski i woj. śląskiego.

Wykres 40. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle woj. śląskiego i Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

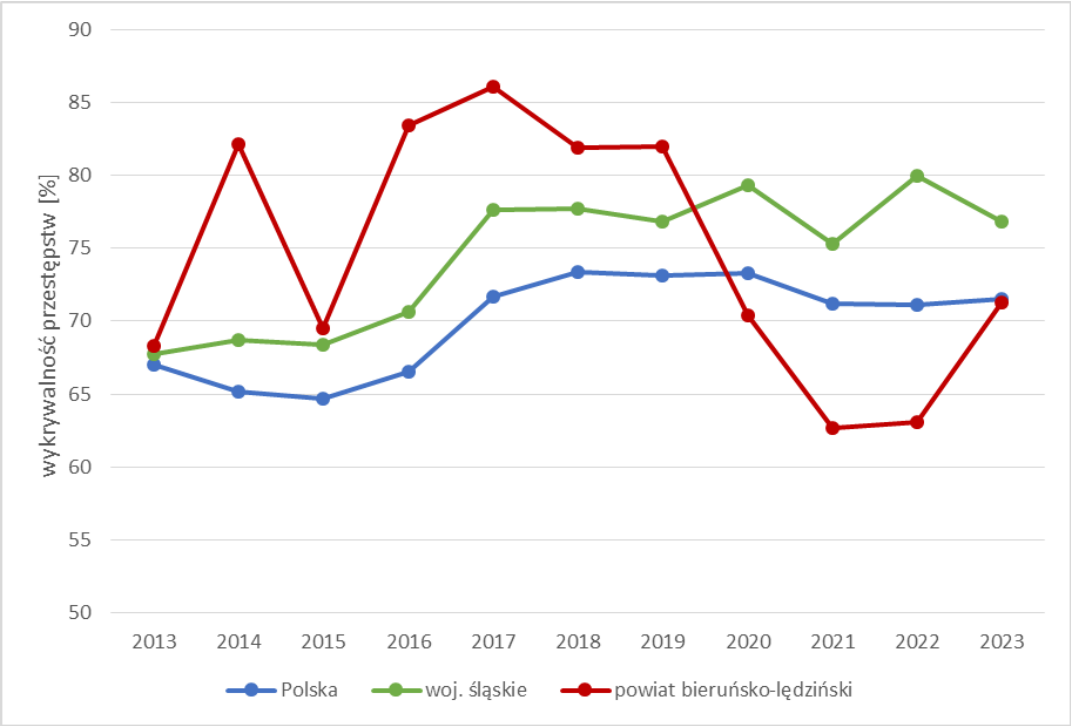
Komenda Powiatowa Policji w Bieruniu prowadzi statystyki w siedmiu kategoriach przestępstw mających największy wpływ na poczucie bezpieczeństwa obywateli, tj.: rozboje, bójki i pobicia, kradzieże mienia, kradzieże z włamaniem (w tym kradzieże samochodów), uszkodzenia ciała oraz zniszczenie mienia (Wykres 41). Po wzroście w latach 2019-2021 r. liczba uciążliwych przestępstw na terenie powiatu spadła poniżej 200, jednak wciąż jest nieco wyższa niż w 2019 r.

Wykres 41. Zagrożenie przestępczością w siedmiu kategoriach mających wpływ na poczucie bezpieczeństwa na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2019 - 2023 - postępowania wszczęte

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu za lata 2021-2023

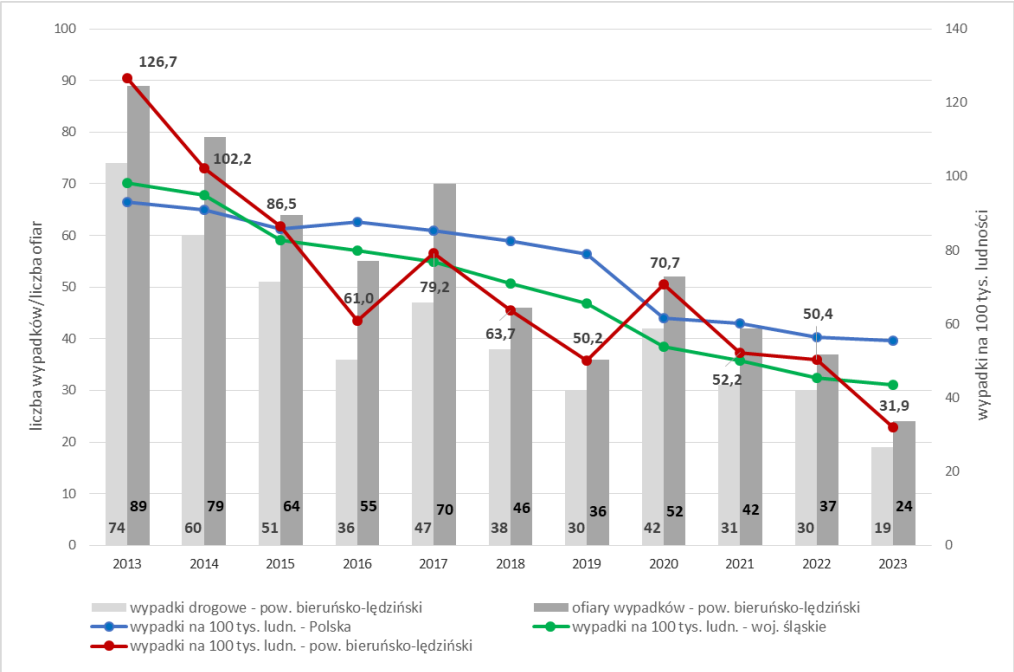
Niepokojącym zjawiskiem jest spadek wykrywalności sprawców przestępstw w powiecie bieruńsko-lędzińskim. Do 2020 r. wynosił zwykle ponad 80% i był wyższy niż wskaźniki dla kraju i województwa śląskiego. W ostatnich kilku latach obniżył się do ok. 70%.

Wykres 42. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję (ogółem) w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle woj. śląskiego i Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

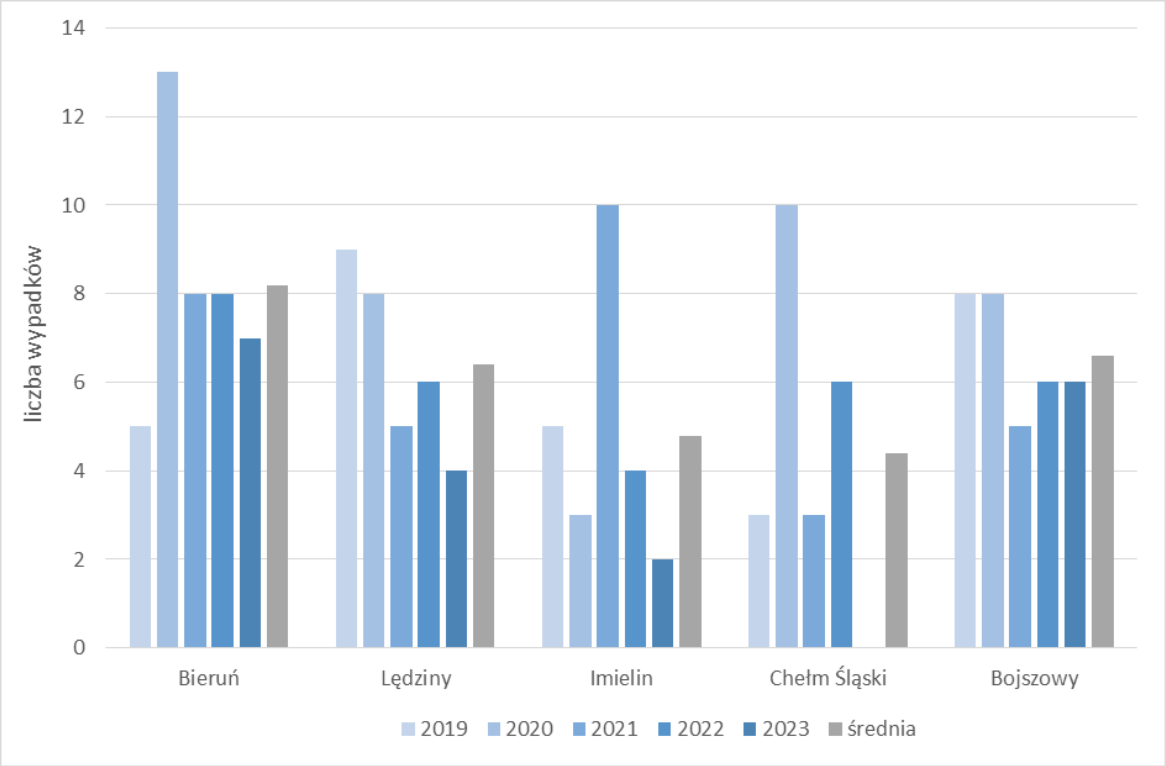
W ostatnich latach poprawiło się bezpieczeństwo na drogach powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Spadła zarówno liczba wypadków drogowych jak i liczba ofiar wypadków. Spadł też znacznie wskaźnik liczby wypadków na 100 tys. mieszkańców, choć na tle woj. śląskiego wciąż jest on dość wysoki.

Wykres 43. Wypadki drogowe i ofiary wypadków w powiecie bieruńsko-lędzińskim oraz wypadki na 100 tys. mieszkańców w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle woj. śląskiego i Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

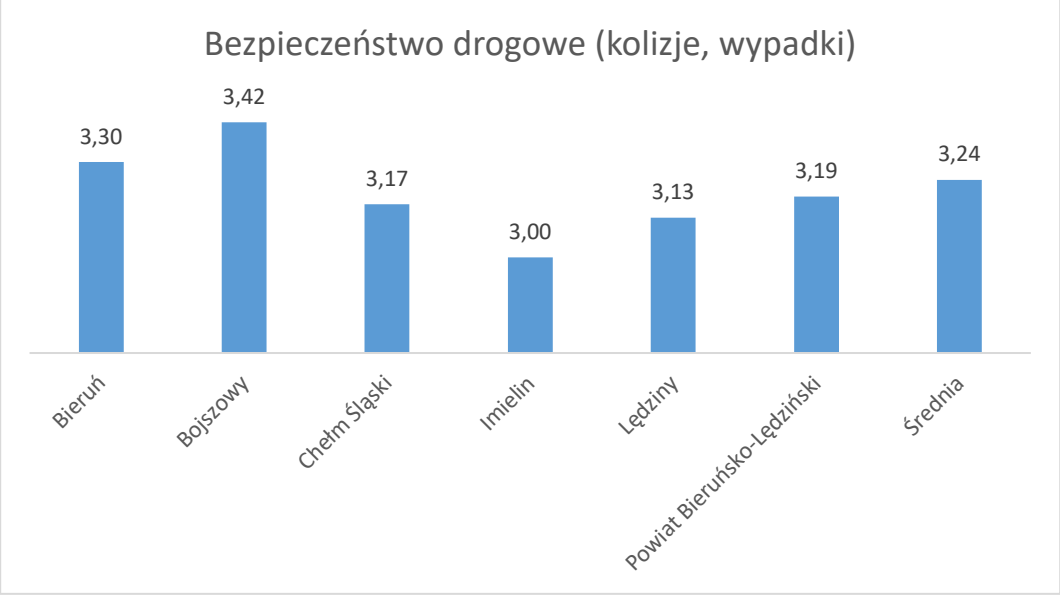
Poziom zagrożenia wypadkami drogowymi jest najwyższy w Bieruniu. Stosunkowo wysoki jest także w gm. Bojszowy, a najniższy w Imielnie i gminie Chełm Śląski.

Wykres 44. Wypadki drogowe w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu za lata 2021-2023

W tym kontekście warto zauważyć, że radni i urzędnicy uważają obszar powiatu za raczej bezpieczny. Wyrażają to oceny od 3,00 do 3,42 w pięciopunktowej skali.

Wykres ankiety 25. Poziom bezpieczeństwa drogowego na obszarze powiatu (w skali 1 – pięć).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Warto zauważyć, że radni i urzędnicy relatywnie nisko ocenili przygotowanie gmin i powiatu do sprostania zagrożeniom, takim jak: wojna, zamieszki, pandemia i ataki terrorystyczne. Oceny te przedstawia poniższy wykres ankiety. Oceny w przedziale od 1,89 (Chełm Śląski) do 2,63 (Lędziny) nie napawają optymizmem.

Wykres ankiety 26. Ocena poziomu przygotowania gminy i powiatu do zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu publicznemu.

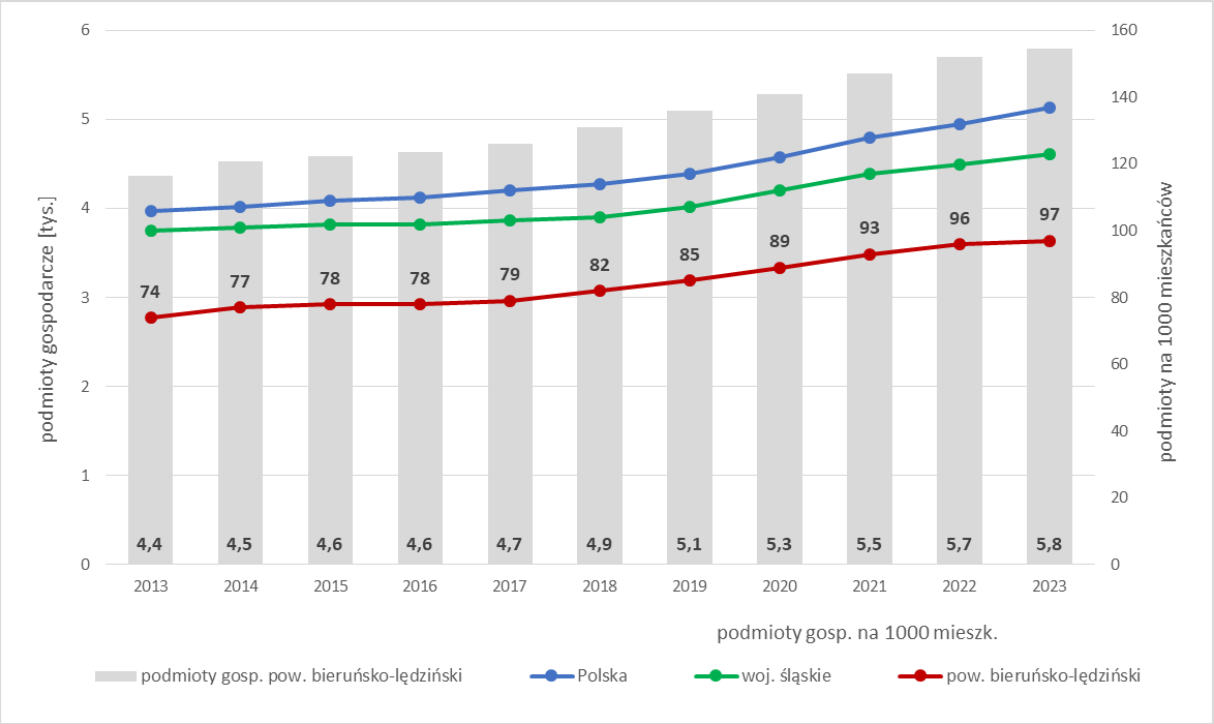
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Gospodarka Powiatu w układzie gmin

Przedsiębiorczość

Wskaźniki przedsiębiorczości

W końcu 2023 r. w powiecie bieruńsko-lędzińskim zarejestrowane było 5,8 tys. podmiotów gospodarczych. W ciągu 10 lat liczba podmiotów wzrosła o 33%. Dynamika liczby podmiotów była większa niż w województwie (16%) i w Polsce (26%) niemniej wciąż wskaźnik przedsiębiorczości[48] jest znacząco niższy niż średnia dla kraju i regionu.

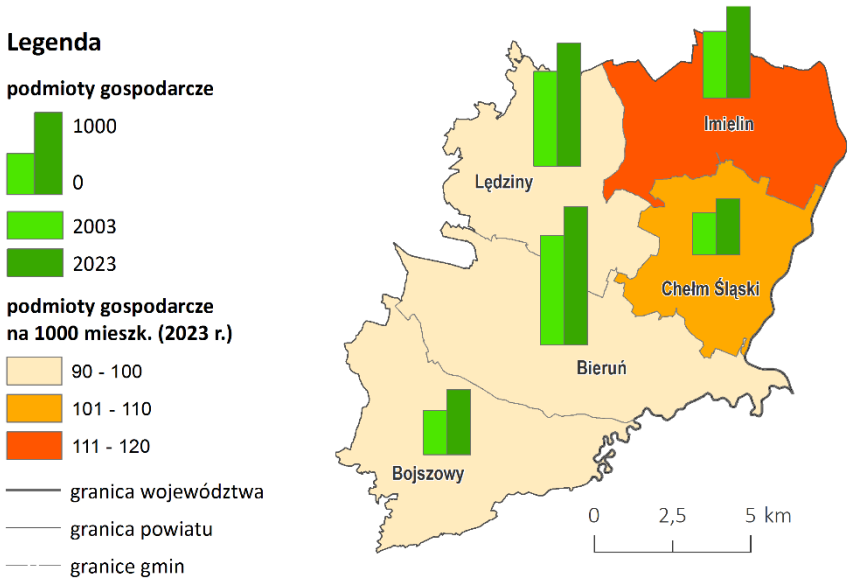

Wykres 45. Podmioty gospodarcze w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle woj. śląskiego i Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Większość podmiotów zarejestrowanych w powiecie miało siedzibę w Bieruniu (29%) i Lędzinach (25% wszystkich podmiotów w powiecie). Jednocześnie wskaźnik przedsiębiorczości w tych miastach należał do najniższych spośród gmin powiatu.

[48] Liczba podmiotów na 1000 mieszkańców

Rysunek 24. Podmioty gospodarcze w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2023 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Prowadzenie działalności gospodarczej na terenie PBL w opinii przedsiębiorców[49]

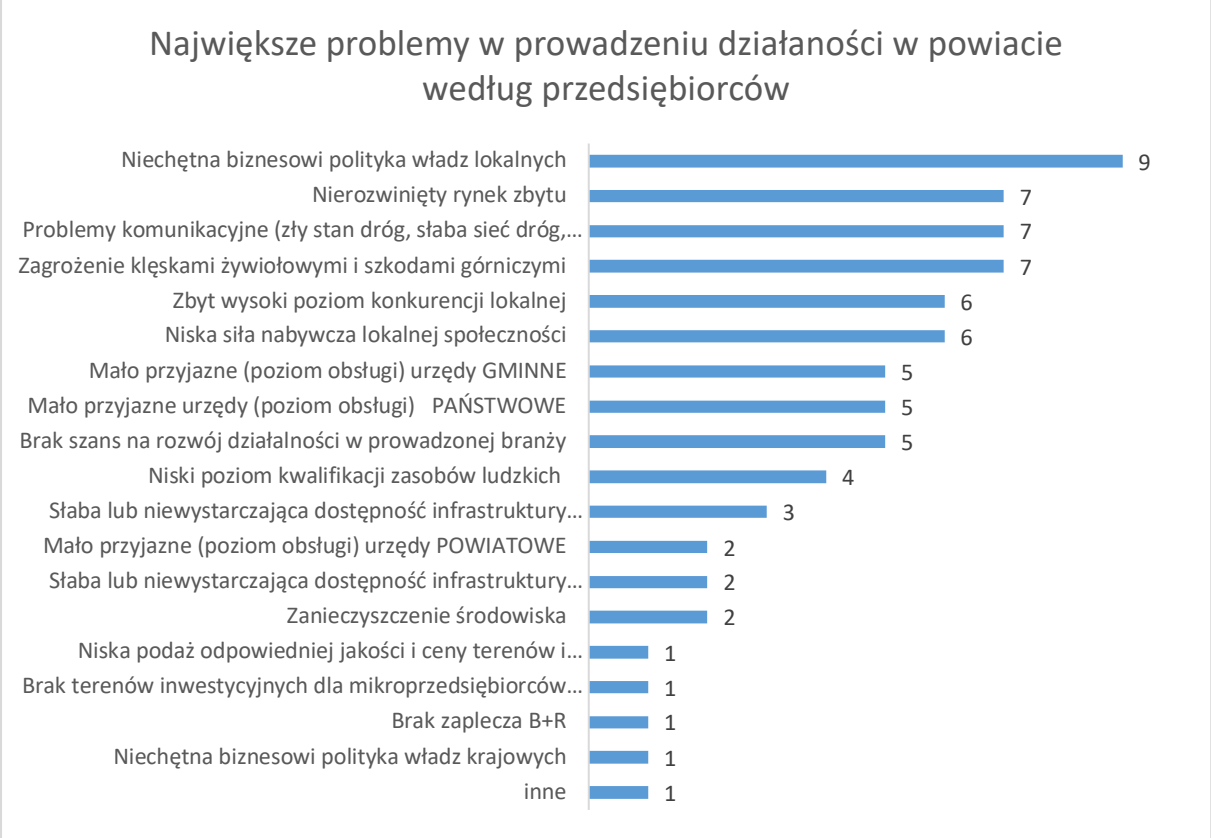
Respondenci wskazali zalety i problemy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Przedstawiono to poniżej na 2 Wykresach ankiety. Wśród zalet przedsiębiorcy wskazali bliskość dużych miast, takich jak Katowice Tychy i Kraków oraz dostępność komunikacyjną PBL. Wśród problemów przede wszystkim zaznaczono niechętną biznesowi politykę władz lokalnych.

Wykres ankiety 27. Zalety prowadzenia działalności gospodarczej w Powiecie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do przedsiębiorców

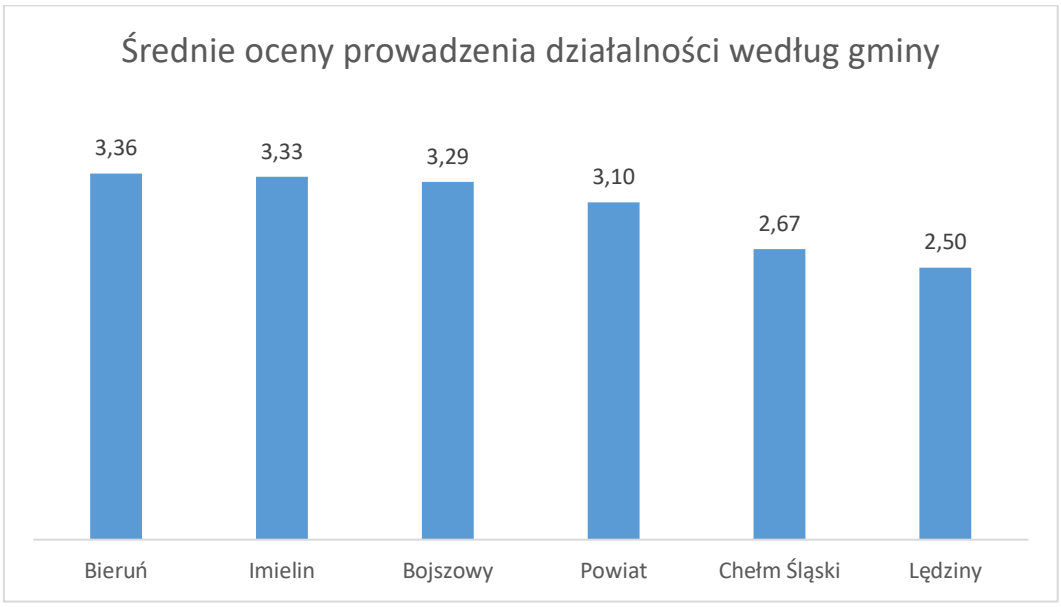
[49] Por. podrozdział „Uwagi metodyczne" w rozdziale „Wprowadzenie".

Wykres ankiety 28. Problemy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej w Powiecie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do przedsiębiorców

Przedsiębiorcy przedstawili też opinię o prowadzeniu gospodarczej w poszczególnych gminach Powiatu. Demonstruje to poniższy wykres ankiety.

Wykres ankiety 29. Średnie oceny prowadzenie działalności w poszczególnych gminach (w skali 1 do 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do przedsiębiorców

Dominujący profil gospodarczy w układzie branż i gmin

Struktura branżowa podmiotów gospodarczych

Struktura powiatów gospodarczych wg sekcji PKD wskazuje na znaczącą rolę przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) w powiecie bieruńsko-lędzińskim. Łącznie podmioty z tej sekcji stanowią ok. ponad 10% wszystkich podmiotów gospodarczych powiatu – ok. 1,5 pkt% więcej niż średnia dla kraju, a także więcej niż w woj. śląskim. Szczególnie duży udział podmiotów przemysłowych notuje się w gm. Chełm Śląski, Bieruniu i Imielinie.

Niższy na tle kraju jest udział podmiotów z sektora rolniczego (sekcja A), a także wyspecjalizowanych usług związanych z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L), działalnością związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I), a także budownictwa (sekcja F).

Tabela 30. Struktura podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD w 2023 r.

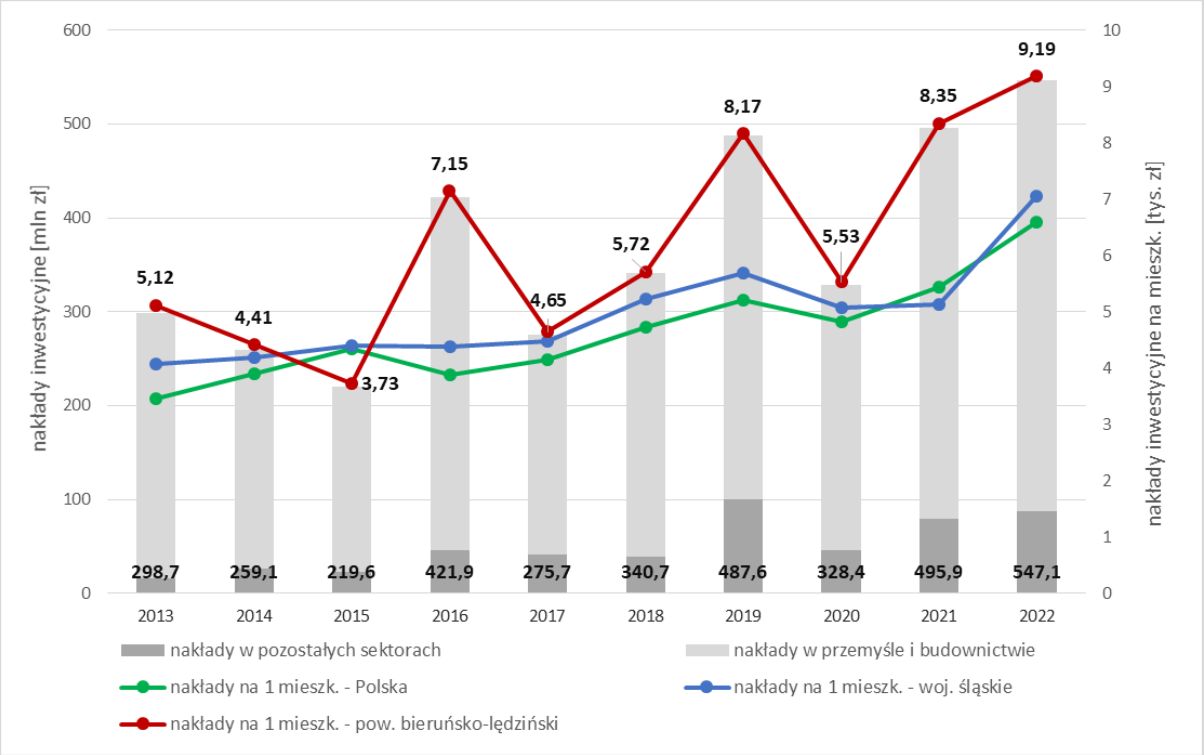
Sekcja PKD		Polska	woj. śląskie	pow. BL	Bieruń	Imielin	Lędziny	Bojszowy	Chełm Śląski
Sekcja G	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	19,6	21,9	21,3	21,3	23,5	17,6	23,2	23,3
Sekcja F	budownictwo	14,1	12,9	13,4	12,6	15,1	12,0	14,8	14,1
Sekcja M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10,9	10,2	10,4	9,9	11,3	10,4	10,5	10,0
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	7,9	8,7	9,7	10,7	10,3	7,5	9,4	11,0
Sekcje S i T	pozostała działalność usługowa	6,9	6,6	8,2	10,0	6,1	8,8	7,3	7,0
Sekcja H	transport i gospodarka magazynowa	5,7	5,8	5,6	5,8	4,3	6,5	5,6	5,2
Sekcja Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5,9	6,2	5,6	5,7	6,3	5,5	5,8	3,9
Sekcja J	informacja i komunikacja	5,6	4,7	5,0	5,4	5,8	3,8	5,7	4,9
Sekcja L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	5,8	6,1	4,9	2,1	1,9	12,9	1,9	2,6
Sekcja P	edukacja	3,5	3,7	3,4	3,7	3,3	2,9	3,5	3,5
Sekcja N	działalność w zakresie usług administrowania i dział. wspierająca	3,6	3,2	3,1	3,0	3,5	3,1	3,7	2,3
Sekcja I	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3,2	3,0	2,6	2,9	2,6	2,1	2,3	3,6
Sekcja K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2,5	2,7	2,4	2,3	2,3	2,6	1,8	3,2
Sekcja R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1,8	1,8	2,0	2,4	1,6	1,9	1,8	2,5
Sekcja A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1,4	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	1,0	0,7
Sekcja E	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami (…)	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6
Sekcja O	administracja publiczna (…)	0,5	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,8	0,4
Sekcja B	górnictwo i wydobywanie	0,1	0,1	0,2	0,0	0,4	0,1	0,0	0,6
Sekcja D	wytwarzanie i zaopatrz. w energię (…)	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Inwestycje w przedsiębiorstwach

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2022 wyniosły 3 677 mln zł. Najwyższe nakłady odnotowano w ostatnich dwóch latach, dla których dostępne są dane, a w 2022 r. przekroczyły 500 mln zł (**Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**). Poziom inwestycji w powiecie bieruńsko-lędzińskim jest bardzo wysoki. Wskaźnik inwestycji na jednego mieszkańca (średniorocznie ok. 6,2 tys. zł) przekracza znacznie średnią dla województwa i kraju.

Struktura sektorowa nakładów wskazuje ogromną dominację przemysłu, który odpowiada za 86% nakładów inwestycyjnych w analizowanych 10 latach. Dla porównania w woj. śląskim inwestycje w przedsiębiorstwach przemysłowych stanowiły 71%, a w Polsce – 56% wszystkich inwestycji w przedsiębiorstwach.

Wykres 46. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 2013-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przemysł wydobywczy

Istotnym uwarunkowaniem rozwoju gospodarczego powiatu bieruńsko-lędzińskiego jest funkcjonowanie górnictwa węgla kamiennego. Wszystkie gminy powiatu są gminami górniczymi wymienionymi w wykazie gmin górniczych[50] oraz wykazie gmin z obszaru podregionów górniczych wchodzących w skład OSI – gminy w transformacji górniczej Terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji województwa śląskiego 2030[51]. Na terenie powiatu wydobycie prowadzone jest w Kopalni Węgla Kamiennego Piast-Ziemowit (część Polskiej Grupy Górniczej S.A.), w dwóch oddziałach.

[50] Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 22 stycznia 2008 r. w sprawie wykazu gmin górniczych
[51] https://rpo.slaskie.pl/czytaj/tpst_wsl_2030

W Bieruniu działa KWK Piast-Ziemowit - Ruch „Piast", którego obszar górniczy ma powierzchnię 48,2 km^2. Obejmuje gminy: Bieruń, Bojszowy, Chełm Śląski, Lędziny, a poza powiatem bieruńsko-lędzińskim w gminach Chełmek, oraz Oświęcim w woj. małopolskim. Zatrudnienie w maju 2023 r. wynosiło 3 310 pracowników[52]. Ponadto w strukturach PGG w Bieruniu działają dwa oddziały: Zakład Górniczych Robót Inwestycyjnych oraz Zakład Remontowo-Produkcyjny

W Lędzinach działa KWK Piast-Ziemowit - Ruch „Ziemowit", który prowadzi działalność na obszarze górniczym „Lędziny I" o powierzchni 63,6 km^2 oraz „Imielin I" o powierzchni 5,9 km^2, w którym nie prowadzi się i nie planuje robót górniczych. Obszar Górniczy "Lędziny I" położony jest na terenie Lędziny, Imielina, Bierunia, gm. Chełm Śląski, a poza powiatem na terenie Mysłowic, Katowic i Tychów. Zatrudnienie w maju 2023 r. wynosiło 3620 pracowników[53].

Proces dekarbonizacji gospodarki związany jest ze stopniowym wygaszaniem działalności górniczej. Harmonogram zamknięcia kopalni położonych na terenie GZM został wskazany w dokumencie umowy społecznej, wypracowanej z udziałem m.in. rządu i związków zawodowych w 2021 r. Zgodnie z harmonogramem zakończenie wydobycia w Ruchu „Piast" ma nastąpić do 2035 r., a w Ruchu „Ziemowit" do 2037 r.[54]. Terytorialny plan sprawiedliwej transformacji województwa śląskiego 2030 przewiduje redukcję miejsc pracy w górnictwie w woj. śląskim na poziomie 12,3 tys. do 2030 i 48,7 tys. po 2030 r. Dalsza redukcja będzie dotyczyć sektora okołogórniczego – odpowiednio 24,2 tys. i 95,8 tys. miejsc pracy.

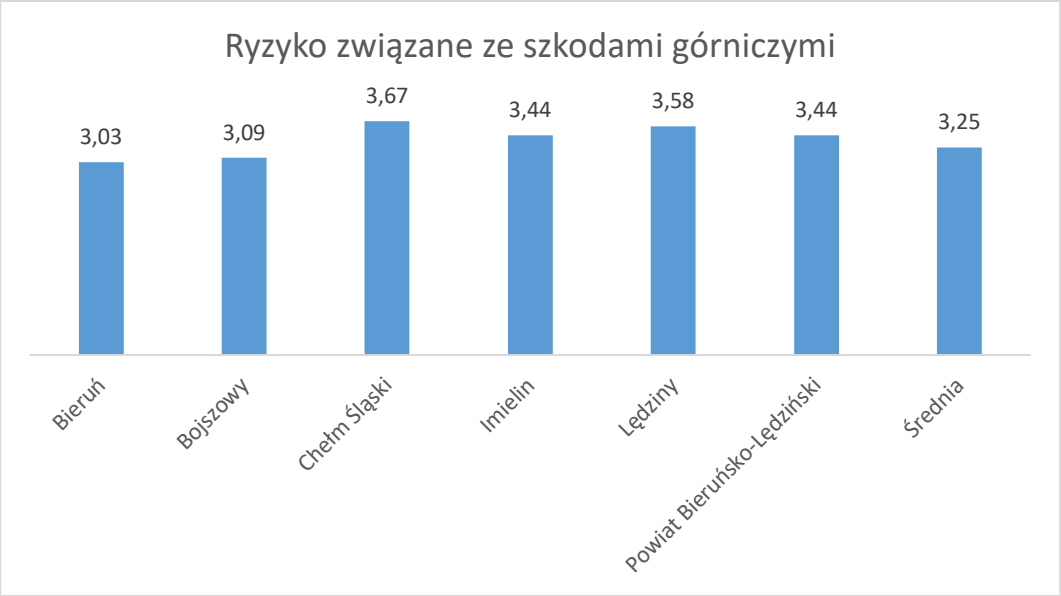
Na terenie powiatu – w Imielinie – działa także Kopalnia Dolomitu REK (siedziba biura znajduje się w Tychach).

Problem transformacji gospodarki Powiatu ma charakter kluczowy dla funkcjonowania samorządów I mieszkańców PBL. Perspektywa zaprzestania wydobycia węgla kamiennego w miastach Bieruń i Lędziny z jednej strony uwolni tereny pod inne działalności gospodarcze, z drugiej zaś wpłynie istotnie na rynek pracy. Uczestnicy **wywiadu fokusowego** podkreślili, że kopalnie nie są zainteresowane transformacją górnictwa. Przedsiębiorstwa górnicze dążą do realizacji tzw. swoich „planów ruchu", czyli do wydobycia tego, co jeszcze jest możliwe przed zakończeniem działalności. Poza tym dążą do tego, żeby sprzedać nieruchomości / budynki / elementy infrastruktury, na które może być popyt. Nie ma współpracy pomiędzy tymi przedsiębiorstwami a samorządami terytorialnymi. Jest obawa, że zamknięcie kopalń spowoduje problemy obciążające gminy Powiatu organizacyjnie i finansowo. Zdaniem samorządowców, terminy założone w „Terytorialnym planie sprawiedliwej transformacji Województwa Śląskiego 2030" będą skrócone, przyspieszając ewentualne trudności, które z tymi się będą wiązać. Włodarze gmin mają świadomość, że na JST spadną konsekwencji szkód górniczych. Problem dostrzegają też w swoich opiniach ankietowani radni i urzędnicy. Przedstawia to poniższy Wykres ankiety 30, demonstrując zbliżone opinie odnoszące się do wszystkich gmin PBL. W wywiadzie fokusowym wybrzmiała nadzieja, że budowana trasa ekspresowa S1 udostępni bezpośrednio tereny pokopalniane, a nieruchomości i budynki, które tam się znajdują, będą atrakcyjne i do adaptacji przez inwestorów.

Radni i urzędnicy wyrazili przy tym obawy związane z ryzykiem uruchomiania działalności gospodarczej na terenach pogórniczych. Przedstawia to poniższy wykres ankiety.

[52] https://www.pgg.pl/strefa-korporacyjna/firma/kopalnie/17-ruch-piast
[53] https://www.pgg.pl/strefa-korporacyjna/firma/kopalnie/18-ruch-ziemowit
[54] Opracowanie Strategii Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022-2027, z perspektywą do 2035 r. Zeszyt nr 2: Diagnoza Stanu GZM, 2022

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres ankiety 30. Ryzyko związane ze szkodami górniczymi w opinii radnych i urzędników (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Uczestnicy **wywiadu fokusowego** podkreślili również, że problemem towarzyszącym transformacji gospodarki subregionalnej będzie wymuszenie zakończenia aktywności firm okołogórniczych. Chodzi o – na ogół – niewielkie przedsiębiorstwa, które w 100% funkcjonują w obsłudze górnictwa. Dla wielu mieszkańców Powiatu pojawi się też konieczność przejęcia obowiązków związanych z infrastrukturą, którą aktualnie zajmują się przedsiębiorstwa górnicze. Przykładowo, chodzi o rowy melioracyjne, czy odwodnienia, które po zamknieciu kopalń przechodzą na własność mieszkańców.

W opinii samorządowców swoistym zagrożeniem dla rozwoju sfery gospodarczej gmin w powiecie bieruńsko-lędzińskim jest też niepewność dotycząca – bardzo dobrze działającej dziś w subregionie tyskim – branży „automotive". Dotyczy to zakładów, które w katowickiej specjalnej strefie gospodarczej i w otoczeniu Powiatu aktualnie dobrze funkcjonują. Branża „automotive" przekształca się zgodnie z tendencjami związanymi z elektro-mobilnością i nie może stanowić oczywistego wparcia restrukturyzacji gospodarczej powiatu.

Jednocześnie podkreślano, że warto w maksymalnym stopniu wykorzystać politykę Unii Europejskiej i kraju związaną z promowaniem odnawialnych źródeł energii.

Przetwórstwo przemysłowe i najwięksi pracodawcy

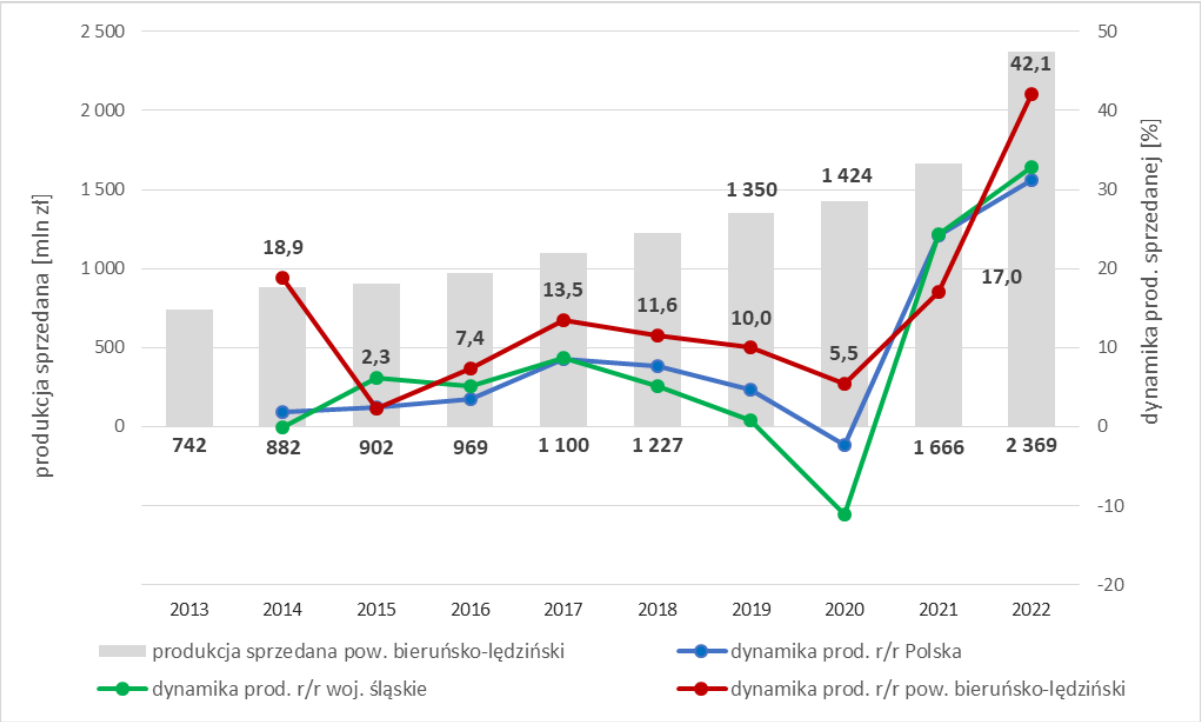
Przetwórstwo przemysłowe jest obecnie najważniejszą pod względem zatrudnienia sekcją gospodarki w powiecie bieruńsko-lędzińskim. Zakłady przemysłowe koncentrują się w Bieruniu oraz Lędzinach.

Bardzo istotne są także działalności związane z transportem i logistyką oraz budownictwem. W każdym z tych sektorów pracuje pow. 5% zatrudnionych (por. Tabela 31). Do najważniejszych sektorów gospodarki w powiecie należą:

1. Branża motoryzacyjna: w Bieruniu: Auto Partner S.A. Adient Seating Poland d. Johnson Controls, Lear Corporation Poland;
2. Branża budowlana: w Bierunu - Carbud S.A.; w Lędzinach Dyckerhoff Polska Sp. z o.o. (produkcja betonu);
3. Branża elektromaszynowa (Fawent S.A. w Chełmie Śląskim);

4. Przetwórstwo spożywcze – w Bieruniu: Danone, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Bieruń; w Lędzinach Admirał Sp. z o.o.;
5. Branża chemiczna: Nitroerg S.A. (część Grupy KGHM), Europack-Foils, ERG Bieruń;
6. Branża transportowo-spedycyjna i logistyczna (w Bierunu - Carbud S.A , Pannetone; CS Cargo Poland, Bertrani Poland Dantrans, Action Distribution, Havi logistics; w Lędzinach GLP Lędziny.

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu w powiecie bieruńsko-lędzińskim w 2022 r. przekroczyła 2 mld zł. Dynamika produkcji przemysłowej była w powiecie bardzo wysoka – znacznie przekraczała średnią dla województwa i Polski, a co istotne – była dodatnia także w okresie pandemii (Wykres 47). Pomimo dużej dynamiki wartość produkcji sprzedanej przemysłu na mieszkańca jest w powiecie bieruńsko-lędzińskim wciąż znacznie niższa niż średnia dla kraju i województwa. Wartości te w 2022 r. wynosiły odpowiednio 39,7 tys. zł, 62,3 tys. zł i 79,1 tys. zł[55].

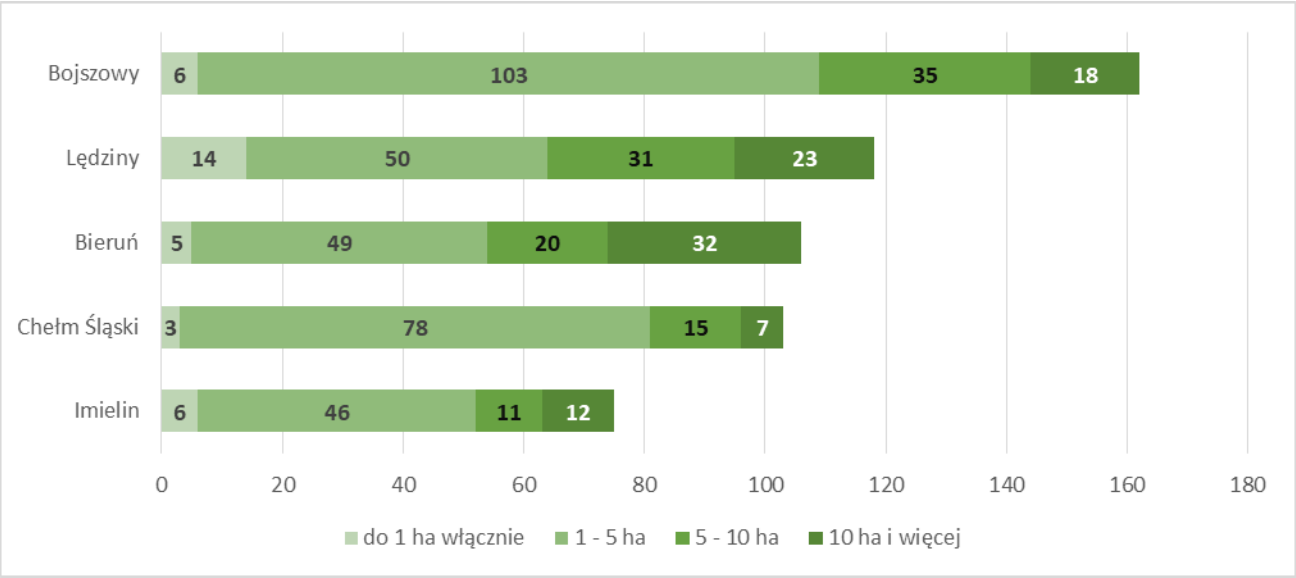
Wykres 47. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem (podmioty o liczbie pracujących > 9) w latach 2013-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Rolnictwo

Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 w powiecie bieruńsko-lędzińskim działały 564 gospodarstwa rolne. Większość gospodarstw w powiecie to gospodarstwa małe, o powierzchni do 5 ha. Stanowiły one 64% wszystkich gospodarstw powiatu. Pod tym względem powiat nie odbiega od średniej dla woj. śląskiego (67%) jednak udział małych gospodarstw jest znacznie wyższy niż w kraju (52%). Największa liczba gospodarstw (blisko 29% wszystkich) działała w Bojszowach.

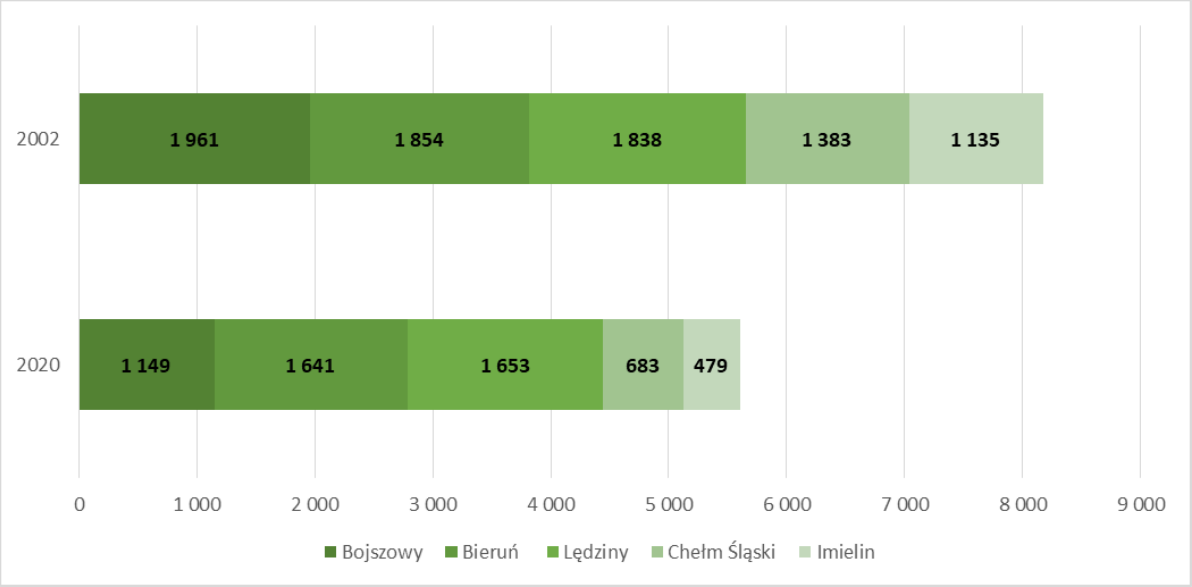
[55] Wg danych BDL GUS

Wykres 48. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (Powszechny Spis Rolny 2020)

Powierzchnia użytków rolnych w powiecie bieruńsko-lędzińskim w 2020 r. wynosiła 5,6 tys. ha. Największa powierzchnia użytków rolnych była w Bojszowach oraz Bieruniu i Lędzinach. Powierzchnia użytków rolnych w powiecie spada. W ciągu 2002 r. spadła o 2,6 tys. ha (31%). Największy spadek powierzchni nastąpił w Imielinie (58%) i Chełmie Śląskim (51%). Spadek powierzchni użytków rolnych był w powiecie znaczniejszy niż w Polsce (23%) i nieco mniejszy niż w woj. śląskim (39%).

Wykres 49. Powierzchnia użytków rolnych w 2002 r. i 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (Powszechny Spis Rolny 2002 i 2020)

Turystyka

Powiat bieruńsko-lędziński ze względu na swój potencjał przyrodniczy i położenie w pobliżu Konurbacji Śląskiej jest ważnym miejscem rekreacji dla mieszkańców metropolii śląskiej.

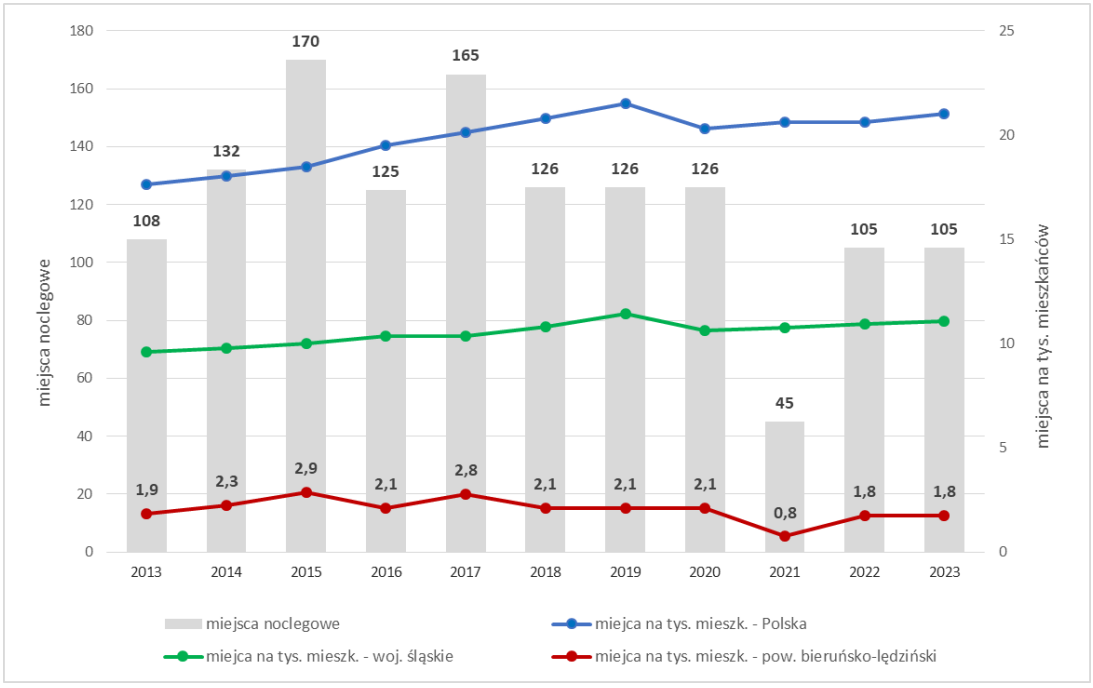
Przez powiat bieruńsko-lędziński przebiega kilka pieszych szlaków turystycznych. Do ważniejszych należy czerwony szlak przebiegający przez Bieruń przebiega czerwony szlak, rozpoczynający się na

Wiśle w Nowym Bieruniu i biegnący do Strumienia nad Jeziorem Goczałkowickim. Przez Lędziny biegnie zielony szlak rozpoczynający się w Chełmku i biegnący w kierunku Mikołowa oraz czarny szlak w kierunku Katowic. Przez Imielin i Lędziny przebiega niebieski szlak z okolic Zbiornika Dziećkowice w kierunku Katowic.

Przez powiat przebiegają także szlaki rowerowe: nr 152 (niebieski) Bieruń-Jaworzno (łączący się ze szlakami w Mysłowicach), nr 101 (czarny) Lędziny-Katowice. Do granic powiatu dochodzi także kilka szlaków rowerowych w Tychach (brak jednak ich powiązań ze szlakami w powiecie), Przy granicy powiatu po stronie małopolskiej przebiega także Wiślana Trasa Rowerowa (brak jednak jej powiązania ze szlakami w powiecie).

Drewniany kościół św. Walentego w Bieruniu znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego

Infrastruktura noclegowa w powiecie bieruńsko-lędzińskim jest słabo rozwinięta, a dodatkowo ucierpiała w trakcie pandemii. W powiecie działają zaledwie dwa obiekty noclegowe – po jednym w Bieruniu i Lędzinach, zapewniające łącznie 105 miejsc noclegowych, o 20 mniej niż przed pandemią. Nasycenie miejscami noclegowymi jest w powiecie bardzo niskie – na tysiąc mieszkańców przypadają niespełna 2 miejsca noclegowe – 5 razy mniej niż średnia dla woj. śląskiego i dziesięciokrotnie mniej niż średnia dla kraju.

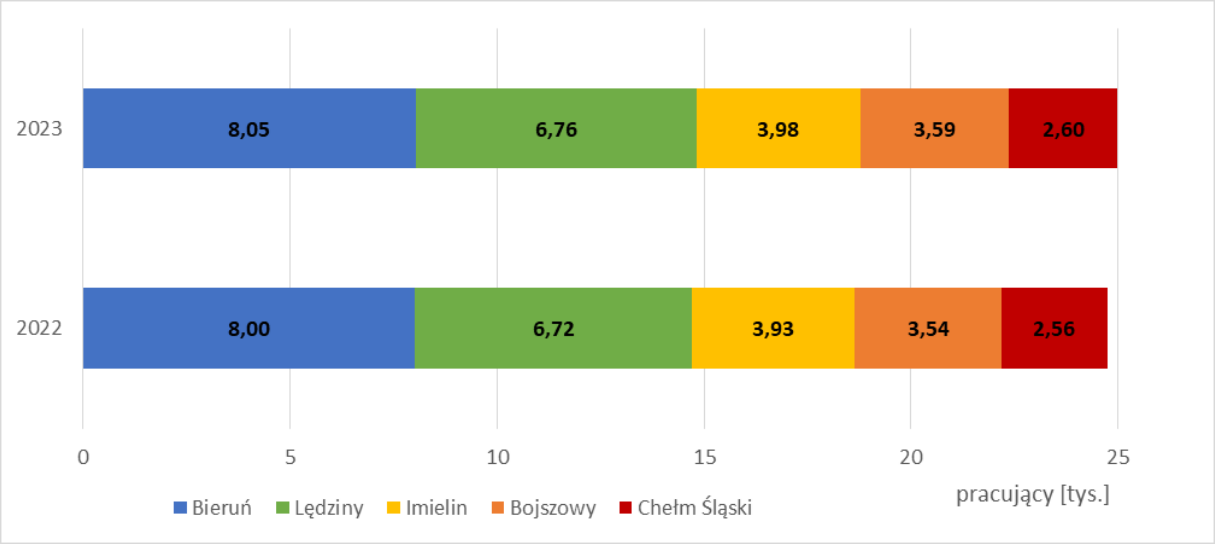
Wykres 50. Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych w latach 2013-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Rynek pracy i bezrobocie

Pracujący w powiecie bieruńsko-lędzińskim

Liczba pracujących w powiecie bieruńsko-lędzińskim wg miejsca zamieszkania pracownika w latach 2022-2023 r. sięga 27,0 tys., a pracujących wg głównego miejsca pracy 16,7 tys. Największą liczbą pracujących (wg miejsca zamieszkania) cechowały się Bieruń i Lędziny.

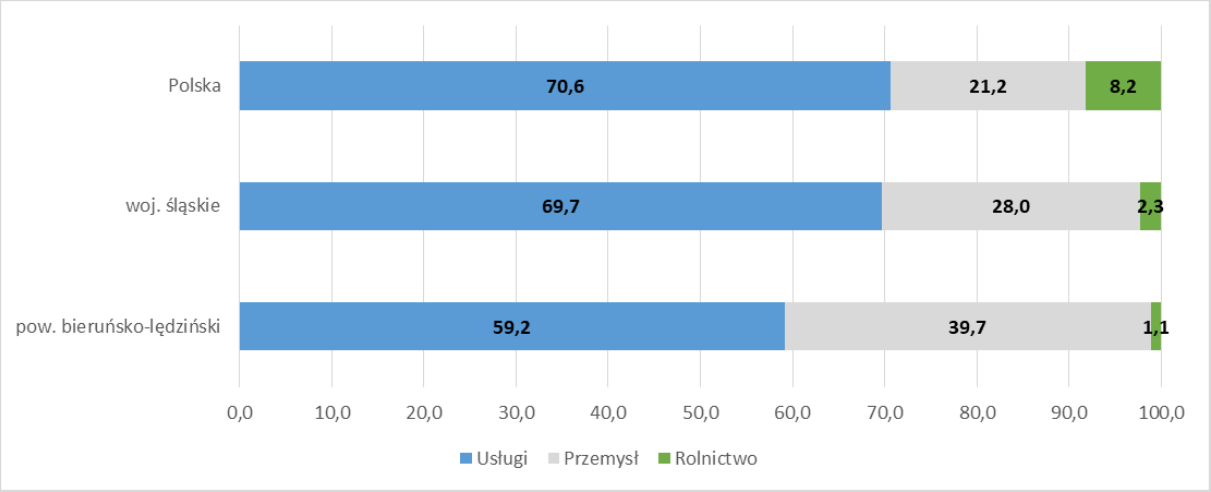

Wykres 51. Pracujący w gospodarce narodowej wg płci i miejsca zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Cechą rynku pracy w powiecie BL jest przewaga liczby pracujących mężczyzn. W styczniu 2024 r. ok. 56% pracujących w powiecie (wg głównego miejsca pracy) stanowili mężczyźni.

W strukturze zatrudnienia powiatu wg sektorów gospodarki zwraca uwagę wysoki udział na tle kraju i woj. śląskiego zatrudnionych działalnościach przemysłowych. Niemal 40% mieszkańców powiatu pracuje w przemyśle. Bardzo niski jest natomiast udział pracujących w rolnictwie.

Wykres 52. Pracujący w gospodarce narodowej wg sektorów gospodarki (wg miejsca zamieszkania) w styczniu 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

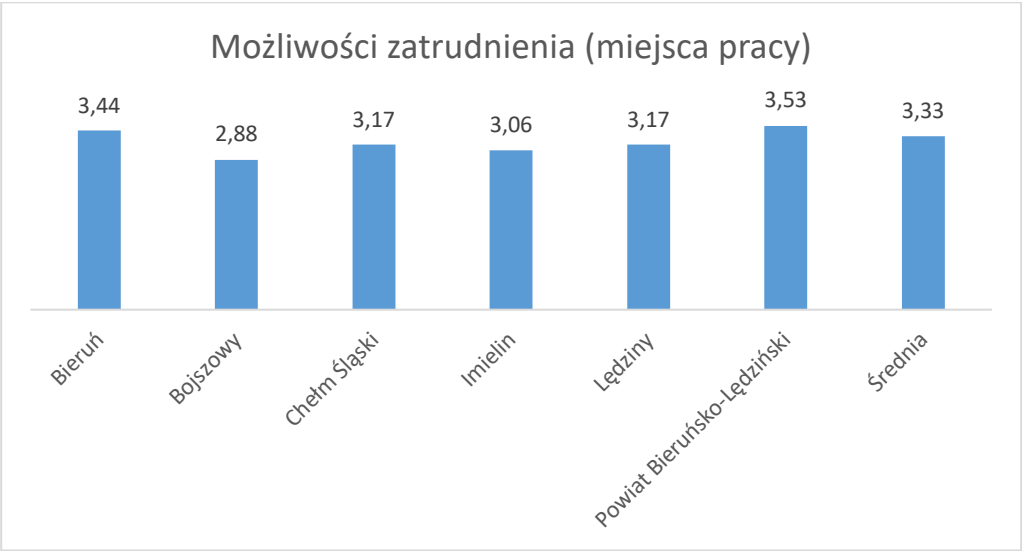
Struktura zatrudnienia wg sekcji PKD odzwierciedla dominację przemysłu w gospodarce powiatu. Blisko jedna czwarta pracujących w powiecie znalazła zatrudnienie w przetwórstwie przemysłowym (sekcja C), a 13% - w górnictwie. Niższy niż średnia dla kraju i regionu jest udział zatrudnionych we wszystkich sekcjach związanych z działalnością usługową.

Tabela 31. Pracujący w gospodarce narodowej w powiecie bieruńsko-lędzińskim (wg miejsca zamieszkania) wg sekcji PKD w styczniu 2024 r.

Sekcja	Powiat bieruńsko-lędziński	Województwo śląskie	Polska
Przemysł			
przetwórstwo przemysłowe (C)	24,4	21,6	18,5
górnictwo (B)	12,8	4,2	0,9
dostawa wody… (E)	2,0	1,3	1,1
energetyka (D)	0,5	0,9	0,8
Usługi			
handel; naprawa pojazdów (G)	13,3	15,2	14,7
edukacja (P)	7,2	8,0	8,0
budownictwo (F)	6,1	6,6	6,8
transport i logistyka (H)	5,1	6,5	6,1
opieka zdrowotna i pomoc społ. (Q)	4,9	6,7	6,4
działalność profesjonalna (M)	4,8	5,3	5,5
adm. publiczna i obrona narodowa (O)	4,3	5,2	6,8
administrowanie (N)	4,1	4,2	3,6
informacja i komunikacja (J)	2,4	3,2	3,5
pozostała dział. usługowa (S)	2,2	2,5	2,5
działalność finansowa (K)	1,4	1,7	2,1
zakwaterowanie i gastronomia (I)	1,2	2,0	2,1
kultura, rozrywa i rekreacja (R)	1,1	1,2	1,1
obsługa rynku nieruchomości (L)	0,9	1,4	1,2
Rolnictwo, leśnictwo			
rolnictwo, leśnictwo (A)	1,1	2,3	8,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Badanie ankietowe radnych i urzędników potwierdziło pozytywną i wyrównaną w odniesieniu do poszczególnych gmin opinię o dostępności miejsc pracy dla mieszkańców Powiatu.

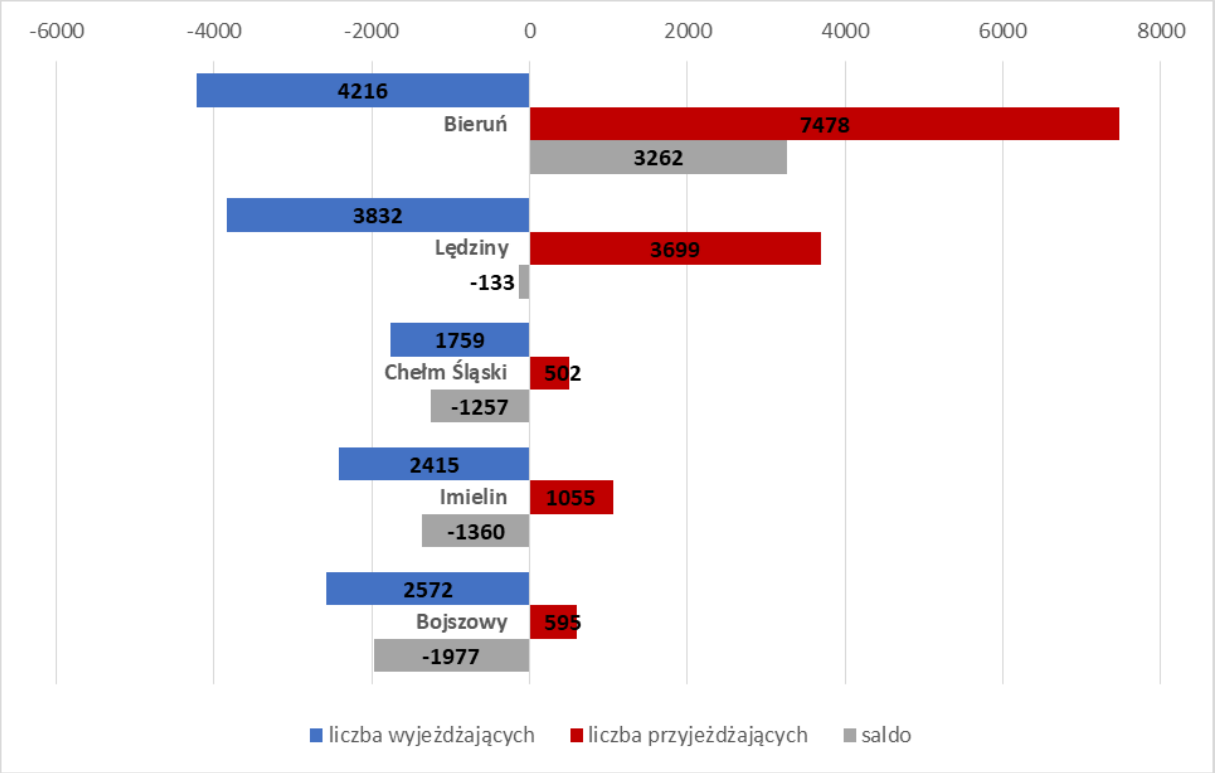
Wykres ankiety 31. Dostępność miejsc pracy dla mieszkańców Powiatu (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne.

W trakcie **wywiadu fokusowego** pojawiły się opinie, że rynek pracy po transformacji górniczej nie będzie taki sam jak obecnie. Co prawda, nie ma obawy, że mieszkańcom gmin PBL grozi nadmierne bezrobocie. Problem jednak jest w tym, że alternatywne miejsca pracy będą prawdopodobnie mniej korzystne dla mieszkańców z powodów finansowych.

Dojazdy do pracy

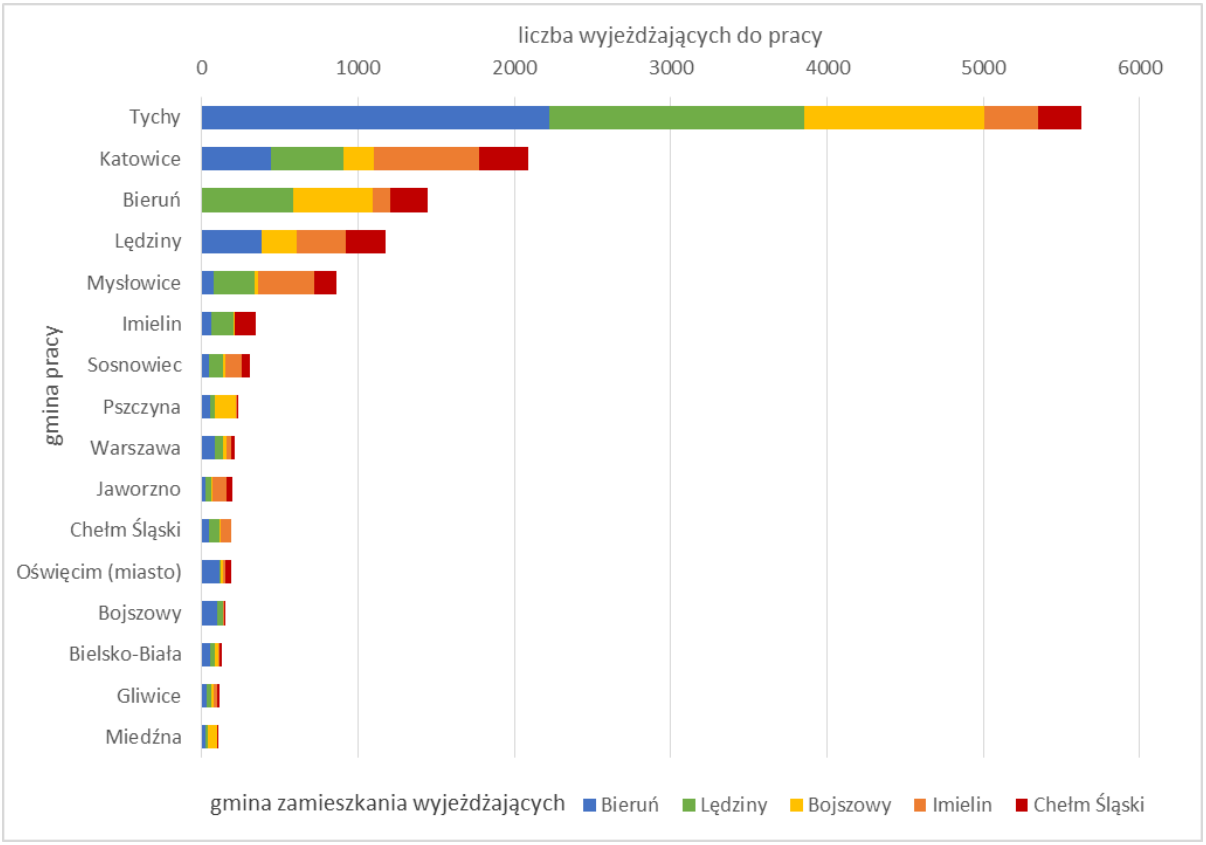
Do pracy poza gminą zamieszkania dojeżdżało w 2021 r. ok. 14,7 tys. osób z powiatu bieruńsko-lędzińskiego. W tym ok. 3,3 tys. osób stanowiły przepływy wewnątrz powiatu (pomiędzy jego gminami). Gminy powiatu znacznie różnią się pod względem salda dojazdów do pracy, w zależności od ich profilu gospodarczego. Zdecydowanie dodatnim saldem cechuje się największy ośrodek przemysłowy – Bieruń. Lędziny, pomimo dużej skali dojazdów do tamtejszych zakładów w 2021 r. odnotowały saldo dojazdów nieznacznie poniżej zera. Pozostałe gminy cechuje ujemne saldo dojazdów.

Wykres 53. Liczba osób dojeżdżających i wyjeżdżających do pracy z gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NSP 2021

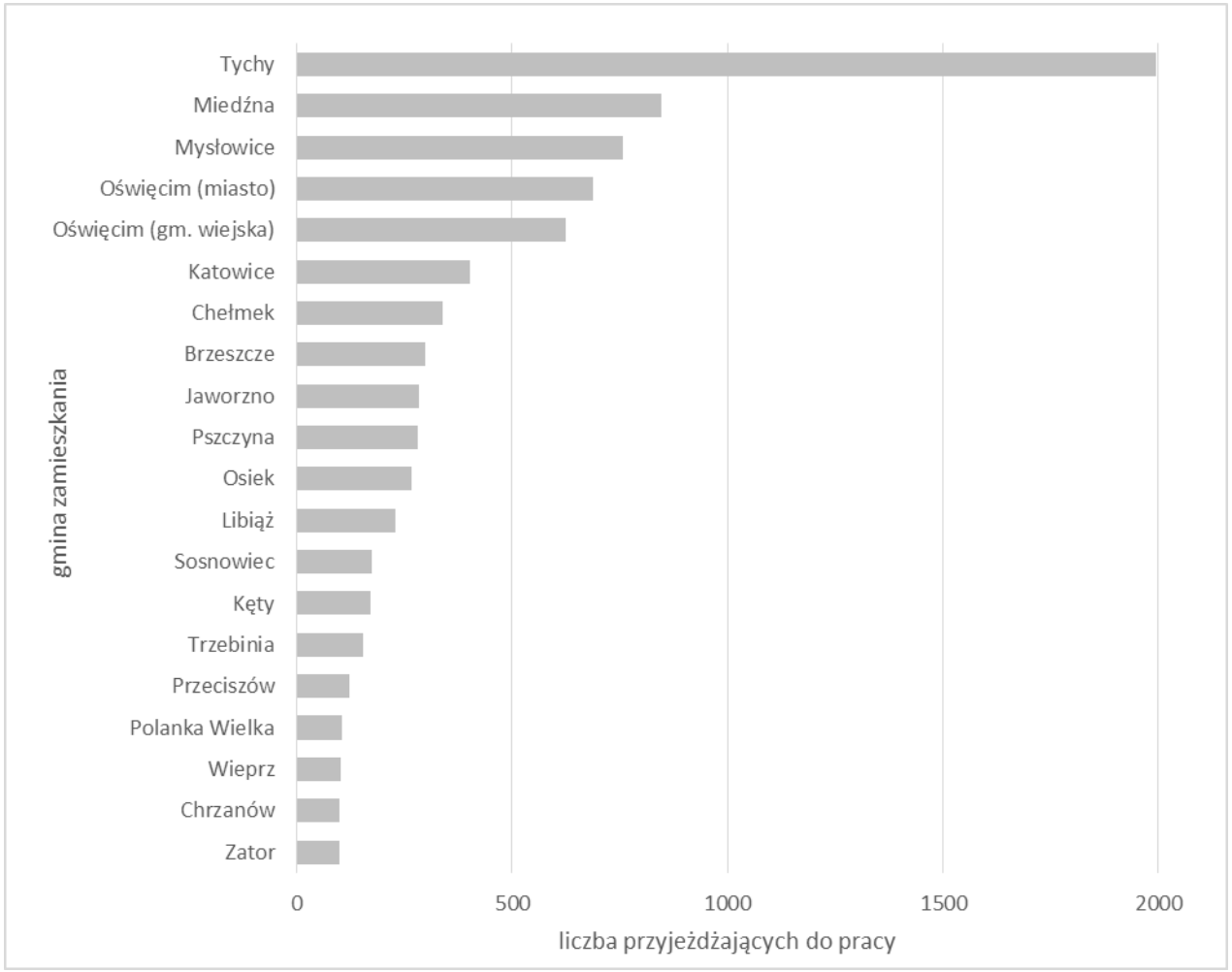
Mieszkańcy PBL znajdują pracę przede wszystkim w gminach sąsiednich. Głównym ośrodkiem, do którego dojeżdżali do pracy są Tychy, gdzie zatrudnienie znalazło ponad 5,5 tys. osób. Ok. 2 tys. osób dojeżdżało do pracy do Katowic. Ponad tysiąc osób z innych gmin powiatu dojeżdżało do Bierunia i Lędzin. Ważnym celem dojazdów były także Mysłowice, Imielin i Sosnowiec.

Wykres 54. Liczba osób wyjeżdżających do pracy z gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego wg miejsca pracy. Uwzględniono miejsca pracy, do których dojeżdża ponad 100 osób z gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NSP 2021

Powiat bieruńsko-lędziński jest także ważnym miejscem pracy dla mieszkańców sąsiednich powiatów. Największa liczba dojeżdżających do pracy do zakładów w powiecie dojeżdża z Tychów (prawie 2 tys. osób). Znaczna liczba pracowników dojeżdża także z Mysłowic oraz gmin w powiecie oświęcimskim, pszczyńskim i chrzanowskim.

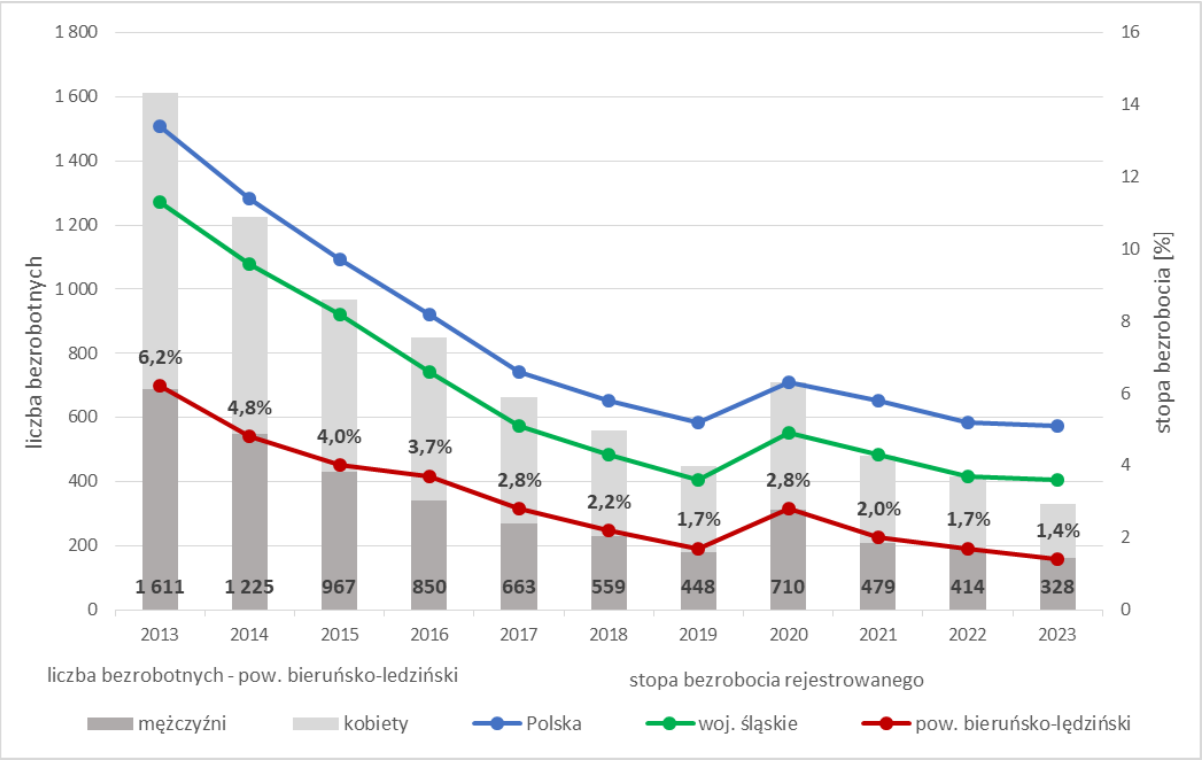

Wykres 55. Liczba osób przyjeżdżających do pracy do powiatu bieruńsko-lędzińskiego wg gminy zamieszkania. Uwzględniono gminy zamieszkania, z których dojeżdża ponad 100 osób do powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NSP 2021

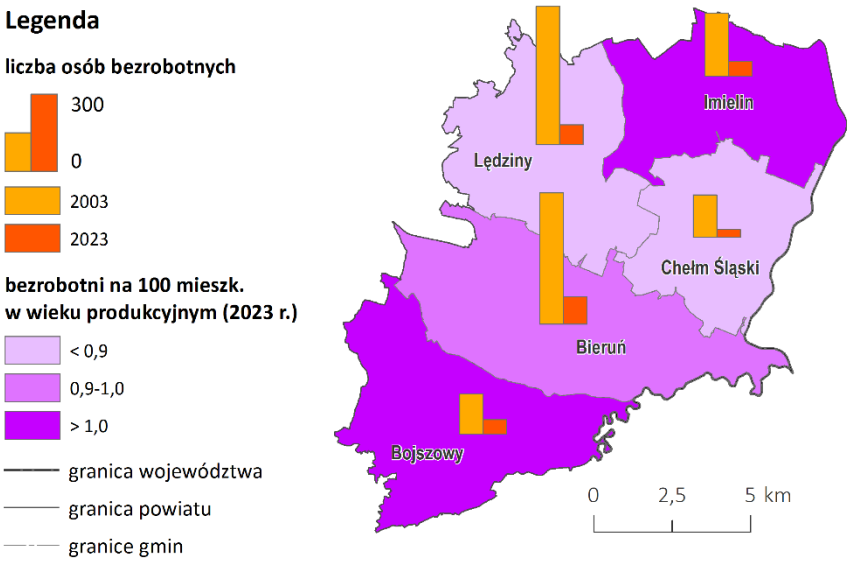
Bezrobocie

Liczba bezrobotnych w powiecie bieruńsko-lędzińskim spadła w ostatniej dekadzie niemal pięciokrotnie. Powiat cechuje się też bardzo niską stopą bezrobocia – wskaźnik ten jest czterokrotnie niższy niż średnia dla kraju. W ostatnich latach zmieniła się też nieco struktura płci bezrobotnych – na początku okresu kobiety stanowiły ok. 60% bezrobotnych, w 2023 r. – 51% (Wykres 56). Różnice w poziomie bezrobocia w gminach są obecnie niewielkie – w układzie gmin nie zaznaczają się obszary, gdzie bezrobocie stanowi problem (Rysunek 25).

Wykres 56. Liczba bezrobotnych w powiecie bieruńsko-lędzińskim i stopa bezrobocia[56] w powiecie na tle województwa śląskiego i Polski w latach 2003-2023.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Rysunek 25. Liczba osób bezrobotnych w latach 2003 i 2023 oraz wskaźnik bezrobocia[57] w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2023.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

[56] Udział zarejestrowanych bezrobotnych w ludności aktywnej zawodowo

[57] Udział zarejestrowanych bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (dla gmin brak możliwości podania stopy bezrobocia)

Niski poziom bezrobocia w powiecie bieruńsko-lędzińskim może niestety – w opinii uczestników **wywiadu fokusowego** – stanowić pewną pułapkę wobec nadchodzących problemów związanych z transformacją gospodarczą. Młodzież z obszaru Powiatu może dotkliwie odczuć prawdopodobne ograniczenie wyboru miejsc pracy.

Tereny inwestycyjne

Specjalna Strefa Ekonomiczna

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego – w Bieruniu funkcjonuje (od 2013 r.) Podstrefa Tyska Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, obejmująca ok. 40 ha terenów w zachodniej części miasta (przy ulicach: Turyńskiej, Ekonomicznej i Hodowlanej), w pobliżu drogi krajowej nr 44. Zgodnie z bazą KSSW w strefie w Bieruniu funkcjonują firmy z branży motoryzacyjnej, papierniczej i spożywczej i logistycznej. W 2021 r. otwarto nową drogę (łącznik ul. Hodowlanej i Ekonomicznej), która umożliwiła poszerzenie strefy o nowe tereny inwestycyjne w tym rejonie.

W październiku 2024 ogłoszono inwestycję zakładającą utworzenie nowego zakładu produkcji komponentów metalowych i maszyn w ramach Katowickiej SSE w Lędzinach.

Tereny aktywności gospodarczej w SUiKZP gmin

Tereny aktywności gospodarczej w Bieruniu koncentrują się w zachodniej części miasta – przy granicy z Tychami oraz w południowo-zachodniej, przy granicy z gm. Bojszowy, gdzie planuje się utrzymanie i przekształcenia funkcji gospodarczych. W SUiKZP Bierunia duże nowe tereny aktywności gospodarczej zostały wyznaczone głównie w części miasta w pobliżu przebiegu drogi ekspresowej S1 i w pobliżu KWK Piast (do granicy z Chełmem Śląskim).

Nowe tereny produkcyjno-usługowe w Lędzinach wyznaczono w rejonach węzłów trasy S1 (Wschodnia Obwodnica GOP), w zachodniej i północnej części miasta, a także w południowej części miasta przy ul. Lędzińskiej oraz w rejonie KWK Ziemowit.

Na terenie miasta Imielin znajdują się tereny przeznaczone pod zabudowę przemysłową w rejonie ul. Nowozachęty i Hallera przy granicy z gm. Chełm Śląski oraz przy granicy północno-zachodniej w bezpośrednim sąsiedztwie budowanej drogi S1. Tereny te stanowią zarówno własność podmiotów prywatnych jak i Skarbu państwa[58].

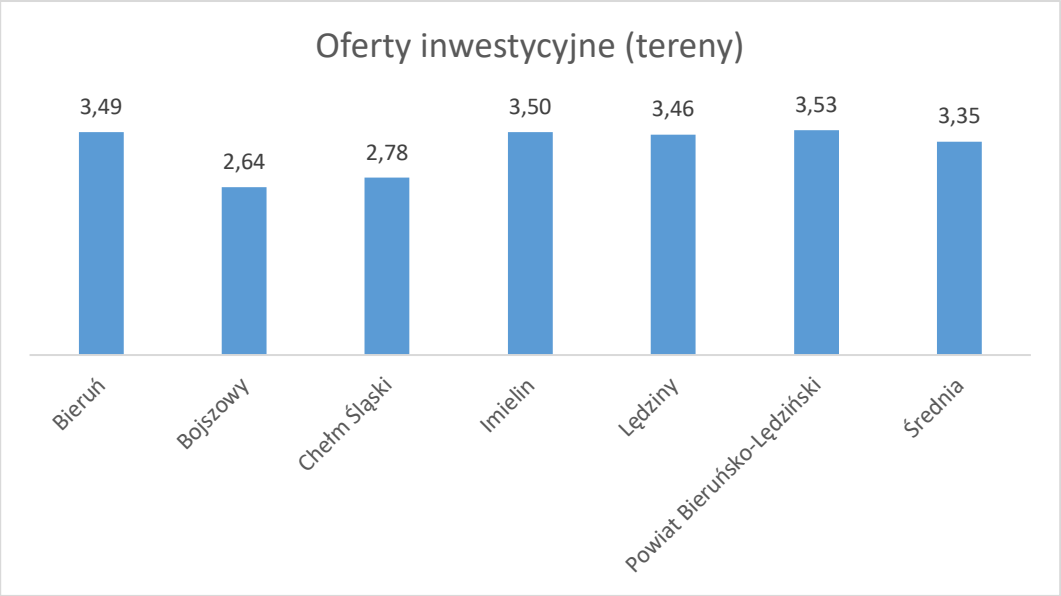
W SUiKZP gminy Bojszowy tereny PU (przemysłowo-usługowe) zostały wyznaczone w rejonie ulic Gościnnej i Starowiejskiej. Przystąpiono do sporządzenia MPZP dla tego terenu.

W Chełmie Śląskim tereny nowej aktywności gospodarczej wyznaczono w południowej części gminy (w sąsiedztwie terenów w Bieruniu), we wschodniej części gminy przy drodze wojewódzkiej DW 780 oraz w północnej części przy drodze wojewódzkiej DW 934 i granicy z Imielinem oraz przy stacji kolejowej.

***

Do kwestii jakości ofert terenów inwestycyjnych w poszczególnych gminach PBL odnieśli się respondenci ankiety kierowanej do radnych i urzędników. Wyraźnie zarysowała się różnica w ocenie gmin miejskich i wiejskich. Przedstawia to poniższy wykres ankiety.

[58] Raport o stanie miasta Imielin za 2023 r.

Wykres ankiety 32. Ocena jakości ofert terenów inwestycyjnych w układzie gmin (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

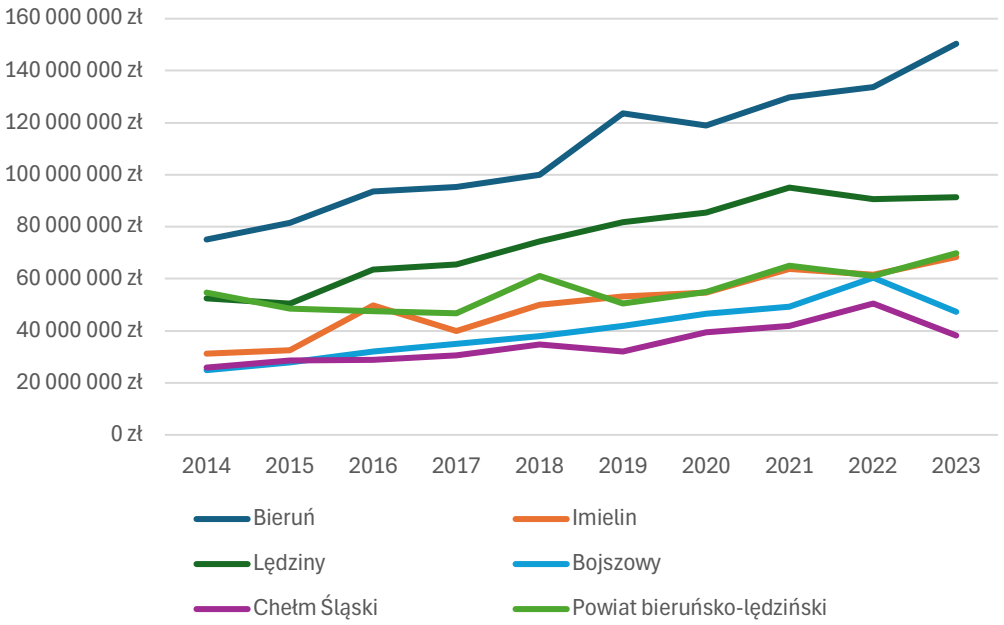
Zarządzanie Powiatem i gminami PBL

Zasoby finansowe JST oraz gospodarka finansowa gmin i Powiatu

Sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego

Analiza sytuacji budżetowa powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz pięciu położonych na jego obszarze gmin przeprowadzona została dla lat 2014-2023.

W analizowanym dziesięcioleciu postępował systematyczny wzrost dochodów do budżetu jednostek samorządu terytorialnego położonych na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Jedynie w przypadku gmin Chełm Śląski i Bojszowy w 2023 r. zarejestrowano spadek dochodów w porównaniu z rokiem poprzednim.

Wykres 57. Dochody ogółem jednostek samorządu terytorialnego położonych na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Największy wzrost poziomu dochodów mierzonych w wartościach bezwzględnych zarejestrowano w Bieruniu, gdzie ich wartość wzrosła z ok. 75 mln zł w 2014 r. do ok. 150 mln w 2023 r. Bieruń stanowi jedyną jednostkę samorządu terytorialnego w powiecie bieruńsko-lędzińskim, w przypadku której wartość dochodów ogółem przekracza 100 mln zł rocznie (co po raz pierwszy miało miejsce w 2019 r.).

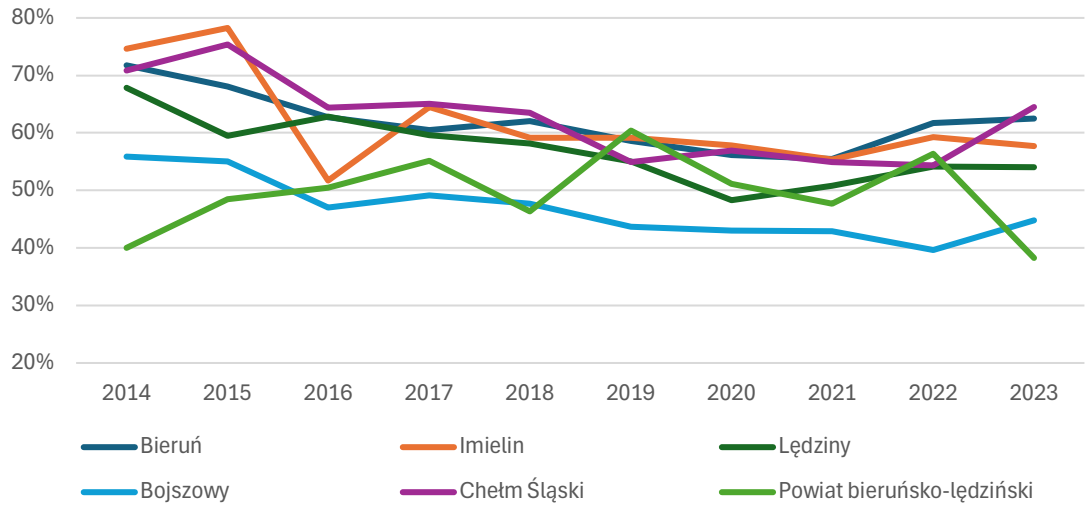
W ujęciu procentowym z największą dynamiką zmian poziomu dochodów mamy z kolei do czynienia w Imielinie, gdzie w porównaniu z początkiem analizowanego okresu w 2023 r. wzrosły one o 119%. Na kolejnych miejscach znalazły się Bieruń – wzrost o 100% i Bojszowy – wzrost o 91%. Uwagę zwraca stabilny poziom dochodów powiatu bieruńsko-lędzińskiego, które w analizowanym okresie wzrosły o 27% w stosunku do 2014 r.

Tabela 32. Zmiana poziomu dochodów jednostek samorządu terytorialnego położonych w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2014-2023

Jednostka samorządu terytorialnego	Zmiana (wartości bezwzględne)		Zmiana procentowa w latach 2014-2023
	2014	2023	
Bieruń	75 101 552,60 zł	150 368 769,24 zł	100%
Imielin	31 224 376,44 zł	68 362 560,27 zł	119%
Lędziny	52 460 947,51 zł	91 338 584,97 zł	74%
Bojszowy	24 878 091,88 zł	47 423 288,02 zł	91%
Chełm Śląski	25 870 751,20 zł	38 295 830,69 zł	48%
Powiat bieruńsko-lędziński	54 776 116,22 zł	69 833 524,85 zł	27%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Pomimo wzrostu dochodów jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego uwagę zwraca malejący w nich udział dochodów własnych. Sytuacja ta, w różnym stopniu, dotyczy wszystkich analizowanych samorządów. Największy spadek (mierzony jako różnica pomiędzy udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem na koniec analizowanego okresu (2023) a udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem na początku analizowanego okresu (2014)) miała miejsce w Imielinie (spadek o 17 p.p. w stosunku do 2014 r.). Na kolejnych miejscach, z dwucyfrowym spadkiem, uplasowały się Lędziny (spadek o 14 p.p.) i Bojszowy (spadek o 11 p.p.). Jednocyfrowe spadki zarejestrowano w Bieruniu (spadek o 9 p.p.), Chełmie Śląskim (spadek o 6 p.p.) oraz powiecie bieruńsko-lędzińskim (spadek o 2p.p.).

Wykres 58. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2014-2023

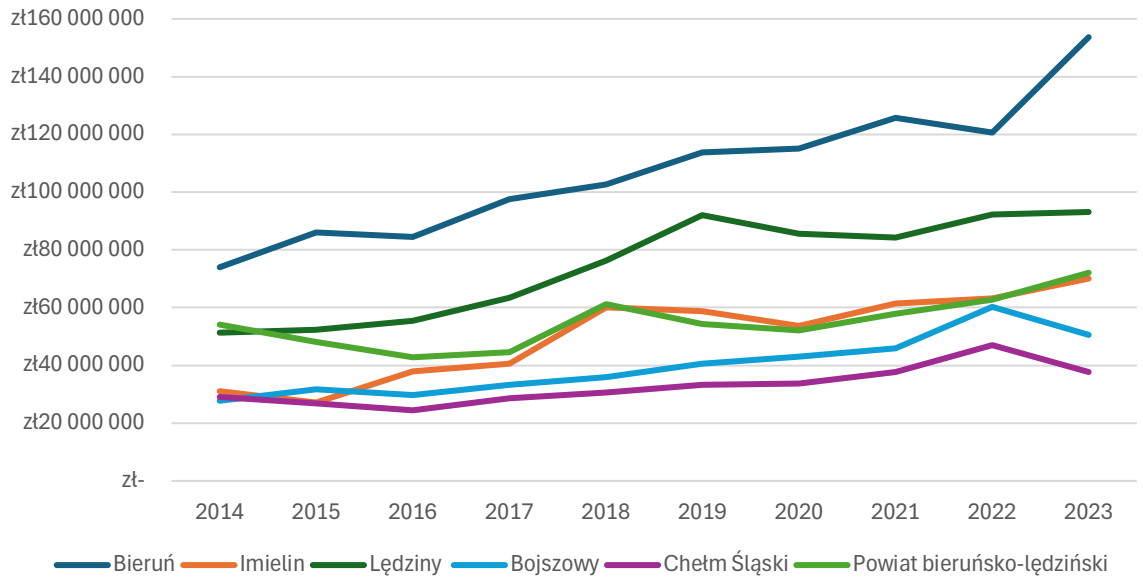
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 33. Porównanie uśrednionej wartości dochodów ogółem oraz dochodów własnych budżetów jednostek samorządów terytorialnych powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023

Jednostka samorządu terytorialnego	Dochody ogółem			Dochody własne		
	średnia dla lat 2014-2018	średnia dla lat 2019-2023	% zmiana	średnia dla lat 2014-2018	średnia dla lat 2019-2023	% zmiana
Bieruń	89 099 564,18 zł	131 288 928,96 zł	47%	57 533 914,08 zł	77 530 133,46 zł	35%
Imielin	40 762 561,81 zł	60 327 116,85 zł	48%	26 014 625,61 zł	34 882 696,32 zł	34%
Lędziny	61 285 435,03 zł	88 867 337,80 zł	45%	37 591 138,88 zł	46 628 220,84 zł	24%
Bojszowy	31 552 134,98 zł	49 161 155,64 zł	56%	15 919 350,60 zł	20 952 355,62 zł	32%
Chełm Śląski	29 753 611,77 zł	40 435 972,77 zł	36%	20 099 877,18 zł	23 044 145,11 zł	15%
Powiat bieruńsko-lędziński	51 758 672,18 zł	60 268 877,37 zł	16%	24 723 456,97 zł	30 164 631,61 zł	22%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wzrastającym dochodom ogółem do budżetów jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego towarzyszył systematyczny wzrost wydatków.

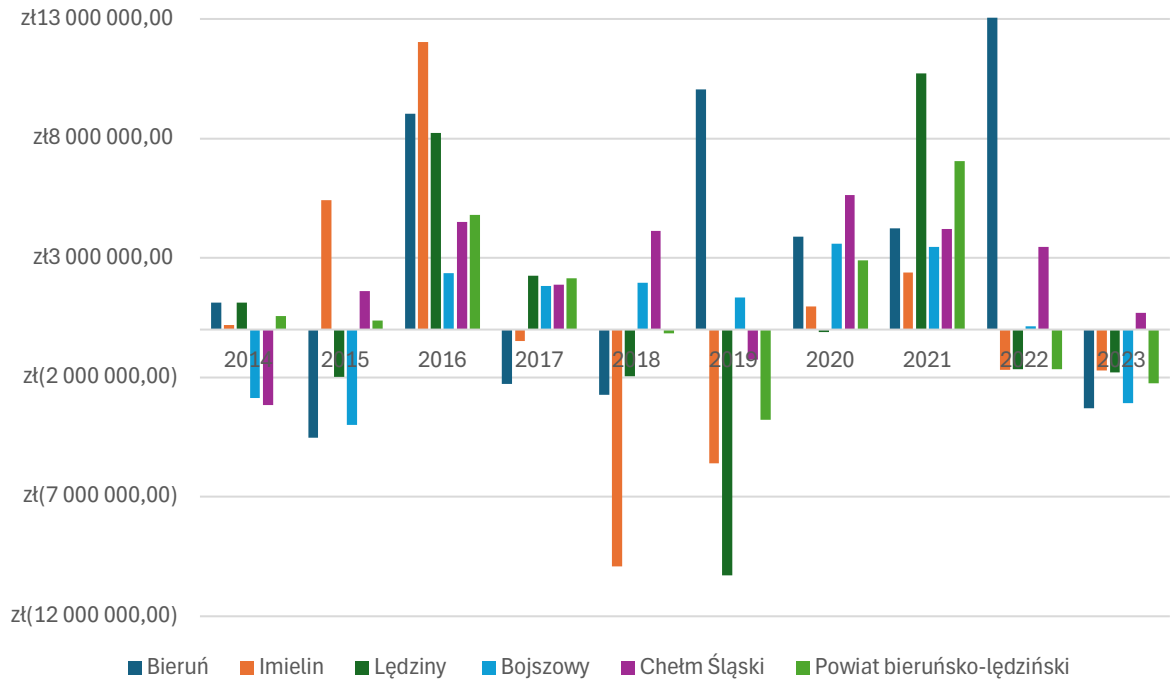
Wykres 59. Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego położonych na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Podobnie, jak miało to miejsce w przypadku dochodów ogółem, z największym wzrostem wydatków z budżetu (mierzonym w wartościach bezwzględnych) mieliśmy do czynienia w przypadku Bierunia (wzrost z ok. 74 mln zł w 2014 r. do ok. 153,7 mln zł w 2023 r.). W ujęciu procentowym z największym wzrostem wydatków budżetowych mieliśmy do czynienia w Miastach Imielin (wzrost o 126%), Bieruń (wzrost o 106%), w Gminie Bojszowy (wzrost o 82%) oraz w Mieście Lędziny (wzrost o 81%).

Porównanie wartości dochodów ogółem z wartością wydatków ogółem z budżetów jednostek samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego pozwala ocenić poziom zbilansowania obu

kategorii w latach 2014-2023. W szczególności uwagę zwracają miasta położone na terenie Powiatu, gdzie najczęściej mieliśmy do czynienia z sytuacją, w której ponoszone w danym roku wydatki przewyższały uzyskane dochody (Lędziny – sześciokrotnie; Imielin – pięciokrotnie Bieruń – czterokrotnie). W przypadku gmin wiejskich z tego typu sytuacja miała miejsce rzadziej: w Gminie Bojszowy – trzykrotnie, w Gminie Chełm Śląski – dwukrotnie. nie. W przypadku Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego sytuacja, w której wartość rocznych dochodów nie wystarczała na pokrycie rocznych wydatków miała miejsce czterokrotnie.

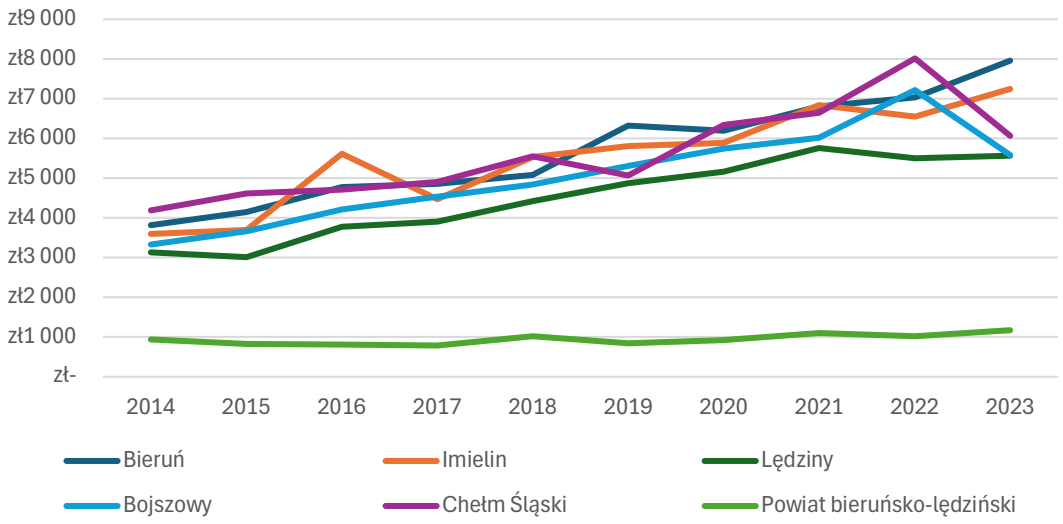

Wykres 60. Porównanie wartości dochodów ogółem z wartością wydatków ogółem w jednostkach samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Mając na uwadze, że analizą objęte zostały jednostki terytorialne o zróżnicowanym charakterze (miasta, gminy wiejskie i powiat) oraz zróżnicowanej wielkości (mierzonej liczbą ludności), dla uzyskanie pełnego obrazu sytuacji budżetów samorządowych konieczne jest uzupełnienie powyższych analiz, o wskaźniki dotyczące wartości rocznych dochodów oraz wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca (per capita).

W latach 2014-2023 dochody budżetu w przeliczeniu na jednego mieszkańca najszybciej wzrastały w przypadku Bierunia oraz Imielina. W 2023 roku wskaźnik ten w przypadku pierwszego z miast osiągnął wartość 7,9 tys. zł, zaś drugiego – 7,2 tys. zł. W Mieście Lędziny wartość tego wskaźnika w 2023 r. wyniosła 5,56 tys. zł i była mniejsza od wartości zarejestrowanej dla dwóch gmin wiejskich położonych na terenie powiatu. Zdecydowanie najniższy spośród wszystkich analizowanych jednostek samorządu terytorialnego poziom dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca zanotowano w odniesieniu do powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Tak niskie wartości tłumaczyć należy relatywnie niewielkim budżetem powiatu oraz wysoką liczbą mieszkańców zamieszkujących jego obszar.

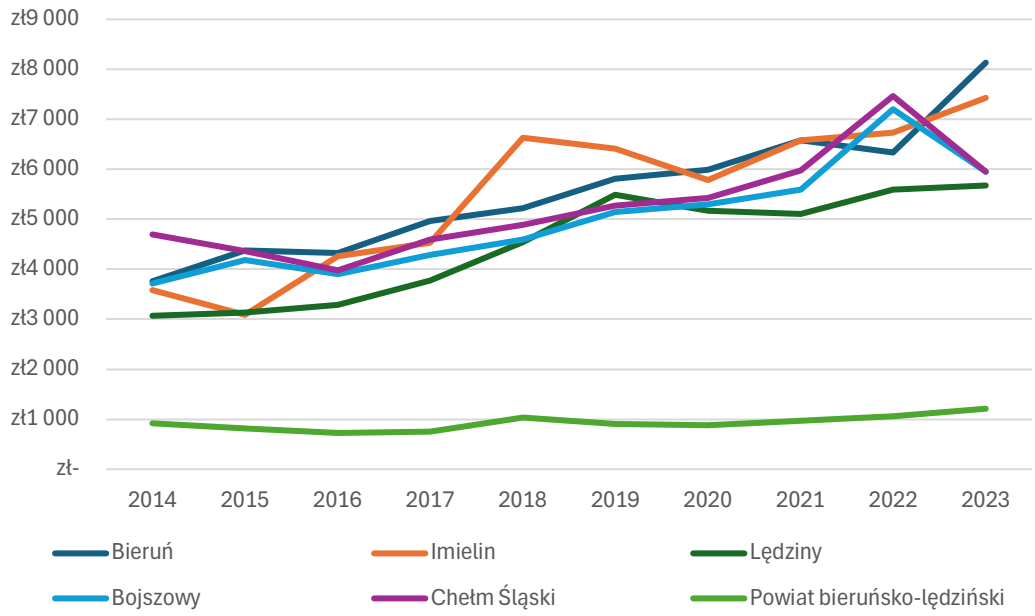

Wykres 61. Dochody budżetu w przeliczeniu na mieszkańca jednostek samorządu terytorialnego położonych w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

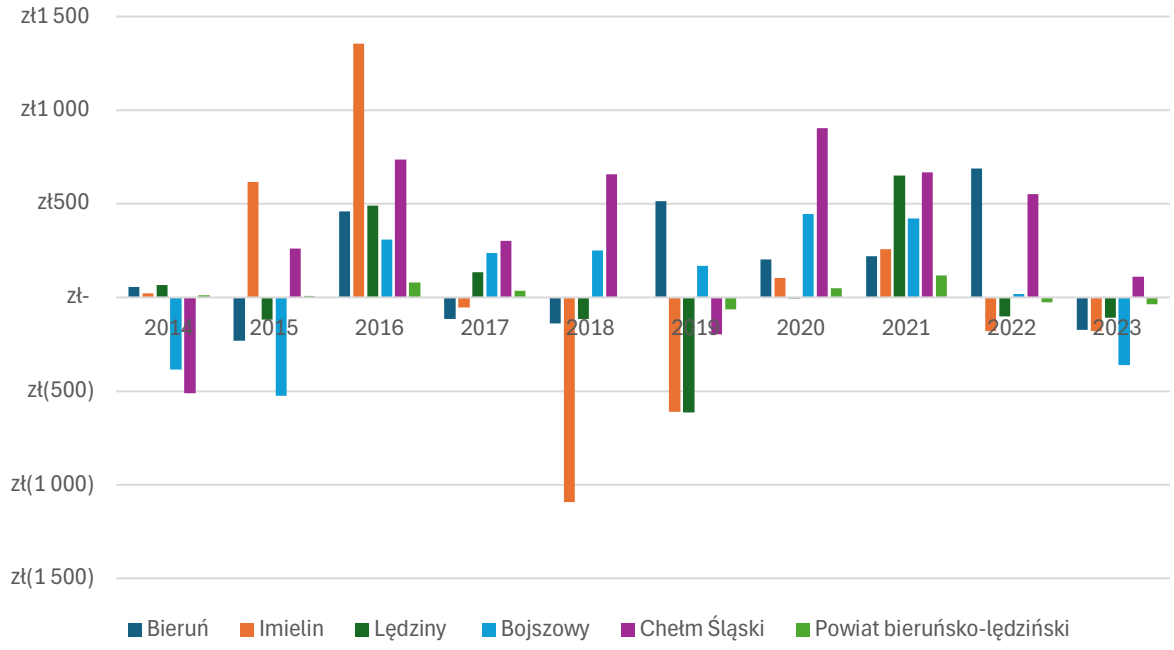
W ujęciu procentowym z największa dynamiką zmian wartości wskaźnika dochodów budżetowych w przeliczeniu na mieszkańca w latach 2014-2023 mieliśmy do czynienia w przypadku Bierunia (wzrost na poziomie 109%) oraz Imielina (wzrost na poziomie 101%). Najmniejszą dynamikę zarejestrowano natomiast w powiecie bieruńsko-lędzińskim (wzrost o 26%) oraz Chełmie Śląskim (wzrost o 45%).

W analizowanym okresie zarejestrowano również wzrost wydatków budżetów samorządowych w przeliczeniu na mieszkańca. Ponownie najwyższe wartości tego wskaźnika za 2023 r. dotyczyły Bierunia (8,1 tys. zł) oraz Imielina (7,4 tys.). W przypadku obu miast zarejestrowano najwyższą dynamikę zmian tego wskaźnika w porównaniu z rokiem 2014 – w Bieruniu był to wzrost o 116%, zaś w Imielinie był to wzrost o 108%. Ponownie uwagę zwraca niski poziom wydatków z budżetu Miasta Lędziny, który w 2023 r. osiągnął wartość 5,7 tys. zł na mieszkańca, czyli mniej niż w gminach wiejskich: Chełm Śląski i Bojszowy. W tym kontekście warto jednak zwrócić uwagę na relatywnie niewielką dynamikę zmian tego wskaźnika w porównaniu z rokiem 2014 – w przypadku Gminy Bojszowy wartość tego wskaźnika wzrosła w 2023 r. o 60%, zaś w przypadku Gminy Chełm Śląski jedynie o 27%. W tym samym okresie wartość tego wskaźnika dla Lędzin wrosła o 85%. Podobnie, jak miało to miejsce w przypadku dochodów w przeliczeniu na mieszkańca, również w odniesieniu do wskaźnika wydatków na jednego mieszkańca, najniższe wartości zarejestrowano w powiecie bieruńsko-lędzińskim.

Wykres 62. Wydatki budżetu w przeliczeniu na mieszkańca jednostek samorządu terytorialnego położonych w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 63. Porównanie wartości dochodów per capita z wartością wydatków per capita w jednostkach samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Podsumowując, należy zauważyć, że w minionym dziesięcioleciu (obejmującym lata 2014-2023) zarejestrowano wzrost dochodów i wydatków budżetów samorządowych (zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na mieszkańca). Największe wzrosty (mierzone w wartościach absolutnych oraz jako dynamika zmian w analizowanym okresie) miały miejsce w Bieruniu i Imielinie.

W okresie 2014-2023 zdarzały się lata, w których dochody i wydatki budżetów samorządowych bilansowały się. W tym kontekście uwagę zwraca sytuacja miast położonych na terenie powiatu, gdzie najczęściej mieliśmy do czynienia z sytuacją, w której ponoszone w danym roku wydatki przewyższały uzyskane dochody: Lędziny – sześciokrotnie; Imielin – pięciokrotnie Bieruń – czterokrotnie.

Gospodarka nieruchomościami

Głównymi elementami zasobu nieruchomości składających się na mienie Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego oraz funkcjonujących na jego obszarze pięciu samorządów lokalnych są grunty, budynki i budowle oraz obiekty inżynierii lądowej. W poniższej tabeli przedstawiono wartość każdego typu nieruchomości w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

Tabela 34. Wartość nieruchomości jednostek samorządu terytorialnego funkcjonujących na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Jednostka samorządu terytorialnego	stan na 31.12.2023 r.			stan na 31.12.2018 r.		
	Grunty	Budynki i budowle	Obiekty inżynierii lądowej	Grunty	Budynki i budowle	Obiekty inżynierii lądowej
Bojszowy	39 528 875 zł	32 935 573 zł	73 987 723 zł	33 658 999 zł	27 474 055 zł	64 587 946 zł
Bieruń	86 268 590 zł	149 408 373 zł	262 586 211 zł	57 425 171 zł	122 537 842 zł	204 407 466 zł
Lędziny	14 579 848 zł	48 747 063 zł	55 963 578 zł	12 076 735 zł	55 750 324 zł	49 006 232 zł
Imielin	18 251 672 zł	154 079 472 zł	5 841 837 zł	14 176 256 zł	141 112 779 zł	
Chełm Śląski	21 331 000 zł	90 804 000 zł		20 172 800 zł	80 042 300 zł	
Powiat Bieruńsko-Lędziński	52 714 594 zł	50 308 633 zł	246 962 975 zł	56 194 230 zł	37 763 560 zł	200 059 300 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie: raportów o stanie miasta/ gminy za lata 2018 i 2023, informacji o stanie mienia komunalnego za lata 2018 i 2023, informacji o stanie mienia powiatu za lata 2018 i 2023

W latach 2018-2023 wartość nieruchomości stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego systematycznie wzrastała. Niemniej jednak w przypadku poszczególnych samorządów oraz w odniesieniu do różnych typów nieruchomości dynamika zmian była zróżnicowana. Z największymi zmianami wartości nieruchomości stanowiących składniki mienia komunalnego mieliśmy do czynienia w Mieście Bieruniu. W porównaniu do stanu na koniec 2018 r. wartość gruntów miejskich wzrosła na koniec 2023 r. o 50%. Zmianę tę wiązać należy m.in. ze zwiększeniem areału gruntów stanowiących własność samorządu miejskiego. O ile na koniec 2018 r. Bieruń był właścicielem gruntów o łącznej powierzchni 512,4 ha, o tyle na koniec 2023 r. powierzchnia gruntów miejskich wynosiła już 553,9 ha. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku budynków i budowli stanowiących własność samorządu miejskiego w Bieruniu. W tym przypadku wartość tego typu nieruchomości wzrosła w badanym okresie o 22%. W latach 2018-2023 liczba budynków i budowli, których właścicielem było Miasto wzrosła z 167 do 193. W latach 2018-2023 Miasto Imielin pozyskało niemal 20 ha nowych gruntów, co rzecz jasna przełożyło się na wzrost ich wartości o 29%. W przypadku Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego zauważalny jest 33% wzrost wartości budynków i budowli stanowiących jego własność (w porównaniu do stanu na koniec roku 2018) – w tym okresie liczba budynków stanowiących własność samorządu powiatowego wzrosła z 9 do 10. Zauważalny jest jednak niewielki (o 6%) spadek wartości gruntów stanowiących własność powiatu, który po części wynika ze zmniejszenia liczby hektarów będących własnością Powiatu (z 130 ha na koniec 2018 r. do 123,2 ha na koniec 2023 r.). Pomimo, iż w latach 2018-2023 wzrosła liczba budynków i budowli, których właścicielem jest Miasto Lędziny, w przypadku tej kategorii nieruchomości zauważalny jest 13% spadek wartości.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

W latach 2018-2023 zarejestrowano, zatem, systematyczny wzrost wartości nieruchomości będących własnością jednostek samorządu terytorialnego funkcjonujących na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Największa dynamika wzrostu wartości nieruchomości wystąpiła w Mieście Bieruniu.

Aktywność inwestycyjna

W latach 2014-2023 w przypadku czterech z sześciu funkcjonujących na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego jednostek samorządu terytorialnego zarejestrowano wzrost wartości wydatków inwestycyjnych. Z największym wzrostem mieliśmy do czynienia w przypadku Miasta Bieruń oraz Miasta Lędziny. Z kolei w przypadku powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz Chełmu Śląskiego na koniec 2023 r. zarejestrowano spadek wartości wydatków inwestycyjnych w porównaniu do 2014 r.

Na koniec 2023 r. najwięcej na inwestycje przeznaczyło Miasto Bieruń. Na przeciwległym biegunie znalazła się gmina Chełm Śląski, która na wydatki inwestycyjne przeznaczyła w 2023 r. dziesięciokrotnie mniej środków niż Bieruń.

Tabela 35. Wydatki inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko lędzińskiego

Jednostka samorządu terytorialnego	2014	2023	Zmiana 2014-2023
Śląskie*	4 149 232 890 zł	7 023 719 542 zł	69%
Powiat Bieruńsko-Lędziński	15 258 247 zł	13 330 839 zł	-13%
Bieruń	11 064 311 zł	42 590 828 zł	285%
Imielin	7 153 233 zł	19 973 708 zł	179%
Lędziny	10 554 076 zł	16 638 062 zł	58%
Bojszowy	2 899 456 zł	6 391 542 zł	120%
Chełm Śląski	7 560 272 zł	4 249 057 zł	-44%

*gminy łącznie z miastami na prawach powiatu

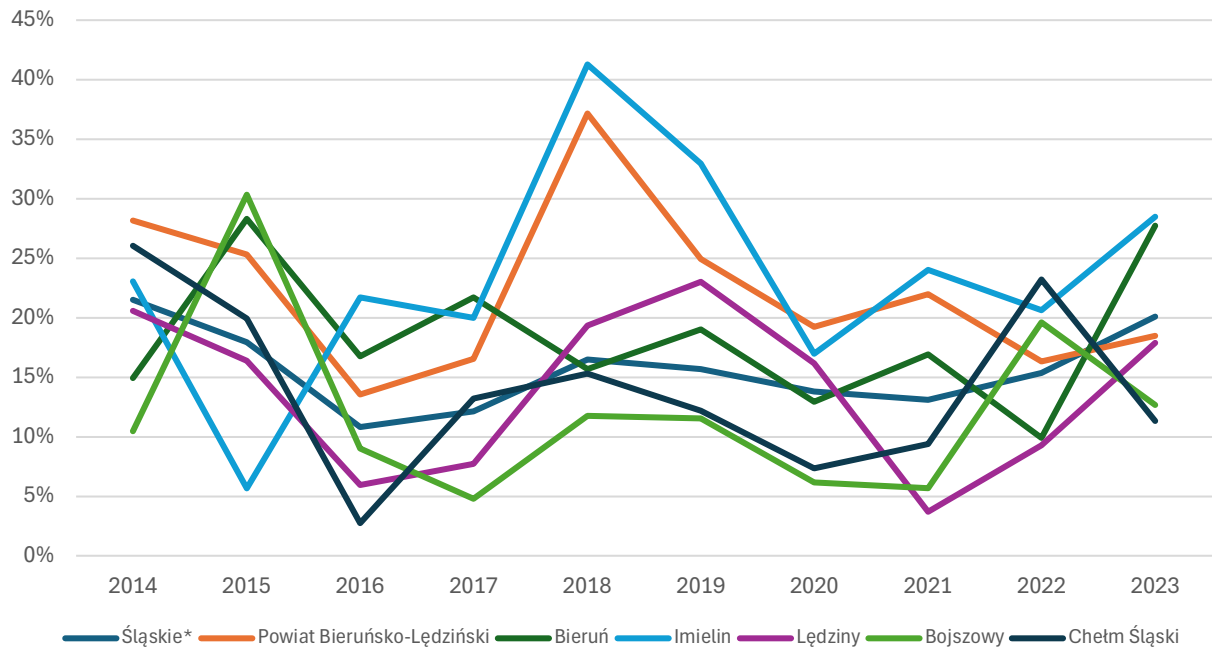
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2014-2023 najwyższe średnie wartości wydatków inwestycyjnych zarejestrowano w miastach powiatu bieruńsko-lędzińskiego. W tej grupie wyraźnym liderem jest Miasto Bieruń ze średnią roczną wartością wydatków inwestycyjnych na poziomie ok. 20 mln zł. W przypadku Imielina i Lędzin wskaźnik ten osiągnął średnioroczne wartości na poziomie 12,6 mln zł i 10,5 mln zł. Zbliżony (12,3 mln zł) poziom osiągnęły średnioroczne wydatki inwestycyjne z budżetu Powiatu. Średnioroczne wydatki inwestycyjne gmin wiejskich w latach 2014-2023 kształtowały się na poziomie 4,9 mln zł (Bojszowy) i 4,7 mln zł (Chełm Śląski).

Spośród jednostek samorządu terytorialnego działających na terenie powiatu, na koniec 2023 r. wydatki inwestycyjne stanowiły najmniejszy udział w wydatkach budżetu ogółem w przypadku gminy Chełm Śląski. Największy udział wydatków tego typu zarejestrowano z kolei w Imielinie i Bieruniu. Wartość tego wskaźnika w przypadku obu miast była wyższa od średniej dla gmin województwa śląskiego.

Analiza udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetowych ogółem obejmująca lata 2014-2023 pokazuje, że ze wzrostem tego wskaźnika mieliśmy do czynienia jedynie w przypadku trzech samorządów (Bieruń, Imielin i Bojszowy). Jednocześnie z poniższego wykresu wynika, że największa

aktywność inwestycyjna jednostek samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko-lędzińskiego przypada na lata 2018-2019.

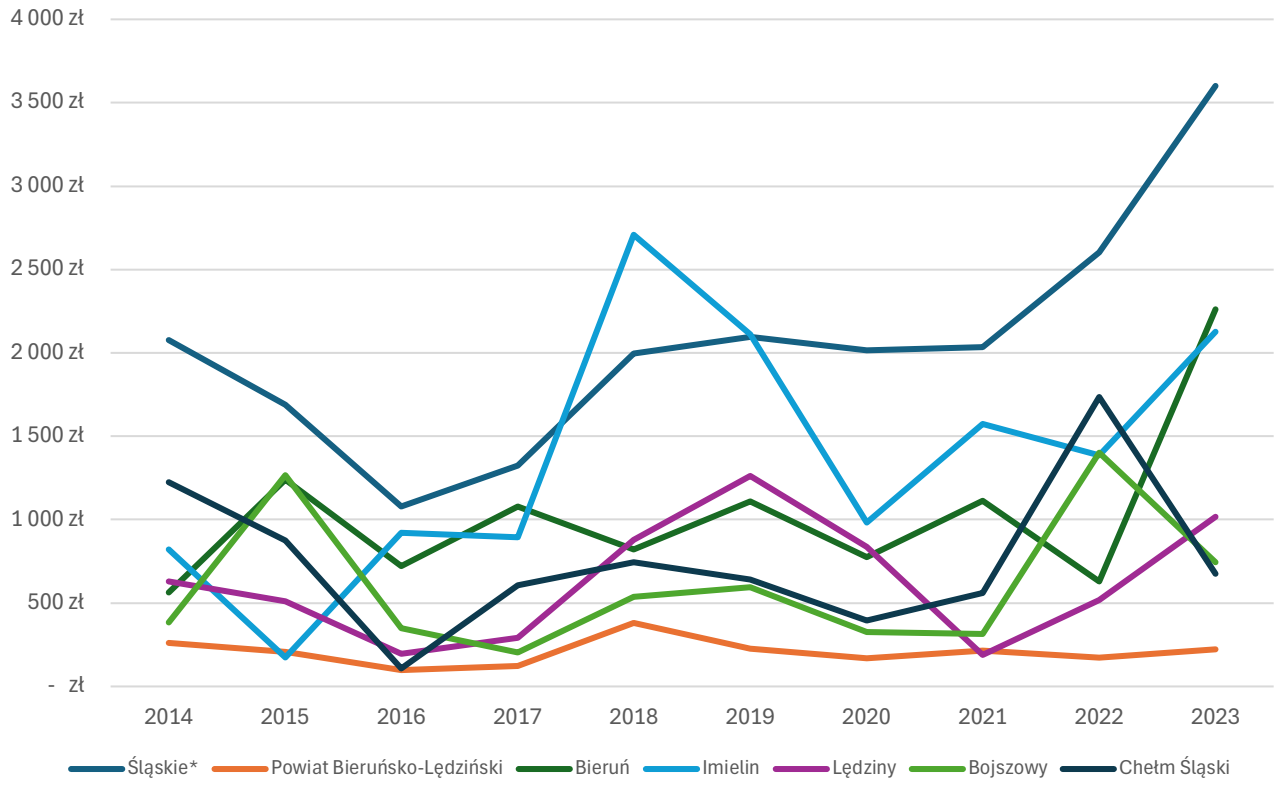
Wykres 64. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetowych ogółem jednostek samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023

*gminy łącznie z miastami na prawach powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W 2023 r. w przeliczeniu na mieszkańca największe wydatki inwestycyjne poniosły budżety trzech miast położonych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Najwyższe wartości wskaźnika zarejestrowano w przypadku Bierunia (2261 zł) i Imielina (2125 zł). Miasto Lędziny wydatkowało na ten cel już tylko 1019 zł w przeliczeniu na mieszkańca. Z kolei w przypadku dwóch gmin wiejskich wartość tego wskaźnika na 2023 r. nie przekroczyła 1000 zł. Ze względu na największą liczbę mieszkańców (suma populacji wszystkich gmin) najsłabiej w tym zestawieniu wypada powiat bieruńsko-lędziński, którego budżet na 2023 r. przeznaczył na inwestycje 224 zł w przeliczeniu na mieszkańca.

Analizując wartość poniesionych w latach 2014-2023 wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego na mieszkańca, warto zaznaczyć, iż jedynie w przypadku dwóch spośród nich (ponownie Chełm Śląski i Powiat Bieruńsko-Lędziński) w 2023 r. zarejestrowano spadek w porównaniu do początku analizowanego okresu.

Wykres 65. Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na mieszkańca jednostek samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023

*gminy łącznie z miastami na prawach powiatu

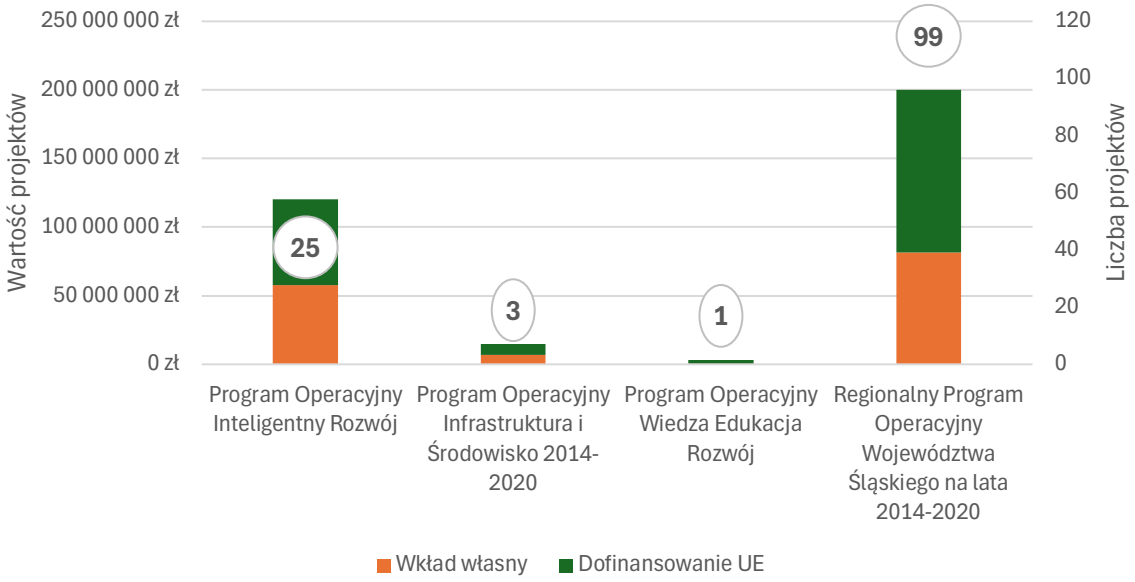
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Ogólnie można zauważyć, że w minionych dziesięciu latach jednostki samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko-lędzińskiego prowadziły aktywną politykę inwestycyjną o czym świadczą wskaźniki ilustrujące wartość wydatków inwestycyjnych w ramach budżetów, udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetowych ogółem oraz wartość wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na mieszkańca. Pewnymi wyjątkami w tym zakresie są powiat bieruńsko-lędziński oraz Chełm Śląski.

Wykorzystanie funduszy pomocowych

Fundusze europejskie na lata 2014-2020 oraz na lata 2021-2027

Zasadniczym źródłem finansowania aktywności inwestycyjnej na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego były fundusze europejskie. Z danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej wynika, że na dzień 2 października 2024 r. ze środków polityki spójności na lata 2014-2020 na terenie powiatu zrealizowano (przez podmioty publiczne i prywatne) 128 projektów o łącznej wartości 338,3 mln zł. Z tej kwoty 191,8 mln zł stanowiło dofinansowanie pochodzące z budżetu Unii Europejskiej. Zdecydowana większość (89,7%) uzyskanego dofinansowania stanowiły środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W mniejszym zakresie we współfinansowaniu projektów realizowanych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego partycypowały Europejski Fundusz Społeczny (6,2%) oraz Fundusz Spójności (4,1%). Programem, z którego zrealizowano nie tylko największą liczbę projektów, ale również pozyskano największą pulę środków był Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Wykres 66. Wartość oraz liczba projektów zrealizowanych w powiecie bieruńsko-lędzińskim przy udziale środków polityki spójności na lata 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/

Na podstawie danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej możliwe jest określenie dziedzin gospodarki, których dotyczyły poszczególne projekty zrealizowane na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego przy udziale funduszy europejskich na lata 2014-2020. Dane w tym zakresie przedstawiono w poniższej tabeli.

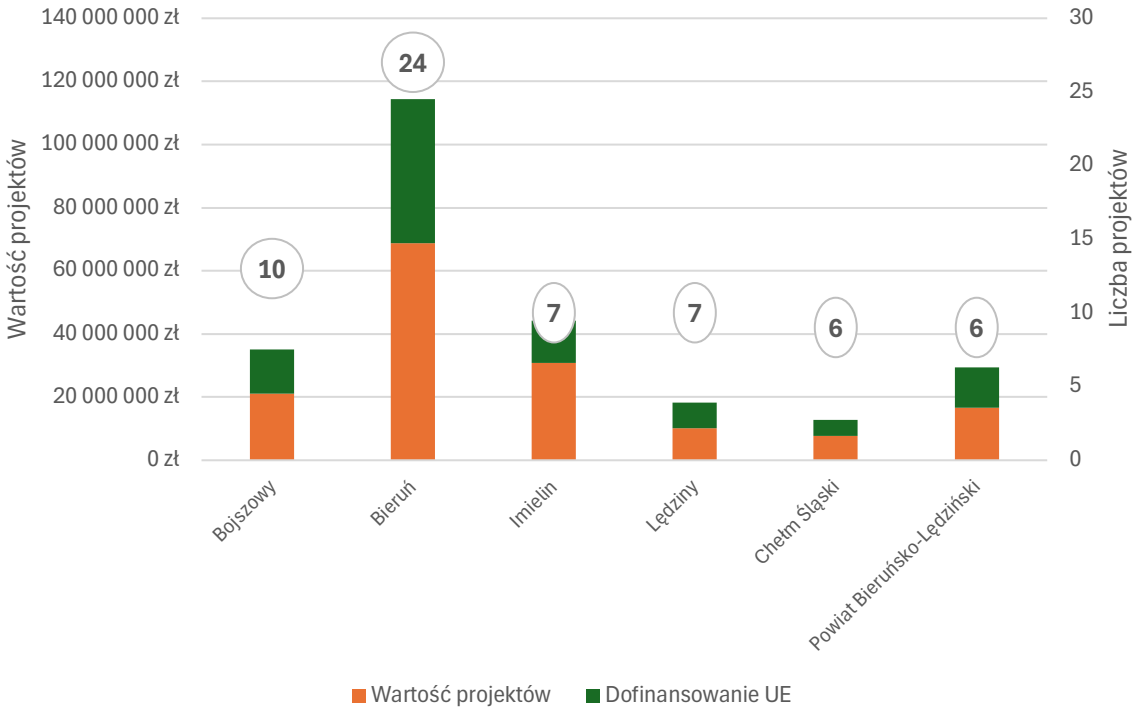
Tabela 36. Projekty zrealizowane w powiecie bieruńsko-lędzińskim przy udziale funduszy europejskich na lata 2014-2020 według dziedzin działalności gospodarczej

Dziedzina działalności gospodarczej, której dotyczy projekt	Liczba projektów	Wartość projektów	Dofinansowanie UE
Pozostałe nieokreślone branże przemysłu wytwórczego	27	48 495 981,11 zł	22 279 720,31 zł
Energia elektryczna, paliwa gazowe, para wodna, gorąca woda i powietrze do układów klimatyzacyjnych	20	48 560 352,72 zł	35 338 934,90 zł
Edukacja	13	20 225 886,50 zł	9 865 287,58 zł
Inne niewyszczególnione usługi	12	13 662 234,06 zł	7 892 489,40 zł
Budownictwo	11	13 421 017,72 zł	6 247 044,29 zł
Działalność w zakresie opieki społecznej, usługi komunalne, społeczne i indywidualne	10	19 112 908,28 zł	14 475 255,60 zł
Transport i składowanie	9	25 996 486,40 zł	19 761 052,63 zł
Opieka zdrowotna	8	3 020 062,18 zł	2 377 700,48 zł
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	6	122 710 517,15 zł	62 172 732,92 zł

Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/

Spośród 128 projektów zrealizowanych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego przy udziale funduszy europejskich na lata 2014-2020, realizatorami 60 były jednostki samorządu terytorialnego bądź też spółki komunalne. Całkowita wartość projektów zrealizowanych przez samorządy powiatu bieruńsko-lędzińskiego wynosiła 155,4 mln zł, z czego 98,7 mln zł stanowiło dofinansowanie UE.

Spośród samorządów terytorialnych powiatu bieruńsko-lędzińskiego, największą liczbę projektów zrealizowało Miasto Bieruń (22). Łączna wartość projektów zrealizowanych przez Bieruń przy udziale funduszy europejskich na lata 2014-2020 wynosiła 68,7 mln zł, z czego 45,7 mln zł stanowiło dofinansowanie z UE.

Wykres 67. Wartość oraz liczba projektów zrealizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego przy udziale środków polityki spójności na lata 2014-2020

Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/

Zdecydowana większość projektów (56) zrealizowanych przy udziale funduszy europejskich na lata 2014-2020 finansowana była ze środków dystrybuowanych przez Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Łącznie z tego programu operacyjnego samorządy z powiatu bieruńsko-lędzińskiego pozyskały 88,3 mln zł. Na realizację trzech projektów samorządy funkcjonujące na terenie powiatu (tj. Bieruń i Bojszowy) pozyskały środki z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020. Dofinansowanie z tego programu operacyjnego wyniosło 7,84 mln zł. Ponadto Gmina Bojszowy zrealizowała jeden projekt ze środków Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój na lata 2014-2020. Wartość dofinansowania pozyskanego z POWER 2014-2020 wyniosła 2,63 mln zł.

Samorządy terytorialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego wykorzystywały fundusze europejskie na lata 2014-2020 przede wszystkim na realizację projektów z zakresu energetyki, edukacji, opieki społecznej i transportu.

Tabela 37. Projekty zrealizowane przez samorządy terytorialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego przy udziale funduszy europejskich na lata 2014-2020 według dziedzin działalności gospodarczej

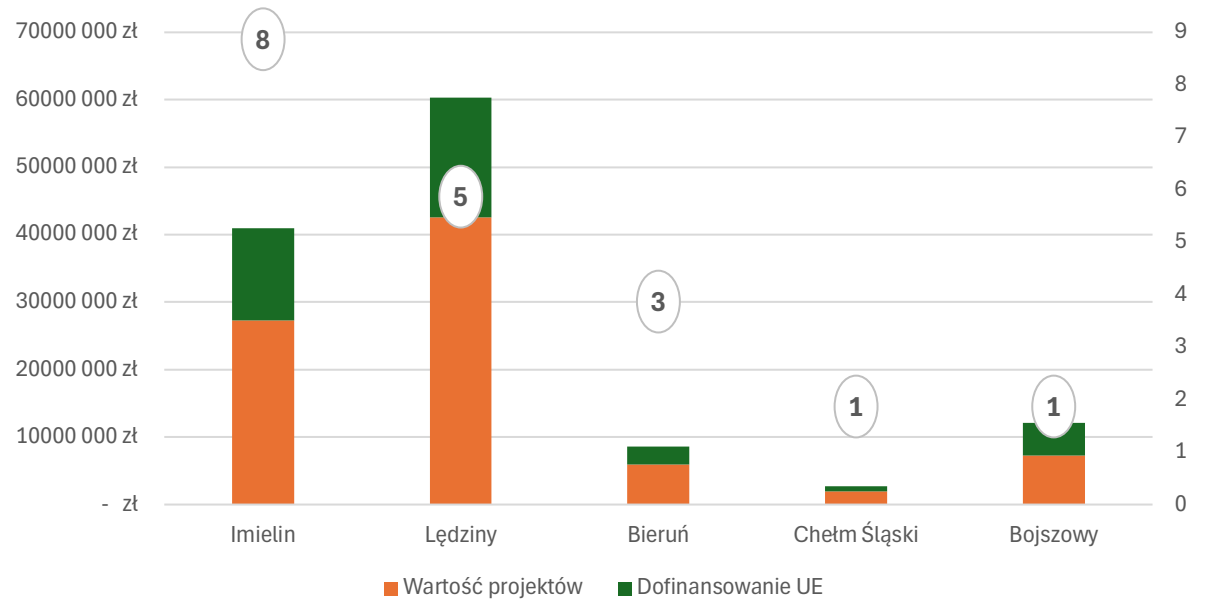
Dziedzina działalności gospodarczej, której dotyczy projekt	Liczba projektów	Wartość projektów	Dofinansowanie UE
Energia elektryczna, paliwa gazowe, para wodna, gorąca woda i powietrze do układów klimatyzacyjnych	17	44 960 640 zł	33 060 215 zł
Edukacja	12	19 303 608 zł	9 081 351 zł
Działalność w zakresie opieki społecznej, usługi komunalne, społeczne i indywidualne	9	17 609 656 zł	13 197 491 zł
Transport i składowanie	8	25 720 848 zł	19 485 414 zł
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	38 801 642 zł	16 337 553 zł
Opieka zdrowotna	4	1 355 692 zł	1 152 338 zł
Administracja publiczna	3	5 414 369 zł	4 546 209 zł
Działalność związana ze środowiskiem naturalnym i zmianami klimatu	2	525 863 zł	438 940 zł
Inne niewyszczególnione usługi	1	1 689 971 zł	1 436 475 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020/

Z dniem 1 stycznia 2021 r. rozpoczął się kolejny wieloletni okres finansowania UE obejmujący lata 2021-2027. Na dzień 2 października 2024 r. podmiotom (publicznym i prywatnym) działającym na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego udało się pozyskać fundusze europejskie na realizację 19 projektów. Całkowita wartość tych projektów wynosi 107,5 mln zł, z czego 51,1 mln zł pokryją środki z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji dystrybuowane poprzez Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027. 18 spośród tych projektów realizowanych jest przez podmioty prywatne, zaś jeden przez jednostkę samorządu terytorialnego (Gminę Bojszowy).

Dane Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pozwalają na identyfikację gmin, w których realizowane są poszczególne projekty. Liczbę oraz wartość projektów realizowanych w poszczególnych gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego przedstawiono na poniższym wykresie.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres 68. Projekty realizowane przy udziale funduszy europejskich na lata 2021-2027 na terenie poszczególnych gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego (stan na 2 października 2024 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2021-2027/

UWAGA: Wykres dotyczy wyłącznie projektów, które realizowane są na terenie jednej gminy.

Fundusze krajowe – budżet państwa

Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg

Gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz sam samorząd powiatowy, skutecznie pozyskiwały środki z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg (do 2020 r. Fundusz Dróg Samorządowych). Środki z Funduszu przekazywane są na:

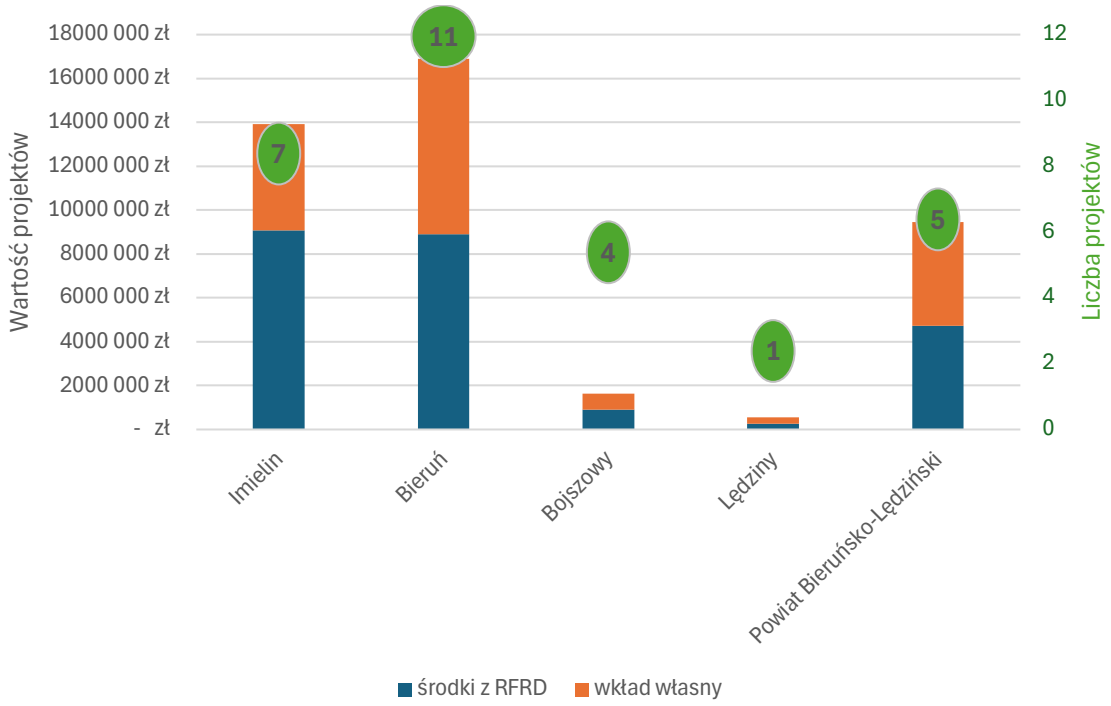
- dofinansowanie budowy, przebudowy i remontu dróg powiatowych i dróg gminnych,
- dofinansowania budowy mostów lokalizowanych w ciągach dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych,
- finansowanie budowy, przebudowy i remontu dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych o znaczeniu obronnym,
- dofinansowanie zadań mających na celu wyłącznie poprawę bezpieczeństwa ruchu pieszych w obszarze oddziaływania przejść dla pieszych w rozumieniu art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym – w ramach zadań powiatowych i gminnych,
- dofinansowanie budowy obwodnic lokalizowanych w ciągach dróg wojewódzkich,
- dofinansowanie budowy, przebudowy lub remontu dróg wojewódzkich, dróg powiatowych lub dróg gminnych, zarządzanych przez prezydenta miasta na prawach powiatu będącego siedzibą wojewody lub sejmiku województwa.

Wsparcie w ramach Funduszu przyznawane jest na podstawie wniosków o dofinansowanie, składanych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach naborów przeprowadzanych na terenie każdego

województwa. Za przeprowadzenie naboru oraz późniejszą ocenę wniosków o dofinansowanie odpowiadają wojewodowie.

W latach 2019-2024 samorządy terytorialne działające na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego pozyskały z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg kwotę 23,9 mln zł. Środki te umożliwiły współfinansowanie 28 zadań o całkowitej wartości 42,5 mln zł. Jedyną gminą, która w analizowanym okresie nie uzyskała wsparcia z Funduszu był Chełm Śląski. Dotychczas z Funduszu największą wartość środków pozyskało Miasto Imielin (9 mln zł; 38% wartości dofinansowania pozyskanego w latach 2019-2024 przez wszystkie samorządy terytorialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego). Na kolejnych miejscach znalazły się Miasto Bieruń (8,9 mln zł; 37%) oraz powiat bieruńsko-lędziński (4,7 mln zł; 20%).

Najwięcej zadań zrealizował samorząd Miasta Bierunia (11). Siedem projektów zrealizowało Miasto Imielin, zaś pięć Powiat Bieruńsko-Lędziński.

Wykres 69. Liczba i wartość projektów współfinansowanych ze środków Rządowego Programu Rozwoju Dróg w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego: https://www.katowice.uw.gov.pl/wydzial/rzadowy-fundusz-rozwoju-drog/fundusz-drog-samorzadowych-2019

Na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego inwestycjami współfinansowanymi ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg w latach 2019-2024 objętych zostało 17,2 km, z czego 5,6 km stanowiły inwestycje zrealizowane przez Powiat Bieruńsko-Lędziński, 4,7 km inwestycje zrealizowane przez Miasto Bieruń, zaś 4,6 km inwestycje zrealizowane przez Miasto Imielin.

Tabela 38. Wybrane zadania współfinansowane ze środków Rządowego Programu Rozwoju Dróg w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2019-2024

Rok	Jednostka samorządu terytorialnego	Nazwa zadania	Długość odcinka (w km)	Ogółem wartość projektu	Kwota dofinansowania
2024	Imielin	Przebudowa drogi gminnej ul. J. Poniatowskiego (655038S) w Imielinie	0,8	3 899 931 zł	3 119 945 zł

Rok	Jednostka samorządu terytorialnego	Nazwa zadania	Długość odcinka (w km)	Ogółem wartość projektu	Kwota dofinansowania
2024	Imielin	Przebudowa drogi gminnej ul. Józefa Hallera (655055S) w Imielinie	0,83	4 018 535 zł	2 965 746 zł
2023	Bieruń	Przebudowa ul. Soleckiej i ul. Sadowej w Bieruniu	0,789	3 843 912 zł	1 921 956 zł
2022	Bieruń	Przebudowa ul. Kolejowej w Bieruniu - etap I	0,327	2 890 392 zł	1 445 196 zł
2022	Powiat Bieruńsko-Lędziński	Rozbudowa drogi powiatowej 5904S, ul. Jagiellońskiej i ul. Lipowej w Lędzinach w zakresie budowy ciągu pieszo-rowerowego	1,977	2 866 522 zł	1 433 261 zł
2021	Powiat Bieruńsko-Lędziński	Przebudowa i rozbudowa drogi powiatowej 5900S, ul. Ruchu Oporu w Bojszowach w zakresie budowy ścieżki rowerowej	2,48	2 449 989 zł	1 224 994 zł
2021	Bieruń	Przebudowa i remont ul. Mieszka I w Bieruniu	0,9	1 990 917 zł	995 459 zł
2019	Bieruń	Przebudowa drogi wewnętrznej ul. Węglowej w miejscowości Bieruń	0,405	1 883 983 zł	941 992 zł
2021	Imielin	Przebudowa drogi gminnej ul. Wyzwolenia (655002S) w Imielinie	1,046	2 210 587 zł	939 057 zł
2019	Bieruń	Budowa bocznych dróg ul. Barańcowej w Bieruniu - ul. Stanisława Ligonia i ul. Józefa Lompy	0,659	1 591 489 zł	795 745 zł
2023	Bojszowy	Remont odcinka drogi gminnej 670060S - ul. Dąbrowskiej w Bojszowach	0,62	626 856 zł	344 771 zł
2024	Bojszowy	Remont odcinka drogi gminnej 670550S - ul. Nasypowej w Jedlinie	0,605	523 365 zł	261 683 zł
2024	Lędziny	Remont drogi gminnej ul. Reymonta w Lędzinach	0,825	550 000 zł	252 778 zł

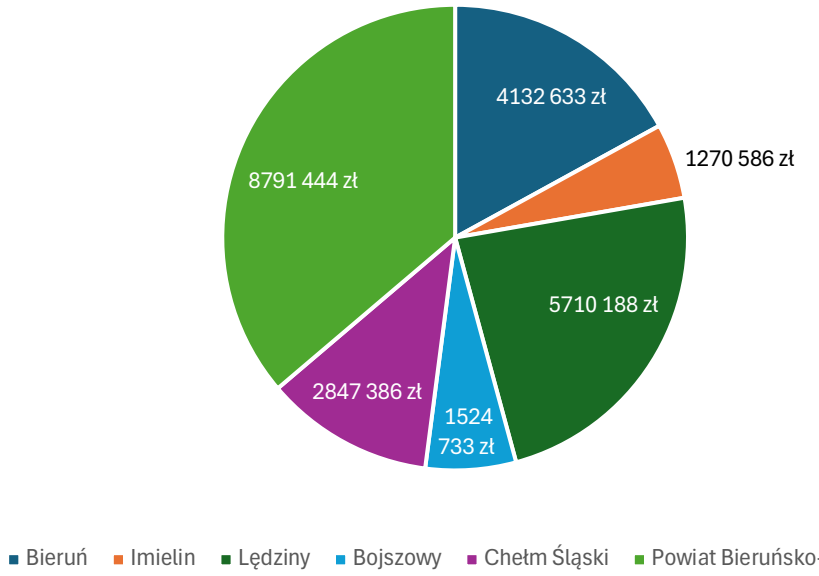
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego: https://www.katowice.uw.gov.pl/wydzial/rzadowy-fundusz-rozwoju-drog/fundusz-drog-samorzadowych-2019

Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

W 2020 r. uruchomiony został Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL), z którego środki przeznaczane były na wsparcie projektów inwestycyjnych realizowanych przez samorządy terytorialne. W 2020 r. przeprowadzono trzy nabory wniosków o finansowanie w ramach RFIL.

Samorządy powiatu bieruńsko-lędzińskiego uzyskały ze środków RFIL finansowanie w wysokości 24,3 mln zł, z czego największa cześć (8,8 mln zł) trafiła do Powiatu.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres 70. Środki pozyskane przez samorządy terytorialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego z Rządowego Programu Inwestycji Lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Kancelarii Prezesa Rady Ministrów: https://www.gov.pl/web/premier/wyszukiwarka-rzadowego-funduszu-inwestycji-lokalnych

Tabela 39. Wybrane projekty zrealizowane ze środków Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych przez samorządy terytorialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Jednostka samorządu terytorialnego	Nazwa projektu
Bieruń	Przebudowa drogi wewnętrznej ul. Węglowej w miejscowości Bieruń
	Kompleksowa strategia niskoemisyjna przeciwdziałająca zmianom klimatu na terenie gminy Bieruń
Lędziny	Rozbudowa Szkoły Podstawowej Nr 2 w Lędzinach
	Budowa wodnego placu zabaw wraz z infrastruktura oraz szambem i budynkiem technicznym
Imielin	Budowa ścieżki rowerowej wraz z oświetleniem i elementami drogi od ul. Kolejowej do ul. Drzymały
	Przebudowa drogi ul. Miarki
Chełm Śląski	Rozbudowa publicznej drogi gminnej ul. Orkana od skrzyżowania z ul. Wiosenną do skrzyżowania z ul. Kolberga w Chełmie Śląskim
	Wymiana źródeł światła z lamp sodowych na oprawy typu LED
Bojszowy	Budowa budynku Ochotniczej Straży Pożarnej przy ul. Klubowej 5A w Świerczyńcu wraz z zagospodarowaniem terenu
Powiat Bieruńko-Lędziński	Przebudowa drogi powiatowej 5924S, ul. Osada w Chełmie Śląskim z zastosowaniem "cichych asfaltów" - etap III
	Przebudowa drogi powiatowej 5916S, ul. Satelickiej w Imielinie w zakresie budowy ciągu pieszo-rowerowego w km drogi od 1+458 do 2+481
	Budowa parkingu przy PZS w Lędzinach

Źródło: opracowanie własne

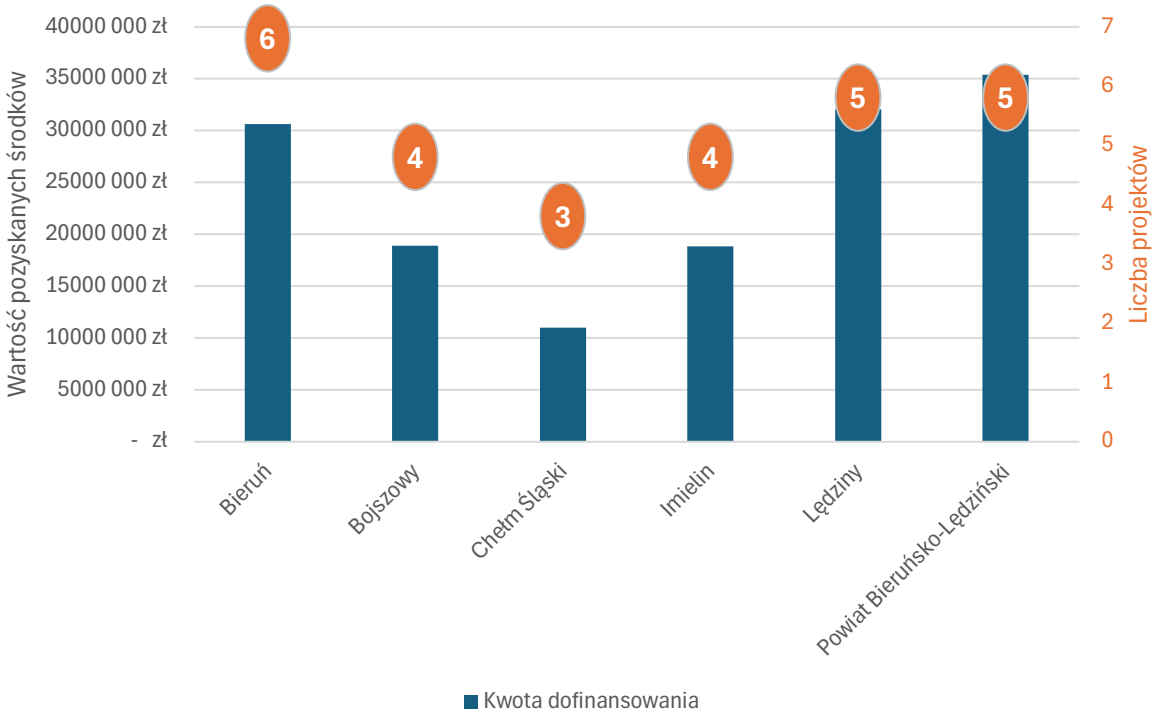
Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

W 2021 r. uruchomiony został Program Inwestycji Strategicznych, poprzez który udzielane jest bezzwrotne dofinansowanie inwestycji publicznych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Program obejmuje ponad 30 obszarów gospodarki, w tym m.in.: inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, modernizację źródeł ciepła na zeroemisyjne, czy w gospodarowanie odpadami, a także inwestycje społeczne tj. żłobki, przedszkola czy ścieżki rowerowe. Celami Programu Inwestycji Strategicznych są:

- pobudzenie aktywności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego,
- rozwój lokalnej przedsiębiorczości,
- poprawa warunków życia obywateli,
- powstanie nowych miejsc pracy,
- wsparcie zrównoważonego rozwoju,
- efektywne zaangażowanie sektora finansowego.

Dotychczas przeprowadzono dziewięć naborów wniosków w ramach Programu Inwestycji Strategicznych (ostatni nabór zakończył się we wrześniu 2023 r.).

Ze środków Programu Inwestycji Strategicznych samorządy powiatu bieruńsko-lędzińskiego pozyskały łącznie 146,8 mln zł na realizację 27 inwestycji. Spośród wszystkich samorządów największa kwotę pozyskał Powiat – 35,4 mln zł na realizację pięciu inwestycji. Powyżej 30 mln zł z Programu Inwestycji Strategicznych pozyskały również Lędziny i Bieruń.

Wykres 71. Liczba i wartość projektów zrealizowanych w ramach Programu Inwestycji Strategicznych w powiecie bieruńsko-lędzińskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Kancelarii Prezesa Rady Ministrów: https://www.gov.pl/web/premier/ogloszenia-o-naborze-wnioskow

Tabela 40. Wybrane projekty zrealizowane w ramach Programu Inwestycji Strategicznych w powiecie bieruńsko-lędzińskim

Nabór PIS	Jednostka samorządu terytorialnego	Nazwa projektu	Kwota dofinansowania
1	Powiat Bieruńsko-Lędziński	Budowa Powiatowej Biblioteki Publicznej w Bieruniu	18 315 000 zł
2	Chełm Śląski	Przebudowa i rozbudowa drogi gminnej ul. Wiosennej w Chełmie Śląskim na odcinku od ul. Techników (droga powiatowa) do ul. Chełmskiej (droga wojewódzka DW 934)	9 025 000 zł
1	Bieruń	Rozbudowa i budowa ul. Domy Polne i ul. Szynowej w Bieruniu wraz z budową kanalizacji sanitarnej.	8 029 445 zł
8	Bieruń	Przebudowa ul. Peryferyjnej w Bieruniu	7 600 000 zł
3	Powiat Bieruńsko-Lędziński	Przebudowa drogi powiatowej 5927S, ul. Mielęckiego w Bieruniu	6 370 000 zł
1	Bojszowy	Przebudowa budynku komunalnego w Bojszowach Nowych w celu utworzenia Centrum Usług Społecznych	5 100 000 zł
2	Imielin	Budowa wodociągu i kanalizacji deszczowej w ciągu ul. Adamskiego w Imielinie wraz z przebudowa drogi	4 940 000 zł
1	Lędziny	Odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Lędziny.	4 750 000 zł
1	Imielin	Budowa kanalizacji sanitarnej w rejonie ul. Rzemieślniczej i ul. Przemysłowej wraz z modernizacją oczyszczalni ścieków w Imielinie	4 560 000 zł
1	Chełm Śląski	Przebudowa drogi gminnej ul. Osada wraz z budową chodnika jednostronnego oraz odwodnieniem w Chełmie Śląskim	3 680 680 zł
2	Bojszowy	Budowa budynku Ochotniczej Straży Pożarnej przy ul. Klubowej 5A w Świerczyńcu wraz z zagospodarowaniem terenu	3 800 000 zł
6	Bieruń	Modernizacja infrastruktury drogowej w Gminie Bieruń	2 000 000 zł
3	Bieruń	Modernizacja infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy Bieruń	1 999 200 zł
8	Powiat Bieruńsko-Lędziński	Przebudowa drogi powiatowej 5926S, ul. Bohaterów Westerplatte w Bieruniu	1 200 000 zł
8	Chełm Śląski	Budowa drogi gminnej ul. Brzozowej w Chełmie Śląskim na odcinku od ul. Chełmskiej (droga wojewódzka DW 934) do ul. Dębowej (droga gminna)	1 064 059 zł
1	Chełm Śląski	Zaprojektowanie, dostawa i montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej na terenie Gminy Chełm Śląski	940 500 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Kancelarii Prezesa Rady Ministrów: https://www.gov.pl/web/premier/ogloszenia-o-naborze-wnioskow

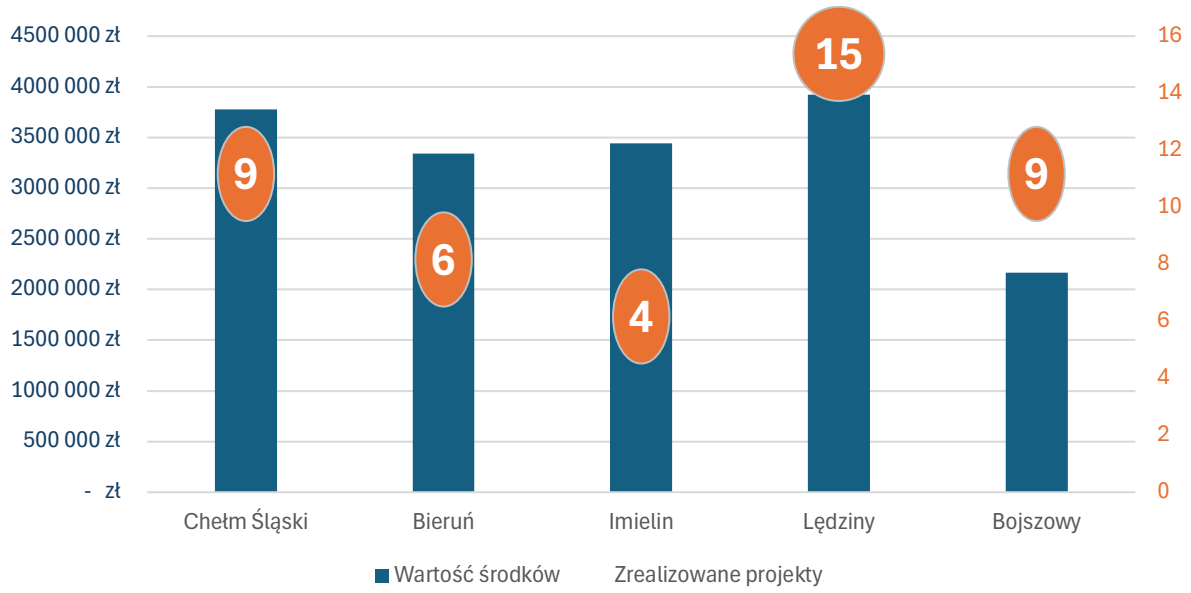
Fundusze metropolitalne

W ramach Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii funkcjonuje Program „Metropolitalny Fundusz Solidarności", którego celem jest niwelowanie różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym miast i gmin

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

GZM poprzez finansowe wsparcie projektów inwestycyjnych, mających na celu poprawę jakości i komfortu życia mieszkańców. Środki w ramach Funduszu przekazywane są w formie corocznych dotacji celowych. W latach 2018-2023 przeprowadzono sześć edycji Funduszu.

Za wyjątkiem edycji z roku 2023 r., we wszystkich pozostałych gminy z powiatu bieruńsko-lędzińskiego uzyskiwały środki na realizację inwestycji. Łączna pula środków pozyskanych przez gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego z Metropolitalnego Funduszu Solidarności wynosi 16,65 mln zł. Środki te pozwoliły na realizację 43 projektów na terenie wszystkich gmin powiatu.

Wykres 72. Wartość i liczba projektów zrealizowanych ze środków Metropolitalnego Funduszu Solidarności w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

W analizowanym okresie poszczególne gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego pozyskały z Metropolitalnego Funduszu Solidarności porównywalnej wielkości środki. Większe zróżnicowania widoczne są natomiast w przypadku liczby zrealizowanych projektów – najwięcej inwestycji sfinansowanych przez Fundusz zrealizowano w Lędzinach (15), zaś najmniej w Imielinie (4).

Tabela 41. Wybrane projekty sfinansowane ze środków Metropolitalnego Funduszu Solidarności w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Rok	Gmina	Nazwa projekt	Wartość projektu
2021	Imielin	Budowa ścieżki rowerowej wraz z elementami drogi ul. Wandy w Imielinie	739 808 zł
2022	Chełm Śląski	Likwidacja "niskiej emisji" przez wymianę/modernizację węglowych indywidualnych źródeł ciepła	400 000 zł
2022	Bieruń	Modernizacja placów zabaw przy szkołach podstawowych w Bieruniu	300 000 zł
2021	Lędziny	Kompleksowa modernizacja Ośrodka Rekreacyjno-Sportowego "Centrum"	200 000 zł

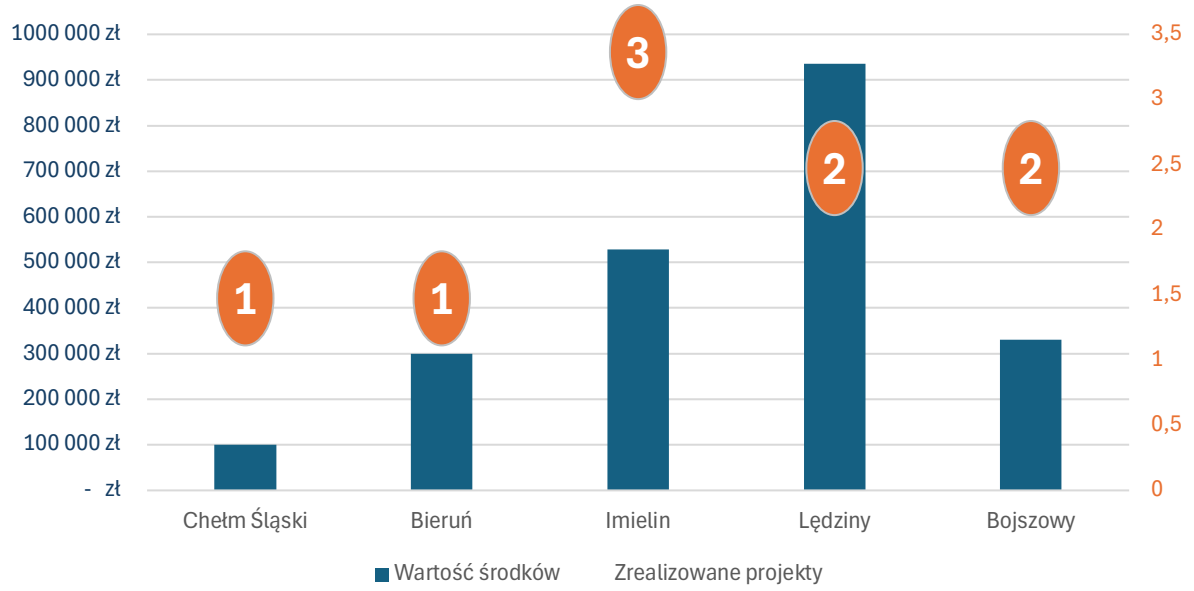
Rok	Gmina	Nazwa projekt	Wartość projektu
2022	Bojszowy	Przebudowa chodników w Parku Dworskim przy ul. Świętego Jana w Bojszowach	200 000 zł
2020	Chełm Śląski	Wymiana instalacji centralnego ogrzewania wraz z pracami towarzyszącymi w budynku przy ul. Owocowej 10 w Chełmie Śląskim	173 061 zł
2022	Lędziny	Budowa oświetlenia drogowego ul. Murckowska	108 500 zł
2021	Bieruń	Wymiana nawierzchni boiska sportowego na terenie KS "UNIA" w Bieruniu	100 000 zł
2022	Imielin	Przebudowa drogi gminnej ul. Drzymały (655032S) i drogi gminnej ul. Klonowej (655036S) w Imielinie	100 000 zł
2022	Lędziny	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 3 w Lędzinach	91 500 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

Od 2023 r. Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia udziela gminom dotacji celowych w ramach Funduszu Odporności. Celem Funduszu Odporności wsparcie rozwoju gmin poprzez wsparcie realizacji inwestycji związanych z:

- ograniczeniem niskiej emisji, w tym poprzez termomodernizację budynków, budowę instalacji OZE, energooszczędne oświetlenie oraz modernizację sieci ciepłowniczych;
- transportem publicznym, jak np. budowa lub modernizacja zintegrowanych węzłów przesiadkowych, infrastruktura rowerowa, przystankowa oraz ruchu pieszych;
- przebudową dróg;
- rozwojem infrastruktury m.in. szkolnictwa czy kultury (inwestycje budowlane).

W ramach dotychczasowych dwóch edycji Funduszu Odporności z lat 2023-2024 gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego pozyskały łącznie ok. 2,2 mln zł, dzięki którym możliwe było sfinansowanie realizacji dziewięciu projektów. Dotychczas największą pulę środków z Funduszu Odporności pozyskało Miasto Lędziny (43% wartości dotacji otrzymanych przez wszystkie gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego).

Wykres 73. Wartość i liczba projektów zrealizowanych ze środków Funduszu Odporności w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

Tabela 42. Projekty sfinansowane ze środków Funduszu Odporności w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2023-2024

Rok	Gmina	Nazwa projektu	Wartość projektu
2024	Lędziny	Kompleksowa modernizacja Ośrodka Rekreacyjno-Sportowego "Centrum"	673 515 zł
2023	Bieruń	Instalacja efektywnego energetycznie oświetlenia na terenie Gminy Bieruń - etap VI	300 024 zł
2023	Lędziny	Modernizacja instalacji oświetlenia na energooszczędne w budynkach szkół podstawowych nr 2, 3 i 4 w Lędzinach	262 617 zł
2024	Bojszowy	Przebudowa budynku Szkoły Podstawowej w Międzyrzeczu w zakresie zaplecza kuchennego	250 000 zł
2024	Imielin	Przebudowa drogi gminnej ul. Józefa Hallera (655055S) w Imielinie	223 552 zł
2024	Imielin	Program Ograniczenia Niskiej Emisji dla miasta Imielin na lata 2024-2026 (PONE) etap I	160 000 zł
2023	Imielin	Program Ograniczenia Niskiej Emisji dla miasta Imielin na lata 2021-2023 III ETAP - wymiana kotłów węglowych na kotły gazowe i pompy ciepła	145 490 zł
2023	Chełm Śląski	Utwardzenie części placu szkolnego przy Szkole Podstawowej nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi im. Augusta Kardynała Hlonda w Chełmie Śląskim	100 504 zł
2024	Bojszowy	Migracja i podniesienie wersji systemu KSAT2000i	80 000 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

***

Podsumowując należy zauważyć, że samorządy z powiatu bieruńsko-lędzińskiego finansują znaczną część swojej aktywności inwestycyjnych z funduszy zewnętrznych. W analizowanym okresie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego funkcjonujące na obszarze powiatu wykazały się skutecznością w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych zarówno z funduszy europejskich (UE), krajowych (budżet państwa), jak i metropolitalnych (GZM).

Planowanie rozwoju w układzie powiatu i gmin

Dokumenty planistyczne i monitoring ich realizacji

Strategie rozwoju lokalnego

W XXI w. samorząd powiatowy oraz samorządy gminne położone na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego zaangażowane były w strategiczne zarządzanie rozwojem. Na dzień sporządzania niniejszej diagnozy (31.10.2024 r.) na terenie powiatu obowiązywało cztery strategii rozwoju:

- Strategia Rozwoju Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego 2030 (uchwalona 20.12.2021 r.);
- Strategia Rozwoju Miasta Bierunia na lata 2021-2035 (uchwalona 30.03.2021 r.);
- Strategia Rozwoju Miasta Imielin na lata 2021-2028 (uchwalona 28.10.2020 r.);
- Strategia Rozwoju Gminy Bojszowy na lata 2016-2026 (uchwalona 07.09.2016 r.).

W przypadku Chełmu Śląskiego obowiązująca w latach 2004-2020 strategia straciła swoją moc z końcem 2020 r. Podobnie wygląda sytuacja w Mieście Lędziny, które po wygaśnięciu Strategii Rozwoju Miasta Lędziny do roku 2020 dotychczas nie uchwaliło nowego dokumentu. W tym miejscu należy jednakże zwrócić uwagę, że w Mieście Lędziny prowadzone były prace nad nowym dokumentem strategicznym – Strategią Rozwoju Miasta Lędziny 2020-2030. Projekt nowej strategii przedstawiony Radzie Miejskiej Lędziny w grudniu 2020 r. nie uzyskał większości radnych i nie został uchwalony.

W obecnie obowiązującym stanie prawnym (31.10.2024 r.) opracowanie przez samorząd gminy strategii rozwoju jest fakultatywne. Sytuacja ta ulegnie jednak zmianie z dniem 1 stycznia 2026 r. W tym dniu wejdzie w życie przepis wynikający z art. 10e ust. 1 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminny, który obliguje gminy do opracowania strategii rozwoju. Warto jednak zaznaczyć, iż obowiązek ten nie będzie obejmował gmin położonych na obszarze objętym strategią rozwoju ponadlokalnego (art. 10e ust. 1a).

Strategie rozwoju ponadlokalnego

Wszystkie gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego objęte są Strategią Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022–2027 z perspektywą do 2035 r., która została przyjęta na podstawie uchwały Zgromadzenia Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii nr XLIX/367/2022 z dnia 16 grudnia 2022 r. Dokument, uchwalony na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (art. 12a ust. 6) oraz ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (art. 9 pkt 6), określa wspólną dla wszystkich gmin członkowskich Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii wizję rozwoju w kilkunastoletniej perspektywie oraz wskazuje cele i kierunki jej rozwoju. Uczestnikiem strategii nie jest samorząd powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

Ponadto na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego obowiązuje Strategia Rozwoju Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027, będącą strategią rozwoju ponadlokalnego,

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

pełniącą jednocześnie funkcję tzw. strategii terytorialnej na podstawie, której wdrażane będą Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). W perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 na realizację ZIT na obszarze subregionu centralnego przewidziano w ramach Programu Regionalnego Fundusze dla Śląskiego na lata 2021-2027 kwotę ok. 505 mln euro. Środki te przeznaczone zostaną m.in. na sfinansowanie interwencji publicznej w obszarach związanych z:

- efektywnością energetyczną, OZE i gospodarką niskoemisyjną,
- transportem, w tym: drogi, kolej, ścieżki rowerowe, transport miejski,
- cyfryzacją, innowacyjnością i wzmocnieniem konkurencyjności MŚP,
- wsparciem regionalnego rynku pracy,
- działaniami edukacyjnymi,
- aktywizacją i integracją osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Raporty o stanie powiatu i Raporty o stanie miasta/gminy

Zgodnie z przepisami ustawy 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (art. 30a) oraz ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (art. 28aa) w raportach o stanie powiatu oraz raportach o stanie gminy (miasta), które każdego roku organy wykonawcze (burmistrz/ wójt w przypadku gmin, zarząd w przypadku powiatu) przedkładają organom stanowiącym (radzie gminy, radzie powiatu) odnoszą się m.in. do podsumowania działań przyczyniających się do realizacji strategii.

W latach 2019-2024 organy wykonawcze zasadniczo uzyskiwały na podstawie przedłożonych raportów wotum zaufania. Wyjątkiem w tym zakresie było Miasto Lędziny, którego burmistrz w trakcie kadencji obejmującej lata 2018-2023 ani razu nie uzyskał od rady miasta wotum zaufania (Tabela 43).

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Tabela 43. Uchwały o udzieleniu wotum zaufania dla organów wykonawczych samorządu powiatowego oraz samorządów gminnych powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2019-2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Powiat bieruńsko-lędziński	Uchwała Rady Powiatu nr X/48/19 z 20.05.2019 r. w sprawie udzielenia Zarządowi Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego wotum zaufania	Uchwała Rady Powiatu nr XXIII/119/20 z dnia 18.05.2020 r. w sprawie udzielenia Zarządowi Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego wotum zaufania	Uchwała nr XXXVI/182/21 z 24.05.2021 r. w sprawie udzielenia Zarządowi Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego wotum zaufania	Uchwała nr L/247/22 z 23.05.2022 r. w sprawie udzielenia Zarządowi Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego wotum zaufania	Uchwała nr LXIII/300/23 z 22.05.2023 r. w sprawie udzielenia Zarządowi Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego wotum zaufania	Uchwała Nr III/14/2024 z 26.06.2024 r. ws. udzielenia Zarządowi Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego wotum zaufania.
Bieruń	UCHWAŁA NR VII/1/2019 RADY MIEJSKIEJ W BIERUNIU z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie udzielenia wotum zaufania Burmistrzowi Miasta Bierunia	UCHWAŁA NR VI/1/2020 RADY MIEJSKIEJ W BIERUNIU z dnia 28 maja 2020 r. w sprawie udzielenia wotum zaufania Burmistrzowi Miasta Bierunia	UCHWAŁA NR V/1/2021 RADY MIEJSKIEJ W BIERUNIU z dnia 27 maja 2021 r. w sprawie udzielenia wotum zaufania Burmistrzowi Miasta Bierunia	UCHWAŁA NR VI/1/2022 RADY MIEJSKIEJ W BIERUNIU z dnia 26 maja 2022 r. w sprawie udzielenia wotum zaufania Burmistrzowi Miasta Bierunia	UCHWAŁA NR VII/1/2023 RADY MIEJSKIEJ W BIERUNIU z dnia 25 maja 2023 r. w sprawie udzielenia wotum zaufania Burmistrzowi Miasta Bierunia	UCHWAŁA NR IX/1/2024 RADY MIEJSKIEJ W BIERUNIU z dnia 29 maja 2024 r. w sprawie udzielenia wotum zaufania Burmistrzowi Miasta Bierunia
Bojszowy	Uchwała nr X/59/2019 z dnia 17 czerwca 2019 r. w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy Bojszowy wotum zaufania	Uchwała nr XXIII/148/2020 Rady Gminy Bojszowy z dnia 22 czerwca 2020r. w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy Bojszowy wotum zaufania	Uchwała Nr XXXIV/222/2021Rady Gminy Bojszowy z dnia 28.06.2021 r. w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy Bojszowy wotum zaufania	Uchwała Nr XLVII/313/2022 Rady Gminy Bojszowy z dnia 13 czerwca 2022 r. w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy Bojszowy wotum zaufania	Uchwała Nr LXI/394/2023 Rady Gminy Bojszowy z dnia 19 czerwca 2023 r. w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy Bojszowy wotum zaufania	Uchwała Nr III/13/2024 Rady Gminy Bojszowy z dnia 25 czerwca 2024 r. w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy Bojszowy wotum zaufania
Chełm Śląski	Uchwała Nr IX/41/2019 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie udzielenia	Uchwała Nr XXI/101/2020 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 23 czerwca 2020 r. w sprawie udzielenia	Uchwała Nr XXXI/161/2021 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 22 czerwca 2021 r. w sprawie udzielenia	Uchwała Nr XLIII/213/2022 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie udzielenia	Uchwała Nr LVIII/288/2023 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 30 maja 2023 r. w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy	Uchwała Nr III/13/2024 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 20 czerwca 2024 r. w sprawie udzielenia

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Wójtowi Gminy Chełm Śląski wotum zaufania	Wójtowi Gminy Chełm Śląski wotum zaufania	Wójtowi Gminy Chełm Śląski wotum zaufania	Wójtowi Gminy Chełm Śląski wotum zaufania	Chełm Śląski wotum zaufania	Wójtowi Gminy Chełm Śląski wotum zaufania
Imielin	Uchwała nr VIII/54/2019 Rady Miasta Imielin z dnia 29 maja 2019 roku w sprawie udzielenia Burmistrzowi Miasta Imielin wotum zaufania	Uchwała XIX/126/2020 Rady Miasta Imielin z dnia 25.06.2020 r. w sprawie udzielenia Burmistrzowi Miasta Imielin wotum zaufania	Uchwała Nr XXX/206/2021 Rady Miasta Imielin z dnia 27 maja 2021 roku w sprawie udzielenia Burmistrzowi Miasta Imielin wotum zaufania	Uchwała Nr XLIII/286/2022 Rady Miasta Imielin z dnia 31 maja 2022 roku w sprawie udzielenia Burmistrzowi Miasta Imielin wotum zaufania	Uchwała Nr LV/375/2023 Rady Miasta Imielin z dnia 31 maja 2023 roku w sprawie udzielenia Burmistrzowi Miasta Imielin wotum zaufania	Uchwała NR IV/7/2024 Rady Miasta Imielin z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie udzielenia Burmistrzowi Miasta Imielin wotum zaufania
Lędziny	Uchwała niepodjęta – brak wotum zaufania	Uchwała niepodjęta – brak wotum zaufania	Uchwała niepodjęta – brak wotum zaufania	Uchwała niepodjęta – brak wotum zaufania	Uchwała niepodjęta – brak wotum zaufania	UCHWAŁA IV/20/24 RADY MIASTA LĘDZINY z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie udzielania Burmistrzowi Miasta Lędziny wotum zaufania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych opublikowanych w Biuletynie Informacji Publicznej

Zagospodarowanie przestrzenne w układzie gmin

Pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Podstawowymi instrumentami zarządzania przestrzenią, które zapewnia obowiązujący system planowania przestrzennego są:

- na poziomie zarządczym – dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy (SUiKZP), a obecnie plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy,
- na poziomie operacyjnym – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP) stanowiący akt prawa miejscowego

Z założenia SUiKZP miał ukierunkowywać politykę przestrzenną gminy, stanowiąc zbiór wytycznych planistycznych, na podstawie których opracowywane miały być MPZP. W praktyce, w powiecie bieruńsko-lędzińskim udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP w powierzchni ogółem (43,2%) waha się pomiędzy 10,6% w Lędzinach, a 84,9% w gminie Bieruń, to jest niemal dwukrotnie mniej niż w regionie (75,1%). Do pełnego obrazu pokrycia planistycznego należy dodać statystykę decyzji ULI i WZ[59] wydawanych dla obszarów nieobjętych MPZP. Wymienione decyzje, poza gminą Lędziny (15% przy pokryciu MPZP na poziomie 11%) oraz Bojszowy (6% przy pokryciu MPZP na poziomie 11%), stanowią jedynie niewielki – z punktu widzenia pokrycia planistycznego – pomijalny odsetek powierzchni gmin, choć i tak na wyższym poziomie, niż w województwie. Towarzyszy temu znaczące rozdrobnienie niewielkich pod względem przestrzennych planów – od 13 w gminie Bojszowy po 64 w Bieruniu.

Tabela 44. Bilans pokrycia planistycznego w 2023 r. wg gmin

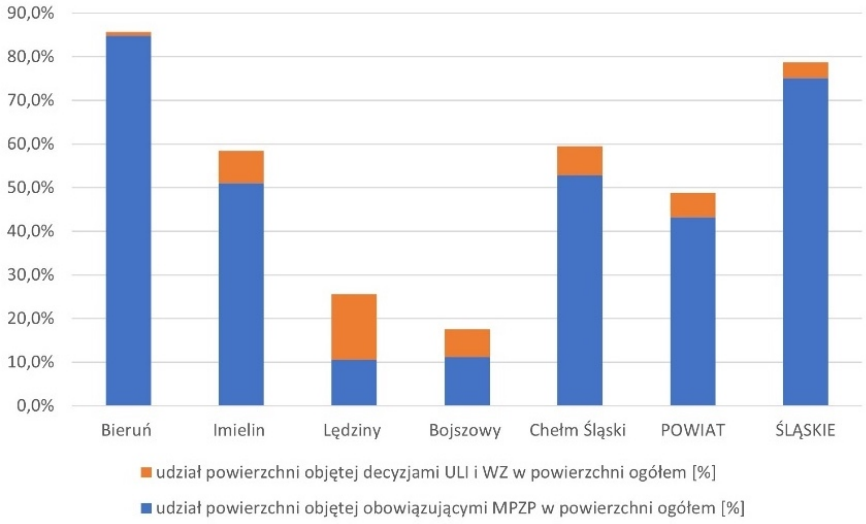
	Liczba MPZP ogółem	Udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP w powierzchni ogółem [%]	Udział powierzchni objętej decyzjami ULI i WZ w powierzchni ogółem [%]	Pokrycie planistyczne brutto* [%]
Bieruń	64	84,9%	0,8%	85,7%
Imielin	16	51,0%	7,4%	58,4%
Lędziny	17	10,6%	15,0%	25,6%
Bojszowy	13	11,2%	6,4%	17,6%
Chełm Śląski	26	52,8%	6,7%	59,5%
POWIAT	**135**	**43,2%**	**5,6%**	**48,8%**
ŚLĄSKIE		**75,1%**	**3,6%**	**78,7%**

*Pokrycie planistyczne brutto – suma udziału powierzchni objętej obowiązującymi MPZP oraz decyzjami ULI i WZ w powierzchni ogółem

Źródło: BDL.

[59] ULI: decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, WZ decyzja o ustaleniu warunków zabudowy

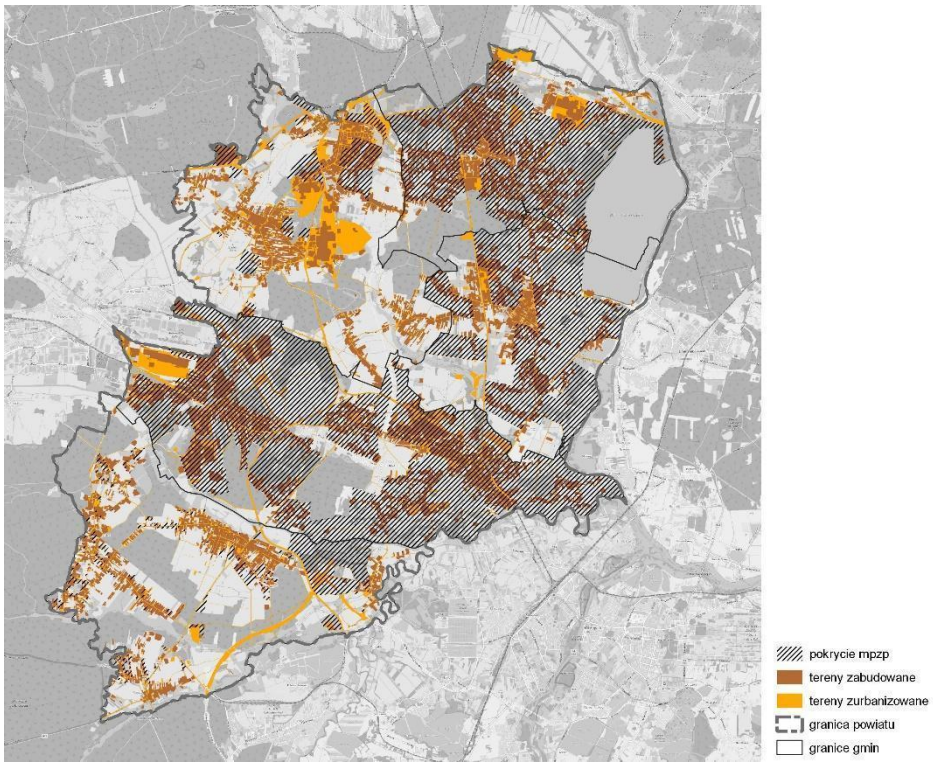
Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres 74. Bilans pokrycia planistycznego wg gmin.

Źródło: BDL

Jednocześnie można zauważyć, że w większości gmin obszary planów wykraczają poza tereny już zabudowane w 70-80%, co stwarza możliwości dla realizacji nowej zabudowy, a więc kształtowania polityki z założenia prorozwojowej. Należy jednak mieć na względzie omówione wcześniej rozproszenie istniejących struktur urbanistycznych i w tym kontekście polityka taka prowadzi do utrwalania procesów „rozlewania się" zabudowy. Odmienne podejście widoczne jest w gminach: Lędziny i Bojszowy, w których wdrażanie planów zagospodarowania nie wydaje się traktowane priorytetowo, zarówno w Lędzinach jak i w Bojszowach brak MPZP uzupełniany jest w znaczącym stopniu decyzjami ULI i WZ, a więc drugorzędnymi doraźnymi aktami planistycznymi. W tym sensie kontrola rozwoju przestrzennego zostaje zmarginalizowana.

Rysunek 26. Pokrycie gmin MPZP na tle terenów zabudowanych i zurbanizowanych.

Źródło: BDOT10k, Geoportal.

Tabela 45. Udział powierzchni zabudowanej w powierzchni MPZP.

	Pow. MPZP	Pow. zabudowana [ha]	Udział pow. zabudowanej [%]
Imielin	1429,0	429,8	30,1%
Chełm Śląski	1235,0	250,9	20,3%
Lędziny	335,0	99,4	29,7%
Bojszowy	388,2	56,6	14,6%
Bieruń	3440,0	735,6	21,4%

Źródło: BDOT10k, Geoportal.

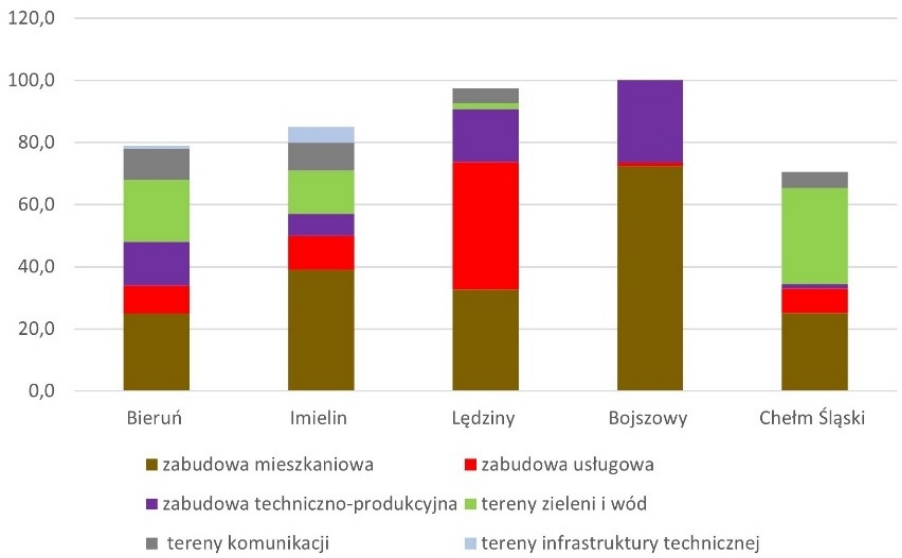
Przeznaczenie terenu w MPZP – struktura funkcjonalna

Struktura przeznaczenia terenów w obowiązujących w gminach MPZP wskazuje na zdecydowaną dominację funkcji mieszkaniowej z naciskiem na zabudowę jednorodzinną. Szczególnie zaznacza się to w gminie Bojszowy (72% powierzchni planów). Przeznaczenie usługowe zajmuje od 8 do 11% powierzchni planów. Wyjątkiem jest wysoki udział tej funkcji w Lędzinach (41%) oraz praktycznie jej brak w Bojszowach (1% powierzchni planów). Infrastruktura komunikacyjna i techniczna to powierzchnia rzędu kilku do kilkunastu procent.

Tabela 46. Bilans przeznaczeń terenów w powierzchni MPZP w 2023 r. w gminach PBL.

	zabudowa mieszkaniowa [%]	zabudowa usługowa [%]	tereny zieleni i wód [%]	tereny komunikacji [%]	tereny infrastruktury technicznej [%]
Bieruń	25,0	9,0	20,0	10,0	1,0
Imielin	39,0	11,0	14,0	9,0	5,0
Lędziny	32,7	41,0	2,0	4,7	0,0
Bojszowy	72,5	1,0	0,0	0,0	0,0
Chełm Śląski	25,2	7,8	31,0	5,1	0,2

Źródło: BDL.

Wykres 75. Bilans przeznaczeń terenów w powierzchni MPZP w 2023 r. w gminach PBL.

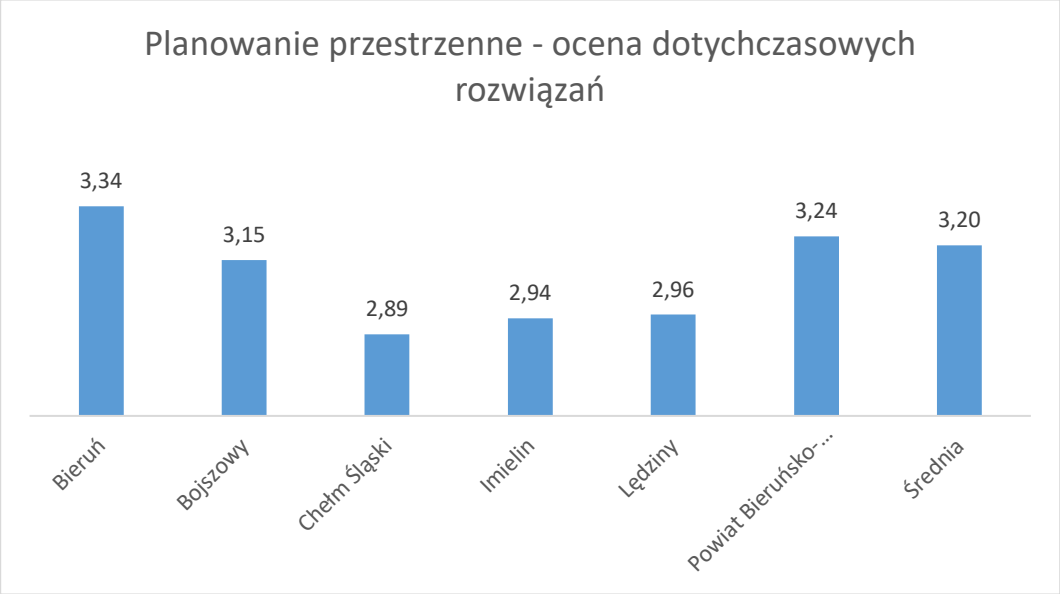
Źródło: BDL.

Należy zauważyć, że polityka przestrzenna w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego odzwierciedla obraz struktury przestrzennej sieci osadniczej i rolniczy charakter krajobrazu oraz relatywnie niski popyt inwestycyjny. Potwierdza to analizowany wcześniej obraz koncentracji nowych inwestycji. Na tym tle wyróżnia się Bieruń, który cechuje się aktywną polityką planistyczną, a w dalszej kolejności także Imielin i Chełm Śląski (pokryte w połowie MPZP).

Planowanie przestrzenne w poszczególnych gminach prowadzone jest jako polityka „wewnętrzna", bez faktycznego uwzględniania oddziaływań pochodzących z sąsiednich gmin, a więc bez odpowiedniej koordynacji w większej skali (np. powiatu). Może to skutkować potencjalnymi konfliktami przestrzennymi z jednej strony, z drugiej zaś nie wykorzystaniem w skali powiatu wszystkich potencjałów wynikających z ciągłości funkcji i struktury przestrzeni. Potencjały takie mogą przykładowo ujawnić się w przypadku terenów przylegających do realizowanej trasy S1, oddziaływującej w praktyce na wszystkie pięć gmin.

Pomimo niezadawalających statystyk należy jednak kierunki przyjętych w gminach polityk przestrzennych za stabilne i umiarkowanie prorozwojowe z naciskiem położonym na zabezpieczenie funkcji mieszkaniowych.

Sami radni i urzędnicy oceniają dotychczasowe rozwiązania w zakresie planowania przestrzennego pozytywnie, lecz nierówno: od 2,89 w Chełmie Śląskim do 3,34 w Bieruniu w skali 1 – 5. Przedstawiono to na poniższym wykresie ankiety.

Wykres ankiety 33. Ocena dotychczasowych rozwiązań w zakresie planowania przestrzennego w skali 1 – 5).
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Rewitalizacja

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (art. 3 ust. 1) przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie stanowi zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym. Dlatego też w niniejszej części diagnozy skoncentrowano się na działaniach w zakresie rewitalizacji prowadzonych przez samorządy gminne położone na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

W Wykazie programów rewitalizacji województwa śląskiego na lata 2014-2020 znajdowały się cztery programy rewitalizacji przygotowane przez gminy z powiatu bieruńsko-lędzińskiego. W grupie tej znajdowały się:

- Gminny Program Rewitalizacji Gminy Bojszowy na lata 2017-2022 (uchwalony 09.10.2017 r.);
- Gminny Program Rewitalizacji Miasta Bierunia na lata 2016-2020 (uchwalony 29.03.2017 r.);
- Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Lędziny na lata 2017-2020 (uchwalony 27.03.2017 r.);
- Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Imielin (uchwalony 26.09.2018 r.).

Dwa (Bieruń i Bojszowy) z wyżej wymienionych dokumentów były gminnymi programami rewitalizacji opracowanymi i uchwalonymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji. Pozostałe dwa (Lędziny, Imielin) były lokalnymi programami rewitalizacji uchwalonymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz przepisów przejściowych ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

W grudniu 2016 r. zainicjowano działania na rzecz opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Chełm Śląski na lata 2016-2025. Ostatecznie program nie został uchwalony.

W związku z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021-2027, Zarząd Województwa Śląskiego, jako Instytucja Zarządzającą Programem Regionalnym Fundusze Europejskie dla Śląskiego na lata 2021-2027, począwszy od grudnia 2023 r. prowadzi nową edycję Wykazu programów rewitalizacji. Na dzień sporządzania niniejszej diagnozy (31.10.2024 r.) wykaz obejmował jedynie cztery gminne programy rewitalizacji, w tym żadnego, który byłby przygotowany przez samorządy gminne z obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Z analizy przebiegu prac organów stanowiących gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego przeprowadzonej na dzień 31.10.2024 r. wynika, że żadna z rad nie podjęła dotychczas uchwały o przystąpieniu do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji, o której mowa w art. 17. Ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji. W związku z tym analiza dotyczącą działań rewitalizacyjnych podejmowanych przez gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego ma charakter historyczny i dotyczy programów rewitalizacji uchwalonych w latach 2017-2018. W jej ramach odniesiono się do takich zagadnień jak powierzchnia i populacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, szacunkowych (planowanych) wydatków na rewitalizację, zakładanych źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych oraz głównych obszarów, w ramach których miała być prowadzona rewitalizacja.

Każda z gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego, która prowadziła na podstawie programu działania rewitalizacyjne, adresowała je do wyznaczonych na swoim terytorium obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W poniższej tabeli zestawiono powierzchnię oraz populację obu typów obszarów zlokalizowanych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

Tabela 47. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji w powiecie bieruńsko-lędzińskim.

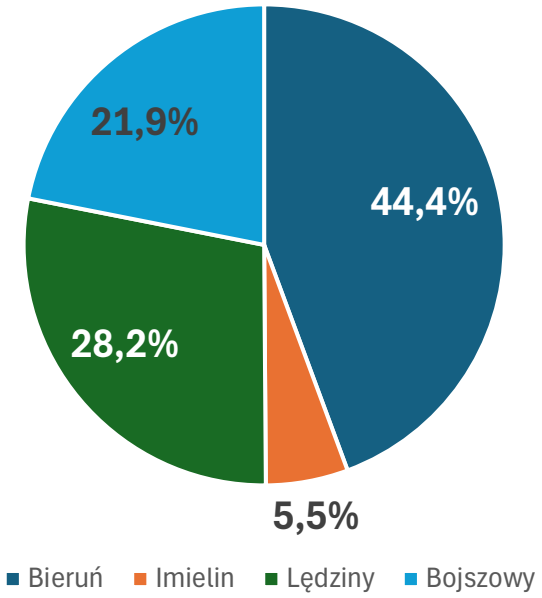
Nazwa gminy	Powierzchnia obszaru zdegradowanego [ha]	Osoby zamieszkujące obszar zdegradowany [osoba]	Odsetek mieszkańców zamieszkują-cych obszar zdegradowany [%]	Powierzchnia obszaru rewitalizacji [ha]	Osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji [osoba]	Odsetek mieszkańców zamieszkują-cych obszar rewitalizacji [%]
Bieruń	30	2 324	12%	22	1500	8%
Imielin	381	3 589	41%	381	3539	40%
Lędziny	45	4 559	28%	44	4559	28%
Bojszowy	98	1 916	25%	98	1916	25%
RAZEM POWIAT	**554**	**12 388**	**24%**	**545**	**11514**	**22%**

UWAGA: Dane dotyczące powierzchni i populacji odnoszą się do stanu na dzień wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Źródło: GUS BDL

Zgodnie z szacunkowymi danymi GUS BDL gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego zaplanowały na realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych (w całym okresie obowiązywania programów rewitalizacji) ok. 125 mln zł. Procentowy rozkład tej kwoty pomiędzy poszczególne gminy przedstawiono na poniższym wykresie.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

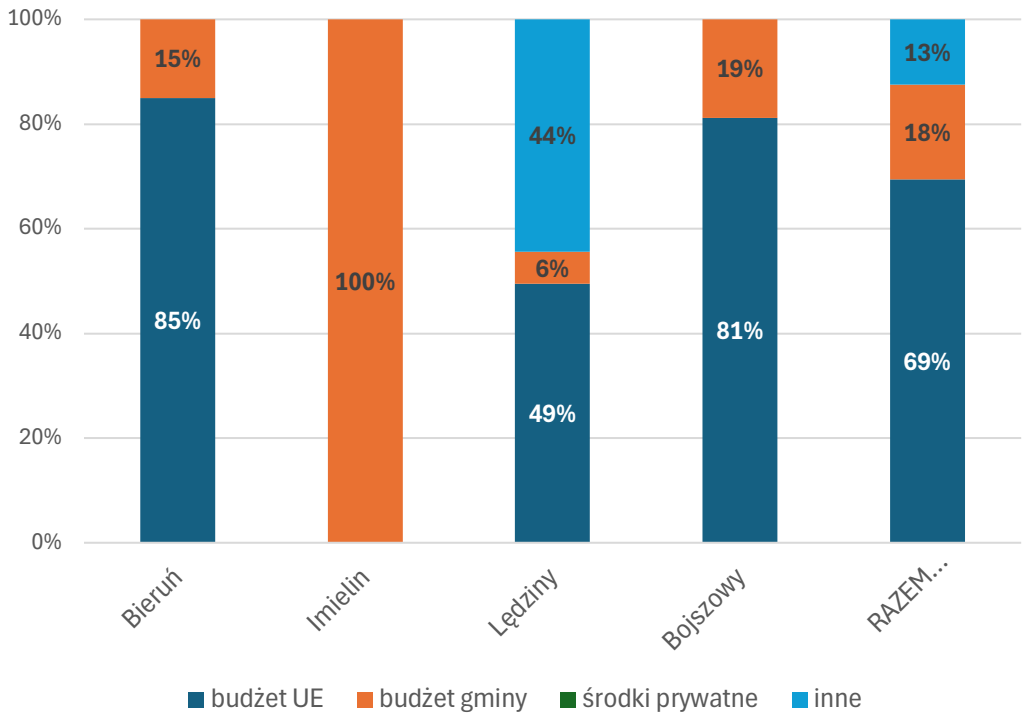

Wykres 76. Udział wydatków na rewitalizację planowanych przez gminy

Powiat bieruńsko-lędziński - 125 mln zł = 100%.

Źródło: GUS BDL

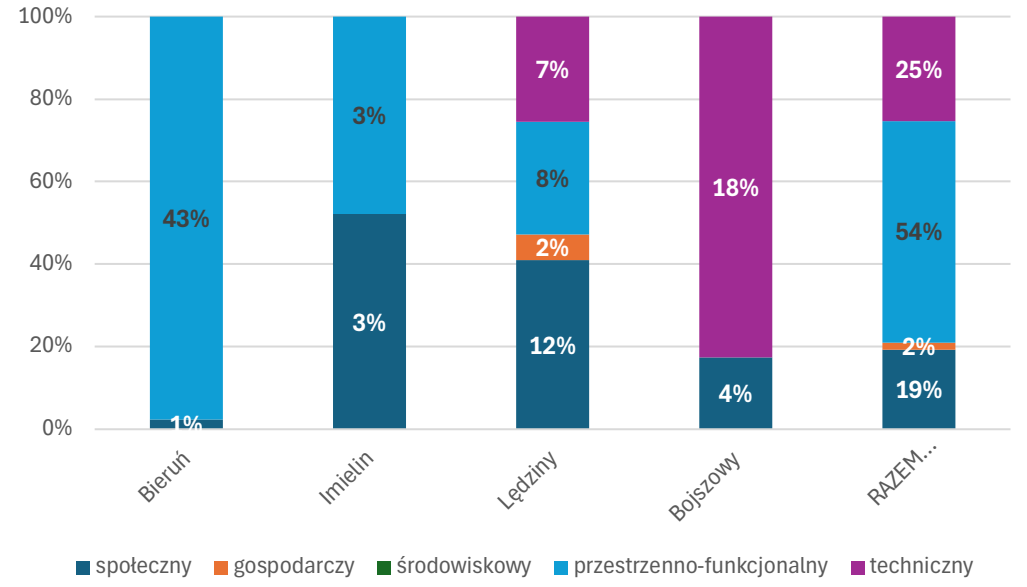
Gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego planowały pokryć wydatki związane z rewitalizacją z dwóch zasadniczych źródeł: budżetu Unii Europejskiej (69,5% ogółu wydatków) oraz z budżetów własnych (18%). Uwagę zwraca fakt, iż żadna z gmin nie planowała wykorzystania środków prywatnych w celu realizacji działań rewitalizacyjnych.

Wykres 77. Planowane źródła finansowania rewitalizacji w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: GUS BDL

Gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego planowały przeznaczyć największą pulę środków (54%) na realizację interwencji w obszarze przestrzennym. Na kolejnych miejscach znalazły się działania w obszarach technicznym (25%) oraz społecznym (19%).

Wykres 78. Planowane wydatki na rewitalizację w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego według obszarów kryzysu

Źródło: GUS BDL

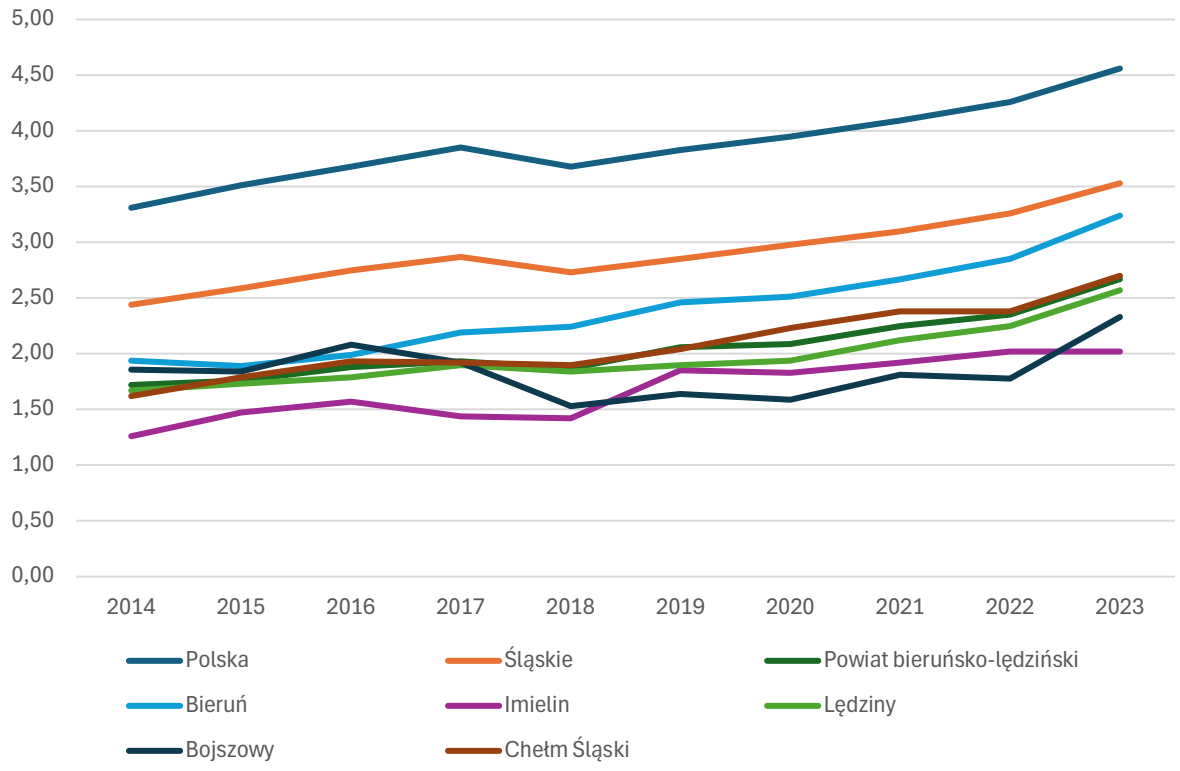
Aktywność obywatelska i współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi

Aktywność obywatelska i wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców Powiatu

Wszystkie jednostki samorządu terytorialnego funkcjonujące na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego prowadzą systematyczną i programową współpracę z organizacjami pozarządowymi. Zasadniczym instrumentem wykorzystywanym w tym zakresie są roczne programy współpracy z organizacjami pozarządowymi, na podstawie których udzielane jest wsparcie zarówno o charakterze finansowym, jak i pozafinansowym. Wsparcie udzielane przez samorządy na rzecz organizacji pozarządowych przekłada się na systematyczny wzrost liczby (w przeliczeniu na 1 tysiąc mieszkańców) tego typu podmiotów prowadzących działalność na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego. Warto jednak zwrócić uwagę, że pomimo zarejestrowanego w powiecie wzrostu tego wskaźnika, osiągane przezeń wartości w dalszym ciągu są niższe od tych rejestrowanych na poziomie województwa śląskiego i Polski.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W okresie 2014-2023 we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego funkcjonujących na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego zarejestrowano wzrost liczby organizacji pozarządowych na 1 tysiąc mieszkańców. W 2023 r. najwyższe wartości tego wskaźnika zarejestrowano w Bieruniu oraz Lędzinach.

Wykres 79. Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Pomimo systematycznego wzrostu w ostatnim dziesięcioleciu, wartość wskaźnika odnoszącego się do liczby organizacji pozarządowych na 1 tysiąc mieszkańców we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego położonych na obszarze Powiatu, była ona niższa od odpowiednich wartości dla województwa śląskiego oraz Polski.

Tabela 48. Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców w latach 2014-2023

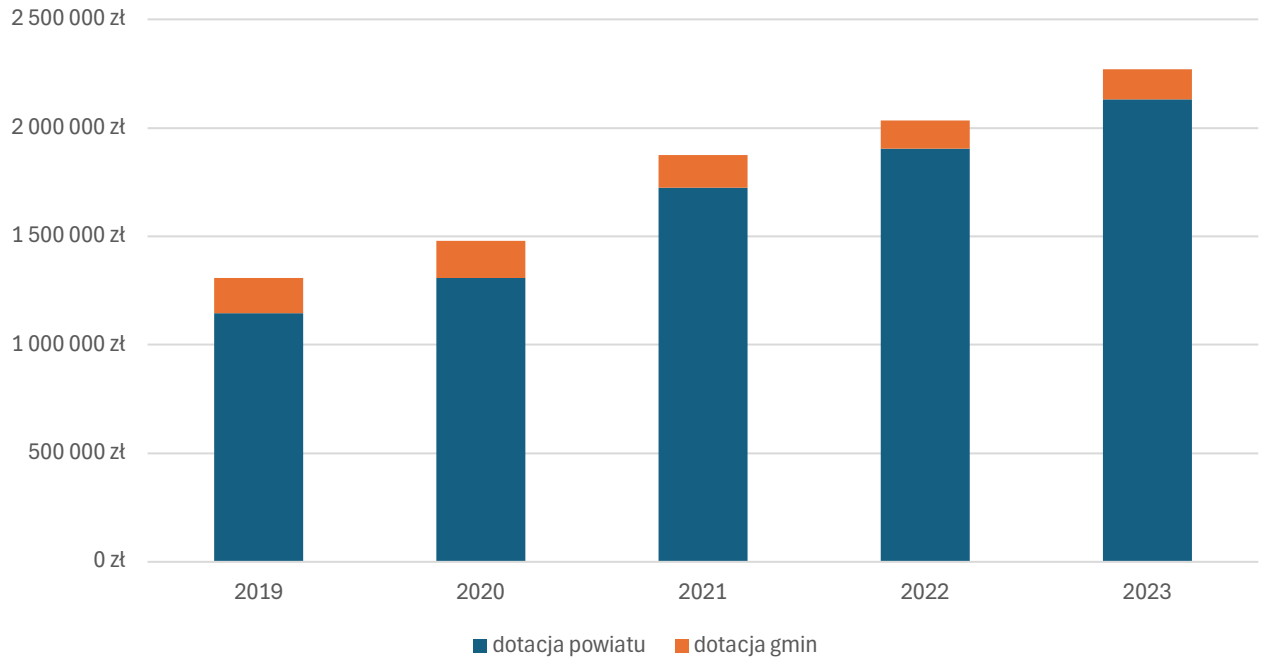
Jednostka	Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców	
	2014	2023
Powiat bieruńsko-lędziński	1,72	2,67
Bieruń	1,94	3,24
Imielin	1,26	2,02
Lędziny	1,67	2,57
Bojszowy	1,86	2,33
Chełm Śląski	1,62	2,70
Polska	3,31	4,56
Śląskie	2,44	3,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Zarówno Samorząd Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego, jak i poszczególne samorządy gminne realizują wsparcie na rzecz organizacji pozarządowych. Dokumentami na podstawie, których realizowana jest interwencja publiczna w tym zakresie są roczne programy współpracy gminy/powiatu z organizacjami pozarządowymi opracowywane i uchwalane na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. W latach 2019-2024 w każdej z analizowanych jednostek samorządu terytorialnego każdego roku funkcjonował tego typu program.

Na podstawie zapisów programów jednostki samorządu terytorialnego położone na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego wspierały organizacje pozarządowe w formie finansowej oraz pozafinansowej. Wyjątkiem w tym zakresie jest gmina Chełm Śląski, w której pomimo corocznego uchwalania przez organ stanowiący programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, w ogłaszanych naborach organizacje pozarządowe nie zgłaszały swoich ofert na realizację zadań publicznych.

Spośród wszystkich analizowanych jednostek samorządu terytorialnego największa pulę środków na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe przekazywał każdego roku Samorząd Powiatu. Średnioroczna wartość wsparcia udzielanego organizacjom pozarządowym w tym trybie w latach 2019-2023 kształtowała się na poziomie niespełna 1,8 mln zł, z czego 1,65 mln zł stanowiła dotacja Powiatu, zaś 150 tys. zł. – dotacja finansowana z budżetów gminnych.

Wykres 80. Środki przekazane organizacjom pozarządowym w ramach współpracy Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego z organizacjami pozarządowymi w latach 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów o stanie powiatu z lat 2019-2023

W latach 2019-2023 spośród gmin położonych na obszarze powiatu, średniorocznie największe środki w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi przekazywało Miasto Bieruń (średnia wartość corocznego wsparcia na poziomie 566 tys. zł) oraz Miasto Imielin (średnia wartość corocznego wsparcia na poziomie 480 tys. zł, z czego ponad 80% przeznaczanych było na rozwój sportu). W przypadku pozostałych samorządów gminnych i miejskich wartość średniorocznego wsparcia na rzecz organizacji pozarządowych wahała się od kilkunastu do kilkudziesięciu tysięcy złotych. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na wartości środków przekazywanych organizacjom pozarządowym przez Gminę Bojszowy w 2023 r. W tym roku na podstawie programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, ogłoszono trzy otwarte konkursy ofert w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach których udzielono wsparcia o łącznej wartości 330 tys. zł.

Tabela 49. Środki przekazane przez samorządy gminne w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Bieruń	533 000 zł	518 000 zł	382 500 zł	505 000 zł	893 400 zł
Lędziny	85 000 zł	95 000 zł	11 000 zł	18000 zł	18000 zł
Bojszowy	16 500 zł	1 500 zł	4 800 zł	14600 zł	355 000 zł
Imielin	436 000 zł	463 950 zł	441 320 zł	510 500 zł	548 000 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz raportów o stanie miasta/gminy za lata 2019-2023

Poza wsparciem finansowym samorządy działające na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego udzielały w latach 2019-2023 wsparcie pozafinansowe na rzecz organizacji pozarządowych. Przykładowe inicjatywy w tym zakresie przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 50. Wybrane formy wsparcia pozafinansowego na rzecz organizacji pozarządowych przez samorząd powiatowy oraz samorządy miejskie/gminne w latach 2019-2023

Jednostka samorządu terytorialnego	Wybrane formy wsparcia pozafinansowego
Powiat Bieruńsko-Lędziński	● zapraszanie przedstawicieli organizacji pozarządowych na posiedzenia komisji Rady Powiatu; ● wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków, w tym m.in. poprzez publikowanie ważnych informacji na stronach internetowych powiatu; ● konsultowanie projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących statutowej działalności organizacji pozarządowych; ● prowadzenie inkubatora organizacji pozarządowych poprzez: a) nieodpłatne udostępnianie, w miarę możliwości, pomieszczeń i sprzętu powiatu na posiedzenia organów tych organizacji, b) nieodpłatne udostępnianie adresu punktu informacyjnego w postaci tzw. Skrzynki kontaktowej, umożliwiającej prowadzenie korespondencji, c) wsparcie techniczne (udostępnienie sprzętu komputerowego, łączy internetowych, środków audiowizualnych, itp.), d) poradnictwo merytoryczne i finansowe dotyczące pozyskiwania środków zewnętrznych; ● nieodpłatnego udostępniania galerii Starostwa Powiatowego na organizację wystaw lokalnych artystów; ● wspólne rozpoznawanie potrzeb społeczności lokalnej i wspólne wspieranie działań służących zaspokojeniu potrzeb; ● promocja bezpłatnej pomocy i edukacji prawnej; ● wypracowanie nowych form współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się sprawami osób niepełnosprawnych przy udziale Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych działającej przy Staroście.
Chełm Śląski	● organizacja otwartych spotkań pomiędzy organizacjami pozarządowymi a przedstawicielami samorządy gminy; ● udostępnianie lokali w budynkach komunalnych gminy na spotkania organizacji pozarządowych; ● użyczanie sprzętu; ● promowanie przez samorząd gminy działalności organizacji pozarządowych.
Bojszowy	● pomoc w ubieganiu się o środki na realizację zadań publicznych z innych źródeł niż budżet gminy, np. udzielanie rekomendacji, ułatwianie kontaktów, udzielanie pożyczek na realizację zadań współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej i innych środków pomocowych; ● promocja działalności organizacji pozarządowych; ● organizowanie konsultacji, szkoleń, paneli, forum wymiany doświadczeń celem podniesienia efektywności działań organizacji pozarządowych; ● przekazywanie informacji o szkoleniach.
Bieruń	● wzajemnie przekazywanie informacji o planowanych działaniach; ● udostępnianie organizacjom pomieszczeń i obiektów gminnych w celu realizacji zadań statutowych; ● współpraca z organizacjami działającymi w obszarach wsparcia przedsiębiorczości; ● rada sportu;

Jednostka samorządu terytorialnego	Wybrane formy wsparcia pozafinansowego
	● spotkania z ochotniczymi strażami pożarnymi.
Imielin	● bezpłatne udostępnianie sali konferencyjnej w budynku Biblioteki Miejskiej w Imielinie; ● korzystanie z obiektów sportowych na terenie Imielina; ● udzielanie pomocy w uzyskaniu lokalu z przeznaczeniem na działalność statutową organizacji; ● pomoc w działalności administracyjnej; ● wparcie merytoryczne i prowadzenie działalności doradczej związanej z funkcjonowaniem organizacji pozarządowych.
Lędziny	● wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności przez organy administracji publicznej i organizacje; ● konsultowanie z organizacjami pozarządowymi projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji pozarządowych; ● konsultowanie projektów aktów normatywnych dotyczących sfery pożytku publicznego; ● prowadzenie serwisu internetowego dla organizacji pozarządowych na stronie internetowej Miasta; ● organizowanie spotkań mieszkańców miasta z przedstawicielami sektora pozarządowego i innymi zainteresowanymi, mających na celu wymianę poglądów dotyczących najważniejszych aspektów funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz rozwój obszarów współpracy; ● współpraca i udzielanie pomocy w zakresie pozyskiwania środków finansowych z innych źródeł, w szczególności poprzez informowanie o aktualnych konkursach.

Źródło: opracowanie własne

Budżet obywatelski

Budżet obywatelski (partycypacyjny) to mechanizm, poprzez który mieszkańcy uzyskują prawo zgłaszania projektów zadań do realizacji z wydzielonej części budżetu, a następnie wyboru w trybie głosowania tych projektów, które przeszły pozytywnie proces weryfikacji.

W powiecie bieruńsko-lędzińskim procedura budżetu obywatelskiego wdrażana jest wyłączenie w Mieście Bieruniu i Mieście Lędziny.

Pierwsza edycja Budżetu Obywatelskiego w Lędzinach odbyła się w 2014 r. (wybór projektów, których realizacja miała odbyć się w 2015 r.). Dotychczas przeprowadzono 11 edycji Budżetu Obywatelskiego (ostatnie głosowanie odbyło się we wrześniu 2024 r.). Głosowanie nad projektami odbywa się w trzech okręgach (nr 1 – Górki-Goławiec, nr 2 – Lędziny, nr 3 – Hołdunów). W każdym okręgu do realizacji wybrany zostaje projekt, który uzyskał największą liczbę głosów. Prawo do oddania głosu na jeden wybrany projekt ma każdy mieszkaniec Lędzin, niezależnie od okręgu, w którym mieszka.

Tabela 51. Budżet Obywatelski w Lędzinach na lata 2018-2025

Budżet Obywatelski na rok…	Liczba zgłoszonych projektów	Liczba projektów poddanych pod głosowanie	Liczba projektów wybranych do realizacji	Wartość projektów wybranych do realizacji	Liczba głosujących
2018	11	10	3	216 670 zł	3058
2019	10	10	3	190 609 zł	3441
2020	9	9	3	247 059 zł	2660
2021	7	7	3	250 000 zł	2992
2022	17	10	3	199 400 zł	1204
2023	10	7	3	250 000 zł	2351
2024	11	8	3	250 000 zł	3541
2025	14	8	3	248 585 zł	3077

Źródło: opracowanie własne na podstawie ledziny.pl

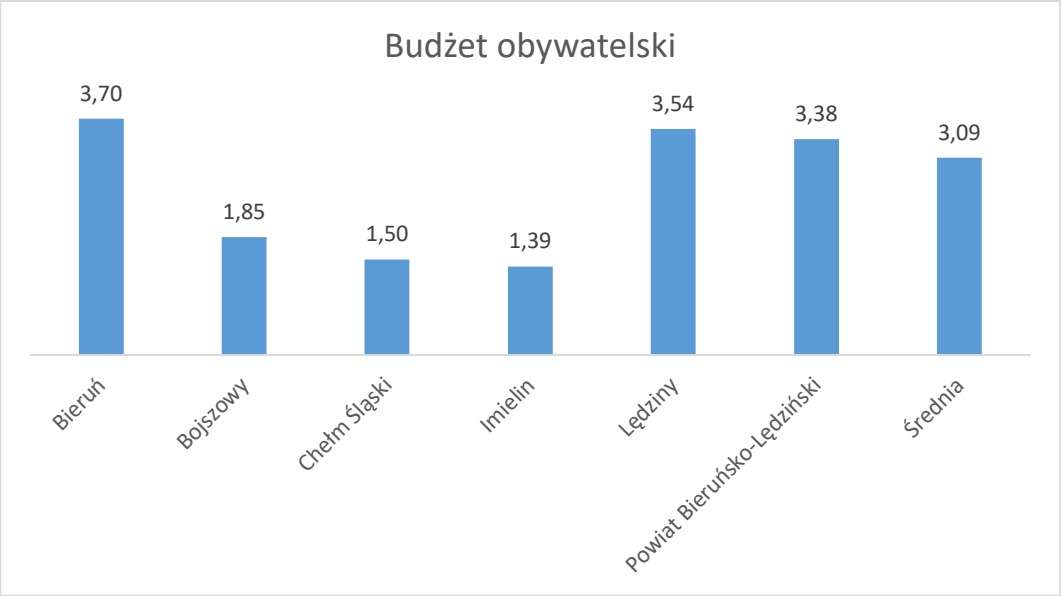
W Mieście Bieruniu pierwsze głosowanie nad Budżetem Obywatelskim przeprowadzono w 2015 r. (wybór projektów, których realizacja miała odbyć się w 2016 r.). Od tego czasu w Bieruniu przeprowadzono dziewięć głosowań nad Budżetem Obywatelskim. Ze względu na pandemię Covid-19 głosowanie nie odbyło się w 2020 r. W drodze głosowanie wybierane są projekty ogólnomiejskie i okręgowe. Prawo udziału w głosowaniu mają mieszkańcy Miasta Bierunia. Głosowanie odbywa się poprzez przydzielenie 1 punktu dowolnemu projektowi z listy projektów ogólnomiejskich dotyczących ogółu mieszkańców Miasta oraz 1 punktu dowolnemu projektowi z listy projektów ogólnomiejskich dotyczących określonego rejonu Miasta. Łącznie mieszkaniec ma do rozdysponowania 2 punkty.

Tabela 52. Budżet Obywatelski Miasta Bierunia na lata 2020-2025

Budżet Obywatelski na rok…	Liczba zgłoszonych projektów	Liczba projektów poddanych pod głosowanie	Projekty wybrane do realizacji	Wartość projektów wybranych do realizacji	Liczba głosujących	Liczba oddanych głosów
2020	37	28	12	876 460 zł	2609	4284
2021	Covid					
2022	18	15	6	393 074 zł	2505	4250
2023	11	11	6	520 000 zł	1217	2193
2024	20	19	7	618 000 zł	2690	4836
2025	31	27	10			1939

Źródło: opracowanie własne na podstawie bierun.budzet-obywatelski.org

Ocena budżetu obywatelskiego przez radnych i urzędników jest bardzo zróżnicowana. Najniżej jest on oceniany w Imielinie i Chełmie Śląskim (1,39, 1,50 w skali 1 - 5), a najwyżej w Bieruniu i Lędzinach, gdzie oceny są relatywnie wysokie (3,54, 3,70 w tej samej skali). Na podobnym poziomie oceniany jest budżet powiatu bieruńsko-lędzińskiego (odpowiednio – 3,38).

Wykres ankiety 34. Ocena budżetu obywatelskiego przez radnych i urzędników (skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Od 2021 r. w Mieście Bieruniu realizowany jest Zielony Budżet Miasta, będący formą konsultacji społecznych mających na celu zdiagnozowanie potrzeb mieszkańców w zakresie szeroko pojętej ekologii, ochrony środowiska i estetyki najbliższego otoczenia, a następnie realizację wybranych zadań publicznych. Celem Zielonego Budżetu jest stworzenie atrakcyjnych dla mieszkańców terenów zielonych oraz włączanie mieszkańców w proces decyzyjny związany ze świadomym i przemyślanym zazielenianiem miasta.

W procesie realizacji Zielonego Budżetu Miasta Bierunia mogą uczestniczyć wszyscy mieszkańcy Miasta. Każdy mieszkaniec Bierunia ma prawo do zgłoszenia jednego projektu. Zgłoszone propozycje projektów nie podlegają powszechnemu głosowaniu, jak ma to miejsce w przypadku Budżetu Obywatelskiego, lecz są weryfikowane w trójetapowej procedurze:

- I etap - Wydział Promocji dokonuje weryfikacji formalnej, a więc pod kątem analizy spełnienia wymogów formalnych;
- II etap – obejmuje weryfikację merytoryczną, którą dokonują właściwe komórki Urzędu Miejskiego w Bieruniu;
- III etap – wersyfikacja dokonywana przez Zespół Oceniający, który wskazuje do realizacji te projekty zgłoszone przez mieszkańców do Zielonego Budżetu Miasta Bierunia, które w najwyższym stopniu wpisują się w założenia Zielonego Budżetu i charakteryzują się największym wpływem na poprawę środowiska naturalnego na terenie miasta oraz estetyki miasta.

Dotychczas zrealizowano cztery edycje Zielonego Budżetu Miasta Bierunia.

Tabela 53. Zielony Budżet Miasta Bierunia na lata 2022-2025

Zielony Budżet Miasta Bierunia na rok:	Projekty wybrane do realizacji	Wartość projektów wybranych do realizacji
2022	6	99 520 zł

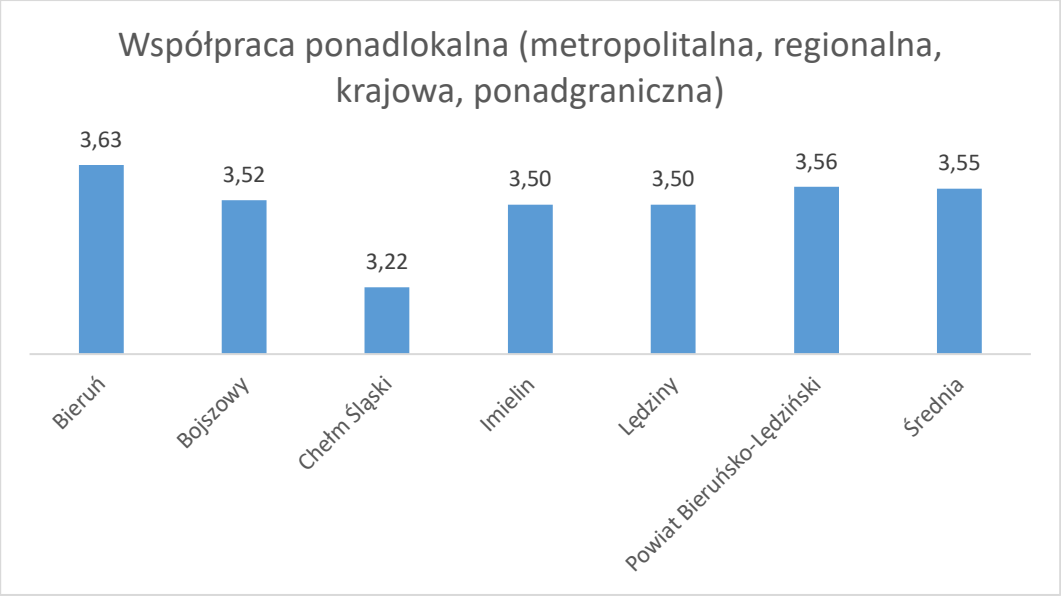
Zielony Budżet Miasta Bierunia na rok:	Projekty wybrane do realizacji	Wartość projektów wybranych do realizacji
2023	5	96 255 zł
2024	6	83 390 zł
2025	6	150 000 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie zielonybierun.budzet-obywatelski.org

Współpraca międzygminna w układzie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym

Samorząd powiatowy oraz poszczególne samorządy gminne aktywnie uczestniczą we współpracy między-samorządowej. Zasadniczą formą realizacji zadań w tym zakresie jest członkostwo jednostek samorządu terytorialnego w krajowych, regionalnych i lokalnych zrzeszeniach (korporacjach) samorządowych.

Uprzedzając dalszy wywód, należy zaznaczyć, że w opinii radnych i urzędników poziom współpracy między-instytucjonalnej JST z obszaru Powiatu należy ocenić pozytywnie. Przedstawia to poniższy wykres ankiety.

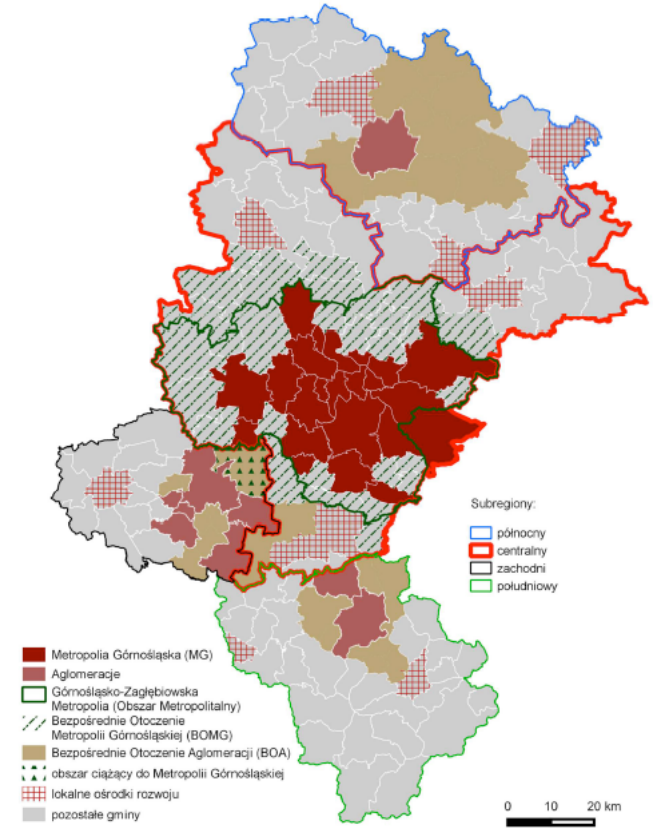
Wykres ankiety 35. Ocena współpracy między organizacyjnej na różnych poziomach terytorialnych w układzie gmin (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Współpraca subregionalna

Samorząd Województwa Śląskiego już w pierwszej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego (uchwalonej w dniu 25 września 2000 r.) zdecydował się na zdefiniowanie czterech tzw. subregionów. Celem ich wyznaczenia była organizacja procesów rozwojowych w oparciu o istniejące powiązania funkcjonalne, gospodarcze i społeczno-historyczne. Podział na subregiony był kontynuowany w kolejnych dokumentach strategicznych, zarówno w Strategii Rozwoju Województwa jak i Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa (wyjątkiem w tym zakresie nie są obecnie

obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego oraz regionalna strategia rozwoju, w której subregiony określone zostały jako specyficzny rodzaj miejskiego obszaru funkcjonalnego). Podział przestrzeni regionalnej znajdował również swoje odzwierciedlenie w dokumentach wdrożeniowych, związanych m.in. z realizacją polityki spójności Unii Europejskiej (w perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020 w ramach subregionów wdrażane były w województwie śląskim ZIT/RIT. Z kolei w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 w subregionach wdrażane są ZIT).

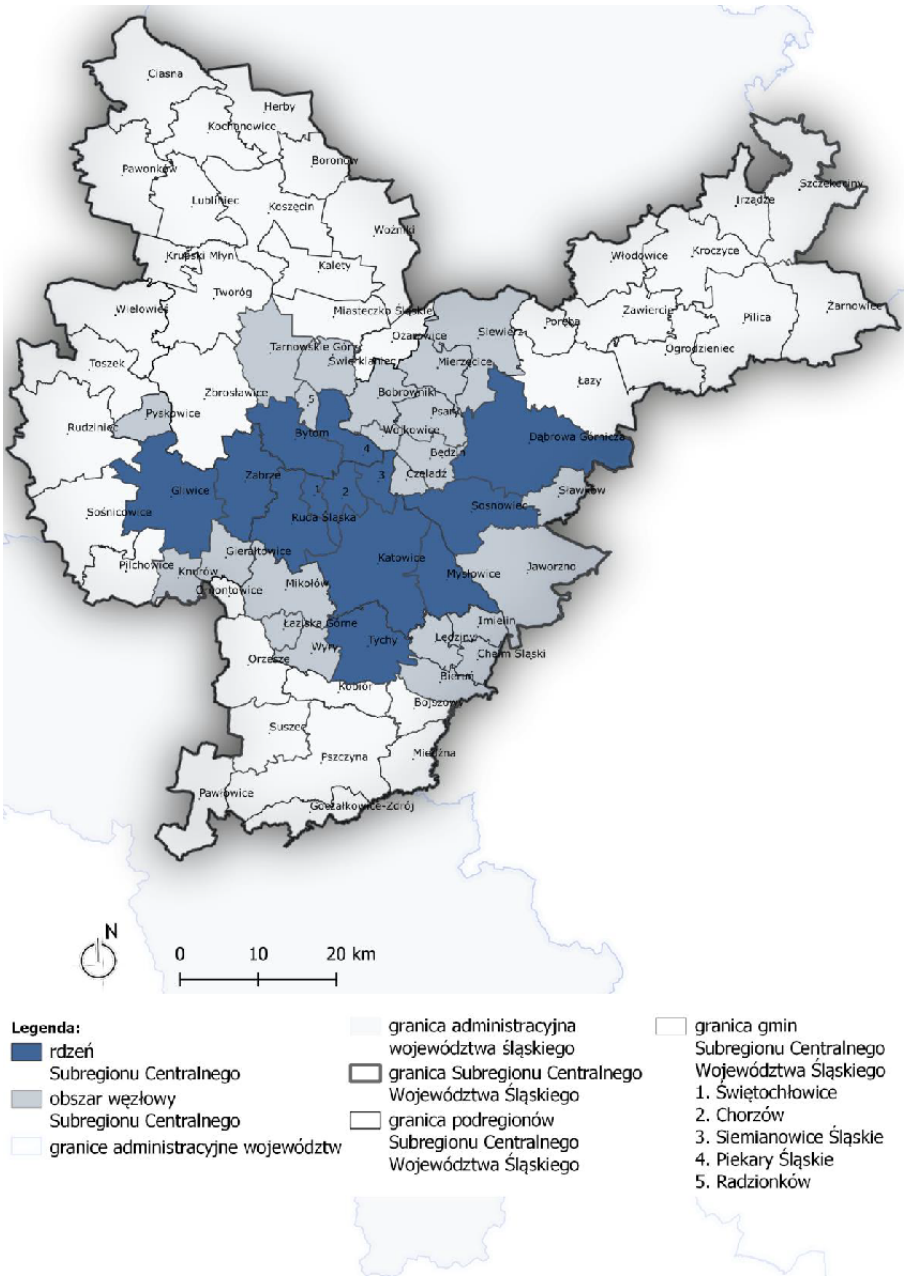

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 27. Subregiony województwa śląskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030", s. 97.

Powiat bieruńsko-lędziński oraz pięć położonych na jego obszarze gmin zaliczonych zostało do Subregionu Centralnego, którego zasięg przestrzenny obejmuje 14 miast na prawach powiatu (tj. Bytom, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jaworzno, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy, Zabrze) oraz osiem powiatów ziemskich (będziński, bieruńsko-lędziński, gliwicki, lubliniecki, mikołowski, pszczyński, tarnogórski, zawierciański) i zlokalizowane na ich terenie gminy. Bieruń, Chełm Śląski, Imielin i Lędziny stanowią cześć tzw. obszaru węzłowego Subregionu Centralnego.

Rysunek 28. Subregion Centralny

Źródło: Strategia Rozwoju Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r., s. 16.

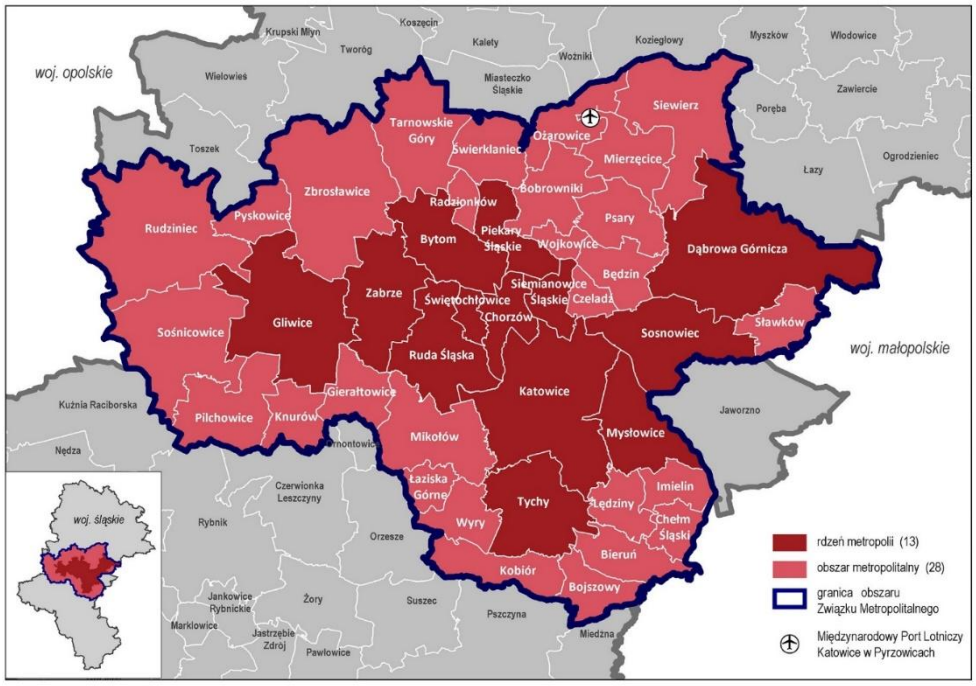
Jednostki samorządu terytorialnego (w tym samorządy powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz pięciu wchodzących w jego skład gmin) położone na obszarze Subregionu powołały do życia Związek Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego będący samorządnym stowarzyszeniem gmin i powiatów, działającym na rzecz wsparcia idei samorządności lokalnej, ochrony wspólnych interesów, wymiany doświadczeń, promocji osiągnięć oraz realizacji wspólnych przedsięwzięć i inwestycji.

Zgodnie ze statutem Związku (tekst jednolity z dnia 25 czerwca 2024 r.) do jego zadań należy w szczególności:

- pełnienie funkcji Związku ZIT w odniesieniu do Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,
- realizacja zadań dotyczących wdrażania projektów dofinansowanych z funduszy krajowych i europejskich, w tym pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, w tym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
- realizacja zadań związanych z pełnieniem funkcji Związku ZIT dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach RPO WSL.

Współpraca metropolitalna

Wszystkie gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego są członkami działającego na obszarze województwa śląskiego związku metropolitalnego – Górnośląsko-Zagłębiowski Związek Metropolitalny. W skład GZM wchodzi 41 gmin, spośród których 13 stanowi rdzeń GZM (strefa centralna), zaś pozostałe 23 stanowi otoczenie rdzenia GZM (strefa uzupełniająca). Wszystkie gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego położone są na obszarze strefy uzupełniającej.

Rysunek 29. Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

Źródło: https://infogzm.metropoliagzm.pl/mapy/mapy-rastrowe-i-grafiki/#group-1

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia została powołana oraz prowadzi działania na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim. Zgodnie z przepisami zawartymi w art. 12 tejże ustawy GZM realizuje zadania związane z:

- kształtowaniem ładu przestrzennego;
- rozwojem społecznym i gospodarczym obszaru związku metropolitalnego;
- planowaniem, koordynacją, integracją oraz rozwojem publicznego transportu zbiorowego, w tym transportu drogowego, kolejowego oraz innego transportu szynowego, a także zrównoważona mobilność miejska;
- metropolitalnymi przewozami pasażerskimi;

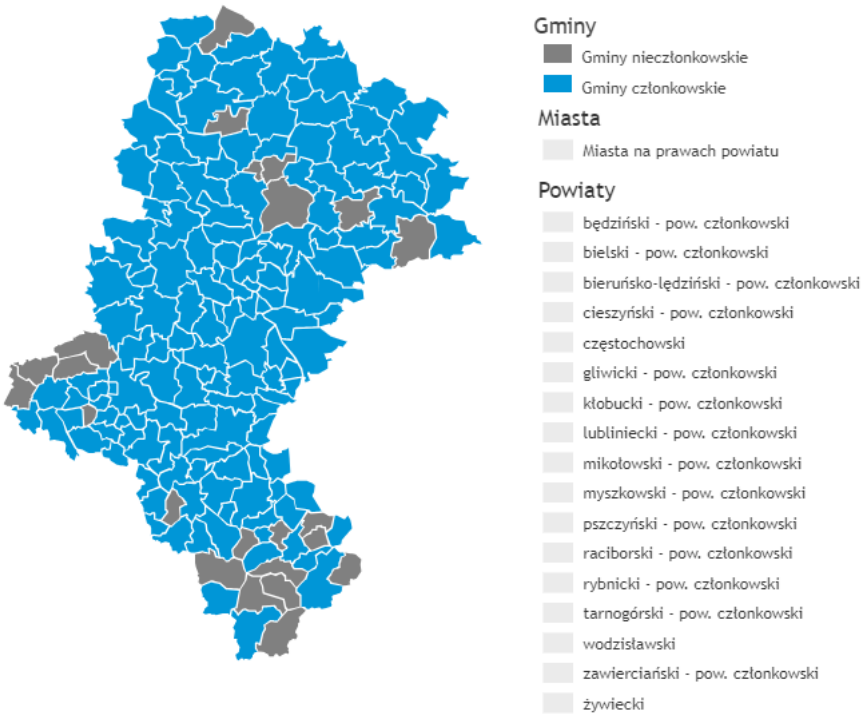
- współdziałaniem w ustalaniu przebiegu dróg krajowych i wojewódzkich na obszarze związku metropolitalnego;
- promocją związku metropolitalnego i jego obszaru.

Ponadto GZM może realizować zadania należące do zakresu działania gminy, powiatu lub samorządu województwa albo koordynować realizację tych zadań na podstawie porozumienia zawartego z jednostką samorządu terytorialnego lub ze związkiem jednostek samorządu terytorialnego (art. 12 ust. 2).

Współpraca międzysamorządowa (wymiar regionalny)

Wszystkie gminy położone na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz Samorząd Powiatu są członkami Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, zrzeszającego 158 jednostek samorządu terytorialnego z województwa śląskiego. Misją Związku jest służba na rzecz dobra publicznego w województwie śląskim poprzez wspieranie społeczności i samorządów lokalnych w drodze:

- integrowania na płaszczyźnie regionalnej śląskich gmin i powiatów,
- wspierania i promocji samorządności lokalnej,
- kształtowania wspólnej polityki samorządów lokalnych i lobbingu samorządowego,
- wspierania inicjatyw na rzecz rozwoju gmin i powiatów,
- profesjonalnego szkolenia, doradztwa, wymiany doświadczeń i upowszechniania modelowych rozwiązań w zakresie rozwoju lokalnego i zarządzania w gminach i powiatach.

Rysunek 30. Jednostki samorządu terytorialnego należące do Śląskiego Związku Gmin i Powiatów

Źródło: https://silesia.org.pl/gminy-i-powiaty/

Stowarzyszenie Gmin Górniczych

Chełm Śląski i Lędziny należą do Stowarzyszenia Gmin Górniczych w Polsce, które skupia 24 gminy z województw śląskiego, małopolskiego, lubelskiego oraz dolnośląskiego. W latach 1999-2022 członkiem Stowarzyszenia był również Bieruń. W dniu 27 października 2022 roku została podjęta uchwała Nr XI/20/2022 Rady Miejskiej w Bieruniu w sprawie wystąpienia Bierunia ze Stowarzyszenia Gmin Górniczych w Polsce.

Celami statutowi Stowarzyszenia są m.in.:

- ochrona środowiska naturalnego tych gmin przed degradacją spowodowaną działalnością geologiczną i górniczą,
- przeciwdziałanie dyskryminacji gmin górniczych poprzez działanie na rzecz równoprawnego traktowania wobec innych podmiotów prawa,
- dążenie do zmiany niekorzystnych dla gmin górniczych uregulowań prawnych i troska o właściwe rozwiązania finansowo-prawne w nowo tworzonych aktach prawnych,
- dążenie do zabezpieczenia interesów gmin górniczych w procesie restrukturyzacji polskiego górnictwa,
- tworzenie warunków dla aktywizacji rynku zatrudnienia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w gminach górniczych.

Lokalne Grupy Działania

Na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego działalność prowadzi Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Pszczyńska”, które łączy podmioty gospodarcze, samorządy, organizacje pozarządowe oraz osoby fizyczne we wspólnym działaniu na rzecz rozwoju lokalnego. Stowarzyszenie powołane zostało do życia w 2008 r., zaś od 2015 r. jego członkami są Bojszowy (od 1 stycznia) i Bieruń (od 1 kwietnia).

Rysunek 31. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Pszczyńska”

Źródło: https://lgdziemiapszczynska.pl/obszar-dzialania/

Inne formy współpracy międzysamorządowej

Powiat bieruńsko-lędziński jest członkiem Związku Powiatów Polskich. Z kolei Bieruń (od 2019 r.) należy do Związku Miast Polskich. Ponadto jednostki samorządu terytorialnego z obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego współpracują miedzy sobą w formule Konwentu Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego.

Miasta Partnerskie

Współpracę w formacie miast partnerskich prowadzą:

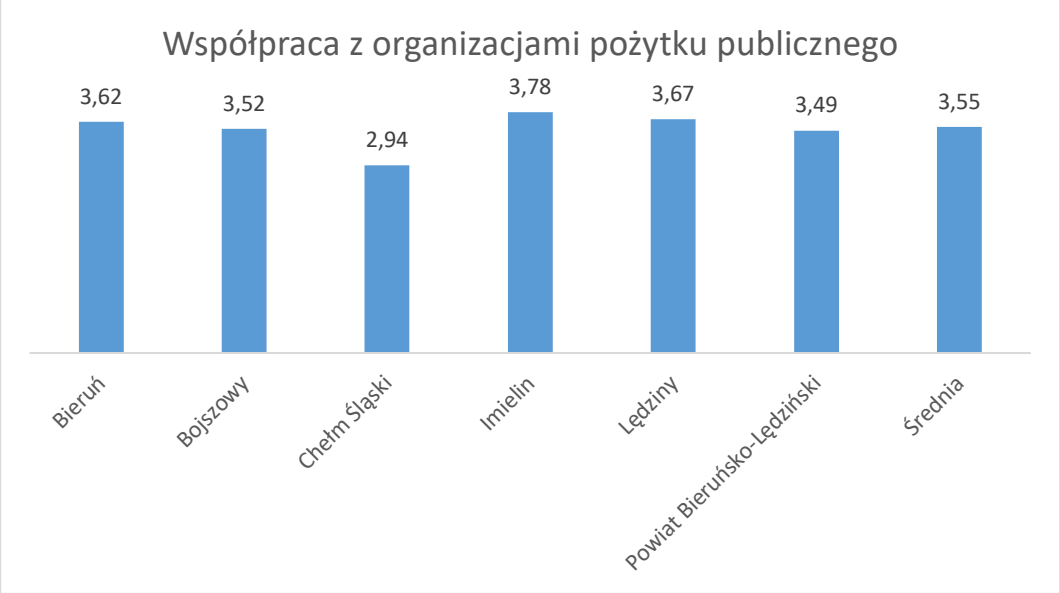
- Bieruń - Gundelfingen (Niemcy), Moravsky Beroun (Czechy), Ostróg (Ukraina), Meung sur Loire (Francja);
- Lędziny – Revuca (Słowacja), Roccagorga (Włochy), Uniczow (Czechy).

Wspólnie partnerami zagranicznymi oba miasta podejmują działania m.in. w zakresie:

- wymiany doświadczeń gospodarczych,
- wymiany kulturalnej i sportowej,
- rozwoju kontaktów pomiędzy szkołami podstawowymi i ponadpodstawowych,
- współpracy pomiędzy administracjami lokalnymi.

***

Radni i urzędnicy relatywnie wysoko ocenili poziom współpracy samorządów z organizacjami pożytku publicznego. Poniższy wykres ankiety przedstawia to w układzie gmin PBL.

Wykres ankiety 36. Ocena współpracy JST z obszaru Powiatu z organizacjami pożytku publicznego (w skali 1 – 5).

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety do radnych i urzędników.

Promocja JST z obszaru Powiatu

W strukturze pięciu, spośród sześciu urzędów obsługujących jednostki samorządu terytorialnego stanowiące przedmiot analizy zidentyfikowano komórki organizacyjne, w których zakresie obowiązków znajdują się działania na rzecz promocji gminy lub powiatu. Jednostki takowej nie zidentyfikowano wyłącznie w przypadku Urzędu Gminy Chełm Śląski.

Tabela 54. Komórka organizacyjna odpowiedzialna za promocję JST w powiecie bieruńsko-lędzińskim

Urząd	Komórka organizacyjna odpowiedzialna za promocję
Starostwo Powiatowe w Bieruniu	Wydział Promocji, Kultury i Sportu
Urząd Miejski w Bieruniu	Wydział Promocji Miasta
Urząd Miasta Lędziny	Doradca ds. Promocji Miasta i Współpracy z Przedsiębiorcami
Urząd Miasta Imielin	Referat Organizacyjny
Urząd Gminy Bojszowy	Referat Organizacyjny, Spraw Obywatelskich i Społecznych

Źródło: opracowanie własne

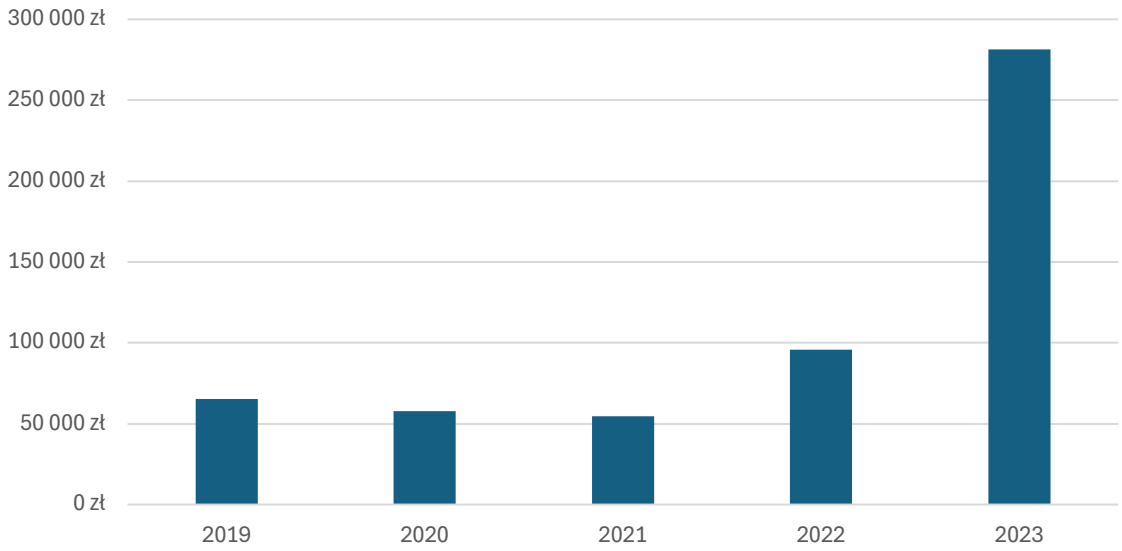
W przypadku tylko jednej jednostki samorządu terytorialnego położonej na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego funkcjonuje strategia promocji. Dokument taki został przygotowany i uchwalony w maju 2017 r. w Bieruniu (Strategia Promocji Miasta Bierunia). Nie oznacza to jednakże, że zarówno Samorząd Powiatu oraz poszczególne samorządy gminne nie prowadzą działalności w zakresie promocji.

Analiza raportów o stanie powiatu przygotowanych przez Zarząd Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego w larach 2020-2024 wskazuje na szereg działań promocyjnych podejmowanych przez samorząd nakierowanych na budowanie spójnego i pozytywnego wizerunku powiatu bieruńsko-lędzińskiego oraz popularyzację jego szkół, wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych z wykorzystaniem przede wszystkim wydawnictw własnych, prasy, radia, mediów społecznościowych. Ponadto w analizowanym okresie realizowane były wydarzenia istotne społecznie i patriotycznie. Promocja powiatu realizowana była zarówno poprzez działania o charakterze:

- cyklicznym (np. udzielanie wsparcia realizowanemu od 2020 r. Biegowi ze Światłem Pokoju (wydarzenie mające na celu upamiętnienie ofiar „marszy śmierci" z KL Auschwitz); organizację uroczystości wręczenia nagród Starosty w dziedzinie przedsiębiorczości Tytan (lata 2022-2023); publikację informatora powiatowego „powiatbl.pl" oraz kalendarzy powiatowych);
- okazjonalnym (np. 2023: Organizacja uroczystej gali samorządowej z okazji 25-lecia Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego; Wsparcie finansowe publikacji książki pn. „Wędrówki po historycznych miejscach Nowego Bierunia"; 2022: Wsparcie rzeczowe festynu integracyjnego organizowanego przez SP nr 2 im. G. Morcinka w Lędzinach; Współorganizacja „Gali Honorowych Dawców Krwi; 2021: Wsparcie rzeczowe XXIII Rajdu Jesiennego; Wsparcie rzeczowe Pikniku Rodzinnego w Międzyrzeczu; 2020: przygotowanie nowej strony internetowej samorządu powiatowego wg standardu WCAG 2.1.).

Łączna wartość zadań związanych z promocją powiatu zrealizowanych w tym okresie przez Wydział Promocji, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego w Bieruniu wynosi 554 tys. zł. Wydatki na realizację zdań związanych z promocją powiatu w kolejnych latach przedstawiono na poniższym wykresie.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres 81. Wydatki na promocję powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie powiatu bieruńsko-lędzińskiego za lata 2019-2023

Analiza raportów o stanie gminy (miasta) przygotowywanych przez samorządy lokalne funkcjonujące w ramach powiatu bieruńsko-lędzińskiego pozwoliła na zidentyfikowanie szeregu interesujących działań promocyjnych. W tym kontekście wskazać należy m.in. na:

- Walentynki po Bieruńsku - kampania o zasięgu ogólnokrajowym promująca udział mieszkańców w obchodach odpustu ku czci św. Walentego wraz z promocją konkursu na najoryginalniejszą bieruńską walentynkę z życzeniami po śląsku, łącząc tradycję regionalną z nowoczesnymi formami świętowania (Bieruń 2023);
- podcast „Zakochaj się w Bieruniu" – w 2023 wyprodukowano 10 odcinków, prezentujących różnorodne aspekty życia lokalnego, historii i atrakcji Bierunia (Bieruń 2023);
- upowszechnianie logo „Bieruń Ci przaje" oraz uruchomienie możliwości zakupu gadżetów miejskich sygnowanych logiem „Bieruń Ci przaje" (Bieruń 2020);
- Gazeta Miejska Lędziny (od 2019 r.), a wcześniej (od 2003 r.) Biuletyn Informacyjny Lędziny "Lędziny-teraz!" (Lędziny);
- Prowadzenie (od 2018 r.) profilu na portalu społecznościowym Facebook, będącym źródłem informacji o bieżących działaniach gminy, w tym również mających na celu budowanie korzystnych relacji z odbiorcami. W 2023 r. gminny funpage miał 4 tys. obserwujących (wzrost o 500 w stosunku do 2022 r.) (Bojszowy);
- „Nasza Rodnia" – bezpłatny biuletyn informacyjny przygotowywany i wydawany każdego miesiąca przez pracowników urzędu gminy. Publikacja cieszy się dużą popularnością, wydawany nakład 1200 egzemplarzy rozchodzi się w 99 %. Od 2023 r. miesięcznik jest dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.bojszowy.pl. (Bojszowy 2023).

Analiza strategiczna – SWOT

Analizę strategiczną przeprowadzono w formie zestawienia silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, zgodnie z metodyką opisaną w rozdziale: Uwagi metodyczne na str. 5.

SWOT gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego i powiatu przedstawiono w formie tabelarycznej z podziałem na kwestie przestrzenne, społeczne, gospodarcze i zarządcze. Zapisy dotyczące całego Powiatu poprzedzają ewentualne obserwacje dotyczące poszczególnych gmin.

Tabela 55. Analiza strategiczna obszaru problemowego PRZESTRZEŃ / INFRASTRUKTURA

PRZESTRZEŃ / INFRASTRUKTURA	
SILNE STRONY	**SŁABE STRONY**
Położenie na obszarze Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym – jednym z największych miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce oraz GZM	*Występowanie obszarów ze szkodami górniczymi*
Obszary o wybitnych walorach przyrodniczych i duża różnorodność krajobrazowa powiatu	*Niewiele cennych terenów objętych formami ochrony przyrody*
Powiązania komunikacyjne drogowe, w szczególności z dużymi miastami (Katowice, Kraków)	*Niewystarczające połączenia kolejowe*
Budowa trasy ekspresowej S1	*Niska jakość dróg gminnych*
Rozwinięta sieć przystanków komunikacji publicznej zapewniających dobrą dostępność pieszą od miejsca zamieszkania	*Niedostateczna sieć i jakość połączeń transportu publicznego zarządzanego przez GZM* *Nierozwinięta sieć połączeń lokalnych (wewnętrznych)* *Krytyczna ocena transportu publicznego przez społeczeństwo*
Systematyczna poprawa jakości powietrza na terenie województwa	*Przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10*
	Brak stałego monitoringu jakości powietrza na terenie Powiatu
	Ogólnie zły stan wszystkich wód powierzchniowych w Powiecie
	Ogólnie słaby stan większości jednolitych części wód podziemnych
	Występowanie na terenie Powiatu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i podtopieniami
Występowanie na terenie Powiatu licznych obszarów i obiektów o wysokich` wartościach kulturowych, a w tym – obiektów wpisanych do rejestru zabytków	*Zły stan zespołów podworskich i obiektów dziedzictwa poprzemysłowego*
Tendencja do uzupełniania istniejących struktur zurbanizowanych	*Występowanie rozległych i rozproszonych struktur przestrzennych o bardzo niskiej intensywności o utrudnionym dostępie do infrastruktury, co nie sprzyja ekonomice wykorzystania przestrzeni*

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

PRZESTRZEŃ / INFRASTRUKTURA	
	Brak czytelnych układów komunikacji wewnętrznej w strukturze obszarów zabudowanych
Znaczne rezerwy terenowe dla rozwoju wszelkiego typu działalności (gospodarczej, mieszkaniowej i rekreacyjnej), zwłaszcza wobec wygaszania działalności górniczej	*Niekontrolowana urbanizacja stref podmiejskich metropolii oraz uciążliwości związane z rozwojem transportu metropolitalnego*
Pozytywna ocena jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych przez społeczeństwo	*Dwubiegunowe układy osiedleńcze Bierunia i Lędzin, wymagające integracji funkcjonalno-przestrzennej* *Lokalne centra gminne o niedostatecznym programie funkcjonalnym (usługi) jako czynników miastotwórczych, szczególnie w gminach miejskich*
Dobra dostępność, w tym piesza, usług podstawowych w gminach Powiatu (w odniesieniu do regionu i kraju)	*Brak powiązania gmin ścieżkami rowerowymi*
Rozwinięta sieć terenów zielonych i rekreacyjnych	*Niski poziom zagospodarowania i jakości technicznej terenów zielonych i sportowych*
Postępująca dekarbonizacja	
Średnia powierzchnia użytkowa mieszkań, jak i powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę przewyższają parametry charakteryzujące województwo i kraj	*Struktura budownictwa mieszkaniowego oparta na budownictwie jednorodzinnym nie odzwierciedla faktycznych potrzeb mieszkaniowych, przez co sytuacja mieszkaniowa kształtuje się poniżej standardu zarówno krajowego, jak i regionalnego*
	Niska ocena sytuacji mieszkaniowej w Powiecie przez społeczeństwo, pomimo niezłych wskaźników statystycznych
	Niska jakość sieci internetowej w opinii społeczeństwa
Plany ogólne stanowią potencjał do korekt i koordynacji polityk przestrzennych w obrębie PBL	*Niskie pokrycie planistyczne, znaczące rozdrobnienie MPZP, brak efektywnej kontroli rozwoju przestrzennego*
MPZP preferują funkcje mieszkaniowe z naciskiem na zabudowę jednorodzinną, stanowiącą kontynuację tradycji przestrzennej i wiejskiego charakteru krajobrazu.	*W większości gmin obszary objęte MPZP wykraczają poza tereny już zabudowane utrwalając dekoncentrację zabudowy*
	Niewielki udział jednostek samorządu terytorialnego we własności gruntów ogranicza ich możliwości inwestycyjne (inwestycje celu publicznego, zamiana gruntów)
UWAGI ADRESOWANE DO POSZCZEGÓLNYCH GMIN	
Pokrycie miasta MPZP (Bieruń)	*Niskie okrycie MPZP (Lędziny, Bojszowy)*
Ścieżki rowerowe (Bieruń)	*Niedostateczna siatka połączeń komunikacyjnych między dzielnicami (Lędziny)*
	Brak sieci gazowej (Bojszowy)

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

PRZESTRZEŃ / INFRASTRUKTURA	
	Brak ścieżek rowerowych (Bojszowy)
	Niewydolna oczyszczalnia ścieków (Bojszowy)
	Niski stan techniczny melioracji wodnych (Bojszowy)
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
Rewitalizacja linii kolejowych nr 140/169/179/885/138 połączenia: Orzesze Jaśkowice – Tychy – Baraniec – KWK Piast – Nowy Bieruń – Oświęcim" na liście rezerwowej projektów regionalnych 2021-2027 Krajowego Programu Kolejowego	
Realizacja przedłużenia drogi S1 na terenie Słowacji	
	Długotrwały i kosztowny proces przekształcania terenów pokopalnianych (w tym remediacja) należących do Skarbu Państwa. Niewielki wpływ JST na przyszłe ich zagospodarowanie
Potencjał rozwojowy sieci lokalnej międzygminnego transportu publicznego powiązanego węzłami przesiadkowymi (np. Imielin, Bieruń) z siecią GZM	
Potencjał koordynacji planistycznej pomiędzy gminami w przypadku terenów przylegających do realizowanej trasy S1 dla zachowania ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej	*Brak koordynacji planowania przestrzennego w większej skali (powiatu). Może to skutkować potencjalnymi konfliktami przestrzennymi z jednej strony, z drugiej zaś nie wykorzystaniem w skali powiatu wszystkich potencjałów wynikających z ciągłości funkcji i struktury przestrzeni*

Źródło: opracowanie własne

Tabela 56. Analiza strategiczna obszaru problemowego SFERA SPOŁECZNA

SFERA SPOŁECZNA	
SILNE STRONY	**SŁABE STRONY**
Stabilna sytuacja demograficzna Powiatu na tle województwa śląskiego	*Ujemne wartości przyrostu naturalnego w Powiecie po roku 2017*
Tożsamość społeczeństwa Powiatu oparta o tradycje górnicze i przemysłowe	*Starzenie się społeczeństwa Powiatu, dotyczące wszystkich gmin*
	Odpływ młodzieży do dużych miast
Wzrost poziomu edukacji i zdawalność egzaminu maturalnego (na tle Polski i woj. śląskiego)	*Spadek czytelnictwa w Powiecie*
Ośrodki kultury działające we wszystkich gminach powiatu	*Niższe niż w poprzedniej dekadzie uczestnictw w kulturze*

SFERA SPOŁECZNA	
	Gorsze niż w przypadku województwa i Polski wskaźniki usług medycznych w Powiecie
Niski odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w Powiecie (zarówno poniżej kryterium dochodowego jak i ogółem) na tle województwa i kraju	*Niższy niż w Polsce i województwie odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach*
Bardzo dobra opieka dzienna dla seniorów - UTW, dzienny dom seniora, koła emerytów i rencistów (powiat + gminy)	*Brak całodobowej opieki osób starszych i niepełnosprawnych*
Otwartość przedsiębiorców na młodzież	*Brak centrum zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Powiecie*
Obecność zamożnych emerytów	*Brak centrum opiekuńczo-mieszkalnego*
Dobra dostępność do obiektów sportowych (gminy, powiat)	*Niewystarczająca ilość rodzin zastępczych*
Bogata oferta zajęć sportowych	*Zmiana systemu pomocy społecznej - mniej osób korzystających z uwagi na sytuację finansową o wzrost problemów opiekuńczo - wychowawczych, przemocy, zaburzeń psychicznych w rodzinach do tej pory nie korzystających z pomocy społecznej*
Niski na tle województwa i Polski wskaźnik przestępczości	*Spadek wykrywalności sprawców przestępstw w powiecie*
Poprawa bezpieczeństwa na drogach Powiatu	*Niska ocena przez społeczeństwo poziomu przygotowania Powiatu i gmin do zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu publicznemu (wojna, zamieszki, itp.)*
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
Uczestnictwo Polski w międzynarodowych organizacjach podnoszących bezpieczeństwo obywateli, jak NATO i Unia Europejska	*Ryzyko wybuchu pełnoskalowej wojny pomiędzy Rosją i krajami NATO*
Spowolnienie zagrożeń związanych z kryzysem klimatycznym	*Społeczne konsekwencje dekarbonizacji*
Perspektywa napływu mieszkańców, związana z realizacją inwestycji transportowych	*Brak świadomości społecznej konsekwencji szybkiego rozwoju technologicznego*
Mobilność społeczeństwa polskiego	*Niska świadomość ekologiczna mieszkańców*

Źródło: opracowanie własne

Tabela 57. Analiza strategiczna obszaru problemowego GOSPODARKA

GOSPODARKA	
SILNE STRONY	**SŁABE STRONY**
Dostęp do rynku pracy, infrastruktury i usług wyższego rzędu, związany z położeniem geograficznym Powiatu (w tym – bliskość dużych miast)	*Konieczność transformacji gospodarczej skutkująca odejściem znacznego odsetka pracowników Powiatu z sektora wydobywczego*

GOSPODARKA	
Rozwój usług związanych z rekreacją i turystyką oraz funkcji mieszkaniowej z uwagi na bezpośrednie otoczenie rdzenia metropolii	*Konkurencja gospodarcza silniejszych ośrodków rdzenia metropolii*
Tradycje przedsiębiorczości	*Wskaźnik przedsiębiorczości znacząco niższy niż średnia dla kraju i regionu*
	Niechętna biznesowi polityka władz lokalnych w opinii przedsiębiorców
	Niewystarczające informacje dla potencjalnych inwestorów (wg społeczeństwa)
Znacząca rola przetwórstwa przemysłowego w powiecie, większa niż w kraju i województwie śląskim	
Dostępność kapitału inwestycyjnego i wysoki poziom inwestycji przemysłowych w Powiecie na tle województwa i kraju	
Wysoka i znacznie przekraczająca średnią dla województwa i Polski dynamika produkcji przemysłowej w Powiecie	
Rozwój specjalnej strefy ekonomicznej i bogata oferta terenów inwestycyjnych	
Potencjał turystyczny powiatu wynikający z zasobów przyrodniczych i położenia w pobliżu konurbacji Śląskiej	*Słabo rozwinięta infrastruktura noclegowa i gastronomiczna w powiecie*
	Niski poziom wykorzystania potencjału turystycznego zalewu w opinii społeczeństwa
Niski poziom bezrobocia na tle województwa i kraju	
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
Imigracja uzupełniająca braki na ryku pracy	*Przekształcenia branży motoryzacyjnej związane z rozwojem elektromobilności*
Praca zdalna	*Wzrost zapotrzebowania na wykwalifikowanych pracowników*
	Koszty zagospodarowania terenów pogórniczych
Automatyzacja, robotyzacja, sztuczna inteligencja	*Możliwość ataków cyberterrorystycznych*
Wysoka kultura cyfrowa młodzieży	
Rozwój funkcji rekreacyjnej, turystyki weekendowej i agroturystyki	

Źródło: opracowanie własne

Tabela 58. Analiza strategiczna obszaru problemowego ZARZĄDZANIE POWIATEM I GMINAMI PBL

ZARZĄDZANIE POWIATEM I GMINAMI PBL	
SILNE STRONY	**SŁABE STRONY**
Tradycje i doświadczenie gmin Powiatu w zakresie strategicznego planowania rozwoju społeczno-gospodarczego	
Wzrost dochodów i wydatków budżetów JST latach 2014-2023, zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na mieszkańca	*Malejący udział dochodów własnych w dochodach JST w Powiecie*
Wzrost wartości nieruchomości w latach 2018-2023 będących własnością JST w PBL	*Niewystarczające środki na rewitalizację*
Ogólnie aktywna polityka inwestycyjna w minionych dziesięciu latach prowadzona przez JST z obszaru Powiatu	*Ograniczona skala wykorzystania instrumentów stymulujących aktywność obywatelską (np. budżet partycypacyjny)*
Aktywne wykorzystanie funduszy pomocowych: krajowych i europejskich przez JST, szczególnie na realizację projektów z zakresu ochrony środowiska, energetyki, edukacji, opieki społecznej i transportu	
Zdolność do pozyskania finansowania znacznej części aktywności inwestycyjnej z funduszy zewnętrznych JST z obszaru PBL	*Uzależnienie rozwoju lokalnego od środków zewnętrznych*
	Niekorzystny bilans pokrycia planistycznego w gminach Powiatu na tle województwa śląskiego (z wyjątkiem Bierunia)
Stabilne i umiarkowanie prorozwojowe polityki przestrzenne gmin Powiatu, z naciskiem położonym na zabezpieczenie funkcji mieszkaniowych.	*Polityka przestrzenna gmin Powiatu odzwierciedla relatywnie niski popyt inwestycyjny (z wyjątkiem Bierunia)*
Aktywna (z wyjątkiem Chełmu Śląskiego) polityka gmin Powiatu w sferze rewitalizacji	*Brak planów wykorzystania środków prywatnych w celu realizacji działań rewitalizacyjnych*
Aktywne prowadzenie współpracy międzygminnej w układzie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym	*Słaby przepływ informacji pomiędzy gminami i powiatem w różnych obszarach*
Udzielanie przez JST z obszaru powiatu wsparcia finansowego i pozafinansowego na rzecz NGO	*Niższy niż województwie i kraju wskaźnik liczby NGO na 1 tysiąc mieszkańców we wszystkich JST w obszarze Powiatu*
Dobra współpraca PCPR - OPS	*Brak spotkań organizacyjnych pomiędzy instytucjami kultury*
	Słaba promocja walorów turystycznych powiatu w Metropolii i za pomocą kanałów komunikacyjnych Metropoli (np. VisitGZM)
	Słaba promocja zajęć sportowych (Bojszowy) i oferta

ZARZĄDZANIE POWIATEM I GMINAMI PBL	
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
Dostępność środków pomocowych, zwłaszcza Unii Europejskiej	*Konieczność przygotowania się przez JST (wdrożenia procedur bezpieczeństwa) w związku z zagrożeniem pełnoskalową wojną Rosji i NATO*
Powstawanie na poziomie krajowym i UE mechanizmów (w tym o charakterze finansowym) premiujących współpracę ponadlokalną	*Możliwość pojawienia się zagrożeń o charakterze pandemicznym, wynikających z procesów globalizacji*
Ustrojowe (formalno-prawne) umocnienie kompetencji szczebla ponadlokalnego w ramach polityki rozwoju	
Reforma systemu finansów samorządowych ukierunkowana na wzrost dochodów własnych budżetów JST	
	Wzrost zapotrzebowania na mieszkania komunalne
	Konieczność zwiększania poziomu recyklingu

Źródło: opracowanie własne

Spisy

Wykaz ważniejszych skrótów

BDL - bank danych lokalnych GUS

BDOT - baza danych obiektów topograficznych

BOMG – Bezpośrednie Otoczenia Metropolii Górnośląskiej

CAWI – Computer-Assisted Web Interview, czyli wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www

Diagnoza - Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego

EGiB - ewidencja gruntów i budynków

GUNB – Główny Urząd Nadzoru Budowlanego

GZM – Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia

JCWP – jednolite części wód powierzchniowych

JCWPd – jednolite części wód podziemnych

MOF – miejskie obszary funkcjonalne

MPZP – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

NGO – organizacje pozarządowe

OP – obszar problemowy

PBL – powiat bieruńsko-lędziński

PONE – program ograniczenia niskiej emisji

Powiat – powiat bieruńsko-lędziński

PZRP – plan zarządzania ryzykiem powodziowym

Powiat – powiat bieruńsko-lędziński

Powiat BL – powiat bieruńsko-lędziński

SUiKZP – studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

SWOT – analiza silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, analiza strategiczna

Spis tabel

Tabela 1. Udokumentowane złoża węgli kamiennych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego..... 15
Tabela 2. Udokumentowane złoża surowców skalnych 16
Tabela 3. Obszary górnicze ustanowione w obowiązujących koncesjach w granicach powiatu bieruńsko-lędzińskiego 16
Tabela 4. Ocena stanu wód powierzchniowych (JCWP) w powiecie bieruńsko-lędzińskim. 21
Tabela 5. Główne źródła presji na JCWP w powiecie bieruńsko-lędzińskim..... 22
Tabela 6. Cele środowiskowe dla JCWP w powiecie bieruńsko-lędzińskim..... 24
Tabela 7. Jednolite części wód podziemnych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego 26
Tabela 8. Ocena stanu jednolitych części wód podziemnych oraz cele środowiskowe i ocena ryzyka ich nieosiągnięcia 27
Tabela 9. Obszary problemowe PZRP dla obszar dorzecza Wisły 29
Tabela 10. Obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych w powiecie bieruńsko-lędzińskim . 41
Tabela 11. Bilans użytkowania terenu według gmin..... 47
Tabela 12. Struktura własności. 49
Tabela 13. Struktura funkcjonalna zabudowy wg gmin. 50
Tabela 14. Struktura przestrzenna zabudowy - wskaźnik powierzchni zabudowy 52
Tabela 15. Pozwolenia na budowę w latach 2016-2023..... 53
Tabela 16. Pozwolenia na budowę/1000 ludności w latach 2018-2023. 54
Tabela 17. Nowe budynki 2021-2023/1 000 mieszk. wg gmin. Źródło: BDL..... 56
Tabela 18. Analiza rozwoju osadniczego głównych ośrodków. 56
Tabela 19. Długość dróg publicznych wg kategorii w gminach. Źródło: BDL 59
Tabela 20. Długość i gęstość linii kolejowych w PBL..... 61
Tabela 21. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych..... 62
Tabela 22. Dostępność sieci infrastruktury komunalnej. 63
Tabela 23. Liczba nowych budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania na 1000 ludności. 64
Tabela 24. Mieszkania oddane do użytkowania w gminach 2016-2023. 65
Tabela 25. Wskaźniki mieszkaniowe w gminach w 2021 r. 66
Tabela 26. Dostępność piesza placówek wybranych usług publicznych. 69
Tabela 27. Budynki mieszkalne [%] w izodystantach 800-3200 m. 70
Tabela 28. Wskaźniki usług medycznych w powiecie bieruńsko-lędzińskim, woj. śląskim i Polsce w 2023 r. 96
Tabela 29. Żłobki w gminach PBL. 97
Tabela 30. Struktura podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD w 2023 r. 111
Tabela 31. Pracujący w gospodarce narodowej w powiecie bieruńsko-lędzińskim (wg miejsca zamieszkania) wg sekcji PKD w styczniu 2024 r. 119
Tabela 32. Zmiana poziomu dochodów jednostek samorządu terytorialnego położonych w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2014-2023 127
Tabela 33. Porównanie uśrednionej wartości dochodów ogółem oraz dochodów własnych budżetów jednostek samorządów terytorialnych powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023..... 128
Tabela 34. Wartość nieruchomości jednostek samorządu terytorialnego funkcjonujących na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego 132
Tabela 35. Wydatki inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko lędzińskiego 133
Tabela 36. Projekty zrealizowane w powiecie bieruńsko-lędzińskim przy udziale funduszy europejskich na lata 2014-2020 według dziedzin działalności gospodarczej..... 136

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Tabela 37. Projekty zrealizowane przez samorządy terytorialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego przy udziale funduszy europejskich na lata 2014-2020 według dziedzin działalności gospodarczej..... 138
Tabela 38. Wybrane zadania współfinansowane ze środków Rządowego Programu Rozwoju Dróg w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2019-2024 140
Tabela 39. Wybrane projekty zrealizowane ze środków Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych przez samorządy terytorialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego 142
Tabela 40. Wybrane projekty zrealizowane w ramach Programu Inwestycji Strategicznych w powiecie bieruńsko-lędzińskim 144
Tabela 41. Wybrane projekty sfinansowane ze środków Metropolitalnego Funduszu Solidarności w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego 145
Tabela 42. Projekty sfinansowane ze środków Funduszu Odporności w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2023-2024 147
Tabela 43. Uchwały o udzieleniu wotum zaufania dla organów wykonawczych samorządu powiatowego oraz samorządów gminnych powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2019-2024 150
Tabela 44. Bilans pokrycia planistycznego w 2023 r. wg gmin 152
Tabela 45. Udział powierzchni zabudowanej w powierzchni MPZP. 154
Tabela 46. Bilans przeznaczeń terenów w powierzchni MPZP w 2023 r. w gminach PBL. 154
Tabela 47. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji w powiecie bieruńsko-lędzińskim. 156
Tabela 48. Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców w latach 2014-2023 160
Tabela 49. Środki przekazane przez samorządy gminne w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w latach 2019-2023 161
Tabela 50. Wybrane formy wsparcia pozafinansowego na rzecz organizacji pozarządowych przez samorząd powiatowy oraz samorządy miejskie/gminne w latach 2019-2023 162
Tabela 51. Budżet Obywatelski w Lędzinach na lata 2018-2025 164
Tabela 52. Budżet Obywatelski Miasta Bierunia na lata 2020-2025..... 164
Tabela 53. Zielony Budżet Miasta Bierunia na lata 2022-2025..... 165
Tabela 54. Komórka organizacyjna odpowiedzialna za promocję JST w powiecie bieruńsko-lędzińskim 173
Tabela 55. Analiza strategiczna obszaru problemowego PRZESTRZEŃ / INFRASTRUKTURA 175
Tabela 56. Analiza strategiczna obszaru problemowego SFERA SPOŁECZNA 177
Tabela 57. Analiza strategiczna obszaru problemowego GOSPODARKA 178
Tabela 58. Analiza strategiczna obszaru problemowego ZARZĄDZANIE POWIATEM I GMINAMI PBL180

Spis wykresów

Wykres 1. Udziały źródeł emisji [%] w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w województwie śląskim 18
Wykres 2. Lesistość powiatu bieruńsko-lędzińskiego i jego gmin na tle kraju i woj. śląskiego..... 35
Wykres 3. Powierzchnia terenów zieleni urządzonej w powiecie bieruńsko-lędzińskim wg kategorii. 36
Wykres 4. Powierzchnia terenów zieleni urządzonej w powiecie bieruńsko-lędzińskim wg gmin 36
Wykres 5. Zaopatrzenie w tereny zieleni rekreacyjnej (urządzonej) - powierzchnia parków, zieleńców i zieleni osiedlowej na mieszkańca na wsi i w miastach 37
Wykres 6. Bilans użytkowania terenu wg gmin. 48
Wykres 7. Struktura własności gruntów. 49
Wykres 8. Struktura funkcjonalna zabudowy wg gmin. 51
Wykres 9. Struktura - wskaźnik powierzchni zabudowy wg gmin 52
Wykres 10. Dynamika pozwoleń na budowę 2016-2023 wg gmin. 54

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres 11. Pozwolenia na budowę/1 000 ludności w latach 2018-2023. 54
Wykres 12. Dynamika - nowe budynki 2021-2023/1 000 mieszk. wg gmin. 56
Wykres 13. Gęstość dróg publicznych/100 km^2 dróg wg kategorii w gminach. 60
Wykres 14. Liczba nowych budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania na 1000 ludności. 65
Wykres 15. Mieszkania oddane do użytkowania w gminach 2017-2023. 65
Wykres 16. Wskaźniki mieszkaniowe w gminach w 2021 r. 66
Wykres 17. Placówki wybranych usług publicznych/10 000 ludności. 68
Wykres 18. Liczba ludności powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2003-2023 oraz dynamika liczby ludności powiatu na tle województwa śląskiego i Polski 71
Wykres 19. Przyrost naturalny w latach 2003-2023 w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle województwa śląskiego i Polski 72
Wykres 20. Saldo migracji w latach 2003-2023 w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle województwa śląskiego i Polski 73
Wykres 21. Prognoza liczby ludności powiatu bieruńsko-lędzińskiego na lata 2023-2060 (opracowana na bazie NSP 2021) oraz dynamika prognozowanej liczby ludności powiatu na tle województwa śląskiego i Polski 76
Wykres 22. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej) w latach 2003-2023 oraz prognozy dla lat 2030-2060 dla powiatu bieruńsko-lędzińskiego na tle województwa śląskiego i Polski. 77
Wykres 23. Struktura wykształcenia mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2002 i 2021 – wg danych Narodowych Spisów Powszechnych 78
Wykres 24. Struktura wykształcenia mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2021 na tle woj. śląskiego i Polski – wg danych Narodowych Spisów Powszechnych 79
Wykres 25. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat), objętych wychowaniem przedszkolnym i udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolny w latach 2013-2023 82
Wykres 26. Liczba uczniów szkół podstawowych (i gimnazjów) w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 83
Wykres 27. Licea ogólnokształcące w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 84
Wykres 28. Branżowe szkoły I stopnia i zasadnicze szkoły zawodowe w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 85
Wykres 29. Technika i szkoły policealne w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 85
Wykres 30. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2019-2024 87
Wykres 31. Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2018-2024. 88
Wykres 32. Księgozbiór bibliotek w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2013 i 2023. 91
Wykres 33. Czytelnicy bibliotek w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 oraz czytelnicy na tysiąc mieszkańców w powiecie, woj. śląskim i w Polsce 91
Wykres 34. Uczestnicy imprez kulturalnych organizowanych przez domy kultury w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 oraz uczestnicy na tysiąc mieszkańców w powiecie, woj. śląskim i w Polsce 92
Wykres 35. Grupy artystyczne oraz koła, kluby i sekcje w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2013-2023 93
Wykres 36. Liczba dzieci w wieku do lat 3 w latach 2013-2023 i prognoza na latach 2030-2050 oraz odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach. 98
Wykres 37. Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej i osób w tych gospodarstwach wg kryterium dochodowego 99
Wykres 38. Zasięg pomocy społecznej – odsetek mieszkańców korzystających z pomocy ogółem i poniżej kryterium dochodowego w powiecie bieruńsko-lędzińskim, woj. śląskim i w Polsce 100
Wykres 39. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn 100

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres 40. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle woj. śląskiego i Polski 103
Wykres 41. Zagrożenie przestępczością w siedmiu kategoriach mających wpływ na poczucie bezpieczeństwa na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2019 - 2023 - postępowania wszczęte..... 104
Wykres 42. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję (ogółem) w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle woj. śląskiego i Polski 105
Wykres 43. Wypadki drogowe i ofiary wypadków w powiecie bieruńsko-lędzińskim oraz wypadki na 100 tys. mieszkańców w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle woj. śląskiego i Polski..... 105
Wykres 44. Wypadki drogowe w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego..... 106
Wykres 45. Podmioty gospodarcze w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle woj. śląskiego i Polski . 108
Wykres 46. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 2013-2022..... 112
Wykres 47. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem (podmioty o liczbie pracujących > 9) w latach 2013-2022 115
Wykres 48. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r..... 116
Wykres 49. Powierzchnia użytków rolnych w 2002 r. i 2020 r..... 116
Wykres 50. Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych w latach 2013-2023 117
Wykres 51. Pracujący w gospodarce narodowej wg płci i miejsca zamieszkania 118
Wykres 52. Pracujący w gospodarce narodowej wg sektorów gospodarki (wg miejsca zamieszkania) w styczniu 2024 r. 118
Wykres 53. Liczba osób dojeżdżających i wyjeżdżających do pracy z gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego 120
Wykres 54. Liczba osób wyjeżdżających do pracy z gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego wg miejsca pracy. Uwzględniono miejsca pracy, do których dojeżdża ponad 100 osób z gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego 121
Wykres 55. Liczba osób przyjeżdżających do pracy do powiatu bieruńsko-lędzińskiego wg gminy zamieszkania. Uwzględniono gminy zamieszkania, z których dojeżdża ponad 100 osób do powiatu bieruńsko-lędzińskiego. 122
Wykres 56. Liczba bezrobotnych w powiecie bieruńsko-lędzińskim i stopa bezrobocia w powiecie na tle województwa śląskiego i Polski w latach 2003-2023..... 123
Wykres 57. Dochody ogółem jednostek samorządu terytorialnego położonych na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023..... 126
Wykres 58. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów jednostek samorządu terytorialnego w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2014-2023 127
Wykres 59. Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego położonych na obszarze powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023..... 128
Wykres 60. Porównanie wartości dochodów ogółem z wartością wydatków ogółem w jednostkach samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023 129
Wykres 61. Dochody budżetu w przeliczeniu na mieszkańca jednostek samorządu terytorialnego położonych w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2014-2023 130
Wykres 62. Wydatki budżetu w przeliczeniu na mieszkańca jednostek samorządu terytorialnego położonych w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2014-2023 131
Wykres 63. Porównanie wartości dochodów per capita z wartością wydatków per capita w jednostkach samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023 131
Wykres 64. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetowych ogółem jednostek samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023 134
Wykres 65. Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na mieszkańca jednostek samorządu terytorialnego z powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2014-2023 135

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres 66. Wartość oraz liczba projektów zrealizowanych w powiecie bieruńsko-lędzińskim przy udziale środków polityki spójności na lata 2014-2020 136
Wykres 67. Wartość oraz liczba projektów zrealizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego powiatu bieruńsko-lędzińskiego przy udziale środków polityki spójności na lata 2014-2020..... 137
Wykres 68. Projekty realizowane przy udziale funduszy europejskich na lata 2021-2027 na terenie poszczególnych gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego (stan na 2 października 2024 r.) 139
Wykres 69. Liczba i wartość projektów współfinansowanych ze środków Rządowego Programu Rozwoju Dróg w powiecie bieruńsko-lędzińskim w latach 2019-2024 140
Wykres 70. Środki pozyskane przez samorządy terytorialne powiatu bieruńsko-lędzińskiego z Rządowego Programu Inwestycji Lokalnych 142
Wykres 71. Liczba i wartość projektów zrealizowanych w ramach Programu Inwestycji Strategicznych w powiecie bieruńsko-lędzińskim 143
Wykres 72. Wartość i liczba projektów zrealizowanych ze środków Metropolitalnego Funduszu Solidarności w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego 145
Wykres 73. Wartość i liczba projektów zrealizowanych ze środków Funduszu Odporności w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego 147
Wykres 74. Bilans pokrycia planistycznego wg gmin. 153
Wykres 75. Bilans przeznaczeń terenów w powierzchni MPZP w 2023 r. w gminach PBL. 154
Wykres 76. Udział wydatków na rewitalizację planowanych przez gminy 157
Wykres 77. Planowane źródła finansowania rewitalizacji w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego 158
Wykres 78. Planowane wydatki na rewitalizację w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego według obszarów kryzysu 158
Wykres 79. Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców w latach 2014-2023 159
Wykres 80. Środki przekazane organizacjom pozarządowym w ramach współpracy Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego z organizacjami pozarządowymi w latach 2019-2023 161
Wykres 81. Wydatki na promocję powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2019-2023 174

Spis rysunków

Rysunek 1. Podział administracyjny Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego 10
Rysunek 2. Obszary funkcjonalne, na terenie których położony jest powiat bieruńsko-lędziński..... 13
Rysunek 3. Przebieg drogi ekspresowej S1 (w budowie) pomiędzy Mysłowicami i Bielskiem-Białą 14
Rysunek 4. Zasięg obszarów przekroczeń poziomu docelowego B(a)P w pyle zawieszonym PM10, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi, w województwie śląskim w 2023 roku. 19
Rysunek 5. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego 26
Rysunek 6. Obszary zagrożenia powodziowego w powiecie bieruńsko-lędzińskim 28
Rysunek 7. Lasy i przyrodnicze tereny chronione w powiecie bieruńsko-lędzińskim na tle regionalizacji fizycznogeograficznej 32
Rysunek 8. Użytkowanie terenu wg kategorii. 46
Rysunek 9. Struktura własności. 49
Rysunek 10. Struktura funkcjonalna zabudowy. 50
Rysunek 11. Struktura przestrzenna zabudowy - wskaźnik powierzchni zabudowy 52
Rysunek 12. Pozwolenia na budowę w latach 2016-2023 53
Rysunek 13. Koncentracje nowych budynków 2016-2023. 55
Rysunek 14. Sieć drogowa i kolejowa 59

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Rysunek 15. Sieć transportu publicznego 61
Rysunek 16. Dostępność piesza przystanków autobusowych 61
Rysunek 17. Dostępność piesza wybranych usług publicznych. 69
Rysunek 18. Zmiana liczby ludności gmin powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2003-2023..... 72
Rysunek 19. Przyrost naturalny (średnia pięcioletnia) w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2003-2007 i 2019-2023 73
Rysunek 20. Saldo migracji (średnia pięcioletnia) w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w latach 2003-2007 i 2019-2023 74
Rysunek 21. Typologia demograficzna gmin województwa śląskiego według metody Webba w 2022 r. 75
Rysunek 22. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej) w latach 2003 i 2023 w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego 77
Rysunek 23. Liczba i udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2023 82
Rysunek 24. Podmioty gospodarcze w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2023 r. 109
Rysunek 25. Liczba osób bezrobotnych w latach 2003 i 2023 oraz wskaźnik bezrobocia w gminach powiatu bieruńsko-lędzińskiego w 2023. 123
Rysunek 26. Pokrycie gmin MPZP na tle terenów zabudowanych i zurbanizowanych. 153
Rysunek 27. Subregiony województwa śląskiego 167
Rysunek 28. Subregion Centralny 168
Rysunek 29. Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia 169
Rysunek 30. Jednostki samorządu terytorialnego należące do Śląskiego Związku Gmin i Powiatów 170
Rysunek 31. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Pszczyńska” 171

Spis wykresów ankiety

Wykres ankiety 1. Ocena jakości życia w gminach PBL (w skali 1 – 5). 7
Wykres ankiety 2. Atuty zamieszkania w gminach Powiatu według respondentów. 7
Wykres ankiety 3. Największe problemy mieszkańców Powiatu. 8
Wykres ankiety 4. Instytucje i usługi, z których korzystają mieszkańcy powiatu poza gminą zamieszkania. 8
Wykres ankiety 5. Czynniki łączące mieszkańców powiatu w ocenie radnych i urzędników. 9
Wykres ankiety 6. Ocena ogólna jakości środowiska w poszczególnych JST i w Powiecie w opinii radnych i urzędników (w skali 1 – 5). 20
Wykres ankiety 7. Ocena ryzyka klęsk żywiołowych, a zwłaszcza powodzi przez radnych i urzędników (w skali 1 – 5). 30
Wykres ankiety 8. Ilość ogólnodostępnych terenów zielonych w układzie gmin w opinii radnych i urzędników otwórz (w skali 1 do 5). 38
Wykres ankiety 9. Jakość ogólnodostępnych terenów zielonych w układzie gmin w opinii radnych i urzędników otwórz (w skali 1 do 5). 38
Wykres ankiety 10. Ilość terenów i obiektów rekreacyjnych i sportowych w opinii radnych i urzędników (w skali 1 do 5). 40
Wykres ankiety 11. Jakość terenów i obiektów rekreacyjnych i sportowych w opinii radnych i urzędników (w skali 1 do 5). 40
Wykres ankiety 12. Jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych w gminach PBL (w skali 1 – 5). 58
Wykres ankiety 13. Ocena ilości i jakości dróg przez radnych i urzędników (w skali 1 - 5). 60

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Wykres ankiety 14. Ocena transportu publicznego przez radnych i urzędników (w skali 1 - 5). 62
Wykres ankiety 15. Ocena jakości gospodarki odpadami przez radnych i urzędników (w skali 1 – 5). 64
Wykres ankiety 16. Dostępność mieszkań w opinii rad i urzędników samorządowych (w skali 1 – 5). 67
Wykres ankiety 17. Niedobory w dostępności do mieszkań w opinii radnych i urzędników (w skali 1 – 5). 67
Wykres ankiety 18. Dostępność szkół podstawowych i ponadpodstawowych, w tym możliwości dojazdu w ocenie radnych i urzędników (w skali 1 – pięć). 81
Wykres ankiety 19. Zakres oferty i dostępność do instytucji kultury (w skali 1 – 5). 93
Wykres ankiety 20. Dostępność i jakość organizowanych wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych. ... 94
Wykres ankiety 21. Ocena publicznej podstawowej opieki zdrowotnej przez radnych i urzędników (w skali 1 – 5). 96
Wykres ankiety 22. Ocena publicznej specjalistycznej opieki zdrowotnej przez radnych i urzędników (w skali 1 – 5). 97
Wykres ankiety 23. Ocena dostępności instytucjonalnej pomocy społecznej w układzie gmin (w skali 1 – 5). 101
Wykres ankiety 24. Zakres udzielanej pomocy społecznej w układzie gmin (w skali 1 – 5)..... 102
Wykres ankiety 25. Poziom bezpieczeństwa drogowego na obszarze powiatu (w skali 1 – pięć). 106
Wykres ankiety 26. Ocena poziomu przygotowania gminy i powiatu do zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu publicznemu. 107
Wykres ankiety 27. Zalety prowadzenia działalności gospodarczej w Powiecie..... 109
Wykres ankiety 28. Problemy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej w Powiecie..... 110
Wykres ankiety 29. Średnie oceny prowadzenie działalności w poszczególnych gminach (w skali 1 do 5). 110
Wykres ankiety 30. Ryzyko związane ze szkodami górniczymi w opinii radnych i urzędników (w skali 1 – 5). 114
Wykres ankiety 31. Dostępność miejsc pracy dla mieszkańców Powiatu (w skali 1 – 5). 119
Wykres ankiety 32. Ocena jakości ofert terenów inwestycyjnych w układzie gmin (w skali 1 – 5). ... 125
Wykres ankiety 33. Ocena dotychczasowych rozwiązań w zakresie planowania przestrzennego w skali 1 – 5). 155
Wykres ankiety 34. Ocena budżetu obywatelskiego przez radnych i urzędników (skali 1 – 5). 165
Wykres ankiety 35. Ocena współpracy między organizacyjnej na różnych poziomach terytorialnych w układzie gmin (w skali 1 – 5). 166
Wykres ankiety 36. Ocena współpracy JST z obszaru Powiatu z organizacjami pożytku publicznego (w skali 1 – 5). 172

Załączniki

Załącznik 1. Dodatkowe informacje, które pojawiły się w uwagach do Diagnozy, a których wysoki poziom szczegółowości wykracza poza konwencję Opracowania

Załącznik 1.1. W wykaz obiektów Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Lędziny

Załącznik 1.2. Dodatkowe informacje o użytku ekologicznym „Stawy Jedlina” w Gminie Bojszowy

Załącznik 1.3. Informacje dotyczące stanu oczyszczalni ścieków w Bojszowach

Załącznik 1.1. W wykaz obiektów Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Lędziny

Lp.	Nr karty	Nazwa i adres zabytku, numer działki, symbol na rysunku studium	Numer działki, numer rejestru zabytków woj. śląskiego
1.	1	kościół pw. św. Klemensa z 1770 r. [A1]	dz. nr 275/23, nr rejestru 677/66
2.	2	plebania przy kościele św. Anny, obecnie Biblioteka, ul. Lędzińska 86 [A2]	dz. nr 124/54, nr rejestru 678/66
3.	3	kostnica na cmentarzu ewangelickim, ul. Ruberga [1] [A3]	dz. nr 181, nr rejestru 717/66
4.	4	budynek, ul. Hołdunowska 70	dz. nr 128,
5.	6	leśniczówka, obecnie budynek mieszkalny, ul. Gronowa 15 [C1]	dz. nr 686/10
6.	9	budynek mieszkalny, ul. Hołdunowska 1 [C2]	dz. nr 2414/157
7.	10	probostwo, obecnie Miejski Ośrodek Kultury, ul. Hołdunowska 39 [C3]	dz. nr 2829/183, nr rejestru 718/66
8.	15	budynek mieszkalny, ul. Hołdunowska 54 [C4]	dz. nr 3156/133
9.	16	budynek mieszkalny, ul. Hołdunowska 56 [C5]	dz. nr 2824/133
10.	21	budynek mieszkalny, ul. Bracka 17 [C6]	dz. nr 316/56
11.	22	budynek mieszkalny, ul. Kontnego 4 [C7]	dz. nr 106/60
12.	23	budynek mieszkalny, ul. Kontnego 18 [C8]	dz. nr 16
13.	24	owczarnia, obecnie budynek mieszkalny, ul. Kontnego 30 [C9]	dz. nr 46/15
14.	25	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 2 [C10]	dz. nr 2285/138
15.	26	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 3 [C11]	dz. nr 2283/138
16.	27	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 5 [C12]	dz. nr 2287/138
17.	28	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 6 [C13]	dz. nr 2286/138
18.	29	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 7 [C14]	dz. nr 2293/138
19.	30	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 8 [C15]	dz. nr 2288/138
20.	31	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 9 [C16]	dz. nr 2289/138
21.	32	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 10 [C17]	dz. nr 2294/138
22.	33	budynek mieszkalny, ul. Kolonia Piast 11 [C18]	dz. nr 2295/138
23.	34	budynek mieszkalny, ul. ks. Kupilasa 3 [C19]	dz. nr 37
24.	36	zabudowania przemysłowe kopalni „Ziemowit", ul. Lędzińska 24 [C20]	dz. nr 2462/138
25.	38	budynek mieszkalny, ul. Lędzińska 98 [C21]	dz. nr 585/29
26.	39	budynek mieszkalny, ul. Lędzińska 102 [C22]	dz. nr 1390/29
27.	43	budynek mieszkalny, ul. Lędzińska 165 [C23]	dz. nr 525/30
28.	45	budynek mieszkalny, ul. Lędzińska 205 [C24]	dz. nr 385/6
29.	48	budynek mieszkalny, ul. Sobieskiego 5 [C25]	dz. nr 790/52
30.	49	budynek usługowy przy barze piwnym, ul. Sobieskiego 29 [C26]	dz. nr 2667/52
31.	50	budynek mieszkalny, ul. Zamkowa 2 [C27]	dz. nr 5
32.	51	budynek mieszkalny, ul. Zamoście 22 [C28]	dz. nr 633/81
33.	58	budynek mieszkalny, ul. Murckowska 37 [C29]	dz. nr 648/133
34.	60	klasztor Sióstr Mi/osierdzia św. Karola Boromeusza, ul. Lędzińska 159 [C30]	dz. nr 722/26

1) na ścianie budynku umieszczono tablicę pamiątkową Johana Christiana Ruberga (1751-1807), poświęcona wynalazcy nowej metody wytopu cynku, upamiętniająca również 200 rocznicę hutnictwa cynku

źródło: Gminna Ewidencja Zabytków, Zarządzenie Nr 00503662012 Burmistrza Miasta Lędziny z dnia 07 sierpnia 2012 r., zmienione Zarządzeniem Nr00504732013 Burmistrza Miasta Lędziny z dnia 08.03.2013 r. w sprawie skreślenia obiektu z Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Zarządzeniem Nr 00505042013 Burmistrza Miasta Lędziny z dnia 14.04.2013 r. w sprawie skreślenia obiektów z Gminnej Ewidencji Zabytków.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Załącznik 1.2. Dodatkowe informacje o użytku ekologicznym „Stawy Jedlina” w Gminie Bojszowy

Użytek ekologiczny „Stawy Jedlina”. Użytek został utworzony Rozporządzeniem Nr 60/04 Wojewody Śląskiego z dnia 8 września 2004 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego kompleksu stawów i podmokłych łąk pod nazwą "Stawy Jedlina" w gminie Bojszowy. Celem ochrony jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych ekosystemów stawów i podmokłych łąk ze stanowiskami lęgowymi regionalnie rzadkich i ustępujących gatunków ptaków. Powierzchnia użytku wynosi 43 ha. Pierwotnie znajdowało się tu sześć dużych stawów: Staw Bojszowski, Staw Nowy I, Staw Nowy II, Staw Gostyński, Staw Tylny oraz Staw Świętojański, ochroną w ramach użytku ekologicznego objęto jednak tylko część tych stawów (Staw Tylny i Staw Gostyński) oraz ich otoczenie. Na mapach z końca lat 50 XX w. stawy są jeszcze widoczne, ale już na mapach z lat 70 XX w. zauważalne są już tylko dwa stawy napełnione wodą: Staw Nowy I i Staw Nowy II oraz pozostałości Stawu Tylnego. Stan ten utrzymywał się do początku lat dwutysięcznych, ale obecnie woda pozostała już tylko w niewielkiej niecce stanowiącej pozostałości Stawu Tylnego. Niecki stawów posiadają bardzo dużą wartość przyrodniczą, znajduje się tu wiele miejsc podmokłych, a dawne stawy porastają rozległe tereny szuwarów i trzcinowisk. Ewentualne odtworzenie kompleksu stawów znacząco podniosłoby walory krajobrazowe i przyrodnicze gminy.

Załącznik 1.3. Informacje dotyczące stanu oczyszczalni ścieków w Bojszowach

Istniejąca mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Bojszowach przy ul. Gościnnej projektowo posiada przepustowość średniodobową 370 m3/d i wydajność 3000 RLM oraz wykorzystuje technologię osadu czynnego realizowaną w dwóch sekwencyjnych reaktorach SBR. Gmina jest bardzo atrakcyjnym miejscem do zamieszkania. To z kolei powoduje zwiększenie obciążenia oczyszczalni – obecnie dobowy dopływ do niej to prawie 500 m3/d, a doprowadzany ładunek to 4850 RLM. Stan taki generuje bardzo duże przeciążenie oczyszczalni (o ponad 60%) i pilną konieczność jej rozbudowy i przebudowy, tym bardziej, że realne plany rozwoju budownictwa mieszkaniowego przewidują dalszy wzrost liczby RLM oczyszczalni do około 9500 RLM, a dopływu do niej do 980 m3/d. Z uwagi na stan istniejącej oczyszczalni Gmina opracowała w listopadzie 2021 roku koncepcję programowo przestrzenną rozbudowy oczyszczalni ścieków w Bojszowach przy ul. Gościnnej. W ślad za tym dokumentem w 2023 roku wykonano kompletny programu funkcjonalno-użytkowego wraz z oszacowaniem kosztów dla zadania inwestycyjnego pod nazwą „Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Bojszowach”. W chwili obecnej do zrealizowania zadnia konieczne jest pozyskanie środków zewnętrznych.

Załącznik 2 – Wyniki ankietyzacji

(w osobnym pliku)

Załącznik 2: Wyniki ankietyzacji

Spis treści

Ankieta do mieszkańców 2
Ankieta do radnych JST, urzędników i pracowników JST 8
Ankieta do przedsiębiorców 63
Spis wykresów 70

W dniach 24.10.2024 – 7.11.2024 w ramach procesu opracowywania diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obszaru powiatu bieruńsko-lędzińskiego, przeprowadzono **badania ankietowe**. Ankiety adresowane były do trzech grup respondentów: mieszkańców, przedsiębiorców oraz polityków i urzędników samorządowych. Celem badania było lepsze zrozumienie procesów i problemów rozwojowych obszaru gmin powiatu bieruńsko- lędzińskiego z różnych punktów widzenia.

Za względu na charakter opracowania w badaniach nie określono liczebności próby badawczej, a jedynym doborem był dobór przez eliminację:

- dla ankiety kierowanej do mieszkańców – miejsce zamieszkania na terenie powiatu
- dla ankiety kierowanej do urzędników i radnych – miejsce pracy lub pełnienia funkcji w JST obszaru powiatu
- dla ankiety kierowanej do przedsiębiorców – miejsce prowadzenia działalności na obszarze powiatu.

Poza tymi warunkami doboru uczestników, w badaniu wzięli udział chętni, ogółem trzy kwestionariusze skutecznie wypełniło 2121 respondentów.

Kwestionariusze trzech ankiet przyjęły formę CAWI (przy wykorzystaniu Microsoft Forms).

Linki do ankiet udostępniały JST, tj. Gminy i Powiat Bieruńsko-Lędziński, za pomocą własnych kanałów dystrybucji. I tak ostatecznie:

- ankietę do mieszkańców dotyczącą jakości życia wypełniło 1815 osób (3% mieszkańców powiatu), osoby nie będące mieszkańcami powiatu nie miały możliwości wypełnienia kwestionariusza;
- wśród 275 ankiet wypełnionych przez polityków i urzędników - 82% stanowili mieszkańcy gmin Powiatu;
- w ankiecie skierowanej do radnych i urzędników proszono o ocenę wielu aspektów funkcjonowania JST z obszaru Powiatu. Zakładając, że w tej grupie jest wyższa i bardziej profesjonalna świadomość problemów rozwoju i funkcjonowania samorządów, sformułowano liczne pytania szczegółowe, odnoszące się do różnych kwestii społecznych oraz systemów zarządzania;
- w ankiecie skierowanej do przedsiębiorców wzięło udział 31 osób prowadzących działalność na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego, w tym: 17 mikroprzedsiębiorców/-czyń, 9 samozatrudnionych/-nych oraz 5 reprezentantów/-ek małych i średnich przedsiębiorstw;

Ankieta do mieszkańców

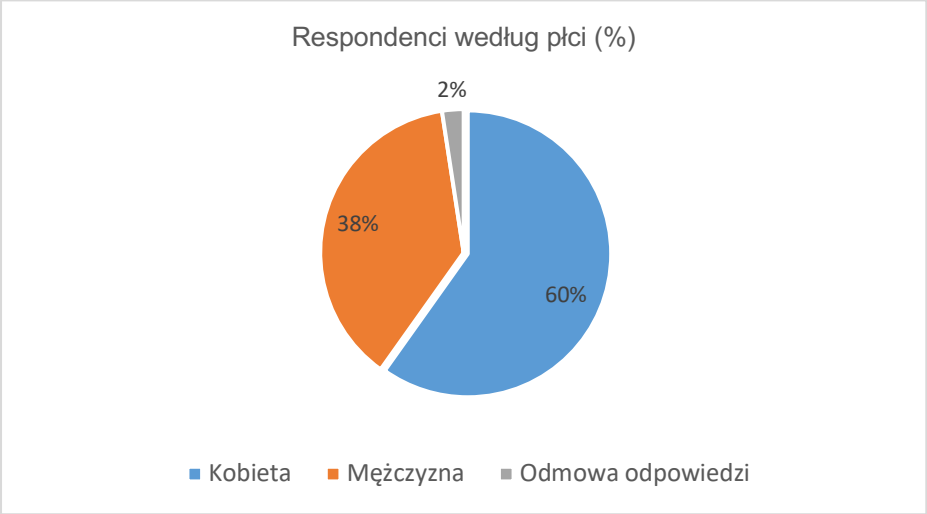
Kwestionariusz ankiety kierowanej do mieszkańców zawierał łącznie 8 pytań w tym: 1 eliminujące z udziału w ankiecie, 3 metryczkowe (grupa wiekowa, płeć, status społeczno-zawodowy) i 4 pytania właściwe.

Pytania właściwe dotyczyły ogólnej oceny jakości życia na obszarze powiatu (bez uwzględniania zamieszkiwania na obszarze konkretnej gminy), wskazania usług i infrastruktury wykorzystywanych w - innej niż zamieszkiwana - gminach powiatu oraz wskazania atutów i problemów zamieszkiwania w powiecie:

- Jak ogólnie żyje się Państwu w Powiecie Bieruńsko-Lędzińskim? (od 1= bardzo źle do 5 = bardzo dobrze)
- Czy korzysta Pan/-i z instytucji, i usług oferowanych na obszarze Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego, ale w innych, niż zamieszkiwana, gminach? (proszę wybrać wszystkie właściwe odpowiedzi)
- Największe atuty zamieszkania w gminie Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego (proszę wybrać maksymalnie trzy najważniejsze atuty)
- Największe problemy zamieszkania w gminie Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego (proszę wybrać maksymalnie trzy najważniejsze problemy).

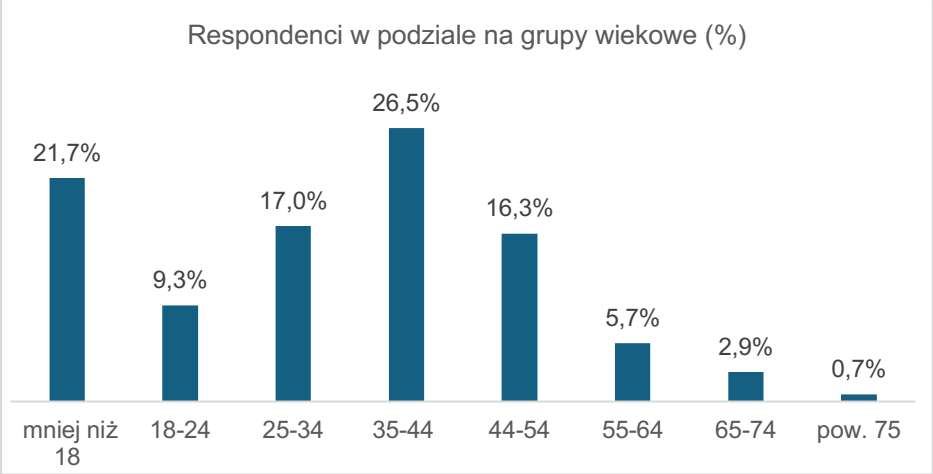
Charakterystyka respondentów

Ankieta wykres 1. Respondenci według płci (%)

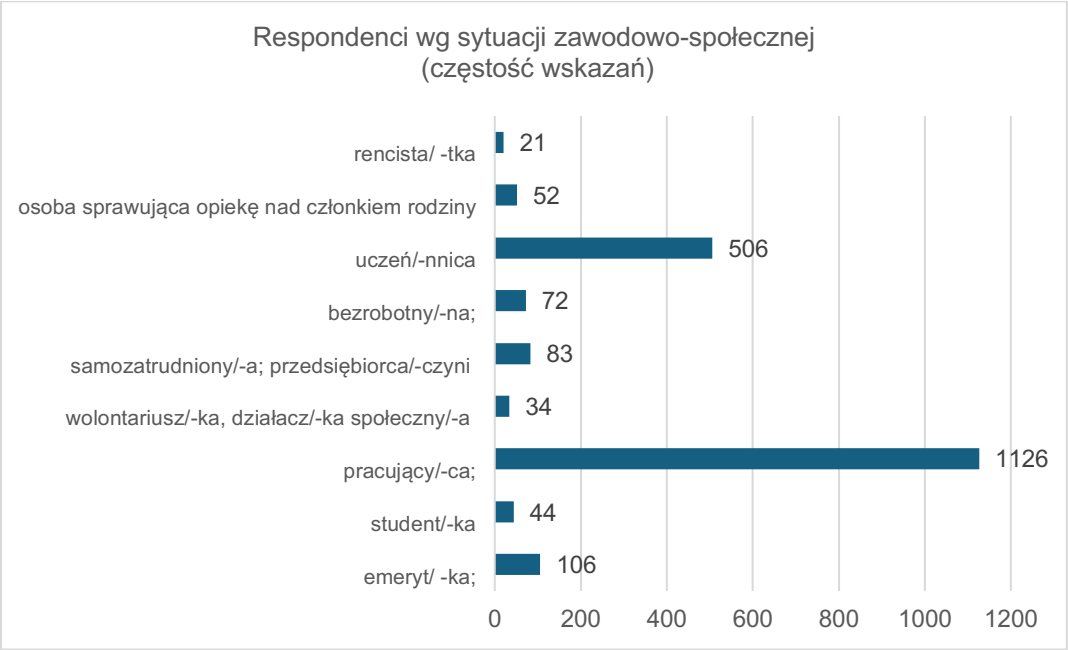
Pytanie jednokrotnego wyboru, liczba respondentów 1815

Ankieta wykres 2. Respondenci w podziale na grupy wiekowe (%)

Pytanie jednokrotnego wyboru, liczba respondentów 1815

Ankieta wykres 3. Respondenci wg sytuacji zawodowo-społecznej (częstość wskazań)

Pytanie wielokrotnego wyboru, liczba respondentów 1815

Średnia ocena jakości życia w powiecie

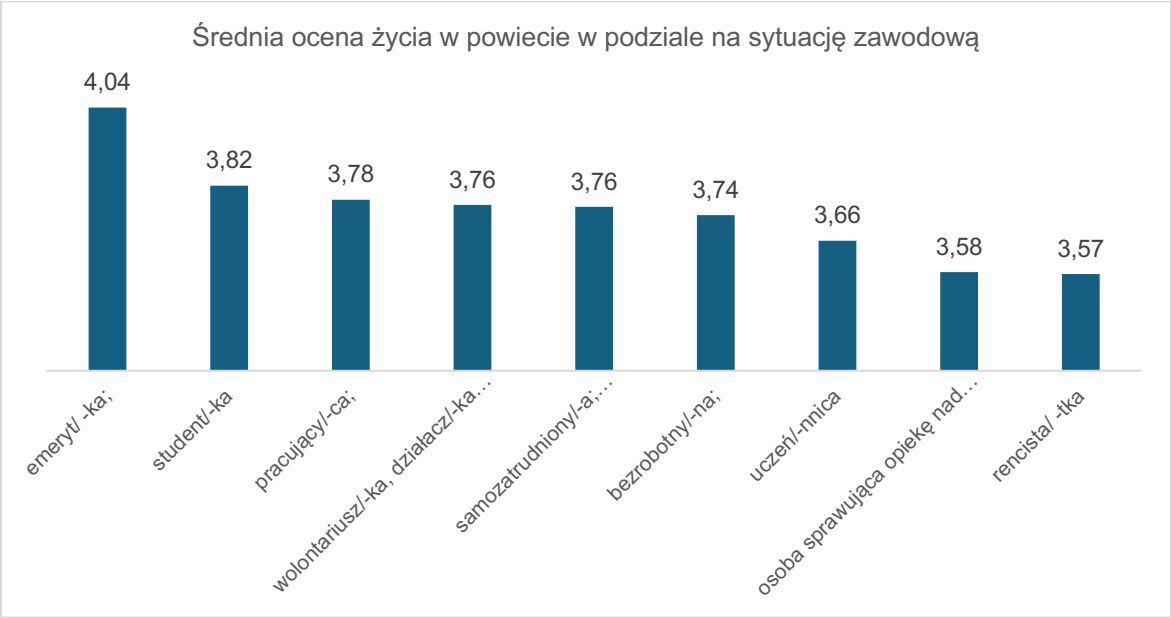
Odpowiedzi na pytanie: Jak ogólnie żyje się Państwu w Powiecie Bieruńsko-Lędzińskim? (od 1= bardzo źle do 5 = bardzo dobrze) wskazują na wyższą ocenę jakości życia wśród emerytów i starszych respondentów. Najniżej oceniają ją najmłodsi respondenci. Ogółem jednak 2/3 badanych wskazało ocenę dobrą lub bardzo dobrą (4 i 5), 28% dostateczną (3), źle ocenia życie na badanym obszarze 7% ankietowanych.

Ankieta wykres 4. Ocena jakości życia przez mieszkańców powiatu (% wskazań)

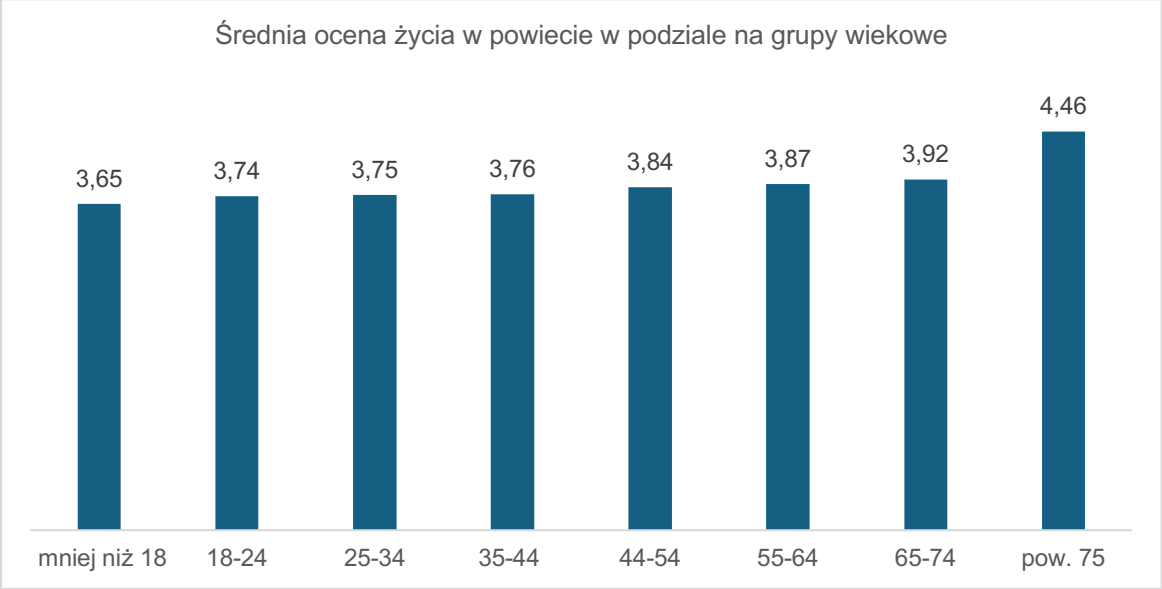
Odsetek wskazań, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 1815

Ankieta wykres 5. Średnia ocena życia w powiecie w podziale na sytuację zawodową

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 1815

Ankieta wykres 6. Średnia ocena życia w powiecie w podziale na grupy wiekowe

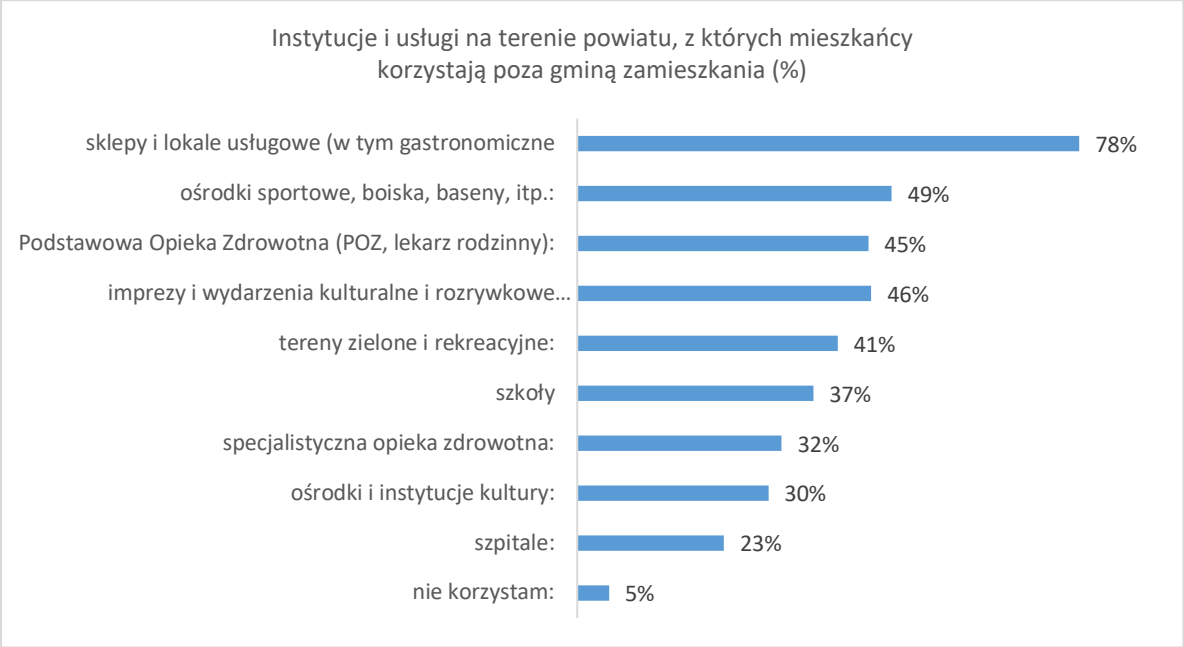
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 1815

Korzystanie z usług i infrastruktury zlokalizowanych na obszarze powiatu, ale poza gminą zamieszkiwania

Pytanie: Czy korzysta Pan/-i z instytucji, i usług oferowanych na obszarze Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego, ale w innych, niż zamieszkiwana, gminach? – pozwalało na wielokrotny wybór, dowolnej liczby odpowiedzi zawartych w kafeterii. Badani najczęściej wskazywali sklepy i lokale usługowe (78%), a następnie infrastrukturę sportową (49%), jako te z których korzystają

na obszarze powiatu, ale poza gminą zamieszkania. Jedynie 5% ankietowanych nie korzysta z usług i instytucji zlokalizowanych w innych gminach powiatu.

Ankieta wykres 7. Instytucje i usługi na terenie powiatu, z których mieszkańcy korzystają poza gminą zamieszkania (%)

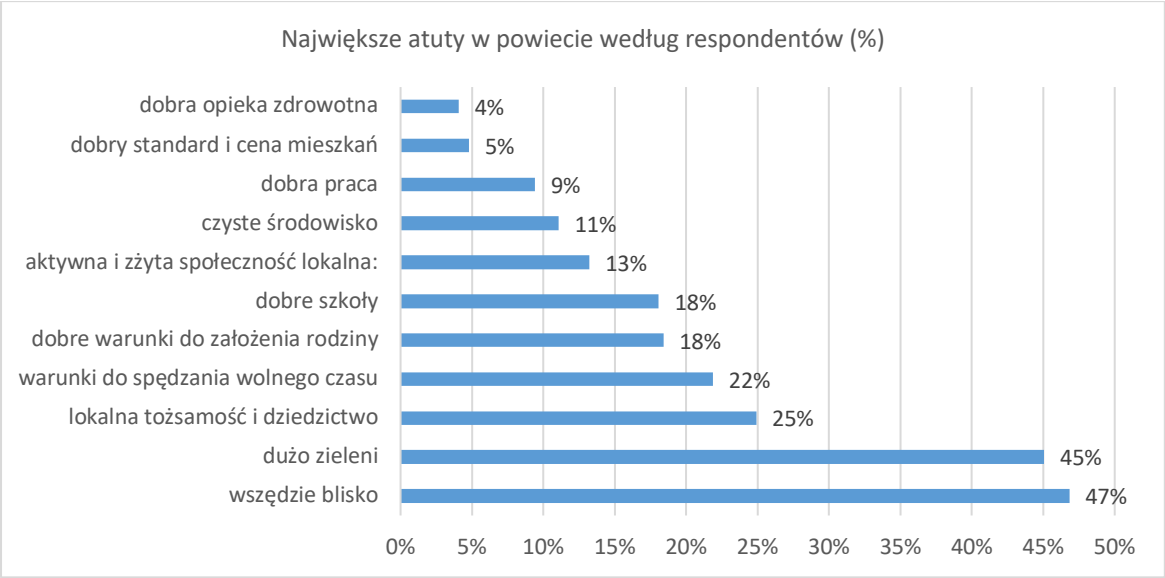
Pytanie wielokrotnego wyboru, odsetek wskazań, liczba respondentów 1815

Atuty i problemy powiatu

Mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie największych atutów zamieszkania w gminie Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego (mogli wybrać maksymalnie trzy elementy z kafeterii odpowiedzi).

Wśród czynników najczęściej wskazywanych jako atuty znalazły się stwierdzenia: „wszędzie blisko" i „dużo zieleni", najrzadziej zaznaczaną zaletą była „dobra opieka zdrowotna".

Ankieta wykres 8. Największe atuty w powiecie według respondentów (%)

Pytanie wielokrotnego wyboru (maks. 3 odpowiedzi), odsetek wskazań, liczba respondentów 1815

Największe problemy zamieszkania w gminie Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego (ponownie można było wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi z kafeterii) to transport publiczny (zbyt mała ilość połączeń, opóźnienia, tłok, itp.), zagrożenie klęskami żywiołowymi i szkodami górniczymi oraz słaba oferta kulturalna, rozrywkowa i sportowa.

Ankieta wykres 9. Największe problemy powiatu według respondentów

Pytanie wielokrotnego wyboru (maks. 3 odpowiedzi), odsetek wskazań, liczba respondentów 1815

Ankieta do radnych JST, urzędników i pracowników JST

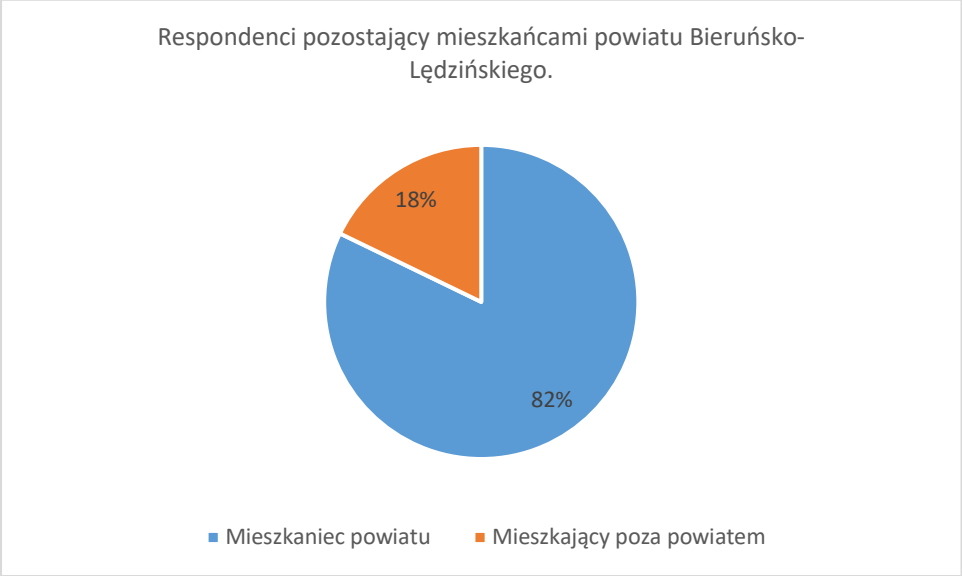
Celem badania było pogłębienie oceny różnych obszarów funkcjonowania powiatu i gmin, w tym także związanych z zarządzaniem publicznym. Grupa badanych posiada doświadczenie i dostęp do informacji i danych, które pozwalają jej oceniać badany obszar i problematykę także w perspektywie eksperckiej. Uzyskanie 275 opinii i ocen uzupełnia wyniki prowadzonych badań wykorzystujących metody i narzędzia jakościowe wywiadu FGI i warsztatów SWOT.

Kwestionariusz ankiety kierowanej do radnych i urzędników zawierał łącznie 65 pytań w tym: 1 eliminujące z udziału w ankiecie, 3 metryczkowe (reprezentowana JST, pełniona funkcja/ stanowisko w JST, miejsce zamieszkania w powiecie) oraz 62 pytania właściwe. Jedno z pytań właściwych (o to co łączy społeczność gmin powiatu) miało charakter pytania wielokrotnego wyboru, pozostałe – pytań o ocenę w skali od 1 = bardzo źle do 5 = bardzo dobrze, różnych czynników, zjawisk i elementów powiązanych z rozwojem w rozumieniu rozwoju zrównoważonego.

Charakterystyka respondentów

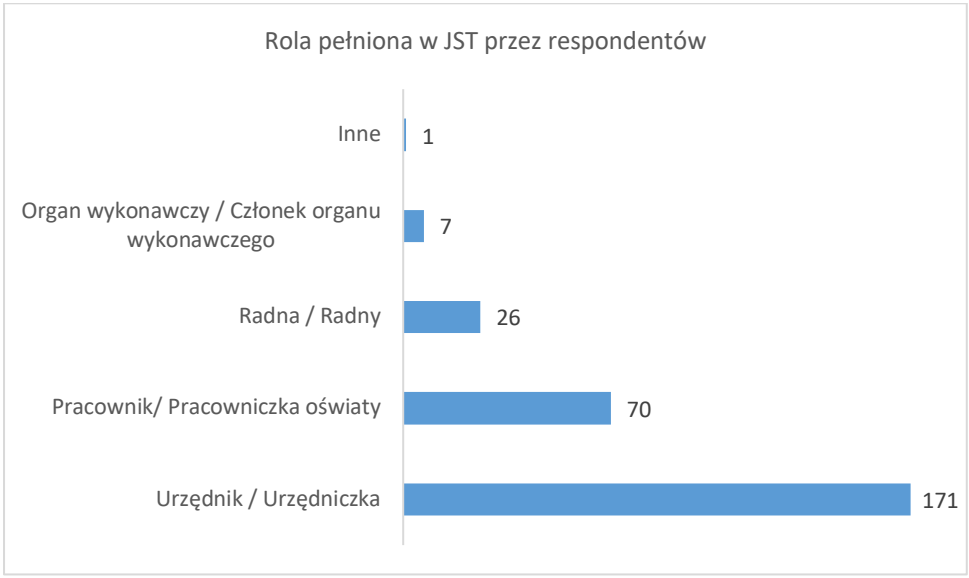
Wśród 275 ankiet wypełnionych przez polityków i urzędników – 82% stanowili mieszkańcy gmin Powiatu. Respondenci pełnią różne obowiązki w JST – reprezentowani są radni, pełniący funkcje w organach wykonawczych, urzędnicy oraz pracownicy oświaty. W badaniu wzięli tak udział reprezentanci wszystkich JST na obszarze powiatu. Szczegółowe informacje zawierają poniższe wykresy.

Ankieta wykres 10. Respondenci pozostający mieszkańcami powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego.

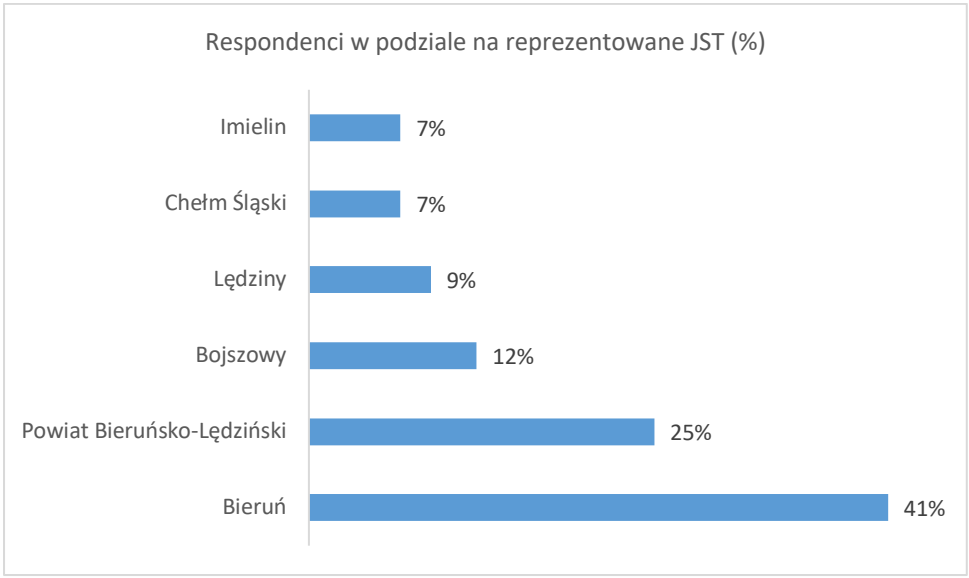
Pytanie jednokrotnego wyboru, liczba wskazań, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 11. Rola pełniona w JST przez respondentów

Pytanie jednokrotnego wyboru, liczba wskazań, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 12. Respondenci w podziale na reprezentowane JST (%)

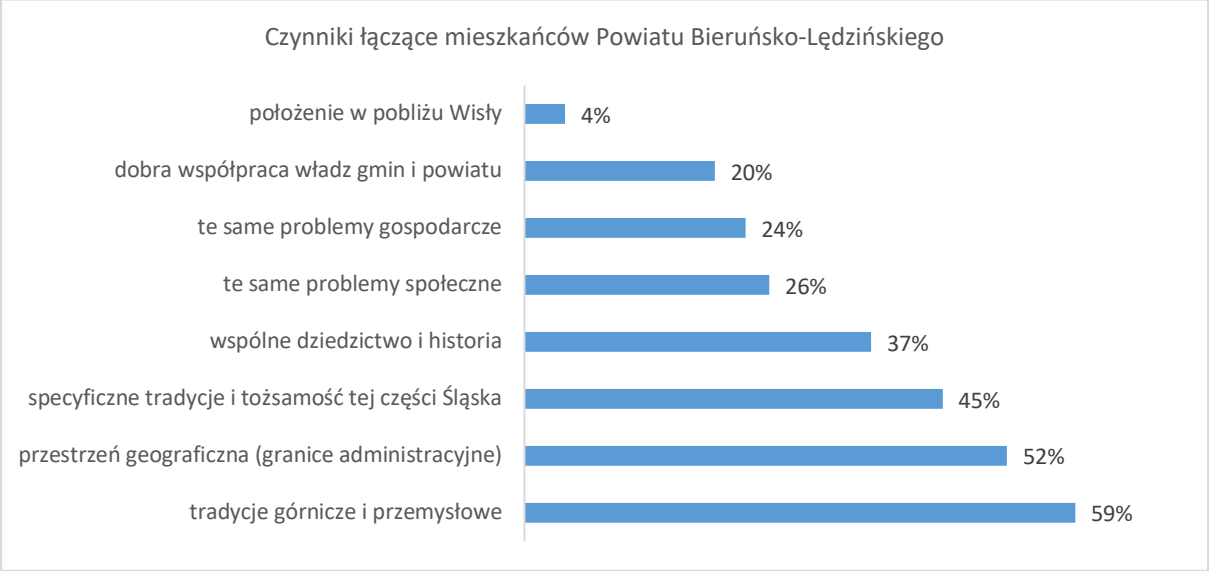

Pytanie jednokrotnego wyboru, liczba wskazań, liczba respondentów 275

Elementy łączące społeczność powiatu

Odpowiedzi na pytanie: Co według Państwa łączy mieszkańców Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego? (proszę zaznaczyć maksymalnie trzy najważniejsze odpowiedzi), wskazują na elementy lokalnej (powiatowej tożsamości), a nie wyłącznie na powiązania administracyjne. Tradycje górnicze i przemysłowe, śląska tożsamość to ważne czynniki łączące społeczność.

Ankieta wykres 13. Czynniki łączące mieszkańców Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego

Pytanie wielokrotnego wyboru (maks. 3 odpowiedzi, odsetek wskazań, liczba respondentów 275)

Środowisko i przestrzeń – oceny respondentów w podziale na reprezentowane JST

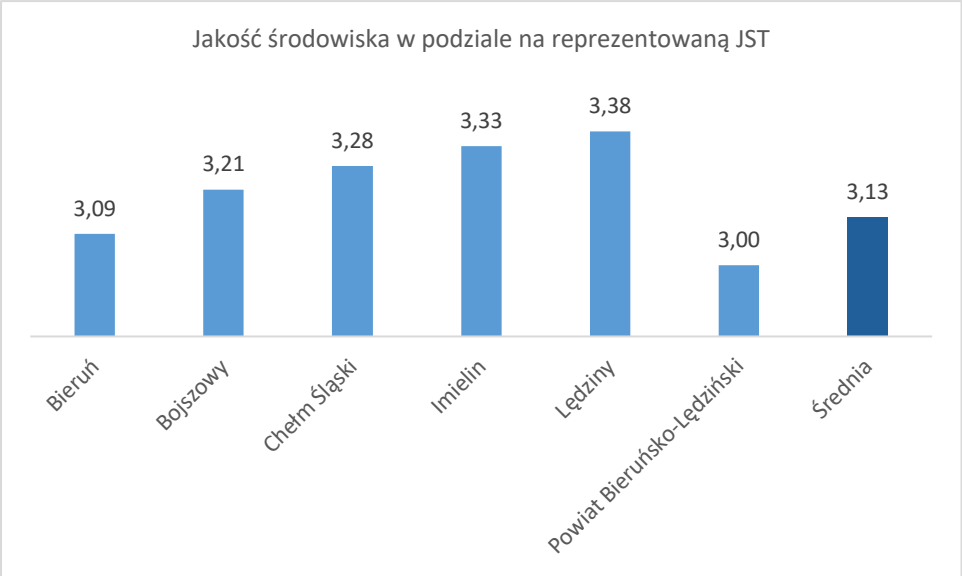
Przedmiotem oceny w tym zakresie były następujące elementy:

- jakość środowiska (np. powietrza, gleby, wód)
- dostęp i jakość wody pitnej
- jakość gospodarki odpadami (odbiór śmieci, organizacja segregacji odpadów, itp.)
- jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych (ład, estetyka, funkcjonalność)
- ilość ogólnodostępnych terenów zielonych (lasy, parki, łąki, itp.)
- jakość ogólnodostępnych terenów zielonych (lasy, parki, łąki, itp.)
- ilość terenów i obiektów rekreacyjnych i sportowych (ścieżki rowerowe i piesze, miejsca piknikowe, boiska ogólnodostępne, place zabaw, plaże itp.)
- jakość terenów i obiektów rekreacyjnych i sportowych (ścieżki rowerowe i piesze, miejsca piknikowe, boiska ogólnodostępne, place zabaw, plaże itp.)
- ilość i jakość dróg dostępność miejsc parkingowych w stolicy reprezentowanej gminy
- jakość i dostępność przestrzeni publicznych (w kontekście projektowania uniwersalnego)
- infrastruktura mobilności (park&ride, rowery miejskie)

Uzyskane oceny przedstawiają kolejne wykresy. Warto zauważyć, że najniżej ocenianym elementem jest infrastruktura mobilności oraz ogólna jakość środowiska. Dostrzec można rozbieżności ocen w kontekście poszczególnych JST. Niższe oceny pojawiają się przede wszystkim w gminie Imielin i Lędziny. Dla niektórych pytań przedstawiono odpowiedzi w

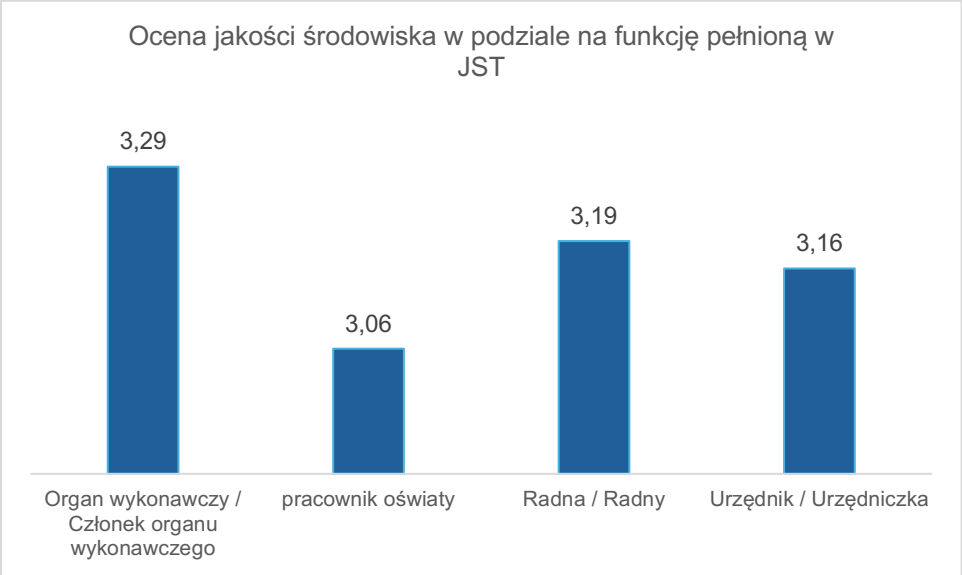
podziale na funkcje pełnione przez respondenta w JST, ze względu na różny poziom dostępu uczestników do informacji i doświadczenia w obszarach oceny.

Ankieta wykres 14. Jakość środowiska w podziale na reprezentowaną JST

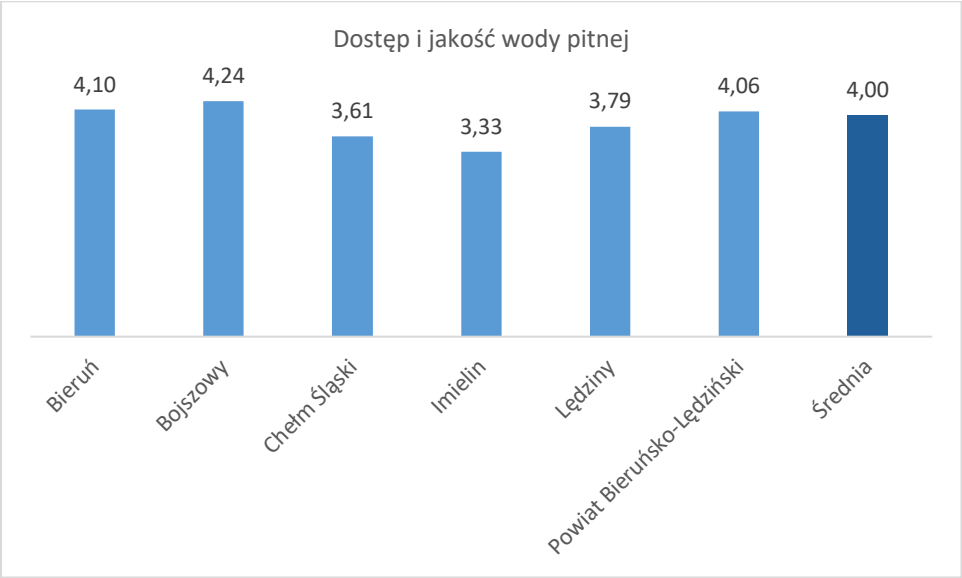
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 15. Ocena jakości środowiska w podziale na funkcję pełnioną w JST

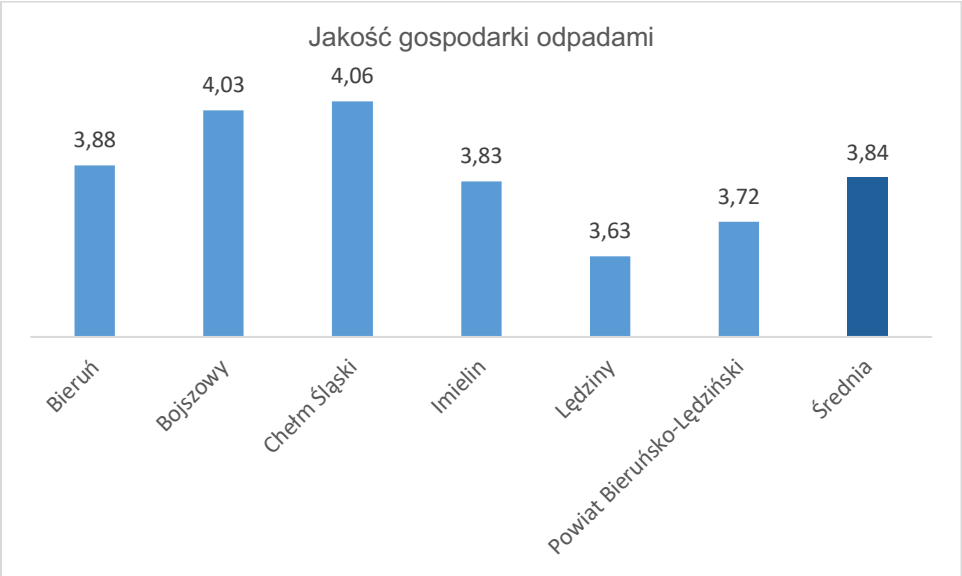
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 16. Dostęp i jakość wody pitnej

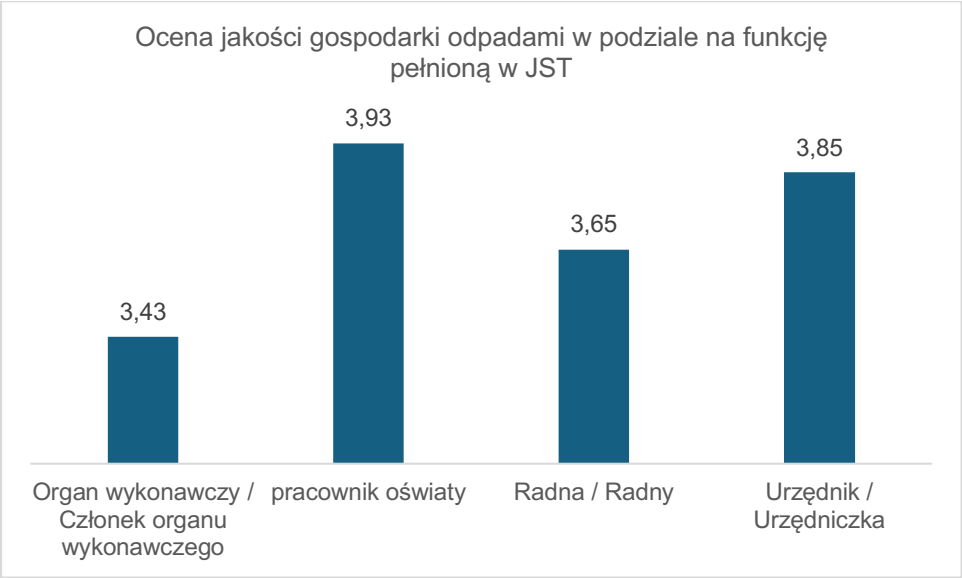
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 17. Jakość gospodarki odpadami

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 18. Ocena jakości gospodarki odpadami w podziale na funkcję pełnioną w JST

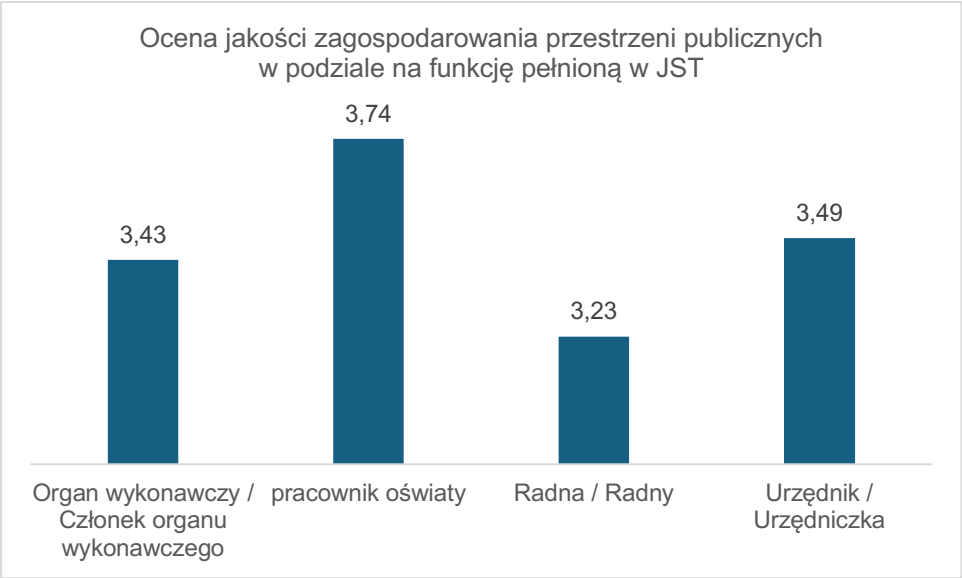
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 19. Jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych

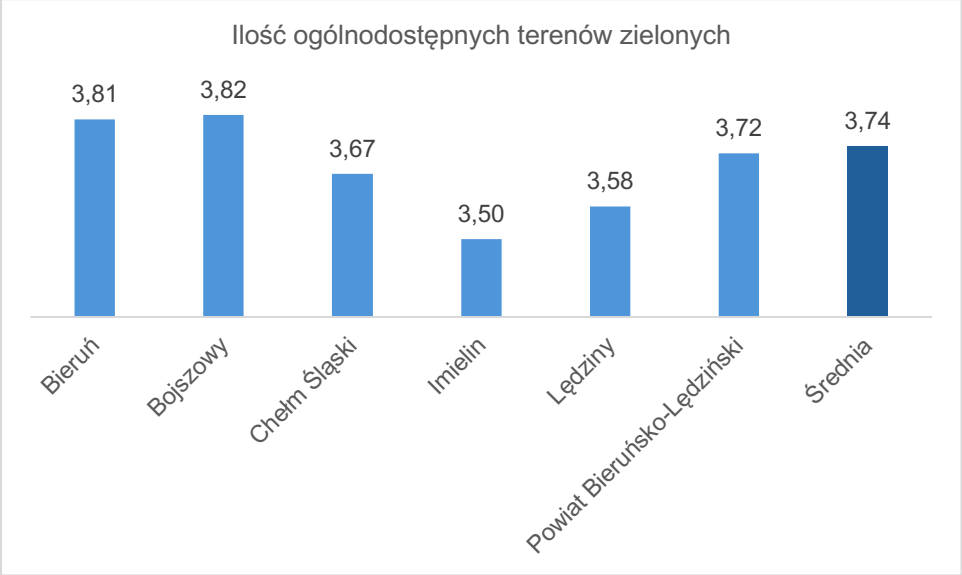
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 20. Ocena jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych w podziale na funkcję pełnioną w JST

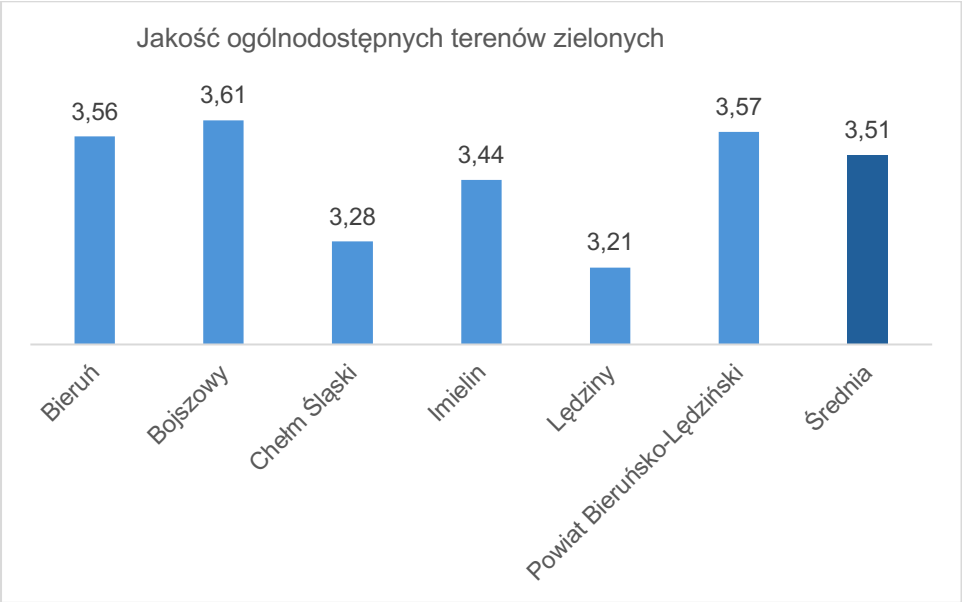
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 21. Ilość ogólnodostępnych terenów zielonych

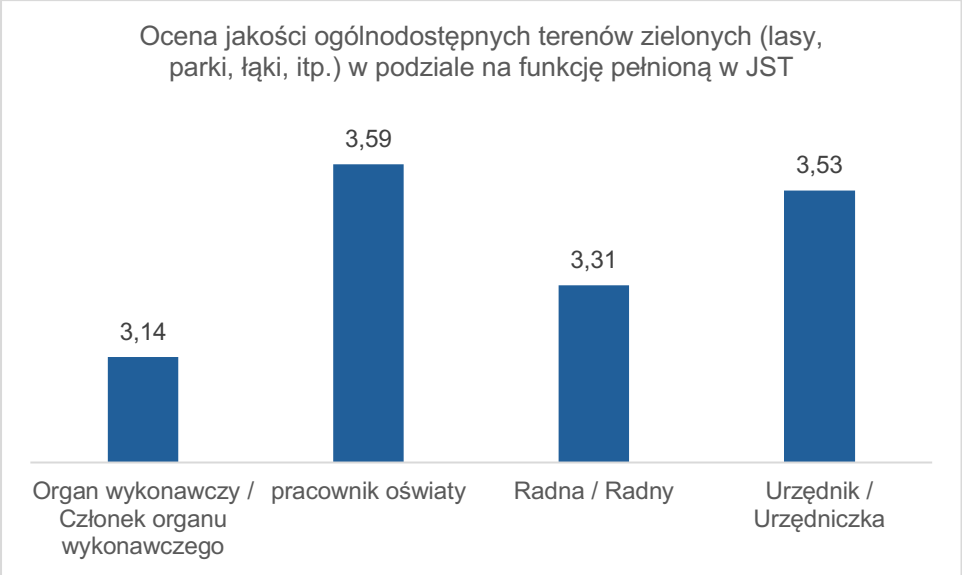
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 22. Jakość ogólnodostępnych terenów zielonych

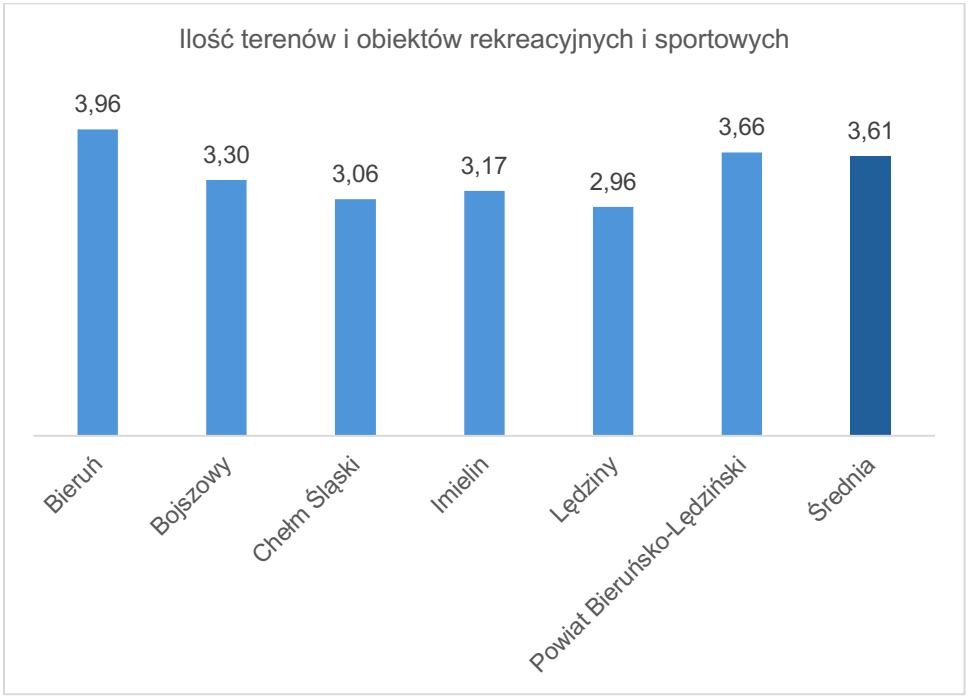
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 23. Ocena jakości ogólnodostępnych terenów zielonych (lasy, parki, łąki, itp.) w podziale na funkcję pełnioną w JST

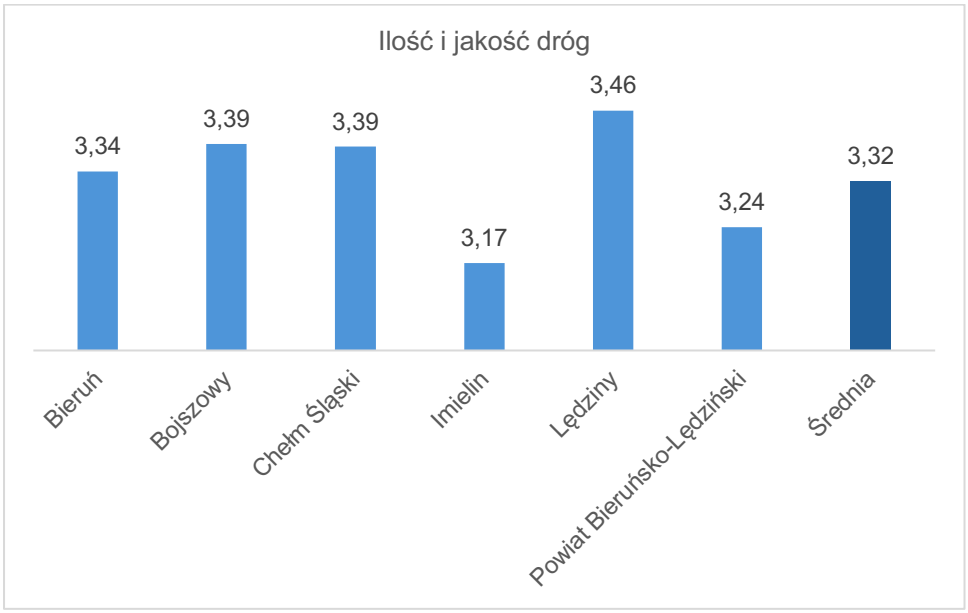
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 24. Ilość terenów i obiektów rekreacyjnych i sportowych

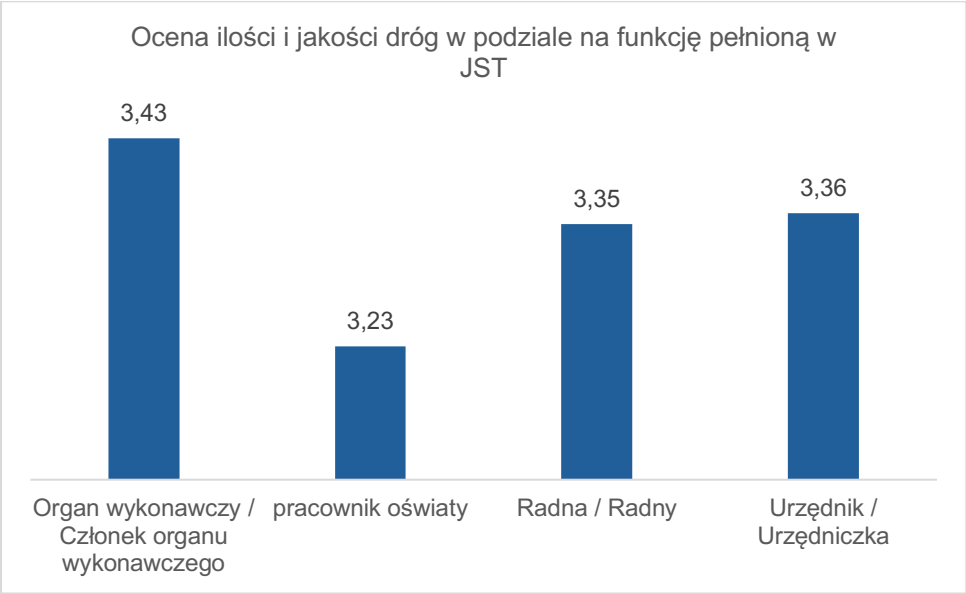
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 25. Ilość i jakość dróg

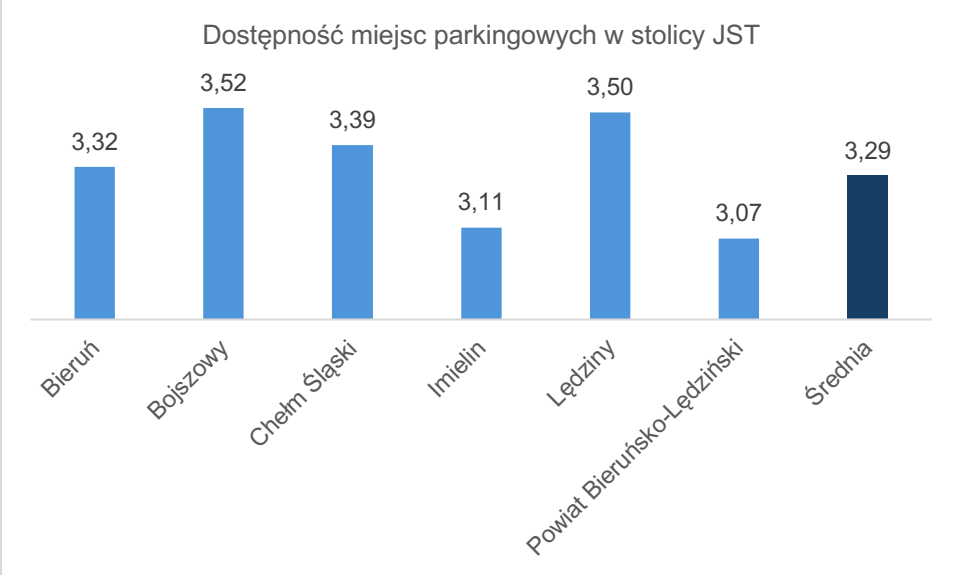
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 26. Ocena ilości i jakości dróg w podziale na funkcję pełnioną w JST

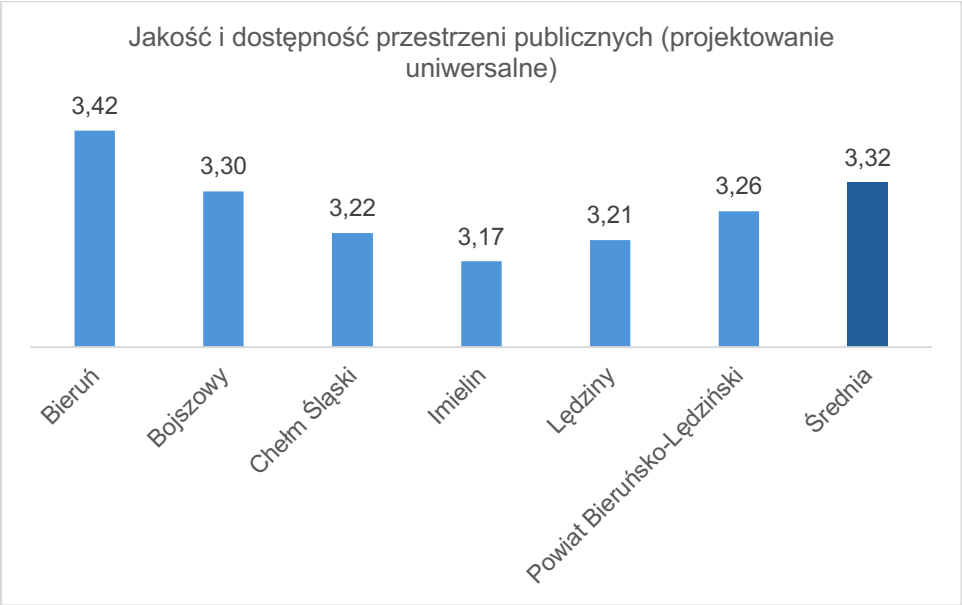
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 27. Dostępność miejsc parkingowych w stolicy JST

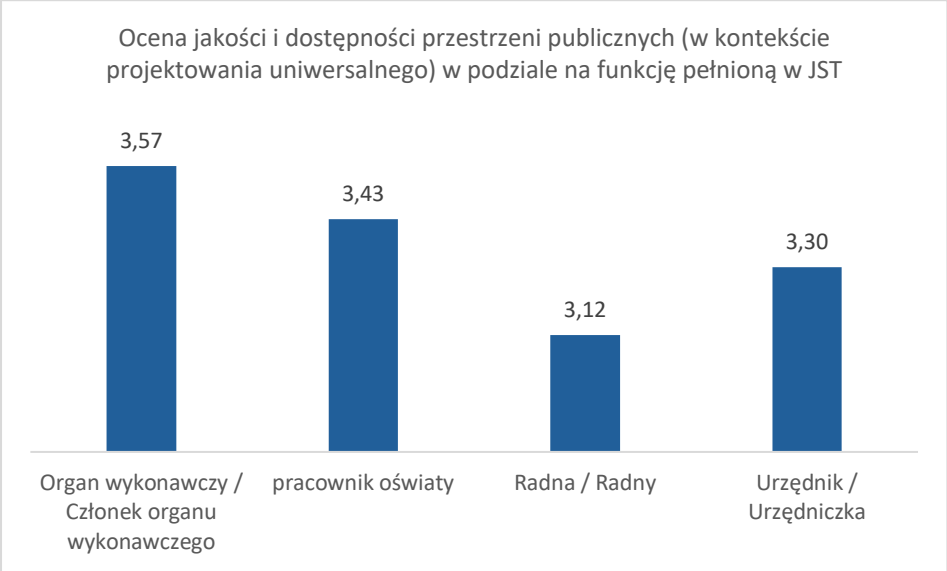
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 28. Jakość i dostępność przestrzeni publicznych (projektowanie uniwersalne)

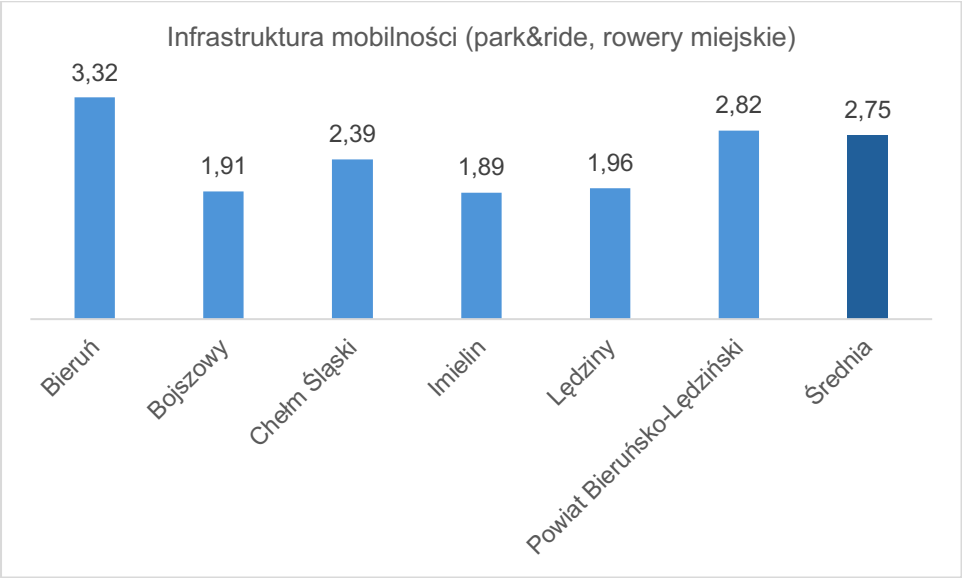
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 29. Ocena jakości i dostępności przestrzeni publicznych (w kontekście projektowania uniwersalnego) w podziale na funkcję pełnioną w JST

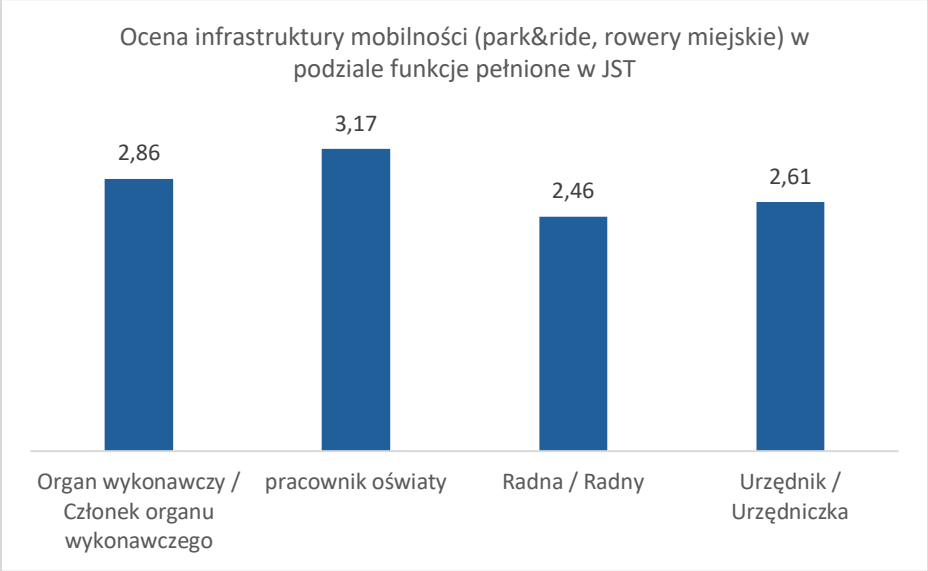
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 30. Infrastruktura mobilności (park&ride, rowery miejskie)

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 31. Ocena infrastruktury mobilności (park&ride, rowery miejskie) w podziale funkcje pełnione w JST

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

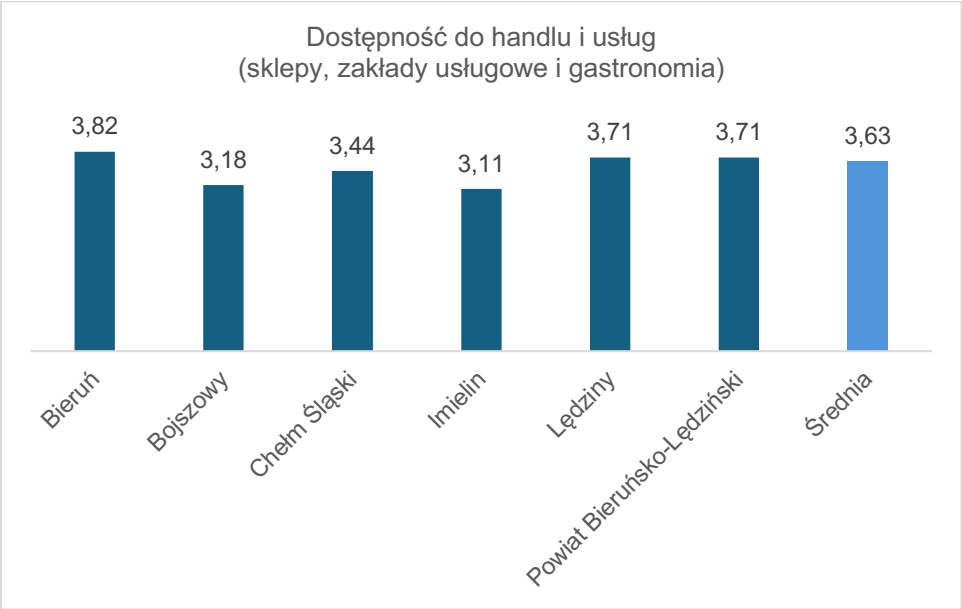
Dostępność i jakość usług

Dostępność i jakość usług została poddana ocenie respondentów w zakresie handlu i usług, transportu publicznego, edukacji, kultury, zdrowia i pomocy społecznej. Oceniane elementy to:

- dostępność do handlu i usług (sklepy, zakłady usługowe i gastronomia)
- transport publiczny (częstotliwość kursowania, sieć przystanków, kierunki linii kolejowych i autobusowych)
- dostępność żłobków i przedszkoli poziom szkół gminnych i powiatowych (jakość nauczania, wyniki egzaminów)
- dostępność szkół podstawowych i ponadpodstawowych (ilość miejsc)
- dostępność szkół podstawowych i ponadpodstawowych (możliwość dojazdu)
- dostępność do instytucji kulturalnych i różnych form aktywności kulturalnej (zakres oferty)
- dostępność do instytucji kulturalnych i różnych form aktywności kulturalnej (możliwość dojazdu)
- dostępność i jakość organizowanych wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych (festiwale, koncerty, festyny, wystawy, itp.)
- publiczna podstawowa opieka zdrowotna - dostępność
- publiczna podstawowa opieka zdrowotna – jakość, zakres świadczeń
- publiczna specjalistyczna opieka zdrowotna – dostępność
- publiczna specjalistyczna opieka zdrowotna - jakość, zakres świadczeń
- publiczna opieka szpitalna - dostępność
- publiczna opieka szpitalna – jakość, zakres świadczeń
- dostępność instytucjonalna pomocy społecznej (np. DPS, noclegownie)
- zakres i jakość usług pomocy społecznej.

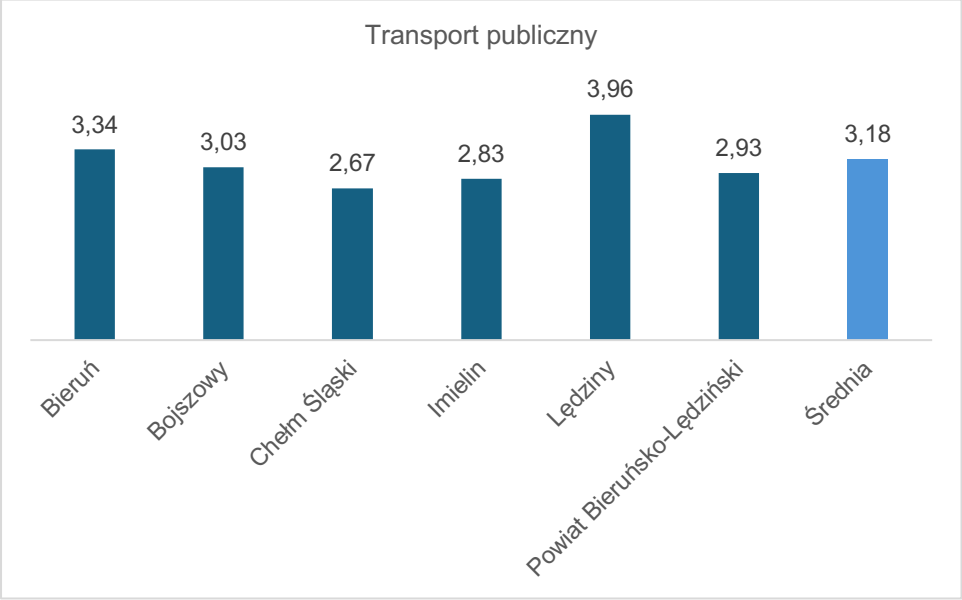
Oceny respondentów przestawiono na kolejnych wykresach. Najniżej oceniane są tak dostępność, jak i jakość publicznej opieki zdrowotnej oraz instytucjonalne formy pomocy społecznej. Wyraźnie dostrzec można różnice w ocenie różnych aspektów z perspektywy reprezentowanych JST (np. transport publiczny, poziom szkół). Szczególnie ciekawe są różnice w ocenie grupy pracowników oświaty w odniesieniu do znanych im aspektów (edukacja, kultura).

Ankieta wykres 32. Dostępność do handlu i usług (sklepy, zakłady usługowe i gastronomia)

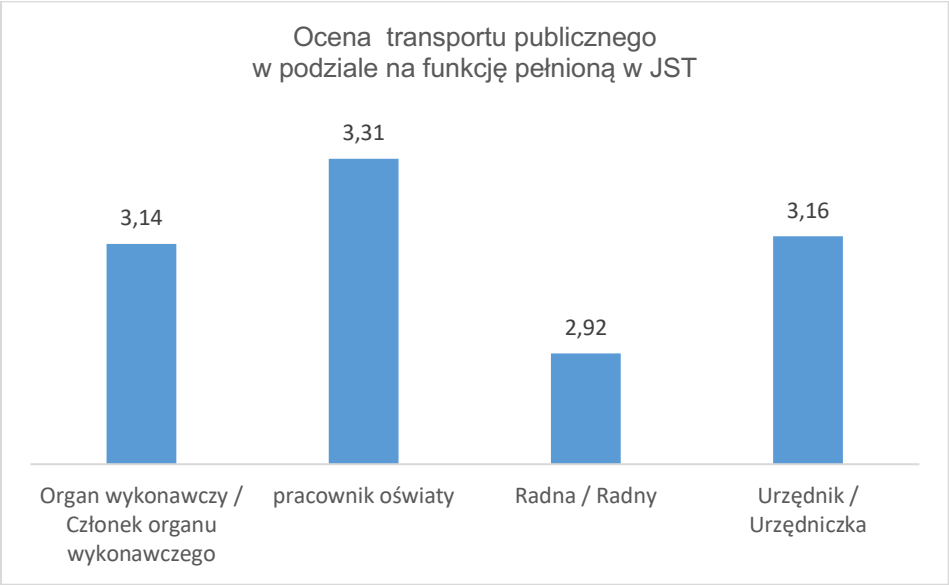
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 33. Transport publiczny

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

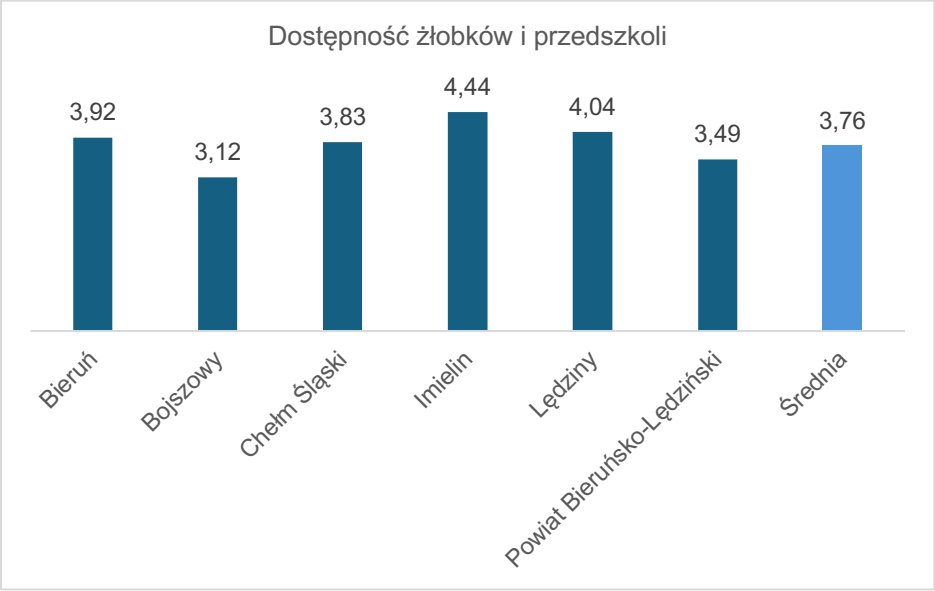
Ankieta wykres 34. Ocena transportu publicznego w podziale na funkcję pełnioną w JST

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

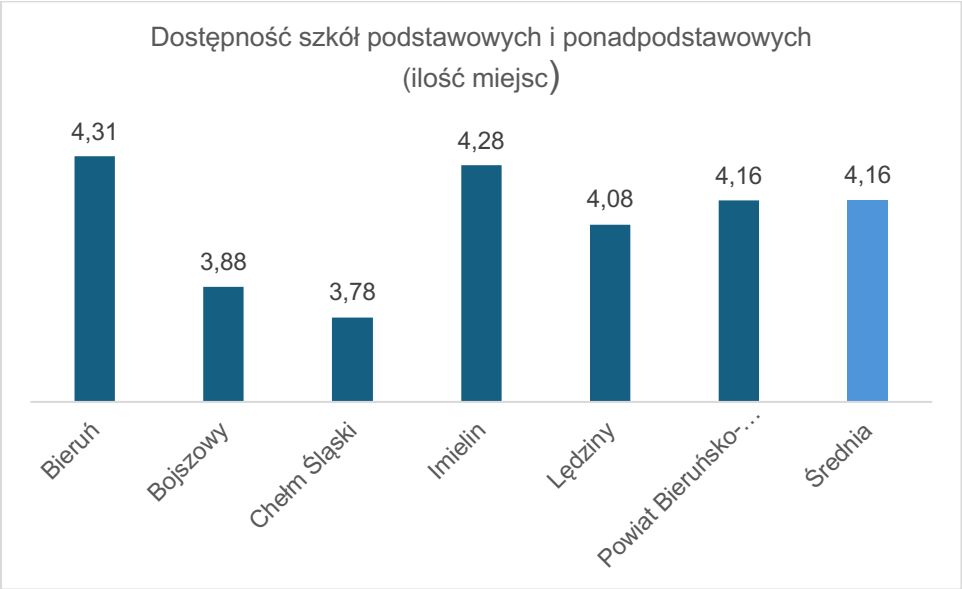
Edukacja i kultura

Ankieta wykres 35. Dostępność żłobków i przedszkoli

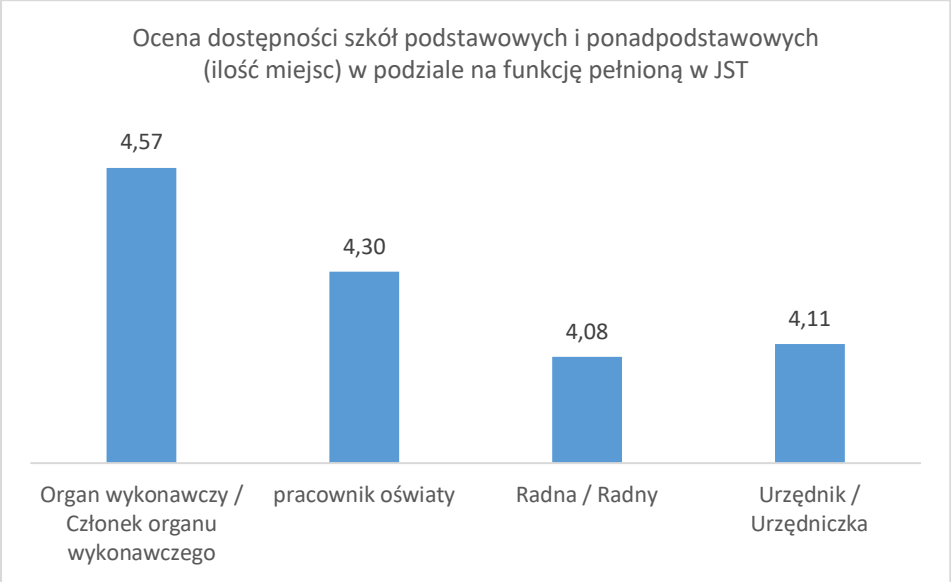
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 36. Dostępność szkół podstawowych i ponadpodstawowych (ilość miejsc)

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 37. Ocena dostępności szkół podstawowych i ponadpodstawowych (ilość miejsc) w podziale na funkcję pełnioną w JST

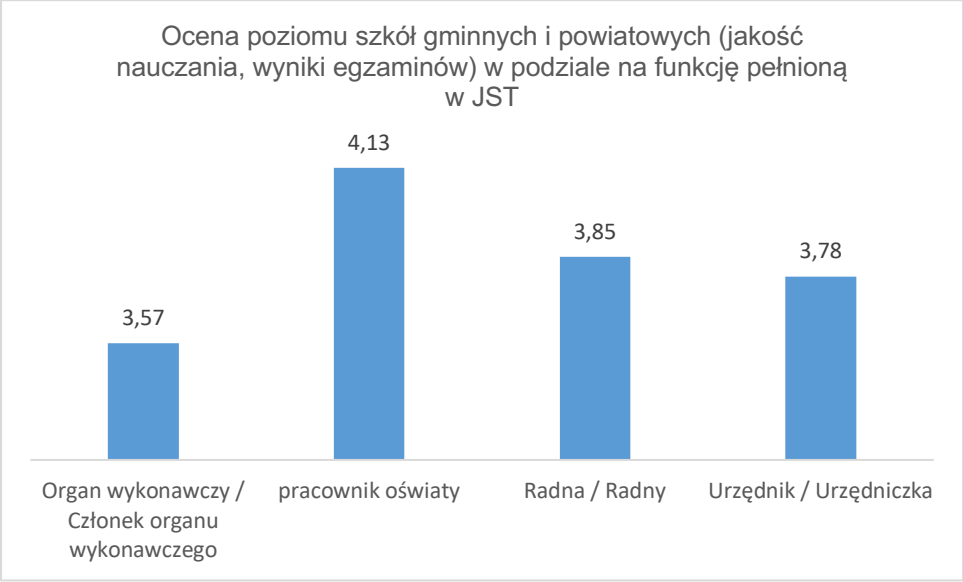
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 38. Poziom szkół gminnych i powiatowych (jakość nauczania, wyniki egzaminów)

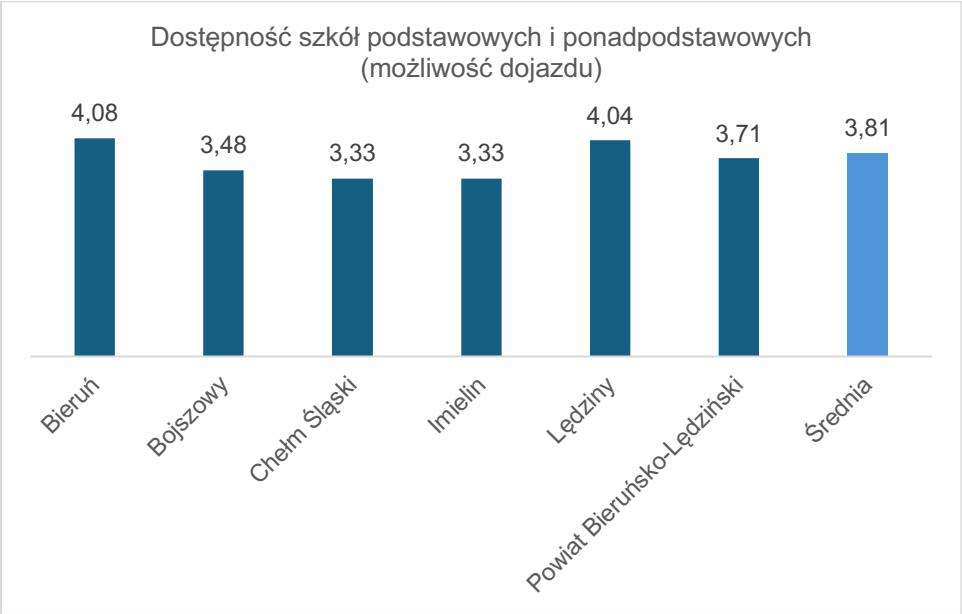
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 39. Ocena poziomu szkół gminnych i powiatowych (jakość nauczania, wyniki egzaminów) w podziale na funkcję pełnioną w JST

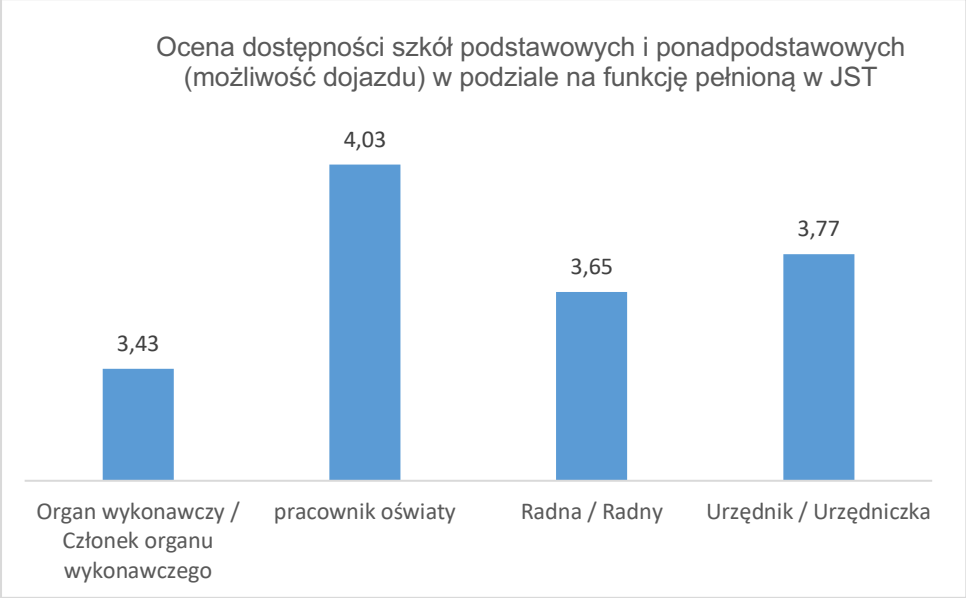
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 40. Dostępność szkół podstawowych i ponadpodstawowych (możliwość dojazdu)

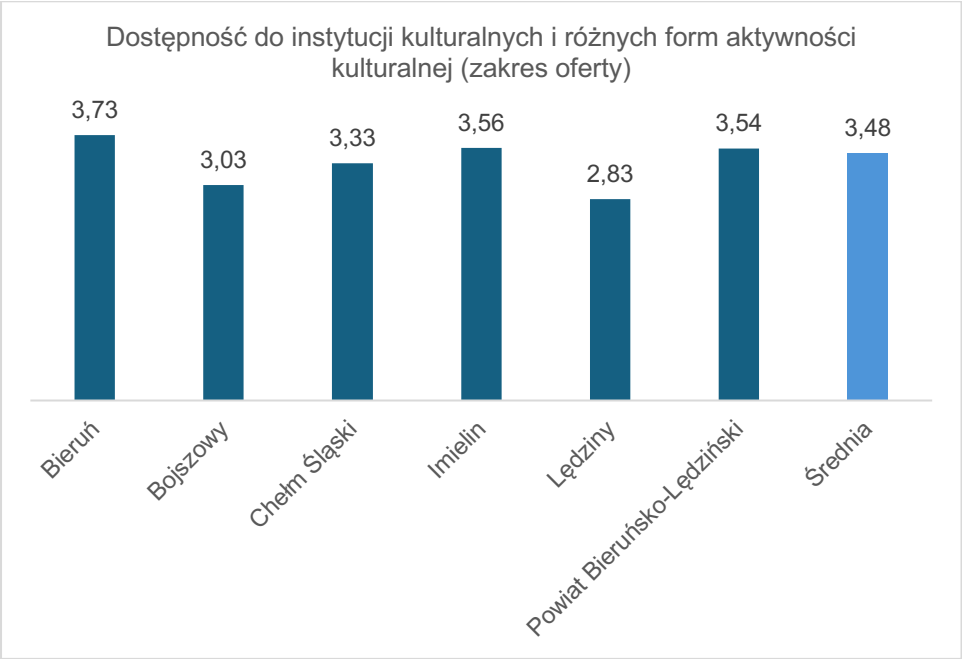
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 41. Ocena dostępności szkół podstawowych i ponadpodstawowych (możliwość dojazdu) w podziale na funkcję pełnioną w JST

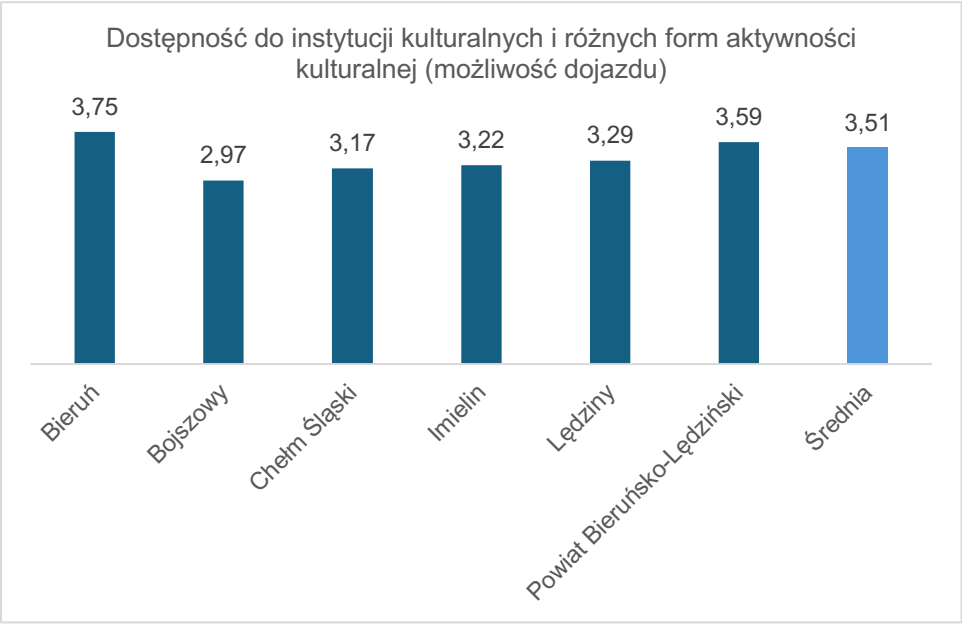
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 42. Dostępność do instytucji kulturalnych i różnych form aktywności kulturalnej (zakres oferty)

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 43. Dostępność do instytucji kulturalnych i różnych form aktywności kulturalnej (możliwość dojazdu)

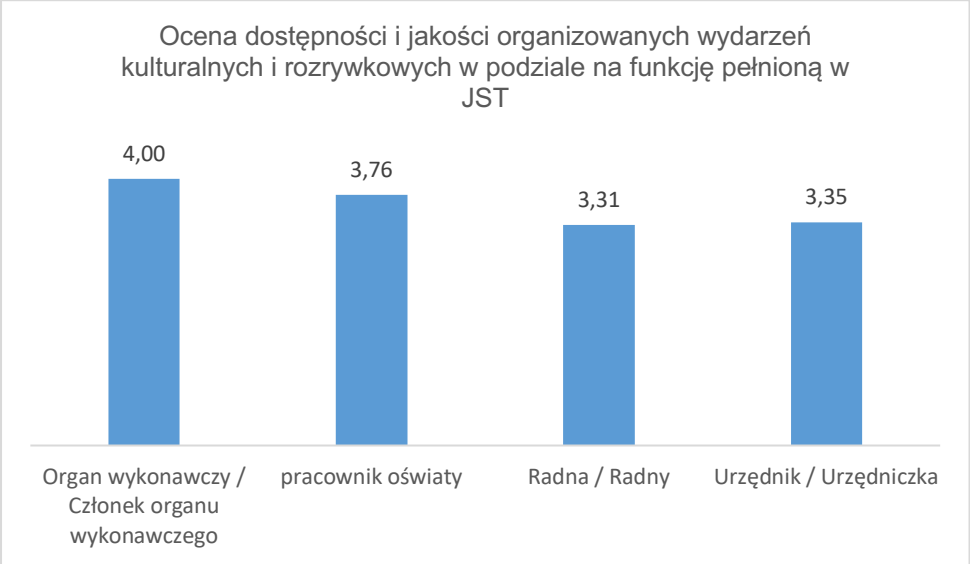
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 44. Dostępność i jakość organizowanych wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

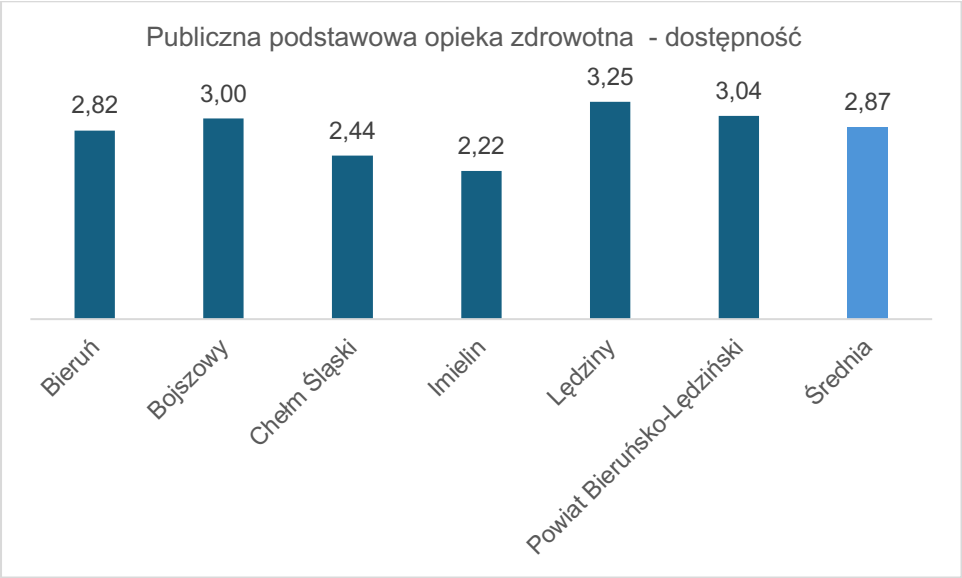
Ankieta wykres 45. Ocena dostępności i jakości organizowanych wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych w podziale na funkcję pełnioną w JST

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

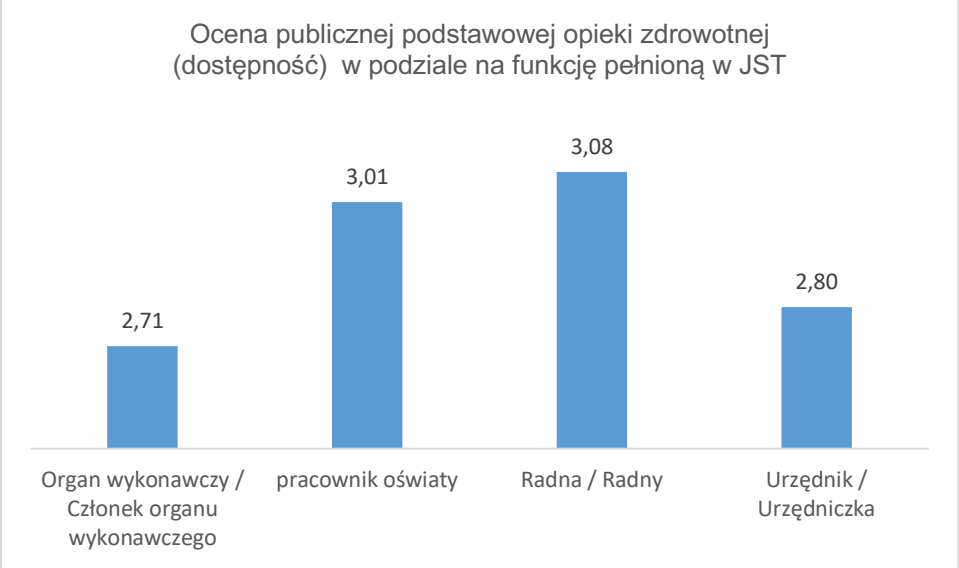
Publiczna opieka zdrowotna

Ankieta wykres 46. Publiczna podstawowa opieka zdrowotna - dostępność

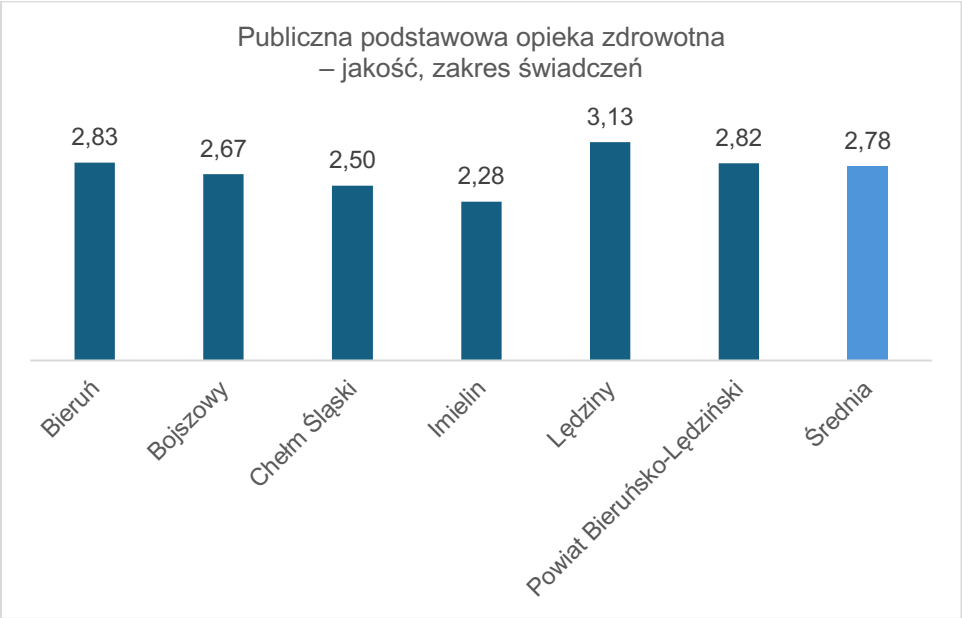
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 47. Ocena publicznej podstawowej opieki zdrowotnej (dostępność) w podziale na funkcję pełnioną w JST

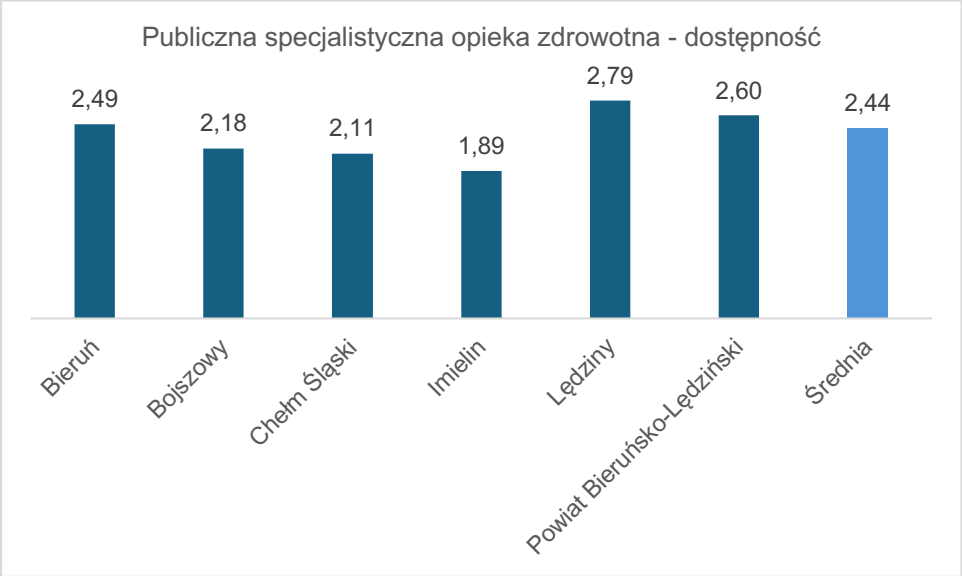
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 48. Publiczna podstawowa opieka zdrowotna – jakość, zakres świadczeń

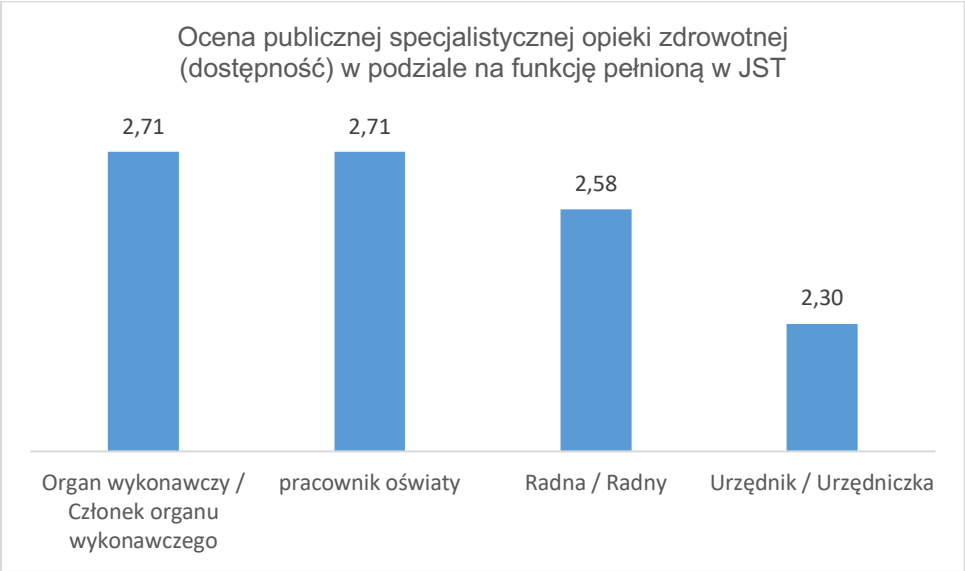
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 49. Publiczna specjalistyczna opieka zdrowotna - dostępność

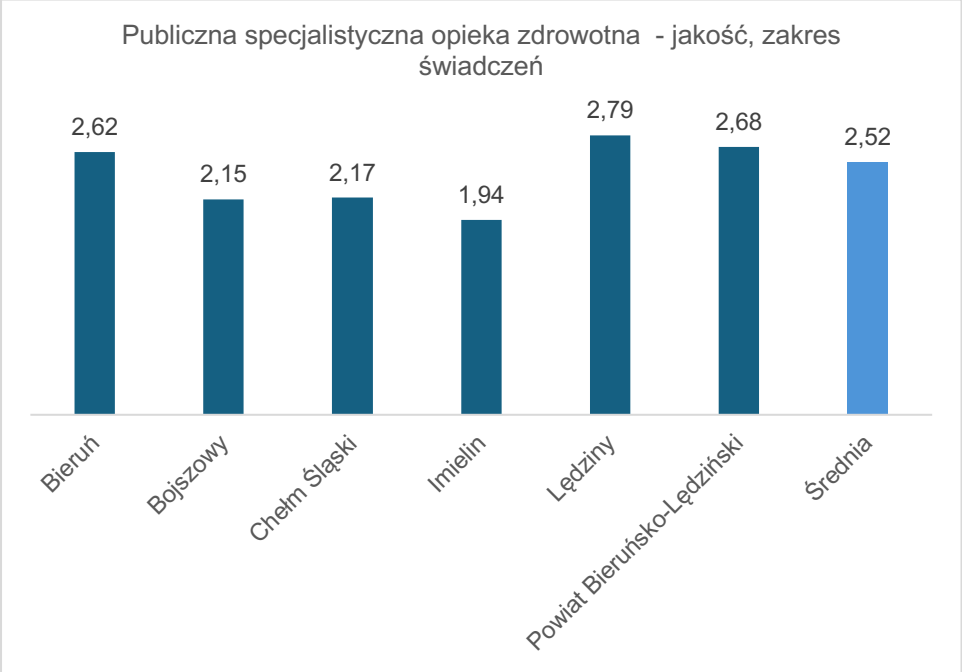
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 50. Ocena publicznej specjalistycznej opieki zdrowotnej (dostępność) w podziale na funkcję pełnioną w JST

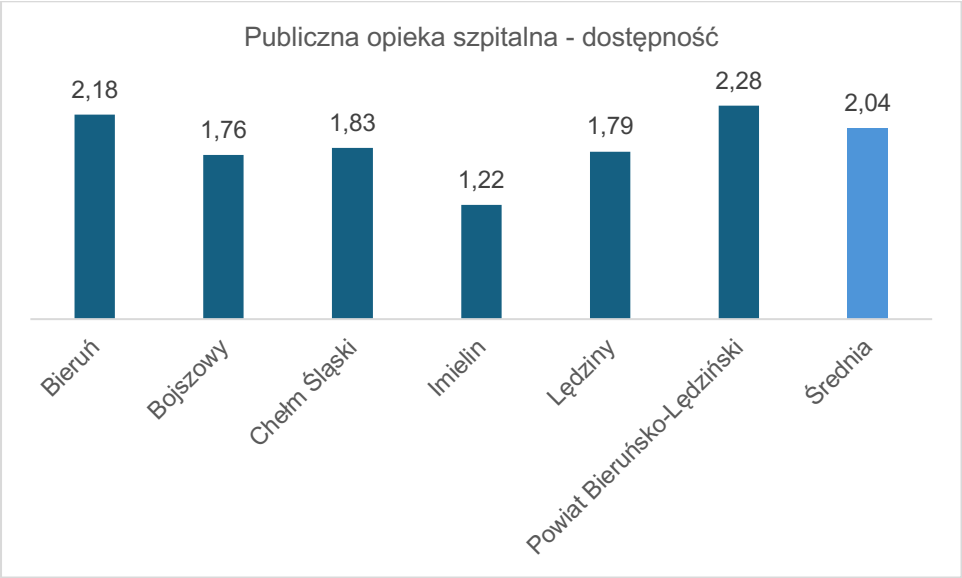
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 51. Publiczna specjalistyczna opieka zdrowotna - jakość, zakres świadczeń

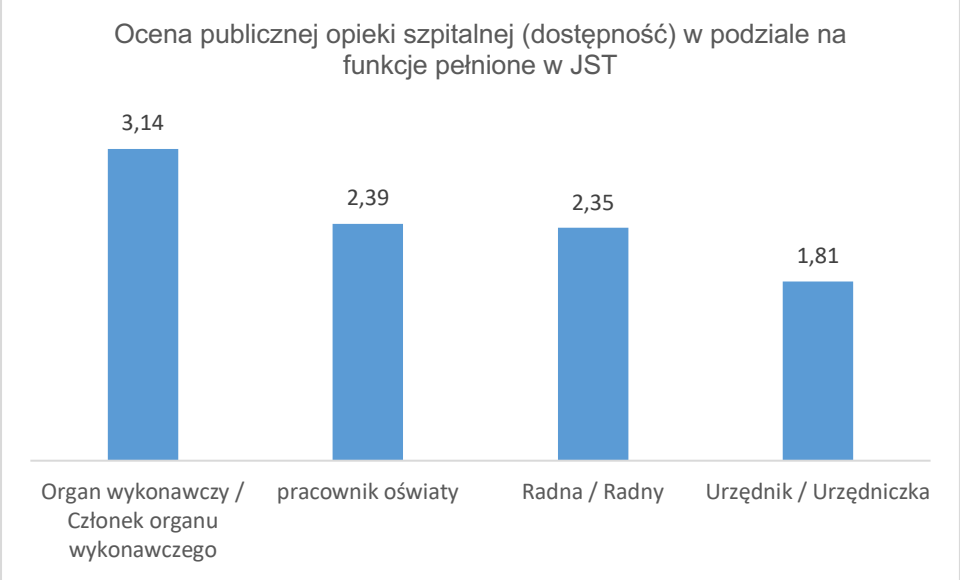
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 52. Publiczna opieka szpitalna - dostępność

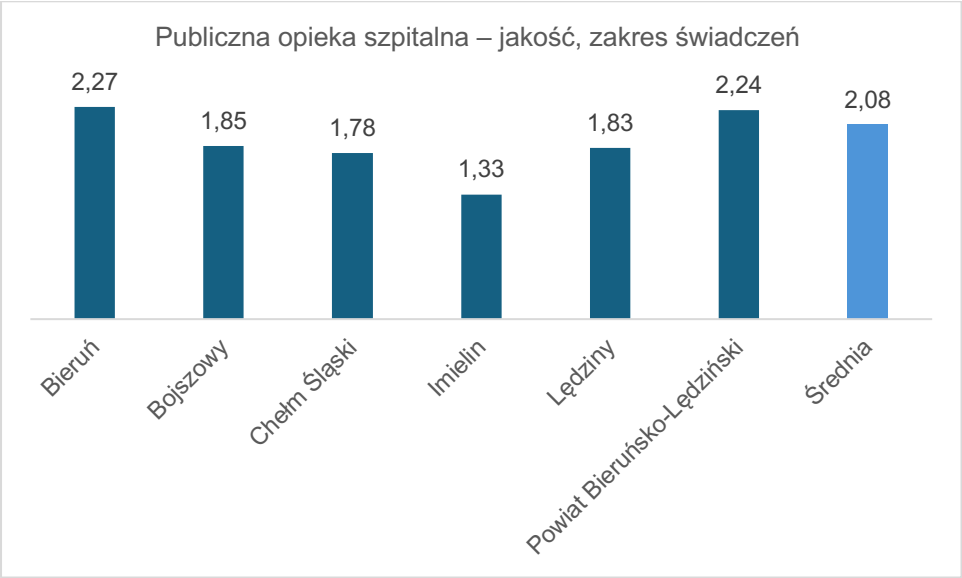
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 53. Ocena publicznej opieki szpitalnej (dostępność) w podziale na funkcje pełnione w JST

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

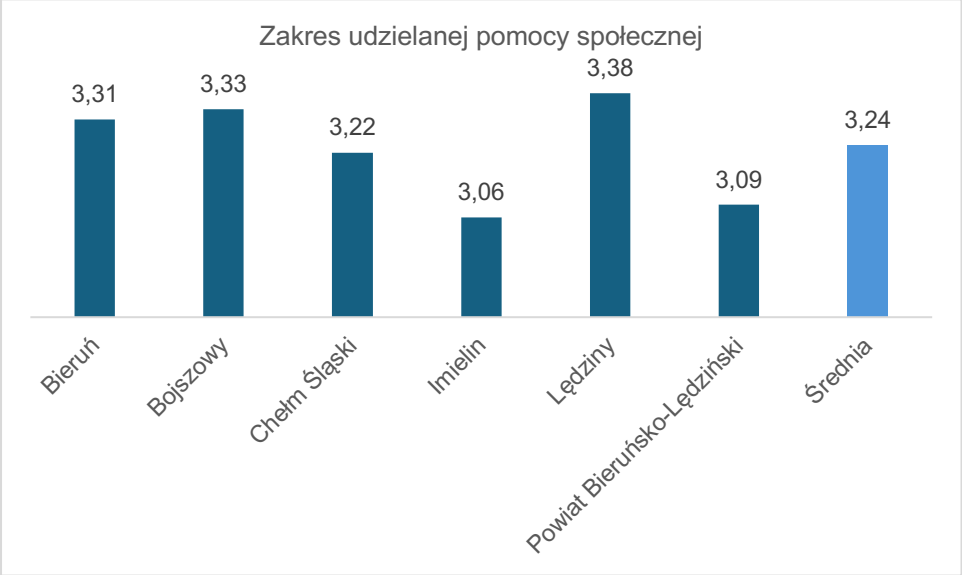
Ankieta wykres 54. Publiczna opieka szpitalna – jakość, zakres świadczeń

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

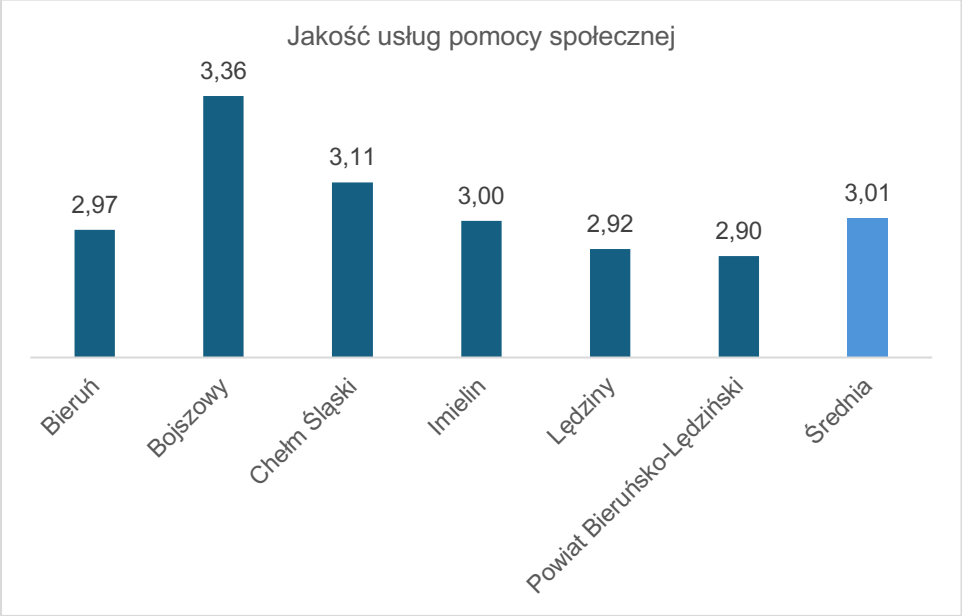
Pomoc społeczna

Ankieta wykres 55. Zakres udzielanej pomocy społecznej

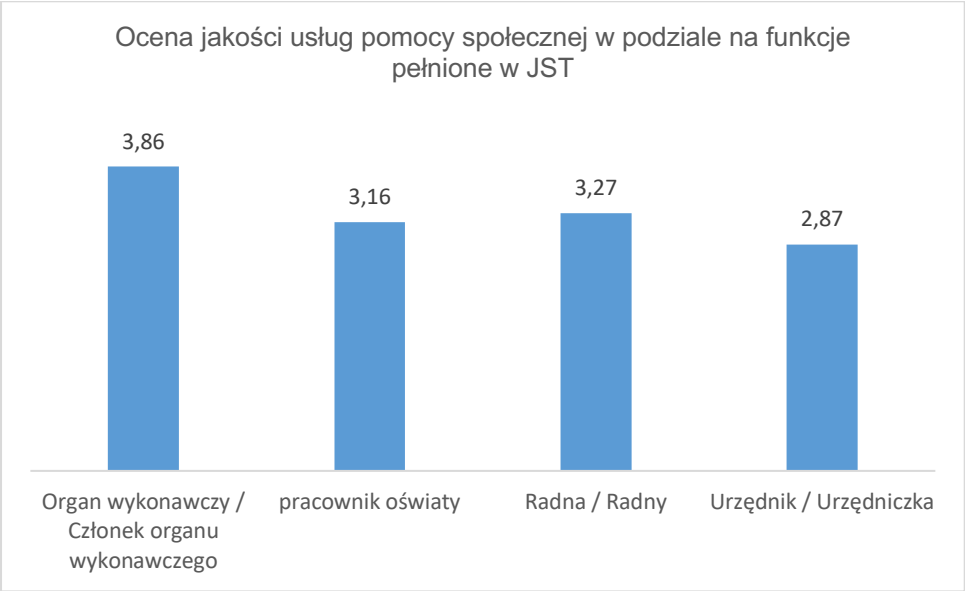
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 56. Jakość usług pomocy społecznej. Jakość usług pomocy społecznej

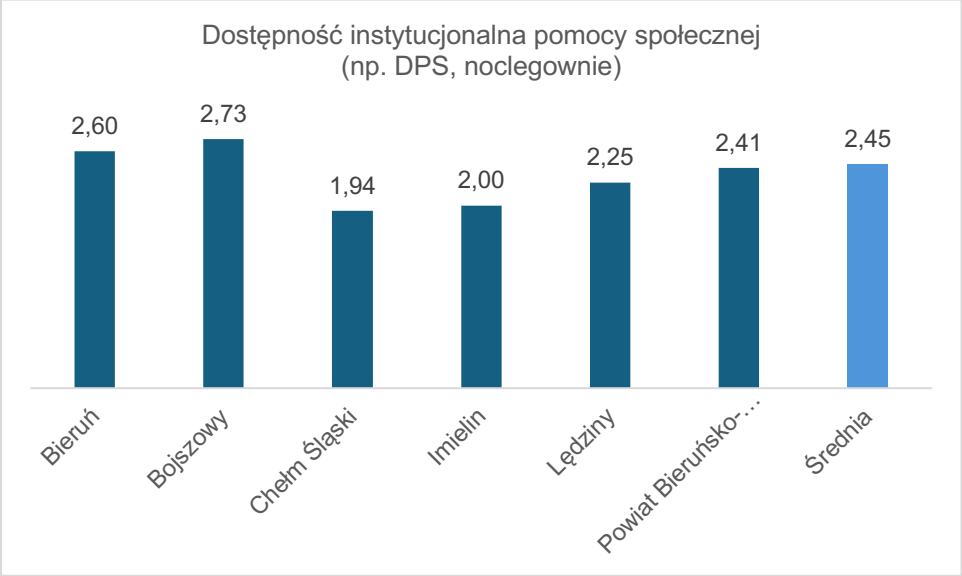
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 57. Ocena akości usług pomocy społecznej w podziale na funkcje pełnione w JST

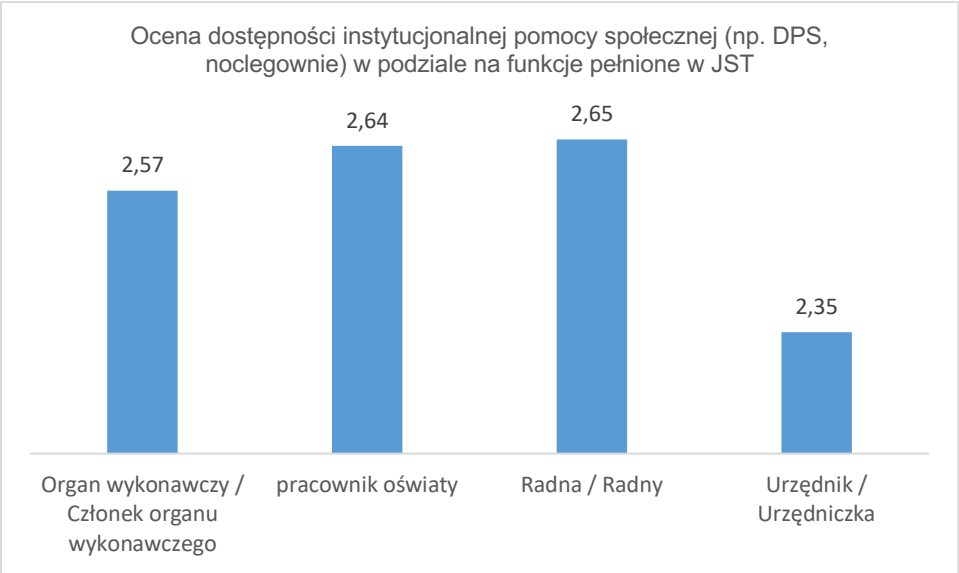
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 58. Dostępność instytucjonalna pomocy społecznej (np. DPS, noclegownie)

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 59. Ocena dostępności instytucjonalnej pomocy społecznej (np. DPS, noclegownie) w podziale na funkcje pełnione w JST

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

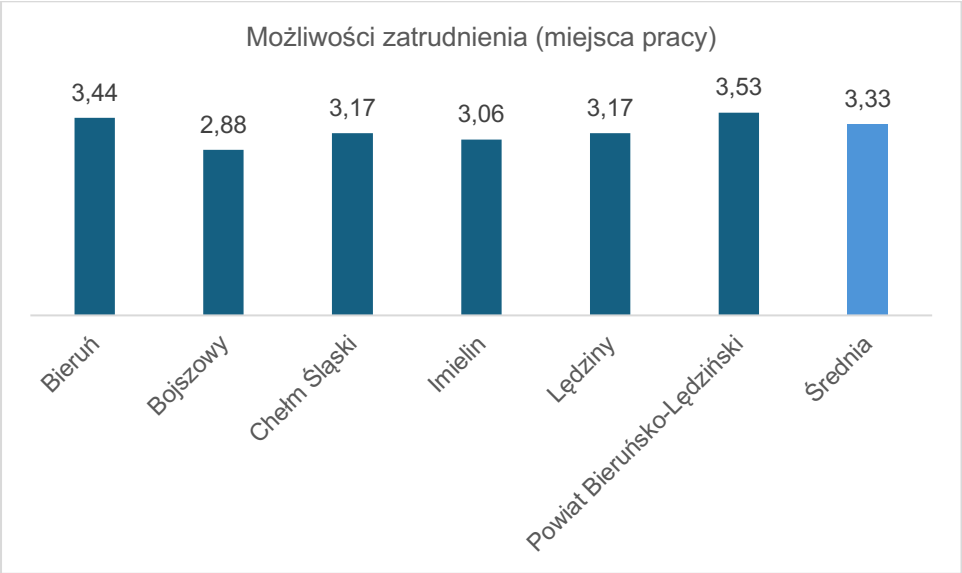
Sytuacja społeczno-gospodarcza

Elementy, które zostały poddane ocenie respondentów w tej części badania, to:

- możliwości zatrudnienia (miejsca pracy)
- wysokość zarobków
- poziom kwalifikacji zawodowych i wykształcenia mieszkańców
- zakres udzielanej pomocy społecznej
- problemy mieszkaniowe (dostępność mieszkań w kontekście poziomu cen)
- problemy mieszkaniowe (liczba oczekujących na lokale)
- odpływ ludności
- starzenie się społeczności/

Na tle ogólnie przeciętnych ocen, nisko ocenione zostały: zarobki, problemy mieszkaniowe (zarówno wynikające z cen nieruchomości, jak i liczby oczekujących na lokale). Wśród kwestii demograficznych jako większy problem wskazywany jest odpływ ludności niż proces starzenia się społeczności.

Ankieta wykres 60. Możliwości zatrudnienia (miejsca pracy)

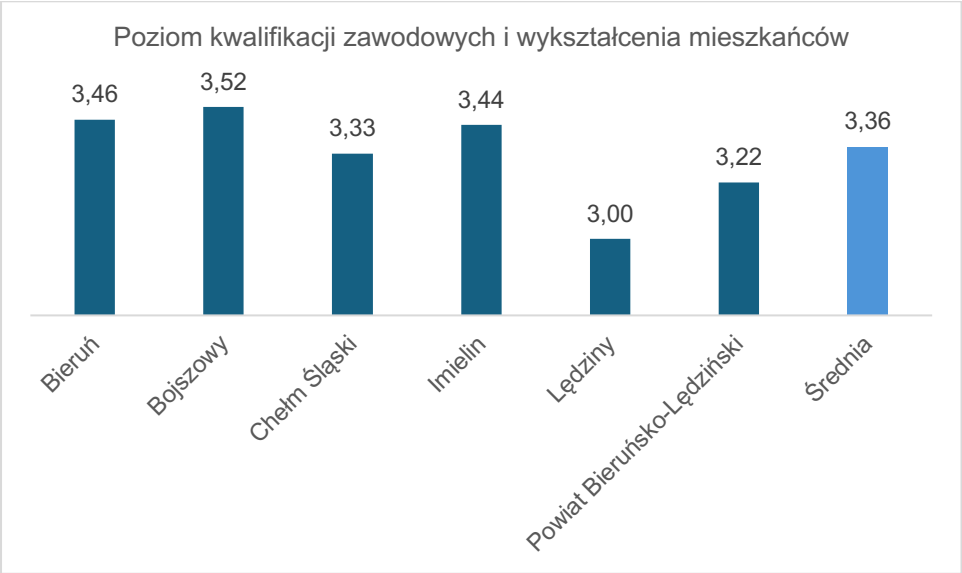
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 61. Wysokość zarobków

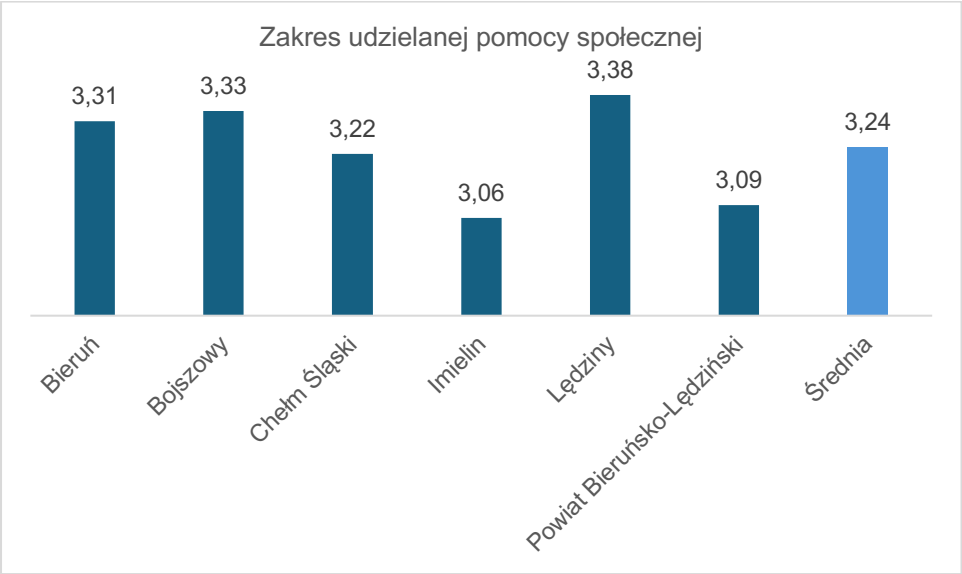
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 62. Poziom kwalifikacji zawodowych i wykształcenia mieszkańców

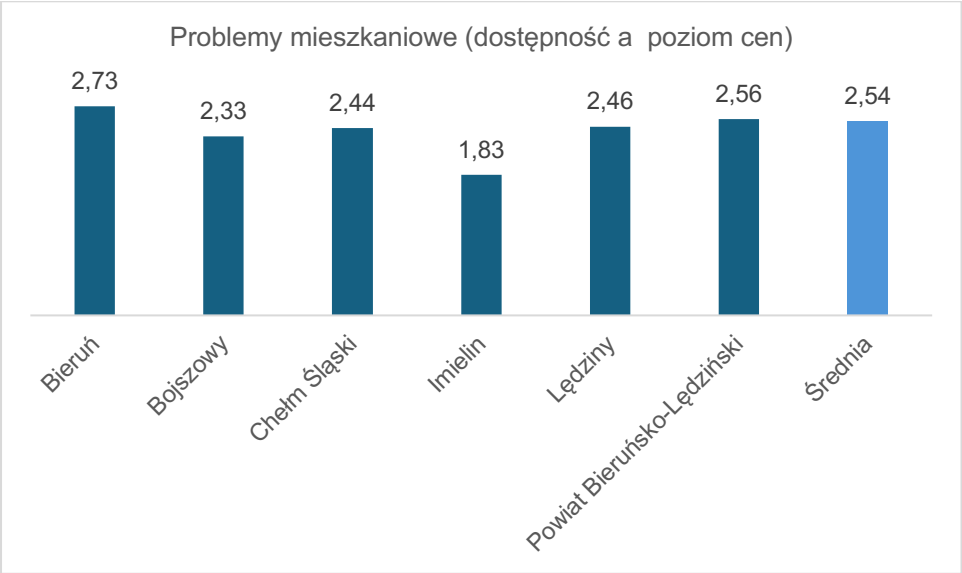
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 63. Zakres udzielanej pomocy społecznej

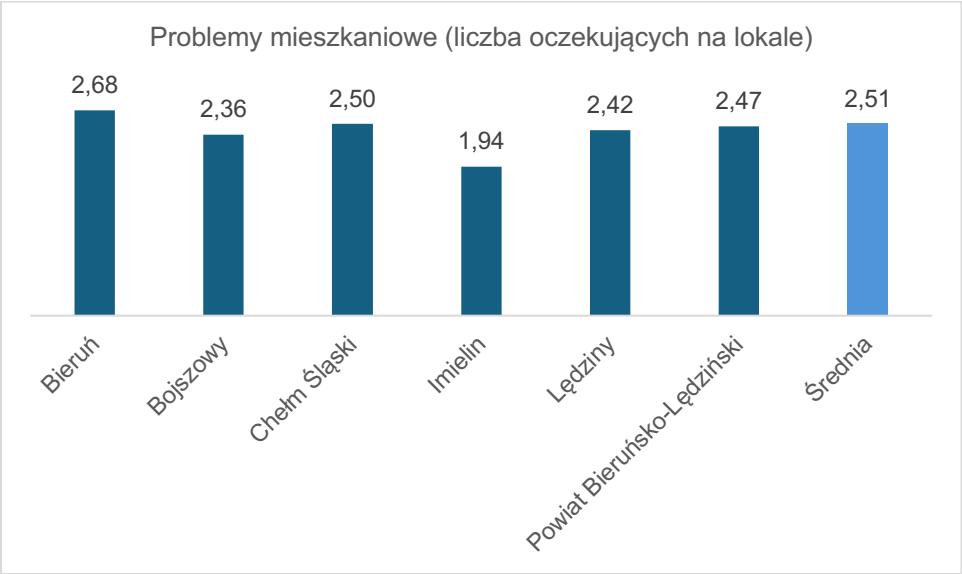
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 64. Problemy mieszkaniowe (dostępność a poziom cen)

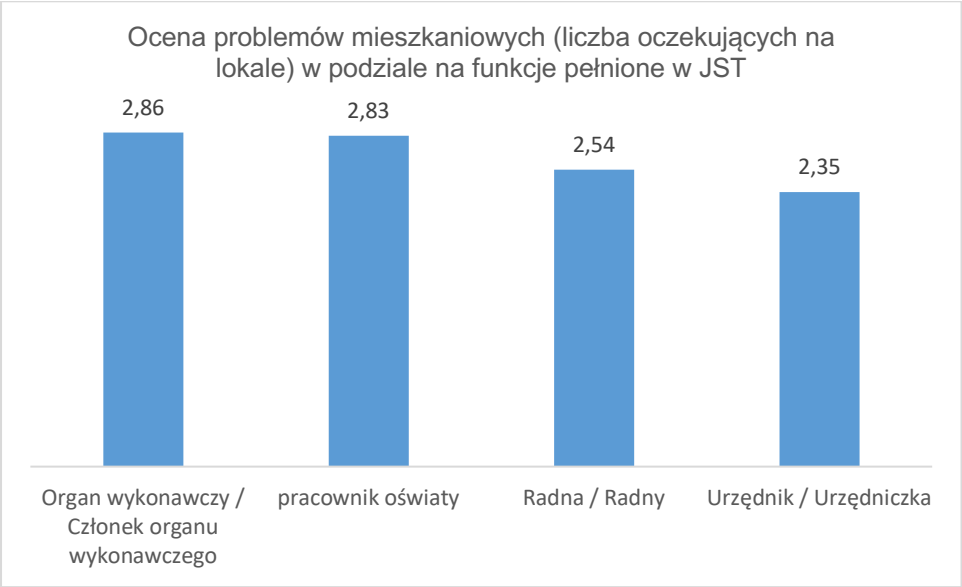
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 65. Problemy mieszkaniowe (liczba oczekujących na lokale)

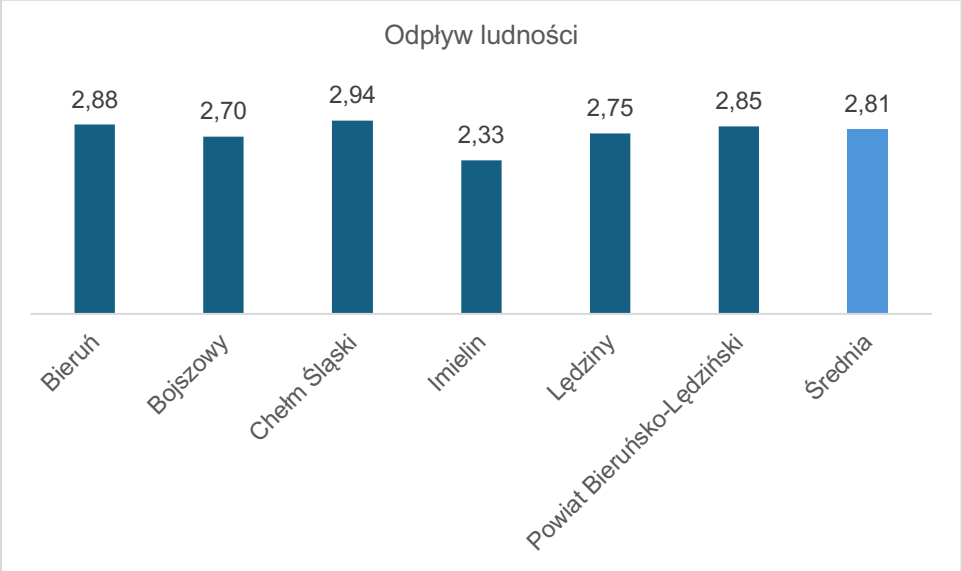
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 66. Ocena problemów mieszkaniowych (liczba oczekujących na lokale) w podziale na funkcje pełnione w JST

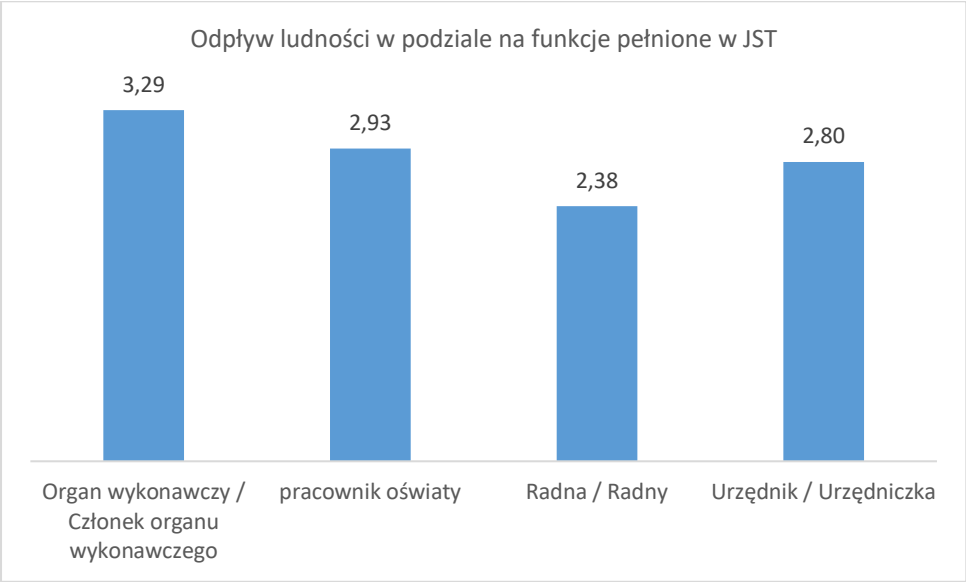
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 67. Odpływ ludności

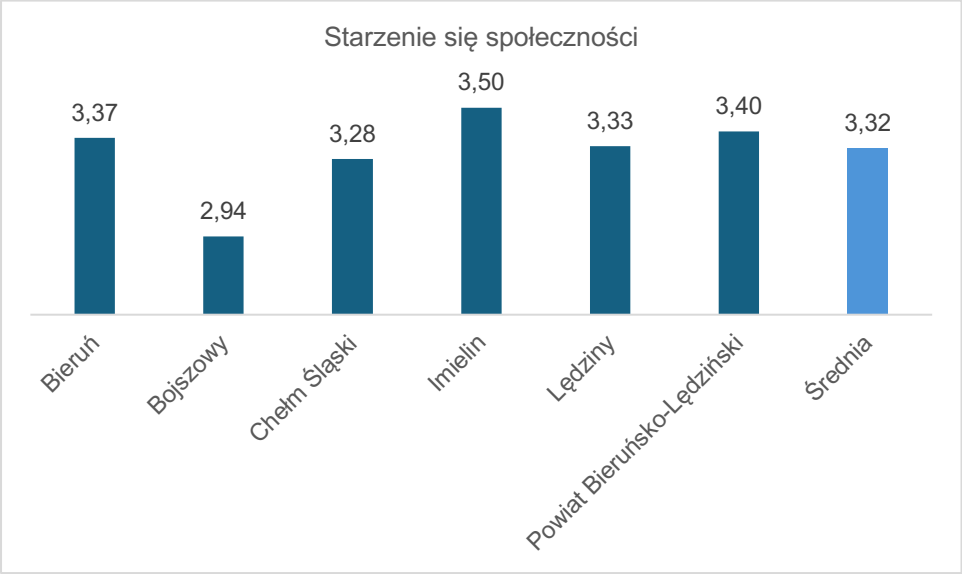
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 68. Odpływ ludności w podziale na funkcje pełnione w JST

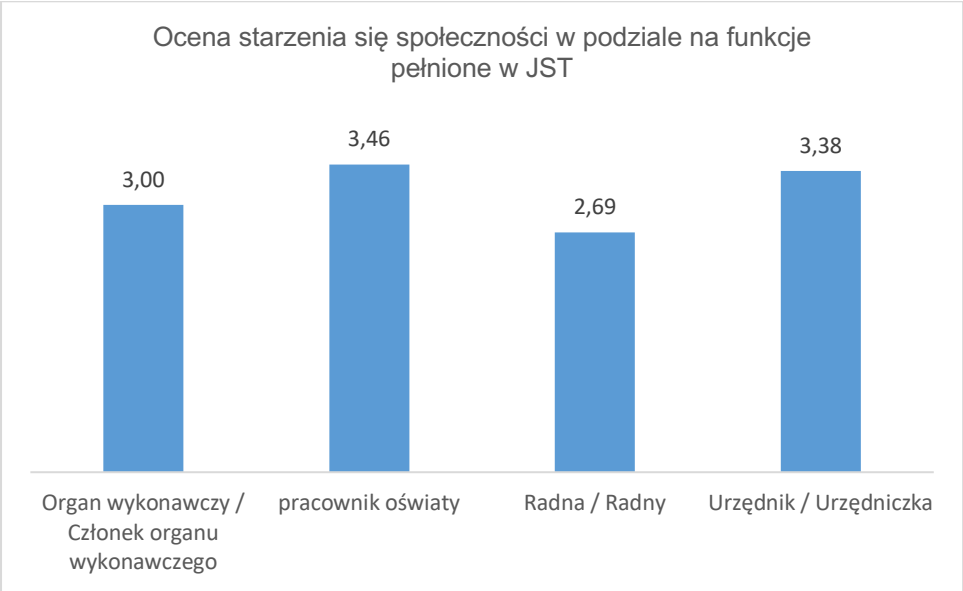
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 69. Starzenie się społeczności

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 70. Ocena starzenia się społeczności w podziale na funkcje pełnione w JST

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

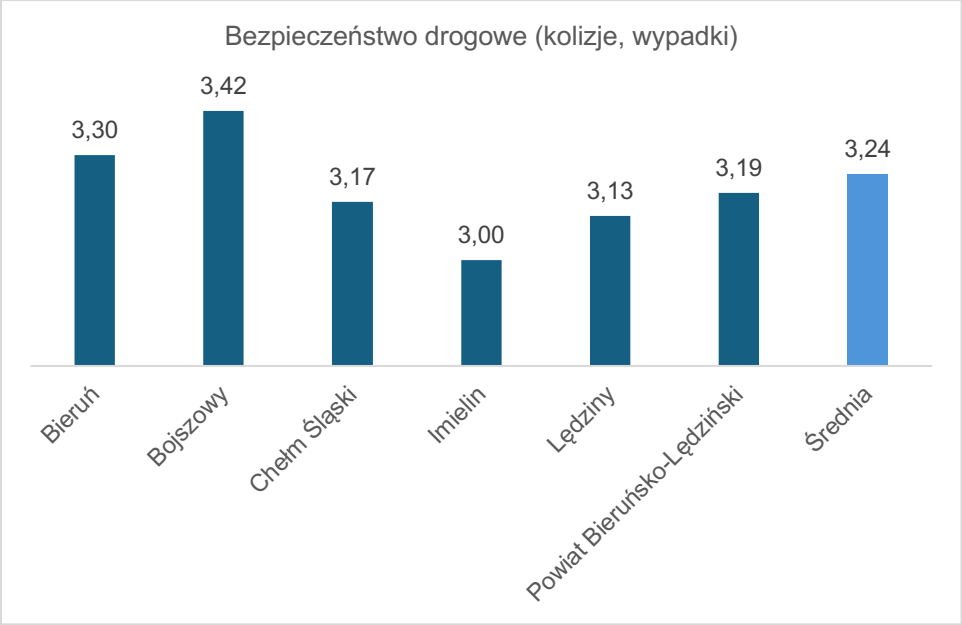
Bezpieczeństwo

W bloku ocen dotyczących szeroko rozumianego bezpieczeństwa, respondenci brali pod uwagę następujące czynniki:

- bezpieczeństwo drogowe (kolizje, wypadki)
- ruch drogowy (płynność, czasy przejazdu)
- zagrożenie przestępczością kryminalną
- zagrożenie występowaniem patologii społecznych
- ryzyko klęsk żywiołowych (np. powodzi, huraganów itp.)
- ryzyko związane ze szkodami górniczymi
- przygotowanie gminy i powiatu na wypadek zdarzeń (wojna, zamieszki, pandemia, atak terrorystyczny)
- współpraca ze służbami (np. Policja, Straż Pożarna).

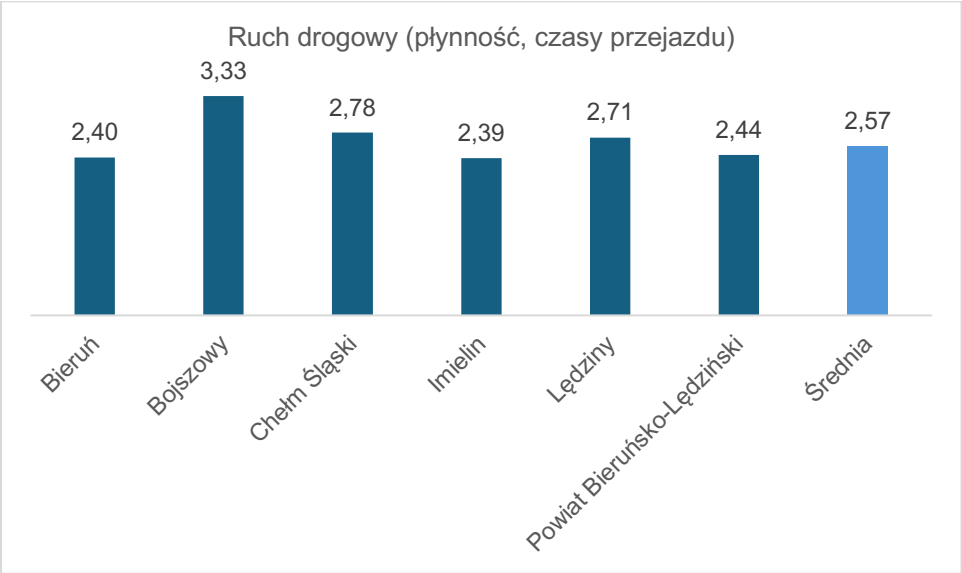
Nisko oceniono następujące kwestie: ruch drogowy (płynność i czas dojazdu) – wyższe od 3 średnie oceny wyłącznie w gminie Bojszowy. Pracownicy oświaty widząc większe niebezpieczeństwo związane z zagrożeniem patologiami. Zauważalne jest poczucie zagrożenia klęskami żywiołowymi, ale co najbardziej niepokojące – niskie oceny przygotowania samorządów na wypadek zdarzeń (takich jak: wojna, zamieszki, pandemia, atak terrorystyczny).

Ankieta wykres 71. Bezpieczeństwo drogowe (kolizje, wypadki)

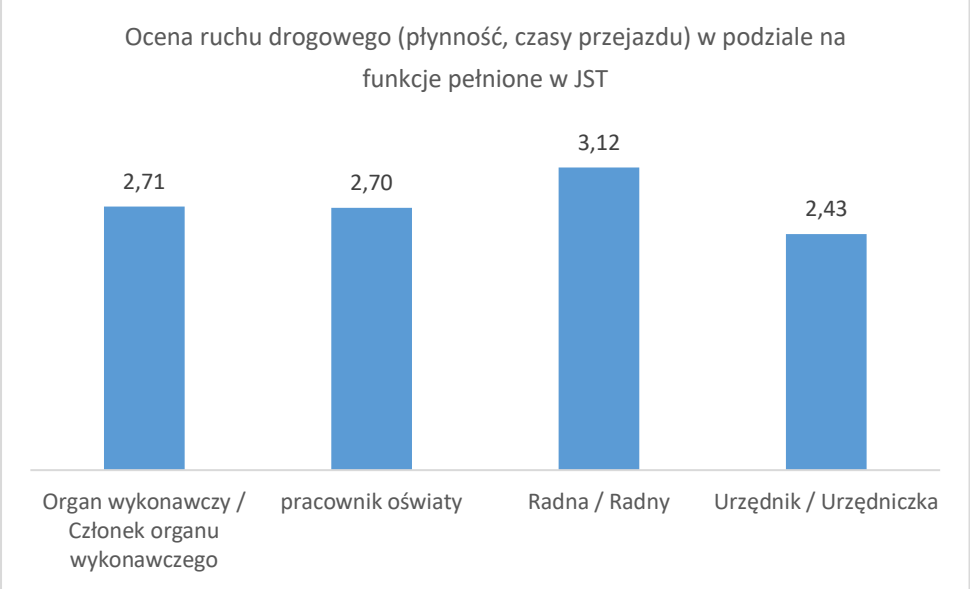
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 72. Ruch drogowy (płynność, czasy przejazdu)

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 73. Ocena ruchu drogowego (płynność, czasy przejazdu) w podziale na funkcje pełnione w JST

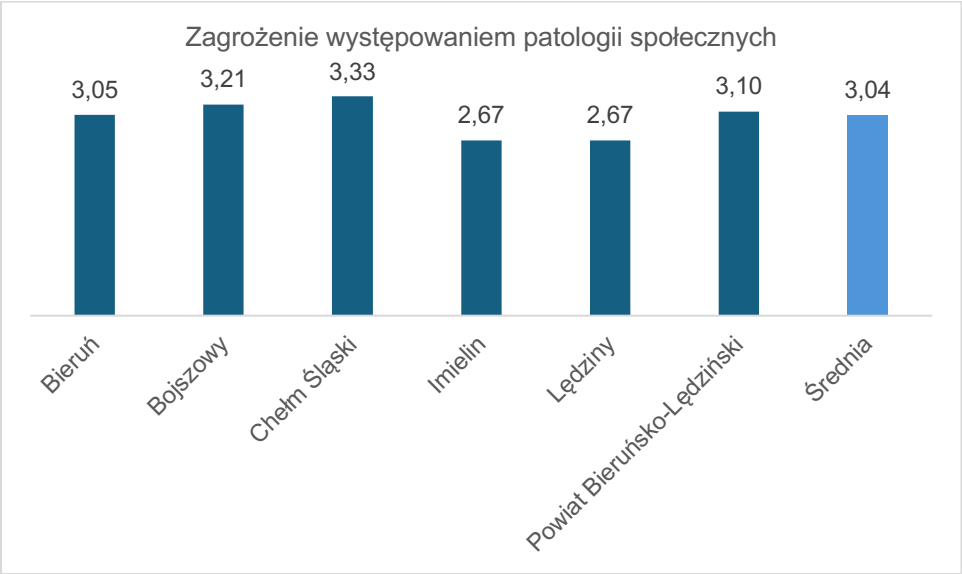
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 74. Zagrożenie przestępczością kryminalną

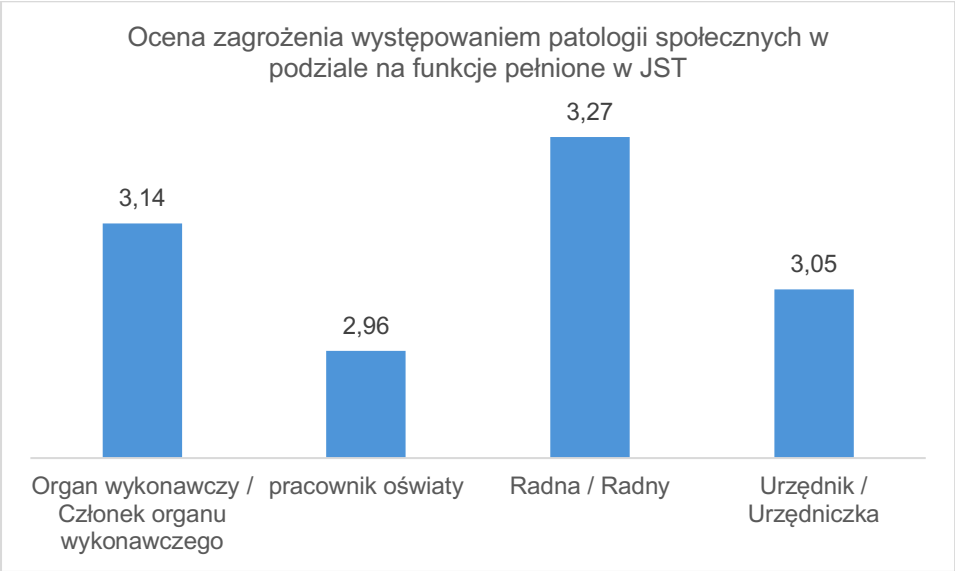
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 75. Zagrożenie występowaniem patologii społecznych

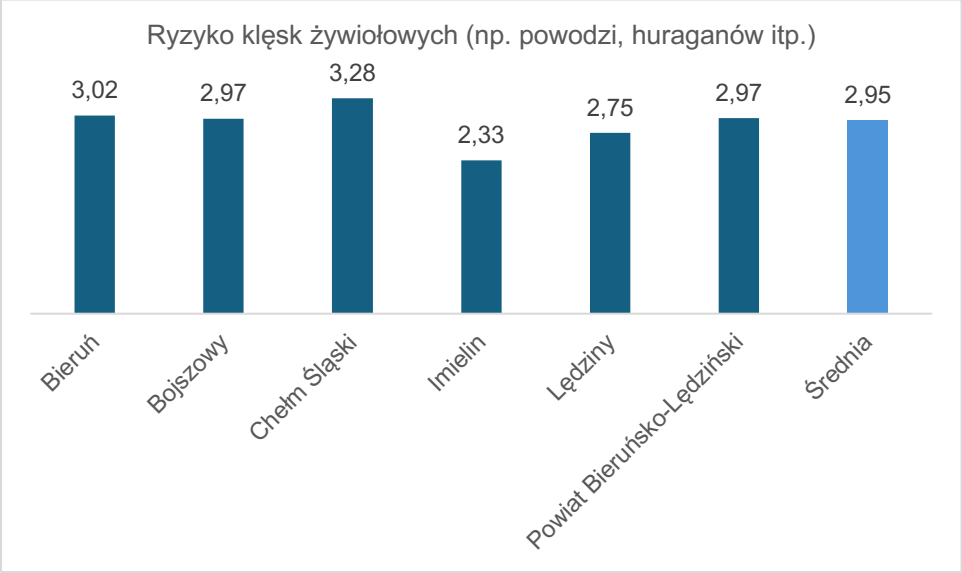
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 76. Ocena zagrożenia występowaniem patologii społecznych w podziale na funkcje pełnione w JST

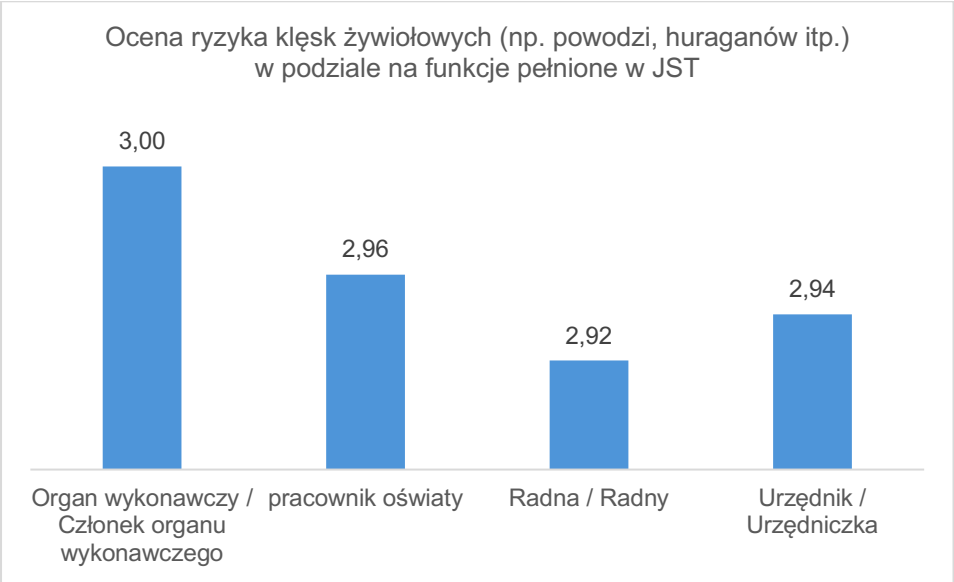
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 77. Ryzyko klęsk żywiołowych (np. powodzi, huraganów itp.)

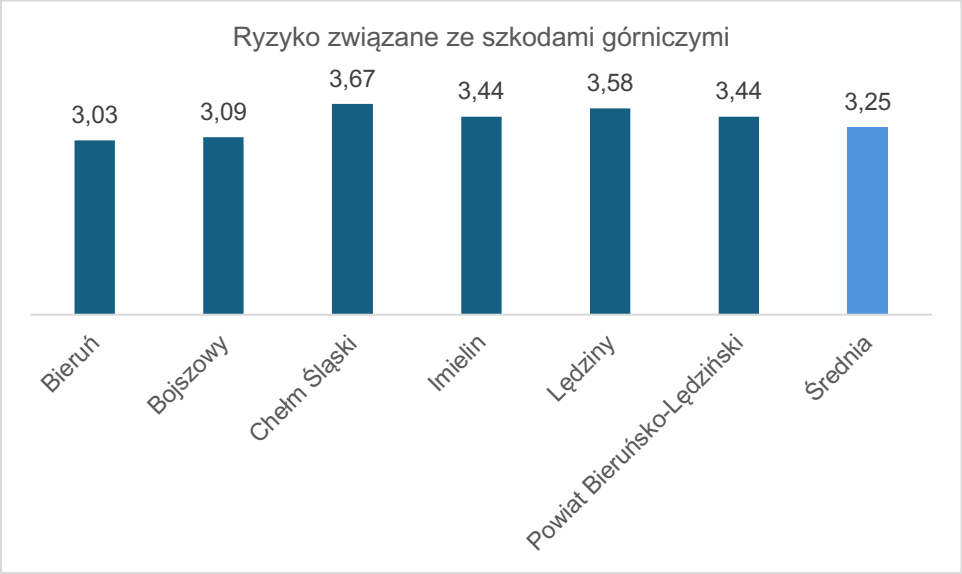
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 78. Ocena ryzyka klęsk żywiołowych (np. powodzi, huraganów itp.) w podziale na funkcje pełnione w JST

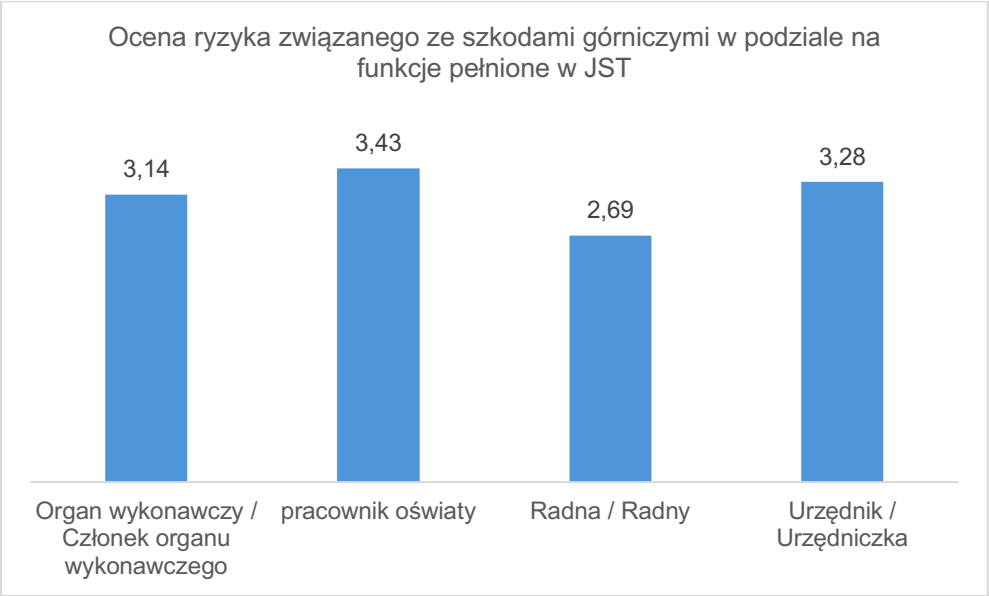
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 79. Ryzyko związane ze szkodami górniczymi

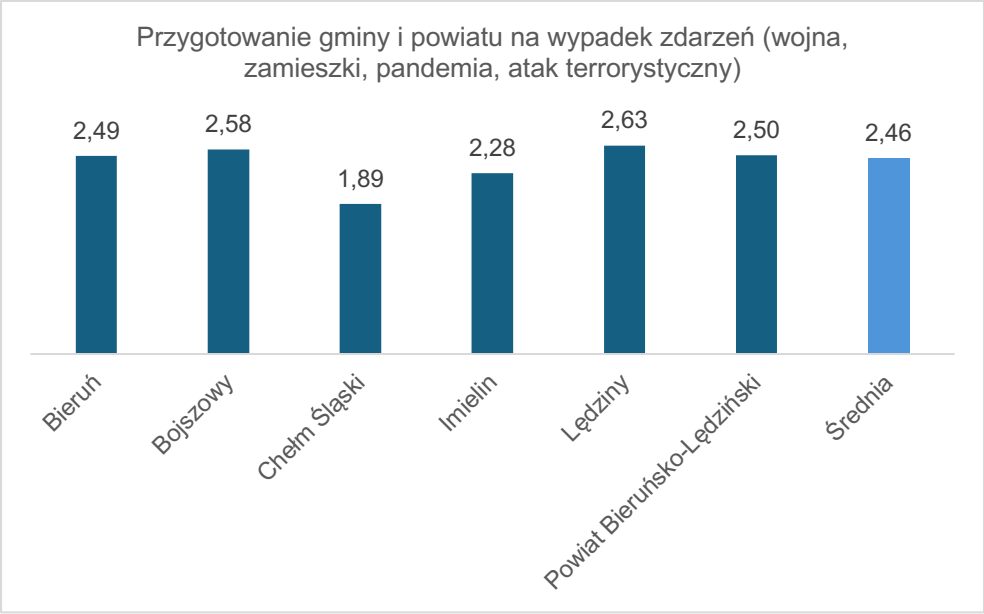
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 80. Ocena ryzyka związanego ze szkodami górniczymi w podziale na funkcje pełnione w JST

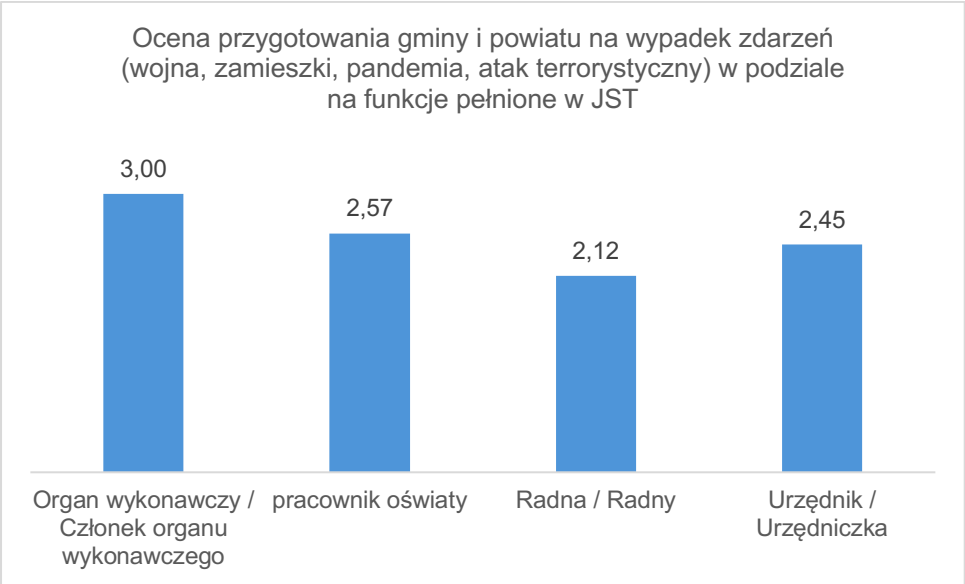
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 81. Przygotowanie gminy i powiatu na wypadek zdarzeń (wojna, zamieszki, pandemia, atak terrorystyczny)

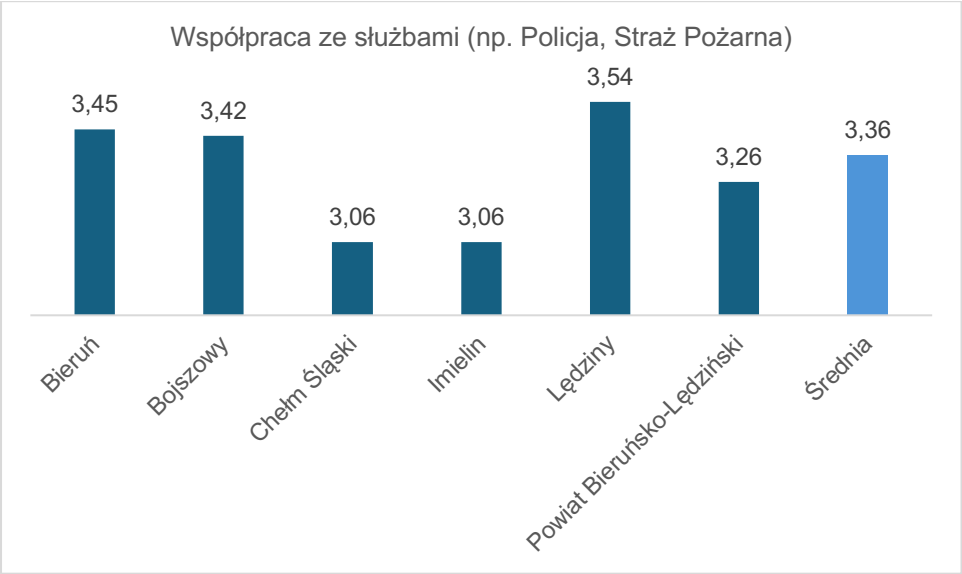
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 82. Ocena przygotowania gminy i powiatu na wypadek zdarzeń (wojna, zamieszki, pandemia, atak terrorystyczny) w podziale na funkcje pełnione w JST

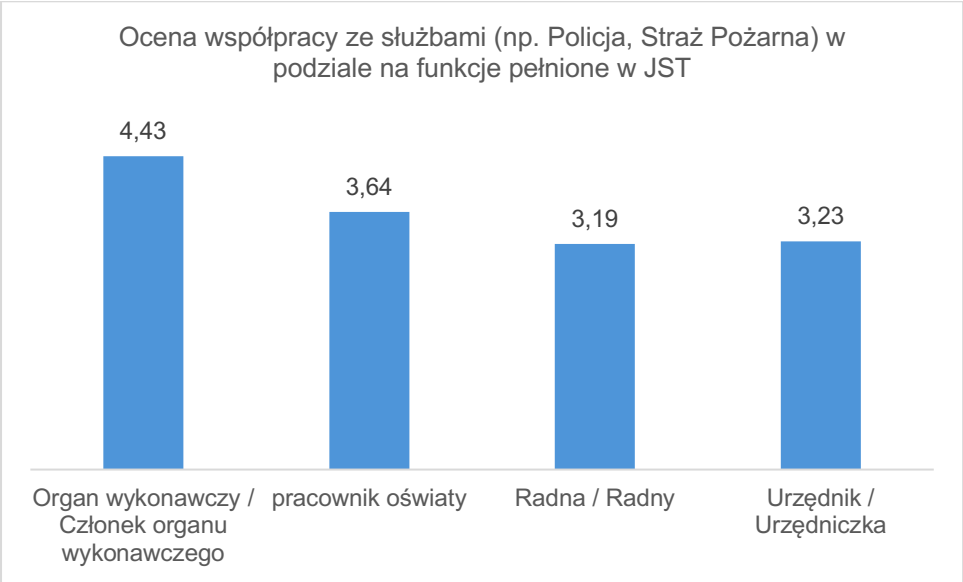
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 83. Współpraca ze służbami (np. Policja, Straż Pożarna)

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 84. Ocena współpracy ze służbami (np. Policja, Straż Pożarna) w podziale na funkcje pełnione w JST

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Zarządzanie gminą/ powiatem

Badani zostali poproszeni o ocenę różnych elementów zarządzani JST, były to:

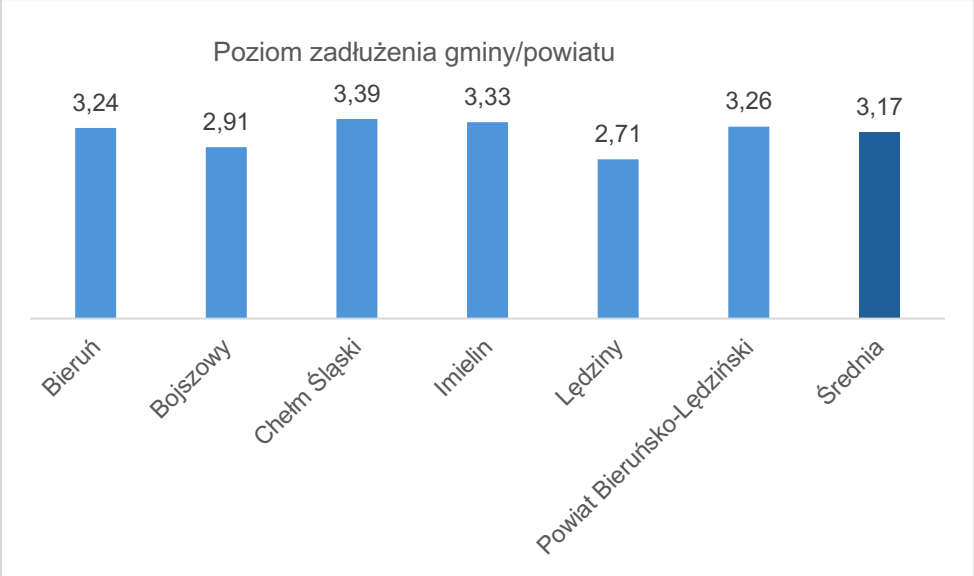
- poziom zadłużenia gminy/powiatu
- skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych
- struktura organizacyjna gminy i jednostek organizacyjnych (np. podział na wydziały, sposób tworzenia JO)
- poziom zatrudnienia w urzędzie gminy i jednostkach organizacyjnych (liczba pracowników w stosunku do potrzeb)
- planowanie przestrzenne - ocena dotychczasowych rozwiązań
- kwalifikacje zawodowe pracowników samorządowych
- obsługa mieszkańców
- oferty inwestycyjne (tereny)
- budżet obywatelski
- współpraca organu wykonawczego ze stanowiącym
- współpraca z organizacjami pożytku publicznego
- współpraca międzygminna i z powiatem
- współpraca ponadlokalna (metropolitalna, regionalna, krajowa, ponadgraniczna).

Ze względu na ocenę procesu zarządzania dla wszystkich pytań zaprezentowano wyniki nie tylko w podziale na JST, ale również w podziale na funkcje pełnione w JST. Przedstawiciele gmin Bojszowy i Lędziny gorzej od pozostałych oceniają poziom zadłużenia swojej JST, natomiast w podziale na pełnione funkcje najbardziej zadowoleni są przedstawicie organów wykonawczych. Pewne terytorialne rozbieżności widać w przypadku oceny kwalifikacji pracowników samorządowych. Ocena obsługi mieszkańców jest natomiast zróżnicowana w zależności od pełnionych funkcji (przedstawiciele urzędów wskazali wyższe oceny, radni i

pracownicy oświaty – niższe). Najbardziej zróżnicowane oceny dotyczą budżetu obywatelskiego (najlepiej oceniono ten instrument zarządzania w Bieruniu).

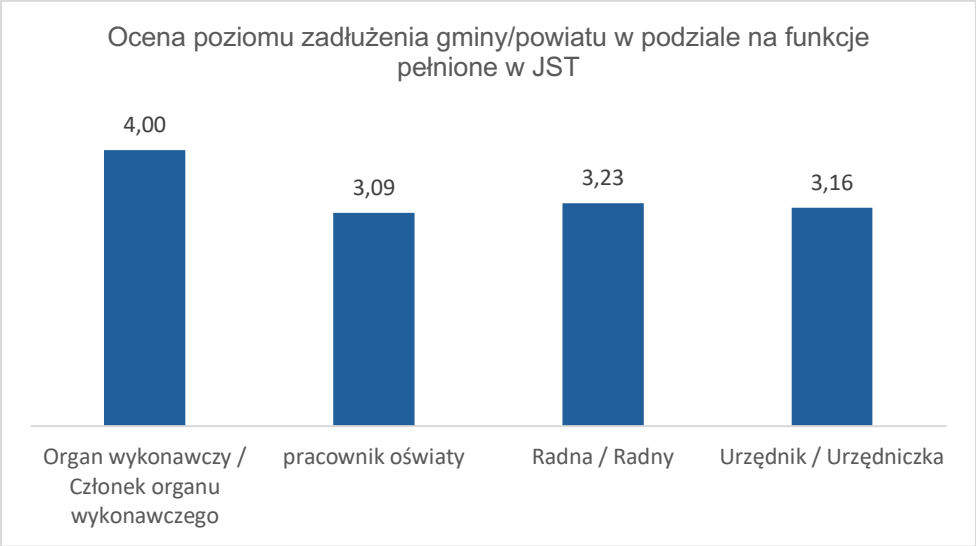
Szczegółowe wyniki przedstawiono w postaci wykresów poniżej.

Ankieta wykres 85. Poziom zadłużenia gminy/powiatu

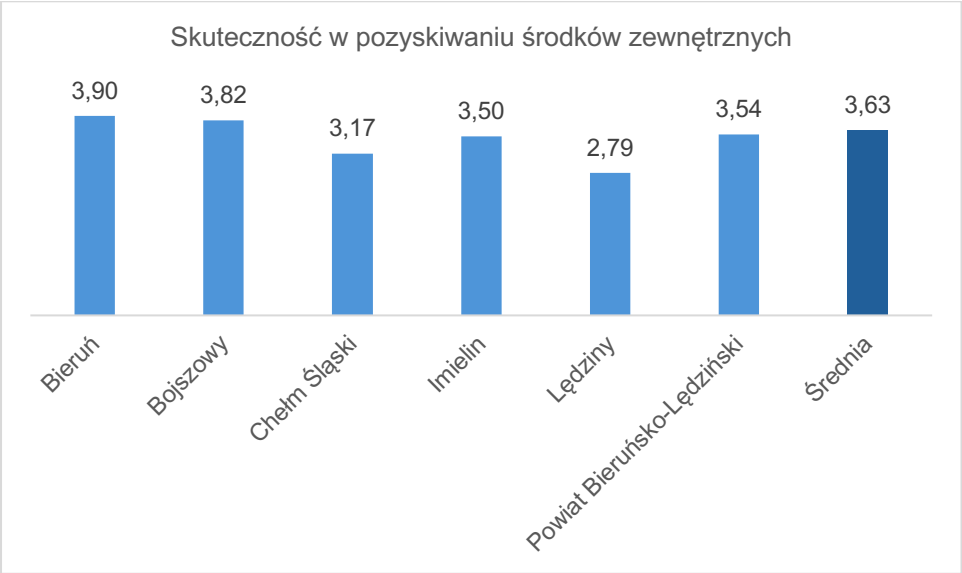
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 86. Ocena poziomu zadłużenia gminy/powiatu w podziale na funkcje pełnione w JST

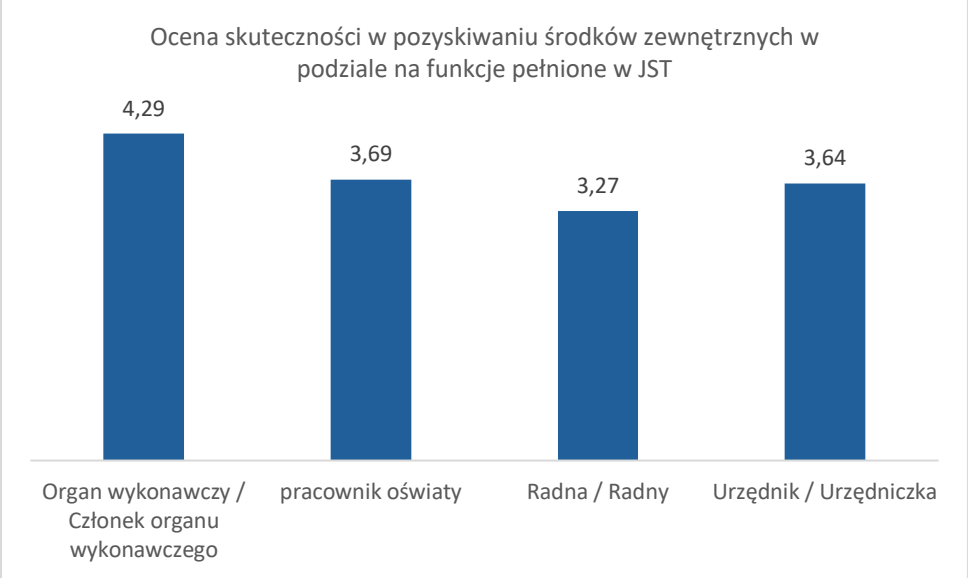
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 87. Skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 88. Ocena skuteczności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych w podziale na funkcje pełnione w JST

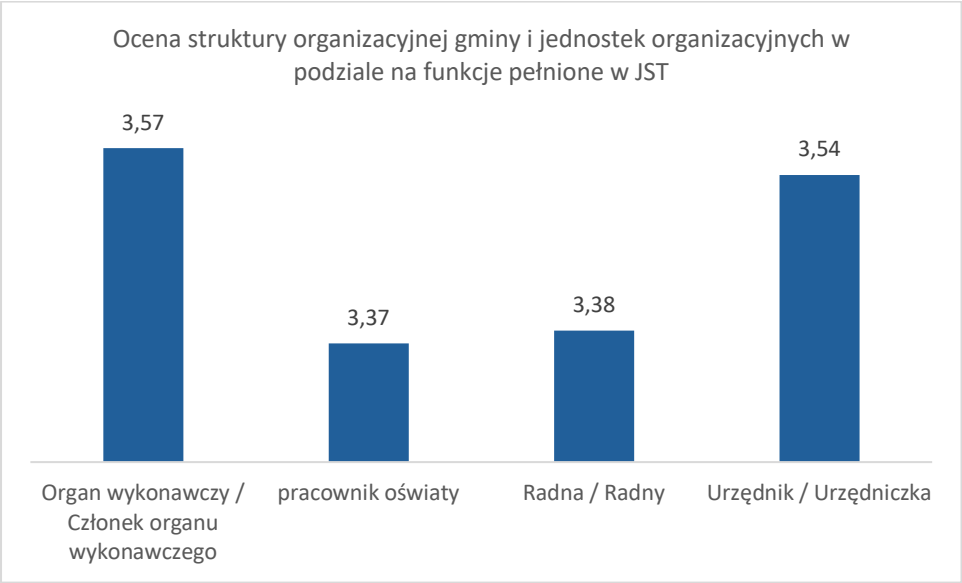
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 89. Struktura organizacyjna gminy i jednostek organizacyjnych

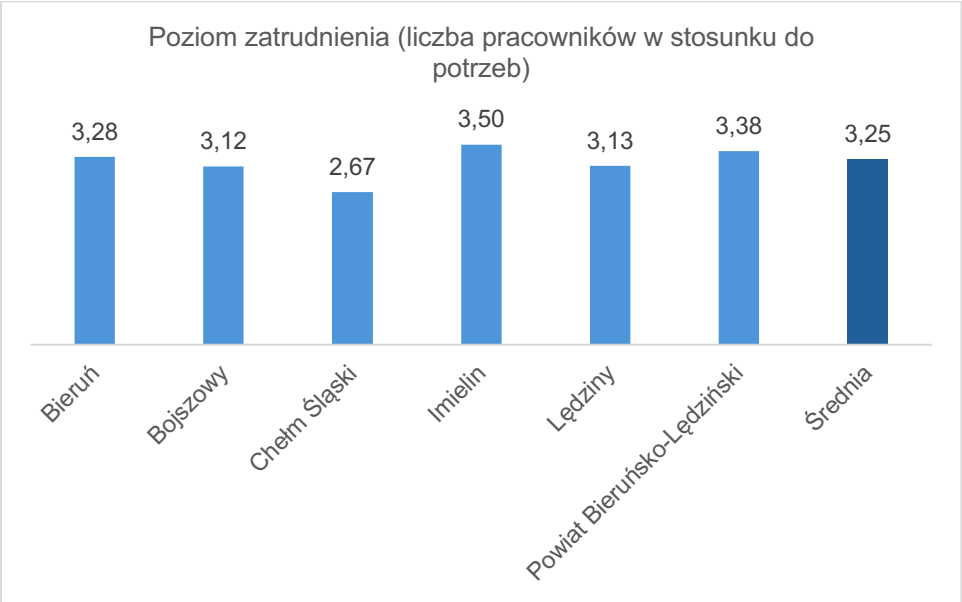
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 90. Ocena struktury organizacyjnej gminy i jednostek organizacyjnych w podziale na funkcje pełnione w JST

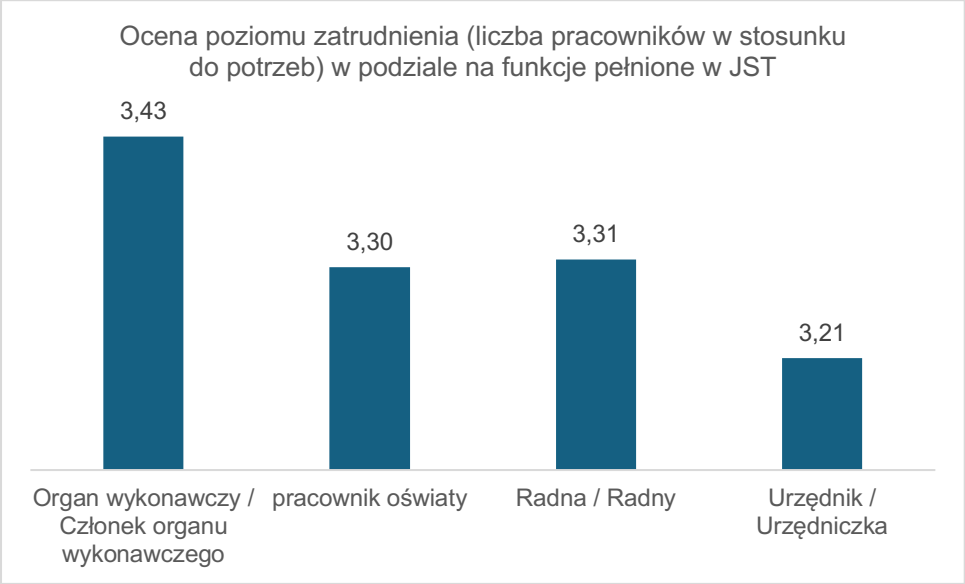
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 91. Poziom zatrudnienia (liczba pracowników w stosunku do potrzeb)

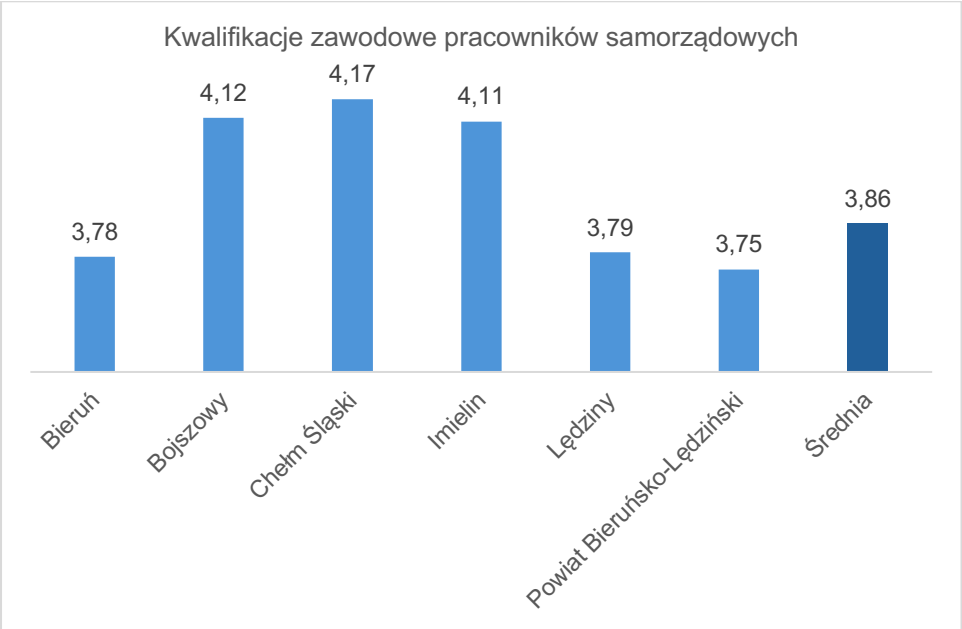
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 92. Ocena poziomu zatrudnienia (liczba pracowników w stosunku do potrzeb) w podziale na funkcje pełnione w JST

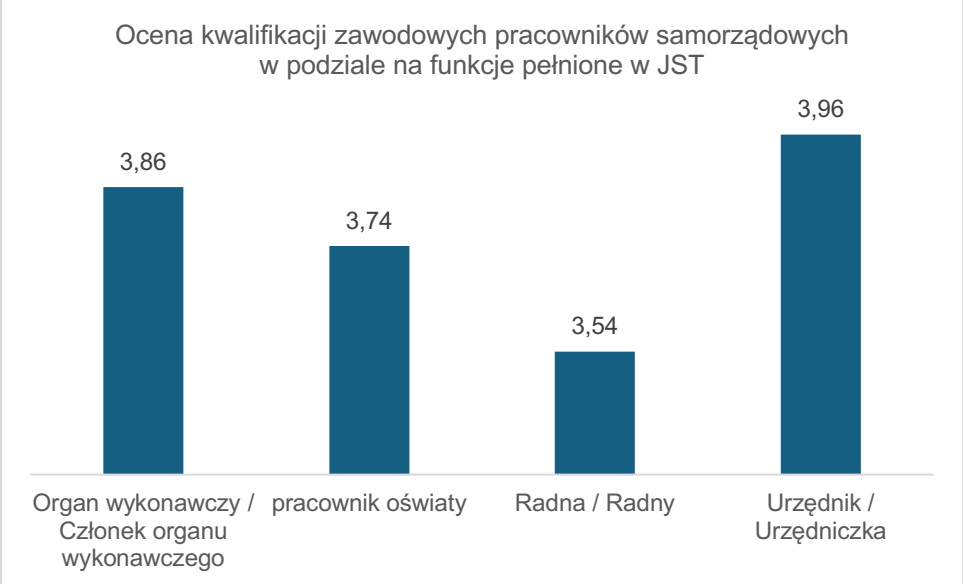
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 93. Kwalifikacje zawodowe pracowników samorządowych

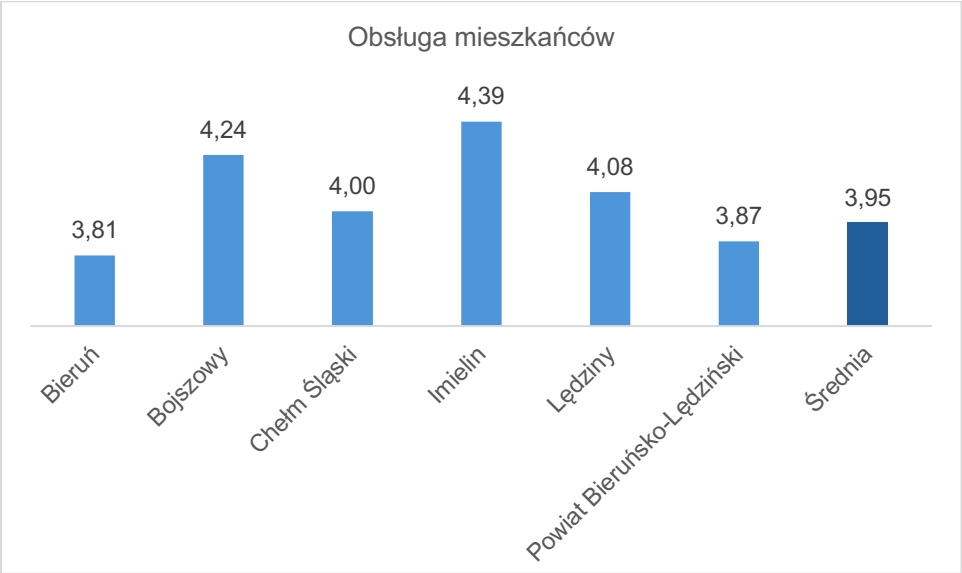
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 94. Ocena kwalifikacji zawodowych pracowników samorządowych w podziale na funkcje pełnione w JST

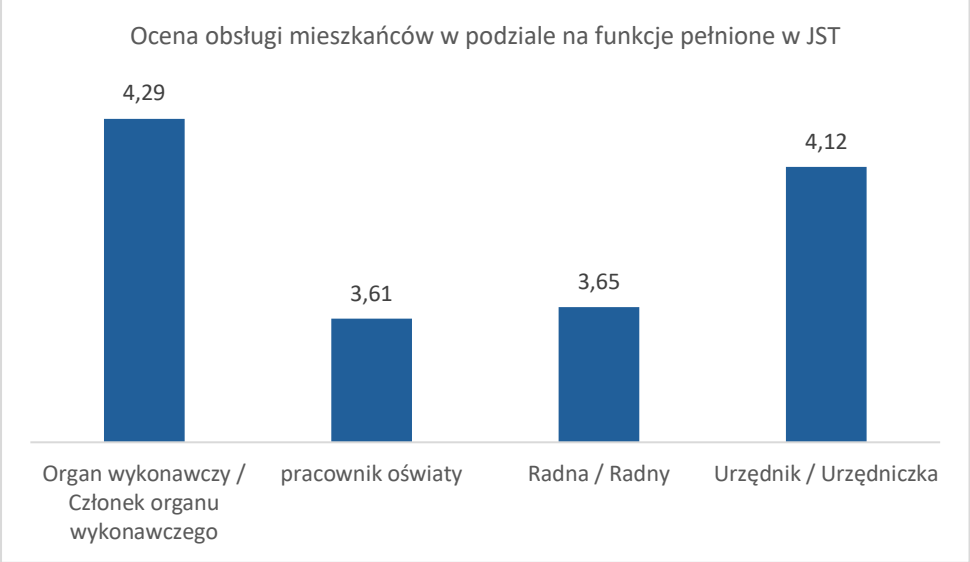
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 95. Obsługa mieszkańców

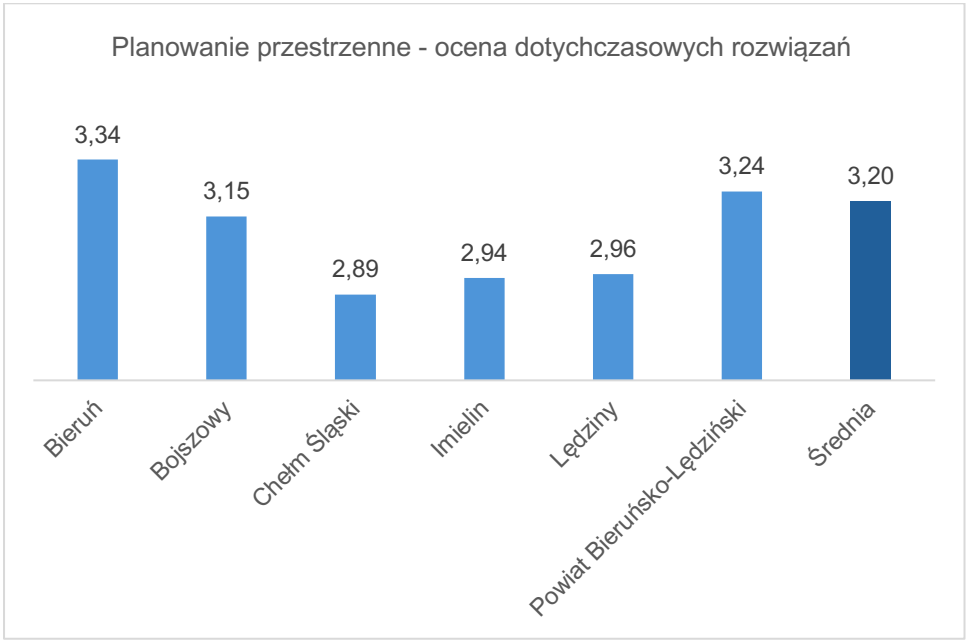
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 96. Ocena obsługi mieszkańców w podziale na funkcje pełnione w JST

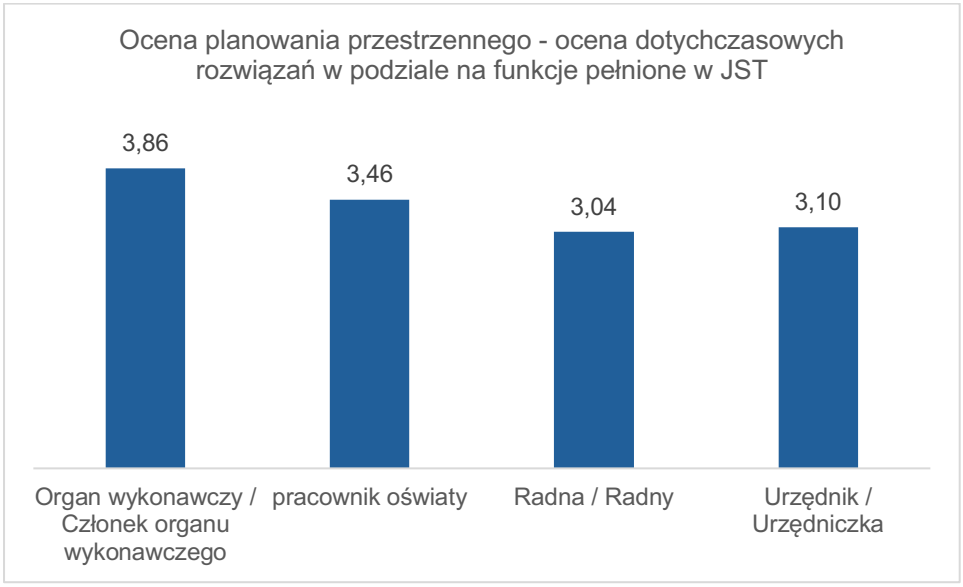
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 97. Planowanie przestrzenne - ocena dotychczasowych rozwiązań

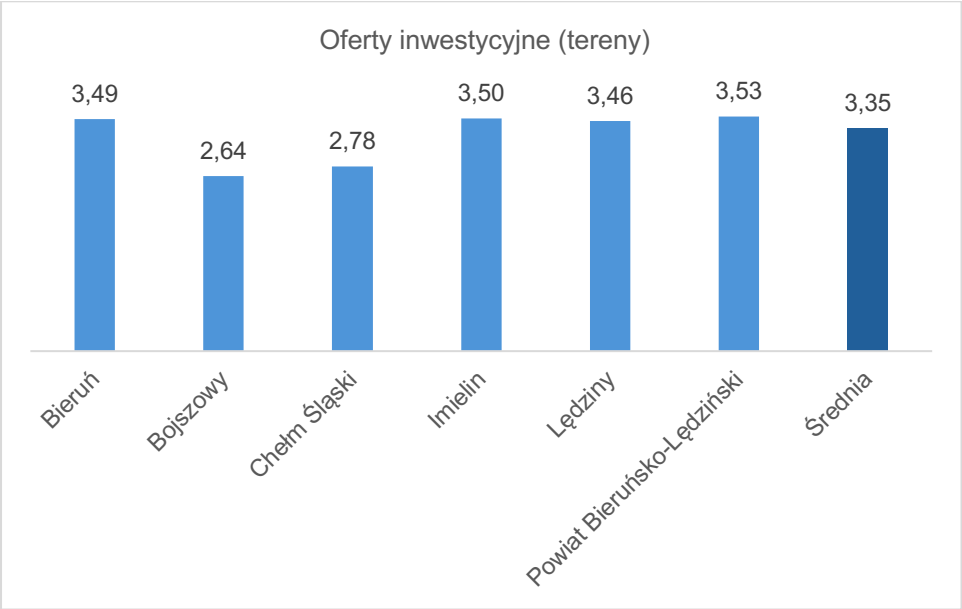
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 98. Ocena planowania przestrzennego - ocena dotychczasowych rozwiązań w podziale na funkcje pełnione w JST

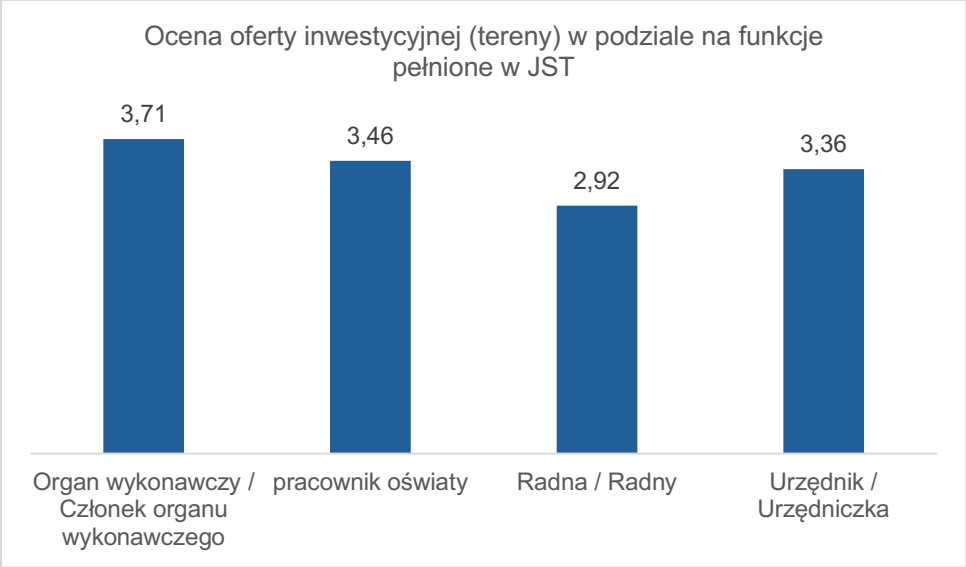
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 99. Oferty inwestycyjne (tereny)

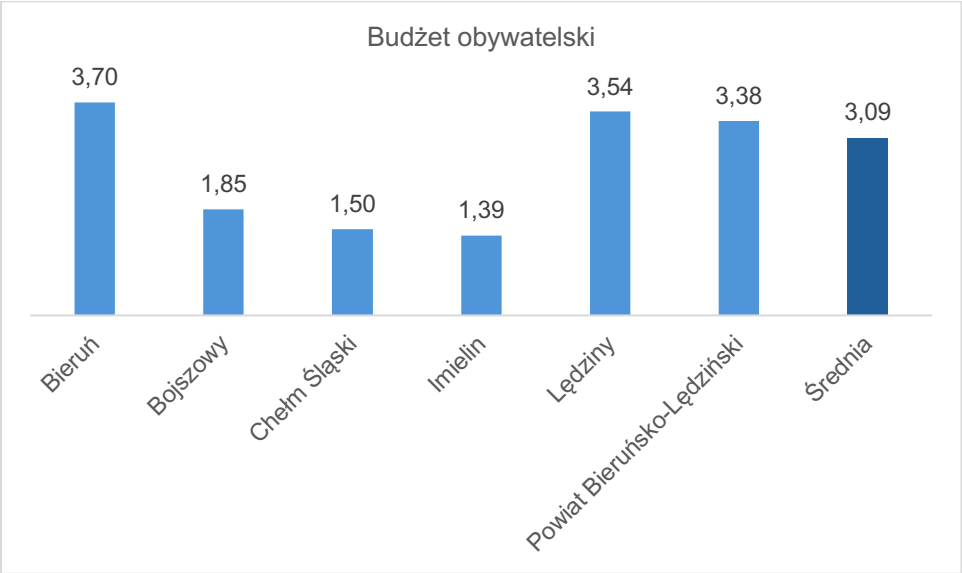
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 100. Ocena oferty inwestycyjnej (tereny) w podziale na funkcje pełnione w JST

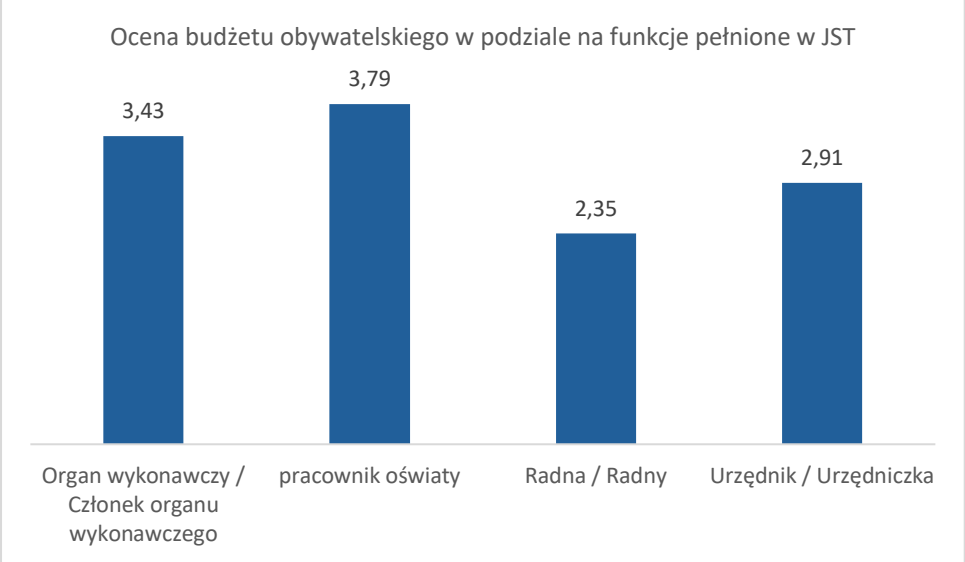
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 101. Budżet obywatelski

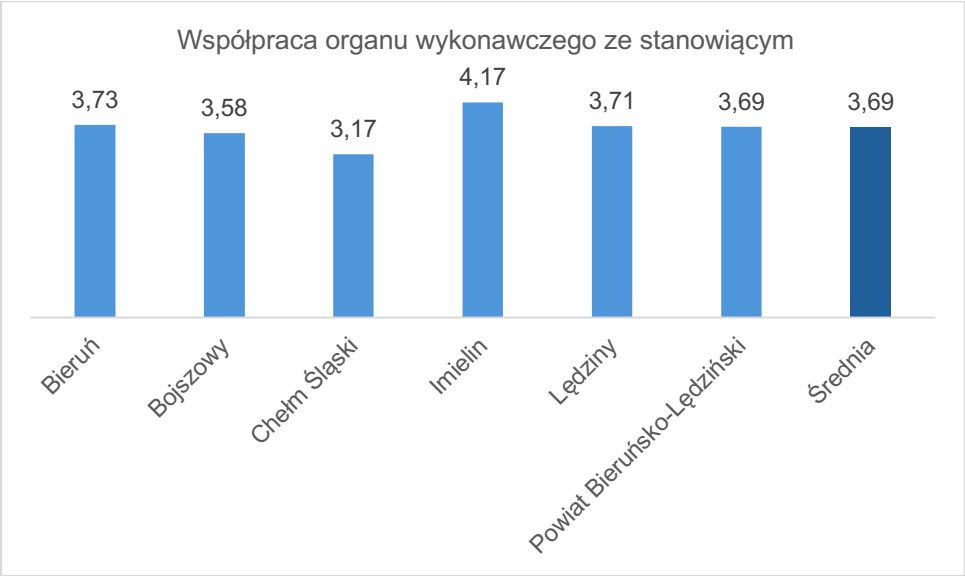
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 102. Ocena budżetu obywatelskiego w podziale na funkcje pełnione w JST

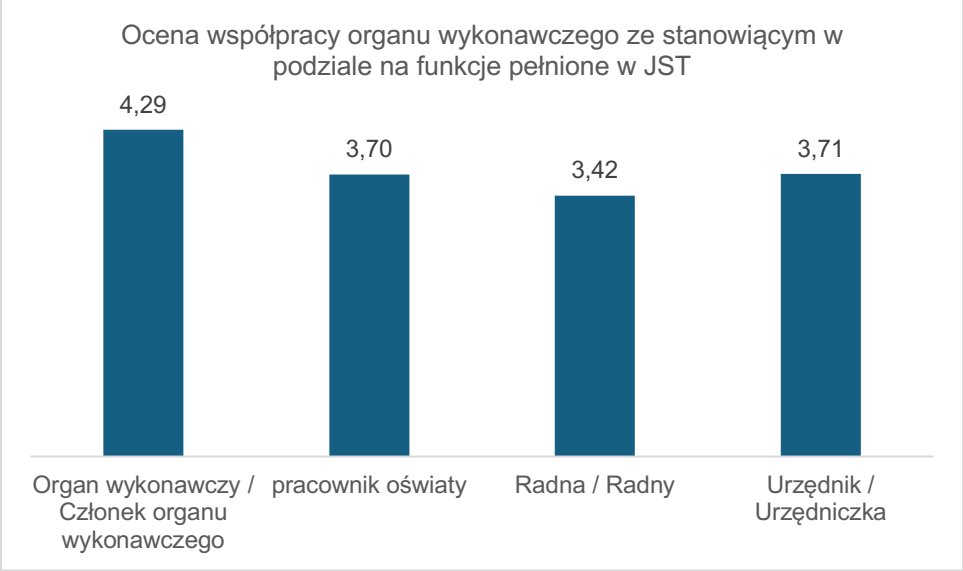
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 103. Współpraca organu wykonawczego ze stanowiącym

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 104. Ocena współpracy organu wykonawczego ze stanowiącym w podziale na funkcje pełnione w JST

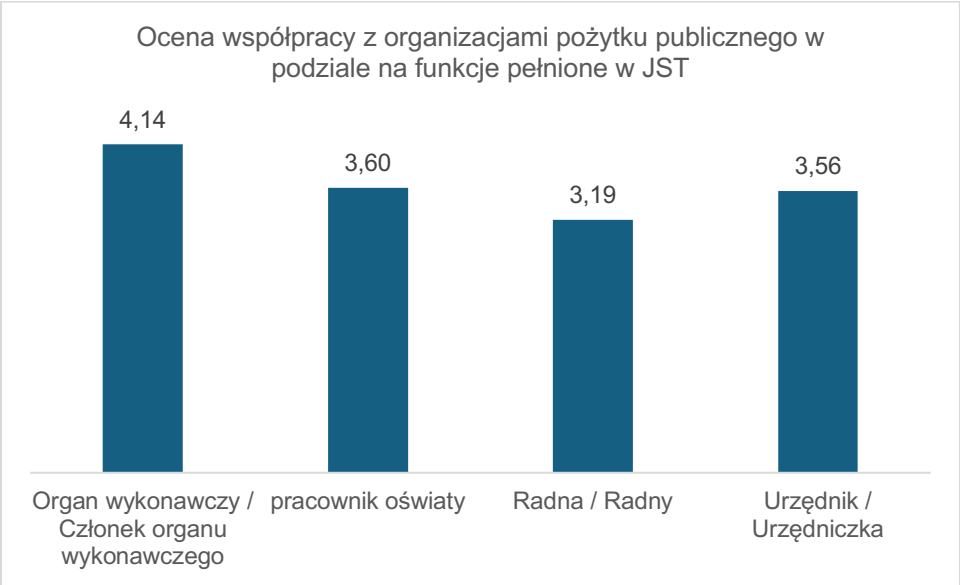
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 105. Współpraca z organizacjami pożytku publicznego

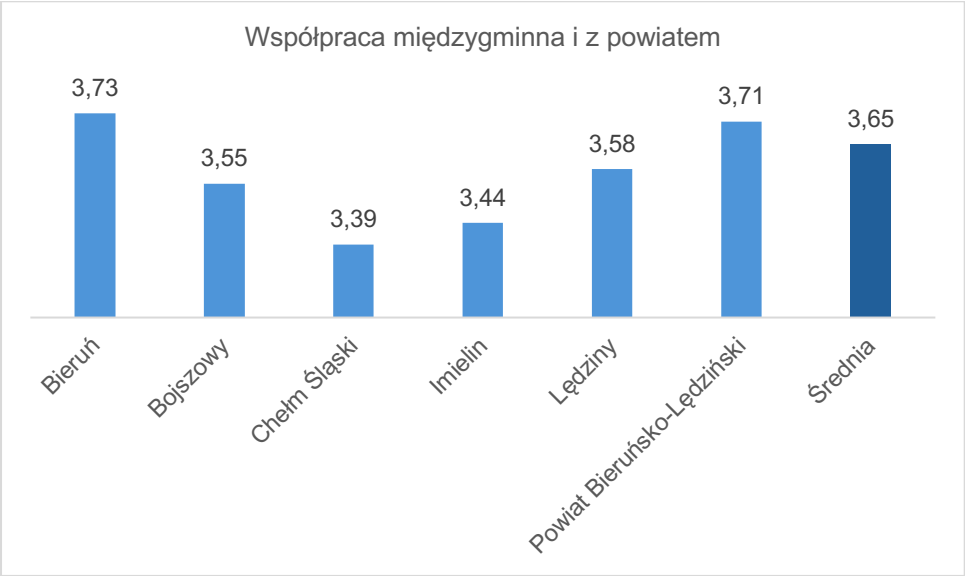
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 106. Ocena współpracy z organizacjami pożytku publicznego w podziale na funkcje pełnione w JST

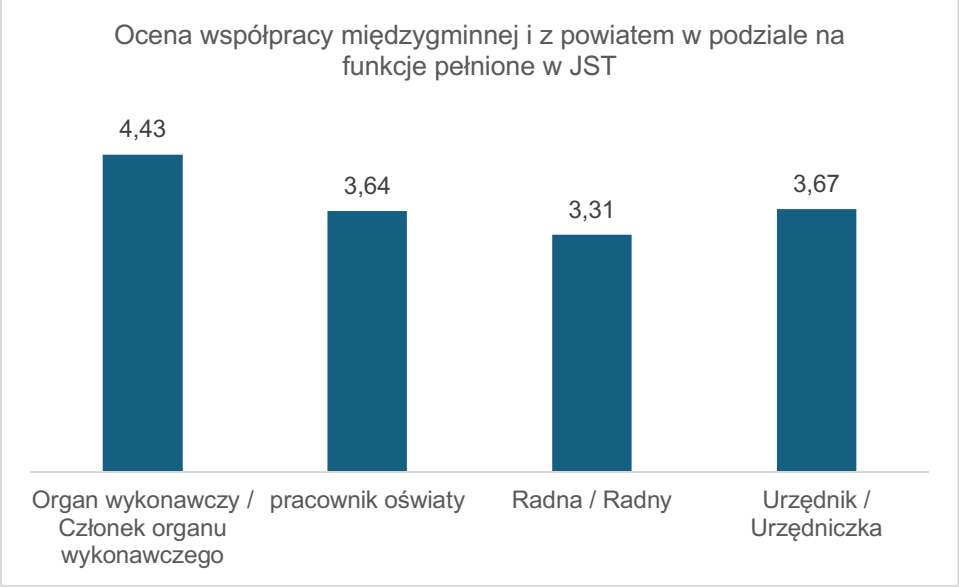
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 107. Współpraca międzygminna i z powiatem

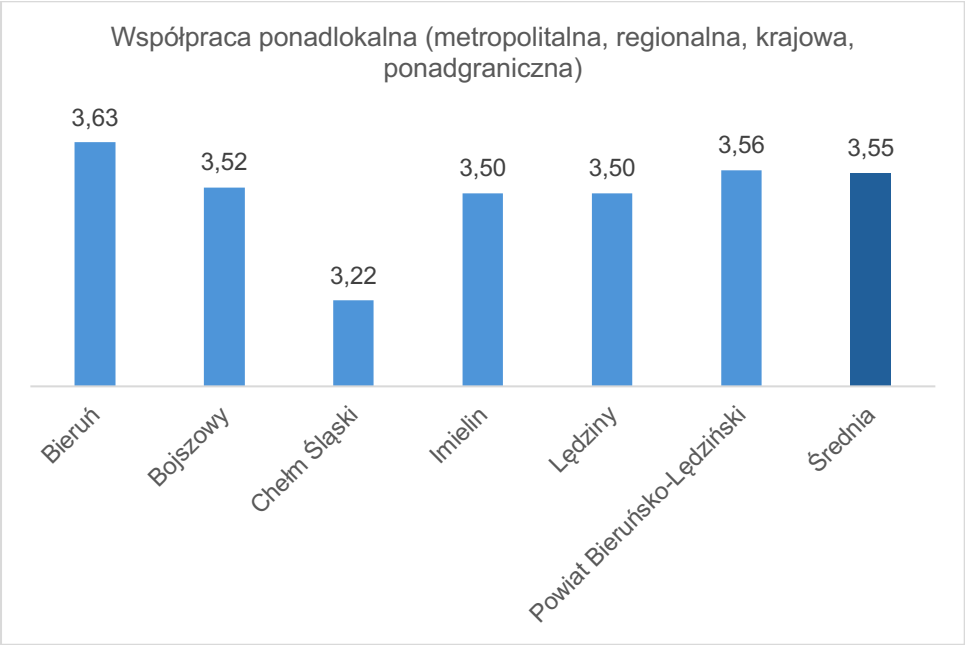
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 108. Ocena współpracy międzygminnej i z powiatem w podziale na funkcje pełnione w JST

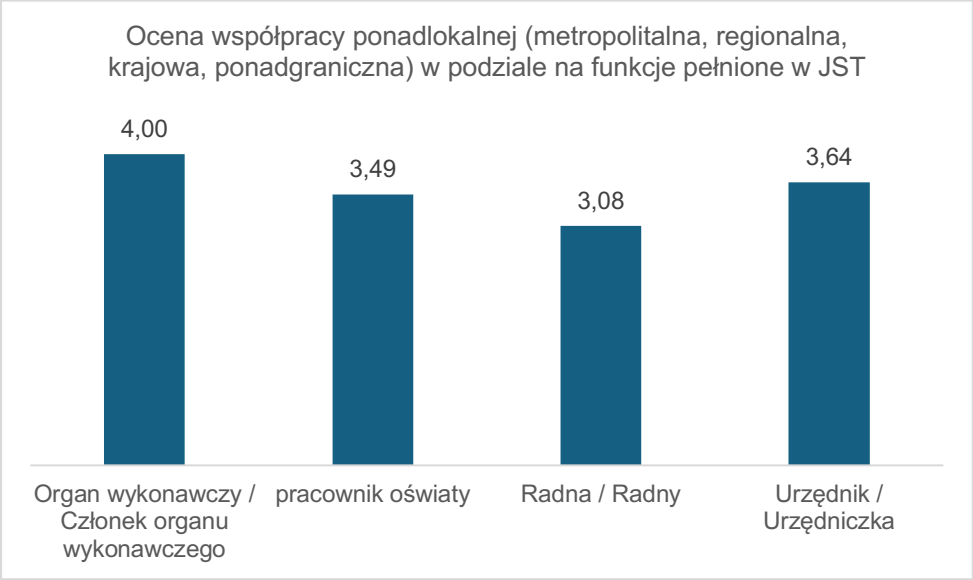
Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 109. Współpraca ponadlokalna (metropolitalna, regionalna, krajowa, ponadgraniczna)

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta wykres 110. Ocena współpracy ponadlokalnej (metropolitalna, regionalna, krajowa, ponadgraniczna) w podziale na funkcje pełnione w JST

Średnia, pytanie: ocena w skali 1-5, liczba respondentów 275

Ankieta do przedsiębiorców

W ankiecie CAWI skierowanej do przedsiębiorców wzięło udział 31 osób prowadzących działalność na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego, w tym: 17 mikroprzedsiębiorców/-czyń, 9 samozatrudnionych/-nych oraz 5 reprezentantów/-ek małych i średnich przedsiębiorstw.

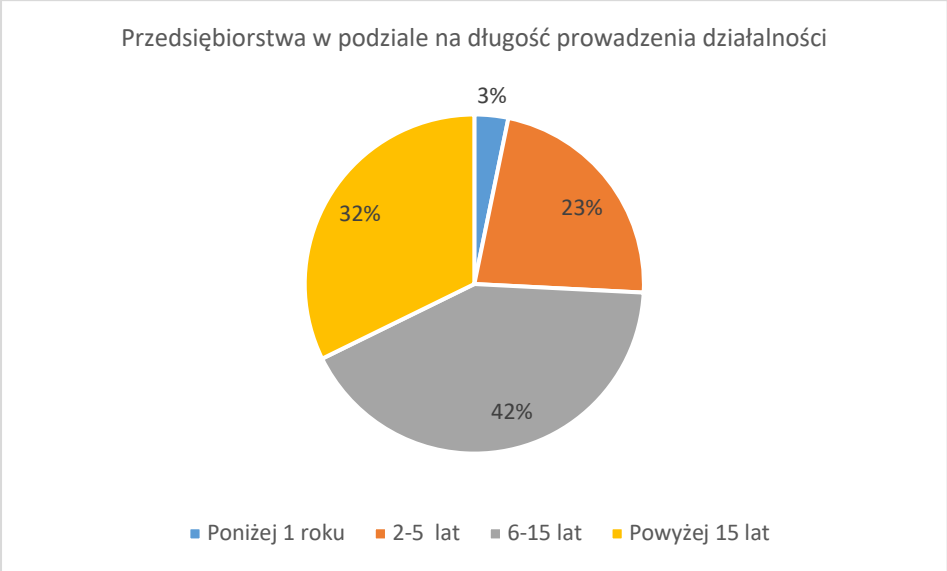
Charakterystyka respondentów

Większość spośród 31 przedsiębiorców, którzy wzięli udział w ankiecie ma długoletnie doświadczenie w prowadzeniu działalności. Znacząco w grupie ankietowanych przeważały mikroprzedsiębiorstwa oraz osoby samozatrudnione. Są to podmioty najbardziej wrażliwe na lokalne uwarunkowania oraz polityki. Badani nie stanowią jednak w żadnej mierze reprezentacji sfery gospodarczej, a prezentowane opinie i oceny można odnieść wyłącznie do tej grupy podmiotów.

Badani reprezentowali następujące branże:

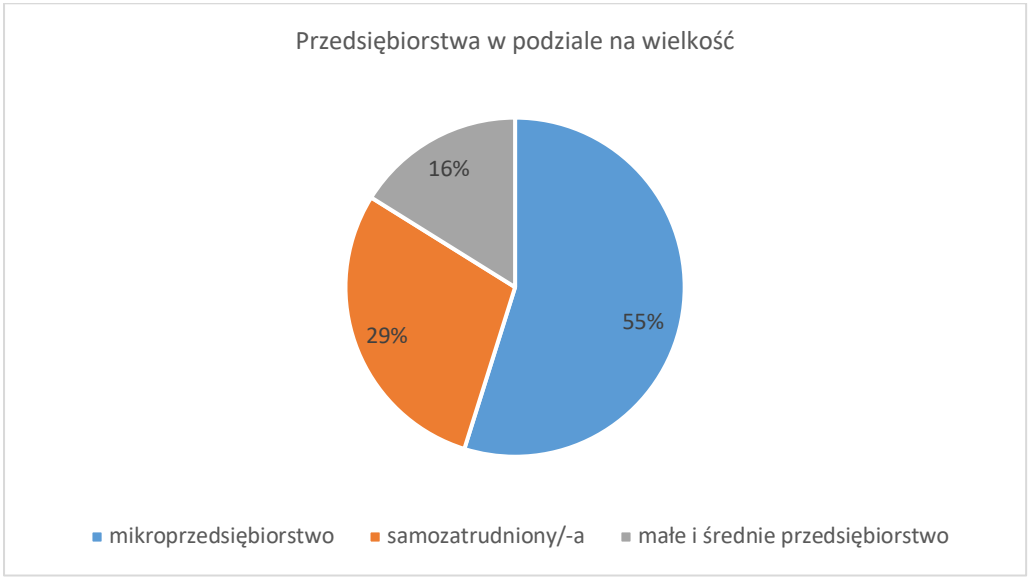
- Branża gastronomiczna, branża florystyczna
- Transport
- Handel, sprzedaż detaliczna, sprzedaż hurtowa
- Branża kreatywna i badawcza
- Branża usługowa: usługi finansowe i doradcze, usługi biurowe, nieruchomości, projektowanie, branża edukacyjna i finansowa, branża IT, branża bezpieczeństwa
- Branża produkcyjna
- Branża mechaniczna
- Branża budowlano-instalacyjna, branża wykończeniowa i sprzątająca
- Przemysł ciężki
- Branża komunalna

Ankieta wykres 111. Przedsiębiorstwa w podziale na długość prowadzenia działalności

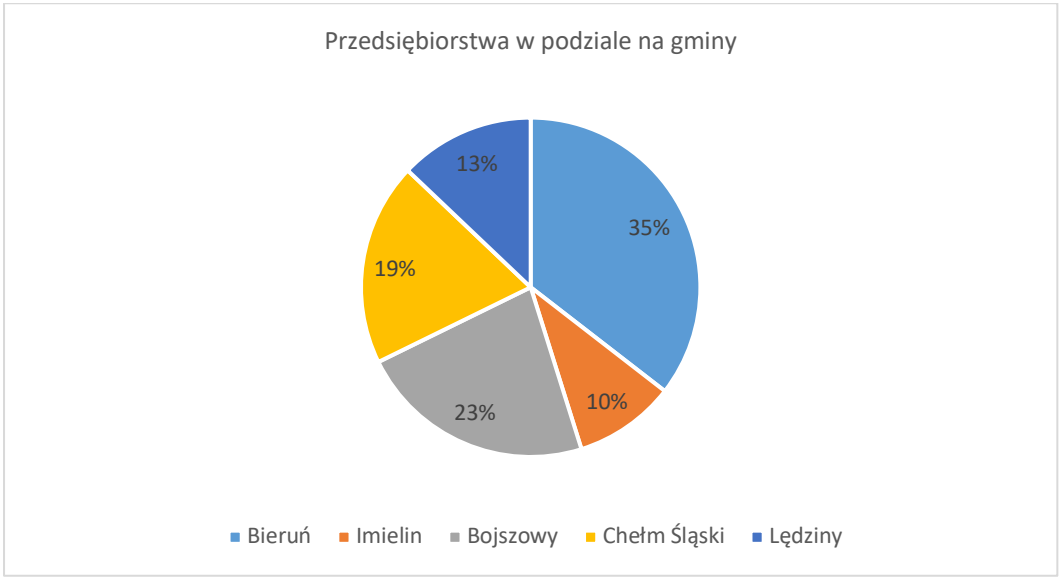
Odsetek wskazań, liczba odpowiedzi 31

Ankieta wykres 112. Przedsiębiorstwa w podziale na wielkość

Odsetek wskazań, liczba odpowiedzi 31

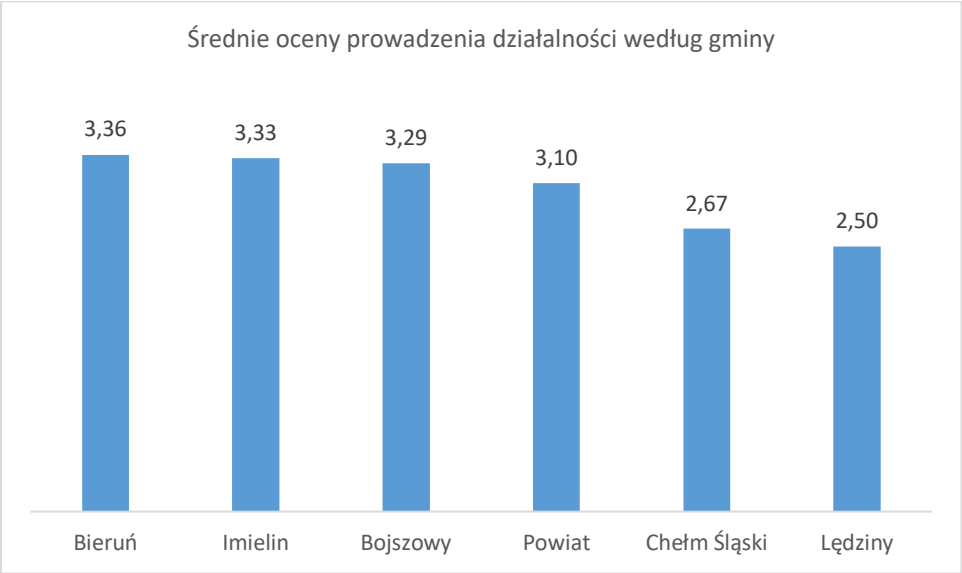
Ankieta wykres 113. Przedsiębiorstwa w podziale na gminy

Odsetek wskazań, liczba odpowiedzi 31

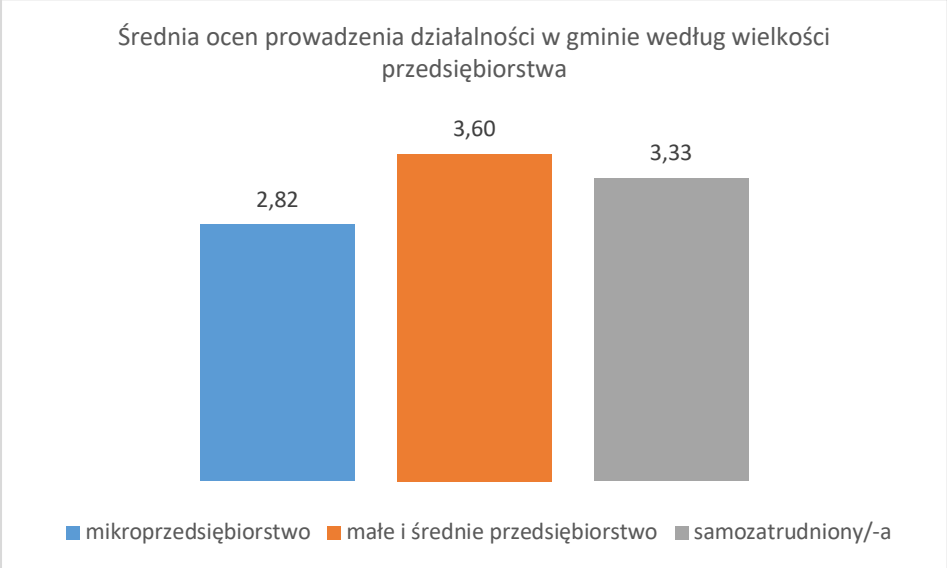
Przedsiębiorcy zostali poproszeni o ogólną ocenę prowadzenia działalności na terenie powiatu.

Ankieta wykres 114. Średnie oceny prowadzenia działalności według gminy

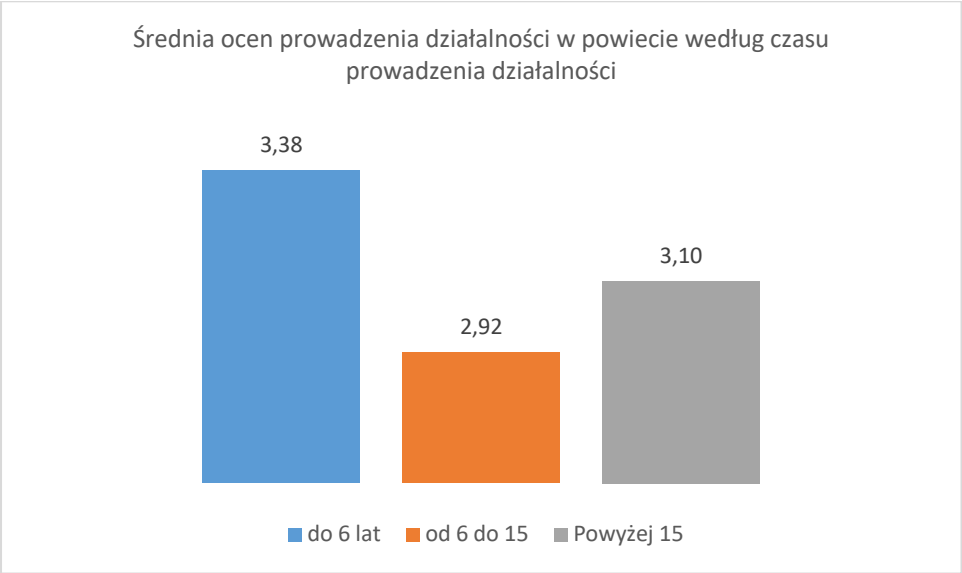
Pytanie: ocena w skali 1-5, średnia ocen, liczba wskazań 31

Ankieta wykres 115. Średnia ocen prowadzenia działalności w gminie według wielkości przedsiębiorstwa

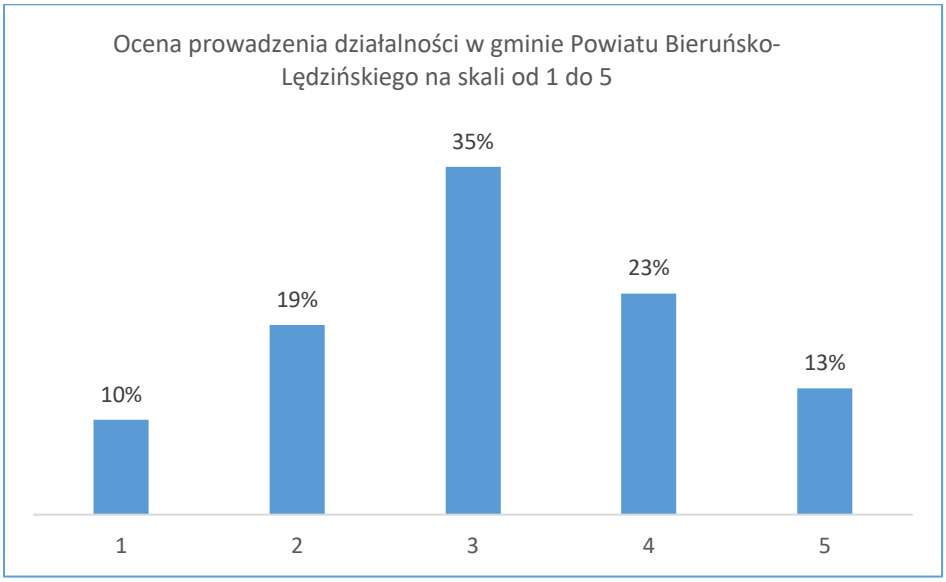
Pytanie: ocena w skali 1-5, średnia ocen, liczba wskazań 31

Ankieta wykres 116. Średnia ocen prowadzenia działalności w powiecie według czasu prowadzenia działalności

Pytanie: ocena w skali 1-5, średnia ocen, liczba wskazań 31

Ankieta wykres 117. Ocena prowadzenia działalności w gminie Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego na skali od 1 do 5

Pytanie: ocena w skali 1-5, odsetek ocen, liczba wskazań 31

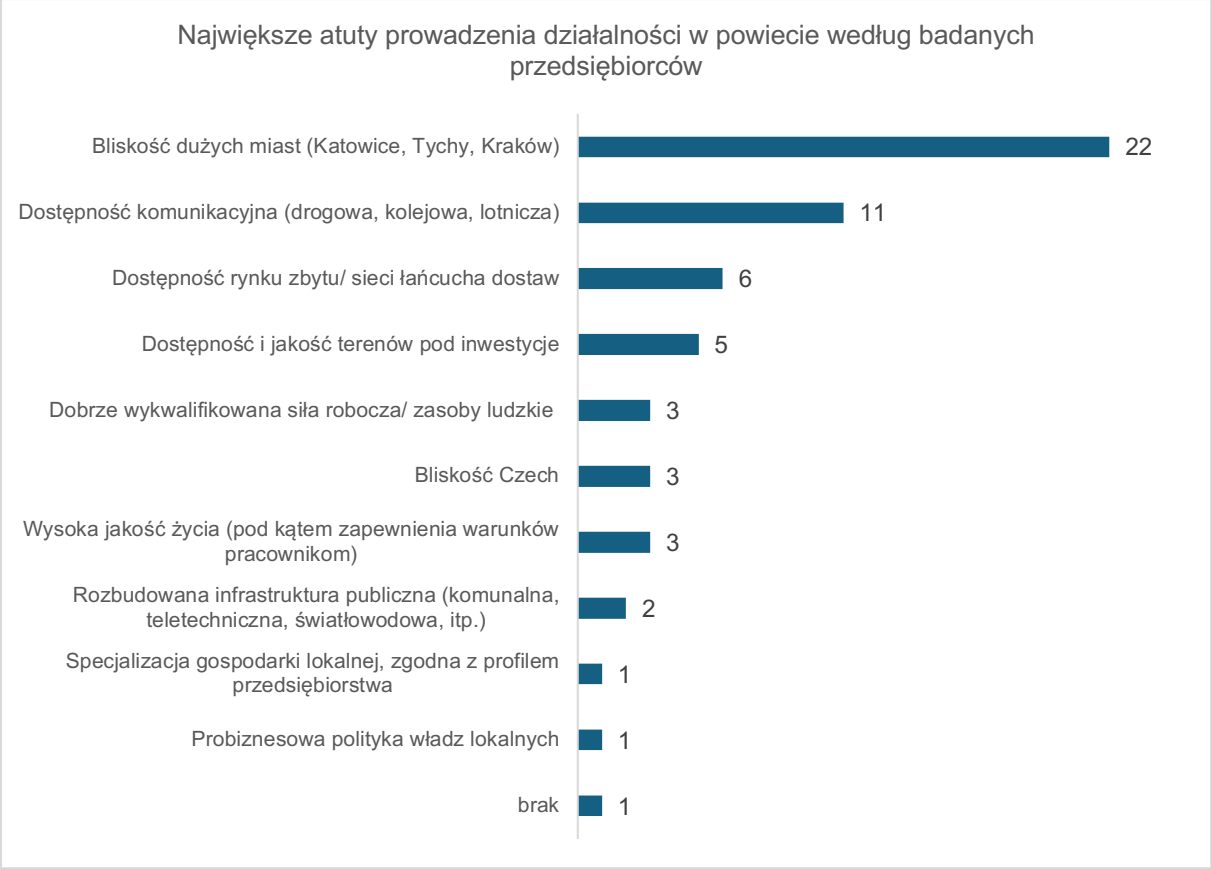
Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie trzech największych atutów prowadzenia działalności w gminie Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego. Na listę czynników składały się następujące:

- Dostępność komunikacyjna (drogowa, kolejowa, lotnicza)
- Dostępność rynku zbytu/ sieci łańcucha dostaw
- Dostępność i jakość terenów pod inwestycje
- Dostępność i jakość obiektów/ budynków do prowadzenia działalności
- Bliskość dużych miast (Katowice, Tychy, Kraków)
- Bliskość Czech

- Bliskość zaplecza B+R
- Dobrze wykwalifikowana siła robocza/ zasoby ludzkie
- Wysoka siła nabywcza lokalnej społeczności
- Probiznesowa polityka władz lokalnych
- Specjalizacja gospodarki lokalnej, zgodna z profilem przedsiębiorstwa
- Wysoka jakość życia (pod kątem zapewnienia warunków pracownikom)
- Rozbudowana infrastruktura publiczna (komunalna, teletechniczna, światłowodowa, itp.).

W grupie badanych położenie geograficzne stanowi największy atut powiatu dla prowadzenia w nim działalności gospodarczej.

Ankieta wykres 118. Największe atuty prowadzenia działalności w powiecie według badanych przedsiębiorców

Pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi, liczba wskazań, liczba badanych 31

Badani zostali też poproszeni o wskazanie trzech największych problemów związanych z prowadzeniem działalności na obszarze powiatu. Na listę czynników składały się następujące:

Na listę czynników składały się następujące:

- zanieczyszczenie środowiska
- zagrożenie klęskami żywiołowymi i szkodami górniczymi
- niski poziom kwalifikacji zasobów ludzkich

- brak zaplecza B+R problemy komunikacyjne (zły stan dróg, słaba sieć dróg, strefy kongestii)
- nierozwinięty rynek zbytu
- zbyt wysoki poziom konkurencji lokalnej
- brak szans na rozwój działalności w prowadzonej branży
- niechętna biznesowi polityka władz lokalnych
- niska siła nabywcza lokalnej społeczności
- niska podaż odpowiedniej jakości i ceny terenów i obiektów pod prowadzenie działalności
- słaba lub niewystarczająca dostępność infrastruktury obsługującej tereny / lokale przeznaczone pod działalność gospodarczą - energetyczna
- słaba lub niewystarczająca dostępność infrastruktury obsługującej tereny / lokale przeznaczone pod działalność gospodarczą - wodno-kanalizacyjna
- słaba lub niewystarczająca dostępność infrastruktury obsługującej tereny / lokale przeznaczone pod działalność gospodarczą - teletechniczna i informatyczna
- mało przyjazne (poziom obsługi) urzędy gminne
- mało przyjazne (poziom obsługi) urzędy powiatowe
- mało przyjazne (poziom obsługi) urzędy wojewódzkie
- mało przyjazne urzędy (poziom obsługi) państwowe.

Najwięcej wskazań padło na odpowiedź niechętna biznesowi polityka władz lokalnych – 9. W odróżnieniu do wskazywanych atutów, wskazywane odpowiedzi na temat problemów były dużo bardziej rozproszone.

Ankieta wykres 119. Największe problemy w prowadzeniu działaności w powiacie według przedsiębiorców

Pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi, liczba wskazań, liczba badanych 31

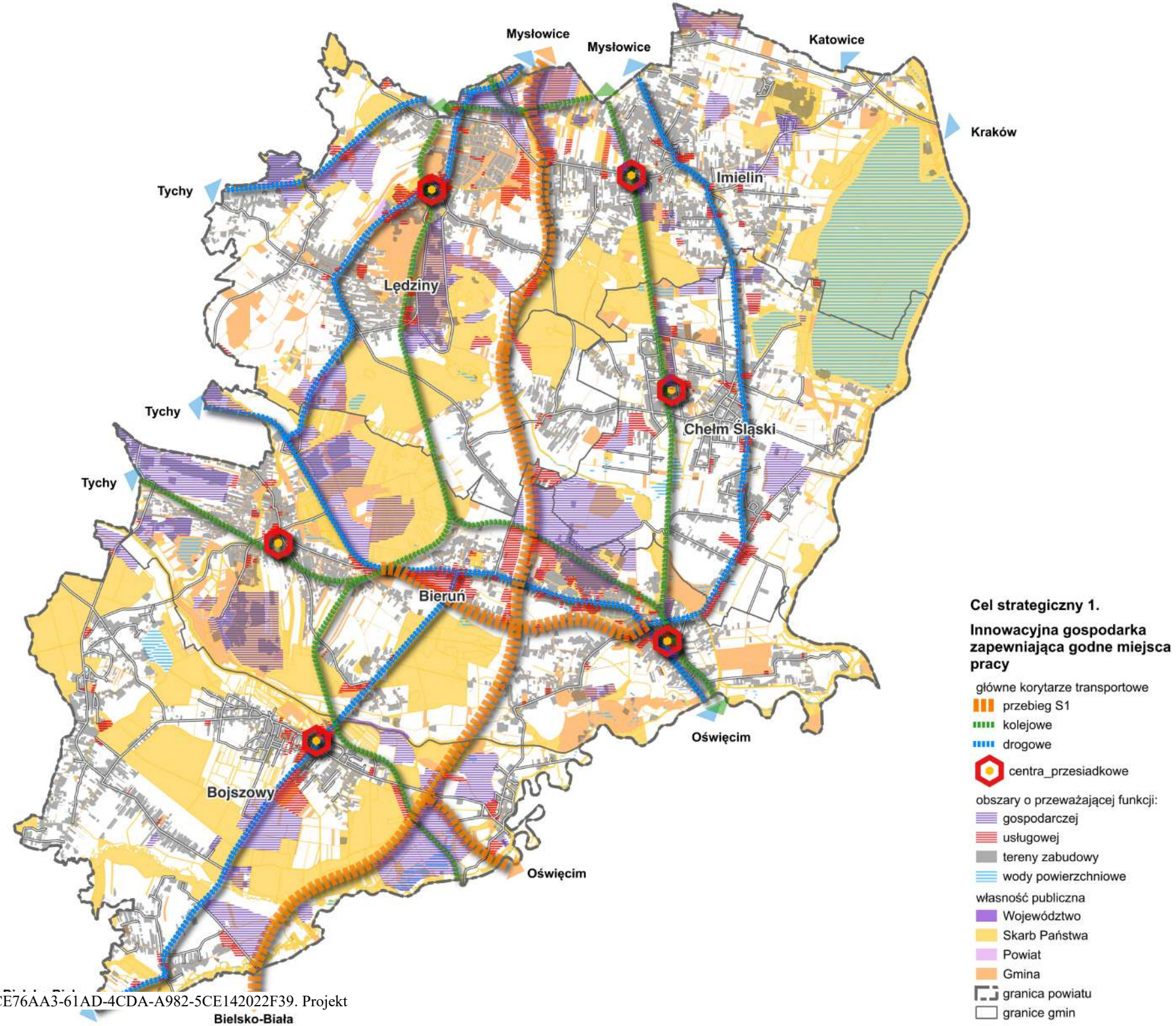
Spis wykresów

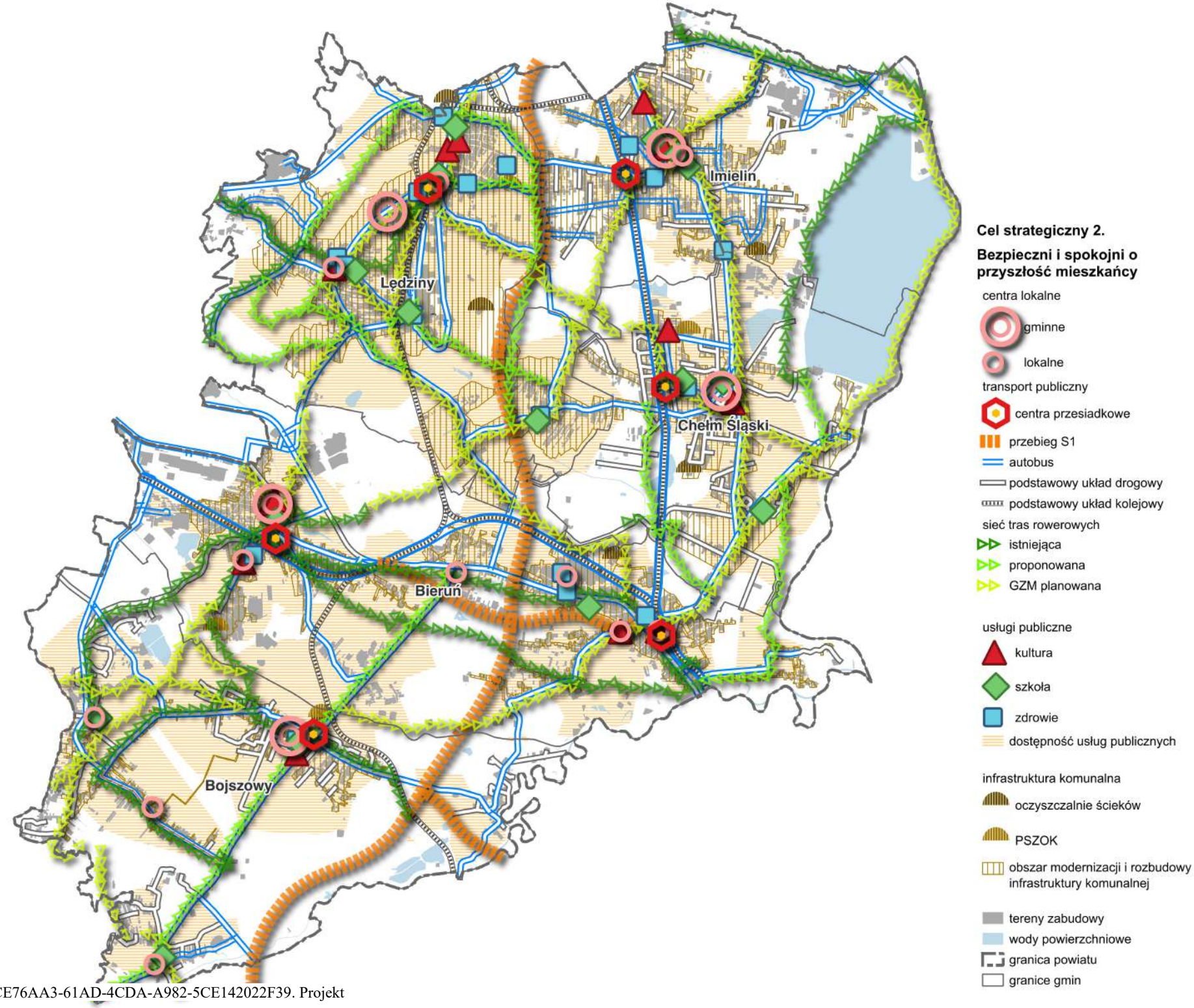
Ankieta wykres 1. Respondenci według płci (%) 3
Ankieta wykres 2. Respondenci w podziale na grupy wiekowe (%) 3
Ankieta wykres 3. Respondenci wg sytuacji zawodowo-społecznej (częstość wskazań) 4
Ankieta wykres 4. Ocena jakości życia przez mieszkańców powiatu (% wskazań) 4
Ankieta wykres 5. Średnia ocena życia w powiecie w podziale na sytuację zawodową 5
Ankieta wykres 6. Średnia ocena życia w powiecie w podziale na grupy wiekowe 5
Ankieta wykres 7. Instytucje i usługi na terenie powiatu, z których mieszkańcy korzystają poza gminą zamieszkania (%) 6
Ankieta wykres 8. Największe atuty w powiecie według respondentów (%) 6
Ankieta wykres 9. Największe problemy powiatu według respondentów 7
Ankieta wykres 10. Respondenci pozostający mieszkańcami powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego. 8
Ankieta wykres 11. Rola pełniona w JST przez respondentów 9
Ankieta wykres 12. Respondenci w podziale na reprezentowane JST (%) 9
Ankieta wykres 13. Czynniki łączące mieszkańców Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego 10
Ankieta wykres 14. Jakość środowiska w podziale na reprezentowaną JST 11
Ankieta wykres 15. Ocena jakości środowiska w podziale na funkcję pełnioną w JST 11
Ankieta wykres 16. Dostęp i jakość wody pitnej 12
Ankieta wykres 17. Jakość gospodarki odpadami 12
Ankieta wykres 18. Ocena jakości gospodarki odpadami w podziale na funkcję pełnioną w JST 13
Ankieta wykres 19. Jakość zagospodarowania przestrzeni publicznych 13
Ankieta wykres 20. Ocena jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych w podziale na funkcję pełnioną w JST 14
Ankieta wykres 21. Ilość ogólnodostępnych terenów zielonych 14
Ankieta wykres 22. Jakość ogólnodostępnych terenów zielonych 15
Ankieta wykres 23. Ocena jakości ogólnodostępnych terenów zielonych (lasy, parki, łąki, itp.) w podziale na funkcję pełnioną w JST 15
Ankieta wykres 24. Ilość terenów i obiektów rekreacyjnych i sportowych 16
Ankieta wykres 25. Ilość i jakość dróg 16
Ankieta wykres 26. Ocena ilości i jakości dróg w podziale na funkcję pełnioną w JST 17
Ankieta wykres 27. Dostępność miejsc parkingowych w stolicy JST 17
Ankieta wykres 28. Jakość i dostępność przestrzeni publicznych (projektowanie uniwersalne) 18
Ankieta wykres 29. Ocena jakości i dostępności przestrzeni publicznych (w kontekście projektowania uniwersalnego) w podziale na funkcję pełnioną w JST 18
Ankieta wykres 30. Infrastruktura mobilności (park&ride, rowery miejskie) 19
Ankieta wykres 31. Ocena infrastruktury mobilności (park&ride, rowery miejskie) w podziale funkcje pełnione w JST 19
Ankieta wykres 32. Dostępność do handlu i usług (sklepy, zakłady usługowe i gastronomia) 21
Ankieta wykres 33. Transport publiczny 21
Ankieta wykres 34. Ocena transportu publicznego w podziale na funkcję pełnioną w JST ... 22
Ankieta wykres 35. Dostępność żłobków i przedszkoli 22
Ankieta wykres 36. Dostępność szkół podstawowych i ponadpodstawowych (ilość miejsc) . 23

Ankieta wykres 37. Ocena dostępności szkół podstawowych i ponadpodstawowych (ilość miejsc) w podziale na funkcję pełnioną w JST 23
Ankieta wykres 38. Poziom szkół gminnych i powiatowych (jakość nauczania, wyniki egzaminów) 24
Ankieta wykres 39. Ocena poziomu szkół gminnych i powiatowych (jakość nauczania, wyniki egzaminów) w podziale na funkcję pełnioną w JST 24
Ankieta wykres 40. Dostępność szkół podstawowych i ponadpodstawowych (możliwość dojazdu) 25
Ankieta wykres 41. Ocena dostępności szkół podstawowych i ponadpodstawowych (możliwość dojazdu) w podziale na funkcję pełnioną w JST 25
Ankieta wykres 42. Dostępność do instytucji kulturalnych i różnych form aktywności kulturalnej (zakres oferty) 26
Ankieta wykres 43. Dostępność do instytucji kulturalnych i różnych form aktywności kulturalnej (możliwość dojazdu) 26
Ankieta wykres 44. Dostępność i jakość organizowanych wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych 27
Ankieta wykres 45. Ocena dostępności i jakości organizowanych wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych w podziale na funkcję pełnioną w JST 27
Ankieta wykres 46. Publiczna podstawowa opieka zdrowotna - dostępność 28
Ankieta wykres 47. Ocena publicznej podstawowej opieki zdrowotnej (dostępność) w podziale na funkcję pełnioną w JST 28
Ankieta wykres 48. Publiczna podstawowa opieka zdrowotna – jakość, zakres świadczeń 29
Ankieta wykres 49. Publiczna specjalistyczna opieka zdrowotna - dostępność 29
Ankieta wykres 50. Ocena publicznej specjalistycznej opieki zdrowotnej (dostępność) w podziale na funkcję pełnioną w JST 30
Ankieta wykres 51. Publiczna specjalistyczna opieka zdrowotna - jakość, zakres świadczeń 30
Ankieta wykres 52. Publiczna opieka szpitalna - dostępność 31
Ankieta wykres 53. Ocena publicznej opieki szpitalnej (dostępność) w podziale na funkcje pełnione w JST 31
Ankieta wykres 54. Publiczna opieka szpitalna – jakość, zakres świadczeń 32
Ankieta wykres 55. Zakres udzielanej pomocy społecznej 33
Ankieta wykres 56. Jakość usług pomocy społecznej. Jakość usług pomocy społecznej 33
Ankieta wykres 57. Ocena akości usług pomocy społecznej w podziale na funkcje pełnione w JST 34
Ankieta wykres 58. Dostępność instytucjonalna pomocy społecznej (np. DPS, noclegownie) 34
Ankieta wykres 59. Ocena dostępności instytucjonalnej pomocy społecznej (np. DPS, noclegownie) w podziale na funkcje pełnione w JST 35
Ankieta wykres 60. Możliwości zatrudnienia (miejsca pracy) 36
Ankieta wykres 61. Wysokość zarobków 36
Ankieta wykres 62. Poziom kwalifikacji zawodowych i wykształcenia mieszkańców 37
Ankieta wykres 63. Zakres udzielanej pomocy społecznej 37
Ankieta wykres 64. Problemy mieszkaniowe (dostępność a poziom cen) 38
Ankieta wykres 65. Problemy mieszkaniowe (liczba oczekujących na lokale) 38
Ankieta wykres 66. Ocena problemów mieszkaniowych (liczba oczekujących na lokale) w podziale na funkcje pełnione w JST 39
Ankieta wykres 67. Odpływ ludności 39

Ankieta wykres 68. Odpływ ludności w podziale na funkcje pełnione w JST 40
Ankieta wykres 69. Starzenie się społeczności 40
Ankieta wykres 70. Ocena starzenia się społeczności w podziale na funkcje pełnione w JST 41
Ankieta wykres 71. Bezpieczeństwo drogowe (kolizje, wypadki) 42
Ankieta wykres 72. Ruch drogowy (płynność, czasy przejazdu) 43
Ankieta wykres 73. Ocena ruchu drogowego (płynność, czasy przejazdu) w podziale na funkcje pełnione w JST 43
Ankieta wykres 74. Zagrożenie przestępczością kryminalną 44
Ankieta wykres 75. Zagrożenie występowaniem patologii społecznych 44
Ankieta wykres 76. Ocena zagrożenia występowaniem patologii społecznych w podziale na funkcje pełnione w JST 45
Ankieta wykres 77. Ryzyko klęsk żywiołowych (np. powodzi, huraganów itp.) 45
Ankieta wykres 78. Ocena ryzyka klęsk żywiołowych (np. powodzi, huraganów itp.) w podziale na funkcje pełnione w JST 46
Ankieta wykres 79. Ryzyko związane ze szkodami górniczymi 46
Ankieta wykres 80. Ocena ryzyka związanego ze szkodami górniczymi w podziale na funkcje pełnione w JST 47
Ankieta wykres 81. Przygotowanie gminy i powiatu na wypadek zdarzeń (wojna, zamieszki, pandemia, atak terrorystyczny) 47
Ankieta wykres 82. Ocena przygotowania gminy i powiatu na wypadek zdarzeń (wojna, zamieszki, pandemia, atak terrorystyczny) w podziale na funkcje pełnione w JST 48
Ankieta wykres 83. Współpraca ze służbami (np. Policja, Straż Pożarna) 48
Ankieta wykres 84. Ocena współpracy ze służbami (np. Policja, Straż Pożarna) w podziale na funkcje pełnione w JST 49
Ankieta wykres 85. Poziom zadłużenia gminy/powiatu 50
Ankieta wykres 86. Ocena poziomu zadłużenia gminy/powiatu w podziale na funkcje pełnione w JST 50
Ankieta wykres 87. Skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych 51
Ankieta wykres 88. Ocena skuteczności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych w podziale na funkcje pełnione w JST 51
Ankieta wykres 89. Struktura organizacyjna gminy i jednostek organizacyjnych 52
Ankieta wykres 90. Ocena struktury organizacyjnej gminy i jednostek organizacyjnych w podziale na funkcje pełnione w JST 52
Ankieta wykres 91. Poziom zatrudnienia (liczba pracowników w stosunku do potrzeb) 53
Ankieta wykres 92. Ocena poziomu zatrudnienia (liczba pracowników w stosunku do potrzeb) w podziale na funkcje pełnione w JST 53
Ankieta wykres 93. Kwalifikacje zawodowe pracowników samorządowych 54
Ankieta wykres 94. Ocena kwalifikacji zawodowych pracowników samorządowych w podziale na funkcje pełnione w JST 54
Ankieta wykres 95. Obsługa mieszkańców 55
Ankieta wykres 96. Ocena obsługi mieszkańców w podziale na funkcje pełnione w JST 55
Ankieta wykres 97. Planowanie przestrzenne - ocena dotychczasowych rozwiązań 56
Ankieta wykres 98. Ocena planowania przestrzennego - ocena dotychczasowych rozwiązań w podziale na funkcje pełnione w JST 56
Ankieta wykres 99. Oferty inwestycyjne (tereny) 57
Ankieta wykres 100. Ocena oferty inwestycyjnej (tereny) w podziale na funkcje pełnione w JST 57

Ankieta wykres 101. Budżet obywatelski 58
Ankieta wykres 102. Ocena budżetu obywatelskiego w podziale na funkcje pełnione w JST 58
Ankieta wykres 103. Współpraca organu wykonawczego ze stanowiącym 59
Ankieta wykres 104. Ocena współpracy organu wykonawczego ze stanowiącym w podziale na funkcje pełnione w JST 59
Ankieta wykres 105. Współpraca z organizacjami pożytku publicznego 60
Ankieta wykres 106. Ocena współpracy z organizacjami pożytku publicznego w podziale na funkcje pełnione w JST 60
Ankieta wykres 107. Współpraca międzygminna i z powiatem 61
Ankieta wykres 108. Ocena współpracy międzygminnej i z powiatem w podziale na funkcje pełnione w JST 61
Ankieta wykres 109. Współpraca ponadlokalna (metropolitalna, regionalna, krajowa, ponadgraniczna) 62
Ankieta wykres 110. Ocena współpracy ponadlokalnej (metropolitalna, regionalna, krajowa, ponadgraniczna) w podziale na funkcje pełnione w JST 62
Ankieta wykres 111. Przedsiębiorstwa w podziale na długość prowadzenia działalności 63
Ankieta wykres 112. Przedsiębiorstwa w podziale na wielkość 64
Ankieta wykres 113. Przedsiębiorstwa w podziale na gminy 64
Ankieta wykres 114. Średnie oceny prowadzenia działalności według gminy 65
Ankieta wykres 115. Średnia ocen prowadzenia działalności w gminie według wielkości przedsiębiorstwa 65
Ankieta wykres 116. Średnia ocen prowadzenia działalności w powiecie według czasu prowadzenia działalności 66
Ankieta wykres 117. Ocena prowadzenia działalności w gminie Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego na skali od 1 do 5 66
Ankieta wykres 118. Największe atuty prowadzenia działalności w powiecie według badanych przedsiębiorców 67
Ankieta wykres 119. Największe problemy w prowadzeniu działaności w powiacie według przedsiębiorców 69

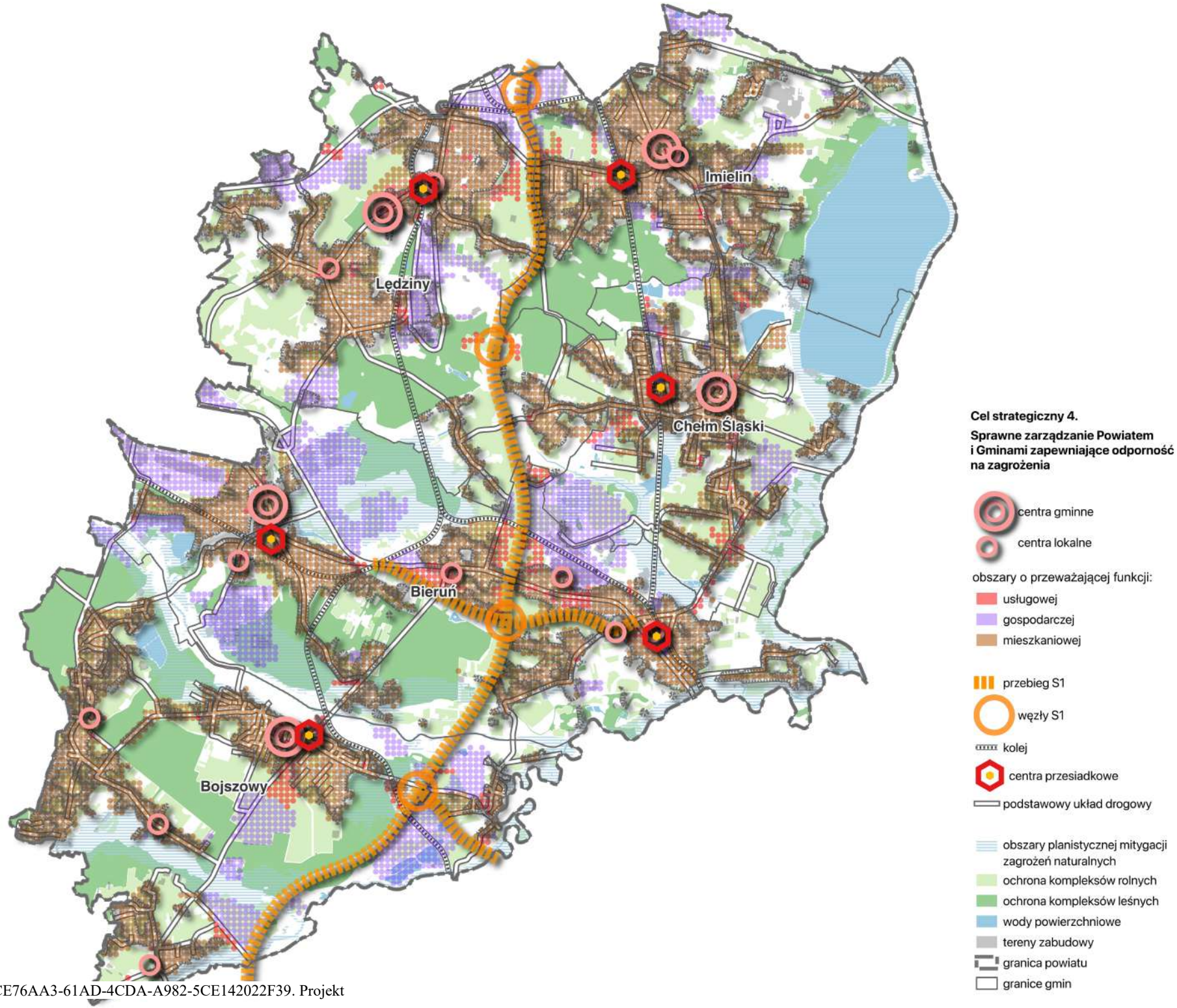

Mysłowice
Mysłowice
Katowice
Kraków
Tychy
Imielin
Lędziny
Tychy
Chełm Śląski
Tychy
Bieruń
Oświęcim
Bojszowy
Oświęcim
Bielsko-Biała
Cel strategiczny 1.
Innowacyjna gospodarka zapewniająca godne miejsca pracy
główne korytarze transportowe
przebieg S1
kolejowe
drogowe
centra_przesiadkowe
obszary o przeważającej funkcji:
gospodarczej
usługowej
tereny zabudowy
wody powierzchniowe
własność publiczna
Województwo
Skarb Państwa
Powiat
Gmina
granica powiatu
granice gmin

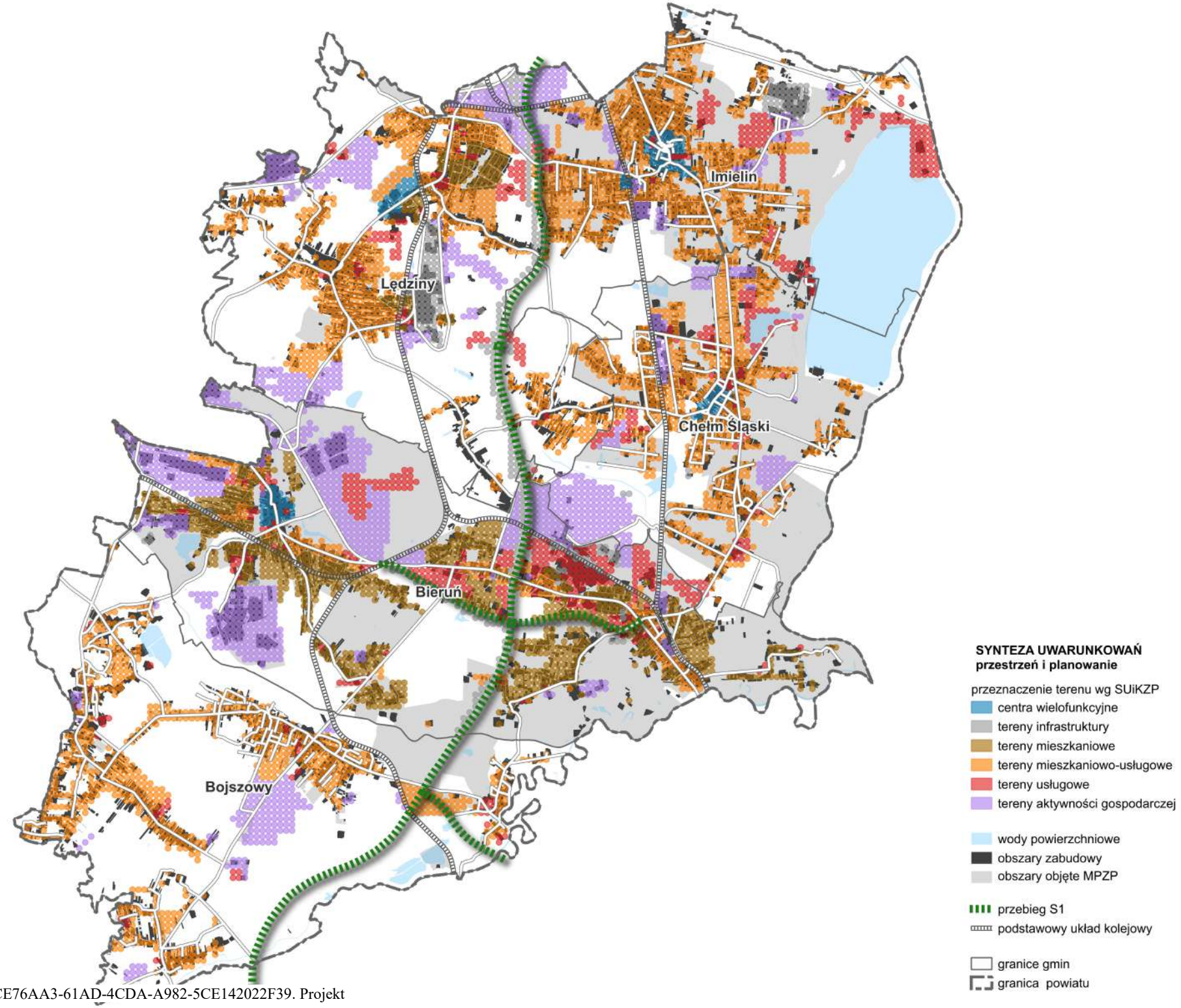

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

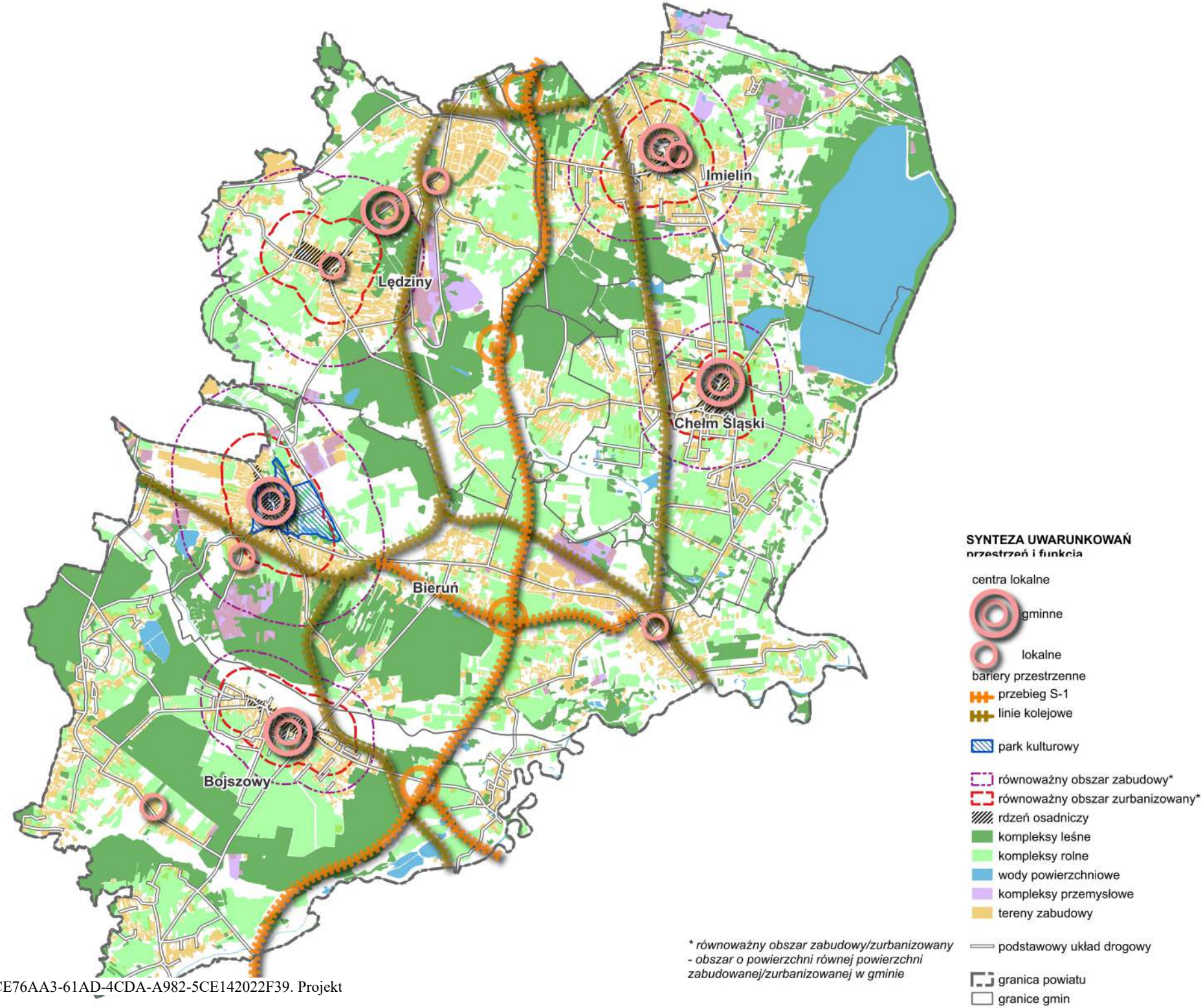

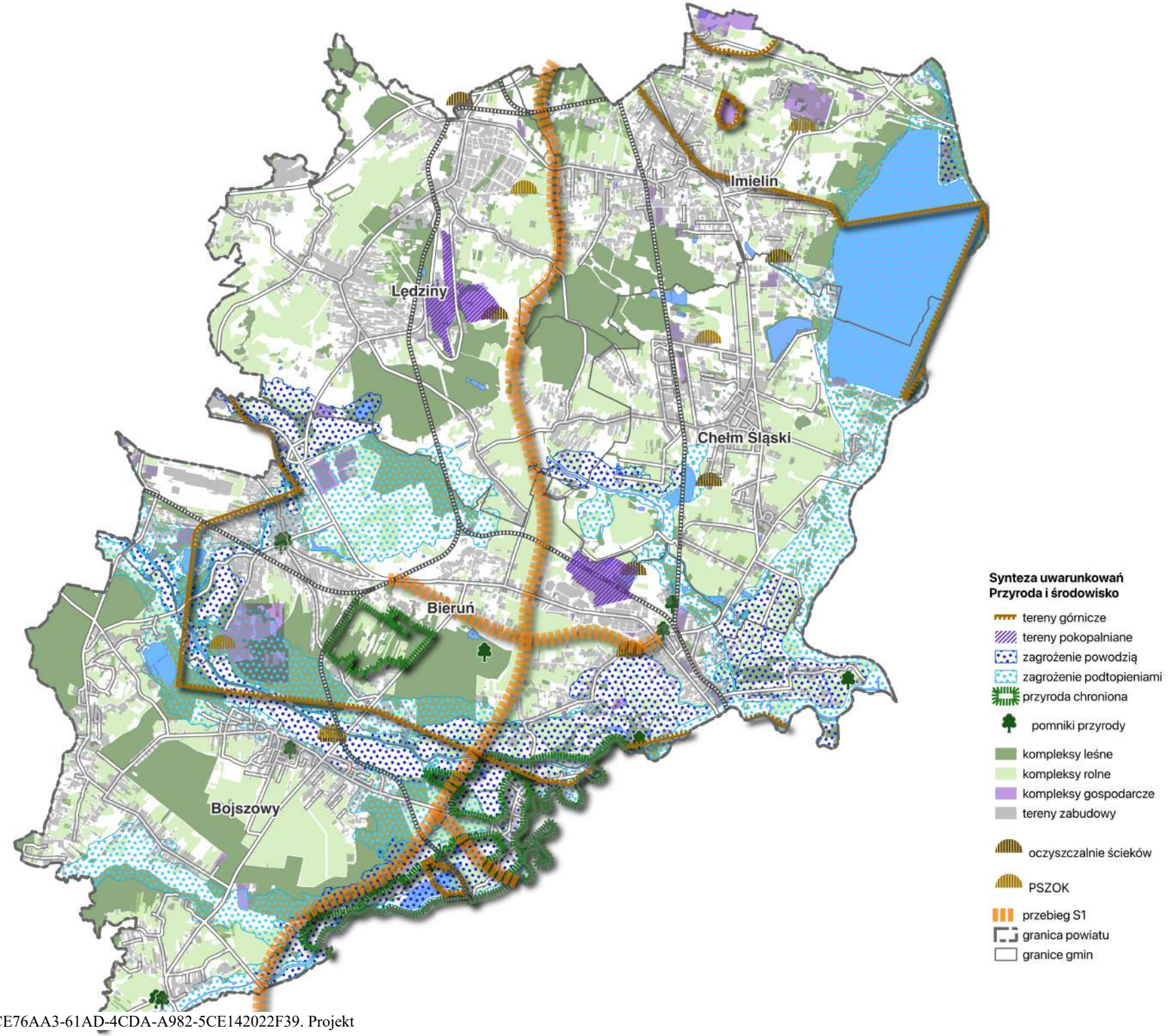
Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Imielin
Lędziny
Chełm Śląski
Bieruń
Bojszowy
Cel strategiczny 4.
Sprawne zarządzanie Powiatem i Gminami zapewniające odporność na zagrożenia
centra gminne
centra lokalne
obszary o przeważającej funkcji:
usługowej
gospodarczej
mieszkaniowej
przebieg S1
węzły S1
kolej
centra przesiadkowe
podstawowy układ drogowy
obszary planistycznej mitygacji zagrożeń naturalnych
ochrona kompleksów rolnych
ochrona kompleksów leśnych
wody powierzchniowe
tereny zabudowy
granica powiatu
granice gmin

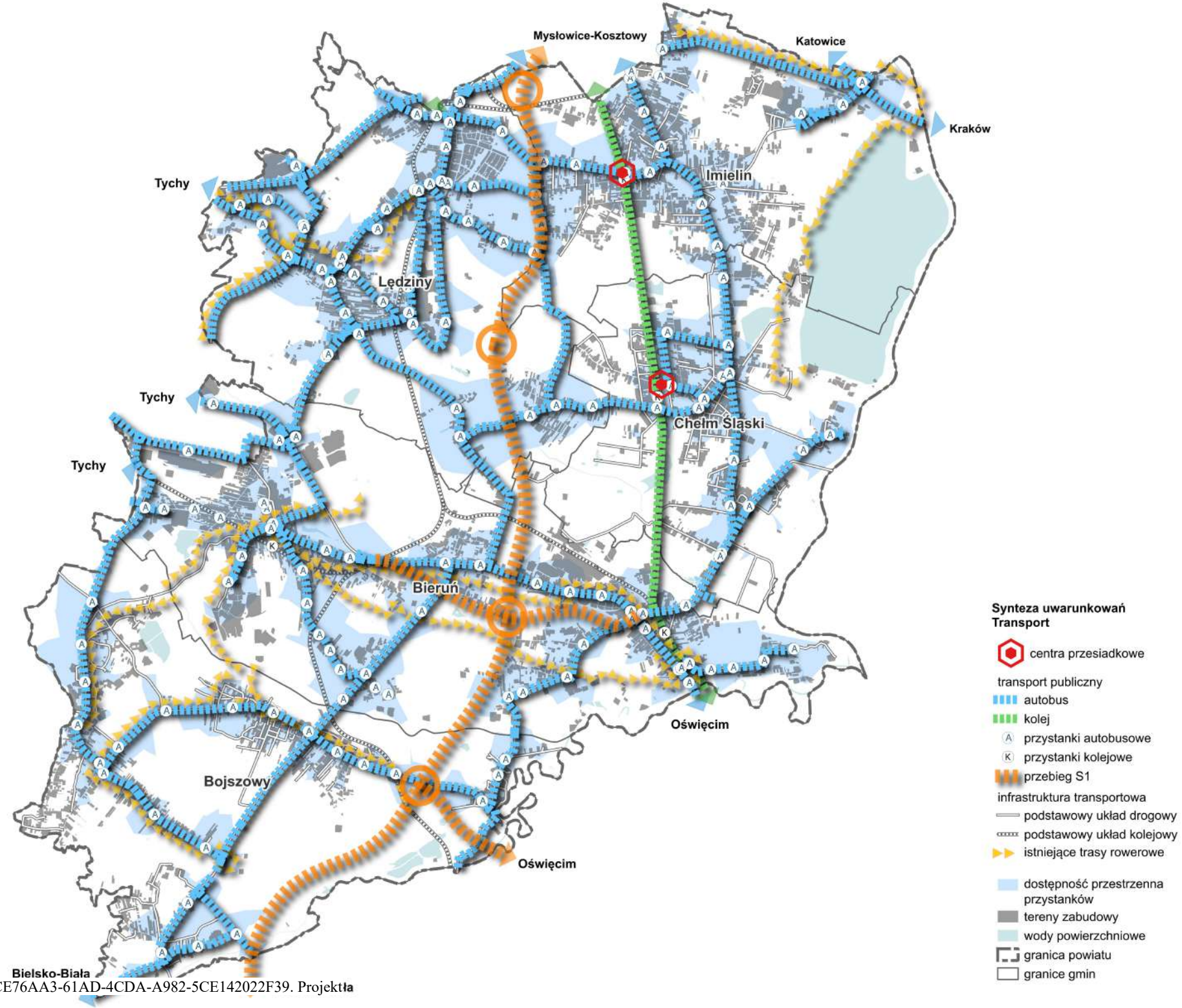

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Imielin
Lędziny
Chełm Śląski
Bieruń
Bojszowy
SYNTEZA UWARUNKOWAŃ
przestrzeń i funkcja
centra lokalne
gminne
lokalne
bariery przestrzenne
przebieg S-1
linie kolejowe
park kulturowy
równoważny obszar zabudowy*
równoważny obszar zurbanizowany*
rdzeń osadniczy
kompleksy leśne
kompleksy rolne
wody powierzchniowe
kompleksy przemysłowe
tereny zabudowy
podstawowy układ drogowy
granica powiatu
granice gmin
* równoważny obszar zabudowy/zurbanizowany - obszar o powierzchni równej powierzchni zabudowanej/zurbanizowanej w gminie

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt**ła**

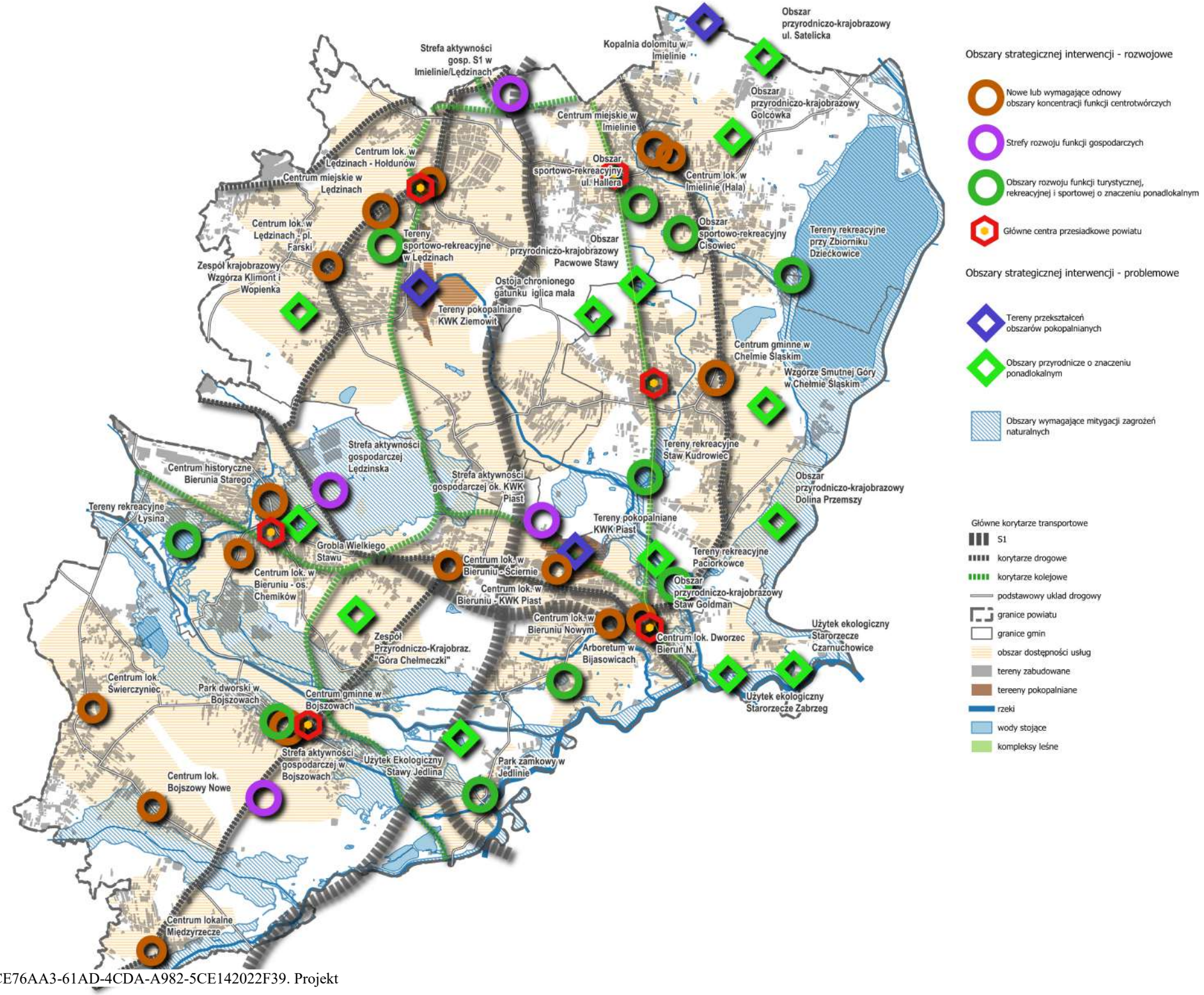
Załącznik nr 3 - Warunki dotyczące gospodarki wodnej, które powinny być spełnione w związku z realizacją inwestycji ujętych w projekcie Strategii Rozwoju Gmin Powiatu Bieruńsko – Lędzińskiego na lata 2025 – 2035+[1]

- Wszelkie prace w obrębie śródlądowych wód płynących (cieki) oraz w obrębie budowli hydrotechnicznych będących w administracji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, należy szczegółowo uzgadniać z Nadzorem Wodnym w Pszczynie. Planowane inwestycje nie mogą naruszyć przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960) ze szczególnym uwzględnieniem Działu IX ustawy Prawo wodne w zakresie zgód wodnoprawnych;
- Wszelkie planowane inwestycje nie mogą naruszać przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960) w szczególności związanych z naruszeniem istniejących stosunków wodnych, tj. nie mogą naruszać istniejących stosunków wodnych, a w przypadku ich naruszenia Inwestor zobowiązany będzie do ich przywrócenia do stanu poprzedniego na własny koszt oraz poniesienia ewentualnych odszkodowań (roszczeń osób trzecich);
- Na terenie objętym przedmiotowym projektem Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego i Powiatu na lata 2025-2035+ PGW Wody Polskie Nadzór Wodny w Pszczynie administruje niżej wymienionymi ciekami oraz obiektami związanymi z gospodarką wodną: rzeka Pszczynka, ciek Korzenica (Korzeniec), lewy wał przeciwpowodziowy rzeki Pszczynki w km 0+000-0+788 w m. Jedlina, gm. Bojszowy. Natomiast w administracji Nadzoru Wodnego w Bieruniu pozostają następujące cieki: Gostynka, Goławiecki, Imielinka, Ławecki, Stawowy, Mleczna, Przemsza, Wisła, Bijasowicki, Stare Koryto Imielinki. W związku z powyższym wszelkie prace w obrębie śródlądowych wód płynących (cieki) oraz w obrębie budowli hydrotechnicznych będących w administracji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, należy szczegółowo uzgadniać z Nadzorem Wodnym w Pszczynie i Nadzorem Wodnym w Bieruniu.;
- Na etapie planowanych inwestycji kolidujących z ww. ciekami bądź wałem przeciwpowodziowym będącymi w ewidencji PGW Wody Polskie Nadzoru Wodnego w Pszczynie należy dokonać szczegółowych ich uzgodnień w zakresie lokalizacji oraz projektowanych rozwiązań z uwzględnieniem istniejących lub prognozowanych osiadań terenu będących skutkiem działalności górniczej. Należy zwrócić uwagę na zmiany w obrębie cieków spowodowane eksploatacją górniczą celem zapewnienia reżimu hydrologicznego W korytach cieków. Należy zapewnić bezkolizyjny spływ wód oraz zagwarantować przepływ nienaruszalny (biologiczny) w korytach cieków zapewniający bytowanie organizmów żywych;
- Działania o charakterze inwestycyjnym i technicznym obejmujące m.in.: budowę zbiorników retencyjnych, mające na celu zapobieganie powodzi, należy realizować w sposób zapewniający zrównoważony reżim hydrologicznych koryt cieków i zapewniający zrównoważoną gospodarkę wodną w zakresie przeciwdziałania powodzi oraz skutkom suszy;
- W zakresie ewentualnych kolizji z planowanymi trasami rowerowymi należy szczegółowo uzgodnić rozwiązania projektowanych i remontowanych ścieżek rowerowych, ze szczególnym uwzględnieniem projektowanych bądź remontowanych obiektów mostowych, na których planowany jest przebieg ścieżki rowerowej, rozwiązania projektowe planowanej drogi rowerowej wraz z obiektami winny być zgodne z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 24 czerwca 2022 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych (Dz. U. 2022 poz. 1518);
- W zakresie odprowadzenia wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych należy spełnić wymogi Rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej

[1] Zgodnie z pismami Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach: z dnia 2 września 2025 r. (znak: C.RZP.0800.56.2025.MW) oraz z dnia 10 marca 2026 r. (znak: C.RZP.0800.56.2025.MW.NJ).

z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. 2019 poz 1311 z późń. zm.).;

- W zakresie uzyskania prawa do dysponowania gruntem na cele budowlane oraz zgodę na wejście w teren w celu realizacji planowanych zamierzeń należy wystąpić do Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach celem zawarcia umowy na użytkowanie gruntów pokrytych wodami stanowiącymi własność Skarbu Państwa (po uzyskaniu stosownej zgody wodnoprawnej) zgodnie z art. 261 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo Wodne (t.j. Dz. U. 2025 poz. 960). W tym celu należy złożyć wniosek, którego wzór dostępny jest na stronie internetowej: wody.gov.pl w zakładce: Załatw sprawę/Zasady gospodarowania mieniem Skarbu Państwa. Do wniosku należy dołączyć wypis z rejestru gruntów (nie starszy niż 6 miesięcy) wraz z mapą ewidencyjną lub zasadniczą (na mapie należy zaznaczyć wnioskowaną powierzchnię) oraz kopię zgody wodnoprawnej i wypis z właściwego rejestru (KRS) – Zapis dotyczy gruntów zlokalizowanych pod wodami płynącymi;
- Po analizie prowadzonego przez PGW Wody Polskie Systemu Informacyjnego Gospodarowania Wodami (SIGW) stanowiącego załącznik do Informatycznego Systemu Osłony Kraju (ISOK) Hydroportal stwierdzono, iż częściowy obszar Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego, objęty działalnością Nadzoru Wodnego w Pszczynie oraz Nadzoru Wodnego w Bieruniu znajduje się w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią. W związku z powyższym wszelkie planowane zamierzenia zlokalizowane na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią w szczególności związane z lokalizowaniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz nowych obiektów budowlanych nie mogą naruszać przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne (t.j .Dz. U. z 2025 r. poz. 960 z późń. zm.;
- Wszystkie inwestycje należy realizować zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960) w tym m.in. z Planem przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS), Planem Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (PZPR) oraz Planem Gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły;
- Wszelką budowę, odbudowę i przebudowę obwałowań przeciwpowodziowych, w tym obwałowań Wisły i Przemszy w celu stworzenia spójnego systemu przeciwpowodziowego, którą wykazano w tabeli 11 tj. kierunki rozwoju gminnych OSI problemowych należy uzgodnić z PGW Wody Polskie;
- Inwestycje oraz roboty remontowe na terenie Gmin Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego winny zapewniać ochronę środowiska naturalnego i być zgodne z zapisami obowiązujących Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego poszczególnych gmin;
- Należy zakazać grodzenia nieruchomości przyległych do przedmiotowych cieków w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu, a także zakazywania lub uniemożliwiania przechodzenia przez ten obszar zgodnie z art. 232 ust.1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (tekst jedn.: Dz.U. 2025, poz. 960 z późn. zm.).
- Zgodnie z art. 176 ust.1 Prawa wodnego, w celu zapewnienia szczelności i stabilności wałów przeciwpowodziowych zakazuje się wykonywania robót lub czynności, które mogą wpływać na szczelność lub stabilność wałów przeciwpowodziowych, w tym: przejeżdżania przez wały oraz wzdłuż wałów pojazdami lub konno; uprawy gruntu, sadzenia drzew lub krzewów na wałach oraz w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału; prowadzenia przez osoby nieuprawnione robót lub czynności ingerujących w konstrukcję wałów przeciwpowodziowych, w tym ich rozkopywania, uszkadzania darniny lub innych umocnień skarp i korony wałów; wbijania słupów i ustawiania znaków; wykonywania na wałach przeciwpowodziowych obiektów lub urządzeń niezwiązanych z nimi funkcjonalnie; wykonywania obiektów budowlanych, kopania studni, sadzawek, dołów oraz rowów w odległości mniejszej niż 50 m od stopy wału; lokalizowania cmentarzy w odległości mniejszej niż 50 m od stopy wału.

Id: 1CE76AA3-61AD-4CDA-A982-5CE142022F39. Projekt